

1936
DPRÁVNICKÁ KLASIFIKACE

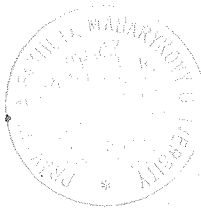
11-C-257

PRVNÍ ODBOROVÝ SJEZD ČESKOSLOVENSKÝCH PRÁVNÍKŮ

PRAHA 26. — 28. ZÁŘÍ 1936

SEMINÁŘ I

Státní úřad

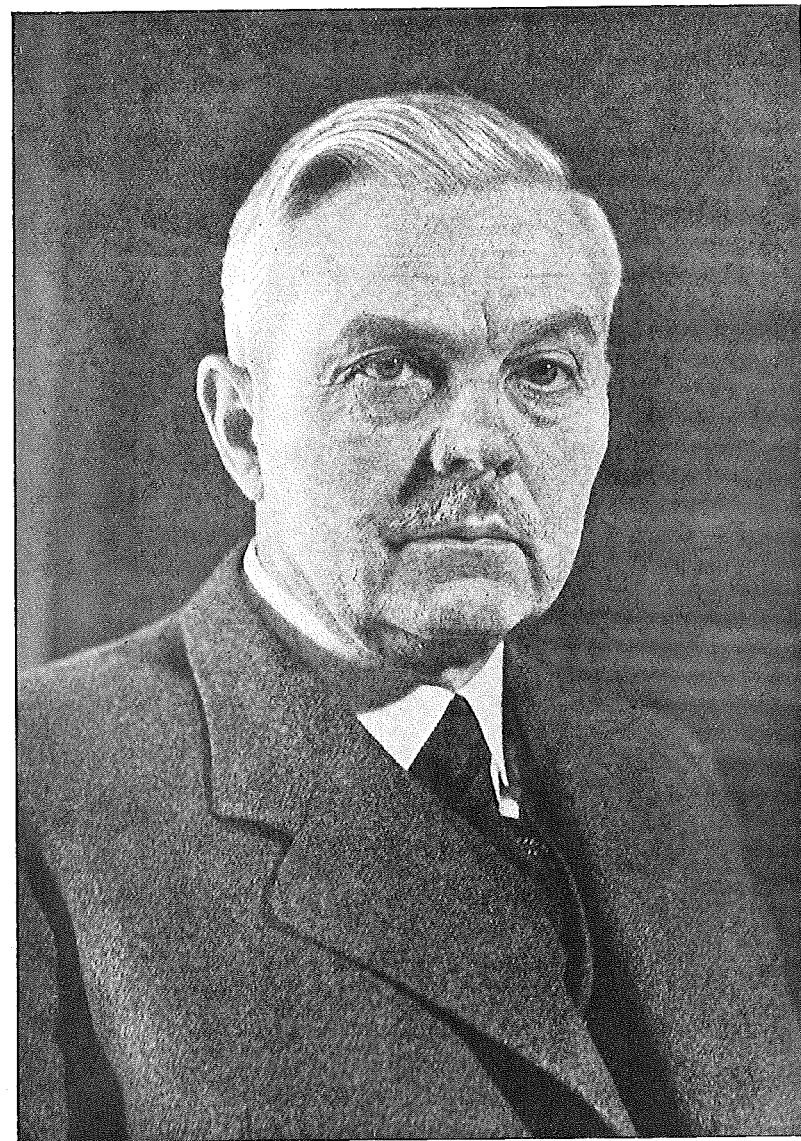

KNIHOVNA

oddělení

ÚSTŘEDNÍ KNİHOVNA
PRÁVNICKÉ FAKULTY UJEP
STARÝ FOND
Č. inv.: 0660

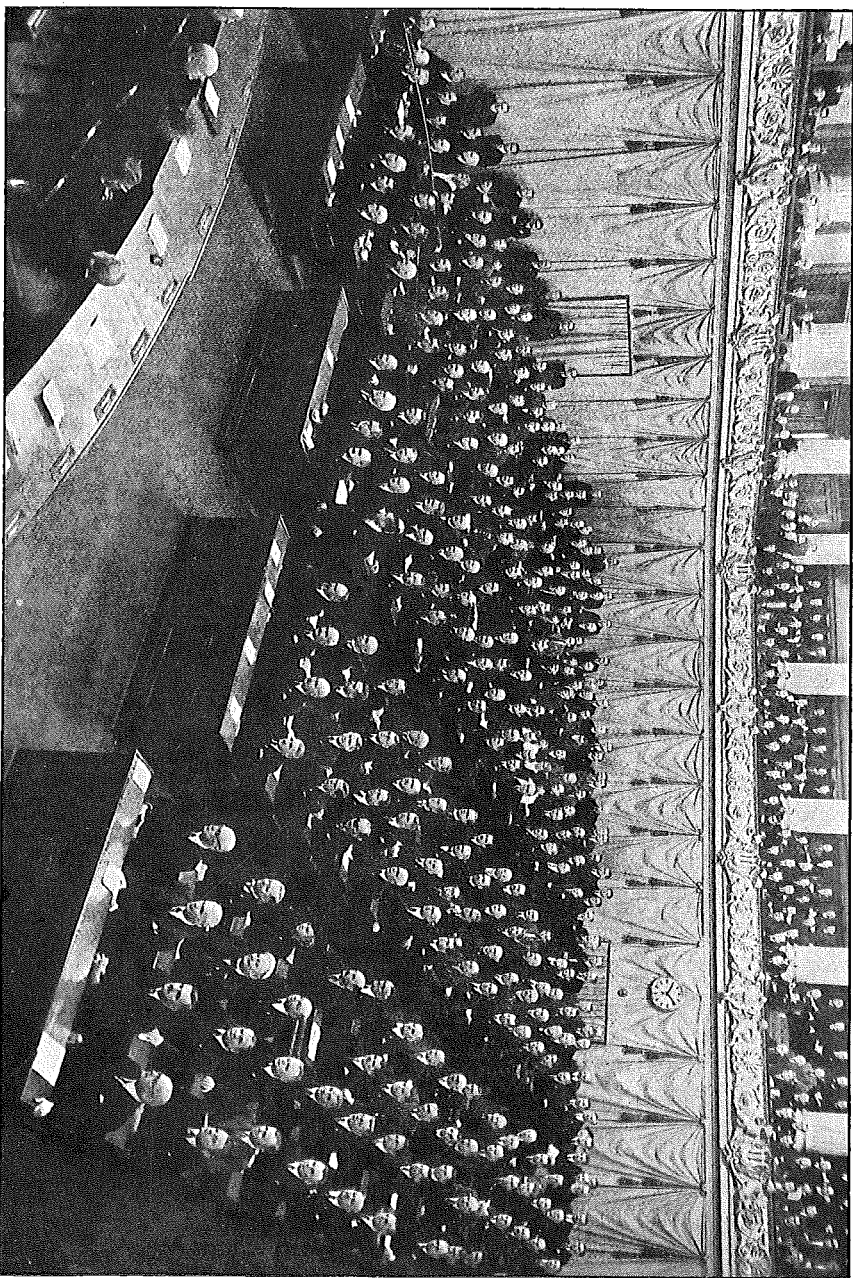
Koupil od
Darém od *fr. Dostál*
inv. čís.: 35.435
Sign:

JUDr. VÁCLAV HORA,
prof. Karlovy university, předseda sjezdu.

Předsednictvo I. odbor. sjezdu čsl. právníků

Úvod

Otázka pořádání **celostátního sjezdu všech československých právníků**, na němž by se sešli všichni právníci bez rozdílu svého praktického povolání, aby si ujasnili své potřeby, a zejména, aby dokázali celé československé veřejnosti význam právníckého stavu, byla přáním a touhou všech spolupracovníků **Ústředí československých právníků** již dlouhou dobu. Ústředí československých právníků jsou si však vědomo velké zodpovědnosti, kterou by na sebe vzalo uspořádáním takového sjezdu, rozhodlo se k tomu teprve na podzim loňského roku po zralé úvaze k návrhu Skupiny poštovních právníků. Jsou si dále vědomo, že prvním předpokladem úspěchu jest úplná solidarita všech právníků, rozhodlo se uspořádati sjezd za spolupráce vrcholných korporací právníckých: **Svazu československých soudců, Jednoty československých advokátů a Spolku československých notářů**, tím spíše, že jednotlivé tyto korporace jeví též zájem o samostatné odborové sjezdy svých příslušníků. K spolupráci vyzváno bylo také pořadatelsko **vědeckých kongresů právníckých** v čele s panem Drem Cyrilem Bařinkou z Bratislavy, jakož i **ostatní korporace právnícké**. V únoru 1936 byl zřízen zvláštní **Přípravný výbor**, složený ze zástupců všech čtyř pořadatelských korporací a doplněný řadou ochotných pracovníků z mladších kruhů právníckých. Výsledkem této spolupráce všech složek právníckých byl **první odbor. sjezd československých právníků ve dnech 26.—28. září 1936 v Praze**, jehož výsledky dovoluujeme si předložit celé československé veřejnosti.

Protektor:

prezident republiky Dr. EDUARD BENEŠ

Čestné předsednictví:

Ministr vnitra Dr. JOSEF ČERNÝ,

Ministr spravedlnosti Dr. IVAN DÉRER,

Ministr unifikací Msgr. Dr. JAN ŠRÁMEK.

Čestný výbor:

Dr. J. ADAM, generál justiční služby v Praze.

Dr. J. AUERHAN, prezident Státního úřadu statistického v Praze.

Dr. O. BAS, viceprezident senátu Národního shromáždění v Praze.

Doc. Dr. A. BASCH, generální ředitel Spolku pro chemickou a hutní výrobu v Praze.

Dr. K. Baxa, primátor hlavního města Prahy.

Dr. FR. BENDA, odborový přednosta ministerstva obchodu v Praze.

Dr. FR. BINAR, prezident zem. fin. ředitelství.

Dr. B. BOBEK, odborový přednosta ministerstva vnitra v Praze.

Dr. K. BRABENEC, odborový přednosta ministerstva financí v Praze.

Dr. V. BRACHTL, prezident zemského finančního ředitelství v Praze, v. v.

Dr. J. BRAŠČAJKO, advokát, předseda Svazu advokátů v Užhorodě.

Dr. H. BULÍN, advokát a prezident Mor. advok. komory v Brně.

Dr. ST. ČASLAVSKÝ, náměstek prokurátora, jednatel Svazu čl. soudců v Praze.

Dr. P. ČECH, generální ředitel První české vzájemné pojišťovny v Praze.

J. ČERNÝ, zemský prezident v Brně.

Dr. J. ČULÍK, em. notář a prezident stálé delegace notářských komor v Praze.

F. DOBIAS, viceprezident vrchního soudu v Praze.

Dr. J. DOLANSKÝ, poslanec Národního shromáždění, ministr m. sl. v Praze.

Dr. K. DRBOHLAV, předseda Slov. zemské jednoty soudcovské v Bratislavě.

Dr. K. DUNOVSKÝ, generální ředitel pošt a telegrafů v Praze.

Dr. O. EISENSTEIN, odborový přednosta ministerstva zemědělství v Praze.

Dr. K. ENGLIŠ, profesor Masarykovy university v Brně.

Dr. V. FAJNOR, první prezident Nejvyššího soudu v Brně.

Dr. M. FATKA, generální ředitel pošt v. v., ministr m. sl. v Praze.

Dr. L. FEIERABEND, předseda Čsl. obilní spol. v Praze.

Dr. R. FISCHER, advokát a starosta města Olomouce.

Dr. J. GAŽÍK, veřejný notář, ministr m. sl., Nové Zámky.

Dr. E. HÁCHA, první prezident Nejvyššího správního soudu v Praze.

Dr. K. HERMANN-OTAVSKÝ, profesor práv. fakulty Karlovy university v Praze.

Dr. R. HOTOWETZ, vládní komisař Všeobecného pensijního ústavu, ministr m. sl. v Praze.

Dr. M. HRUBAN, místopředseda senátu N. S., ministr m. sl. v Praze.

Dr. FELIX ILLNER, první tajemník Jednoty založen v Praze.

Dr. J. IZAK, advokát, předseda advokátní komory v Turč. Sv. Martině.
Dr. J. KALLAY, veř. notář, ředitel Zemské banky v Bratislavě, ministr m. sl.
Dr. J. KAMENICKÝ, odborový přednosta ministerstva železnic v Praze.
Dr. K. KIZLINK, universitní profesor, t. č. děkan právnické fakulty university Komenského v Bratislavě.
Dr. A. KLOUDA, advokát, senátor N. S., prezident advokátní komory v Praze.
Dr. K. KRAMÁŘ, poslanec N. S., ministr m. sl. v Praze.
Dr. J. KRČMÁŘ, universitní profesor, ministr m. sl. v Praze.
Dr. V. KRNO, starosta města Bratislavy.
Dr. R. KROFTA, předseda Svazu československých spořitelů v Praze.
J. KRÉN, viceprezident notářské komory v Praze.
Dr. L. LABAJ, senátor N. S., ministr m. sl., Ružomberok.
Dr. E. LÁNY, odborový přednosta ministerstva spravedlnosti v Praze.
Dr. M. LANČÍK, advokát v Lipt. Sv. Mikuláši.
Dr. I. MARKOVIČ, místopředseda poslanecké sněmovny N. S., ministr m. sl. v Praze.
Dr. J. MATOUŠEK, senátor N. S., ministr m. sl. v Praze.
Dr. A. MEISSNER, advokát, poslanec N. S., ministr m. sl. v Praze.
Dr. M. MIČURA, prezident vrchního soudu, poslanec N. S., ministr m. sl. v Bratislavě.
J. ORSZÁGH, zemský prezident v Bratislavě.
Dr. J. PATEJDL, odborový přednosta kanceláře presidenta republiky a předseda ústavně-právního výboru poslanecké sněmovny v Praze.
Dr. V. PEČA, generální ředitel banky Slávie v Praze.
Dr. F. PEROUTKA, vrchní ředitel Národní banky čsl., ministr m. sl. v Praze.
Dr. J. PONEC, notář a prezident notářské komory v Praze.
Dr. A. POPELKA, první prezident Nejvyššího soudu v. v., ministr m. sl. v Brně.
Dr. V. POSPÍŠIL, zplnomocněný ministr v Praze.
Dr. K. PRAŽÁK, vrchní soudní rada a předseda Svazu čsl. soudců v Praze.
Dr. J. PREISS, vrchní ředitel Živnostenské banky v Praze.
Dr. V. PROKOP, generální prokurátor v Brně.
Generál justiční služby Dr. V. ROUSEK, generální vojenský prokurátor v Praze.
Dr. A. ROZSYPAL, zemský prezident v Užhorodě.
Dr. J. ŘÍHA, tajemník poslanecké sněmovny a senátní rada Nejvyššího správního soudu v Praze.
Dr. J. ŘÍHA, odborový přednosta ministerstva železnic v. v., ministr m. sl. v Praze.
Dr. A. SCHAUER, advokát, prezident Anglo-československé banky a Pražské úvěrní banky v Praze.
Dr. J. SCHIESZL, odborový přednosta kanceláře presidenta republiky, ministr m. sl. v Praze.
K. SCHROTZ, odborový přednosta ministerstva unifikací v Praze.
Dr. V. SCHUSTER, prezident České banky Union, ministr m. sl. v Praze.
Dr. J. SOBOTKA, zemský prezident v Praze.
Dr. F. SOUKUP, advokát, předseda senátu N. S., ministr m. sl. v Praze.
Dr. A. STARÝ, odborový přednosta ministerstva veřejných prací v Praze.
Dr. E. STODOLA, předseda Svazu slovenských advokátů v Bratislavě.

Dr. A. STOMPFE, advokát, prezident Union internationale des avocats v Bruselu.
Dr. P. ŠAMAL, kancléř presidenta republiky v Praze.
Dr. L. ŠOUREK, prezident Radiojournalu v Praze.
Dr. J. TOGNER, notář a prezident notářské komory v Olomouci.
Dr. K. TRAPL, guvernér Poštovní spořitelny, ministr m. sl. v Praze.
Dr. J. TŘEBICKÝ, předseda Obchodní a živnostenské komory v Praze.
F. VACLÍK, viceguvernér Poštovní spořitelny v Praze.
Dr. J. VÁCHA, senátní prezident Nejvyššího soudu a předseda Moravsko-slezské zemské jednoty soudcovské v Brně.
Dr. L. VALENTA, advokát, čestný předseda Jednoty advokátů čsl. v Praze.
Dr. F. VAVŘÍNEK, universitní profesor v Praze.
Dr. B. VLASÁK, odborový přednosta v. v., ministr m. sl. v Praze.
Dr. J. O. WEBER, odborový přednosta kanceláře presidenta republiky v Praze.
Dr. P. WELLNER, mimořádný vyslanec a zplnomocněný ministr v Praze.
Dr. F. WEYR, profesor Masarykovy university v Brně.
Dr. E. WICHTA, prezident zemské finanční správy v Brně.
Dr. M. ZÁVESKÝ, vrchní ředitel Zemské banky v Praze.
Generál šéf just. Dr. A. ZELENÝ, prezident Nejvyššího vojenského soudu v Praze.
Dr. R. ŽÁK, advokát, viceprezident Moravské advokátní komory a předseda Spolku českých advokátů v zemi Moravskoslezské v Brně.

Sjezd pořádaly:

Ústředí československých právníků (Šbor pro postavení a udržování právního domu v Praze).
Svaz československých soudců.
Jednota advokátů československých.
Spolek notářů československých.

Předseda:

Univ. profesor Dr. VÁCLAV HORA, děkan právnické fakulty Karlovy university v Praze.

Generální tajemník:

Ministerský rada Dr. OTTO KUČERA.

Pokladník:

Dr. BEDŘICH NOVÁK, advokát v Praze.

Tajemník:

Ministerský komisař Dr. JOSEF BALTA.

Činovníci sekcí:

Sekce I. všeobecně právní:

Předseda:

Dr. JOSEF DRACHOVSKÝ, profesor právnické fakulty Karlovy university v Praze.

Místopředsedové:

Dr. **IMRICH KARVAŠ**, profesor právnické fakulty Komenského university v Bratislavě.

Dr. **JAN BRZORÁD**, velkostátník a předseda Hospodářské záložny statkářů a nájemců.

Dr. **GUSTAV NEUDEK**, ministerský rada ministerstva spravedlnosti.

Sekretář:

Dr. **JAN KAPRAS ml.**

Sekce II. soudcovská:

Předseda:

Dr. **KAREL PRAŽÁK**, vrchní soudní rada, předseda Svazu čsl. soudců.

Místopředsedové:

Dr. **STANISLAV ČÁSLAVSKÝ**, náměstek prokurátora a jednatel Svazu čsl. soudců.

OTOMAR HOMAN, soudní rada, předseda České zemské jednoty soudcovské.

Sekretář:

Soudní rada Dr. **VÁCLAV VIK**, pokladník České zemské jednoty soudcovské.

Sekce III. advokátská (IV. sjezd československých advokátů):

Předseda:

Dr. **ANTONÍN KLOUDA**, advokát a prezident Stálé delegace advokátních komor, senátor Národního shromáždění.

Místopředsedové:

Dr. **HYNEK BULÍN**, advokát a prezident Moravské advokátní komory.

Dr. **JAN IZÁK**, advokát a předseda advokátní komory v Turč. Sv. Martině.

Sekretář:

Dr. **STANISLAV HENDRYCH**, generální tajemník advokátní komory v Praze.

Sekce IV. notářská (I. sjezd československých notářů):

Předseda:

Dr. **JAROSLAV ČULÍK**, emer. notář, prezident stálé delegace notář. komor.

Místopředsedové:

Dr. **JOSEF TOGNER**, prezident notářské komory v Olomouci.

Dr. **JOSEF KÁLLAY**, prezident notářské komory v Bratislavě.

Sekretář:

Dr. **ANDĚLA KOZÁKOVÁ**, náměstek notáře v Praze.

Sekce V. úředníků - právníků ve veřejných službách:

Předseda:

Dr. **KAREL DUNOVSKÝ**, generální ředitel pošt a telegrafů v Praze.

Místopředsedové:

Dr. **JÁN HALA**, vládní radca krajinického úřadu, prednosta školského, kulturného a osvetového referátu v Bratislave (byl služebně zaměstnán při pobytu presidenta republiky na Slovensku; funkci místopředsedy sekce za něho vykonával odbor. prednosta min. vnitra Dr. **RICHARD HOLL**).

Dr. **PAVEL PAUL**, ministerský rada ministerstva financí.

Dr. **ROBERT KOLLAR**, ministerský rada Státního úřadu statistického.

Sekretář:

Dr. **JAROSLAV OEHM**, vrchní ministerský komisař v Praze.

Sekce VI. právníků v hospodářském životě:

Předseda:

Dr. **VÁCLAV SCHUSTER**, president České banky Union, ministr m. sl.

Místopředsedové:

Dr. **VLASTIMIL ŠÁDEK**, presidiální tajemník Ústředního svazu čsl. průmyslníků.

Dr. **VLADISLAV KLUMPAR**, ředitel Ústřední sociální pojišťovny v Praze.

Sekretář:

Dr. **JAROMÍR BERÁK**, tajemník Ústř. svazu čsl. průmyslníků v Praze.

Jednací pořádek

I. odborového sjezdu československých právníků

1.

Účastníky sjezdu jsou mimo čestné členy všichni českoslovenští právníci, kteří řádně a včas zaplatili sjezdový příspěvek a obdrželi legitimaci, jakož i hosté, kteří se přihlásili a obdrželi zvláštní legitimaci hostů.

2.

Všichni účastníci sjezdu, uvedení v bodě 1., mají právo se účastnit prací v té které sjezdové sekci a přihlásit se k rozpravě. Hosté nemají však práva hlasovacího.

3.

Předsednictvo (předseda, pokud se týče jeho náměstkové) určuje pořad jednání sekcí v dohodě s předsedou sjezdu a generálním tajemníkem.

4.

Jednání v sekci zahajuje a řídí její předseda nebo jeden z náměstků.

Jednání o jednotlivé otázce zahajuje zpravodaj. V rozpravě o jeho přednesu nesmí projevy jednotlivých účastníků trvat déle než 10 minut. Po skončené rozpravě hlasuje se o navrženém usnesení. Usnášení se děje prostou většinou přítomných členů té které sekce, při rovnosti rozhoduje předseda sekce nebo jeho náměstek.

O průběhu jednání se vede záznam.

5.

Jednací řeč sjezdu je československá (mimo projevy hostů).

6.

Usnesení jednotlivých sekcí budou v plném znění oznámena v závěrečné schůzi sjezdové a není o nich přípustna ani rozprava ani hlasování.

Přípravný výbor

ustavený za předsednictví generálního tajemníka sjezdu, min. rady Dr. Otty Kučery, ze zástupců čtyř pořadatelských korporací (Ústředí československých právníků, Svaz československých soudců, Jednota advokátů československých a Spolek československých notářů), jakož i z řady ochotných pracovníků z mladších kruhů právnických konal celkem osm schůzí (13. II., 6. IV., 8. VI., 15. VI., 18. VIII., 24. VIII., 31. VIII., a 6. IX.). Z toho připadají na samotný měsíc srpen celkem tři schůze. Mimo to konal Přípravný výbor 15. června 1936 společnou schůzi s předsedy a místopředsedy všech sjezdových sekcí a byl ve stálém kontaktu — i po dobu prázdnin — s vedoucími funkcionáři všech čtyř pořadatelských korporací.

Přípravný výbor provedl dále řadu intervencí u úřadů státní a městské správy a určoval v zásadních věcech směr činnosti sjezdového sekretariátu.

Seznam členů přípravného výboru Prvního odborového sjezdu československých právníků

1. Dr. OTTO KUČERA, ministerský rada, předseda Přípravného výboru.
2. Dr. JOSEF BALTA, ministerský komisař, zapisovatel.
3. Dr. RICHARD BÉBR, kandidát notářství.
4. Dr. JAROMÍR BERÁK, dipl. fin. tajemník Ústř. svazu čl. průmyslníků.
5. Dr. JAN BUŠÁK, poštovní komisař.
6. Dr. STANISLAV ČASLAVSKÝ, náměstek prokurátora.
7. Dr. EMERICH FIALA, notář.
8. Dr. JIŘÍ FUX, finanční komisař.
9. Dr. OTAKAR HANNA, náměstek notáře.
10. Dr. STANISLAV HENDRYCH, generální tajemník advokátní komory.
11. Dr. JOSEF HORÁK, finanční komisař.
12. Dr. JOSEF HRAŠE, ředitel Zemské banky.
13. Dr. FRANTIŠEK JANATKA, notář.
14. Dr. ALOIS JINDŘICH, tajemník Všeobecného pensijního ústavu.
15. Dr. OLDŘICH KOBLÍŽEK, advokát.
16. Dr. BOHUMIL MAHLER, advokát.
17. Dr. JIŘÍ MALÝ, finanční rada.
18. Dr. ZDENĚK MEJSTRÍK, státní zástupce.
19. Dr. JAROSLAV OEHM, vrchní ministerský komisař.
20. Dr. MILOSLAV PREININGER, policejní rada.
21. Dr. FRANTIŠEK RADOŠ, soudce.
22. Dr. HYNEK SEDLÁČEK, advokát.
23. Dr. JAN SEMERÁD, finanční komisař.
24. Dr. JAN SCHÄFER, rada politické správy.
25. Dr. JOSEF SCHLECHT, advokát.
26. JUC. ANTONÍN UXA, starosta S. Čs. P. »Všehrd«.
27. Dr. VÁCLAV VLK, soudní rada.
28. Dr. ALOIS ŽOFKA, náměstek notáře.

Společenské podniky sjezdové

Přípravný výbor sjezdový pečoval nejen o vlastní organizaci sjezdovou, nýbrž též o uspořádání řady společenských podniků pro účastníky sjezdu a jich dámy.

V první den sjezdu — 26. září 1936 — konal se péčí dámského odboru Klubu čsl. právníků pro dámy účastníků autokarový zájezd **do filmových ateliérů AB na Barrandově**, spojený se svačinou na Terasách barrandovských.

O 17. hodině téhož dne pořádal **primátor hl. města Prahy Dr. Baxa** pro účastníky sjezdu **recepti** ve svých salonech v budově městské knihovny hl. města Prahy. Omezenost místa nedovolovala ovšem návštěvu všech 1600 účastníků a jich dam, a proto byla došlá pozvání — celkem 300 — rozdělena na jednotlivé složky sjezdové poměrně podle počtu přihlášek (část soudcům, část advokátům, část notářům, část státním úředníkům a část právníkům v hospodářském životě). Průběh recepce byl péčí vlídného hostitele velmi animovaný.

Večer pak téhož dne pořádal přípravný výbor pro účastníky a jich dámy **společnou večeři ve Smetanově síni Obecního domu**, propůjčené pro tento účel ochotou rady hlav. města Prahy. Proslovy při této večeři učinili: předseda sjezdu prof. Dr. Hora, senát. president Dr. Čížek, Jihoslovan Dr. Alcalay, Dr. Stompfe, president Union internationale des avocats, delegát Lotyšska Dr. Seeberg a předseda senátu Národního shromáždění Dr. Soukup.

V neděli dopoledne (27. září) byla péčí dámského odboru Klubu čsl. právníků pořádána pro dámy účastníků vycházka do **sbírek Spolku vlasteneckých přátel umění a do Umělecko-průmyslového musea**.

Téhož dne v poledne dávala **advokátská sekce** pro své členy a jich dámy, jakož i hosty **oběd v Obecním domě**, jehož se mimo jiné zúčastnil též pan ministr spravedlnosti Dr. Dérer a hosté sjezdu z ciziny.

Také **notářská sekce** pořádala téhož dne **oběd** pro členy sekce a jich dámy v Obecním domě.

Advokátská sekce pak pořádala téhož dne odpoledne ještě autokarový zájezd **na Barrandovské terasy**, část účastníků podnikla pak **autokarovou projíždku Prahou**.

Večer 27. září konalo se v **Národním divadle** slavnostní představení **Dvořákovy opery Rusalka**, při domě zcela vyprodaném, již dirigoval prof. Talich.

V pondělí 28. září dopoledne konala se péčí dámského odboru Klubu čsl. právníků pro dámy účastníků vycházka do **Waldesova musea** ve Vršovicích.

Autokarovým zájezdem na **Kokořín a Mělník** dne 29. září sjezd zakončen. Oběd pro účastníky sjezdu a jich dámy byl podáván v zámecké vinárně na Mělníku; po té ředitel zámeckého vinařství mělnického pan Feureisen podal účastníkům v mělnických sklepích výklad o tamním vínu a zvláště československém šampaňském. Účastníci prohlédli si mimo to i výstavu ovoce, uspořádanou v zámku.

V rámci Prvního odborového sjezdu čsl. právníků byla vzácnou ochotou p. vlád. rady Dr. Emlera, ředitele Národní a universitní knihovny, ve dnech 26. IX.

až 10. X. 1936 ve výstavním Zrcadlovém barokním sále Národní a universitní knihovny v Praze uspořádána výstava **právnícké literatury české do převratu**. Vystaveny různé právnícké sborníky rukopisné, dále zemská zřízení i zřízení vladislavské z r. 1500 (velmi vzácné). Zvláštní pozornosti těšily se též ukázky ze sněmovních artiklů, unikátní 1492, Smlouva svatováclavská z r. 1517 (unikátní tisk i rukopisy), několik vydání Verböczihho Opus tripartitum, Všehrd Knihy Devatery (rukopisy obou redakcí), některé ukázky z rukopisů Majestas Carolina a Status arcibiskupo Arnošta z Pardubic (rukopisy a inkunabule z r. 1476). Pro účastníky Prvního odborového sjezdu československých právníků byl vstup volný.

Zpráva o činnosti sekretariátu

Prvního odborového sjezdu československých právníků

Sekretariát Prvního odborového sjezdu československých právníků začal úřadovati dne 16. března 1936 v místnosti, kterou k účelům sjezdu propůjčila bezplatně poštovní správa v budově hlavní pošty v Praze II., Jindřižská ulice č. 14, I. p., číslo dveří 105. Sekretariát měl tři stálé zaměstnance: tajemníka, 1 písařku a 1 zřízence.

Veškeré přípravné práce sjezdové byly tedy sekretariátem zdohány v době 6 měsíců a 9 dnů. Při odpoledním úřadování od 15 do 18 hodin podařilo se veškerou práci zdolatí dík ochotnému přispění četných kolegů, zejména z řad Přípravného výboru. V posledním týdnu před sjezdem úřadoval tajemník sjezdu z ochoty po celý den. Jen v době hromadné expedice sjezdových letáků s přihláškami koncem měsíce dubna a začátkem měsíce května a v době expedice předsjezdové publikace a sjezdových legitimací, železničních legitimací a odznaků byly přibrány pomocné síly za přesčasné.

Předsjezdových letáků s přihláškami a vplatními listky bylo rozesláno na individuální adresy československých právníků na 15.000 kusů, z čehož 3.100 kusů expedoval Svaz čsl. soudců, ostatní sekretariát. Předsjezdových tisků s legitimacemi a u venkovských účastníků sjezdu i se sjezdovými odznaky bylo odesláno sekretariátem na 1.500 v době tří dnů.

O rozsáhlé agendě sekretariátu svědčí počet došlé a odeslané korespondence, jenž činí do dne sjezdu 1.035 exhibitních čísel, počítáme-li pak jednotlivé dopisy mimo hromadnou expedici, o níž jest shora zmínka, činí počet vyřízené korespondence 1.587 kusů.

Denní tisk byl sekretariátem neustále v krátkých intervalech časových informován o chystaném sjezdu stručnými lokálkami, jichž bylo odesláno v uvedených šesti měsících prostřednictvím Č.T.K. celkem přes 50. O přípravách sjezdových zaslal sekretariát mimo uvedené lokálky také informativní články přímo některým slovenským denním listům: Slovenský deník, Slovenská Politika, Robotnícke noviny, Slovák a Ludová politika v Bratislavě, Slovenský Východ v Košicích a Národné Noviny v Turčanském Sv. Martině. Mimo to informoval sekretariát

o stavu příprav sjezdových v době, kdy bylo možno sdělit již přibližný program sjezdu, některé právnické časopisy: Právník, Soudcovské Listy, Českou advokacii, Finanční právník, Časopis pro železniční právo a politiku atd.

Veřejnost byla o chystaném sjezdu informována ještě také krátkými zprávami v rozhlase. O postupu přípravných prací bylo informováno ministerstvo vnitra a ministerstvo spravedlnosti.

Do důležitějších přípravných prací sekretariátu spadá rovněž podání celé řady žádostí, z nichž uvádíme pouze závažnější: panu prezidentovi republiky o přijetí protektorátu sjezdu; a vládě o přijetí čestného předsednictví, ministerstvu železnic o poskytnutí slev na dráze účastníkům sjezdu, profesorskému sboru právnické fakulty Karlovy university o propůjčení místností v budově právnické fakulty k účelům sjezdovým, předsednictvu poslanecké sněmovny o propůjčení zasedací síně parlamentu k zahajovací a závěrečné schůzi sjezdu, radě hl. města Prahy o propůjčení Smetanovy síně k společné večeři účastníků sjezdu, ředitelství Národního divadla o zadání spolkového představení na den 27. září 1936, ministerstvu pošt a telegrafů o zřízení poštovní přepážky v budově fakulty ve dnech sjezdových a o zvláštní razítko s legendou »První odborový sjezd čl. právníků«, elektrickým podnikům hl. města Prahy o povolení slevy účastníkům sjezdu na elektrických drahách, Československé tabákové režii o výrobení zvláštních sjezdových cigaret, ministerstvu financí o povolení prodeje těchto cigaret ve vlastní režii, předsednictvu ministerské rady o dovolené pro právníky - veřejné úředníky k účasti na slavnostní zahajovací schůzi, panu prezidentovi republiky o účast na zahajovací schůzi a o proslov, panu primátorovi hl. města Prahy o recepci pro účastníky sjezdu, k Radiojournálu o zařazení reportáže ze slavnostní zahajovací schůze atd.

Velká většina podaných žádostí byla vyřízena příznivě. Jest jen litovati, že nemohli jsme uvítati pana presidenta republiky pro nepřítomnost v Praze na slavnostní zahajovací schůzi. Ve věci železničních slev byly podány žádosti dvě a provedeny osobní intervence v ministerstvu železnic. Přesto nemohlo ministerstvo železnic poskytnouti účastníkům sjezdu slevu vyšší než 33%.

Velké péče vyžádala si technická stránka úprav v budově právnické fakulty, kde se konala veškerá sjezdová jednání mimo zahajovací a závěrečnou plenární schůzi. Bylo nutno instalovati světlo, telefony, zvláštní poštovní přepážku, umístiti sekretariát, označiti zřetelně veškeré místnosti, v nichž pracovaly jednotlivé sjezdové sekce, umístiti tabule s informačními nápisy a m. j.

Nelze se v této zprávě zmíniti vyčerpávajícím způsobem o všech přípravných pracích, provedených sekretariátem, jichž bylo velmi mnoho. Možno poukázati jen namátkou na některé, jež svědčí zároveň o jejich různorodosti: jednání o dopravní prostředky k zájezdům a vyjížděním, o vypracování návrhů sjezdového odznaku, o sestavení menu k společné večeři, výběr hudby, prodej lístků do Národního divadla a předávání do předprodeje, obstarávání noclehů (68), obstarávání syllabů přednášek, tisk publikací, agitace u ústředních úřadů a jiných úřadů s většími osobními stavy pro hojnou účast na sjezdu, pozvání korporací atd. O některých těchto pracích zmiňuje se podrobněji zpráva o společenských podnicích sjezdu. Sekretariát prováděl všechna usnesení schůzí Pří-

právního výboru sjezdového, jenž se scházel v době před sjezdem pravidelně každé pondělí.

Konečně jest nutno uvést přesný přehled účastníků sjezdu podle druhu povolání a podle míst působiště, zejména ve srovnání s počtem pozvaných právníků.

Celkový počet účastníků sjezdu jest 1.563. Jest to účast neočekávaná, nutno však poukázati na okolnost, že jest to pouze přes 10% všech ke sjezdu pozvaných čl. právníků, jichž bylo pozváno na 15.000.

Z celkového počtu 1.563 účastníků sjezdu připadá na:

1. soudce	397,	pozváno 3.100,
2. advokáty	327,	» 4.423,
3. kandidáty advokacie	17,	» 914,
4. notáře	132,	» 476,
5. kandidáty notářství	32,	» 194,
6. právníky-veřejné úředníky	541,	» 5.665,
7. právníky v hospodářském životě	117,	» cca 300,

Srovnáno podle absolutní největší účasti následují za sebou:

1. právníci-veřejní úředníci,
2. soudci,
3. advokáti s kandidáty advokacie,
4. notáři s kandidáty notářství,
5. právníci v hospodářském životě.

Přihlíží-li se k poměrné účasti z celkového počtu pozvaných, následují za sebou:

1. právníci v hospodářském životě	55%,
2. notáři	23%,
3. soudci	13%,
4. právníci-veřejní úředníci	10%,
5. advokáti	7%.

Podle míst působiště připadá na:

1. Prahu	892 účastníků sjezdu,
2. Ostatní Čechy	279 » »
3. Zemi Moravskoslezskou	226 » »
4. Zemi Slovenskou	154 » »
5. Zemi Podkarpatoruskou	12 » »

Z celkového počtu účastníků sjezdu připadá tudíž na Prahu 892 účastníků, na ostatní místa republiky dohromady 671 účastníků. Tvoří tudíž Praha 57%, ostatní místa republiky 43% celkového počtu účastníků sjezdu.

Zajímavé jest podrobné srovnání účasti právníků z jednotlivých oborů státní správy, jež jest dále uvedeno.

		Obor ministerstva																	
		Zahraníčí	Národní obrany	Vnitro	Financí	Obchodu	Školský a národní osvěty	Pošt a telegrafů	Železnic	Zemědělství	Spravedlnosti	Veřejných prací	Sociální péče	Zdravnictví	Unifikací	Nejvyšší účetní kontrolní úřad	Státní úřad statistický	Nejvyšší správní soud	Samospráva a státní veřejné úřady
K účasti na sjezdu pozvány		184	196	1853	1747	78	188	300	320	139	48	60	96	16	17	43	20	55	250
Ke sjezdu se přihlásilo		4	13	30	36	4	27	123	66	68	45	6	3	1	11	8	7	11	78

Zajímavá a užitečná zkušenost plyne také ze srovnání, v které době před sjezdem docházelo nejvíce přihlášek ke sjezdu:

Během měsíce května až srpna docházely sice přihlášky neustále, avšak v menším počtu. Plných 50% všech sjezdových přihlášek došlo pak teprve během měsíce září 1936. Z toho v prvních 14 dnech cca 150, v posledních 14 dnech přes 500 přihlášek. Tato okolnost nesmírně znesnadňovala přípravné práce a dispozice sjezdové, jednak proto, že se nedala včas ani přibližně odhadnouti pravděpodobná celková účast na sjezdu, jednak také z toho důvodu, že se tím největší část práce posunovala na několik posledních dnů před sjezdem, kdy bylo nutno čtená přání a dotazy, projevované na přihláškách, vyřizovati namnoze i telegraficky.

Službu pořadatelskou

na sjezdu a při podnicích sjezdových obstarávali jednak členové Přípravného výboru, jednak řada ochotných právníků z kruhů státních úředníků, zejména z resortu ministerstva pošt a ministerstva železnic, z kruhů soudců, advokátů, notářů, a právníků v hospodářském životě.

Čsl. tabáková reže vyrobila k žádosti Přípravného výboru 60.000 zvláštních »sjezdových« cigaret ve vkusných krabičkách po 20 kusech za cenu 40 hal. za kus. Tyto cigarety, prodávané na sjezdu a v jeho společenských podnicích, doznaly velké obliby u kuřáků, účastníků sjezdu.

Spolek »Všehrd« uspořádal u příležitosti konání právníckého sjezdu výstavu popřevratové československé literatury právnícké ve svých místnostech na Právnické fakultě Karlovy university a také tato výstava vykazovala velkou návštěvu sjezdových účastníků.

Právnické nakladatelství Linhartovo v Praze rovněž použilo příležitosti, kdy se sešli v Praze právníci všech oborů z celé republiky a vystavilo ve dvoraně Právnické fakulty knihy svého nákladu.

Pořadatelstvo Prvního odborového sjezdu je velmi zavázáno »Československému Kompasu«, který v nákladu 1800 výtisků zcela bezplatně vytiskl tříarchovou předsjezdovou publikaci, obsahující veškeré informace o sjezdu a syllaby proslouvených přednášek.

Odznak sjezdový

zhotovila státní mincovna v Kremnici podle návrhu, který vypracoval profesor státní umělecko-průmyslové školy v Praze Karel Štipl.

Profesor Štipl byl při tvoření návrhu veden myšlenkou vytvořit odznak, který by byl symbolem právnictva jako celku, nikoli tedy jen některých odvětví právníckého povolání. Proto zašel do historie do doby římských dějin a použil za námět známých »fasces lictores«, odznaku to právníků římských.

Z prutů svazku vyrůstá pět lipových lístků, znázorňujících Čechy, Moravu, Slezsko, Slovensko a Podkarpatskou Rus. Pás, který obepíná symbol našeho právnictva československého, toť pojiťko všech jeho snah, symbol jeho jednoty a svorné vůle společně pracovati pro zdar naší drahé republiky.

Zahajovací plenární schůze,

konaná dne 26. září 1936, o 10. hod. v zasedací síni poslanecké sněmovny Národního shromáždění v Praze.

POŘAD SCHŮZE:

Zahájení předsedou sjezdu, univ. prof. Dr. V. Horou.

Projevy.

Přednáška profesora Komenského university v Bratislavě **Dr. I. Karvaše:**

»Unifikace práva a s ní související problémy«.

Sdělení gen. tajemníka sjezdu **Dra O. Kučery.**

Na předsednické tribuně zasedli vedle předsedy sjezdu, univ. prof. **Dr. V. Hory**, zástupce poslanecké sněmovny **Nár. shromáždění**, její místopředseda **Dr. Ivan Markovič**, zástupce senátu **Nár. shromáždění**, jeho předseda **Dr. František Soukup**, zástupce vlády, **Dr. Ivan Dérer**, ministr spravedlnosti, zemský prezident **Dr. Sobotka**, zástupce města Prahy, nám. primátora **Dr. J. Štůla**, nám. starosty města Brna, **Dr. L. Ečer**, dále zástupci právnických fakult a korporací, činovníci sjezdu a gen. sekretář **Dr. Kučera.**

Předseda sjezdu prof. Dr. Hora, zahájil jednání tímto proslovem:

Vážené shromáždění, dámy a pánové!

Je mně velkou ctí, že jsem byl jako předseda Ústředí československých právníků povolán, abych zahájil tento první odborový sjezd československého právnictva, o jehož uskutečnění se přičinily i ostatní stavovské organizace právnické.

Našemu sjezdu se dostalo zvláštního vyznamenání, jehož si československé právnictvo vysoce váží a jež si ve své mysli vděčně uchová, totiž, že protektorát sjezdu převzal **pan prezident republiky Dr. Edvard Beneš** a že čestné předsednictvo převzala vláda republiky.

Vítám co nejuctivěji **pana Dr. Ivana Dére**ra, ministra spravedlnosti, jenž nás poctil svou přítomností, jsa pověřen zastupováním pana presidenta republiky i československé vlády.

Budiž mně laskavě prominuto, že nemohu každého zvlášť uvítati; jsou nám všichni srdečně vítáni. Avšak nemohu neopomenouti, abych neuvítal zvláště pp. zástupce předsednictva Národního shromáždění p. místopředsedu poslanecké sněmovny **Dr. Ivana Markoviče** a p. předsedu senátu **Dr. Františka Soukupa**, p. zemského presidenta **Dr. Josefa Sobotku**, p. náměstka primátora hl. města Prahy **Dr. Aloise Štůlu**, náměstka starosty města Brna p. **Dr. Ečera**, p. kancléře **Dr. Přemysla Šámala**, p. guvernéra a býv. ministra **Dr. Karla Trapla**, **J. Magn. univ. prof. Dr. Vratislava Buška**, t. č. university Komenského, p. poslance a býv. ministra **Dr. Alfréda Meissnera**, p. mimoř. vyslance a splnomoc. ministra **Dr. Pavla Wellnera**, p. **Dr. Antonína Schauera**, p. senátního presidenta **Dr. Josefa Čapka**, p. generálního ředitele pošt a telegrafů a býv. ministra **Dr. Maxmiliána Fatku**, p. odborového přednostu a býv. ministra **Dr. Bohumila Vlasáka**, pana předsedu ústavně-právního výboru poslanecké sněmovny **Dra Patejdla**, pana presidenta vrchního soudu v Bratislavě **Dra Mičuru**, pana presidenta Státního úřadu statistického **Dra. Auerhana**. Ostatní vzácné hosty, které zvlášť neuvádím, prosím, aby mi toto opomenutí prominuli a je laskavě omluvili tím, že nemám po ruce jejich seznam.

Působí mně zvláštní potěšení, že mohu při zahájení našeho sjezdu mezi přítomnými uvítati také naše kolegy německé národnosti. Vítám srdečně zástupce právnické organizace »Ständige Vertretung des Deutschen Juristentages in der Tschechoslovakei« s jejím presidentem p. **Dr. Jarolímem** v čele. Jsme přesvědčeni, že jejich přítomnost není jen aktem zdvořilosti, nýbrž je důsledkem stejného nazírání na úkoly a poslání právnictva v lidské společnosti. A poněvadž my spatřujeme toto poslání v tom, aby uskutečňováním právního řádu bylo zaručeno veškerému občanstvu — bez rozdílu národnosti a rasy — klidné a spokojené soužití, spatřujeme v právnících národnosti německé přirozeně své vítané pomocníky.

Es soll nicht unbeachtet bleiben, dass es gerade bei der Ausübung der Juristenberufe — der Jurist möge als Ratgeber, Bevollmächtigter oder als Träger der öffentlichen Macht auftreten — viele Gelegenheit gibt, zur Ausgleichung der Gegensätze — mögen sie welchen immer Ursprungs sein — mit Erfolg mitzuwirken.

Deshalb sind meines Erachtens nach eben Juristen in erster Reihe berufen, auch zur Milderung der nationalen Gegensätze und zur Herbeiführung des freundschaftlichen Zusammenlebens der diesen Staat bewohnenden Nationen mitzuwirken. Daran darf sie die Liebe zum eigenen Volke nicht hindern. Denn diese Liebe, die jedermann angeboren ist, kann nie und nimmer den Hass gegenüber den Angehörigen anderer Nationen rechtfertigen. Jeder recht und gerecht denkende Mensch — umsomehr, wenn er sich in den Dienst des Rechtes gestellt hat — wertet, ehrt und behandelt den anderen stets zunächst als seinen Mitmenschen.

Jsem přesvědčen, že se na této linii s německými kolegy vždy sejdem.

J'ai l'honneur de saluer parmi nous nos très honorables hôtes et chers collègues de l'étranger, qui ont répondu à notre invitation et sont arrivés, en négligeants les difficultés du long voyage chez nous, pour contribuer par leur présence à la splendeur et à la solennité de notre congrès.

Nous tous en sommes très heureux et reconnaissants, parce que leur présence fait preuve aussi bien de la solidarité et unité des sentiments que des rapports amicaux et des liens qui unissent non seulement nous juristes, mais aussi nos nations.

Je souhaite la bienvenue la plus cordiale au **M. Marcel Poignard**, avocat et membre du barreau à Paris, au **M. Sima Alcalay**, avocat et membre du barreau à Beograd, au **M. Dr. Žarka Jakšič**, avocat et viceprésident du barreau à Petrograd, au **M. Vasilij Stanković**, avocat à Nový Sad et au **M. Aurelius Seeberg**, avocat of président du barreau à Riga.

Vážené shromáždění!

Československé právnictvo nevěnovalo dosud jako celek svým vlastním zájmům náležitou pozornost. Věnujíc své služby jiným, neuvědomilo si dostatečně, že jsou tu i důležité zájmy jemu samému vlastní a **všemu právnictvu**, nikoliv jen jednotlivým stavům právnickým, společně.

Teprve dnes se scházíme, abychom pojednali také o svých bolestech, tužbách a potřebách a osvětlili si různé otázky pro veškeré právnictvo důležité

a abychom hledali cesty a prostředky, jež by nám, **právníckému stavu jako takovému v jeho celistvosti**, semknutému a neroztříštěnému, vyhovovaly.

Proč teprve dnes? Proč právě právnictvo, které pomáhalo svou odbornou činností, ať jako právní zástupce či jako člen příslušného úřadu, budovati organisaci jiných stavů, příslušníků jiných povolání, počíná si uvědomovati teprve nyní, že i ono potřebuje, aby se semklo v jediný pevný řetěz, utvořilo organismus, jenž by si všímал všeho, čeho vyžaduje zájem **povolání právníckého vůbec**, a snažil se o jeho uskutečnění. Pravím-li »zájem právníckého povolání vůbec«, chci naznačiti, že zde jde opravdu o zájem společný všemu právnictvu, nikoliv o zvláštní zájem jednotlivých stavů, v něž se právnictvo dělí.

Odpověď na nadhrozenou otázku musíme hledati jednak v jistých zvláštnostech právníckého povolání, jednak v jistých úkazech doby. Prvá příčina je povahy vnitřní, druhá přichází z venčí. Zvláštnost právníckého povolání plyne nutně z šíře, všestrannosti a pestrosti právního řádu. Právní řád obepíná nejenom život každého jednotlivce, provázaje jej svými předpisy od kolébky až za hrob, nýbrž i život vyšších organismů, od rodiny až po stát, zasahuje svými předpisy do všech projevů soukromého života jednotlivcov stejně jako do života společenského, hospodářského i státního, od zjevů nejjednodušších do útvarů a transakcí nejsložitějších. A právě tak širokou, obsáhlou a pestrou je činnost právníků. Tak širokou a obsáhlou, že nemůže býti vykonávána jednotlivci v celé šíři, nýbrž musí býti mezi ně rozdělena podle jednotlivých odvětví. To vede nutně k tomu, že právnictvo, které na fakultách tvoří celek, v životě se rozestupuje v jednotlivá povolání; v těchto dává se právník do služeb ať jednotlivců, ať státu či jiných organismů. Vykonávající tuto službu a vykonávající ji cele v zájmu toho, komu slouží, dostávají se právníci při střetnutí těchto zájmů velmi často do situace, jež je staví proti sobě. To vede psychologicky nutně k tomu, že právníci, vykonávající různá povolání, sobě se navzájem odcizují. Postavivše se do služeb **jiným**, zapominají na **sebe** a neuvědomují si, že je mezi nimi něco **společného**, co by je mohlo a mělo spojovati, i když každý z nich plně a oddaně se věnuje úkolu, který mu jeho zvláštní povolání určuje. Proto se právnictvo v jednotlivých svých stavech sobě odcizovalo, od sebe vzdalovalo a škodlivost tohoto stavu pro sebe jako celek si tak dlouho ani neuvědomovalo.

Tento stav mohl ovšem trvati jen potud, pokud se neobjevily z venčí snahy a názory, které jsou namířeny proti všemu právnictvu vůbec, bez rozdílu jednotlivých stavů.

Právnictvo totiž s jistým znepokojením pozoruje, že právnícká činnost je neprávníckou veřejností **podceňována** a že se v ní ujímá názor, že mnohé z toho, co je dosud svěřováno právníkům, dovede se stejným výsledkem zastati i neprávník. Příčina toho, proč se toto mínění mohlo ujmouti, tkví v nesprávném pojetí právnícké činnosti ve světě neprávníckém.

V očích laika vyčerpává se činnost právníka znalostí určitých předpisů a obmezuje se na ten neb onen určitý, v daném případě úzce vymezený předmět, takže laik má za to, že na tento předmět lze vystočiti právě jen s těmito určitými předpisy, a tudíž, osvojil-li si je, že nepotřebuje k řešení věci právníka. Při tom si neprávník ovšem neuvědomuje — a nelze to od něho žádati — že každý jednotlivý případ je součástí celkového právního řádu, že jej nelze řešiti zcela izolovaně, nýbrž se stálým a pozorným zřetelem na vnitřní jeho souvislost s práv-

ním řádem vůbec, ať jde o zjištění příčin, obsahu či následků, ať jde o postup formální či o rozhodování ve věci samé, poněvadž právní řád tvoří organický celek a není snůškou disparátních, více či méně nahodilých, do sebe nezapadajících a spolu nesouvisejících předpisů. Lze říci v tomto směru: zrovna tak, jako nemůže léčiti určitou nemoc bez nebezpečí pro lidský život ten, kdo nezná důkladně celou stavbu lidského těla, působnost a souvislost jednotlivých jeho orgánů, zrovna tak nemůže bez nebezpečí pro spořádané soužití občanstva a bez ořísesů pro státní celek vykonávati právníckou činnost ten, kdo není proto odborně vzdělán a k tomu vychován. Právnictví není něco, co lze jako vedlejší činnost jen, abych tak řekl, jednou rukou vykonávati, nýbrž vyžaduje celou, dokonale k tomu připravenou osobnost, vyzbrojenou jak odbornými znalostmi, tak i důležitými vlastnostmi charakteru. V souvislosti s tímto nesprávným názorem laickým o činnosti právníkově je to, že neprávníkovi se jeví zpravidla případy, o něž běží, zcela jednoduchými. On nevidí složitost, nemá pochybnosti, neváhá se svým úsudkem. A když právník na složitost ukáže, pochybnosti projeví a s konečným úsudkem se neukvapuje, vzbuzuje u laika podezření a nespokojenost. To je také jedna z příčin, proč se na právníky žehrá a jakoby úkosem hledí. A přes to všechno laik vidí, že se musí velmi často právě na tohoto právníka se svými věcmi nejrozmanitějšího obsahu obrátiti s žádostí o pomoc, poznává, že je bez právníkovy pomoci bezradný. Poněvadž pak ve většině případů nejde při tom o věci laikovi příjemné nebo dokonce radostné, je psychologicky pochopitelné, že je tu jakási vrozená nechuť laického světa k světu právníckému. Takovému ovzduší je ovšem příznivé pro snahy, ubrati právníkům a zúžití jejich povolání na pole nejužší.

Rekl-li jsem, že tyto snahy daly podnět k tomu, že právnictvo si uvědomilo společné nebezpečí s jejich uskutečněním související a že přispěly k tomu, aby se srazilo v jeden žik a vystupovalo na venek jako celek a této své jednotnosti dalo i na venek výraz tímto sjezdem, musím se vším důrazem upozorniti na to, že při tom československé právnictvo není vedeno zájmy **sobeckými**. Chce-li se brániti, nejde mu jen o sebe, o právnícké stavy, mluví-li o nebezpečí, nemyslí při tom jen na sebe. Neboť každé znehodnocování právnícké činnosti, každá nevážnost vůči právníckému povolání, každý zásah nepovoláných a právnícky neškolených v jakékoli odvětví právnícké činnosti, je nebezpečím pro jednotlivce, jehož se týče, i pro celek, a stalo by se osudným i pro celý stát. Neboť nesmí býti přehlíženo a naopak musí býti zdůrazněno, že **právníci konají v jakémkoli oboru své činnosti především službu veřejnosti, službu celku**. O právnících jsoucích přímo ve službách veřejných je to samozřejmé, ale platí to i o právnících, kteří se věnují službám jednotlivců, jako advokáti, notáři a právníci v podnicích soukromých. Dopomůže-li advokát k uznání neprávem popíraného nároku, odvrátí-li bezdůvodný útok na právní sféru jedincovu, na jeho majetek, čest, svobodu nebo život, upraví-li notář právní poměry jednotlivců, jež by se mohly státí semeništem sporů, hořkosti a nepřátelství, tak, že se stanou základem uklidnění a uspokojení všech účastníků, zasahuje-li právník sloužící soukromému podniku v tom směru, aby jakýkoli počín podnikatelův spočíval na právní basi a rozvíjel se ve shodě s právním řádem — konají všichni tito právníci užitečnou službu nejenom jednotlivcům, o něž přímo jde, **nýbrž celé veřejnosti a tím i státu**. Neboť co může býti státu užitečnějšího a ovšem i potřebnějšího, než aby život jednot-

livců a poměr jich k ostatnímu světu nevybočoval z mezí právního řádu, a stane-li se o to pokus, aby byl odražen, aby víra a důvěra v právní řád byla šířena a upevňována a občanstvo mohlo v klidu, svobodě a bez obav věnovat se své činnosti? Je velmi žádoucím, aby neprávníckou veřejností bylo s tohoto hlediska nazíráno na povolání právnícké.

V této souvislosti mám za vhodné upozornit ještě na jinou stránku související s výkonem právníckého povolání a pro státní celek vysoce významnou. Právník je povolán, aby zasahoval do životních dějů, aby správně zjistil, o jaký konkrétní případ nebo událost jde, jakého právního předpisu má být naň použito, jaký správný smysl tomuto předpisu má být dán. Při tom má co činit se spleť skutečností, namnoze nejasných a sporných, s odporujícími si zájmy účastníků, s řadou osob a věcí, z nichž má čerpat vědomost o tom, co se vlastně ve skutečnosti stalo a co má být skutkovým podkladem pro jeho konečné stanovisko, ať už je oděno ve formu rozsudku neb jinakého rozhodnutí mocenského či pouhého posudku při konsultaci právního poradce. Toto vše bych zde, v prostředí právníckém, ovšem nemusil uvádět, nám právníkům jde o věc běžnou. Činím-li tak přesto, vede mne k tomu snaha upozornit na to, že právě dotčená podstata právníkovy činnosti a právníckého usuzování nemůže zůstat bez vlivu na právníkovu **osobnost** a vtiskuje tomuto nutně určité **vlastnosti**. Takovouto vlastností je především **objektivnost**, k níž je právník celým svým povoláním vychováván a která jej ovšem pak provází i při všech jiných, i neprávníckých, problémech a otázkách; je to dále **rozmýšlnost**, která právníka nabádá k tomu, aby při všem správně a nestranně rozdělával stín i světlo, je to **kritičnost**, která jej chrání před činy ukvapenými a názory povrchními, **znalost lidských duší**, které se před ním otevírají obnaženy ve věcech nejintimnějších a nejosudovějších, i **schopnost chápat** a **porozumět** tak mnohému, co zůstává jiným utajeno. Toto vše musí právníka uzpůsobit a přivést k tomu, aby se sblížoval se světem kolem sebe, aby se přibližoval k lidu a s ním splýval, aby se s jeho potřebami a smýšlením seznamoval, jeho tužbám porozuměl a je správně odhadoval, ale zároveň také k tomu, aby se nad ostatní nevyvyšoval ani z důvodů společenských, ani rasových, ani náboženských, ani národnostních, nýbrž poznáváje namnoze velmi zblízka všechny ty čistě lidské věci, s nimiž se jeho bližní potýkají, nikoho nepodceňoval a viděl ve svém bližním konec konců zase tvora jako on k obrazu božím stvořeného.

A tak právě právníctvo má příležitost při výkonu svého povolání osvědčovat svou **úctu k lidství** a tím vhodně přispívat k vyrovnávání protiv.

Je proto jen přirozeno, že právník, chápaající správně své poslání a stojící na výši svého úkolu, je veden a určen k tomu, aby byl elementem pořádku ve státě, aby při posuzování všech veřejných otázek zachoval si nezkalený zrak, široký rozhled a správné měřítko, aby nedal se uchvátit blýskavými, ale prázdnými hesly nebo strhnouti k nerozvážným nebo dokonce soužití lidstva ohrožujícím činům, ale také aby se neuzavíral proti tomu, co zasluhuje, aby bylo uznáno za opravdový pokrok v lidském soužití a za zlepšení dosavadního stavu s hlediska obecného.

Proto je pochopitelné, že právě právnícký svět správně chápe a spravedlivě oceňuje hodnoty, které tkví v ideji demokracie a je přesvědčeným, třebas ne

nekritickým, zastáncem zařízení, na nichž je demokracie vybudována. Toto nesmí být právě v dnešní době přehlíženo.

Právní řád je dán v zájmu jednotlivců i celku. A právníci jsou povoláni k tomu, aby mu sloužili, jej udržovali a k jeho rozvoji přispívali. Jestliže se při obsluze tohoto složitého a velmi citlivého organismu ozvou poruchy, je to znamením, že je vada buď v organismu samém nebo v jeho obsluze.

Odstřcniti nedostatky právního řádu, tkvící v zákonech samých, není v moci právníků; ti mohou při své činnosti tyto nedostatky snad zmírňovati, hroty zákonných ustanovení obrousiti, na tyto nedostatky upozorniti a na prostředky k nápravě ukázati. Naproti tomu postarati se o zdokonalení obsluhovatelů samých neb alespoň k tomu podstatně přispěti, je v dosahu právníctva samého. Je to možno tím, když se právníkům vštípí vědomím o důležitosti jejich povolání, o nutnosti důkladné výchovy a přípravy k právníckému povolání, o požadavcích, jež klade svědomitě jeho konání nejen na odborné znalosti, ale zároveň nezbytně i na mravní hodnotu osobnosti, bez níž by právě právník mohl se státi škůdcem veřejnosti.

V těchto směrech může velmi mnoho vykonati právě soustředění právníctva, o něž se stal pokus založením Ústředí československých právníků, držící a udržující vysoko pochodeň stavovského vědomí a povinností s tím spojených, jež by byla každému jednotlivému příslušníku právníckého povolání spolehlivým ukazatelem cesty, po níž jest se mu při výkonu jeho povolání bráti.

V tom, co jsem dosud řekl, je už také odpověděno na otázku, co svým odborným sjezdem sledujeme. Chceme svým sjezdem zapůsobiti jak na veřejnost neprávníckou, tak i do vlastních řad.

V prvním směru chceme především působiti k tomu, aby naší neprávnícké veřejnosti byla poskytnuta příležitost, získati správné stanovisko pro posuzování a hodnocení právnícké činnosti, aby přestala v právníctví spatřovati zbytečný a složitý balast, ale aby si uvědomila, že jde tu o činitele, bez něhož by byl ve státním soužití vnesen zmatek a nejistota, a že s úpadkem právníctví nutně klesá smysl pro právo a spravedlnost a nabyvá vrchu zvěle a násilí. Chceme dosíci, aby veřejnost uznala, že snažíme-li se o to, aby právníctvo dosáhlo nejvyšší úrovně, činíme tak především v zájmu celku.

Snažíme se o to, aby právníctvo bylo zproštěno všech prací, které přímo s jeho povoláním nesouvisí, ale nechceme připustiti, aby práce ryze právnícké byly svěřovány neprávníkům.

Chceme upozorniti na některé nedostatky dosavadního právního řádu, jež právníkovu činnost velmi citelně ztěžují, právní jistotu ohrožují nebo právní život znesnadňují.

Ve vlastních řadách chceme působiti k tomu, aby v československém právníctvu bylo buzeno a mu vštěpováno vědomím o důležitosti jeho povolání, ale i o velké odpovědnosti, kterou má, a o požadavcích, jichž je třeba k tomu, má-li konati své povolání správně a svědomitě.

Chceme věnovati svou pozornost tomu, co by způsobilost k právníckému povolání zaručovalo, jeho odbornou i mravní úroveň zdvíhalo a je i po stránce sociální a hospodářské zabezpečovalo.

Chceme konečně v právnictvu vzbuditi smysl pro soudržnost a přesvědčení o tom, že, i když se rozestupujeme v různá povolání, musí býti mezi námi udržováno vědomí jednoty, čerpané z vědomí, že jsou jisté hodnoty duchovní: úcta k člověku, úcta k právu, hledání pravdy a služba idej spravedlnosti, smysl pro povinnost a řád, hodnoty to, které musí nám býti všem stejně drahé, máme-li splniti svoje poslání k dobru jednotlivce i k blahu celku.

Podají-li se, aby naším sjezdem bylo opravdu dosaženo všeho toho, co bychom jím dosíci chtěli, bude tím vykonáno kus dobré práce nejenom pro nás právníky, nýbrž i pro stát.

Aby se tak stalo, o to se chceme svým, zevně tak imponantním sjezdem s boží pomocí pokusiti.

Dříve, než přikročíme k dalšímu bodu našeho pořadu, jímž jsou projevy pánů zástupců Národního shromáždění, vlády republiky československé, měst a korporací, dovolte, abych s Vaším souhlasem, zaslal z tohoto shromáždění panu prezidentu republiky a panu prezidentu Osvoboditeli, telegramy.

Prosím pana generálního sekretáře Dr. Kučera, aby přečetl texty těchto telegramů:

Dr. Kučera, čte:

Panu Dru Eduardu Benešovi,
presidentu československé republiky.

Pane presidente,

českoslovenští právníci, shromáždění pod Vaším vzácným protektorátem na svém prvním stavovském sjezdu, prosí Vás, abyste přijal projev upřímné úcty, kterou chovají k Vaší osobě i k Vašemu životnímu dílu. Českoslovenští právníci hlásí se cele do služeb Vašich ideálů. Jsou a vždy budou si dobře vědomi, že právo a spravedlnost, jsou nejmohutnějším základem každého a tedy i našeho demokratického státu. V duchu Vašich ideálů, chce československé právnictvo i v budoucnu stále pracovat na prohlubování a zdokonalování našeho právního řádu pro zdar a dobré jméno Československé republiky.

(Dlouhotrvající potlesk!)

Panu Dru Tomáši G. Masarykovi,
presidentu Osvoboditeli

Lány.

Právnictvo československé, shromážděné na odborovém sjezdu ve slavnostní schůzi, Vás uctivě pozdravuje.

Děkuje za velikou státní práci Vaši při obnovení a výstavbě naší demokratické republiky a přeje Vám na dlouhá léta nejlepšího zdraví.

(Dlouhotrvající potlesk!)

Slovo si vyžádal zástupce pana presidenta republiky a spolu zástupce vlády republiky československé,

pan ministr spravedlnosti,

Dr. Ivan Dérer.

Dámy a pánovia!

Nech mi je dovoleno, aby som v zastúpení pána prezidenta republiky a vlády čs. republiky pozdravil Váš sjazd čo najsrdečnejšie. Pán prezident republiky prevzal protektorát Vášho sjazdu a ministri vnútra, unifikácií a spravedlnosti čestné predsedníctvo, v shode s vládou republiky a vo vedomí dôležitosti Vášho podujatia. Právníci československí, zo všetkých oborov štátneho, verejného a súkromného života, shromažďujú sa tu, aby zdôraznili význam svojej práce pre národ a štát, vyzdvihli svoje stavovské a odborové potreby a poukázali na nutnosť rozumného usporiadania svojich pomerov. Žiadon štát sa neobide a neobišiel sa bez právníkov. I tam, kde revolučnými výbuchami zvrátené boli staré nariadenia, tradičné štátne a spoločenské systémy a podkopaná bola dôvera v potrebu práce právníkov, vždy vrátili sa pozdejšie k osvedčenému právnictvu. Štát bez právníkov není vôbec mysliteľný. V modernom štáte je právnik ešte potrebnejší, ako bol predtým. Jednotiacu myšlienku, ktorá musí ovládať všetky inštitúcie a bez ktorej by zvlášť v modernom komplikovanom živote nemohol štátny stroj riadne fungovať, buduje a uplatňuje právnik a stará sa svojou konzervatívnou dôslednosťou a húževnatosťou o to, aby bola stále sledovaná, dodržiovaná a praktikovaná. Túto jednotiacu myšlienku musíme sledovať, zvlášť dnes, keď technický, hospodársky a organizačný vývoj napomahá rozklad spoločnosti na sebavedomé. Svojich zvláštnych záujmov si dobre dbalé prvky, ktoré veľmi často ochotné sú zanedbať záujem celku, len aby hovely svojim vlastným chútkam a snahám. Len právny štát, zakladajúci sa na jednotnom a rozumnom výklade a praktikovaní platných noriem, môže vyviesť ľudstvo zo súčasných ťažkých zmätkov. Jedine takýto štát je schopný obrániť občanov pred svojvôľou, terorom a chaosom. Keď sa podívame okolo nás, všade vidíme pokusy, aby vytvorené boli nové právne poriadky. Pokusy tieto vyvierajú z túhy sjednotiť národný život v jedno snaženie. V podstate je to myšlienka správna; otázka je len, ktorou cestou ju možno najúčelnejšie a najbezpečnejšie uskutočniť a či je dobré praktikovať systém, ktorý sa zakladá na autoritatívnom ovládaní celého štátneho aparátu vôľou jedného človeka, jednej skupiny ľudí, jednej strany, pomocou bezohľadného, nemilosrdného a nekompromisného potierania každého odchylného názoru a ľudí a strán, ktorí ho vyznávajú. Čo je silnejšie právo. To, ktoré povstalo radikálnym odstránením zásad dosiaľ za samozrejme uznávaných? To, čo právnictvo bez vedecky a logicky vypracovaných teoretických podkladov slepe alebo neurčite aplikuje podľa rozkazov a rozmarov mocných? Či je silnejšie právo to, ktorého zdrojom je rozkaz, uplatnený vyhrážkami momentálne silnejších skupín, pracujúcich všetkými prostriedkami zastrašovania i keď sa skrývajú za pokrokom technickej vedy a praxe? Alebo, či je silnejšie to právo, ktoré sa zakladá na pravej vôli národa a väčšiny jeho príslušníkov, vôli, ktorá bola **humánymi, ruzumnými a poctivými** prostriedkami vypátraná a zistená, šetriac pri tom každú

mienku poctive mienenú o nenamierenú na korene a základy nášho spoločného života?

Naša ústavná listina, veľké tradície historické, duchovné a kultúrne nášho národa, z ktorých ona povstala, ale i štátnická a právnická praxa mladej našej republiky, ktorá i v dobách medzinárodných a rôznych iných nesnádzí zabezpečila a zabezpečuje nášmu národu uznanie a slušné pozície, dávajú na tieto otázky úplne nepochybnú a jasnú odpoveď. Náš život riadiť sa môže len našim právom a bolo by osudnou chybou, keď by sme po tejto stránke podľahli vlivom zo zahraničia, ktoré sa v poslednej dobe objavujú i u nás, chcúc nás odlúdiť od dosavadnej osvedčenej dôslednej konsolidačnej línie nášho štátneho a právneho života, založenej na rešpektovaní základných ľudských práv a normálne a rozumne prejavovanej vôle abyvatelstva a všetkých jeho vrstiev. Náš štát zachová si svoju neodvislosť jedine tak, keď ostane verný vlastným tradíciám nášho demokratického národa, ktoré budované boli nie prekotne povstálými jedincami efemérneho významu, ale so stáletou kultúrou nášho národa organicky vzrastlími, ale i z nej vyrastlími duchovnými velikánmi a buditeľmi, význam ktorých ďaleko presahuje uzší náš rámec národný a zabezpečuje im i nášmu národu respékt všade na svete tam, kde mravné a kultúrne hodnoty, tieto trvalé základy ľudskej spoločnosti, majú ešte neakú cenu. Tieto naše tradície dokázaly sa byť nie len v histórii nášho národa, ale i v prítomnej dobe veľmi vhodným prostriedkom i pre organizovanie fyzických a branných síl národa, ktoré najúčinnšie uplatniť sa budú môcť v kritických a osudových chvíľach len vtedy, keď ovládané budú veľkou jednotiacou myšlienkou našich vlastných tradíc, ktorými národ žil a vymanil sa z neslobody, a nie ideológiou z cudziny vypožičanou. Opustenie osvedčenej tradickej konsolidačnej línie kultúrnosti, demokratičnosti, poctivosti a spravodlivosti našej štátnej a právnej politiky, znamenalo by slúžiť nie vlastným ideálom, ale dať sa do služby cudzích. Bol by to osudný krok preč od štátnej samostatnosti, bližšie k vasolstvu, základu to neistej, osudnej budúcnosti.

Schádzate sa tu právnici zo všetkých oborov štátneho, verejného a súkromného života. Fakt, že právnici, ktorí v praktickom živote môžu mať a majú rôzne protichodné záujmy, našli sa tu na **spoločnej platforme**, je najlepším dôkazom toho, že právnicko československé bez rozdielu kde, na akom mieste a v akom povolaní pracuje, musí mať a má povinnosti, ktoré sú všetkým spoločné, a to povinnosti vyplývajúce zo svojho právnictva a povolania právnickeho. Váš sjazd je významná skutočnosť, lebo ukazuje, že právnici chcú i naďalej byť v štáte tým dôležitým konsolidačným bodom, ktorý odelá vlnobitíu z rôznych strán na jeho naliehajúceho, vo vedomí, že i morské vlny búria sa len občas a že i po najzúrivejšej búrke nastane zase trvalejšie nádherne a kľudné more. Ukazujete, že chcete byť bodom, na ktorý sa v našom štátnom živote obrátiť môže každý občan bez rozdielu, v dôvere, že najde u Vás vždy snahu, aby bez ohľadu na vedľajšie záujmy, veci jeho posudzované a vybavované boli objektívne.

Musíme byť vždy a za každých okolností **právnym štátom**. To znamená, že zavrhnúť musíme každý prostriedok, ktorý sa prieči myšlienke najprísnejšej **legality**. Poválečné zmätky v Európe nastaly poväčšine narušením tohoto princípu. Nechcime, aby sa takéto zmätky udomácnily i u nás; nevydržali by sme to. Sme národ silný v kultúre a v práci, ale slabší na počte, a experimenty, ktoré neuškodia

národom veľkým, mohly by sa pre nás stať osudnými. Z toho vyplýva, že sa držať musíme i druhého základného princípu nášho štátneho života, vyplývajúceho z princípu prísnej legality, demokratického nášho štátneho zriadenia, zakoreneneho v ústavnej našej listine, v zákonoch a v právnej praxi. Sme menší národ, odkázaný na súčinnosť a spoluprácu všetkých svojich ľudí dobrej vôle. Sme však i kultúrny národ so značnou vzdelanosťou úroveňou i širších mäs, sme pre demokraciu aj zrelí. Pán prezident republiky razil tieto dni na Slovensku znamenitú vetu: »V demokracii sa nedejú zázraky.« Poukázal tým na solídnosť a striedlivosť demokratického zariadenia, kde len z pracnej súčinnosti všetkých môžu povstať veľké diela. A nech mi je dovoleno, že by som túto prezidentskú vetu doplnil a rozšíril v ten smysel, dôležitý z hľadiska nás právnikov, že totiž v demokracii sa nielen nedejú zázraky, ale že nie sú v nej možné ani prevrpenia. Právna bezpečnosť, právna istota, práva občanov najlepšie sú zabezpečené v demokratickom režime, právny štát je možný len v demokracii.

Som presvedčený, že jednanie Vášho sjazdu prispejú k posilneniu týchto základných myšlienok, podľa ktorých Čsl. republika vznikla, dosiaľ pracovala, a ktoré v budúcnosti budú najsilnejšie jej opory. Vyslovujem tiež pranie, aby jednanie sjazdu ospravedlnilo a posilnilo dobré meno československého právnictva a pozdvihlo jeho autoritu u ostatných vrstiev občianstva.

Za pána prezidenta republiky a za vládu republiky prajem Vášmu sjazdovému jednaniu mnoho zdaru.

(Potlesk!)

K slovu se dále přihlásil i. **místopředseda poslanecké sněmovny Národního shromáždění pan poslanec Dr. Ivan Markovič:**

Vážené shromáždění!

Som veľmi rád, že menom Národného shromáždění môžem privítať a pozdraviť prvý odborový sjazd československých právnikov práve v zasadačej sieni poslaneckej snemovne. Nie je bez hlbšieho významu, že právnický svet shromažďuje sa k zahájeniu svojich dôležitých odborových porad v zasadačej sieni zákonodarného sboru. Možno v tom videf určité i vonkajšie zdôraznenie skutočnosti, že právnici a zákonodarcia sú a musia byť v najbližších vzájomných vzťahoch a stykoch, že sú vzájomne na seba odkázaní, že ich poslanie a činnosť sa navzájom podmieňujú a doplňujú.

Zákon by bol púhou mrtvou literou, keby právnici nevliali doňho krvi a života, a naopak právník, ktorého úkolom a povolaním je výklad a používanie práva, nutne potrebuje ako podklad svojej činnosti pozitívnu normu, zákon, ktorý tvoria zákonodarné sbory. Naväzuje tedy pôsobnosť oboch činiteľov úzko na seba; jedna tvorí objektívne právo, druhá venuje sa jeho výkladu a používaniu a vymedzeniu subjektívneho práva a obe smerujú k zdokonaleniu a zabezpečeniu právneho poriadku v štáte.

Je-li zákonodárny sbor orgánom, ktorým štátna bytosť prejavuje svoju vôľu, sú praktickí právnici jej živým svedomím. Táto prirodzená a nutná symbiosa oboch

vyžaduje samozrejme svornú, loyálnu a harmonickú spoluprácu. Tejto ovšem nie je nijako na újmu vzájomná kritika. Nemožno upreť, že v demokracii so všeobecným volebným právom, v ktorej zákony netvorí sa diktátom, ale dohodovaním, kompromisom medzi súčasneými záujmami a nárokami, a kde zákony formulujú a usnávajú zástupcovia ľudu, ktorí — trebárs po vecnej stránke často dobrí odborníci — z prevažnej časti nie sú právnici z povolania, nebýva a nemôže byť redakcia zákonov po čiste právnickej stránke vždy tak dokonalá a jasná, ako by to vyžadovala právnická veda, ale menovite právna prax.

Sme si vedomí, že pri prevádzaní zákonov vzniká tým nebezpečie, že právna prax — vedome či nevedome — môže zkrasliť zákonodarcove úmysly a sviest zákon — povedal by som — na scestie proti intenciám jeho povôdca. Obojemu úspešne čelí vzájomná kritika a kontrola oboch složiek, pokiaľ ovšem nevybočuje z rámca vecnosti, vážnosti a slušnosti a pokiaľ má za cieľ jedine zdokonalenie právneho poriadku, bez porušenia alebo zvrátenia zásad, na ktorých bolo zbudované to alebo oné zákonodarné dielo. A tu môžeme s uspokojením konstatovať, že na oboch stranách je úprimná snaha splniť požiadavok harmonického spolupôsobenia zákonodarných sborov a právnického sveta, že súlad v spolupráci oboch je dobrý a že všeci sme vedení i ovládaní úsilím povzniesť náš štát aj po stránke dokonalosti, vyspelosti a bezpečnosti jeho práva na najvyšší stupeň.

Bude iste úprimnou snahou nás všetkých, aby tento dobrý stav a radostný pomer potrval i naďalej. Ako zástupca Národného zhromaždenia vyslovujem k zahájaniu prvého odborového sjazdu právníkov vrele želanie, aby vaše záslužné úsilie o ďalšie vybudovanie a zdokonalenie právneho poriadku a tým o zabezpečenie pevných základov štátu a o posilenie vnútorného kludu a bezpečnosti v štáte bolo korunované úplným zdarom a naprostým úspechom.

(Potlesk!)

La parole est à Monsieur **Marcel Poignard**, délégué de la France.

Excellence. Mesdames. Messieurs.

Membre du Conseil de l'Ordre des Avocats à la Cour d'appel de Paris — et investi par délégation de M. le Président de l'Association nationale — je vous apporte le salut fraternel de tous les avocats de France.

J'ai la joie d'être également auprès de vous le porte-paroles des délégations étrangères, Lettone et Yougoslave, qui ont voulu s'associer effectivement à vos travaux.

Vous connaissez la sincérité et la profondeur des sentiments dont nous témoignons pour vous. Le temps ne peut rien contre eux, et ils n'ont rien à craindre des vicissitudes du présent ou même de l'avenir. Ils ont, en effet, à l'épreuve du passé matérialisé leur force en des réalités puissantes qui rendent indestructible le lien qui nous unit.

Je suis heureux de pouvoir vous affirmer à nouveau notre vibrante sympathie en me plaçant sous le signe du Droit, en ce magnifique Congrès qui évoque

sans en excepter une, toutes les manifestations de la science juridique et de l'activité judiciaire.

Il n'est pas de science plus belle que celle du Droit et de profession plus noble que les nôtres. Seules elles s'élèvent vers cette région, la plus haute, du domaine spirituel où il ne suffit pas pour notre satisfaction que des idées reçoivent jour mais où elles n'ont droit de cité que si elles se recommandent du bien et du juste.

Les hommes de mon pays sèment parfois reproches d'appartenir à un peuple de juristes — chez lequel la préoccupation de la règle l'emporterait sur la souplesse des moyens à l'heure de certaines réalisations. Nous acceptons le reproche dans la mesure où nous le retenons comme un hommage aux tendances de notre esprit, intimement attaché à son idéal de justice. Mais nous vous demandons d'attester que le droit n'est pas demeuré pour nous une conception abstraite, que nous l'avons toujours compris comme une réalité vivante, et que nous n'avons jamais hésité à consentir, pour le défendre, même les plus cruels sacrifices.

Par là encore, nous nous rapprochons étroitement de vous. Car vous aussi, vous n'avez jamais cessé de conserver dans vos coeurs l'exacte »volonté« du droit. Quelle énergie n'y avez vous pas puisée aux périodes héroïques de votre histoire nationale.

Nous vivons dans un temps où chaque jour — et celui-ci n'est pas excepté! — la complexité des problèmes qui recherchent leur solution s'ajoute à l'imprévu des faits dans une succession inouïe d'événements d'une tragique gravité. Quelles que soient les difficultés qui peuvent s'offrir, pour votre pays et pour le nôtre, nous devons en triompher en demeurant fidèles à la fois au Droit, notre idéal commun, et à l'amitié qui nous unit — inséparablement.

Je viens au moins pour ma part vous assurer que vous trouverez toujours tournés vers vous les avocats de France dans toute la force et la loyauté de leur affection!

Dále se přihlásil o slovo náměstek primátora hl. města Prahy pan Dr. Štůla:

Dozvolte mi laskavě, abych pozdravil tento první náš odborový sjezd jménem pana primátora a jménem rady hlavního města Prahy.

Velká Praha jako reprezentantka čl. samosprávy sleduje zajisté tento sjezd s neobyčejným zájmem, poněvadž se na něm budou řešiti také odborové otázky stavovské veřejného právnictva.

Není potřebí zdůrazňovati, že předválečná samospráva česká byla považována za viditelné znamení bývalé samostatnosti království českého a že se vyvinula na jeden z nejlepších demokratických útvarů administrativních v Evropě. To bylo umožněno právě zásluhou vyspělého právnického zaměstnanectva samosprávného, jakož i právníků z povolání, kteří se otázkami samosprávnými jako volení členové samosprávných svazků zabývali. Také díky těmto momentům mohla československá samospráva i v novém státě zdolat všechny úkoly, které na ni po státním převratu uložily změněné poměry veřejné.

Přeji proto jednání sjezdovému i s tohoto stanoviska plného zdaru.

Slovo má dále zástupce města Brna, pan Dr. Bohuslav Ečer.

Dámy a pánové!

Městská rada zemského hlavního města Brna mi uložila, abych jejím jménem a jménem celého našeho města váš sjezd srdečně pozdravil.

Město Brno, sídlo Nejvyššího soudu a generální prokuratury, se zvláštním zájmem sleduje úkol, který jste si na dnešním svém sjezdu vytkli. Není to sjezd vědecký, ani sjezd jen stavovský. Jeho úkol jest širší: má formulovat postavení československého právníctva v celém našem životě, ve všech jeho oblastech, od soudnictví přes veřejnou správu až po hospodářskou a soc. politickou oblast. Proto jsou otázky, které si tento sjezd klade, záležitostí celého národa a celého státu.

Československý právník totiž je a zůstane nositelem idee, která podstatně může přispět k překonání nejistot a zmatků naší doby a k pacifikaci rozrušené Evropy:

mýšlenky řádu proti rozvratu,

mýšlenky práva proti násilí,

mýšlenky platnosti závazku proti teorií, že smlouvy jsou cárem papíru.

Československý právník jest nositelem principů, jichž hodnota přesahuje svým významem oblast styků individuálních a soukromých. Zásada právní jistoty a bezpečnosti vyjádřená pro obor soukromoprávní větou »pacta sunt servanda« má zejména nyní v době, kdy se uplatňují principy mocenské převahy a brutální zvržle, pro oblast mezinárodních a mezistátních styků význam zvýšený: její uplatnění je jednou z nejjistějších záruk míru.

Tak československý právník přispívá svou činností, svým způsobem a svým dílem na každém úseku svého povolání k obraně svého státu, jenž vznikl, udržuje se a udrží těmito ideami.

Ještě jednou jménem města Brna, sídla to bedlivých strážců naší právní bezpečnosti, kteří v zeměpisném centru státu přes četné obtíže dobře plní svůj úkol, přeji sjezdu nejlepší zdar.

K slovu je dále přihlášen pan Dr. František Čáda, profesor právnické fakulty Masarykovy university v Brně.

Slavné shromáždění, dámy a pánové!

Za právnickou fakultu university Karlovy v Praze, za právnickou fakultu Masarykovy university v Brně, za právnickou fakultu Komenského university v Bratislavě a za německou právnickou fakultu v Praze zdravím první odborový sjezd československých právníků co nejsrdečněji. První odborový sjezd má být přehlídkou našich právnických řad a důstojně se tak přiřadit jako projev právnického stavu k dřívějším sjezdům československého právníctva, které sledovaly po výtece úkoly vědecké. Je pochopitelné, že právnické fakulty jako ústavy výlučně vědecké již svou povahou stály vždy v úzkém styku k předešlým sjezdům, ba spojitost byla

vytčena i tím, že fakulty byly i v těsné souvislosti s jejich řízením. Než proto by bylo klamně si mysliti, že fakulty jsou tomuto odborovému sjezdu a všem obdobným shromážděním příštím vzdáleny. Opak je pravda: fakulty jsou prvním polem, kde soustředění právníků, byť i jen adeptů právní vědy, je provedeno do všech důsledků a jsem přesvědčen, že toto fakultní pouto je vlastně též základem pro budoucí stav náš, který odtud ustavičně dorůstá. A nebudiž ani zapomenuto naší veliké akademické obce doktorů práv, těchto skutečných collegii doctorum juris, které již na venek svou kolegialitou se prozrazují nejen jako silný element stavovský, nýbrž i jako nerozlučná spojitost, stvrzená slavným doktorským slibem fakultě, z níž vyšli.

My, učitelé na právnických fakultách, jsme si plně vědomi svěřeného úkolu. Našima rukama procházejí ti, kdož mají sloužiti veřejnosti, našemu státu a lidstvu. Uložená zodpovědnost naše je velmi těžká, ale jestliže v duchu předválečné tradice nepochybujete o tom, že pražská právnická fakulta plnila svůj úkol dobře, mohu Vás ubezpečiti, že i obě fakulty, brněnská a bratislavská nejen konají své povinnosti, nýbrž že jim dostály a dostojí vždy svědomitě, pilně a důstojně. Nezvratným toho důkazem jsou odchovanci našich mladých fakult, kteří veřejně a státní službě přispěli již mnohdy svými nejlepšími silami.

Přáli bychom si, aby již na našich fakultách se vypěstovalo upřímné přátelství, které by se pak bez přerušování souvislosti přenášelo i do praktického života takových lidí, kteří se v životě setkávají s právními problémy. Ze života právníků, který je v životě každého z nás, je to, co nás spojuje, a to, co nás od sebe odlišuje, je to, co nás spojuje, a to, co nás od sebe odlišuje, je to, co nás spojuje, a to, co nás od sebe odlišuje.

Úkol fakultního studia je vědecký. Vyhovíme-li tomuto poslání vědy, dávali bychom veřejnosti a především státu zdatné a vědecky školené právníky, položili jsme tím i pevný základní kámen celému právnickému stavu a tím i také právní organizaci samotného dobrého státu. A dovolte mi upřímný apel zejména do řad starších kolegů, aby kolegům svým — mladším, kteří přišli od nás z fakult, poskytl své cenné poznatky z bohaté praxe, aby se tak věda z fakult spojila s praxí. Záleží mnoho na tomto našem semknutí. Neboť vzdělaný a oduševnělý právnický stav je i nejbezpečnější oporou republiky v dobách dobrých i zlých. Proto jménem našich fakult vítám Vaše rokování a přeji mu plného zdaru nejen k prospěchu celého našeho stavu, nýbrž především k prospěchu a rozkvětu naší republiky Československé.

Jménem Právnických Jednot v Československu přihlásil se ke slovu pan odb. přednosta Dr. Joachim.

Pane předsedo, vážené shromáždění!

Bylo mi uloženo, abych dnešní sjezd pozdravil jménem nejstaršího českého spolku právnického, Právnické Jednoty v Praze, jakož i Právnické Jednoty moravské a Právnické Jednoty slovenské. Dovolte mi, abych především blahopřál Ústředí, pořádatelům dnešního sjezdu k jeho organizační práci. My právníci jsme

zvláštní species: organisujeme nejen jiné stavy — jak uvedl pan předseda — ale účastníme se význačným způsobem i při organisování státu, zemí, okresů, obcí atd., ba jako právníci mezinárodní organisujeme neb aspoň si vindikujeme součinnost při organisaci celého světa — sami však sebe velmi těžce dostaneme dohromady! Podařilo-li se vám nyní uspořádati sjezd se 1600 účastníky a s tak bohatým a hodnotným programem, je to úspěch u nás opravdu nečekaný! Dovolte mi dále vysloviti přání a naději, že sjezd splní své poslání intra muros i extra muros: intra muros přispěje k posílení ušlechtilého stavovského sebevědomí, zejména též co se týče povinností plynoucích ze služby právu a spravedlnosti, extra muros pak je povede k správnějšímu cenění právníků a práva jako základu státu a záruky jeho bezpečnosti. Konečně dovolte, abych použil dnešního tak četného shromáždění právníků k pozvání, byste stejně početně se zúčastnili vědeckého sjezdu československých právníků, který má býti pořádán v Praze r. 1938 a ke kterému budou v nejbližší době zahájeny přípravné práce.

Zástupce německých právníků v Československu pan docent **Dr. Jarolím** se přihlásil o slovo:

Hochansehnliche Versammlung!

Im Auftrage der »Ständigen Vertretung des Deutschen Juristentages in der ČSR«, der die Spitzenorganisationen deutscher Juristen umfasst, habe ich die Ehre, herzliche Grüsse und für die an uns gerichtete Einladung zum heutigen Kongresse wärmsten Dank zu überbringen.

Ihre Einladung freut uns umsomehr, als wir doch demselben Ziele zustreben, von den gleichen Gedanken geleitet werden, dem Rechte zu dienen, es zu vervollkommen, es den Lebensbedürfnissen anzupassen und sowohl hinsichtlich der Art der Rechtsschöpfung, als auch des Rechtsinhaltes den demokratischen und freiheitlichen Charakter unseres Staates zu erweisen.

Denn nicht Gewalt und nicht Diktatur, nicht autokratische Selbstherrlichkeit sind bei uns Antriebe und Schöpfer des Gesetzes, sondern der freie Wille des Volkes im Sinne unserer gedankenreichen edlen Verfassung. Mit ihr haben wir uns den demokratischen freiheitlichen Verfassungen der grossen westlichen Demokratien Englands, Frankreichs und der Nordamerikanischen Union angeschlossen, und wollen an ihrem Gedankengute, an ihren Freiheitsrechten festhalten als freie Bürger in einem freien Staate.

Wissenschaft und Kunst sind Bindemittel für Völker und Staaten, sie kennen keine Grenzen, sie schlagen Brücken und bauen Fahrten zur Verbrüderung der Menschheit. Sie veredeln unsere Kultur und schaffen, soferne sie Fortschritt und Aufstieg im edlen Sinne bedeuten, seelische Erlebnisse, die unsere Herzen erheben und erwärmen.

Wir Juristen fühlen uns daher ohne Rücksicht auf Nationalität, auf wirtschaftliche, soziale und konfessionelle Unterschiede als eine einzige Familie, als eine Grossgemeinde, in der es keine Differenzen gibt. Uns leitet das Bestreben, die Rechtsordnung zu regeln, zu veredeln, zu entwickeln, damit sie zur Grundlage werde für die wirtschaftlichen, kulturellen, sozialen und wohl auch der nationalen

Verhältnisse aller Völker, die diesen Staat bewohnen und hiedurch vielleicht auch als Muster für andere Staats- und Rechtsgebiete diene.

Darum meiden wir das Wort Autarkie, von der gegenwärtig anderswo so viel gesprochen wird. Denn mit dem Worte Autarkie ist nicht bloss der Begriff der Selbstgenügsamkeit, sondern auch der vollkommenen Selbstheit, Trennung und Zurückgezogenheit auf sich selbst verbunden. Die Rechtswissenschaft hat aber dynamischen Charakter. Sie strebt Ausdehnung, Gemeinsamkeit, Rechtseinheit und hiemit die Verbrüderung der Menschheit an.

Ich habe die Empfindung, dass in Europa jetzt allmählich die Erkenntnis aufdämmert, dass Hass und Misstrauen zertrümmernd und trennend wirken und dass nur Verstehen, Kennenlernen und gegenseitiges Vertrauen aufbauende und verbindende Kräfte sind.

Der Gedanke der Rechtsgemeinschaft als ein völkerverbindendes Problem, das auch auf der letzten Tagung der čsl. Juristen in Bratislava im Jahre 1933 in breiter und sachkundiger Weise behandelt wurde, das auch auf deutscher Seite sympathisch vertreten wird und das ebenso, wie ich hoffe, heute von Herrn Prof. Dr. Karvaš begründet werden wird, dürfte der Hoffnung Raum geben, dass in vielleicht nicht allzu ferner Zeit die zwischen den Staaten aufgerichteten chinesischen Mauern und Drahtverhaue als völkertrennende Hindernisse fallen werden, dass die Freizügigkeit zwischen den Staaten und Völkern wieder als notwendiges Requisit des Freiheitsgedankens aufleben wird, eine Freizügigkeit, nicht blos auf wirtschaftlichem, sondern auch auf geistigem Gebiete, wodurch eine Vereinheitlichung des Rechtes unter Berücksichtigung der Besonderheiten der in Betracht kommenden Staaten und Völker sich von selbst als unvermeidliche Notwendigkeit ergeben wird.

Hieraus wird sich allmählich ein gewisser Rechts-Universalismus entwickeln zum Heile der Rechtswissenschaft, die allen Völkern doch so viel wertvolles und unverlierbares Kulturgut geschenkt hat.

Mit diesem Ausblicke in eine bessere Zukunft lassen Sie mich die besten Glückwünsche der von mir vertretenen Ständigen Delegation des deutschen Juristentages in der ČSR. für die heutige Tagung verbinden.

Gleichzeitig erlaube ich mir die Einladung zu dem im nächsten Jahre in Brünn stattfindenden deutschen Juristentage, an den sich auch ein Advokatentag anschliesst, höflichst zu überbringen.

Dále si vyžádal slovo předseda Svazu československých soudců pan vrchní soudní rada **Dr. Pražák**:

Jméno organisovaného čsl. soudcovstva dovoluji si pozdraviti První odborový sjezd čsl. právníků co nejradostněji a co nejvíceji.

Když vznikla myšlenka zřízení právníckého ústředí v Čsl. republice, bylo soudcovstvo čsl. první, které se přihlásilo k spolupráci. Vidělo totiž v soustředění čsl. právnictva na podkladě stavovském nejen nejúčinnější prostředek, jímž v dnešních těžkých dobách možno úspěšně uhájiti vedoucí místo, které právníkům ode dávna v každém právním státě náleželo a dosud náleží, nýbrž spatřovalo v po-

Činu tom i živelní — spontánní hnutí právnictva — semknouti své voje v jednotný šik za účelem vyšším — a na to klademe největší důraz — za účelem hájení právní bezpečnosti ve státě, která se v poslední době právem tolik zdůrazňuje. My všichni českoslovenští právníci chceme se společně přičinit o to, aby náš demokratický stát v dnešní době, kdy vede se o princip demokracie ve světě rozhodující zápas, byl, pokud se týče hodnoty právních norem, všem ostatním vzorem, a právě pro toto zase žádáme, aby nám právníkům stát tuto vůdčí roli, jako tvůrcům a strážcům právní bezpečnosti, přiznal a nás ve snahách po zvýšení odborné i hmotné úrovně podporoval. Dosažení těchto cílů má býti úkolem společné naší práce!

Je tudíž samozřejmostí, že tam, kde se hledají cesty k zvýšení právní bezpečnosti, kde se jedná o zvýšení úrovně právnictva pro všeobecný prospěch, chtějí a musí soudcové státi v prvých řadách. Jsou k tomu předurčeni povahou svého povolání, neboť výroky jejich v oboru veřejného i soukromého práva mají napravovat právě porušenou právní bezpečnost. Podle jich výroků nejširší vrstvy lidové posuzují i svou právní jistotu. Právě proto i ústavní listina zaručila soudcům zvláštní postavení, které soudcové chápali a chápou vždy jen tak — a v těchže směrnicích podřízených tomuto vyššímu zájmu řídili vždy i svou práci stavovskou — že toto zvláštní postavení soudcovské, zabezpečení řádného výkonu soudnictví a řádná úprava služebních práv a povinností soudců zejména i v ohledu materiálním, je myšlena jen v eminentním zájmu státu a jeho občanstva a je nezbytnou podmínkou blaha státu a jednotlivce.

Prohlašuji proto při dnešní příležitosti slavnostně, že republika Čsl. najde své soudce v práci pro utužení a zvýšení právní bezpečnosti vždy na prvém místě a v solidárním postoji s ostatními právníckými stavy bez rozdílu!

Specielně pak vyslovuji se ještě s hlediska soudcovského v rámci této všeprávnícké solidarity pro úzkou spolupráci se stavem advokátským a notářským, která jest jednomyslným přáním a přesvědčením všeho organisovaného soudcovstva. Jde o stavy, jež výkon povolání přivádí do denního styku, a kde potřeba klidného soužití je přímo životní podmínkou zdárného výkonu jeho a je podmínkou, aby výkon spravedlnosti se povznesl jakostí a rychlostí.

Také chci jménem soudcovstva zdůrazniti v tomto slavnostním shromáždění ještě další jeden moment, který nutkavě mluví pro sjednocení čsl. právnictva. Je to potřeba jednotného a reprezentačního vystupování čsl. právnictva při spolupráci s kolegy zahraničními, jak jsme z vlastní zkušenosti poznali. Nelze zavíratí dále oči před tím, že v tomto směru předstížení jsme byli stavy jinými a přáli bychom si, aby sněmování našeho »Prvního odborového sjezdu« i v tomto ohledu přispělo k vyplnění této velmi citelné mezery.

Posléze je naším přáním, aby užší spolupráce stavovská dala padnout všem rozdílům mezi námi, jakéhokoliv druhu. Nechť spolupráce ta vytvoří skutečně ovzduší pravého bratrství — jak se na demokraty sluší — a vede k vytvoření jednotné organizace právníků všech odvětví.

Ze všech těchto důvodů pozdravují čsl. soudcové mými ústy dny »Prvního odborového sjezdu čsl. právníků« jako dny radosti, které budou počátkem slibného obratu v životě čsl. právnictva ve prospěch naší drahé republiky!

Sjezdu »Zdar«!

K slovu se dále přihlásil prezident **Stálé delegace advokátních komor** pan senátor **Dr. Klouda**:

Jménem veškeré československé advokacie přináším srdečné pozdravy a upřímné přání nejlepšího zdaru Prvnímu odborovému sjezdu československých právníků.

Pověřen jsa pak spolupředsedatelkou tohoto sjezdu, Jednotou advokátů československých, zahajují IV. sjezd advokátů československých, uspořádaný v rámci Prvního odborového sjezdu československých právníků.

Vzpomínám při tom našich sjezdů předcházejících, z nichž První sjezd českých advokátů konal se v roce 1904 za starého Rakouska v Praze, druhý pak již za obnovené samostatnosti naší jako Sjezd advokátů československých v roce 1925, na půdě vlastního československého státu v Brně, a poslední, třetí sjezd advokátů československých v Praze roku 1928.

První sjezd českých advokátů v roce 1904 uspořádán byl současně s Prvním vědeckým sjezdem českých právníků. Bylo-li tehdy toto společenství české advokacie se všemi druhými právníky českými pouze společenstvím **místním a časovým**, uspořádali letos českoslovenští advokáti svůj sjezd v organizačním společenství našeho odborného sjezdu všeprávníckého. Je takto manifestováno, že všichni právníci, bez rozdílu povolání, máme společné zájmy a sloužíme jednomu a témuž společnému cíli: **právu a spravedlnosti**.

Advokát pracuje pro tento cíl jako zástupce individuálních práv a zájmů, opíraje nároky jednotlivců o normy objektivního právního řádu. Povaha činnosti advokátské ukládá advokátovi zvýšenou energii a trvalou bdělost při ochraně zájmů a statků jednotlivce péči jeho svěřených. Nad to plní advokát i důležité úkoly státní v oboru sociální péče i finanční správy.

Řádné a svědomité plnění povinností advokátu uložených vyžaduje proto právem zvláštního ohledu státní moci. Svoboda a neodvislost advokacie je součástí svobody občanské zvláště ve státě demokratickém, jako je stát náš. Nerušený výkon advokátského povolání prospívá občanstvu a státu stejně jako činnost **soudcova, notářova i úředníka správního**: podstata a úkol činnosti zůstávají stejné, jen formou liší se práce advokátova ve službě veřejnosti a státu od služby ostatních právníckých povolání.

Proto u vědomí této vyšší společné funkce všech stavů právníckých v našem státě **vítáme** manifestační projev všeprávnícké solidarity, jakou je První odborový sjezd československých právníků, proto usilujeme o vzájemné sblížení a těsnější spolupráci všech právníků jak při tvoření práva, tak při jeho výkonu, zejména pak usilujeme o těsnější spolupráci tří stavů: soudcovského, advokátského a notářského, které v praktickém životě v první řadě jsou povolány k tomu, aby zajistily a ochránily jistotu a bezpečnost právní a tím zákonný pořádek a klidný vývoj v demokratickém státě našem.

Stav advokátský má ovšem i zvláštní své zájmy ryze stavovské. Máme své tužby ideové a mravní, z nich na prvním místě reformu a sjednocení advokátních řádů, máme své starosti a bolesti hmotné, jako je umožnění a zabezpečení existence příslušníků stavu advokátského, jeho právníckého dorostu i spolupracovníků v kancelářích, zákonná ochrana proti škůdcům stavu, zejména pokoutníkům, pojištění pro případ invalidity a pro stáří.

O všech potřebách svého stavu otevřeně a upřímně před tváří všeho právnictva československého na sjezdu svém pojednáme. Jsme přesvědčeni, že po zevrubném projednání předmětů daných na pořad našeho IV. sjezdu advokátského, vy, kolegové právníci, i veškerá veřejnost československá, uznáte dnešní tíživé postavení československé advokacie, uznáte oprávněnost a splnitelnost požadavků našich a podepřete je společnou prací a vahou svého vlivu, stejně jako my advokáti uznáváme spravedlivé a oprávněné požadavky vaše, chceme pro ně společně s vámi pracovat a ze všech sil svých podporovat. Věříme, že takovouto společnou, jednotnou a svornou prací osvědčíme co nejlépe a co nejučinněji svou oddanost a lásku k naší republice a jejímu demokratickému právnímu řádu.

Dále si vyžádal slovo předseda **Stálé delegace notářských komor**, emer. notář pan **Dr. Čulík**:

Pane předsedo, paní ministři, paní, pánové a kolegové!

Dostalo se mi cti, abych jako předseda Spolku notářů čl. a předseda stálé delegace všech notář. komor přinesl Prvnímu odboru sjezdu československých právníků jménem stavu notářského srdečnou zdravici a přál mu zdaru.

Vykonáváje tento čestný příkaz, vítám s nelíčenou radostí, že konečně i právníci všech oborů a povolání, snad poslední mezi všemi stavy, ač neméně dotčení všeobecnou krizí, vzchopili se, aby coram publico odhalili své rány a bolesti, upozornili na nedostatky, jimiž trpí, a dožadovali se nápravy a odčinění křivd, jimž jsou vydáni, a to všechna povolání právníků, zejména ale stavy justiční (soudcové, advokáti a notáři) a nejvíce notáři, kteří přes 150 let domáhají se marně bezpráví, které na nich spáchal r. 1781 císař Josef II., zrušiv takměř notářství.

Byla doba, kdy právník byl vždy a všude v popředí všeho veřejného života ať politického (parlamentního či komunálního), sociálního neb osvětového, což jest přirozeno, neboť veškeré lidské dění a konání jest spjato právními normami, a kdo lépe může se vyznati ve spletnosti těchto norem, kdo lépe jim může rozumět aneb dokonce je vytvářeti nežli právník, jenž drahnou část svého života věnoval studiu právní vědy a za dlouhou řadu let právní práce nabyt zkušenosti právního života a jeho jevů. Nemůže nám proto býti zazlíváno, že snažíme se vši silou opět dosíci vynikajícího postavení ve státě, které nám vším právem přísluší.

Zaniklé Rakousko mělo krásnou devisu, které však nedodrželo, a proto následoval jeho zánik a pád. Jest to: *Justitia regnorum fundamentum!* Spravedlnost a pevný právní řád jsou hlavním pilířem každého řádného státu. My právníci pak všech oborů a povolání: ať jest to vědátor-profesor, jenž vychovává právní dorost, aneb úředník správy státní neb komunální, jenž pečuje a veřejné blaho, osvětu a zdraví obecní, neb úředník finanční správy, jenž má na starosti potřeby státu, neb právník ve službách jednotlivců neb korporací, který stará se o zdar svého zaměstnavatele a tím i o jeho zaměstnance, ať to je konečně práv-

ník justiční služby: soudce, jenž stojí **nad** stranami chrání obecní, aby příkoří mu učiněné bylo napraveno, neb advokát, jenž stojí **při** straně, snaží se jí dopomoci k právu, aneb notář, jenž stojí **mezi** stranami, hledí docílit soulad mezi nimi a zabránit listinou, aby nedošlo ke sporu, této disharmonii práva — my všichni jsme nositeli, zastanci a udržovateli tohoto právního řádu na prospěch občanstva a k blahu státu.

Proto také ale jest povinností státu a všech, kdo s ním dobře smýšlejí, aby pozorně vyslechli všechny žaloby a stesky, tužby a přání těchto reprezentantů právního řádu a poskytl jim pomocné ruky.

Tento odborový sjezd československých právníků jest takovýmto voláním o pomoc!

S přáním, aby volání to nezaniklo někde v tmavé zásuvce úředního stolu, nýbrž našlo náležitou odezvu na rozhodujících místech, vítám tento sjezd a přeji mu jménem notářského stavu mnoho zdarů a plného úspěchu!

Dále se přihlásila o slovo paní soukromá docentka Karlovy university **Dr. Jarmila Veselá**.

»Byla jsem pověřena čestným úkolem, abych pozdravila sjezd jménem právníckého odboru sdružení akademicky vzdělaných žen.

Ženy právníčky u vědomí významu odborové organizace sdružily se ve spolku akademicky vzdělaných žen ve zvláštní právnícký odbor. Prvým úkolem každého odborového sdružení, který dává obyčejně i impuls k jeho založení, je hájení odborových zájmů členů. Je tomu tak i s naším odborem: jeho prvním cílem a vlastním popudem k jeho utvoření bylo hájiti zájmy žen právníček, zejména pokud jde o jejich uplatnění v praxi. Ale povolání neznámá jen právo, každé povolání znamená v prvé řadě povinnosti.

Pro ženy je velikým zadostiučiněním, mohou-li pracovati společně s muži a na polí práva. Jsme si však plně vědomy toho, že činnost v tomto nejvýznačnějším oboru lidského konání znamená v prvé řadě zodpovědnost a plnění povinností. Jsme si vědomy toho, že ať stojí žena právníčka v jakémkoli druhu právníckého povolání, že její činnost je měřena stejným měřítkem jako činnost muže, že musí splňovati stejné podmínky jako muž právník a že musí si býti plně vědoma významu a zodpovědnosti svého povolání.

Žijeme dnes v době, kdy často setkáváme se s nedostatkem pochopení pro význam právnictví jako nejzávažnější složky sociálního života, v době, která zapomíná, že právo dává lidské společnosti formu i jedinou záruku klidného fungování všech složek lidského života. Má-li právo zdárně plniti všechny své funkce, vyžaduje plnou a oddanou službu svých vykonavatelů.

Nám, ženám, bylo popřáno teprve nedávno sloužiti právu a spravedlnosti. Teprve nedlouho pracují právníčky v různých oborech právníckého povolání. Musí proto tím více si uvědomiti zodpovědnost svého postavení. Musí si býti vědomy toho, že každé povolání má svá práva i povinnosti, že v právníckém povolání je vědomí etické povinnosti jednou z nejdůležitějších složek. Ženy jsou si vědomy této své zodpovědnosti, jsou si vědomy této povinnosti. A slibují jich jménem, že budeme vždy hleděti pokorně sloužiti právu.«

Konečně se přihlásil ke slovu ještě pan JUC. Holátko z Brna za Svaz právnických fakultních spolků RČS.

Pane předsedo, dámy a pánové,

již několikrát byly zde v projevech, které na uvítanou I. odborového sjezdu čl. právníků pronesli moji vážení páni předřečníci, uvedeny a zdůrazněny všechny příčiny a okolnosti, které vedly k svolání tohoto sjezdu. Byly zde také narýsovány jasně a srozumitelně úkoly a problémy, které má dnešní sjezd řešiti. Já bych chtěl zdůrazniti z okolností, které vedly k tomuto sjezdu, zvláště zájem, který v posledních letech, především v roce minulém a letošním, měla široká veřejnost a kruhy parlamentární a vládní o postavení čl. právnictva. A myslím, že právě tento zájem byl také jednou z příčin, které urychlily svolání tohoto sjezdu. Jeví se tím vskutku oprávněná snaha tento zájem udržeti a široké veřejnosti osvětliti postavení čl. právnictva, jeho význam a jeho úkoly v životě našeho státu a formulovati veškeré jeho požadavky.

Připadl mně radostný a čestný úkol pozdraviti odborový sjezd čl. právníků jménem nejmladších členů veliké právnícké obce československé, jménem posluchačů práv. A tu bych rád zdůraznil, že právě tato nejmladší část právnícké obce má značný podíl na vyvolaném zájmu obyvatelstva státu o postavení právnictva jako stavu. Byla postavena totiž před mnohé a těžké problémy, které vzhledem k její existenci a jejímu postavení ve společnosti vyžadovaly nutně řešení. Nebyly to jen problémy dotýkající se přímo posluchačů práv, jako je otázka úpravy studia práv, ale také problémy dotýkající se existence mladých právníků po skončení studií. Byly to problémy vyvolané některými počiny ať už správy státní či korporací veřejnoprávních.

A k těmto problémům zaujali nejmladší členové právnícké obce své stanovisko, stanovisko odmítající příkře a zásadně některé z těchto ustanovení. Myslím, že není zapotřebí, abych to dnes zde zvláště vypočítával. Jsou to otázky všeobecně známé. Ale právě tímto svým odmítavým stanoviskem a jeho důsledkem, ostrým bojem proti nim, podařilo se zainteresovati veškeru veřejnost našeho státu na otázku tak těžkou a pro stát tak významnou, jako je postavení právnictva jako stavu v dnešní společnosti. A tím snad nepřímo přispěla nejmladší část právnictva také k tomu, že bylo rozhodnuto uspořádati první odborový sjezd čl. právníků, který by rozřešil tyto palčivé otázky a veřejnost o nich informoval.

Náš boj byl často nesprávně vykládán. Mluvílo se o něm jako o důsledku existenčního boje dvou právnických generací. Myslím, že to není a ani nemůže být pravda. Neboť jestliže jsme za něco bojovali, bojovali jsme přesvědčení, že jakákoliv částečná úprava postavení právnictva znamená nikoliv zlepšení, ale zhoršení v celkové situaci. Hájili jsme a hájíme vždy názor, že jen celkovou úpravou vzhledem k důležitosti právníkova působení ve společnosti může býti zjednána náprava. Pro urychlení této celkové úpravy jsme pracovali a dodnes pracujeme.

Proto vítáme také dnešní odborový sjezd československých právníků a jsme přesvědčeni, že splní slova, která pronesl pan předseda prof. Dr. V. Hora v rozhlase dne 7. září 1936, když pravil, že úkolem tohoto sjezdu bude dáti československé veřejnosti zaujmouti správné stanovisko pro posuzování a hodnocení

právnícké činnosti a učiniti veškeré důsledky z toho plynoucí, i ve vlastních řadách československého právnictva všípiti vědomí o důležitosti povolání právníka a velké odpovědnosti, kterou má, a o nutnosti jednoty všeho československého právnictva. Bohatý a pečlivě sestavený program sjezdu zdá se nám býti velmi dobrou zárukou.

Proto zdravím rád a upřímně jménem nejmladších členů československé právnícké obce, jménem posluchačů tří československých právnických fakult, sdružených ve Svazu právnických fakultních spolků RČS, první odborový sjezd československých právníků a přeji mu ve všem jeho podnikání i ve všech jeho výsledcích nejuplněnějšího zdaru. A ujišťuji vás, dámy a pánové, že najdete v nás své nejlepší spolupracovníky a bojovníky za spravedlivé požadavky všeho československého právnictva.

Dalším bodem pořadu byla přednáška pana Dr. Karvaše, profesora právnícké fakulty university Komenského v Bratislavě:

Unifikácia práva, resp. hlasité volanie po nej, v poslednej dobe silnejšie znepokojuje právnický vzdelaný verejnosc a ústredné úrady nášho štátu. Bude účelné, ak sa pokúsime aspoň stručne uviesť motívy a dôvody, ktoré dali podnet k tomuto hlasitému volaniu po sjednaní nápravy.

Úvodom tohoto prednesu dovoľujem si však zdôrazniť, že pokladám za zbytočné, aby som sa zaoberal s podrobnosťami nadhodenej otázky unifikácie práva na území štátu, lebo tieto sú každému právnikovi veľmi dobre známe, hlavne po stránke praktickej. Obmedzím sa len na zásadné problémy, ktoré majú jednak odôvodniť, prečo sa československé právnictvo zaoberá opäť s otázkou unifikácie, a dovoľím si súčasne naznačiť najrýchlejšie a najúspornejšie cesty k náprave.

Právnik je si dobre vedomý toho, že základom štátu, ako organizovaného spoločenstva, je súhrn pravidiel, na ktorých táto organizácia spočíva, ktorý určuje vzájomné vzťahy jedincov a vzťahy jedinca k štátu. Z jednotnosti štátu vyplýva postulát, aby na celom území platný právny poriadok bol výrazom jednotnej vôle. Jasné uplatňovanie sa tejto jednotnej vôle vo všetkých normách je predpokladom toho, že v občianstve vzniká, po príp. udržuje sa povedomie spolupatričnosti a že sa udržuje, resp. posiluje povedomie štátnosti. K vôli lepšej ilustrácii povedzme si niekoľko slov o vzťahu normy k sociálnemu, hlavne ale k hospodárskemu životu; na tomto príklade vypuklejšie môžeme poukazať na to, akým spôsobom je povedomie štátnosti ovlivňované.

Právny poriadok, tento prostriedok, ktorým si štát, ako nositeľ objektívneho účelu, resp. účelov, určuje svoj postoj k hospodárskemu životu vôbec, zvlášte ale k nositeľom účelov súkromohospodárskych, je jedným z predpokladov podnikania, ktoré je zase základnou podmienkou životnej úrovne obyvateľstva. Od ostatných predpokladov podnikania, ktoré určujú voľbu stanoviska podniku a jeho rentabilitu, sa tento odlišuje v tom, že zcela závisí od človeka, resp. od ľudí, pokiaľ geoeconomické a ostatné predpoklady môžu byť človekom len viac, alebo menej menené, prispôsobované.

Práve pre tento význam normy nie je nikdy zbytočné poukazovať na nebezpečia, ktoré plynú pre štát a pre hospodársky život z duplicity, po prípade z triplicity práva na jednom a jednotnom území štátnom, a ďalej, ktoré môžu nastať preto, lebo autentickému textu právnych predpisov sa nerozumie, po prípade predpisy nie sú vôbec známe. V literatúre a v rôznych prejavoch bolo na to dostatočne poukázané a v slovenskej verejnosti sa ešte stále na to veľmi dôrazne poukazujú; stačí na tomto mieste odkázať na časopis »Hospodárstvo a právo«, ktorý neúnavne poukazuje na neudržateľnosť dnešného stavu a prináša reálne návrhy k náprave. Na tomto fóru preca poukážeme na jedno veľké nebezpečie. Skutočnosť, že v našom štáte máme dve veľké oblasti, ktoré sa delia v dôsledku nejednotnosti normy, má za následok, že myšlienka jednotného štátu nielen že nevie zakoreníť, ale naopak, v dôsledku dvojitého práva bráni sa umele štruktúrálnemu splynutiu týchto oblastí. Udržiava sa, ba pri častých hospodárskych stykoch, sa vzbudzuje povedomie, že to nie je jeden štát. Uvážme len, že nejaký český obchodník naviaže styky na Slovensku a dôjde k sporu; tento obchodník bona fide jednal v rámci noriem v Čechách platných, ale neznajúc na Slovensku platné právo, môže za určitých okolností utrieť značnú škodu; pýtame sa, aký dojem bude mať tento obchodník, poznajúc pravú príčinu svojej škody, o jednotnosti štátneho územia. Trvanie duplicity práva umožňuje a udržiava rozdielnosť hospodárske, sociálne, ba aj kultúrne. Toto nebezpečie je sosisované tým, že na Slovensku, ako i v Čechách a na Morave, sú sociálne inštitúcie v priamej súvislosti so starým režimom uhorským, po prípade rakúskym, a to aj vtedy, keď už tá-ktorá inštitúcia bola v dnešnom Maďarsku, alebo v Rakúsku dávno nahradená lepšou, modernejšou; mimo to autentickým textom ostáva maďarský, alebo nemecký, a teraz uvážme tú absurdnosť, že niekto môže prehrať v ČSR. spor len preto, a to je prípad mladšej generácie právnickej, že nerozumie maďarsky, po prípade nemecky. Uvedomme si ďalej, že autentický text u najväčšej časti noriem je pre široké vrstvy nášho občianstva neprístupný a nesrozumiteľný; československý občan musí dnes stále rekurovať k nemeckému alebo maďarskému textu; to nemôže byť považované za výchovu pre povedomie štátnosti a príslušnosti k československej republike. Táto skutočnosť je v priamom rozpore s ideou samostatného štátu, nehovoriac ani o demokracizácii práva.

Z uvedených nedostatkov vzniká nejasnosť, nejednotnosť a neprehľadnosť v právnom poriadku, čo podkopáva právnu istotu; právna istota sa prejavuje hlavne v trvalom, jednotnom a účelnom aplikovaní noriem, čo prispieva k tomu, že všetky orgány štátnej správy sa môžu dobre vyzbrojiť pre plnenie svojich úkolov; to má nielen politický a hospodársky význam, ale aj význam obranný, lebo bezvadné fungovanie orgánov štátnej správy pre prvé dni eventuálneho konfliktu je rozhodujúceho významu pre úspešnú obranu štátu.

Po tomto stručnom obraze o význame a nutnosti jednotného právneho poriadku si všimneme, aký je dnešný stav. Dnes platí na našom území právo československé, právo rakúske a právo uhorské. Táto triplicita práva je zhoršená tým, že často nie sú systematicky včlenené, keďže »niektoré normy sú nám vôbec neprístupné a že ich teda neznáme«. (Dr. Tománek v Hospodárstve a práve III. r. č. 2/3). Našou snahou musí byť, aby sme čo najskôr mali výlučne len česko-

slovenské právo, to však nie je možné v krátkej dobe uskutočniť, a preto sa musíme usilovať o to, aby sme mali aspoň právny poriadok sjednotený.

Rozoberajúc doterajšie zákonodárstvo, musíme s lútosťou konštatovať, že doterajšie unifikačné práce nás nemôžu uspokojiť. Najčastejšie ide o dielčiu úpravu určitých právnych odvetví, to znamená, že sa často neorganicky upravuje jednotne len menšia časťka niektorej právnej oblasti. Mohli by sme uviesť podrobne jednotlivé zákony, ale pre náš úkol stačí si uvedomiť, že stopy sústavnej unifikácie by sme fažko mohli najst' v našom československom zákonodárstve; tým nechcem neuznať to, čo sa už urobilo, ale neuspokojuje nás to. Je tiež zbytočné rekriminovať a obviňovať, pretože sa tým nijak nepomôže uskutočneniu nášho požiadavku. Pokladám za veľmi dôležité, aby sa na uplynulých 17 rokov zabudlo a aby sme všetci sa snažili prispieť k najrýchlejšiemu sjednoteniu práva.

V dnešnej dobe unifikovať je dosť fažkým problémom, ale ešte vždy je riešiteľným. Po podrobnom preskúmaní doteraz podaných návrhov, dochádzame k tomu, že **najsúrnejším požiadavkom právnikov vo všetkých zamestnaniach je unifikácia práva.**

A) Unifikácia si vyžaduje predovšetkým **pevného unifikačného plánu**, ktorý by mal parlament schváliť, terminovať a publikovať; význam tohoto plánu by bol aj ten, že vláda by bola skutočne zodpovedná za dodržanie plánu a verejnosť by mohla realizáciu programu kontrolovať. Tento plán by predovšetkým riešil spôsob unifikácie, t. j. otázku, **ktoré predpisy sa budú unifikovať** tak, že ich platnosť sa **proste rozšíri** na celé územie štátu (pri tom treba varovať pred praxou, že všetko rakúske je považované za lepšie) a **ktoré sa budú pri unifikácii súčasne reformovať**, a to buď **novelizovaním** alebo **kodifikáciou**. Tento plán by si mohla vláda, po príp. k vôli urychleniu ministersky predseda, dať dľa odborov vypracovať od jedného alebo dvoch vynikajúcich znalcov práva príslušného odboru. V tomto pláne by bolo súčasne určené, ktoré obory, po príp. právne sféry: a) **môže vláda sama previesť na základe zmocňovacieho zák. 109/1934 Sb. z. a n.**; b) ku ktorým by bolo treba **zvláštneho zmocnenia vlády**, ktoré by dal parlament vláde na obmedzenú dobu k tomu účelu; a konečne c) ktoré oblasti právne musí prejednať parlament; právnická fakulta bratislavská k tomu navrhuje, aby sa vytvoril **spoločný kodifikovaný výbor oboch snemovní**, ktorý by mohol poveriť i znalcov príslušnými prísne terminovanými prácami; domnievam sa ale, že by bolo účelnejšie sriaďiť **spoločný unifikačný výbor**. Veľmi dôležitou otázkou je, čo má byť unifikované najskôr; je samozrejmé, že určíť poradie je hlavným úkolom požadovaného plánu. Tento plán je možno sestaviť konkretizovaním právnych noriem len po požadovanej perlustrácii predpisov. Pre stanovenie poradia, dľa nášho názoru nemá byť smerodatným význam tej-ktorej normy, ale fakt, či technicky je možné urýchlene previesť sjednotenie, či nie. To znamená, že unifikácia má byť prevedená hneď tam, kde sú už osnovy hotové, po prípade, kde nemožno očakávať väčšie názorové rozpory; pri pripravovaných veľkých kodifikačných prácach sa majú uzakoniť aspoň tie komplexné čiastky, ktoré už sú dohodnuté. Právnická fakulta bratislavská sa pokusila označiť tie odbory práva, v ktorých by bolo treba v prvom rade unifikovať; vychádza sa pri tom z praktických poznatkov skutočného života.

Dľa doterajších skúseností navrhovaný plán by mal súčasne rozdeliť tieto

obširné práce medzi jednotlivé rezorty, aby sa vyšlo v budúcnosti kompetenčným konfliktom, a ďalej, aby tieto rezorty, zaručujúc im takto ich pracovnú sféru, mohli byť tiež zodpovedné za prevedenie úkolov. Sme presvedčení o tom, že je veľmi nevhodná doba debatovať o tom, kto čo má robiť.

B) Unifikácia je hlavným účelom, ktorý sa však nedá uskutočniť naraz, a preto javí sa účelným, aby takto formulovaný unifikačný program bol doplnený požiadavkou republikácie zákonov a nariadení. Tento požiadavok znamená: Vyhlásiť platné normy v štátnej reči, a to v češtine a v slovenčine. S touto republikáciou zákonov a iných právnych predpisov sa získa to,

1. že autentickým textom nebude nemčina a maďarčina, ale čeština a slovenčina;
2. že sa jednotlivé komplexy noriem vydajú naraz a tak upravené, aby na neskoršie novely, po príp. iné zmeny, bol braný príslušný zreteľ; tým by sa získala značná prehľadnosť;
3. že bude isté, že takto republikované predpisy sú platné.

Táto republikácia sa dá uskutočniť tým,

a) že sa vysloví povinnosť, aby pri novelizácii každého predprezratového zákona alebo nariadenia bol súčasne príslušný zákon, resp. nariadenie, v opravenom znení uverejnený; bude pravidlom, že sa tak stane vo forme prílohy k novele, uverejnenej vo Sbíerke zákonov a nariadení, na príklad: č. 50/23, 51/23, 125/27, 126/27, 123/33, 30/34, 189/34;

b) že sa jestvujúce neoficiálne preklady zrevidujú a vyhlasia v prílohe ku Sbíerke zákonov a nariadení,

c) že sa norma, ktorej platnosť bola zistená a nebola ešte preložená, preloží do jazyka štátneho a vyhlási sa vo Sbíerke zákonov.

Sme si vedomí toho, že to znamená veľkú prácu a finančné prostriedky; nie je vylúčené, že sa vynoria aj legislatívne-technické prekážky. Od tohoto požiadavku je však ťažko odstúpiť; je možné, že ak by autentizácia v štátnej reči nebola možná pre nedostatok prekladateľov, aby stačilo vydávať **oficiálne preklady**, tak ako to učinili v Poľsku. O nedostatku finančných prostriedkov treba len toľko pripomenúť, že pre nás to nesmie byť prekážkou, lebo žiadna obeť finančná **nie je tak veľkou, aby mohla zabrániť unifikácii, po príp. perlustrácii a republikácii právnych noriem.**

Republikácia, po príp. oficiálne preklady však vyžadujú, sriadenie legislatívneho archívu (návrh dra Hexnera), ktorého účelom by bolo:

a) získať spoľahlivú sbierku všetkých všeobecných noriem práva platného na území ČSR. i práva recipovaného včetně noriem, týkajúcich sa vzťahov medzinárodných;

b) umožniť členom zákonodárnych sborov, úradom, súdom a stranám nahliadnuť do autentického textu, pokiaľ ešte neboly v štátnej reči republikované, a podávať týmto vysvetlenie o tom, či dajaká norma platí a v akom rozsahu.

Legislatívny archív, resp. perlustrácia noriem sa stáva takto primum necessarium pri akejkoľvek republikácii a unifikácii. Ministerstvo pre sjednotenie zákonov vypracovalo osnovu vládneho návrhu ústavného zákona »o vyhlásovaní prevzatých právnych predpisov v jazyku štátnom« a v dôvodovej zpráve sa

»správne hovorí, že prevedenie republikácie treba považovať sice len za prvý krok, ale za najdôležitejší. Osnova je datovaná z 8. júna 1936 a dúfame, že vzhľadom na známy program vlády táto osnova sa stane urýchlene skutkom tým viac, keďže ministerstvom unifikácie požadovaný ročný náklad vo výške Kč 1,087.000 nie je v žiadnom pomere s hodnotami mravnými, ktoré tým získame. Predpráce i tu byly už vykonané; odkazujeme na práve vydaný Rejstřík čísl. práva (Hoffman - Danek).

c) Vedľa tejto unifikácie je veľmi dôležité, aby do žiadanej kodifikácie práva sa zaistila jednotnosť aj tým, že sa zákonom zaistí **zaväznosť zásadných rozhodnutí** najvyšších súdnych stolíc pre nižšie orgány; touto zaväznosťou sa zaistí nielen jednotnosť práva, ale sa posilí aj právna bezpečnosť. Súčasne treba pamätať aj na demokratizáciu znalosti práva, čo sa dosiahne tým, že sa zaistí povinnosť uverejnenia všetkých zásadných rozhodnutí najvyšších súdnych stolíc pomocou štátom vydávaných lacných sbierok rozhodnutí. Sjednotenie práva spojené so znovu vyhlásením právnych predpisov v štátnej reči, odhladnuc od niektorých možných kodifikácií, by znamenalo začiatok systematického tvorenia československého práva, odstránenie dnes jestvujúcej neprehľadnosti v právnom poriadku, čo by znamenalo súčasne sprístupnenie znalosti zákonov a nariadení celému občanstvu; právna istota a dôvera obyvateľstva v právny poriadok by sa značne zvýšila.

Druhou závažnou podmienkou zdárnej práce je odstránenie nedostatku personálu a peňazí. Je nesporné, že bez finančných prostriedkov sa nedá ani legislatívny archív, ani republikácia, tým menej unifikácia uskutočniť. Nedostatok odborného personálu dal by sa odstrániť tým, že by sa pomocou smlúvy o dielo priťahli odborní znalci príslušných odborov; je samozrejmé, že takto požadovaná práca musí byť honorovaná; tento námet dopĺňa požiadavok jednotlivých ministerstiev, smerujúci k resystemizácii, ktorá by mala byť okamžite uskutočnená: Treba upozorniť hlavne na nedostatok kvalifikovaných prekladateľov, ktorých počet stále bude klesať, a to veľmi rapídne, takže hrozí veľké nebezpečenstvo, že vo veľmi blízkej dobe autentizácia textov narazí na nesmierné ťažkosti.

Pri jednej príležitosti som povedal, že dualizmus právny znamená aj dualizmus hospodársky; tento výrok by som dnes doplnil názorom, ktorý bol vyslovený v memorandu Československej Národnej rady z marca 1935 a ešte jasnejšie neskôr v memorandu vrcholných hospodárskych inštitúcií slovenských; zisťuje sa tam, že dvojitosť práva znamená umelé separovanie Slovenska a Podkarpatskej Rusi. Odstránenie tejto duplicity je prvým predpokladom k tomu, aby jednotnosť štátu našla intenzívnejší vonkajší prejav, aby povedomie jednotného štátu dostalo pevnú a trvalú základňu, lebo — a bol by som rád, keď by sa to stalo heslom tohoto sjazdu a československých právnikov vôbec — **jednotný právny poriadok podmieňuje štátnu jednotu československú.**

Předseda prof. Dr. Hora:

Děkuji panu profesorovi Dru Karvašovi za jeho krásnou přednášku.

Zbývá nám poslední bod pořadu: zpráva gen. tajemníka sjezdu.

(Dlouhootrvalíci potlesk!)

Gen. tajemník sjezdu min. rada Dr. **Kučera**, vzhledem k pokročilé době omezil své sdělení na přečtení omluvných telegramů pana ministra vnitra Dra Černého a spolku polských soudců ve Varšavě, nastínil technickou organizaci sjezdu a pořad schůzí jednotlivých sekcí a plenární schůze závěrečné, vyzval účastníky k návštěvě výstavy právnické literatury v Nár. a univerzitní knihovně a podal přehled společenských podniků sjezdových.

Telegram pana ministra vnitra:

Slovutní pánové prosím, abyste přijali a tlumočili sjezdu mé upřímné přání plného zdaru

ministr vnitra Dr. Černý.

Telegram Ústředí spolku soudců a prokurátorů republiky Polské:

Warszawa. Dziękujemy serdecznie za zaproszenie a nie mogac wziac bezprosredniego udzialu w zjezdzie zaslamy kolegom najlepsze zyczenia powodzenia w pracach zjazdowych. Zarzad glowny zrzeczenia sedziow i prokuratorow Rzeczypospolitej Polskiej.

Překlad telegramu z Varšavy:

První sjezd československých právníků, Československo, Praha.

Děkujeme srdečně za pozvání a nemohouce se osobně zúčastniti sjezdu, posíláme kolegům nejlepší přání úspěchu sjezdových prací.

Ústředí spolku soudců a prokurátorů republiky Polské.

Prof. Dr. **Hora**:

Končím zahajovací plenární schůzi Prvního odborového sjezdu československých právníků, děkuji všem pánům řečníkům za jejich projevy i všem přítomným za účast a přeji jednání sjezdovému v sekcích, plného zdaru!

(Dlouhotrvající potlesk!)

JEDNÁNÍ V SEKČÍCH SJEZDOVÝCH

SEKCE I. (Všeobecně právní)

Předseda:

Univ. profesor JUDr. JOSEF DRACHOVSKÝ

Univ. profesor Dr. Josef Drachovský:

Právníci a parlament

Začíná to už světem antickým. Znalost práva, ať naučená, ať praxí získaná, byla podmínkou anebo aspoň obecnou kvalifikací členství ve sborech, jež bychom nazvali moderně parlamentem, nebo v jakémkoli prominentním postavení v životě veřejném. Vnitřní i formální dokonalost právního řádu antického a klid a pořádek v zemi následkem správného fungování soudnictví a správy byly ovšem těchto poměrů.

Také středověká výchova veřejně činných osob nesla se především směrem právnickým, ať už ovšem pravidla veřejného i soukromého života ve státě plynula z jeho vlastní nebo z náboženské a mravní autority, a sledujeme-li zprávy o jednáních sněmovních a jejich usnesení, sejdeme se tu se znalostí práva, jejíž obecnosti ani v době moderní dávno není dosaženo. Praktickými právníky v této době nebyli ovšem jen právníci odborně školení, ale vůbec magistráti, šlechta konající úkoly správní a soudní i duchovenstvo, ale právě tito začasté používali tajemnických a úřednických služeb právníků školených.

Vynikající moralisté všech věků byli zákonodárci a soudci svého lidu a vyvinutý právní cit byl začasté podmínkou jejich úspěchu v životě veřejném.

Moderní soustava reprezentativní, jež vrcholí v zařízení parlamentním, přenesla do značné míry osobní nebo tradiční vedení z jedince na mnohohlavé těleso, sestávající namnoze z velmi různorodých složek společnosti státní, různorodých vlastností a různorodého programu. A přece tomuto parlamentu ukládá se skutečné vedení veřejného i soukromého života ve státě, a tohoto vůdcovského postavení může dosáhnouti především vydáváním právního řádu, právní regle-

mentací života. Má-li tu být tvoření právního řádu, musí tu být způsobilost k tomuto úkolu — toť axiomatické. Beze způsobilosti tvořiti právní řád, mohou tu být vydávány zajisté rozkazy, ale tyto rozkazy nebudou účelné, budou mít vady ve své proveditelnosti, a co nehoršího, nebudou obyvatelstvem posuzovány a přijímány jako právní řád. A to je vážná chyba; jistě není pochybnosti, že i splnění nevhodných rozkazů a takových příkazů, jež neodpovídají smýšlení a přesvědčení obyvatelstva, může být vymáháno donucením a bude vymoženo, bude-li toto donucení dosti důrazné a věc dá se provésti, ale zkušenost učí, že donucení sice vždy musí být, ale zpravidla pouze potenciálně, skutečných případů donucení musí být málo, musí se přiházeti pouze výjimečně. Ale to je právě možno jen tehdy, přijímá-li obyvatelstvo celkem příkaz, jest přesvědčeno, že jest potřeba jím se řídit, a také ochotno jej zachovávat. Jakmile tomu tak není, selhává donucení více nebo méně pro nedostatek donucovatelů a v jejich vlastních řadách, a tento stav se lavinovitě šíří. Poslední velký příklad těchto poměrů bylo shroucení Rakousko-Uherska a předpřevratového režimu Ruska. Aparát tu byl, i vojsko, předpisy, ale lidé přestali považovati za nutno jich poslouchati a vůbec dbáti. A celá stavba se shroutila jako domek z karet. Pád ancieri régime před velkou revolucí ve Francii byl předcházejícím velikým příkladem, ale konečně tato věc jest tajemstvím úspěchu každé úspěšné revoluce.

Tedy jest potřebí uměti právo tvořiti, ale stejně jest potřebí zabezpečiti, aby právo skutečně platilo. Bez pevného zařízení a kontroly také nepřijatelnější články právního řádu mohou být vysunuty nebo sabotovány: ať z neznalosti, ať ze zlé vůle. A tomu brání v poslední řadě parlamentní kontrola, méně formální, než zařízená kontrola soudní nebo správní, ale — ježto vykonávána suverenním orgánem nejvyšším — mnohem účinnější. Parlament, kterému jest lhostejno, zda jeho vlastní emanace jsou respektovány a v jeho smyslu vykládány, který je neschopný nebo pohodlný, aby to kontroloval, bude záhy odkázán na pouhou roli tribuny více méně volného projevu, kteréhožto projevu jest možno, ale nikoliv nutno dbáti. Dějiny parlamentu konce Rakousko-Uherského mocnářství podávají nám o tom, zejména s hlediska práva rozpočtového, velmi poučný doklad.

Abyste tyto dvěma požadavkům parlament mohl vyhověti, jest potřebí jednak právního a mravního citu, jednak potřebných znalostí pozitivních. Jistě mnoho v tom směru poskytne výchova a mravní základ, mnohemu naučí intenzivní praxe, již žádný člen parlamentu nemůže se vyhnouti, ale vše potřebné nedají tyto složky samy a nedají to úplně. Kdo nebyl poučen, cítí snad vadu, může kritizovati, ale neví, jak to udělati lépe. Proto je potřeba poučení: jako v jiných oborech činnosti lidské nemůže nakonec rozhodovati jen smysl pro věc a dobrá vůle, ale jest potřebí odborné přípravy, nemůže tomu být jinak ani v oboru právním. Jestliže takto větu tuto vyslovím, zajisté nebude proti ní přijatelných námitek; bohužel v praxi někdy z různých důvodů nedbá se toho, aby věta tato takto byla vyslovena, a proto setkáváme se někdy s omylným názorem, že jest sice potřebí na př. vyučiti se křečím, abych mohl šít šaty, ale pro řešení právních a sociálních otázek že stačí jen zdravý rozum sám o sobě a nebo poučení jen docela encyklopedické. Pokud jest to pouze názorem, není těžko s ním polemizovati; pokud však se to stává požadavkem, jest to věc nebezpečná i pro požadujícího sama

i pro celek, a proto jest naší povinností, abychom včas a vhodně ukázali na nebezpečnost, jež jeho splnění mohlo by přinést.

Jest tedy potřebí, aby parlament sám měl s dostatek členů práva znalých (jistě nemusí to být všichni členové, jako na př. v římském senátu); kolik jich stačí, bude zajisté záležeti od kvality, vlivu a pracovitosti právnických členů samých. Jistě jest důležité, aby právnícké experty měly všechny významnější politické strany, neboť třeba že zákonodárná technika i kontrola právního řádu nemají souvislosti s příslušenstvím k politické straně, přece meritorní obsah právního řádu může podle stranických názorů a požadavků se lišiti. A toho jest třeba dbáti, ať už dosáhne některé stranické mínění samo majority, ať má být utvořeno majoritní rozhodnutí kompromisem mezi požadavky a programy stran. Proti těmto účinkům stranických programů nelze vynášeti námitky, jaké se někdy právem činí, může-li se prokázati, že v daném případě personální stranická příslušnost nahradila kvalifikaci; protože právě tyto programy a usnesení stranická dle těchto programů a potřeb stran učiněná jsou právě projevem mínění a potřeb určitého okruhu obyvatelstva, který je tak silný i agilní, že má dané zastoupení v parlamentě. Jistě i tato mínění a tyto požadavky mají své meze jednak v poměrnosti významu stran, jednak ve skutečnosti a pravdě vůči omylu a domněnce, ale to jsou meze značně široké, a uvnitř nich jest možno a nutno na něčem určitém se sjednotiti. A aspoň formulace tohoto sjednocujícího mínění se bez právníků neobejde, a pokus o jejich vyloučení má za následek zpravidla velmi záhy značné nesnáze; příkladů takových zná jistě každý z nás ze života veřejného i soukromého více než dosti.

Parlament může ostatně mít také své vlastní orgány, u nichž se tato znalost práva předpokládá (jako byla na př. dřívější kontrolní komise státního dluhu, dnešní úsporná komise; významné jsou britské královské komise pro řešení určitých otázek dosazované, jež ovšem — a to jest jistě i jinde hodno nápodobení — mohou si dle potřeby a své vůle přibírat znalce věci a ovšem i znalce práva). Parlament užívá však také úřadů a zařízení veřejných (vhodno bylo by na tomto místě upozorniti také na Poradní sbor pro otázky hospodářské), jež také otázky právní ex professo řeší. Právě v tomto posledním směru se někdy vyskytne, že třeba parlament není si dosti vědom svých ústavních oprávnění, ani někdy zase úřad si dosti neuvědomuje svých ústavních povinností. Účelné spolupráce v tomto směru přináší jistě mnoho dobrého.

Ale ať jedná se o vydání nových předpisů nebo o kontrolu zachování předpisů již platných, musí míti parlament možnost kritiky vlastní, neusměrněné snad t. č. panujícími názory některého odvětví praxe. Parlament musí také konečně řešiti kontroverse, kde je to nutno nebo užitečno. A tu parlament, vycházející bezprostředně z lidu, musí míti živý cit pro jeho potřeby a názory a následkem toho být schopen korigovati také úřední rutinu. A na této cestě musí jíti sám; najde přirozeně méně pomoci tam, kde se chce měniti, se odchýliti, napravovati.

A proto vhodně parlament učiní, vybuduje-li si spolupráci tam, kde zmíněných nesnází není. Taková spolupráce jest vhodná s vysokými školami, zejména pokud požívají svobody osobního výběru, vědeckého badání a vědeckého projevu. Bez těchto atributů arci by svoboda a neodvislost hledání pravdy podstatně utrpěla. Ale jest možno žádati o spolupráci také ostatní pracovníky vědecké i praktické na poli právním, pokud nejsou prostě vázáni na zachování linie praxe. V tom

směru zajisté vynikající postavení přísluší neodvislým tribunálům, ale jistě jest možno a důležité také s ostatními právníky spolupracovati, arci tak, aby v těchto případech potřeby netrpěli kázňovým obmezením resortu nebo organisace.

Jest přirozeno, že tyto pomocné kruhy právnícké nemají a nemohou býti náhradou parlamentu, už proto, že nejsou delegovány ku projevu normující vůle občanstva, ale dle řečeného mají mu býti k ruce, zejména ve třech směrech:

1. iniciativou, k níž dává způsobilost odborná znalost vývoje společenského a jeho potřeb;

2. kritikou, jež vyplývá z odborné znalosti právního řádu, jeho zaostalosti, mezer a omylů;

3. formováním a formulováním usnesení, jehož jest potřebí, aby nová norma zapadla do soustavy právního řádu a byla praktikabilní s nejmenšími obtížemi.

Jest přirozeno, že tyto odborné kruhy jsou také s to, aby parlamentu podaly kriticky zpracované případy důležité pro kontrolu zachování litery i ducha právního řádu. A právě zpracování těchto odborníků najde zpravidla vhodnou cestu, jak tak důležitého kontrolního práva parlamentního bylo by možno úspěšně použítí, aniž by bylo zasazeno rušivým způsobem do pravidelné funkce úřadů soudních a správních, aby tedy tohoto práva bylo využito s největším užitekem a s nejmenší škodou.

Shrnuje své výklady, navrhuje aby v zájmu veřejném sekce doporučila vybudování organisovaného používání služeb kruhů právníckých Národním shromážděním, a to jak vyžadováním spolupráce úřadů, tak i poskytnutím možnosti, aby vědečtí i praktičtí právníci mohli svými odbornými znalostmi prospěti mimo obmezení daná členstvím úřadu nebo organisace.

Vedle forem této spolupráce již v republice trvajících a příležitostného používání služeb osobně vyžádaných doporučuje sjezd úvaze vybudování podobných zařízení, jako jsou královské komise britského parlamentu, jež tvořeny jsou dle potřeby za účelem řešení zvláště důležitých otázek státního významu, a v nichž spolupracují členové parlamentu se znalci mimoparlamentními.

Senátor Dr. Josef Matoušek.

Jaké úkoly klade dnešní usměrňované hospodářství na státní administrativu

Abych odpověděl na otázku, kterou jsem si položil jako titul přednášky, nemusím rozvíjet celý problém tak zv. usměrňovaného, řízeného nebo plánovitého hospodářství (l'économie dirigée, Planwirtschaft). O něm jsem napsal před 3 roky samostatnou publikaci »Hospodářství usměrňované ve světle theorie i praxe« a letos knížku »Konce neplánovitého usměrňování«. Odkazují zde na literaturu a prameny, jež jsem tam uvedl, zejména v publikaci první.

I když nemusíme se zabývat celým problemem usměrňovaného hospodářství, přece je nutno podati aspoň **definici** usměrňovaného hospodářství vůbec. a do-

tknouti se toho, jak se dnes uplatňuje. Nepůjde nám tedy o to, zda a pokud je usměrňované hospodářství trvalým zjevem, pokud prospívá dnešnímu hospodářskému životu, nebudeme je zkrátka hodnotit, nýbrž budeme je přijímat jako danou skutečnost a zodpovíme jen otázku, jaké úkoly klade dnes na státní správu. Důvody, jež zastánci usměrňování uvádějí pro svou teorii a námitky odpůrců usměrňování uvedeme jen potud, pokud zasahují do našeho problému.

Usměrňované hospodářství v širším slova smyslu není výtvorem poslední doby, není produktem určitého světového názoru, určitého jednostranného pojetí státu a hospodaření v něm. Snaha přimět stát nebo veřejné korporace k tomu, aby zasahovaly do hospodářského života, byla tu od počátku lidského hospodaření, v dobách novějších projevovale se v různých intenzitách, ve všech politických a hospodářských směrech, od merkantilismu až po nejkrainější směry socialistické. Tak zv. plánovitým nebo usměrňovaným hospodářstvím rozumíme dnes všeobecně ony tendence, které usilují o to, aby státní a veřejná moc zasahovala do hospodářského života tam, kde dosavadní hospodářský řád při volném uplatnění nevystačí a působí poruchy, jež svobodnou hrou hospodářských sil vyrovnati nelze.

Dnešní **zastánci usměrňování** jsou ovšem dál, než jak jsme právě uvedli. Vykládají, že dnes stojíme před jedním z velkých obrátů hospodářských dějin, kdy celá dosavadní struktura hospodářská rázem se změnila v novou, vyšší hospodářský řád. Uplatňují se při tomto odůvodňování také tendence politické, které v dnešním usměrňování vítají jednu z etap, které nás povedou k socialisaci. Toto mylné přehodnocování dnešního usměrňování lze vysvětliti přeceňováním přítomného vývoje a nedostatečným smyslem pro historické souvislosti. Když před více, než 100 lety proti merkantilismu byla postavena idea svobodného obchodu, svobodné soutěže, byli zastánci liberalismu zrovna tak jednostranně a slepě oddáni své liberalistické theorii, zrovna tak slepě věřili, že svoboda je nejen spásou politickou pro národy, ale také jediným principem, který podnítko osobní iniciativu, soukromou podnikavost a tak ozdraví celé národní hospodářství, spoutané středověkými předpisy, zrovna tak jednostranně věřili, že soukromé vlastnictví, svobodná soutěž a svoboda smluv jediné mohou vyrovnati všechny protivy hospodářské i sociální, že je tato hra volných sil jednak nejlepším regulátorem hospodářského života, jednak pružným perem, jež žene hospodářský život k největší intenzitě — jako dnes zastánci plánovitého hospodářství, zejména v praxi, jednostranně věří, že jen hospodářství plánovité, dirigované státem nebo jinými veřejnými korporacemi, může nám pomoci z dnešní krise.

Naproti tomu **zásadní odpůrci usměrňování** namítají vedle shora uvedené relativity problému také to, že důslednému usměrňování brání dnešní složitost hospodářského života a jeho důsledek, že se prostě nenajde ve státě orgán, který by mohl cele usměrňovat hospodářský život. Namítají, že dnešní tendence hospodářství veřejnoprávně usměrňovati nebyly vyvolány nějakými strukturálními změnami dnešního hospodaření, nýbrž, že jsou jen důsledkem válečného a poválečného hospodaření a důsledkem dnešní přechodné krise. Dále se namítá — a to je námitka, jež dotýká se úžeji našeho problému — že nástrojem řízeného hospodářství je vždycky užší organismus, který ovládá nebo se snaží ovládat celé rozsáhlé obory, v nichž působí nekonečně větší počet jednotlivců. Organismus usměrňovaného hospodářství vylučuje a maří intenzivní činnost těchto nesčetných pra-

covníků, kteří — třeba hnáni soukromým zájmem — přece společným výsledkem své práce přispívají k vytvoření národní blahobyti. Je také velmi sporné, zda státní nebo veřejný orgán může v dnešní složité hospodářské organizaci ty nespočetné účastníky dnešního hospodářského procesu nahradit. Tato poslední námitka vede přímo do středu našeho problému, poněvadž nám naznačuje, že každá intervence, každý zásah veřejné moci do hospodářského života vyžaduje nutně změny ve veřejné správě.

Má-li místo soukromé iniciativy, individuálního podnikání, nastoupit státní podnikání nebo spolupodnikání, pak to musí najít výraz v organizaci **výkonné moci**, zákonodárných sborů, celé administrativy státní i samosprávné, odborových organizací, hospodářských sborů, veřejnoprávních organizací hospodářských atd.

Není možno, aby ministersva a sbor ministrů v dnešním složení mohl úspěšně řídit celý hospodářský život nebo určitý úsek hospodářského života; ostatně již dnes v rámci ministerských rad tvoří se komise hospodářské, sociální. V této reformě výkonné moci bylo by nutno dnes pokračovati.

Právem žádá se také vytvoření zvláštní hospodářské sněmovny s přesně stanovenou zákonodárnou pravomocí ve věcech hospodářských (mohl by se jí státí ve změněném složení senát). Pro takové důslednější usměrňování bylo by třeba přetvořiti celý aparát státní od základu tak, aby účinně mohl usměrňovat. To ovšem žádá také jiné předběžné vzdělání pro úředníky takového hospodářského režimu. Problem usměrňovaného hospodářství zasahuje také do otázky dnes tak diskutované: reformy právního studia.

Obchodní a živnostenské komory, zemědělské rady, průmyslové svazy, dělnické odborové organizace atd., všechno to by muselo být přizpůsobeno novému režimu, poněvadž někdy úspěšněji zasáhne do hospodářského procesu orgán toho kterého výrobního oboru (textil, sklo), než stát.

Jak daleko bude nutno jít v této reformě výkonné a zákonodárné moci a pak veřejné správy, to bude záležet na tom, jak dalece usměrňování bude prosazeno v praktické hospodářské politice ve státě. Půjde-li toto usměrňování do důsledků, pak vznikne dokonce otázka, **zda je možno důsledné usměrňování při platnosti dnešních demokratických řádů.**

Každé usměrňování žádá **jednotné vedení vyrovnávající protichůdné požadavky jednotlivých oborů výroby** nebo výroby a spotřeby. Rozhodování pak musí býti rychlé, pružné a dochvilné. Proto lehko může usměrňovat Hitler, Mussolini a Stalin, hůř parlamentní demokracie. Nejhůře usměrňuje demokracie založená nejen na všeobecném, rovném, ale i poměrném právu hlasovacím, poněvadž tak nejen na všeobecném, rovném, ale i poměrném právu hlasovacím, poněvadž takováto ústava vede zpravidla v politické praxi ke koaličnímu systému, v němž se zúčastní zástupci nejrůznějších, nejprotichůdnějších směrů hospodářských, sociálních i filosofických. Kompromisní zásah do hospodářského života, který takto ujednají, odpovídá snad spravedlivé výslednici politické, ale nevyhovuje často hospodářskému životu. Tyto důsledky vedly bývalého ministerského předsedu francouzského Flandina k tomu, aby ve svém vládním prohlášení zdůraznil, že každé důsledné usměrňování vede k diktatuře: Nejdříve k diktatuře hospodářské, pak k diktatuře politické. Chceme-li se jí vyhnout, musíme podle Flandina vrátit se ke starým zásadám svobody, jak ve vnitřní, tak v zahraniční hospodářské politice.

I když nepomýšlíme na tyto konečné důsledky, musíme aspoň připustit, že usměrňování vyžaduje **nových sil úřednických a zřízeneckých.**

Přebírá-li stát na sebe to, co dříve podnikala soukromá iniciativa, musí proto být více zaměstnanců. Státní pokladna je takto zkracována se dvou stran. Co dříve podnikal soukromník na svoje riziko a za své, to musí dnes stát draze platit — má tedy více výdajů — a naopak zase soukromí podnikatelé vyřazení z hospodářského procesu platí méně, nebo žádné daně výdělkové a důchodové, poněvadž není výdělku a není důchodu. Stát, jehož příjmy takto se menší a výdaje rostou, neuzítí nakonec své úředníky. Tato skutečnost projevuje se restrikcemi platovými, které zmenšují konsumpční sílu nejširších vrstev úřednických a zřízeneckých. Za dnešních nesází vývozních znamená to ovšem další citelné zmenšování odbytu, které se zase projevuje snižováním příjmů na daních a dávkách. Aby se stát vyvaroval těchto důsledků a čelil nebezpečí byrokratisace, jež hrozí každému usměrňovanému hospodářství, bude nutno přijmouti zásadu, že **tam, kde stát nebo veřejná korporace přejímá nejenom dozor, ale také celé hospodaření (monopol), musí si takový podnik administrativní režii hraditi sám.** Kdyby tomu tak nebylo, poškozena bude buď státní pokladna neúnosnými výdaji nebo spotřebitel vyššími cenami produktů nebo konečně široké vrstvy úřednické zmenšením konsumpční síly: Konec konců bude to vždy veřejný zájem, který by byl tímto hospodařením dotčen.

Výběr úřednických a zřízeneckých sil musí se dít se zřetelem k tomu, že veřejná moc nejen stát spravuje, ale také hospodaří. Jestliže škodilo zpolitisování administrativy v době, kdy stát do hospodaření pronikavěji nezasahoval, pak by přineslo nejen škody mravní, ale také pohromu hospodářskou, kdyby úřednictvo zpolitisované zasahovalo do hospodářského procesu. Proto za rostoucích tendencí usměrňovacích ještě úzkostlivěji musíme hájit zásadu, že výbor sil ve veřejné správě musí se dít dle skutečné kvalifikace a nikoliv dle politické příslušnosti.

Shrneme-li stručně, co jsme dosud načrtli, vidíme, že zásahy veřejné správy do hospodářského života budou nutně žádat, aby:

1. se pomýšlelo na změny v ústavě jak v oboru výkonné moci, tak moci zákonodárné, v administrativě státní, samosprávné a také odborářské;
2. výběr sil do státní administrativy děl se se zřetelem k tomu, že státní aparát nejen stát spravuje, ale také v něm hospodaří;
3. tento výběr děl se skutečně dle kvalifikace a ne dle politických zřetelů;
4. osnovy těch škol, jež dodávají dorost do státní, samosprávné nebo odborářské administrativy, byly přiměřeně upraveny;
5. provedena byla decentralisace správy, pokud těchto zásahů se týče. Mnohé zásahy provede lépe a laciněji samospráva, nebo někde dokonce odborová organizace výrobní. Textil, sklo atd.;
6. tam, kde stát následkem zásahu přejímá celé hospodaření, nejen dozor, musí platit zásada, že si podnik musí sám administrativní režii hradit (monopol).

Průmysl a právo

Jedním z předpokladů rozvoje a vůbec existence podnikání jest právní jistota a stabilita právního řádu. Stabilita právního řádu předpokládá na prvním místě zabezpečení plné funkce naší ústavy, všeobecnou víru v její stálost a bezpodmínečnou snahu věrného jejího plnění, dále sjednocení a zajištění právního řádu, který má být přehledný, s čímž souvisí i zjednodušení státní správy. I pro průmysl jest ideálem, aby předpisy ústavní listiny tak pevně a nezměnitelně se v našem právním a veřejném životě vžily, jako je tomu u velkých demokracií západních, zejména v Anglii.

Stálé rozšiřování vlivu státu na podnikatelskou činnost, a to i na její úkony sebedopřizněnější, opírá se o spleť zákonů, nařízení a normativních výnosů, z nichž mnohé mají původ ještě v době josefinské. Tato síť právních norem stává se stále méně přehlednou. Ke zmenšení přehlednosti přispívá, že stává se praxí, že novější zákony nebo nařízení nevypočítávají výslovně dřívějších právních norem, které mají být zrušeny normou novější, nýbrž že omezují se na všeobecnou klausuli, podle níž ruší se prostě právní normy dřívější, pokud odporují normě nové. Příčinou, proč se tak děje, není snad pouhé pohodlí zákonodárce, nýbrž právě nepřehlednost právního řádu, a proto obava, že při výpočtu právních norem rušených, měněných nebo doplněných opomene se uvésti některou normu.

Z té příčiny doporučil Ústřední svaz čsl. průmyslníků, jako vrcholná organizace průmyslové výroby v Československu, ve svém pamětním spise z podzimu roku 1935, zřízení legislativního archivu. Způsob, jakým se má tak státi, jest celkem lhostejný, buď ve formě zákona nebo vládním nařízením na základě čl. I. zmocňovacího zákona. Legislativní archiv měl by býti zřízen buď v úřadě předsedy vlády nebo při ministerstvu vnitra. Jeho úkolem bylo by především shromážditi spolehlivou sbírku právních norem platných na území našeho státu, dále pak umožniti členům zákonodárného sboru, soudům i úřadům, avšak i soukromým stranám, nahlédnouti do autentického textu těchto norem a zjistiti, zda ta či ona norma platí a v jakém rozsahu. O tom by měl vydávati tento úřad také závazné posudky.

V oboru správního práva pocífuje průmysl palčivou potřebu kodifikace všeobecné části správního práva a kodifikace i sjednocení správního řízení. V oboru daní nepřímých jsou formální ustanovení pro různé daně upravena různě. Vnučuje se myšlenka, zda neměla by býti tato ustanovení pokud možno jednotně upravena pro všechny nepřímé daně a zda vůbec pro obor práva daňového (alespoň daní nepřímých a snad i poplatků) neměla by býti kodifikována soustava právních norem způsobem podobným, jako je tomu v Německu v Reichsabgabenordnung.

Nepřehlednost právního řádu má jako další účinek, že v mnohých případech i úřad sám musí zjišťovati pro vlastní informaci, zda ta či ona norma posud platí, či nikoliv. Tyto, avšak i jiné okolnosti vedou k tomu, že správní řízení se zdržuje a prodlužuje. Proto je třeba, aby byl vydán zákon o povinnostech úřadů rozhodnouti za určitou dobu ve věcech, kde strana tvrdí, že uplatňuje subjektivní právo. Táž norma měla by učiniti také opatření pro případy nečinnosti úřadů. V novele

zákona o přímých daních č. 226/1936 Sb. z. a n. nalézáme již rudimenty této instituce. Jsou to ustanovení §u 328, odst. 2 a §u 334, odst. 5—7, jednající o povinnosti úřadu doručiti platební rozkaz poplatníkovi do jednoho roku, ve složitých případech nejpozději do dvou let po podání přiznání k dani a rozhodnouti o odvolání poplatníkove ve lhůtě jednoho roku, ve složitých případech pak ve lhůtě dvouleté.

S touto otázkou souvisí též úprava odpovědnosti státu za škody způsobené nezákonným výkonem veřejné moci. Podklad pro tuto úpravu nalézáme ve čl. 92 naší ústavní listiny. Návrh příslušného zákona podal již v roce 1930 poslanec Kafka (tisk posl. sněm. č. 764 z r. 1930). I v tomto ohledu můžeme nalézt v novele k zákonu o přímých daních určité rudimenty pro příští úpravu tohoto problému. Je to ustanovení §u 230, lit. a), podle něhož poplatník v trestním řízení daňovém, které bylo zastaveno nebo skončeno jeho osvobozením v podstatných bodech, má nárok na náhradu výloh spojených s přiměřenou obhajobou, jestliže bylo zjištěno, že uplatňovaný nárok nebo způsob řízení byly v rozporu s plenárním rozhodnutím nejvyššího správního soudu.

Zjednodušení právního řádu tak, aby stal se přehledným, předpokládá, avšak též i podmiňuje, zjednodušení státní správy a její reorganizaci. Této otázky, o které jest podrobně jednáno v sekci V., nebudu se zde dotýkati. Lze jen konstatovati, že zájmy podnikatelských vrstev v tomto směru jsou souběžné se zájmy úřednictva státní správy samotné. Rozhodující místa nepochybně mají porozumění pro volání veřejnosti po reorganizaci státní správy, avšak výsledky, kterých bylo posud dosaženo, plně neuspokojují. Složitost státní administrativy v některých jejích oborech jest značnou brzdou pro činnost podnikatelskou, zejména onu její část, která jest odkázána na vývoz. Stále větší kontrola, kterou stát provádí nad hospodářstvím, zvětšuje i úkoly státní administrativy. Podnikatel jest nucen starati se nejen o to, jak vyráběti a jak prodati, nýbrž také o to, aby jeho součinnost se státní administrativou proběhla co nejlaději. Jest nucen budovati ve svém závodě oddělení, jejichž úkolem jest dodávati podklady pro státní administrativu (vyplňovati různé výkazy, prováděti intervence a pod.). Tím jest značně absorbován velký úsek podnikatelské činnosti, které by mohlo býti jinak využito. Součinnosti podnikatelově se státní správou a v prvé řadě této správě by prospělo, kdyby bylo vytvořeno ústředí, které by pečovalo o jednotnost správy, aniž by byla porušena ústavní zásada, že odpovědná jest vláda jako celek, nikoliv předseda vlády jako její hlava. Toto ústředí nebo úřad mělo by za úkol koordinovati činnost jednotlivých resortů státní administrativy. Pojmově by měl tento úkol náležeti úřadu předsedy vlády. Dosud presidium ministerské rady vyvíjelo se pouze jako nástupce dřívějšího rakouského presidia ministerské rady v pomocný byrokratický aparát předsedy vlády i vlády jako sboru.

Právní bezpečnosti by značně prospěla také soudní kontrola veřejné správy a uznání závaznosti rozhodnutí nejvyššího správního soudu pro všechny úřady.

Právní normy dnes již zastaralé měly by býti nahrazeny novými normami. V oboru trestního práva důchodkového, které jest upraveno normami, jež přetrvaly století, jest dnešní právní stav neudržitelný a způsobuje našemu hospodářskému životu nesmírné škody.

Právní bezpečnost předpokládá dále, aby na území našeho státu byl právní řád sjednocen. Není trvale možno, aby s hlediska právního řádu byl východ státu

cizinou pro západní část a naopak. Duplicita, ba triplicita právního řádu působí hmotné škody každému, kdo jest nucen hájiti své hmotné zájmy na území, kde platí jiný právní řád, než-li na území, kde má sídlo nebo bydliště. Měl by býti vypracován unifikací program a jeho splnění mělo by býti terminováno.

Zabezpečení právního řádu má přirozeně jen tehdy smysl, jestliže jeho vývoj zaručuje ve smyslu ústavních předpisů státnímu občanu bezpečnost a trvání nabytých práv bez obavy, že nějakým nepředvídaným zákrokem bude zbaven svobod, kterým se těšil a o kterých měl za to, že si je zajistil dlouhou a úsilivou prací. Průmysl proto hájí stálost a neměnitelnost dnešní naší ústavy, jak to zdůraznil ve svém memorandu, předloženém ústavním činitelům na podzim roku 1935.

Jestliže I. odborový sjezd československých právníků má býti výrazem vůle organisovati i náš veřejný život na podkladě právního řádu a ochoty právnictva všech stavů ke spolupráci, řízené s tohoto jednotného vyššího hlediska, nemůže průmysl jinak, nežli tuto vůli a ochotu pozdraviti a ji také podporovati.

Univ. profesor Dr. Václav Hora:

Jak je postaráno o výchovu právníckého dorostu v praxi

I. Úkol studia na právnícké fakultě je, aby byl budoucí právník vyzbrojen theoretickými vědomostmi. Úkolem praxe je uměti tyto theoretické znalosti správně uplatniti v konkrétních případech, které život vynáší na povrch a předkládá k rozhodnutí nebo k úpravě. Teprve v praxi nabývají theoretické předpisy krve a těla a je na praktickém právníkovi, aby si v daném případě přesně a správně vymezil svůj úkol, zařídil podle toho svůj postup, zjistil si pravdivě skutkové podklady pro své rozhodnutí, a když je má zjištěny, aby si zvolil, který právní předpis se na tento skutkový podklad hodí, a konečně, aby obsah tohoto předpisu správně vystihl a jej na daný případ správně použil. K tomu přistupuje požadavek, aby tento postup ve své celistvosti byl přizpůsoben vnitřnímu ústrojí toho neb onoho odvětví právníckého povolání a do něho zapadal, aby i po stránce technické byly zachovány předpisy pro vnitřní úřadování dané.

II. To vše vyžaduje nutně školení. Právník vycházející z university, postaven do praxe, je bezradný, i kdyby byl vyzbrojen theoreticky sebedokonaleji. Musí se teprve učit, jak v životě lze těchto znalostí používat. Toto učení závisí z části na něm samém, z části však — a to větší — na činitelích jiných.

1. Sám od sebe může se v praxi učiti bedlivým pozorováním všeho dění, k jehož pozorování mu praxe dává příležitost. Už tímto pozorováním promítá si theoretické poznatky do života a ověřuje si, jak abstraktní normy v životě vypadají. To, co viděl a znal dosud jako neživé, nabývá před ním života.

Pozorování vydá plný užitek, bude-li spojeno s možností, danou začátečníkovi, vyptati se na to, co se mu zdá nejasné nebo neznámé v pozorovaném.

ději, na to, co mu snad nesouhlasí s jeho pojetím určitého předpisu a pod. Zde už ovšem je třeba součinnosti činitelů jiných.

Sám od sebe může mladý právník mnoho získati také studiem spisů, zejména spisů o skončených věcech; studium toto nesmí obmezovati jen na materiální stránku, nýbrž věnovati pozornost i technické stránce vybavení spisů, a obojí si ověřiti v předpisech pro to daných. Totéž platí o seznámení se s rejstříky, zápisy, s veřejnými knihami a pod.

2. Ponechati školení jednotlivci o sobě, je ovšem nespolehlivé. Záviselo by jen a jen na individuu: jest-li se chce sám učiti a jest-li a jak to dovede. Je také nedostatečné, poněvadž by záviselo na nahodilostech, k čemu se začátečník dostane. Je nesystematické.

Je tedy nutně třeba vedení. Toto vedení musí býti dáno tomu, u koho začátečník v praxi nastupuje. Jemu náleží vésti školení:

a) výběrem toho, co má začátečník pozorovati, na čem se má učiti, při čemž třeba postupovati od jednoduššího ke složitějšímu. Ale nejenom učiti, nýbrž i umožniti, aby mladý právník opravdu pozorovati mohl a z pozorování svého získal, co se získati dá. V odporu s tímto požadavkem je na př., když se sice přibere praktikant (auskultant) k jednání, ale neponechá se mu vůbec času, aby jednání sledovati a z něho se učiti mohl, nýbrž diktuje se mu tak, že nemůže ani smysl toho, co píše, sledovati. Pracuje jen mechanicky, ale nikoliv duševně, o psychologických následcích ani nemluvě;

b) výběrem toho, u něhož se učiti má. Ne každý se k tomuto úkolu hodí. Je třeba určitých vlastností: znalostí, klidu, trpělivosti a vlídnosti. To zase vyžaduje, aby tento praktický učitel byl pro tuto výchovnou činnost částečně uvolněn. Jeli prací přetížen a vyčerpán, nebude mít ani času ani chuti věnovati se svému svěřenci. Potřeba výběru osob, u kterých se má začátečník učiti, je velmi důležitou i proto, aby tomuto byla dána příležitost rozptýliti své pochybnosti, vyptati se na to či ono, co je mu nejasné nebo záhadné a pod.;

c) výběrem spisů, jichž studium by bylo mladému právníku na prospěch; ponechati to jemu samému není radno, poněvadž by si mohl vybrati spisy, jež nejen nejsou způsobilé poučiti jej, nýbrž mohly by jej uvést na scestí. Nemohou býti všechny vzorem;

d) výběrem prací, které mají býti začátečníkovi svěřovány, upozorňováním na nedostatky a návodem k jich uvarování. Psychologicky důležité je nešetřiti slůvkem pochvaly, kde je pro to důvod, a tím povzbuditi k dalšímu snažení. Toho se docílí i svěřováním postupně složitějších prací a pestřejším výběrem. Tím se docílí i toho, že začátečník stává se záhy užitečným spolupracovníkem.

III. Máme-li tyto požadavky na mysli, můžeme teprve přistoupiti k rozboru naší otázky, jak je postaráno o výchovu právníckého dorostu.

Je na snadě odpověď, že výchova tato bude asi nejvíce odpovídati vytčeným požadavkům u advokacie, notářství a jiných soukromých zaměstnavatelů. Neboť řídit se těmito požadavky je dáno ve vlastním zájmu jejich a oni jsou si toho také vědomi.

Jinak je tomu ve službách veřejných, zejména státních. Zde vlastní zaměstnavatel je zastupován zase svými zaměstnanci, do jejichž rukou dává výchovu právníckého dorostu, a u těch přirozeně egoistický zájem na správné výchově

tohoto dorostu ustupuje do pozadí. Proto je tu třeba, aby výchova tato byla **předepsána**.

Požadavku, aby výchova byla předepsána a pro ni stanoveny určité zásady, vyhověno jest. Jsou dány nejenom podrobné předpisy o přípravné službě soudcovské, nýbrž i o přípravné službě v jiných oborech státní služby.

Pro čekatele soudcovského úřadu jsou dány sice podrobné předpisy, ale ani ony neuspokojují, jak je viděti jednak z četných projevů, věnovaných této otázce v odborných listech, i z toho, že právě tato otázka byla dána v **sekcí soudcovské** na program tohoto sjezdového jednání. Nechceme zde předbíhati usnesením soudcovské sekce a obmezujeme se jen na jiné obory státní služby. Posouzení, jak se předpisy o výchově právníckého dorostu v nich osvědčují, má býti právě ponecháno jednání sjezdovému. Ale tolik lze říci už nyní povšechně, že sebe lépe míněné předpisy neuspokojí, není-li při provádění jich dostatečně pamatováno na to, aby byly a mohly býti splněny právě požadavky nahoře pod II. č. 2. písm. a)—d) vytkené.

IV. Shrnuji odpověď na naši otázku takto:

1. Výchova právníckého dorostu v povoláních, při nichž je zaměstnavatel soukromou osobou, vymyká se vůbec z normované úpravy; závisí na způsobilosti i snaze zaměstnavatele.

2. O výchovu právníckého dorostu v povoláních státu sloužících je postaráno zvláštními předpisy.

3. O tom, jak se osvědčuje úprava přípravné služby dorostu soudcovského, je vyhrazeno rozhodnouti sekcí soudcovské.

4. V oborech jiných služeb státních jsou sice celkem dány předpisy samy o sobě vyhovující, ale je třeba postarati se o to, aby **nezůstaly jen na papíře**.

5. Při úpravě přípravné služby je třeba řídit se požadavky shora pod II. č. 2. písm. a)—d) vytkеныmi a postarati se, aby byly a mohly býti v praxi také plněny.

6. Na dorost právnícký nemá býti pohlíženo jako na pracovní sílu s hlediska finančního, zejména s požadavkem, aby si odměnu, které se mu dostává, hned svou činností zasloužil. Bude-li jeho výchově věnována náležitá péče a postupováno při ní podle směrnic nahoře vytkených, bude za velmi krátkou dobu i začátečník platnou silou a zaslouží si i v přípravném období svou činností mnohem více, než se mu dostane.

Je tedy správná a promyšlená výchova právníckého dorostu něčím, co se velmi brzy i státu jako zaměstnavateli finančně vyplatí. Morální význam toho, co znamená správně vychovaný dorost pro státní celek, přijde k dobru obecnému.

JUDr. B. Lauschmann:

Účast právníka v sociální péči o mládež

Sociální péče o mládež jest značným a významným úsekem sociální péče vůbec, protože jejím předmětem jest výchova mládeže od útlého dětství počínaje až do doby, kdy jest způsobilou jednak samostatně se živiti, jednak převzítí

úkoly, jež ležely dosud na bedrech generace starší. Jest až příliš pravdivé přísloví »pro děti — a já dodávám — pro mládež vůbec jest to nejlepší vždy pouze dobrým«, jakož i heslo ražené předsedou ZÚPM pro Čechy panem senátorem Vojtou Benešem »ve svých dětech jest národ věčný«. Již za starého Rakouska bylo vydáno populární heslo »vše pro dítě«, jež ovšem nesouhlasilo pak s další krvavou světovou válkou, do které se Rakousko pustilo a jež tolik dětí a mládeže vůbec přivedlo do bídy hmotné a morální. Náš národ, převzav poválečné dědictví po bývalé monarchii, musí pak hodně doháněti na poli sociální péče o mládež. Tato péče má dvě starší sestry, a to péči chudinskou a péči poručenskou. Prvá z nich — péče chudinská — podobá se péči sociální v tom, že předmětem jejím jest mládež, která pro nedostatek hmotného zajištění, ať vlastního, ať osob povinných k její výživě a výchově, **potřebuje pomoci své obce domovské** (a v jejím zastoupení obce pobytu v případě náhlé potřeby), která podle názoru právního řádu jest konec konců jakousi **kolektivní rodinou** svých příslušníků, včetně mládeže.

Péče poručenská má pak za předmět mládež (a to až do její svéprávnosti), která postrádá péče svého manželského otce, aneb jest původu nemanželského.

Oproti tomu **péče sociální** má za předmět **osoby**, které ať z nedostatku **hmotných prostředků neb z nedostatků fyzických neb morálních sil** nejsou s to, aby bez pomoci společnosti (veřejnosti) samostatně mohly žít způsobem, odpovídajícím pojmu lidské důstojnosti, v té které společnosti obvyklým.

Jest proto pojem **sociální péče** nejšířším pojmem péče o osobu potřebnou pomoci, po případě i bez ohledu na věk neb majetek její. Samozřejmě také pohlaví, náboženské vyznání, jakož i politická příslušnost stranická nemají býti a nejsou zpravidla důvody pro vyloučení sociální péče o osobu této péče potřebnou. Za účelem poznání **potřeby účasti právníka** v sociální péči o mládež chci stručně poukázati k tomu, kdo jsou **nositeli péče** o mládež vůbec, dále kteří **činitelé** v sociální péči.

Nositeli péče o mládež jsou: rodina, pěstounská péče, poručenská péče o děti osiřelé, nemanželské a opuštěné, chudinská péče, nalezinecká péče a péče dobrovolných spolků a sdružení. Doplňkem těchto nositelů péče o mládež jsou poručenstva ústavní a hromadná, zejména generální ve spojení s poručenskými soudy, které mají vynikající postavení tím, že mnohé právní akty poručenské péče potřebují ke své platnosti **schválení příslušných poručenských úřadů**, po případě **jich rozhodnutí** v řízení nesporném, sporném, exekučním atp. Orgány chudinské a nalezinecké péče jsou pak včleněny v organismus veřejné správy jako veřejné správní úřady, resp. orgány a jsou podřízeny vyšším správním úřadům samosprávným a politickým. **Ze spolků dobrovolné péče o mládež jsou některé pověřeny úkoly státní správy**, a to zákony o t. zv. **ochranném dozoru** nad péčí o děti nemanželské a v cizí péči podle zákona č. 256 z r. 1921 a vládního nařízení ze dne 14. III. 1930 č. 29 Sb. z. a n., jakož i podle zákona o trestním soudnictví nad mládeží ze dne 11. III. 1931 č. 48 Sb. z. a n.

Mezi takovéto **polooficiální spolky** o mládež náleží t. zv. okresní péče o mládež na venkově, resp. péče o mládež v jednotlivých čtvrtích či obvodech větších měst, zejména v hlavním městě Praze. K nim druží se spolky zemské péče o mládež, jež se nazývají nyní již »Zemské ústředí pro péči o mládež«,

a to v Praze a Bratislavě, neb ještě podle dřívějšího způsobu označení »Zemská péče o mládež« (v Brně a Užhorodě) a »Zemská komise pro péči o mládež« (německá v Liberci a německá v Brně). Vedle těchto spolků jest takovým polooficiálním spolkem Jednota pro podporu soudů Velké Prahy v péči o mládež, která spravuje jednak »Úřadovnu pro péči o mládež u soudu mládeže«, jednak ústav »Dobrý pastýř«.

Sociální péče o mládež vyžaduje **součinnosti** nejružnějších činitelů, a to **jednak veřejné správy**, jednak také **nejširších vrstev obyvatelstva**, které na výchově své mládeže má a musí mít nejen platonický zájem, nýbrž musí také praktickou pomoc v tomto velikém díle poskytnouti. Vedle toho musí se zúčastniti sociální péče o mládež **odborníci nejružnějších povolání**, a to jak ve veřejné správě činní, tak i mimo ni působící, jichž součinnost s osobami laickými musí býti organisována podle zásady, že jde o **pomoc** sociální péči o mládež, nikoli o **moc** v organisaci této sociální péče. Stejná zásada platí nezbytně i pro veřejnou správu. Tato součinnost odborníků s laiky děje se v první řadě ve správě spolků, kde jsou oba elementy činný jednak jako **funkcionáři spolkoví**, buď jako volení neb kooptovaní, resp. virilní členové její, jednak **jako úřednictvo spolkové**, bez něhož se většina spolků, zejména polooficiálních, neobejde. Činnost těchto činitelů možno označiti jako **nepřímou péči o mládež**, protože se nevykonává přímo jako individuální péče o určitou osobu, nýbrž stanoví způsob a určuje výkonné orgány individuální sociální péče. Péče osob, které se bezprostředně starají o výchovu (v nejširším slova smyslu), výživu, dozor nad ní, o právní ochranu určité osoby neb okruhu určitých osob v sociální péči, lze označiti jako **přímou sociální péči o mládež**. S tohoto hlediska chci posuzovati otázku, **jakou měrou účastní se právník v nepřímé a přímé sociální péči** o mládež podle stávajícího stavu, a jaké zlepšení tohoto účastenství bylo by žádoucí se stanoviska odborné činnosti právníků v této péči o mládež při zásadě, že jde o **pomoc mládeži**, a **nikoli o moc v organisaci této péče**. V péči přímé i nepřímé účastní se sociální péče o mládež vedle laiků také **odborníci**. Kromě právníků jsou to zejména **lékaři**, a to ponejvíce po stránce hygienické, profylaktické a eugenické, dále **učitelé** všech stupňů po stránce paedagogické spolu s **psychology**, kteří často bývají spolu odborníky lékařského rázu.

Výpočet těchto odborníků není úplný, protože i **odborníci věd technických a národohospodářských** mají příležitost hlavně v **nepřímé sociální péči** o mládež přispěti k zlepšení a řádnému vedení této péče.

Účast právníků jako odborníků v sociální péči o mládež, a to **rovnocenných s odborníky shora uvedenými** (lékaři, učitelé, psychology, techniky, národohospodáři atd.), můžeme seznati resp. srovnávati jejich činnost s činností ostatních toliko v **přímé sociální péči**. Neboť činnost právníků v nepřímé sociální péči — tedy činnost organizační a dohlédací k péči o mládež **ve správě veřejné, tedy státní, zemské, okresní a obecní**, jest sice také odbornou v tom směru, že vyžaduje odborného vyškolení na vysoké škole, avšak tato povaha odbornosti se kryje více méně s požadavky odborného vzdělání právníckého pro ten který veřejný úřad, jehož úkolem jest organisovati veřejnou péči o mládež a dohlédati na ni.

Sem náleží činnost právníků, působících v ministerských úřadech, ať už jde o ministerstvo sociální péče či zdravotnictví neb spravedlnosti, jakož i v zem-

ských a okresních úřadech neb městských či obecních úřadech, které se zabývají ve zvláštních odborech či odděleních sociální péči o mládež. Ve jmenovaných úřadech spolupůsobí společně s právníky také odborníci lékaři, učitelé, psychologové, technici a národohospodáři, resp. jiní odborníci, avšak činnost jejich **doplňuje se** činností právníků, kteří přechasto mají na konečný výsledek společné práce rozhodující vliv. Vedlo by příliš daleko, kdybych měl se na tomto místě podrobněji zabývati účastí těchto právníků v sociální péči o mládež vedle sledování činnosti právníků v **přímé péči**, vedle sledování činnosti právníků v **nepřímé dobrovolné péči** po stránce organizační a dohlédací. V této posléze uvedené péči **není činnost právníka výlučnou**, t. j. může chyběti následkem složení správního výboru toho kterého spolku dobrovolné péče, neb má zpravidla pouze **povahu poradní**. Jest pak nemožno bez podrobnějšího studia poměrů o činnosti právníků v **nepřímé sociální péči o mládež** podati úplný a jasný obraz v této péči, a proto, že mně není vůbec možno toto podrobnější studium provésti, **musím se vůbec zříci úkolu, abych účast právníků v nepřímé sociální péči o mládež ať veřejné či dobrovolné, podrobně a systematicky vylíčil**. V souvislosti s pojednáním o činnosti právníků v **přímé péči o mládež** uvedu **příslušnou souvislost s činností právníka v péči nepřímé**.

Pokud jde o **účast právníků v přímé péči o mládež**, nutno sledovati činnost jejich jako **vykonných funkcionářů** veřejné a dobrovolné péče sociální, a to zejména v **právní ochraně mládeže** potřebné sociální péče — jakož i v **právní pomoci** trestních soudů nad mládeží podle zákona z roku 1931. č. 48 Sb. z. a n. Vedle toho nutno všimnouti si také působnosti **sociálního oddělení policejního ředitelství v Praze**, která také vykonává přímou péči o mládež, zejména jako pomocný orgán soudu mládeže. Pokud jde o Brno, Opavu, Bratislavu, Užhorod, Liberec, Moravskou Ostravu, Most a Plzeň, nemají policejní ředitelství tamější zvláštních oddělení pro sociální péči, nýbrž jest agenda tato připojena k jiným oddělením.

Jak bylo shora již uvedeno, týká se účast právníků v sociální péči o mládež **ve státní správě téměř výlučně nepřímé péče této**, protože podle stavu našeho zákonodárství, pocházejícího po většině z dob minulých, tato péče ponechána resp. přikázána byla **územní samosprávě obecní, okresní a zemské**. Pokud jde o samosprávné okresy, byla jim prakticky odňata potřeba a možnost prováděti přímou péči o mládež organisováním dobrovolné péče o mládež polooficiálními spolky, nazvanými okresní péče o mládež a soustředěnými v zemských ústředích péče o mládež se sídlem v Praze, Brně, Bratislavě a Užhorodě s působností pro příslušné země. V **oboru obecní samosprávy** zařídila některá hlavní města zemská spolu s hlavním městem Prahou v čele a některá větší města **speciální obecní sociální úřady**, které obstarávají také úkoly sociální péči o mládež. O účasti právníků v těchto úřadech sociální péče podám přehled, až bude pojednáno o dobrovolné sociální péči o mládež. **Pokud jde o zemskou samosprávu v Čechách**, nutno upozorniti na nalezineckou péči v Čechách, která byla zde zachována z doby dřívější, kdy bylo upravena v bývalé monarchii již ode dávna (od dob Marie Terezie a Josefa II.) společně na stejných základech jako ve Vídni a Štýrském Hradci a na Moravě v Brně. **Na Moravě byla nalezinecká péče již delší dobu před převratem zrušena** spolu se zrušením zemského nalezince

zemským sněmem moravským. Okolnost tato přispěla k rozvoji dolnorakouského zemského nalezince ve Vídni, který získal v ošetřovatelkách z Moravy zdravé a vydatné kojné nejen pro jich vlastní děti, nýbrž i pro děti v nalezinecké péči vídeňského nalezince, příslušné do země Dolnorakouské, kromě četných pěstounek pro venkovskou péči nalezineckou. Naproti tomu dostalo se ústavní (dobrovolné) právní ochrany těmto moravským příslušníkům o hodně později, nežli započal v roce 1907 působiti právní ochranný úřad zemského nalezince ve Vídni, což ještě v době působnosti právního ochranného oddělení zemského nalezince v Praze nebylo. Nalezinecká péče v Čechách, upravená obdobně jako nalezinecká péče v zemi Dolnorakouské starými dvorskými dekrety bývalé monarchie, byla rázu smíšeného. Vedle hlavního účelu jako odměna chudým matkám, které slehly v porodnici a tam jako i v ústavu nalezineckém spolu se svými dětmi sloužily v prvé řadě vyučovacím účelům universitních klinik v Praze a ve Vídni, měla nalezinecká péče již v prvotních dobách v sobě také známky sociální péče o dítě v nejútlejším věku, ale také i péče o mládež vůbec, protože doba poskytování této péče, původně až do zletilosti dítěte, byla postupně zkracována až na dosavadní výměru 6 resp. 4 let, podle toho, zda dítě jest na vychování u cizích pěstounů, či u vlastních příbuzných, zejména matky a jejích rodičů.

Právní ochrana, poskytovaná v Čechách dosud právním ochranným oddělením zem. ústavu pro péči o dítě v Čechách, poskytuje se následkem ustanovení § 53 prvé novely k občanskému zákonu i přes tuto hranici věkovou. Postupem času, kdy v roce 1873 byla připuštěna i nalezinecká péče u vlastní matky a jich příbuzných, kdy později zrušeno t. zv. tajné oddělení zemské porodnice v Praze, zařízeno zemské oddělení nalezince v Praze a zřízeno právní ochranné oddělení zemského nalezince v Praze, dostala nalezinecká péče české země povahu sociální péče o mládež, protože počet dětí ošetřovaných na dětských klinikách university Karlovy a německé university byl zmenšen na potřebu vyučovacích. Nalezinecká péče v zemi České jest dosud soustředěna v zemském ústavu pro péči o dítě v Praze, jehož ředitelství s lékařem v čele jest pro obor právní ochrany zastupováno právním ochranným oddělením, resp. jeho přednostou, které jest sice opatřeno plnou samostatností, má svůj vlastní úřednický personál, avšak tvoří přece s ředitelstvím ústavu, jemuž jest přiřaděno, jedno služební místo. Jako zvláštní kvalifikace pro místo přednosty byla již v roce 1909, kdy místo přednosty bylo tehdejší zemským výborem král. Českého obsazováno, vyžadována delší soudní neb advokátní praxe, event. složení soudcovské neb advokátní zkoušky. Jak jsem se po více než 25letém působení jako přednosta jmenovaného úřadu přesvědčil, vyžaduje skutečně řádné konání právní ochrany dětí, resp. mládeže potřebných v sociální péči právní, aby tuto řídil, resp. dle potřeby i sám vykonával právník, kvalifikovaný způsobem shora uvedeným.

Dovolím si nyní předvésti ukázky z komunální a dobrovolné sociální péče o mládež, jak tam jest postaráno o právní ochranu mládeže incl. této v trestním soudnictví nad mládeží v přítomné době.

Provedl jsem svým jménem a nákladem malou písemnou anketu, podle které dovoluji si předvésti toto:

V oboru péče komunální:

1. V hlavním městě Č.S.R. Praze jest pro veškerou sociální péči zřízen »ústřední sociální ústav hlav. města Prahy«, jehož odbor II. vykonává agendu péče o mládež, kde jsou zaměstnány 2 právníčky, a to jedna jako přednostka odboru ve 4. platové stupnici podle platového zákona z roku 1926 č. 103, a druhá jako čekatelka. Tyto právníčky vykonávají dle sdělení nepřímou péči o mládež, t. j. řízení a poradnictvím přímé péče, která jest ponechána neprávnikům.

2. V hlavním městě země Moravskoslezské v Brně jest veškerá péče o mládež včetně právní ochrany soustředěna v referátu VII.a) sociální péče, ve kterém jsou činni 4 právníci, jeden jako přednosta ve 2. platové stupnici. Podle zprávy příslušné jest patrně činnost těchto právníků nepřímou péči o mládež.

3. V hlavním městě země Slovenské Bratislavě jest zřízen úřad veřejného poručníka, jehož přednostou jest neprávnik.

V nepřímé péči o mládež působí »sociální oddělení rady města Bratislavy«, jehož přednosta a náměstek jsou právníci, tedy počtem 2.

4. V ostatních v anketě zastoupených městech existují zvláštní komise, odbory, resp. úřad sociální péče. Moravská Ostrava má právníka jako přednostu referátu nazvaného hromadné poručenstvo, vedle sociální komise, v níž zasedá přednosta referátu sociální péče o mládež s hlasem poradním. Město Opava má v přímé péči o mládež 2 generální poručníky, z toho jest německý generální poručník právník, kdežto český jest bývalý kooperátor katolické církve. V Plzni, Pardubicích a Přerově není v přímé péči o mládež žádných právníků. V nepřímé péči jest v Plzeňském ústředí sociální péče 1 právník jako úředník ve 3. platové stupnici. V Sušici jest ředitelem městských úřadů právník, který spravuje také agendu péče o mládež se sirotčincem.

Přecházejí k líčení účasti právníků v dobrovolné sociální péči o mládež, připomínám předem, že provedl jsem anketu příslušnou pouze u polooficiálních spolků této péče, a to u okresních péčí o mládež a jim nadřazených zemských ústředí této péče o mládež, a to jak v zemích historických, tak i na Slovensku a Podkarpatské Rusi. Podle výsledků pro účast právníků velmi nepatrných, mohu uvésti toto:

V okresních péčích, od nichž, 32 počtem, došly odpovědi, není ani jediného právníka v přímé péči o mládež, vše obstarávají hromadní a generální poručníci-neprávníci. Jako právní poradci generálních poručníků vystupují — a to velice zřídka — soudcové, také advokáti, notáři a někde i právníčtí úředníci okresního úřadu. Okresní péče ve Znojmě poznamenala ve zprávě své výstižně: bylo by dobře, kdyby generální poručník byl právníkem.

V nepřímé péči o mládež vyskytují se právníci již čteněji, hlavně jako členové předsednictva nebo výborů, avšak jsou také okresní péče, které nemají ani ve výboru, tím méně mezi úřednictvem, právníků. Jest to na př.: okresní péče v Kladně, Kolíně, Roudnici nad Lab., Pardubicích, Příbrami.

Pokud jde o dobrovolnou péči o mládež, soustředěnou v zemských ústředích péče o mládež, lze seznat z odpovědí na příslušné dotazníky toto:

V nepřímé péči není vůbec právníků jako úředníků: v české zemské péči o mládež v Brně, jen v odboru pro právní ochranu mládeže působí 1 pensionovaný soudce, JUDr., bývalý dlouholetý poručenský soudce jako dobrovolný so-

ciální pracovník za náhradu hotových vydání — v německé zemské péči o mládež v Brně, Bratislavě i v Užhorodě. Tato poslední zemská péče o mládež poznamenává ve své zprávě sama, že **účast právníků v sociální péči o mládež jest na Podkarpatské Rusi nevalná**; o nehonorané funkci jest zcela nepatrný zájem v řadách právníků, což pocítujeme všude velmi těžce. **V přímé péči o mládež jest vlastně právník zaměstnán pouze 1**, a to v německém ústředí zemské péče o mládež v **Liberci**, který řídí právní oddělení tohoto ústředí, které obstarává záležitosti ochranného dozoru a právní pomoci generálním poručníkům a jednotlivým poručníkům, jakož i právní pomoci při (trestním) soudnictví nad mládeží. **V českém ústředí zemské péče o mládež jest sice teprve od nedávna jako úřednice ustanovena právníčka, která však výslovně se přímou péčí nezabývá, již také proto, že nemá ani nezbytné předchozí praxe soudcovské neb advokátní, jež jest pro odbornou právní ochranu nepostradatelným předpokladem.**

Jest proto **pochybenou** po stránce věcné a odborové výzva Z.Ú.P.M., vydaná v posledním čase na okresní péče o mládež, aby zřizovaly **odborné poradny, resp. právní poradny**, a v případě potřeby se obracely na právní referát této korporace. Výzva tato týká se pravděpodobně **generálních poručníků, tedy neprávnicků**, aby udíleli právní rady a poskytovali právní ochranu i mimo okruh své poručenské působnosti, což jest s **odborného stanoviska právníků pochybené**, zvláště když není tato akce řízena odborníkem **odborně** pro právní ochranu vyškoleným.

Věc má **obdobně tak**, jako s **odborným lékařským vedením t. zv. zdravotních poraden** při organizacích čsl. ochrany matek a dětí a okresních péčí o mládež. Toto vedení bylo svěřeno **odborné lékařce** po stránce poradenství. Lékařka byla navržena právě pro svou **odbornou znalost poradenství svazem poradenských lékařů**. Vedení poraden zdravotních svěřeno jest vždy **vylučně lékařům, nikoli laikům**, na př. zdravotním sestřám, jak tomu jest při první ochraně okresních péčí o mládež.

Zmíniti se dlužno ještě o **právní pomoci dobrovolných péčí při trestním soudnictví nad mládeží** podle ustanovení zákona z r. 1931 č. 48 Sb. z. a n. V tomto oboru **nejso** činní v celé republice **žádní právníci jako přímí zástupci postižené mládeže ve funkci úřednické**, vyjímaje Prahu, kde spolek Jespom (Jednoty pro pomoc soudům Velké Prahy při výkonu [trestního] soudnictví nad mládeží), stojící **mimo organizaci zemského ústředí péče o mládež v Čechách** se svým předsedou magnifikem p. prof. Augustem Miříčkou v čele, zřídil pro obvod Velké Prahy **zvláštní úřadovnu, ve které jest jako tajemnice ustanovena 1 právníčka s úplným vysokoškolským vzděláním (doktorát a 3 státní zkoušky)**. V Brně jest pro tento obor péče o mládež sice zřízena také zvláštní úřadovna; jen se mně **nepodařilo zjistit, zda vůbec zaměstnává právnícké síly.**

K doplnění referátu svého chci stručně zmíniti se o **sociální péči o mládež v cizině sousední**, což mohu činiti pouze ohledně Rakouska, protože v Německé říši mně Deutsches Jugendarchiv odmítlo poskytnouti potřebné informace, protože prý nemají žádné pomůcky pro zjištění účasti právníků v sociální péči o mládež, takže jejich **počet** nemůže býti ani přibližně odhadnut. Přes to, že odpověď tato prokazuje, že **jsou** při sociální péči o mládež právníci účastni, není pro můj referát významné, ježto nelze stopovatí tuto účast pro **přímou** tuto péči, ve

kteří přece právník může obdobně jako lékař poskytnouti přímé pomoci mládeži, potřebné této.

V Rakousku organizovali nepřímou a přímou péči o mládež tím způsobem, že zřídili k tomu cíli **veřejný úřad Landesjugendamt** jako ústředí, které **zaměstnává kromě přednosty ještě 3 další právníky** k obstarání **administrativních záležitostí**: správy ústavů Jugendheime, Erholungsheime, Pfingstsammlung, Mutterberatungsstellen, Schulfürsorge, Landeskinderheilstätte Krems, Landessaüglingsheim (Kinderspital Baden) atd. Tuto administrativu obstarává **Landesjugendamt** za podpory **sociálních pracovníc, zvaných Fürsorgerinnen**.

Záležitosti **poručenstva, právní péče a právní pomoci** ve styku s cizinou — tedy **přímou právní sociální péči o mládež** obstarává **1 úředník z Landesjugendamt** za podpory **1 dalšího právníka a právníka přednosty úřadu Landesberufsvormundschaft Wien - Umgebung**, kteří společně zastupují veškeré poručence před vídeňskými soudy.

V **okresních péčích** o mládež jsou činní **právníci částečně jako přednostové a spolupracovníci v přímé péči o mládež**. Ve všech okresích, ve kterých **není právní činným jako přednost poručenstva z povolání, koná přednost zemského poručenstva z povolání úřední dny**, o kterých se provádějí příslušné soudní intervence, hlavně ve věcech sporných **Sepisování spisů opravných prostředků** (odvolání, dovolání, rekursy) a žalob, pro které jest potřebí součinnosti advokáta (podpis, zastoupení ve sporu ve věcech t. zv. advokátských), **provádí centrální úřad (oddělení právní pomoci) za součinnosti stálého advokáta, který také v takovýchto advokátských sporech poručence u zemského soudu ve Vídni zastupuje, kdežto u venkovských krajských soudů mimo Vídeň zastupují chudé poručence exoffo advokáti.**

Ve spolupráci poručenstev s trestními soudy nad mládeží **nejso výhradně a zásadně činní právníci, nýbrž také sociální pracovnice (Fürsorgerinnen)**.

Shrneme-li výsledky této písemné ankety, můžeme tvrditi, že **účast právníků v přímé sociální péči o mládež jest v Československé republice velice malá a neodpovídá vůbec ani zdaleka potřebě, která se týká nejen dětí nemanželských, nýbrž v poslední době čím dále tím více dětí, pocházejících z manželství rozvedených a rozloučených**. Tuto potřebu konstatoval již v roce 1925 první manifestační sjezd dobrovolných sociálních pracovníků, a letošního roku potvrdil to druhý manifestační sjezd téže instituce Čsl. ochrany matek a dětí v Praze. **Naproti tomu v Rakousku vybudovali již v roce 1907 v právním ochranném úřadě zemského ústředního ústavu pro péči o dítě ve Vídni třemi odbornými právníky řízený orgán zákonného poručenstva péče nalezinecké na podkladě dvorského dekretu ze dne 17. VIII. 1822 č. 1888 sb. z. s., který jako doplněk všeobecného občanského zákona, republikovaný v § 53 prvé novely k občanskému zákonu, také ještě u nás v Československé republice jest dosud v platnosti**. Při budování zemského úřadu péče o mládež (Landesjugendamt) pak navázáno bylo v Rakousku na zkušenosti o praxi zmíněného zemského úřadu právní ochrany, a také v čelo postaveni jako **vedoucí právníci, kteří na základě jednak soudní neb advokátní své praxe, jednak na základě praxe ve zmíněném Rechtsschutzamt, byli výborně vyškoleni pro zmíněný zemský úřad přímé péče o mládež.**

Jak ze sdělených výsledků písemné méj soukromé ankety o účasti právníků

v nepřímé a přímé péči o mládež vysvítá, jest tato účast v přímé péči o mládež v Československé republice **velice malá** a okolnost ta jest pravděpodobně příčinou, proč tato **právnícká práce, rázu silně advokátského, nebyla správně oceněna** při systemisaci právníckých míst úřednictva zemského v **jediném orgánu zemské právní ochrany v Čechách v t. zv. právním ochranném oddělení zemského ústavu pro péči o dítě v Praze.**

Uvedl jsem jen některé důvody nynějšího svého návrhu k resystemisaci míst v právním oddělení, podaného letos z jara zemskému úřadu v Praze, protože nemohu se zde pouštět do podrobností. V návrhu tomto ze dne 27. II. 1936 pod čís. pres. 25/1936, odůvodňuji **podrobně, že a jak dlužno pozměnití právní základnu právního oddělení a upravití jeho činnost tak, aby se mohla jeho působnost rozšířití také na právní ochranu dětí, pocházejících z manželství rozvedených a rozloučených, potřebných této veřejné právní ochrany, jakož i na právní pomoc všem poručníkům dětí (individuálním i hromadným, zejména generálním), zejména když o tuto právní pomoc požádají. Toto rozšíření právní ochrany vyžadují již od roku 1929 tři dobrovolné organizace sociální péče o mládež, a to Čsl. ochrana matek a dětí v dohodě s českou zemskou komisí pro péči o mládež v Čechách (nyní Z.Ú.P.M.) a Společností Červeného Kříže v Praze. K společné jich žádosti byla vypracována již v roce 1932 pro zemský výbor a zemské zastupitelstvo v Čechách, oddělení 17. zemského úřadu v Praze, předloha pod č. j. 683.904/31-17 A-2805, která, ač zvětšený finanční náklad (postupně do 5 let čítaný) vykazuje v nejvyšší výši jeho pro 5. rok působnosti **pouze asi 500.000 Kč**, při čemž čítáno bylo **nejvyšší možné finanční zatížení zemského rozpočtu, nebyla dosud vůbec předložena ani zemskému výboru k usnesení. V systemisační zprávě předložil jsem dva alternativní návrhy na novou úpravu právní základny právního oddělení zemského ústavu pro péči o dítě v Praze. Jeden se zachováním společného služebního místa s ředitelstvím zemského ústavu pro péči o dítě v Praze s tím, že reklamují pro přednostu právního oddělení místo právníckého ředitele v ředitelství ústavu vedle lékařského ředitele a správce (účetního úředníka) podle zásady, že každý z těchto členů ředitelství má zodpovědně spravovati, resp. řídití záležitosti svého oboru: právník právnícké (na př. právní ochranu a jiné správní záležitosti ústavů právnícké povahy: na př. vymáhání ošetřovného, právní zastupování ústavů před soudy neb jinými úřady, pokud nevyžaduje toto součinností finanční prokuratury atd.), lékař (lékařské, zejména vrchní dozor k lékařskému opatrování dětí v ústavu i ve venkovské péči nalezinecké a j.), účetní úředník záležitosti účetní a běžné hospodářské správy. Návrhy se řídí zásadou pomoci dětem, jimž ústav jest určen, a nikoli moci ve správě ústavu.****

Vedle tohoto návrhu jest reprodukován návrh na úpravu podle zmíněné již zprávy 17. oddělení zemského úřadu, která odpočívá dosud bez dalšího provedení ústavního.

Rozhovořil jsem se podrobněji o naléhavé potřebě nové úpravy právního řádu právního ochranného oddělení zemského ústavu pro péči o dítě v Praze, protože — jak jsem v předešlé části svého referátu dovodil, **jest toto jediné vlastně řádným veřejným orgánem právní ochrany, působícím dosud ve prospěch dětí v nalezinecké péči zemské v Čechách, avšak jest způsobilé — bez porušení dosavadní organizace sociální péče o mládež ať veřejné nebo dobrovolné — pro-**

spěti ihned naléhavé potřebě právní ochrany dětí a mládeže, ať pro svůj ne-manželský původ, ať proto, že jejich přirozené prostředí výchovy a ochrany — rodina — byla porušena rozvodem neb rozloučením manželství jich rodičů.

Takto reorganizované právní ochranné oddělení bude moci získati zkušeností v právní ochraně mládeže v širším okruhu a bude moci se lépe včlenití do soustavy všeobecné zákonné úpravy sociální péče o mládež nejen v Čechách, nýbrž i v celé republice, která zajistí nedá na sebe dlouho čekati a při které musí právníctvo odborně prakticky připravené v zájmu veškerenstva a svých stavovských potřeb spolupůsobiti. Při této všeobecné zákonné úpravě sociální péče o mládež může nám dobře posloužití úprava této záležitosti v sousedním státi, Rakousku, které také navázalo svoji práci na instituci generálních poručníků, ale dovedlo ji včlenití do organizace veřejné péče o mládež a tak dovedlo organicky spojití veřejnou péči s dobrovolnou péči o mládež. Jest nesporno, že dobrovolná péče o mládež jest pro řádnou úpravu sociální péče o mládež nezbytnou složkou, avšak musí býti doplněna veřejnou činností příslušných odborníků, o nichž jsem se na začátku referátu svého zmínil.

Jako resumé přednášky a k odůvodnění resoluce sjezdové připomínám, že jest naprosto nezbytno umístití dosavadní výjimečnou zemskou nalezineckou péči v Čechách do všeobecné soustavy sociální péče o mládež v celé republice, bytí i pro jednotlivé země v detailech odlišné, ale celkem podle týchž zásad.

Navrhuji tuto resoluci sjezdovou:

I. V sociální péči o mládež jako důležité větve veřejné správy jest odborná činnost právníků nezbytnou a to nejen při zákonné úpravě veřejné i dobrovolné péče o mládež, nýbrž i v praktickém provádění této. Z důvodu toho

II. nutno snažití se zejména působením na rozhodující činitele ve vládě, v samosprávě, i v organizacích dobrovolné péče o mládež o to, aby právníkům a v přímé péči **odborně připraveným právníkům** bylo vyhrazeno v sociální péči o mládež místo vedoucí, náležející jim pro potřebu odborného právního i správního vedení laických osob, činných v nepřímé a zejména také v přímé sociální péči o mládež, pokud jde o právní ochranu neb právní pomoc při výkonu trestního soudnictví nad mládeží, a to s rozšířením právní sociální péče na opuštěnou mládež z manželství rozvedených a rozloučených, vedle soudní poručenské péče o mládež, pokud jde o sociální potřeby dětí nemanželských.

Pro nejbližší dobu nežli bude vydán zákon o péči o mládež — samozřejmě po slyšení ústřední odborové organizace čsl. právníků — nutno usilovati o to, aby **jediný odborně právnícký orgán přímé péče o mládež, t. j. právní ochranné oddělení zemského ústavu pro péči o dítě v Praze, obdržel spravedlivou právní základnu jak organizační, tak i systemisační ve směru podaných návrhů zemskému úřadu v Praze ze dne 27./2. 1936 čís. pres. 25/1936.**

III. Provedením těchto resolučních návrhů pověřuje sjezd Ústředí čsl. právníků v Praze, po případě orgán, který určí sjezdové komité.

Jindřich Květ:

Spoluúčast právníků v lidovýchově

Podstata lidové výchovy.

Lidová výchova má soustavně doplňovat všeobecné vzdělání všech dospělých občanů, majících pouze povinné školské vzdělání, aby možnost vzdělání nebyla nikomu upírána.

Zákonná úprava lidovýchovy.

Zákon ze dne 7. února 1919, č. 67 Sb. z. a n. základně upravuje organizaci lidových kursů **občanské výchovy**. Podle něho má se všemu občanstvu republiky dostávat odborného lidového výkladu o ústrojí státu, o jeho působnosti ve všech oborech činnosti a o **právech a povinnostech** státních občanů.

Vzdělávací činnost toho druhu před tímto zákonem prováděly nahodile a libovolně spolky, besedy a organizace, vzdělávající svoje členstvo. Od roku 1896 byla tu **Dělnická akademie**, při jejíž kolébce stál prezident Osvoboditel. Od roku 1898 vyvíjela činnost instituce **Universitních extensí** a od roku 1906 pracoval tehdy všénárodní **Osvětový svaz**. Tato zřízení přestala pracovat ve světové válce.

Organizace lidovýchovy.

Nyní řídí tuto vzdělávací činnost **stát** podle citovaného zákona pomocí vybudované lidovýchovné organizace místních osvětových komisí, okresních i městských osvětových sborů a krajských i zemských ústředí okresních osvětových sborů. Organizaci, správu i dohled vede **ministerstvo školství a národní osvěty**. Lidovýchovné zákonodárství doplňují různá nařízení, instrukce a výnosy.

Úkol a potřeba lidovýchovy.

Instrukce k zákonu č. 67 Sb. z. a n. **číslo 13.878** ze dne 22. IV. 1919, schválené vládou 15. V. 1919 výnosem **číslo 7621/19 m. r.** v zemích historických a na Slovensku instrukce ve výnosu ministerstva školství a národní osvěty ze dne 1. VII. 1920 **číslo 28480** podrobně uvádějí, čemu slouží bezplatné kursy občanské výchovy.

Především mají poučovat občanstvo: o **republikánském** řízení; o **ústrojí**, působnosti a úkolech státu, obce a veřejných těles; o **právech a povinnostech** státních občanů a o jejich **sociálním** spolužití.

Poučovat se má zejména výklady z občanské nauky, obírajícími se zřízením státním, veřejnými úřady a občanskými právy i povinnostmi; výklady národohospodářskými, probírajícími státní hospodářství, obecní a ostatní veřejných těles, jakož i časové hospodářské otázky.

Za účelem získání řečníků pro **odborný** a při tom **lidový** výklad jednotlivých disciplín, konaly se podle výnosu ministerstva školství a národní osvěty ze dne **9. října 1919 číslo 45.521** **přípravné kursy** pro přednášející. Tyto měly poučiti přednášeče zejména o tom, jak vhodně buditi **vědomí příslušnosti** ke státu, **smysl osobní zodpovědnosti**, **právní vědomí**, **cit i smysl pro právo**. Řečníky měli instruovati kvalifikovaní znalci, na prvním místě **právníci**, na druhém **úředníci** a v nedostatku místních instruktorů i **universitní profesoři**.

Také látka vzdělávacích **samosprávných kursů**, bezplatných kursů pro **nezaměstnané**, vzdělávacích kursů pro **ženy a lidových i vyšších lidových škol** počítá většinou se spoluprací **instruktorů právníků**, kteří dovedou lidově vykládat, a to teoretických i praktických odborníků.

Mluvím jen o těch předmětech, které zřejmě a výslovně počítají s činností a spoluúčastí **právníků** a které zřejmě směřují k tomu, aby **nejširším lidovým vrstám** všeho občanstva poskytla se vhodná příležitost k získání nutné, průměrně dobré a přiměřeně podrobné znalosti platných zákonů.

Nedostatek právnických přednášek v lidovýchově.

Pracuji od roku 1919 v »**Osvetovom Sväzu pre Slovensko v Bratislave**«, který je lidovýchovnou ústřednou pro **celé Slovensko** a vykonává z pověření Referátu ministerstva školství a národní osvěty funkci OOS a MOS. »**Osvetový Sväz pre Slovensko**« uspořádal za posledních **deset** let svoji činnosti od 15. února 1926 do 31. prosince 1935 včetně:

	592 přednášky
79 kursů	s 811 přednáškami
a 51 kurs vyšší školy lidové	s 537 přednáškami

Úhrnem 130 kursů

a 1940 přednášek.

Z tohoto počtu absolvováno pouze **osmnáct** právnických přednášek **osmnácti** právníků jednotlivců; ve **dvou** kursech národohospodářských, **čtyřech** kursech občanské nauky a **třech** kursech o sociálních zákonech přednášeli však už **neprávníci**.

Tyto konkrétní číslíčky ukazují, že **učebná látka**, kterou lidovýchovná činnost má neustále probírat a opakovati, většinou **právnícká** a obírající se **platným** právem všech oborů, **není** přednášena, jak si toho zákon č. 67 Sb. z. a n. žádá.

Neúčast čl. právnictva v lidovýchově.

Čemu lze to přičísti?

Hlavně: **malé účasti v š e c h** čl. právníků, ať jsou to už vysokoškolský právníci profesoři, nebo **soudci**, advokáti, notáři, úředníci právníci ve veřejných či soukromých službách.

Abych nemluvil bez skutečného podkladu, cituji číselnou statistiku profesora **Dr. Cvengroše**, uveřejněnou v časopise »**Náš ľud**«, lidovýchovný vestník pre Slovensko, VI., č. 5, str. 78 z 15. ledna 1934. Podle této statistiky je počet OOS a MOS na Slovensku **osmdesát dva s třemi sty osmdesátiosmi** funkcionáři; z nich je právníků:

38 okresních náčelníků,

2 veřejní notáři,

2 advokáti,

2 soudcové,

1 úředník obchodní komory; tedy celkem pouze 45 právníků, což je toliko osmina všech funkcionářů.

V lidovýchovné činnosti na Slovensku vedou:

učitelé a profesoři počtem 255,

veřejní úředníci počtem 74, z nichž **čtyřicet dva** právníci,

a soukromí úředníci počtem 24, z nichž jsou toliko **tři** právníci.

Ještě lépe vynikne malá účast čl. právníků v lidovýchově, vezmeme-li za měřítko počet orgánů »Osvetového Svazu pre Slovensko« za dobu od 1. ledna do 31. prosince 1935.

Z 22 členů výboru je pět právníků! V jedenácti odborech účinkuje celkem 175 členů, z nichž je šestnáct právníků.

V širším výboru (OOS) z 63 členů je pouze deset právníků; z úhrnného počtu 260 členů jest jenom třicetjeden právník! A těch jedenatřicet právníků je ještě činně tak, že dělají sice lidovýchovnou činnost, ale nikoli ze svého oboru. Já sám na příklad pracoval v odboru hudebním, uměleckém a rozhlasovém.

Citované číslice snad dosti jasně přesvědčují, že čl. právníci skutečně nespolupracují tak, jak by měli a mohli; svou neúčastí zaviňují, že idea práva a s ní související úkol a význam čl. právníků, zejména však advokátů a veřejných notářů, mezi lidem se podceňují; nesou sami vinu na tom, že pravidelná výchova drobného lidu k státnosti se znemožňuje, ale i na tom — a to je horší — že čl. právníci zvolna, ale jistě ztrácejí jakýkoli vliv na směr této výchovy i na to, aby k přednáškám o občanské výchově se přibíraly výhradně osoby, dokonale a odborně znalé práva.

Důvody neúčasti: Přetížení prací. Roztříštěnost čl. právníků.

Mohou se vymlouvatí na množství práce, kterým oplývají všichni čl. právníci; lze to omluviti i tím, že tu hraje jistou úlohu také rozříštěnost čl. právníků, způsobená vzdělávací činností jednak v politických stranách, jednak v různých spolcích.

Jsou-li však čl. právníci úředníky ve veřejných službách, lze jejich neúčast omlouvatí a vysvětlovatí ještě větší přetížeností prací v úřadech, jako tomu je právě u soudců.

Nezájem úřadů.

Vinu na neúčasti čl. právníků úředníků ve veřejných službách nese však i ta okolnost, že naše úřady se vůbec nezajímají o organizaci lidovýchovy; z pochopitelných důvodů — když lidovýchovná práce není nařízena ani uložena státním zaměstnancům — naše úřady se ani o to nestarají, zdali státní zaměstnanci jsou lidovýchovně činní či nikoli. Jednotlivé resorty se také nijak nesnaží přitáhnout větší počet státních zaměstnanců k práci. Naopak: jsou dostatečně známy případy, že mnozí přednostové úřadů — zase z pochopitelných, ale nikoli omluvitelných důvodů — nejsou nijak nadšeni, projevují-li aspoň někteří, jim podřízení a přidělení úředníci aspoň trochu větší zájem o lidovýchovu.

Ministerstvo školství a nár. osvěty výnosem z 23. XI. 1919, čís. 44.727 požádalo sice všechna ministerstva, aby důtklivě doporučila úřednictvu, podřízenému pravomocí jednotlivých ministerstev, dáti své síly do služeb lidových kursů občanské výchovy. Žádosti té vyhovělo ministerstvo pošt, vnitra, obchodu, spravedlnosti a veřejných prací zvláštními výnosy k úřednictvu, ale nic víc se nestalo. Ani samo ministerstvo školství a národní osvěty, ani ostatní ministerstva nekontrolovala a nekontrolují, zdali, v jakém počtu a v jaké míře státní úředníci činně spolupracují.

Egoistické důvody zaměstnavatelů.

Úředníci právníci v soukromých podnicích a zařízeních nespolupracují prostě že jejich zaměstnavatelé z egoistických důvodů nemají právě přívětivý vztah k jakékoli vedlejší činnosti svých zaměstnanců.

Neúčast právníků v lidovýchově třeba podstatně zmenšit, a nejméně by bylo, kdyby se dala vůbec odstranit. Jak se to má stát, chci skromně naznačit.

Potřeba právnictva a jeho úloha v lidovýchově: Práce ve vnitřní agendě. — Zvýšení kvality přednášek.

Právníci jsou velmi potřební ve vnitřní agendě OOS a MOS. Je jich však hlavně potřebí i proto, aby stoupla kvalita přednášek. Stává se totiž přecasto, že o právech a povinnostech občanů přednášejí většinou neprávnicki, a to pouze podle osnov látky na školách, na ústavech učitelských, na středních a odborných školách; s hlediska právníckého bývají to většinou výklady přímo diletské. Na příklad jen pro zajímavost uvádím skutečnost, že na jednom bratislavském středním ústavě roku 1936 žáci jedné třídy dočtli se v učebnici školní*) o soudní organizaci, že sborovými soudy první instance na Slovensku jsou sedrie, druhé soudní tabule; že o sporných nárocích pojištěnců vůči dělnickým úrazovým pojišťovnam soudí rozhodující (místo správného: rozhodčí) soudy. A zákon č. 201 o úpravě některých org. otázek v oboru soudnictví je z 9. XI. 1928!

Z takové malé namátkové ukázky můžete si představití, jak asi vypadají výklady o složitější soudní organizaci, a co právníčtí neoborníci, neprávnicki, přednášejí o těžších disciplínách občanské výchovy.

Úmysl zákonodárců: Seznamovat lid s platnými zákony. — Poučovat právníckými přednáškami. Zmenšit neznalost zákona.

Úmysl zákonodárce byl právě opačný; zřejmě běželo o to, aby lidové kursy odborně a srozumitelně obeznamovaly vrstvy občanstva jmenovitě s platným právem, s platným právním řádem, se zřetelem k nejnütnejším potřebám nejširších a hospodářsky nejslabších vrstev občanstva v takové míře, aby každý jednotlivec mohl udržet krok s nejnovějšími změnami platného práva a aby sám se dovedl nejnütnejši orientovat v spleťtém komplexu zákonů. To je tím důležitější, uvědomme-li si stále ještě trávající dualitu platných právních řádů v oblasti zemí historických a v oblasti země Slovenské a Podkarpatoruské.

K dosažení zákonodárcova úmyslu je potřebí, aby v kursech o občanské nauce vykládala se nejen ústava republiky, ale i jazykový zákon. Je nutné vedle organizace politické správy, obecního zřízení, volebního řádu do obcí probírat na příklad právě dnes tak aktuální branný zákon, zákon o obraně státu; nebo živnostenský řád neb takový horní zákon.

Myslím, že uznáte nutnost odborně poučovati občanstvo o nejdůležitějších finančních zákonech: o přímých daních, o samosprávních financích; je velmi potřebné řádně a odborně vysvětlovatí zákon o daní z obratu v novém znění, celní zákon, poplatkový zákon, právě tak, jako je důležité důkladně vykládatí zákon o osmihodinové době pracovní, o sociálním pojištění, slovem všechny zákony denně se vyskytující v běžném, denním životě jednotlivcově.

*) Dr. Stanislav Nikolau — Michal Ondruš, Učebnica zemepisu, Praha, 1926, str. 131—132. — A ještě malá charakteristická ukázka z Občanské nauky Petra Dejmk, vydané Státním nakladatelstvím 1921, str. 89: »Považuje-li odsouzený (neb i veřejný žalobce) rozsudek příliš krutým nebo veřejný žalobce trest příliš nízkým, mohou se odvolatí k soudu vyšší instance (nejvyšší správní soud)!«

Takový zákonodárcův úmysl vyplývá přímo ze zákona č. 67/1919. Z vlastní lidovýchovné činnosti i z praxe »Osvetového Svazu pre Slovensko« a »Robotníckej Akadémie pre Slovensko« je mně známo, že občanstvo odmítá diletantské výklady a samo si přeje i žádá věcného, střízlivého a dobrého poučení. Stalo se mně na příklad jednou ve Spišské Nové Vsi, kde jsem přednášel, že posluchači mne prosili, abych jim něco pověděl o zákonu č. 96/1925 ze dne 23. IV. 1925 o vzájemných poměrech náboženských vyznání; bylo to pro ně aktuální, protože chtěli mnozí z nich vědět, jak lze změnit náboženské vyznání, jak vystupovati z církve římskokatolické a jak dlouho musí plnit opuštěné církevní náboženské závazky. Nejednou si lidé přáli výklady z obecného trestního práva materiálního a vysvětlivky rozdílů mezi zákonem z 27. V. 1852, č. 117 ř. z. a zákonným článkem V/1878, XI/1879; žádají si na příklad poučení o podmíněném odsouzení a propuštění, a překvapí vás i otázkami z práva tiskového. Tím důležitější — a mohu říci — také žádanější jsou přednášky z oboru práva soukromého, jehož normy zasahují mnohem hlouběji do každodenního života jednotlivce, setkávajícího se s nimi na každém kroku. Zejména na Slovensku většinou zvykové právo občanské přivádí občany, přišlé z historických zemí, do velmi častých konfliktů, které pak u postižených zbytečně vzbuzují protistátní náladu a jsou i pramenem ne právě nejlepšího soužití Čechů se Slováky i Slováků s Čechy. Jako příklad jmenuji XXXI. zák. čl. z roku 1894 o manželském právu.

I z práva obchodního, ze zákona o nekalé soutěži, směnečného, z práva exekučního, nesporného, konkursního, pozemknovního leccos naše občany zajímá více, nežli si snad myslíte.

Právníci naplniteli úmyslu zákonodárcova.

Těmito nahodile nadhozenými postuláty lidu jsem vám naznačil, jaká může a má být činnost každého čl. právníka v naší lidovýchově. Myslím, že chápete, jak široké pole působnosti čeká vysokoškolské právnícké profesory, soudce, advokáty a notáře jakož i ostatní úředníky právníky ve veřejných i soukromých službách! Jak všichni čl. právníci mohli by vychovávat široký průměr občanstva!

Zákon výchovu předpisuje, občané zejména venkovští si poučení přejí; právníků máme nadbytek: o přece osvětová činnost čl. právníků je minimální!

Každý z nás měl by si uvědomiti, že lid je jediný zdroj veškeré státní moci v čl. republice, a že svrchovaný lid dává si svými orgány zákony, uvádí je v skutek a nalézá právo! Mělo by nám tedy záležet na tom, aby široký průměr vzdělání lidu byl co nejlepší. A zatím: **týž** lid fakticky nezná československého právního řádu.

Jedna důležitá norma občanského zákona mluví velmi důrazně pro to, aby čl. právníci v lidovýchově věnovali mnohem více pozornosti, péče a sil — nežli dosud — **výchově nejširších vrstev občanstva** v oboru platného práva.

Naše zákony nabývají účinnosti a závazné moci vyhlášením, určujícím právní následky skutkových podstat upravených zákonem podle jeho předpisů. Řádným vyhlášením poskytuje se státním občanům **příležitost** nabytí patřičné znalosti nového zákona.*) Kdo této příležitosti opominul, jedná na vlastní nebezpečí, neboť

*) Dr. Robert Mayr — Dr. Rudolf Dominik, Soustava občanského práva, I., Brno 1922, str. 20—21.

— jakmile zákon byl řádně vyhlášen, nikdo nemůže se omlouvatí tím, že mu zákon není znám.

Užití řádně vyhlášeného zákona je zásadně nezávislé na skutečné znalosti zákonů státních občanů.

Tím se dostáváme k jádru věci: Stojíme před zdánlivě protismyslným tvrzením. Neznalost zákona **nikoho** neomlouvá.

Skutečná neznalost zákonů u našich státních občanů je. Trvá proto, poněvadž se těm nejširším lidových vrstvám opravdu **nedostává** vhodné příležitosti, aby mohly získati patřičné znalosti zákona.

Právníci v lidovýchově mají poskytnouti vhodnou příležitost k získání znalosti zákonů.

Lidovýchova má v prvé řadě dbáti toho — prameníc z potřeb nejširšího občanstva —, aby státním občanům nejširších vrstev, jmenovitě na venkově, poskytovala **onu příležitost**, aby lid bez rozdílu národnosti, náboženství a politického přesvědčení, bez ohledu na společenské rozvrstvení, nabyl v celé oblasti státu průměrně dobré a podrobné, patřičné znalosti všech zákonů, tvořících platné právo.

Ovoce spolupráce čl. právnictva v lidovýchově.

Jsem pevně přesvědčen, že kdyby naši soudci, naši státní zástupci, naši advokáti a notáři chodili do nejzapadlejších dědin mezi lid a vykádali mu zákony, poučovali ho o styku se soudy a úřady, kdyby na vhodných příkladech ze skutečného denního života a ze své běžné činnosti lidu ukazovali, jaké jsou následky neznalosti zákonů, že by tím **nejvíce** učinili pro obranu proti pokoutnictví, pro úlevu našich úřadů a pro odběmenění našich soudů. Jistě by se zvolna zmenšovala celková zločinnost, jistě by odnaučili lid malichernému sudičství a tak by v zárodku zabránili často zbytečným, malicherným a nechutným sporům.

Je nabíledni, ukojíme-li **takto** přirozenou touhu nejširších lidových vrstev po sebevzdělání a zvětšíme-li zvolna svou spolupráci jejich právní znalosti, že — zejména na Slovensku a na Podkarpatské Rusi — stoupne veřejná morálka a ulehčí i zjednoduší se styk občanstva s úřady a že se zmenší práce u jednotlivých úřadů!

Přímým osobním stykem našich právníků, úředníků i neúředníků s nejširšími lidovými vrstvami zvolna ale jistě poroste důvěra všeho občanstva nejen k úřadům, nejen ke všemu čl. právnictvu, ale i každého jednotlivce v sebe sama; právní znalosti každého jednotlivce umožní mu větší, živější účast ve veřejném životě, jehož spleť nebude proň už neznámou veličinou jako je tomu ještě dnes.

Takové, řekl bych, **apoštolské poučování** lidu bude největší, nejlepší a nejúčinnější propagandou státnosti, neboť v nejširších lidových vrstvách klesne neznalost toho, co se smí a co se nesmí, co se může a co se nemůže, co člověku patří a co nikoli. Pak už tak často neuslyšíme typickou odpověď — jmenovitě na Slovensku a na Podkarpatské Rusi —: »já nevěděl, že to zákon nedovoluje«. Ale pak důvěra lidu ve stát nebude ořásána, neboť samozřejmě stoupne také důvěra lidu ke **všem** čl. právníkům: k vysokoškolským právníckým profesorům, soudcům, advokátům, notářům i úředníkům právníkům ve veřejných i soukromých službách.

Dosáhneme-li svou dobrovolnou spoluprací naznačené vzdělanostní úrovně všeho občanstva, přinese to nejen prospěch a blaho všem občanům, ale hlavně čl. právnictvu.

Pak si nebudeme moci stěžovati na to, že idea práva a s ní související úkol a význam právníků jsou podceňovány; přestanou snahy, aby byli čl. právníci na úkor právní bezpečnosti v organizaci společenského života ve všech oborech od-sunováni a nahrazeni osobami, nemohoucími pro neznalost práva zaručovat jisto-tu a klid celkového organizačního procesu. Lid nás bude znát, bude o nás více vědět, bude nám věřit, bude nás mít rád — bude také mít větší smysl i poroz-umění pro stavovské požadavky právnictva v rámci zájmů státních a národních.

A nejvíc prospějeme **státnímu celku!** To bude nejlepší státní propaganda, nej-lepší branná výchova i nejlepší výchova hospodářská!

Spolupráce v lidovýchově i v rozhlase se doporučuje.

Přimlouvám se proto **za úzkou součinnost a spolupráci** všeho čl. právnictva s naší **lidovýchovou** a s naším **rozhlasem**, který by měl naznačeným způsobem postupovat ruku v ruce s čl. právníky při budování plánovitého programu orga-nisace rozhlasových přednášek pro hromadný poslech.

Cesty k nápravě:

Návrhy Sjezdu lidovýchovných pracovníků v Košicích 1935.

»Osvetový Svaz pre Slovensko«, lidovýchovná ústředna pro oblast Slovenska, je si dobře vědom nedostatečnosti lidovýchovy, směřující k prohloubení a zdoko-nalení znalosti zákonů v nejšířších lidových vrstvách. Dne 5.—7. července 1935 konal se v Košicích sjezd lidovýchovných pracovníků — funkcionářů osvětových sborů a komisí — za účasti **76** delegátů z 31 okresního osvětového sboru a všech referentů státní osvětové služby z území Slovenska.

Sjezd na tuto nedostatečnost poukázal a podnětně volal po neodkladné potřebě prohloubení a zdokonalení výchovy. Požádal všechny obory státní správy, aby se o lidovýchovu trochu více zajímaly a účinněji ji podporovaly. Zjistilo se, že lidovýchovné práci se věnuje vedle učitelstva dosud jen velmi málo inteligence, jmenovitě však velmi málo našich právníků i státních úředníků právníků (i ne-právníků); aby nastalo podstatné zlepšení, sjezd důrazně žádal, aby jednotlivé obory státní správy působily k tomu, aby zejména všichni státní úředníci právníci byli **povinni** pracovat v osvětových sborech a komisích, a to ve svých oborech. Poukazovalo se na to, že by se podstatně ulehčil i zjednodušil styk lidu s úřady a tím i značně by se ulehčila práce úřadů.

Sjezdovou resolucí zaslal »Osvetový Svaz pre Slovensko« místopředsedovi poslanecké sněmovny, předsedovi úsporné parl. komise, několika poslancům, předsednictvu různých poslaneckých klubů, dále s příslušnými žádostmi panu předsedovi vlády, presidiu ministerské rady, pánům ministrům. národní obra-ny, vnitra, školství a národní osvěty, zemědělství, spravedlnosti a sociální péče; presidiím všech ministerstev, vyjma ministerstvo zahraničních věcí; zemským vo-jenským velitelstvím v Bratislavě i v Košicích; konečně zemskému výboru a úřadu v Bratislavě, jakož i zemskému presidentovi.

Návrh poslance dra Jos. Macka.

Ale výsledek rozsáhlé akce byl minimální; několik zdvořilých odpovědí a slibů — a dost. Jedině poslanec **doktor Josef Macek**, profesor vysoké školy obchodní, podnětně projevil živou pozornost a zájem této věci, uváděje, že zkušenosti slovenské odpovídají také jeho osobním zkušenostem. Slíbil, že rád poukáže na sjezdovou resoluci v podzimní rozpočtové debatě 1935 při jednání o rozpočtu ministerstva školství. Poznamenal k místu resoluce, kde se žádalo, aby všichni schop-ní inteligenti, zejména státní úředníci právníci byli povinni pracovat v osvětových sborech a komisích, že má za to, že uložení takové povinnosti bylo by možné, ale neslibuje si od něho dobrých praktických výsledků. Doporučoval, zdali by spíše nebylo lépe podporovati návrh, aby v kvalifikační tabulce všech státních zaměstnanců kategorií vyšších (i středoškolských) byla zavedena rubrika: »Účastní se osvětové práce? Kde a s jakým výsledkem?« Má za to, že ten dotaz v kvali-fikační tabulce by dobře působil k povzbuzení nejednoho schopného právníka, aby se věnoval lidovýchovné práci; při obsazování exponovaných míst by se přihlíželo k této kvalifikaci.

Připojil však, že celkem vzato, **tato** práce bude vždy víc výsledkem dobré vůle, lásky k lidu a citlivého svědomí, nežli otázkou odplaty na tomto světě ať penězi, ať kariérou; ale nikdy neuškodí veřejné uznání poctivé práce; a k tomu by mířila ona zmínka v kvalifikační tabulce.

Návrh referentův:

Co sleduji tímto svým skromným referátem? Jsem si plně vědom, že mluvím o věci velmi nepopulární, ale mám za svou povinnost upozornit na ni, dokud není pozdě.

Nedoporučuji uložení povinnosti k spolupráci, ale spoléhám na dobrovolnou spolupráci.

Nedoporučuji uložení povinnosti k spolupráci úředníkům právníkům ve ve-řejných službách, ale domnívám se, že veřejné uznání za jejich dobrovolnou a poctivou práci by úplně postačilo, aby podnítilo jejich chuť k spolupráci v lido-výchově.

Myslím, že veškeré čl. právnictvo však se nebude vymlouvati na velkou za-městnanost a přetížení prací, ale pevně věřím, že pochopí, kde jest jeho místo, a že to je hlavně v **jeho zájmu**, aby pracovalo v lidovýchově.

Výzva k spolupráci čl. právnictva s lidovýchovou.

Přál bych si skromně, aby z tohoto našeho prvního odborového sjezdu čl. právníků v Praze vyšel vřelý apel na všechno čl. právnictvo: k universitním profesorům, na Svaz čl. soudců, na všechny advokátní a notářské komory, na úředníky právníky ve veřejných i soukromých službách i na právníky v hospodářském životě,

který by působil na dobrou vůli všech; na lásku k lidu, z něhož vyšlo; na jeho citlivé svědomí, aby čl. právníctvo dobrovolně, nenáročně a s větším porozuměním se věnovalo lidovému, aby se samo radostně hlásilo k činné spolupráci a umožnilo tak zemským ústředím osvětovým větší péči i věnovati důkladnější pozornost kursům občanské výchovy a tím působiti k zmenšení a potření skutečné neznalosti platných zákonů v nejširších lidových vrstvách — způsobem, mnou skromně, ale z vnitřního přesvědčení shora naznačeným, a to nejen v celé oblasti čl. republiky, ale hlavně na Slovensku a Podkarpatské Rusi!

Upozornění lidovýchovných institucí na dobrou vůli právníctva k práci mezi lidem.

Snad by se doporučovalo i to, aby sjezd upozornil:
Ministerstvo školství a národní osvěty i jeho lidovýchovné oddělení,
Zemská ústředí osvětových sborů,
Masarykův lidovýchovný ústav v Praze,
Čsl. Obec sokolskou,
Dělnickou akademii,
Matici Slovenskou,
Svobodné učení selské,
Ústřední školu dělnickou a
hlavně čl. rozhlas,

že všichni českoslovenští právníci mají dobrou vůli k apoštolské práci mezi lidem, že mají ještě tolik upřímné lásky k lidu a chtějí se s ním rozdělití o svoje vědomosti a znalosti; že v dnešní těžké mezinárodní situaci mají tolik citlivého svědomí: svojí učitelskou činností v nejširších lidových vrstvách upevniti stát uvnitř; slovem: že čl. právníctvo je k práci ochotno a připraveno.

Každému z nás jsou směrodatným příkazem k této práci vzácná slova*) **protektora** Prvního odborového sjezdu čl. právníků, pana presidenta republiky **Dra Edvarda Beneše**, pronesená právě před týdnem v neděli dne 20. IX. 1936 v Bratislavě k zástupcům všech bratislavských lidovýchovných korporací.

»Čsl. stát má v Evropě své poslání kulturní i politické a opírá je o myšlenku evropského míru. Každý čin, který pomáhá zvýšiti úroveň nejširších vrstev lidových v Československu, upevní mezinárodní postavení čl. státu. Vzájemná snášenlivost a vzájemná pomoc je k tomu všemu cestou nejlepší, poněvadž cesta tato vede i k uplatnění zásad pravé lidskosti.«

LITERATURA:

Dr. Bedřich Bobek, Zákony ústavní, Praha, 1920.

Leopold Calábek, Administrativní příručka pro lidovýchovné pracovníky a knihovníky, Praha, 1928.

Petr Dejmeš, Občanská nauka pro školy občanské, Praha, 1921.

Dr. V. Dusil — K. J. Rais — Dr. T. Trnka, Příručka pro spolkové funkcionáře, Praha, 1930.

*) Pondělní Lidové Noviny, roč. 44., čís. 474 z 21. září 1936.

Dr. Ervín Hexner, Štúdie k problému publikácie všeobecných právnych predpisov, Bratislava, 1936.

Dr. E. Chalupný, Slovník národohospodářský, sociální a politický, Praha, 1926, 1931, 1933.

Lidová výchova v demokracii, Sborník, Praha, 1928.

Dr. Robert Mayr — Dr. Rudolf Dominik, Soustava občanského práva, I., Brno, 1922.

Dr. Stanislav Nikolau — Michal Ondruš, Učebnica zeměpisu, Praha, 1926.

Ph. Dr. Frant. Oberpfalzer, Výchova a vojsko, III., Praha, 1921.

Antonín Rambousek, Lidová výchova československá po roce 1914, Praha, 1928.

Antonín Rambousek, Práce a cíle naší lidové výchovy, Praha, 1929.

Dr. Josef Singer, Příručná sbierka justičných zákonov platných na Slovensku a Podkarpatskej Rusi, Bratislava, 1933.

Ph. Dr. F. A. Soukup, Občanská nauka a národní hospodářství pro vyšší školy průmyslové a odborné, Praha, 1928.

Alois Till, Občanská nauka pro ústavy učitelské a ústavy domácích nauk, Praha, 1932.

Dr. T. Trnka, Vývoj naší lidové výchovy, Praha, 1936.

Ján Uher, Občianska nauka a výchova, Praha, 1932.

Zpráva sekretáře I. sekce (všeobecně - právní) JUDra Jana Kaprase ml. o jednání v sekci I.

Jednání sekce zahájil un. prof. Drachovský v sobotu ve 14.15. Uvítav všechny přítomné odevzdal předsednictví místopředsedovi Dr. Brzorádovi a sám se ujal slova.*) V debatě upozornil prof. Peška (z Bratislavy) na nutnost rovnováhy mezi elementem byrokratickým a laickým, na potřebu právníckého vzdělání alespoň vedoucí vrstvy v parlamentě. Nedostatek právníků v našem parlamentě navrhuje prof. Peška odstraniti používáním expertů z mimoparlamentních kruhů. Zákonnodárná rada by nahradila zdlouhavé písemné připomínkové jednání. Sen. Dr. Matoušek připomíná, že zákonodárci musí býti za dnešních zásahů výkonné moci státní do hospodářského života dostatečně vzděláni i v hospodářských otázkách. Prof. Dr. Drachovský na to shrnul výsledek debaty a konstatoval, že požadavky Dr. Pešky se celkem shodují s jeho návrhem na obdobu královských komisí britského parlamentu.

Za předsednictví prof. Drachovského přednáší pak svůj referát sen. Dr. Matoušek,*) jemuž odporuje v debatě Dr. V. Svoboda, který má za to, že hospodářství usměrňované stojí na principech vědeckého řízení práce, nechce naprosto zničití soukromou iniciativu, nýbrž jen odstraniti veškerou anarchii, nemá činnost pracovníků, nýbrž jejich výstřelky pouze koriguje. Zásadou tu musí býti, aby každý mohl sledovati svůj prospěch, ale pouze tak, aby tím i celá hospodářící společ-

*) Viz řeč otištěnou per extensum.

nost směřovala ku stoupajícímu prospěchu kolektivnímu. Dr. Svoboda se domnívá, že nebude třeba, aby státní administrativa byla rozšířena množstvím počtu zaměstnanců; neboť stát nebude dělati ničeho jiného, než dělá dosud, s tím rozdílem, že jeho projevy nebudou nadále nesoustavné. Souhlasí s p. Dr. Matouškem, že stát má toliko dozíratí a ne sám podnikati a dovolává se knihy Dr. Engliše »O řízeném hospodářství« a Ing. Glose »Hospodářské systémy dneška«. Dr. Šedivý (Plzeň) domnívá se, že plánovitě hospodářství se neuskutečňuje ve svých extrémních formách a že je třeba zůstatí při reálné skutečnosti. Dr. Brzorád ukazuje na to, že při plánovitěm hospodářství se vynořuje mnoho dobrodružných návrhů na usměrnění. Teprve právník vidí, jak je těžké věc formulovati do paragrafů, takže je nutno, aby redakce všech těchto zákonů byla prováděna právníky. Budíž na to pamatováno v resoluci. Dr. Kliment se připojuje a reklamuje veškeré plánování pro právníky. Žádá pak, aby v plánování byl dostatečně uplatněn moment decentralisace hospodářské samosprávy vzdálené stranicko-politických kompromisů.

Dr. Karvaš upozorňuje na nebezpečí porušení právní jistoty při usměrňovací činnosti a na fakt, že vývoj plánovitěho hospodaření se děje v takovém tempu, že se nečeká, až se k tomu vychovají kvalifikovaní lidé. Dr. Chromec ukazuje na potřebu všeobecného vzdělání, jež by právníku umožnilo vypořádati se s každým případem. Dr. Matoušek v závěrečné řeči zdůraznil, že plánovitě hospodářství bude nezbytně žádati nových sil. Je to viděti již nyní na zprostředkovatelních práce, na sestátnění autodopravy. Dr. Matoušek má za to, že usměrňování musí vésti toliko ke kontrole činnosti, neboť vše ostatní je již hospodařením.

Následovala přednáška Dr. Beráka,*¹) jehož vývody byly přijaty se souhlasem. Ve 3/4 hod. zakončil prof. Drachovský schůzi a pokračování v jednání bylo stanoveno na neděli dopoledne.

Jednání znovu zahájil místopředseda Dr. Karvaš a udělil slovo prof. Horovi,*²) na jehož referát navázala čilá debata. Dr. Karvaš uvedl v ní, že výchova dorostu je v zájmu každého stavu i kolektiva. Dr. B. Šedivý (Plzeň) má za to, že soudcovské kursy jsou dobré, zvláště probírání rozhodnutí nejv. soudních stolic tříbí názory. Navrhuje zavedení kursů pro advokátní koncipienty. Náklad by museli nésti buď advokáti sami, nebo přispívat koncipienti. Doc. Dr. Veselá má obavu, že je tu snaha přenášet do praktického vzdělání přemíru teorie. Universita má dáti všeobecné vzdělání a praxe praktické, ale i to má býti specialisováno. Proto nedoporučuje přenášeti do studia praktického teoretické vzdělávání. Toho má právník a při dobré vůli a skutečném studiu i může, nabýti na universitě — pokud ovšem nejde nejedná o školení čistě speciální. Soudní rada Květ lituje, že se nemůže věnovati dorostu tak, jak tomu bylo za jeho začátků. Při přetížení prací není to možno. Bylo by dobře, kdyby už na universitě se věnovalo trochu pozornosti praxi. Dr. Dymeš doporučuje dávatí začátečníky do obvodů, kde je pokles agendy a čas na jejich zaučování. V soudcovských kursech se příliš teoretisuje, ač erudici právnickou má si každý přinéstí z fakulty. V otázce školení advokátů souhlasí s Dr. Šedivým. Min. rada Dr. Havelka praví, že každý přednosta musí mítí radost, když má chápavého a věci znalého adepta. Opak zkazí veškeru chuť. Dr. Havelka ukazuje zvláště na nedostatky administrativy. Ostatně často ani před-

*¹) Viz řeč otištěnou per extensum.

nosta úřadu tu neví, co platí. Bylo by proto dobře doporučiti, aby se tyto předpisy sebraly a znova vyhlásily. Podplukovník just. služby Dr. Lepšík zdůraznil nutnost kursů vojenského soudnictví. Po dobu jejich zrušení ukázal se ihned jejich nedostatek. V kursech ovšem nikdy nezachytíme erudici pro otázky skutkové — té se musí právník učiti po celý život. Ministr Dr. Vlasák souhlasí s prof. Horou, že ani v politické, ani ve finanční službě není postaráno o školení dorostu. Při všeobecném přetížení chybí tu prostě fysická možnost k tomu. Referentům musela by se teprve umožnití výchova dorostu, ale to by asi nevydržel zase stát, neboť již nyní trpíme hypertrofií nákladů osobních. Při tom zákony se nad míru rozmnožují, takže práci s tím spojenou úředníci nemohou zdat. Dr. Vlasák doufá, že dobrá vůle na obou stranách překoná dnešní dobu. Prof. Hora shrnul pak všechny náměty zvláště pak p. min. Vlasáka. Je třeba vybrati schopné učitele a dbáti, aby mohli se věnovati školení dorostu.

Na to za předsednictví p. min. rady Dr. Neudeka přednesl svůj obsáhlý referát Dr. Lauschmann.*³) Dr. Pajerová uvedla k jeho výkladům, že je naprosto správné, aby v sociální službě byli vedle právníků i laici, neboť vykonávání neprávnických prací právníky by nutně vedlo k snižování právnického stavu. Při obsažné přednášce soudního rady Květa*⁴) ujal se předsednictví prof. Dr. Drachovský a nakonec přečetl návrh resoluce, který byl jednomyslně schválen; resoluce jest otištěna zvláště na straně 310. V závěrečném projevu poděkoval prof. Drachovský všem za hojnou účast na jednání sekce všeobecně-právní.

*³) Viz řeč otištěnou per extensum.

SEKCE SOUDCOVSKÁ

Předseda:

Dr. KAREL PRAŽÁK, vrchní soudní rada, předseda Svazu čs soudců

Dne 26. září 1936 zahájil předseda Dr. Karel Pražák jednání sekce uvítáním přítomných a jako první bod jednání byla přednáška vrch. soudního rady dra. Karla **Drbohlava** na thema: »Praktická výchova soudcovského dorostu a jak ji upravit!«.

Dříve, než došlo k zahájení rozpravy o této tak aktuální a zajímavé otázce, poctil svou návštěvou jednání sekce pan ministr spravedlnosti Dr. Ivan **Déer** společně s personálním referentem vrch. odb. radou Drem. Vladimírem **Brožovským** a osobním tajemníkem odb. radou Drem. Františkem **Palečkem**.

Vzácné a milé hosty uvedl sekretář sekce Dr. Václav **Vlk** a uvítání byli předsedou sekce Drem. Karlem **Pražákem** společně s místopředsedou Drem. St. Čáslavským a Otomarem **Homanem**.

K žádosti předsedově zaujal pan ministr Dr. Ivan **Déer** místo za předsednickým stolem.

Na návrh předsedy sekce byla debata o přednášce vrch. soudního rady Dra. Drbohlava odložena a místo toho přednesl pan senátní president nejvyššího soudu v. v. Václav **Cícha** přednášku na thema: »O předpokladech prosperity nejvyššího soudu«. Tuto přednášku dotýkající se tak vážného problému vyslechl s nevšedním zájmem a pochopením také p. ministr Dr. Ivan **Déer**.

Jelikož valná část účastníků byla pozvána na recepci k p. primátoru dr. **Baxovi**, bylo jednání skončeno před 17. hodinou a rozhodnuto odložit rozpravu o těchto přednáškách na následující dny.

Dne 27. září 1936 zahájil předseda vrch. s. rada dr. Pražák jednání sekce a jednání sjezdu soudců hraničářů o 9. hodině ranní krátkým projevem, ve kterém

zdůraznil význam práce a postavení soudců — hraničářů. Uvítal přítomné delegáty a to p. ředitele **Panýra** za Národní Jednotu Severočeskou, soudního radu **Dra Šonku** a **Dra Cikharta** za Národní Jednotu Pošumavskou, dále p. senátora **Dra Kloudu**. Přečetl pozdravné a omluvné telegramy a dopisy. Po té následovala přednáška prokurátora **Dra J. Havlíčka** na thema: »Úkoly trestního soudce a státního zástupce v pohraniční oblasti«. Přednášející doporučil mladším kolegům, aby rádi hlásili se do služeb v pohraničním území, a to nejen v zájmu státu, ale i jejich vlastním. Po té přednesl neohrožený zastánce soudců — hraničářů vrch. soudní rada **Dr. J. Beutl**: »Některé sporné otázky jazykové ve světle názoru hraničářského«. Pak následovala přednáška **Dra. L. Hlavatého**: »Pojem exponovaných soudních okresů v pohraničí a v území národnostně smíšeném s hlediska bezpečnosti státu«. Na konec byla přednesena státní zástupcem **Drem Otakarem Trojánkem** přednáška: »Soudce na pomezí tří států«.

Jelikož jednání sekce protáhlo se do pozdních hodin odpoledních, bylo rozhodnuto odložití rozpravu na následující den.

Dne 28. září 1936 zahájil jednání sekce místopředseda **Otomar Homan** uvítáním přítomných a jako první pronesl svůj referát okresní soudce **Dr. Ladislav Balla** na thema: »Zákonodárství a soudnictví jako základ státu«. Jelikož okres. soudce **Jan Tvrdouh** omluvil se indisposicí, přečetl jeho přednášku o významu soudcovy práce pro vývoj právního myšlení nejširších vrstev místopředseda sekce **O. Homan**.

Tím byl pořad přednášek vyčerpán, jelikož přednáška vrch. s. rady **Hugo Špoutila**: »Postavení soudce v pohraničním území« z technických důvodů odpadla. Dlužno se zde zmíniti aspoň pro informaci, že v této přednášce výstižně vylíčil referent poměry v pohraničním území jak po stránce politické, hospodářské i společenské a stejně jako v předchozích přednáškách i zde referent zdůrazňoval, že pro službu v pohraničním území nutno se zřetelem na zvýšené požadavky služební poskytnouti také zvýšenou odměnu.

Na to následovala živá debata o všech proslovených přednáškách. Debaty se zúčastnil zejména senátní prezident nejvyššího soudu **Václav Cícha**, bystrý právník a neúnavný bojovník za požadavky nejvyššího soudu, na jehož návrh byl přijat samostatný odstavec do resoluce o požadavcích nejvyššího soudu. Vrch. soudní rada **Jan Valeček** žádal, aby z vládních nařízení byl patrný také úmysl, čeho se nařízením chce dosíci, a doporučoval, aby k vládním nařízením byly připojovány zprávy výboru. Vrch. soudní rada **dr. Karel Drbohlav** zdůrazňoval, že pro praktickou výchovu soudcovského dorostu neděje se skoro nic, že soudcovští čekatelé místo aby se vzdělávali k praktické výchově, jsou nuceni skoro stále zapisovatí. Žádal zejména, aby administrativně bylo uloženo, že soudcovským dorostem nesmí disponovati jinak, nežli za účelem jeho praktického vzdělání, a doporučoval, aby výchova dorostu soudcovského byla přenesena výhradně na soudce.

Vrch. soudní rada **Dr. Kasanda** souhlasil s návrhem referenta v tom, že ve výchově soudc. dorostu třeba zdůrazniti etický moment spravedlnosti a že nutno dorostu poskytnouti možnost, aby se seznámil s právním postavením soudu ve státní organizaci a s příslušnými administrativními předpisy, jichž soudce při výkonu svého povolání potřebuje. Naproti tomu staví se proti referentovu námětu, aby nad prakticky prováděnou výchovou dorostu bděly zvláštní senáty soudcovské s vyloučením administrativy. Tyto by považoval za orgán těžkopádný, který

by neodpovídal pohyblivosti dorostu a pružnosti jeho přípravy. Považuje za velmi důležité pro výchovu soudcovských čekatelů, aby soudce, jemuž je čekatel — mladý kandidát přidělen, viděl v mladém člověku svého kolegu a budoucího soudce a aby sdělil s ním své zkušenosti soudcovské a zasvětil ho do tajů a nesnází soudc. úkolu. Pouhými předpisy, i kdyby byly míněny sebe lépe, nedá se soudcovský dorost řádně vychovat, záleží na učitelích, jejich schopnostech teoretických i praktických a snaze samotných kandidátů státi se dobrými soudci. Tyto předpoklady zde jsou, jen jest je nutno řádně upravití podrobnějšími předpisy, které ministerstvem spravedlnosti byly slíbeny, dosud však vydány nebyly. Rovněž se vyslovil proti připuštění neurčitě doby přípravné služby soudcovské.

Tím se vyslovil proti směrnicím navrhovaným referentem. Po vrch. s. radovi **Dr. Kasandovi** ujala se slova v diskusi soukr. doc. **Dr. Jarmila Veselá**, která se připojila k vývodům vrch. rady **Dra. Kasandy** a prohlásila, že jest proti přenášení všeobecného theoretického vzdělání právníckého do stadia praktického školení. Theoretické všeobecné školení právní má si již právník přinést z university, kdežto soudcovská přípravná služba má býti vyhrazena praktickému školení soudců. — O theoretickém školení dalo by se mluvit v tomto stadiu pouze, kdyby šlo o specialisaci.

Dr. Ladislav Balla žádal stejně jako ve své přednášce, aby všem soudcům bylo umožněno spolupracovati na díle zákonodárném. **Dr. Rigan** z Bratislavy litoval, že nebyly probráný též neutěšené poměry hraničářů slovenských, které jsou ještě mnohem horší se zřetelem na revisionistickou propagandu.

Rada nejvyšš. soudu **Dr. Budík** zdůrazňoval, že otázka nejvyššího soudu je otázkou osobní: jaké jsou osoby, takový je nejvyšší soud.

Dr. Schindel z Komárna žádal rychlé provedení unifikace všech zákonů, dále aby do smíšeného území pohraničního byli dávaní buď Češi nebo Slováci a aby soudcovskému stavu byl zaručen větší vliv na práce zákonodárné.

Předseda sekce vrch. s. rada **Dr. Pražák** žádal, aby výchova v kursech soudcovského dorostu byla výhradně praktická a aby byla konána pedagogy schopnými, aby byl brán zřetel spíše k výchově individuální nežli k výchově všeobecné.

Se zřetelem na to, že nedocílilo se jednotnosti pokud se týká směrnic ve výchově soudcovského dorostu, žádal, aby bylo ponecháno Svazu soudců, aby vypracoval směrnice výchovy se zřetelem na přednesené nové myšlenky ve výchově, jak byly proneseny v referátě vrch. s. rady **dra. Drbohlava** se zřetelem na přednesené připomínky. Po dalších vývodech **Dra. Dvořáka**, **Dra. Jelínka** a **Dra. Hlavatého** byla usnesena **resoluce**, jejíž obsah je níže uveden, a která byla jedno- myslně přijata.

Není možno opomenouti, že rokování soudcovské sekce oficiálně navštívili jak představitelé advokátní sekce s předsedou **Drem Kloudou** v čele, tak i představitelé sekce notářské s prezidentem notářské komory v Praze **Drem. Poncem** v čele a sekretářkou sekce **Drem. Andělou Kozákovou**. Obě delegace vřele uvítal předseda vrch. s. rada **dr. Karel Pražák**, který ve své uvítací řeči zvlášť akcentoval prospěšnou spolupráci všech těchto tří stavů t. j. soudcovského, advokátního a notářského, poněvadž práce těchto stavů vzájemně se doplňuje pro blaho státu a prospěch občanstva.

Jednání sekce ukončil předseda Dr. Pražák před 12. hodinou, aby se účastníci mohli odebrati na závěrečnou schůzi I. odbor. sjezdu československých právníků do parlamentu.

Václav Vlk, soudní rada, sekretář soudcovské sekce.

Praktická výchova soudcovského dorostu a jak ji upravit

»Justitia regnorum fundamentum« a »Fiat justitia, pereat mundus« — jsou dvě paroly, které byly známy a uznávány již od prvopočátečních dob, jakmile činily se pokusy o založení spořádaných států. V nejtěžších krizích státních utíkali se politikové vysokých kvalit k uplatnění těchto dvou hesel, která následkem toho nezůstala pouhými hesly, nýbrž stala se bezpečným podkladem při budování stavby států. Byla-li hesla tato bez respektu a správou státu jich dbáno nebylo, nastával tím první krok k rozpadu státu. Pokud stát dbá spravedlnosti, nemůže zaniknouti. Právě toto mám na mysli: všeobecný a ethický pojem »justitia«, pojem, podle kterého každý občan je proniknut vůlí a snahou jednati vždy a ve všem jen spravedlivě. Uvedeným heslům přikládá se a vždy se přikládá pojem užší, hesla ta aplikují se jen na činnost soudcovskou. Ale ani tu nepozbývají svého širšího, všeobecného významu. Ovšem pojem spravedlnosti je velmi problematický. Co jednomu je spravedlivé, druhému zdá se nejvýše nespravedlivým. Proto jsou tu soudcové, by spory, co je spravedlivé a co nespravedlivé, rozhodovali. Bylo by však chybou domnívati se, že výrok soudcův je již objektivní spravedlností. Není objektivní spravedlnost vůbec. Za objektivní spravedlnost se může pokládati jen to, co většina lidí za spravedlnost považuje. Jiné kriterium objektivní spravedlnosti není. Zůstává pak v pojmu spravedlnosti jen ten ideální, vznešený, ethický moment vůle a snahy vždy a za každých okolností jednati spravedlivě. A má-li justitia soudci vykonávaná míti ten státo tvorný význam, má-li státi na tom vysokém, před ničím neustupujícím a veškeru hmotu, celý svět ovládajícím stanovisku, pak je i třeba uspořádati a upravit její podklad a podmínky tak, by tomuto svému úkolu dostála.

A tu jsme pak u tematů, který jsme si vytkli

Jak jsme již uvedli, je první podmínkou spravedlnosti vůle a snaha jednati spravedlivě. Bez této podmínky není vůbec žádné spravedlnosti. Podmínka tato podmíněná je charakterem. Je špatné učení, že charakter se rodí a nevychovává. Charakter i veškeré duševní vlastnosti lidské podrobena jsou různým vlivům, které působí na jejich vývoj. A není to pak žádnou frází, pravíme-li, že je třeba působiti na toho, kdo má býti soudcem, takovým způsobem, aby se vyvinuly jeho duševní vlastnosti a jeho charakter do té míry, jaká je podmínkou, by nikdy a za žádných okolností nenastalo nebezpečí, že bude upuštěno od vůle a snahy jednati spravedlivě.

Bohužel seznáváme, že v této výchově se dosud nic nevykonalo, nic nezařídilo, naopak setkáváme se hlavně v životě veřejném s mnohými a velmi častými zjevy,

kteří charakter soudcův ničí a podkopávají. Ba můžeme směle tvrditi, že myšlenka, že je třeba soudce charakterově vychovávat, dosud ani propagována nebyla a jen sem tam nesměle byla vyslovována. Ale naopak bylo mnohdy, a to i s důrazem trváno na požadavku, že soudce nemá a nesmí míti ani svého pevného soudcovského charakteru, že jeho charakter má se přizpůsobovati vždy daným okolnostem. A jen tímto falešným stanoviskem mohlo se dospěti ku nesprávnému výkladu jiných stejně krásných a závažných hesel. Na př. *Salus rei publicae suprema lex esto*. Toto heslo může míti a má u soudce platnost jen potud, pokud soudce plně toto heslo má vůli, snahu i přesvědčení, že jedná spravedlivě.

S tohoto stanoviska dlužno posuzovati i heslo nejnověji v mnohých moderních státech vzniklé: »Imperium — iudicium«. To jest napřed imperium a pak teprve spravedlnost. O tomto heslu, které vyvěrá z režimu diktátorského, bylo i u nás již mnoho debatováno. Přívrženci tohoto hesla nic se neohlíželi na to, že pro stát vládní formy republikánsko-demokratické se toto heslo vůbec nehodí, ba že se vládní formě přímo příčí. Přehlédli, že imperium státu s takovou formou vládní je podporováno právě spravedlností na všechny strany. Spravedlnost základem státu. S ethického stanoviska možno i toto heslo připustiti za správné, pokud soudce řídí se tímto heslem, má vůli i snahu jednati jen spravedlivě. Vůle a snaha tato dá se však srovnati s takovými hesly a jich prováděním jen tehdy, je-li soudce podle nich tak vychován.

Je nesporno, že na výchovu soudcovu, kterou má se vyjadřovati ethický moment justice, působí mnohé různé okolnosti a živly, veškeré prostředí veřejného i soukromého života, vlivy hospodářské i sociální a vůbec celé názory na veřejný i soukromý život, jak se v jednotlivých státech vyvinuly. Proto také seznáváme, že i ethický moment u soudcův může býti a je v jednotlivých státech různý. Soudce ve státě s režimem absolutním, diktátorským a s případnými zařízeními veřejnými ve smyslu tohoto režimu učiněnými bude ethicky jistě jinak vychován než soudce ve státě s režimem demokratickým. Ve státě s režimem diktátorským je soudce tak vychován, že mu bude samozřejmostí, že řídě se heslem imperium — iudicium, jedná spravedlivě, t. j. má vůli i snahu spravedlivě jednati. Jinak je tomu u soudce ve státě demokratickém. Jeho výchova nespěla k tomu, aby řídě se uvedeným heslem ve všech případech se domníval, že jedná spravedlivě, t. j. aby měl vůli i snahu spravedlivě jednati.

Ani ethický moment není, jak zřejmo, nic absolutního. Soudcové jednotlivých státův mohou míti různou výchovu, různé názory na ethický moment spravedlnosti. A jest i těžko naléztí kriterium, který názor při jich různosti odpovídá všeobecnému pojmu spravedlnosti. Jeť — jak již uvedeno — pojem ten velmi problematický.

Z toho nutně vyplývá, že jen přibližně můžeme usuzovati na absolutnost ethického momentu spravedlnosti a jen v hranicích určitého jednotlivého státu. Jen tu můžeme hleděti na určitou výchovu soudce a jen tu můžeme souditi, měl-li při svém rozhodnutí vůli a snahu jednati spravedlivě.

Bez tohoto ethického momentu není vůbec žádné spravedlnosti. A poněvadž — jak doveděno — existence jeho je podmíněna různými okolnostmi a vlivy, je třeba soudce k ethickému momentu vychovávat. Je jistě s podivem, jak tato nejdůležitější podmínka spravedlnosti byla a je v praktické výchově vůbec, ale co nejsmutnější, i u soudcův, dosud zanedbávána. A vůbec klade se na ni důraz pramalý. O prak-

tické výchově soudců, o reformě právního studia soudců bylo toho již napsáno i pověděno velmi mnoho a učiněno i velmi mnoho praktických návrhů. Ale jak by se měl soudce vychovávat po stránce charakterové, jak by měl být vzděláván a veden k tomu, aby se u něho vyvinul ten právní cit a ta právní zodpovědnost, aby byl tak silný, by nikdy v sobě nepotlačil vůli a snahu jednat vždy jen spravedlivě, o tom jsme se dočetli a slyšeli dosud velmi málo. Memorandum Svazu čsl. soudců o přípravné službě soudcovské, předložené presidiím všech vrchních soudů, dotýká se výchovy soudců i ve směru morálním. Právě na str. 7: »Velkou váhu klademe zde i na výchovu ve směru morálním. Čekatelům v době pro ně nejvhodnější bylo by tu vštěpováno, jaké je poslání soudcovy, jaké musí mít vlastnosti, jak si má počínati v úřadě i mimo úřad. Začala by tu tudíž i intenzivní charakterová výchova, jež by byla možnou tím spíše, že v kursu by zpravidla bylo poměrně málo posluchačů, takže vedoucí soudce by se mohl každému jednotlivci věnovat a mohl by proto také snáze rozpoznat jejich vlastnosti, přednosti i nedostatky«.

To, co se tu praví o morální, charakterové výchově soudců, nekryje se s tím, co máme tu na mysli, t. j. výchovu k ethickému momentu spravedlnosti.

Co má na zřeteli memorandum pod mravní, charakterovou výchovou soudce, nelze s určitostí z memoranda vyčísti. Zdá se však, že výchova tato má být taková, by soudce uchránila před činy a jednáním, které by mohlo zavdati příčinu ku kárnému zákroku. Výchovou, která vede ku ethickému momentu spravedlnosti má memorandum asi sova na mysli, poněvadž v tom směru neuvádí ani jediného slova, ze kterého by se dalo na to usuzovati. A na prvním sjezdu německých právníků v Chebu r. 1926, kde se jednalo o reformě právního studia soudců a přípravné službě soudcovské, byla tato ethická stránka úplně pomínuta. V konečném cíli, který pro přípravu k činnosti soudcovské byl vytknut: »Rastlos daran zu arbeiten, dass der Richter jederzeit den Anforderungen seines Amtes gerecht werde«, lze sova uvedený moment ethický spatřovati.

O tomto momentu se proto nikde dosud nemluvilo a nemluví, poněvadž má se za to, že je u soudce samozřejmý. Tomu však tak není, poněvadž v něm není nic absolutního. Jeť podmíněn, jak již uvedeno, mnohými různými okolnostmi a vlivy.

Zdálo by se, že tímto ethickým momentem měl by soudce volné pole páchatí největší křivdy, které by odůvodnil tím, že je to jeho názor na spravedlnost a že má při tom jen vůli a snahu spravedlivě jednat. To bylo by velké neporozumění ethického momentu spravedlnosti. Nejen že je nemyslitelné, že by soudce vědom si své funkce a jejího ethického momentu nemohl se dopustiti žádné očividné křivdy, která by se přičila vůbec ethickému momentu spravedlnosti, ale vůle soudcovy a jeho snaha jednat spravedlivě je podmíněna a omezena vydanými objektivními předpisy zákonnými. Jen v mezích těchto zákonných předpisů může být řeč o ethickém jednání soudcově.

V tomto měřítku, daném objektivními předpisy zákonnými, je pak nesporné, že ethický moment spravedlnosti není nic přirozeného, nic absolutního, nýbrž vždy pojmem relativním, vytvořeným kulturou jmenovitě každého jednotlivého státu, státním ústrojím a státními zařízeními, poměry politickými, hospodářskými, sociálními a pod. a veškerým veřejným i soukromým životem a v základě toho vydanými závaznými předpisy.

K porozumění uvedeme příklady: Soudce nekulturního barbarského kmene

odsoudí k smrti cizince, který bez dovolení vnikl na území kmene. A jedná se svého stanoviska ethicky, t. j. má vůli i snahu jednat spravedlivě. Zákon kmene zapovídá cizincům pod trestem smrti vstoupiti na jeho území. Dle všeobecných názorů národů kulturních přiči se toto odsouzení pojmu o ethice. Ale tomuto u kulturních národů ustálenému pojmu ethiky odporuje snad onen barbarský zákon kmene, ale jistě mu neodporuje jednání — rozsudek — soudce, který je v souhlase se zákonem, a soudce je tak vychován, že ani nepokládá onen zákon za takový, že by ethice odporoval, anebo i když ho za takový pokládá, přece má za to, že musí zákona poslechnouti a dle něho jednat. Anebo: Ve státě s režimem diktátorským je každá — i věcná kritika jakéhokoli jednání diktátora vždy trestna. Soudce tohoto státu každou kritiku odsuzuje. Ve státě s režimem demokratickým je věcná kritika vlády i každého člena jejího dovolena. Kritika taková se vůbec nestihá, a stihá-li se, soudce osvobozuje. Oba soudcové v těchto dvou státech jednají v daných poměrech ethicky, mají vůli i snahu jednat spravedlivě. Buď onen první soudce dle své výchovy je přesvědčen, že onen objektivní zákon, dle kterého jedná, je rovněž ethický nebo dle svého vlastního soukromého názoru nepovažuje ho za ethický, ale dle své soudcovské výchovy pokládá se za povinna dle zákona rozhodnouti. Onen soudce druhý je dle své ethické výchovy přesvědčen, že odsouditi nebylo by ethické, poněvadž má za to, že v daném objektivním zákoně nemůže být trestatelná a není zahrnutá ona věcná kritika, o kterou tu jde. Dle své ethické výchovy nemůže odsouditi, jedná ethicky, má vůli i snahu jednat spravedlivě. Není však vyloučeno, že jiný soudce téhož státu dle své ethické výchovy vidí, že kritika pod obžalobu daná spadá pod objektivní zákon, a odsuzuje; jedná rovněž ethicky, má vůli i snahu jednat spravedlivě.

Zde tedy sčítáme: Zákon, dle všeobecných kulturních názorů, není ethický, ale soudce jednáje podle tohoto zákona, jedná ethicky. Ve dvou různých státech s různým vládním režimem může být stejný zákon. Soudcové v každém z těchto dvou států rozhodli protichůdně a přece oba jednali ethicky. Nebo dva soudcové téhož státu rozhodují o jednom a téměř skutku na základě jednoho a téhož zákona a rozhodli každý zcela opačně. A přece oba jednali ethicky, poněvadž oba dle své výchovy posuzovali sice různé předmět, o kterém rozhodovali, ale oba měli vůli i snahu jednat spravedlivě.

Tím chceme jen dokumentovat, že ethický moment spravedlnosti není něco soudci vrozeného, není v soudci konstantní, absolutní, nýbrž že k ethickému momentu má a musí být právě tak vychován, jako ku znalosti objektivních předpisů zákonných a jejich upotřebení.

A není lehké soudce k ethickému momentu vychovávat. Výchova ta podmíněna je všeobecným vzděláním, kterého se soudci již od prvopočátku dostávalo, vývojem záležitostí veřejných i jeho vlastních soukromých, různými politickými, hospodářskými, finančními a sociálními poměry, názory i učením a vůbec vším tím, co působí na směr myšlení a smýšlení a na celý duševní a mnohdy i tělesný stav. Je zjevné, že na výchově k ethickému momentu nemají a nemohou mít účast jen profesori, kteří přednášejí právní nauky, soudcové, kterým svěřena je resp. má být další výchova dorostu soudcovského, nýbrž o výchovu tu se starají všichni ti, kdož jakýmkoli tu uvedeným způsobem na budoucího soudce působí.

V první řadě jsou to ti veřejní činitelé, jimž je svěřena správa veřejných zá-

ležitostí, dále všichni mužové ve veřejném životě činní, zejména vůdčí a význační politikové, časopisy, jež zabývají se různými programy politických stran a veřejnými záležitostmi vůbec, ať druhu jakéhokoli a pod.

Nelze ani dost ocenit výchovný účinek na soudcovský dorost, vidí-li, že ve správě veřejných záležitostí jedná se poctivě a spravedlivě. Soudcovský dorost učiní si tím dojem, že ve veřejných záležitostech nemůže se ani jednat jinak než spravedlivě a tento nabytý dojem jde pak jeho celým životem. A poněvadž ví, že výkon justice je kategorickou záležitostí veřejnou, je přesvědčen, že při výkonu spravedlnosti nesmí ani o krok ustoupiti od momentu ethického, že musí míti vždy pevnou vůli a snahu jednat vždy jen spravedlivě. To je jeden z důležitých následků řádné správy záležitostí státních a veřejných vůbec.

A nelze naproti tomu ani domysleti ony morální škody, které vznikají, zdá-li se, že správa státních a veřejných záležitostí nedbá zásad spravedlnosti a jedná tak, že velká většina občanstva nevidí v tom ani vůli ani snahu jednat spravedlivě. V soudcovském dorostu ulpí pak škodlivý názor, že neděje se vše ve správě záležitostí veřejných spravedlivě a že se také ani na něm tato spravedlivost nebude vždy požadovati. V tomto názoru získaném jednáním veřejných činitelů, jež se označuje nesprávným, bývá soudce ještě tím spíš a víc udržován, má-li někdy dojem, že činí se mnohdy na soudce — jak možno se domnívat často v politických trestních procesech — třeba i jen zastřený nátlak na jeho rozhodnutí. A má-li se za to, že děje se nátlak takový z kruhů, které mají vliv na postup a materiální postavení soudce, pak je k tomu zajisté třeba přímo nadlidského heroismu, by soudce držel se ethického momentu spravedlnosti. A přímo ničena je morálka soudce, nutná k udržení momentu spravedlnosti, vzniká-li v něm dojem, že se i s ním nespravedlivě jedná. Nejde tu jen o jednoho soudce, který tuto nespravedlnost pocítuje, ale o rozviklání ethického momentu spravedlnosti u soudců všech. Ten dojem pocítujeme vždy ve všech případech, ve kterých slyšíme a čteme, že při jmenování, povyšování a udělení materiálních výhod rozhoduje nikoli objektivně zjištěná kvalifikace, ale příslušnost politická, politická protekce. Takové jednání odpovědnými činiteli veřejnými úplně rozrušuje a ničí veškerý ethický moment při výkonu spravedlnosti. Nechceme sice tvrditi, že jsme přesvědčeni, že se tak skutečně děje, ale přece dlužno tu poukázati na to, že vážné listy měly jistě vážné důvody, jestliže takové případy uváděly a vytýkaly. Bohužel, že i při tom, že rozhodujícími veřejnými činiteli uznává se důležitost povolání soudcovského pro stát, že uznává se, jak těžké je toto povolání a obtížné udržeti v něm ethický moment spravedlnosti, nejen se nepodboruje, neb alespoň málo a výjimečně, vůle a snaha soudců jednat dle ethického momentu spravedlivě, ale naopak se mnohdy různými činy tento ethický moment v soudcích dusí. I sami zákonodárci uznávají obtížnost soudcovského povolání i důležitost udržeti v něm ethický moment. Právě se výslovně v důvodové zprávě osnovy o soudech porotních o soudcovském povolání: »Předpokládá vysoké mravní kvality, bezúhonnost a vědomí odpovědnosti vykonávaného úřadu nejen vůči vlastnímu svědomí, ale i vůči občanstvu. Hodí se k němu toliko lidé nezávislí, samostatní nejen nahoru, nýbrž — a to budiž zde zvláště zdůrazněno — také dolů, nezávislí a odolní proti nízkým pudům davu a nátlaku neodpovědného veřejného

dění, vykonávajícího zvláště tiskem stále větší vliv na samostatné a nezávislé rozhodování.«

U žádného jiného povolání neshledává zákonodárce takovou tíhu a obtížnost požadavků výkonu povolání jako u soudců — a přece je soudcovské povolání při odměňování hmotnými a po případě i jen ideálními výhodami oproti jiným veřejným povoláním stále opomíjeno. Uznání autoritativními prohlášeními, ba i mnohými krásnými zákony (viz ústavní listinu o moci soudcovské) má soudcovstvo s dostatek, ale ve skutečnosti neodpovídá tomu ani jeho ideální a tím méně jeho postavení materiální. Nejen že tato míra obtížnosti a zodpovědnosti uznávána i zákonodárci samotnými, není soudcům nikterak hmotně honorována, ale naopak stojí soudcové hmotnými poměry upravenými platovými předpisy oproti stejným kategoriím úředníků administrativních mnohem níže. Ba i tak spravedlivý požadavek, jako je započítání vojenské služby, naráží na neodůvodněné překážky. Naznačili jsme zde, co vše působí na praktickou výchovu soudce ve směru ethického momentu spravedlnosti mimo vlastní činnost justiční správy. Tato působí prakticky na výchovu soudcovského dorostu způsobem dvojnásobným: jednak nepřímým jako činitel ve správě státních záležitostí vůbec — jak zde bylo právě naznačeno — a jednak přímo ve svém vlastním oboru působností vydáváním normativních předpisů a návrhy osnov předpisů zákonných.

Praktickou výchovu soudcovského dorostu ve směru ethického momentu všemi těmi okolnostmi a vlivy, jak jsme tu právě vylíčili, nemůže justiční správa nijak normativně upravit, nemůže ani na ni vlivně působiti. Justiční správa nemůže na příklad zameziti škodlivý vliv některého tisku nebo některé politické strany, jejího tisku na ethický moment spravedlnosti, nemůže mnohdy zameziti, by se se soudci nenakládalo tak, co dle převládajícího názoru nelze nazvati spravedlivým a pod.

Ale justiční správa může učiniti normativně zařízení, kterým možno ethický moment v soudcovském dorostu buditi, dle daných poměrů usměrňovati a na jeho vývoj dle těchto poměrů působiti.

Soudce má si býti především vědom, jaká úloha je mu ve státě a v životě přidělena, má si býti vědom svého právního postavení. To ovšem předpokládá důkladnou znalost všech zákonných a jiných předpisů, pokud právní postavení soudců závazně upravují.

Nejdůležitější a skutečně krásný zákon o právním postavení soudců je dán v ústavní listině o moci soudcovské. Bohužel, že na tento základní zákon, v němž správně vyjádřena jest podstata soudcovského postavení ve státě, se tolik zapomíná. A pro vzdělání soudce zejména v životě praktickém je přece nejdůležitějším, aby byl si vědom svého ústavně-právního postavení a věděl, jaká práva i jaké povinnosti jsou s tímto postavením spojeny.

Vytčení tohoto nejdůležitějšího požadavku postrádáme v memorandu Svazu čl. soudců úplně, na sjezdu německých právníků nebylo o něm jednáno s touto vážnou, jakou požadavek ten předpokládá, bylo oň jen zavaděno mimochodem, určitěji vyslovuje se o něm soudní rada Norbert Böhrsch v Mitteilungen der deutschen Staatsbeamten mit Hochschulbildung in der C. S. R. z června 1936, č. 3/4, kde na str. 9 praví: »Die Verhältnisse haben es mit sich gebracht, dass die verfassungsrechtliche Stellung des Richters (Unversehrbarkeit und Unabsetzbarkeit) in teilweise Vergessenheit geraten ist. Und doch sind diese Eigenschaften das

Rückgrab einer guten Rechtspflege. Sache der betreffenden Vorlesungen und Pflichtübungen wäre es, diese fundamentalen Grundsätze den Studenten einzuprägen.«

Na universitě student mnoho o ústavně-právním postavení soudce neuslyší. Není ani možno. Není to samostatnou naukou, o které by se ex professo přednášelo. V přednáškách doví se o tomto předmětu jen tolik, kolik má vědět vzdělaný právník. To ovšem pro soudce, který má o postavení toto opíratí svoje iudicium, nikterak nestačí. Jeho znalosti a vědomosti v tom směru dlužno doplniti a prohloubiti. O to má se postarati justiční správa. V tom pak spočívá první a nejdůležitější krok ku praktické výchově dorostu soudcovského.

Jak jí zaříditi, budeme uvažovati až probereme další pole působnosti, na kterých dlužno ku praktické výchově soudců soustavně pracovati.

Je skutečně s velkým podivem, jak málo jsou si soudcové vědomi svého ústavně-právního postavení, jak často nechápou rozdíl mezi postavením soudce na jedné a administrativního úředníka na straně druhé. A justiční správa nečiní nic, aby se znalost nejdůležitějšího bodu podstaty soudcovského postavení zvýšila a prohloubila. Kdybychom předpokládali, že justiční správa ví o tomto nedostatku vědomosti, měli bychom podezření, že tento nedostatek je justiční správě právě vhod. Ne však je jedině znalost ústavně-právního postavení soudce nutna ku praktické výchově soudce, by řídil se při svém výkonu spravedlnosti jen a jen ethickým momentem. Navážeme-li na to, co jsme již napřed pověděli, že na vývoji ethického momentu u soudce působí celá struktura státu, jeho formy vládní, pak nemůžeme ustrnouti na tom jediném požadavku, by byla u soudce dodatečnou praktickou výchovou prohloubena jen znalost ústavně-právního postavení soudce, ale nutno by se dále vzdělal v závazných předpisech o struktuře státu, činitelích, kteří stát řídí a spravují, o všech úřadech a státních zařízeních a jejich správě, všech institucích, které mají pro stát a jeho správu význam, o politických směrech, hlavních zásadách jednotlivých politických stran a pod.

Hlavní zdroj všeho toho poznání a vědomosti bude ovšem ústavní listina. Z ní sezná se struktura státu, zásady jeho vlády, zásady vyvinuvšího se veřejného života a vůbec vše, co může působiti na vývoj soudcova myšlení a přispívá k výchově ethického momentu při výkonu spravedlnosti.

Se znalostí ústavní listiny jde ruku v ruce i znalost jiných závazných předpisů, které upravují život společenský z různých stránek. A nebude ani od místa seznámiti se s různými naukami, které na život lidský vykonávají podstatný vliv.

To má na mysli také článek Böhrschův v Mitteilungen der deutschen Richter in der tsch. Republik, 8. ročník z r. 1926 Folge 9—10, kde praví: »Po praksi u advokáta měl by býti právní praktikant přidělen na 2 měsíce k obchodní a živnostenské komoře, kde se mu jako budoucímu soudci obchodnímu nebo předsedovi soudu živnostenského nebo soudci rozhodčímu poskytuje potřebný přehled o zájmech průmyslu, obchodu a živnosti, ale také o zájmech dělnických tříd. Měly-li by býti v budoucnu zřízeny pracovní a zemědělské komory, měl by soudcovský čekatel míti také příležitost, aby se o podstatě těchto institucí prakticky poučil.«

Memorandum Svazu čsl. soudců s námětem tímto souhlasí. Máme za to, že potřebná a užitečná je znalost každé stránky života, ale při tom, aby se tato

stránka života mohla prakticky seznat, bude třeba seznámiti se s předpisy a pravidly, kterými se tato stránka života řídí.

I memorandum Svazu dotýká se této otázky navrhuje, aby v kursech, jež by měly býti pro soudcovský dorost zřízeny, věnovala se probírání novot v zákonodárství a aplikaci právních norem na praktické případy jen část doby kursu věnované a vedle toho, aby byly uspořádány pro čekateli přednášky různých odborníků jako advokátů, veřejných úředníků z jiných oborů, universitních profesorů, lékařů, obchodníků, průmyslníků, znalců soudních atd., kteří by přednášeli o takových předmětech, jejichž znalost je pro praktického soudce nutnou, takže by i tyto přednášky byly doplňkem soudcovské výchovy a rozšiřovaly by obzor a názory soudcovského čekateli v otázkách lékařství, obchodu a průmyslu, účetnictví, sociálního zákonodárství atd. Je nesporné, že čím víc rozšiřuje se obzor soudce o různých stránkách života, tím spíše vyvíjí se jeho názor, co správné a spravedlivé a tím utvrzuje a podporuje se jeho vůle a snaha zachovávat při svém jednání spravedlnost — vše přispívá k vývinu ethického momentu při výkonu spravedlnosti.

Bude pak tu jediné otázka, jak a kdy dlužno učiniti takové zařízení, by soudcovský dorost mohl býti toho všeho účasten a ve které době jeho právníckého a soudcovského vzdělávání se by to bylo nejučinnější a nejprospěšnější.

O této otázce můžeme rozhodovati, až seznáme další obory, ve kterých by měla praktická výchova soudců se soustřediti a pokračovati.

Pro praktickou výchovu ve směru ethického momentu spravedlnosti klademe jako nejdůležitější požadavek, by soudcovskému dorostu bylo umožněno důkladně poznati obsah ústavní listiny a všech ostatních právně závazných předpisů o právním postavení soudců ve státě a jejich moci soudcovské, o celé struktuře státu, jeho vládní formě, jeho zařízeních politických, sociálních, hospodářských, finančních a pod. — K tomu by se připojila znalost všeho toho, o čem mluví memorandum Svazu čsl. soudců, jež jsme tu v tomto bodě citovali.

Nemá býti opomenuto nic, co přispívá k tomu, by se soudcovskému dorostu dostalo znalosti všech stránek života ve státě, politického, sociálního, hospodářského, finančního ba i soukromého života pospolitého. Neboť soudce rozhoduje o poměrech života. Proto má býti s ním obeznámen. Od těchto všeobecných předpisů, které přímo život a veřejný, a soukromý upravují, dlužno rozeznávati zákony a předpisy justiční, které tvoří podklad, na kterém soudce svým jednáním, výroky a rozhodnutími život upravuje, rovná. Zde je tu činnost soudcovská, která zasahuje do života, ovšem na základě zákonů a závazných předpisů.

Již napřed jsme se zmínili, že vůle a snaha soudce jednat spravedlivě je omezena danými zákonnými a jinými závaznými předpisy. Soudce nemůže a nesmí autoritativně — jaksi jen ze své moci — jednat a rozhodovati podle své neobmezené vůle proto, že on to tak pokládá za správné a spravedlivé, nýbrž je mu hleděti ku platné právní normě a svoji vůli a snahu jednat spravedlivě — srovnati s touto právní normou. Čili vůle a snaha soudce jednat spravedlivě, zůstává podrobena platným právním normám. Ethický moment spravedlnosti má platnost jen v rámci platných právních norem.

Z toho pak následuje, že, není-li tu znalosti platných právních norem, ne-

může být právem mluveno ani o ethickém momentu spravedlnosti. Existence tohoto momentu předpokládá znalost platných právních norem. Má-li tedy soudce jednat a rozhodovat spravedlivě, potřebuje znalosti všech případných právních norem. Avšak ani tato znalost sama o sobě nestačí. Tyto normy samy neupravují a nerovnej život, nýbrž dávají jen podklad, na základě kterého činí tak soudce svým jednáním. Předpokládá se tedy, že soudci je především zjišťovati, jaký je tu skutečný život, jaký jeho poměr, který má být upraven, a jaký je tu poměr, na jehož úpravu byla dána platná norma právní. V činnosti soudcové je tedy obsaženo: Znalost objektivní platné právní normy. Zjištění skutkového stavu t. j. oně výplně životního poměru, který má být upraven a urovnán. Zjištění, jaký skutkový stav t. j. jakou výplň životního poměru má objektivní platná právní norma na zřeteli. Rozhodnutí, zda se zjištěná výplň skutečného poměru životního hodí pod objektivní, platnou normu právní, čili, je-li ona výplň životního poměru, pro kterou byla objektivní platná norma právní vydána, totožna nebo v hlavních rysech podobna té výplni životního poměru, která byla zjištěna. A konečné rozhodnutí — buď nová úprava zjištěné výplně životního poměru anebo odmítnutí nové úpravy a ponechání poměru dřívějšího.

V této činnosti soudcovské zahrnují se i úkoly administrativní, které činnost soudcovskou podporují nebo jí doplňují. Do těchto úkolů administrativních může být zařaditi všechny ty činnosti, kterými se soudy administrativně řídí a které jsou stanoveny různými v tom směru vydanými předpisy. Předpisy ty obsaženy jsou zákoně o organisaci soudů, v soudní instrukci, v prováděcích předpisech, služební pragmatice, v jednacím řádu, v různých předpisech, jež upravují poměry personální, v předpisech disciplinárních, platových, v předpisech o výkonu trestu a pod.

Vedle toho jsou pak činnosti, které se přiřadují k agendě soudní, neupravují nové poměry životní ani o nich nerozhodují, nýbrž jen stvrzují určitý poměr, určitá fakta. I tyto činnosti upraveny jsou závaznými předpisy. Na př. legalisace a pod.

Všecky tyto předpisy nazveme tu soudně-administrativní.

O těchto předpisech neslyší právník na universitě buď nic anebo jen něco málo. A jsou to pro soudce předpisy velmi důležité, se kterými se při své čisté soudcovské činnosti stále setkává. Činnosti předpisy těmi upravené a dle nich vykonávané jsou tak s činností soudcovskou spjaty, že bez znalosti předpisů těch a na základě nich vykonávaných činností nelze si ani žádnou činnost soudcovskou představit. Činnost soudcovská předpokládá znalost soudně-administrativních předpisů a činnosti předpisy těmi upravených.

A tím dospíváme ke třem oddílům praktické výchovy soudcovské:

I. oddíl: Znalost všech předpisů soudně-administrativních a na jejich základech upravených činností.

II. oddíl: Znalost všech zákonů čisté soudních, jimiž upravena je a řídí se vlastní činnost soudcovská v užším slova smyslu.

III. oddíl: Znalost všech ostatních předpisů, zásad i nauk, kterými řídí se život veřejný a mají i nemalý vliv na uspořádání života soukromého, kterými podporuje se tedy ethický moment při výkonu spravedlnosti. V těchto směrech dlužno praktickou výchovu soudců závaznými předpisy upravit.

To je podklad, který dlužno praktické výchově soudcovského dorostu za základ položit.

Je však nyní otázka, jak podklad ten upravit, by výchova ta byla úspěšnou a účinnou?

Dosud je to věcí justiční správy, by se dostalo soudcovskému dorostu takové praktické výchovy, by se z něho stali dobří soudcové, kteří jsou na svůj těžký, zodpovědný úkol soudcovský řádně vyzbrojeni. Dlužno také uznati, že nechybělo dobré vůle, by praktická výchova soudcovského dorostu byla přiměřeně danými předpisy upravena.

Bohužel, že již nenašlo se tolik dobré vůle, by tyto jinak dobré předpisy, byly také správně v duchu, v jakém byly vydány, ve skutečnosti praktikovány. V praxi byly prováděny a dosud jsou takovým způsobem, že se tak zvrhly, že nehledí se na soudcovský dorost jako na předmět, který má být vyučován, ale jako na placenou sílu, která za svůj chudý plat má být využita, by se jí nahradily mezery v soudcovské službě, které při špatném obsazení potřebných sil v hojně míře unikají. To zaviňují ovšem orgány, kterým vydané předpisy svěřují praktickou výchovu dorostu soudcovského. Orgány ty jsou administrativní orgány služby soudcovské. Je pochopitelné, že administrativní orgán, kterému přísluší dohled na řádný chod služby soudcovské, v nedostatku potřebných sil ať soudcovských ať jen manipulačních, sahá ku soudcovskému dorostu a nerozpakuje se využití tohoto dorostu takovým způsobem, že to nejen neodpovídá daným předpisům, ale není důstojno ani výchově dorostu soudcovského ani částo stavu soudcovskému. A tomu dlužno především předejít. To možno nadobro jen tak, že provedení praktické výchovy soudcovského dorostu odejme se z působnosti soudních orgánů administrativních a vloží se do rukou vlastních orgánů soudních, stane se částí působnosti soudní.

O tom nikdy nikdo nepochyboval a justiční správa byla si toho také vždy plně vědoma, že právníci přicházející z university do soudní praxe, jsou pro službu soudcovskou pramálo vyzbrojeni, nemají ani náležitých vědomostí theoretických, ale ani správných praktických názorů o tom, co je vůbec soud a soudní instituce. A nedostane-li se mu pak náležité průpravy, a bez této pověří se těžkým úkolem soudcovským, jak může pak dostátí všem těm požadavkům, které se moderním zákonodárstvím a praktickým životem na soudce kladou?

Úprava praktické výchovy dorostu soudcovského úzce souvisí s úpravou reformy právního studia s ohledem na soudce, ale úprava praktické výchovy je té doby ještě naléhavější než reforma právního studia, poněvadž poměry, jaké nyní nastaly v přípravné soudcovské službě, vyžadují rychlé nápravy a nové úpravy.

Memorandum Svazu čsl. soudců praví, že možno učiniti nápravu ihned bez obtíží změnou nařízení min. spravedlnosti z 15. VIII. 1897, č. 192 ř. z. o unifikacích sem se vztahujících předpisů bez dotčení předpisů zákonných. Nejsem toho názoru, že by jen taková nepatrná změna administrativních předpisů upravujících přípravnou službu soudcovskou vedla k náležitému cíli. Především nutno odstraniti každý zásah administrativy do provádění přípravné služby soudcovské. A to nelze učiniti jinak než příslušným ustanovením zákonným. Na místo orgánů administrativních převezmou provádění přípravné služby soudcovské soudy samy,

a to jednak kolektivně, jednak jednotlivě. A k tomu zase je třeba příslušného zákona. Provádění přípravy soudcovského dorostu budou soudy pod následky disciplinární zodpovědnosti činiti právě tak svědomitě a úsilovně jako vlastní činnost soudcovskou. Požadavku tomu bude vyhověno tím, že budou ustanoveny senáty, jichž počet bude stanoven počtem členů soudcovského dorostu u jednotlivých krajských soudů. Nejméně budou zřízeny senáty dva — jeden civilní a jeden trestní. Každý z těchto senátů ustanoví ze svého středu jednoho člena, který bude pověřen prováděním praktické výchovy. Tento člen bude v určitém čase přednášet svému senátu o tom, co bylo v praktické výchově zařízeno, a jaké pokroky tato výchova činí. Senát vyslechne tuto zprávu, bude se o ní vhodným způsobem, po případě i slyšením soudcovského dorostu informovati a dá případné direktivy, jak bude třeba dále ve výchově pokračovati.

Zcela správně vystihuje memorandum »Svazu« psychologicky duševní stav právníka, který po absolvování universitních studií přichází do soudní praxe. Praví: Právník bývá zpravidla překvapen a deprimován. Překvapen tím, že právní praxe není v organické souvislosti s právní teorií, jak se jí ještě dosud na universitě učí, deprimován cizostí prostředí a zaměstnání.

A — dodáváme my — nemá při dnešním způsobu přípravné služby soudcovské nikoho, na koho by se při své bezradnosti a psychické depresi s důvěrou mohl o poučení a vysvětlení obracet. Nebylo by sice spravedlivé, kdybychom tvrdili, že soudcové chovají se při poučování kandidátů soudcovských snad odmítavě nebo snad ne dosti ochotně a nekolegiálně, ač i takové zjevy se přihlížejí. Ale nicméně i při veškeré ochotě k soudcovskému dorostu věnuje se mu starší soudce vždy jen jaksi dobrovolně, poněvadž nemá a necítí nikdy žádné povinnosti, by svůj čas, který mu nestačí ku vyplnění úkolů jemu uložených, věnoval výchově dorostu.

A proto je třeba zřídit orgány, k jejichž povinnosti by náležela výchova soudcovského dorostu a na které by se také soudcovský dorost s důvěrou a právem mohl obracet. A orgány ty jsou soudcovské senáty k tomu zvláště zřízené a jich jednotliví členové. A byla-li by svěřena přípravná služba soudcovská zkušeným členům senátů, nebylo by pak zásadně ani třeba tuto podobnými speciálními předpisy zvláště upravovati. Zkušenosti a znalosti členů sestavených senátů podávaly by dostatečnou garancii, že výchova soudcovského dorostu bude se bráti správnou cestou.

Ovšem předpokladem, který nelze pominouti, by bylo, že členové senátu, jmenovitě, který výchovu provádí, není vlastní agendou soudcovskou tak zatížen, by se nemohl výchově dorostu řádně a se vším úsilím věnovati. Rozumí se samo sebou, že, je-li členům senátu uložena povinnost vykonávati praktickou výchovu soudcovského dorostu pod disciplinární zodpovědností jako při každé jeho vlastní soudcovské povinnosti, musí mu býti také dána možnost, aby povinnosti této dostál.

A bez disciplinární zodpovědnosti by se praktická výchova soudcovského dorostu zase zvrhla.

Návrhy, které se dosud zabývaly přípravnou službou soudcovskou (memorandum Svazu čl. soudců, první sjezd německých právníků v Chebu 1926 a mnohé

jiné články uveřejněné v Soudcovských listech, jak jsou vyřčeny v memorandu Svazu) provádějí velmi podobně rozvrh, jakým by se měla řídit přípravná služba soudcovská. Všude uváděny jsou kursy čekatelské jako hlavní prostředek vedoucí k výchově soudcovské a přidělení čekatelů k jednotlivým referentům u krajských a okresních soudů a do senátů civilních a trestních. Memorandum Svazu navrhuje docela, jak dlouho by měla přípravná služba soudcovská na jednotlivých místech trvati. Tak u okresního soudu (agendy civilní i trestní) 12 měsíců, u krajského soudu (trestní) 6 měsíců, u státního zastupitelství 3 měsíce, u krajského soudu v agendě civilní 6 měsíců, u pracovního soudu 2 měsíce a zbytek u soudu okresního. O tomto rozdělení přípravné služby má pak memorandum ještě další variace.

Rovněž článek Böhrschův »Die Erziehung zum Richter« rozvrhuje přípravnou službu časově na jednotlivé úseky, ve kterých má býti soudcovský čekatel přidělen na jednotlivá místa soudní, do kanceláře advokátní a obchodní a živnostenské komory.

Nejsme toho náhledu, že by se měla přípravná služba soudcovská tak do detailů buď zákonem anebo závazným nařízením předepsati. Čím víc předpisů, tím méně se ku škodě přípravné služby dodržují. Proč tyto návrhy tak detailně přípravnou službu soudcovskou časově rozdělují, možno vysvětliti jen tím, že stojí na tom stanovisku, které zaujímá zákon o soudní organizaci a nařízení min. spravedlnosti z 15. VIII. 1897, č. 192 a z 4. III. 1902, č. 151 ř. z. totiž, že přípravná služba soudcovská se řídí a provádí administrativně presidiem soudů. Proto má se za to, že třeba takovýchto detailních předpisů. Rada Böhrsch v citovaném článku sice má již velmi zajímavý náběh ku změně administrativního provádění přípravné služby soudcovské klada požadavek, by ministr spravedlnosti určil u každého krajského soudu určitý počet soudců, nejméně 3, kteří jako senát mají míti dozor na výchovu auskultantů, kterýžto senát navrhne ministru způsobilé soudce a státní zástupce, kteří — ustanovení dekretem ministra — by přípravnou službu soudcovskou vedli a řídili, avšak přece nedovodil z tohoto náběhu ten konečný výsledek, že přípravná služba soudcovská má se ze soudní administrativy přenést do vlastní působnosti soudu. Návrh Böhrschův sice ukládá soudcům, kteří přípravnou službu vedou, povinnost podávati měsíčně zprávu o výsledku přípravné služby a na konci předepsané periody (od 1. IX. — 30. VI.) konečnou zprávu, kterou má pak senát předložiti se svou vlastní zprávu ministru spravedlnosti, ale rozdělení časové na jednotlivá místa praxe a určení, jak má se pokračovati, ponechává se nicméně stále ještě soudní administrativě. Pověří-li se soud (senáty a jednotliví soudcové) pod kárnou zodpovědností vedením a prováděním praktické výchovy soudcovského dorostu, pak nebude třeba tak detailních všeobecných závazných předpisů o provádění této výchovy, poněvadž soudce, který bude výchovou tou pověřen, bude denně ve styku se soudcovskými čekateli a denně bude míti příležitost zařizovati, co bude nutné a potřebné. Tento soudce má pak u jednotlivých čekatelů rozhodnouti, bude-li třeba, by ve výcviku na určitém místě zůstal kratší nebo delší dobu. O tom bude se rozhodovati dle individuality každého jednotlivého čekatele.

Detailní předpisy, jaké jsou dány pro přípravnou službu soudcovskou za jejího administrativního vedení, nejsou netoliko vhodné a účelné pro ten případ,

bude-li přípravná služba soudcovská přenesena vůbec na soudy, ale přímo by soudcovskému vedení a provádění odporovaly.

Praktickou výchovu soudcovského dorostu třeba upravit zákonem. Zákon ten ustanoví jen základní rysy výchovy a podrobnosti její přenechá jejímu výkonu a provádění.

Hlavní požadavky, které nový zákon by měl splnit, byly by asi tyto:

Přeneše praktickou výchovu soudcovského dorostu ze soudní administrativy na soud. Výkon a provádění této praktické výchovy stane se částí soudcovské činnosti vůbec. Soudům uloží se povinnost pod disciplinární zodpovědností pečovat o praktickou výchovu soudcovského dorostu stejnou měrou jako o vybavování a výkon činnosti soudcovské vůbec. U každého krajského soudu zřídí se zvláštní senáty, jichž počet řídí se dle počtu soudcovských kandidátů — nejméně však dva — jeden civilní a jeden trestní — a ustanoví se zkušený a způsobilý soudcové — pro trestní agendu event. i státní zástupce, kterým svěří se výkon a provádění této výchovy. Tito podávají v krátkých — as 14denních obdobích — zprávu senátům, co bylo v praktické výchově zařízeno, jaký je její výsledek a jak se bude dále pokračovati. Po delší době — po ukončení jednoho oddílu (viz níže) — podají soudcové konečnou zprávu o celkovém výsledku celého skončeného oddílu, tuto zprávu zpracuje pak celý senát a se svojí zvláštní zprávou a případnými dalšími návrhy předloží jednak vrchním soudům a jednak ministerstvu spravedlnosti. Vrchní soud — opět ve zvlášť stanoveném senátu — prozkoumá výsledky provedené praktické výchovy a nařídí, co uzná ještě za nutné, potřebné a prospěšné. Poněvadž takto upravená praktická výchova je čistě agendou soudní, nemohla by soudní administrativa na ni vykonávat vůbec žádný vliv. Jest však nesporno, že justiční správa má eminentní zájem na tom, aby soudcové byli pro svůj soudcovský úřad prakticky řádně vyzbrojeni. Proto je naléhavým požadavkem, aby i justiční správa mohla vykonávat na praktickou výchovu soudcovského dorostu takový vliv, jaký odpovídá její zodpovědnosti starati se řádně o chod justice. Je tedy požadavek, aby o výsledku bylo vrozumíváno též ministerstvo spravedlnosti, zcela na místě. Ministerstvu spravedlnosti dlužno pak vyhradit právo činit vhodné a účelné návrhy o provádění praktické výchovy soudcovského dorostu buď u příslušných senátů vrchních soudů nebo přímo u senátů soudů krajských. Tolik co do příslušnosti, komu se ukládá výkon a provádění praktické výchovy soudcovského dorostu. Co do výkonu a provádění samotného nebude tu rovněž třeba dáti detailní do podrobnosti vše určující předpisy. To vše bude nutno ponechat zkušeným a k tomu způsobilým soudcům. Hlavní zásadou bude však nutno vytknouti, že soudcové vykonávající praktickou výchovu soudcovského dorostu nebudou pod kárnou zodpovědností zaměstnávají soudcovský dorost jinak, než co je třeba k jejich výcviku, jmenovitě že nebudou zneužívat tohoto dorostu ku žádným takovým pracím ať manipulačním ať soudcovským, které mají obstarávat placené síly k tomu zvláště systemisované, a ze kterých neplyne pro soudcovský dorost pro jeho výcvik pražádný prospěch, jak děje se dosud při pracích zapisovatelských při hlavních přelíchách, při výsledcích trestních anebo rekvisičních, při překladech a pod., kdy užívá se soudcovského dorostu k těmto pracím na místo chybějících sil kancelářských.

V hlavních rysech bylo by provádění praktické výchovy zákonem upravit

podle oddílů, jež jsme již napřed vytkli. Snad by se doporučovalo, ale při soudcovském provádění praktické výchovy nebylo by to snad ani třeba, určití přesné dobu, po kterou má praktická výchova trvati. Zdá se to snad odvážné, že by nebyla stanovena ani doba praktické výchovy soudcovského dorostu, nicméně však máme za to, že by to bylo správné. Účel praktické výchovy je, by kandidát soudcovský nabyt takových zkušeností prakticky, by mohl s úspěchem plnit úkol soudcovský. Že prakticky těchto potřebných zkušeností nabyt, osvědčí praktickou zkouškou soudcovskou. Nabyt-li kandidát těchto potřebných praktických zkušeností, nerozhoduje jistě délka doby, po kterou tato praktická výchova trvá, nýbrž mnohé jiné okolnosti a vlivy, na př. píle kandidátova, jeho schopnost, chápavost, bystrost a pod. Čemu jeden se naučí za měsíc, jinému trvá to dva i více měsíců. A svěřujeme-li praktickou výchovu soudcovského dorostu vůbec s důvěrou soudcům, pak můžeme i s plnou důvěrou očekávat, že tyto soudcové utvoří si a vynesou u každého kandidáta individuálně spravedlivý a svědomitý úsudek, možno-li jeho praktickou výchovu ať již v jednotlivém oddílu, ať vůbec pokládati za úspěšnou a ukončenou. Výkon praktické výchovy bude rozvržen podle oddílů, ve kterých má kandidát si získati ty které potřebné znalosti.

V oddílu I. má kandidát nabytí znalostí předpisů soudně administrativních a seznámiti se s činnostmi tu vykonávanými. Bez znalosti předpisů a těchto činností nelze správně poznati ani pochopiti chod soudů. Jakým způsobem se tato znalost kandidátům všípí, dlužno ponechat úvaze senátů a soudců. Budou to snad účelné přednášky o příslušných předpisech a přidělení do jednotlivých oddělení, kde se kandidátům dostane praktického poučení o činnostech tam vykonávaných s náležitým poukazem na příslušné závazné předpisy. K těmto praktickým poučením může býti použito též způsobilých sil administrativních.

Metodu praktické výchovy zvolí si soudce výchovou pověřený sám podle svých zkušeností, osobních vlastností a názorů, hledě též ku daným poměrům. Podle získaných výsledků rozhodnou pak senáty u každého kandidáta individuálně, kdy a za jakých podmínek může postoupiti do praktické výchovy v dalším oddílu.

Po ukončení praktické výchovy v oddílu administrativním následuje výchova v oddílu II. o vlastní činnosti soudcovské. Tu vstěpuje se kandidátům znalost těch zákonných předpisů justičních, o kterých na universitě neslyšeli vůbec nic anebo jen tak málo, že to pro praktickou činnost soudní nepostačuje.

Soudce, pověřený touto praktickou výchovou, zvolí si sám podle svého názoru a názoru senátů metodu, o níž se domnívá, že bude neúčinnější a nejprospěšnější. Budou zase buď praktické kursy, přednášky a přidělení do jednotlivých senátů, k jednotlivým soudcům buď u krajského nebo okresního soudu, k státnímu zastupitelstvu, po případě i k některému vynikajícímu advokátu. Soudce pověřený výchovou přesvědčuje se, jak ten který kandidát je na přiděleném místě zaměstnán, či to vyhovuje praktické jeho výchově. Velmi důležitým úkolem v tomto oddílu bude, by kandidát vnikal do činnosti soudcovské. Jmenovitě, by poznal, jak má se zjišťovati skutečný faktický poměr, o který jde, rozpoznával, jaký poměr upravuje objektivní právní norma, a posoudil, zda zjištěný skutečný životní poměr kryje se s poměrem, který objektivní právní normu má na zřeteli nebo se mu alespoň podobá. Zkrátka, by seznal, jak skutečný faktický poměr má se aplikovati

pod objektivní normu právní, aby se naučil theoretické studiem nabyté znalosti právnícké upotřebiti na skutečné poměry života. Při tom má se kandidátu poskytnouti příležitost k samostatnému přemýšlení a k samostatnému úsudku. To docílí se tím, že před rozhodnutím soudcovým vyžádá se na něm písemně vypracovaný úsudek — rozhodnutí — o právní záležitosti, při které byl přítomen anebo docela — třeba jako zapisovatel — spoluúčinkoval. Tento svůj úsudek odevzdá pak soudci, jemuž je svěřena praktická výchova a který úsudky kandidátů zhodnotí buď v kursu nebo v přednáškách, v nichž kandidáti sami tyto záležitosti proberou za pomoci a přispění soudcovů.

Jinak, jmenovitě co do rozhodnutí o výsledku výchovy v tomto oddílu, platí obdobně vše to, co bylo řečeno o výchově v oddílu I.

Který z kandidátů osvědčil v oddílu II. dostatečné výsledky praktické výchovy, postoupí k výchově do oddílu III. K čemu je tento oddíl určen, pověděli jsme již napřed. Je to seznání všech těch předpisů, kterými se upravuje právní postavení soudce ve státě, jakož i všechny ostatní předpisy povahy veřejnoprávní, kterými upravena je stavba státu, forma jeho vlády, moc zákonodárná, výkonná a soudcovská a pod., vše to, co je předmětem úpravy v ústavní listině. Předpisy tyto počítají se ku právu veřejnému, ale soudce nemůže se při výkonu soudcovského úkonu bez nich obejíti.

Však ani znalost těchto předpisů nestačí. Třeba, by se obeznámil se všemi předpisy, kterými upravuje se veškerý život veřejný i soukromý a veškerá zařízení, jež slouží k uspořádání života veřejného a ku prospěchu života soukromého. Ba, bude třeba, by se kandidát soudcovský seznámil i s naukami technickými i lékařskými, zkrátka se vším, co je třeba vědět o životě v kulturním státě moderním.

Znalosti tyto mají přispěti k vývoji ethického momentu spravedlnosti. Proto předmětem praktické výchovy soudců jsou znalosti praktických zkušeností veřejného i soukromého života, jež přispívají k vývoji ethického momentu spravedlnosti u soudce.

Výkon a provádění výchovy v tomto oddílu bude hlavně záležeti v přednáškách. Nicméně však mohou se kandidátům při tom ukázati i některá zařízení, na př. jednání v parlamentu, některá technická zařízení a pod.

Je samozřejmě, že počet přednášců nemůže zůstati obmezen jen na soudce, kteří nebudou mít vřdy ani tak podrobných odborných znalostí, by mohli o odborném předmětu s úspěchem přednáseti.

Soudcům třeba vyhraditi jen přednášky o právním postavení soudce ve státě, o moci soudcovské, rozdílu mezi mocí soudcovskou a výkonnou, o výkonu trestů, kriminologii, pokud tyto nebyly již předmětem výchovy v oddílu I. nebo II., a jiných právních naukách, které jsou při výkonu soudcovského úkolu důležitý.

Jinak budou o odborných předmětech přednáseti profesori universitní, vynikající státní úředníci správní i techničtí, advokáti, lékaři, úředníci bankovní, pojišťovací a pod. a vynikající politikové.

Veškerá tato praktická výchova je předpokladem, že kandidát může býti připuštěn ku praktické zkoušce soudcovské. Vyhovuje-li dosavadní způsob této praktické zkoušky, nebo je-li třeba její nové úpravy, to patří již do jiné kapitoly. Je

samozřejmě, že praktická výchova soudcovského dorostu je velmi obtížná a námáhavá. Ale tuto námahu nutno vynaložiti a nesmí se litovati, neboť má-li býti justice základem státu, bude třeba, by soudce podímal se svého úkolu soudcovského se znalostmi a vážností vysoce inteligentního a vzdělaného člověka. Pak nebudou vznikat názory o řemeslně vykonávané justici, ale bude se na výkon její hleděti jako na výkon ideálu spravedlnosti.

Poněvadž sjezd má se usnísti o resoluci o praktické výchově soudcovského dorostu a jak ji upravit a poněvadž resoluce má obsahovati jen hlavní zásady beze všech podrobností projednávaného thematicu, navrhuji ku přijetí tuto resoluci:

1. Praktická výchova soudcovského dorostu buď zákonem přikázána doboru působnosti soudů.

2. K tomu konci zřizují se u krajských a vrchních soudů zvláštní senáty, kterým s ustanovenými způsobilými jednotlivými soudci u krajských soudů ukládá se výkon a provádění této výchovy.

3. Výkon a provádění její rozvrhuje se na 3 oddíly:

I. oddíl obsahuje vštěpování praktických znalostí soudních činností administrativních a příslušných závazných předpisů, jako: jednacního řádu, presidiálních činností, výkonu exekučního, doručování, vedení rejstříků a jiných záznamů, organizace soudů, kanceláří soudních, soudních instrukcí, platového a disciplinárního zákona, služební pragmatiky soudcovské a kancelářské, zařízení u státních zastupitelstev, vězeňství, účetnictví atd.

II. oddíl má za předmět doplnění theoretických znalostí zákonů justičních a praktické upotřebení veškerých objektivních právních norem.

Ve III. oddílu bude se jednat o všech zákonech a závazných předpisech o státu, jeho správě a zařízeních, o všech jevech ve veřejném i soukromém životě, pokud znalosti a zkušenosti v tomto směru získané přispívají ku vývoji ethického momentu spravedlnosti u soudce.

4. Ministerstvu spravedlnosti vyhrazuje se co nejširší ingerence na praktickou výchovu soudcovského dorostu.

5. O úspěšném výsledku praktické výchovy v jednotlivých oddílech i o výsledku konečném rozhodují zřízené senáty krajských a vrchních soudů.

6. S úspěchem odbytá praktická výchova je podmínkou ku připuštění ku praktické zkoušce soudcovské.

Senátní president nejv. soudu Václav Cícha:

O předpokladech prosperity nejvyššího soudu

Byl jsem pověřen úkolem, který je mně ctí, abych v tomto soudcovském shromáždění pojednal o předpokladech prosperity nejvyššího soudu a o jeho potřebách. Vynasnažím se, abych se zhostil svého úkolu stručně a jasně a abych nepodroboval dlouhými úvahami Vaši trpělivost přílišné zkoušce. Nechci se svým

výkladem nikomu zalíbí, tím méně ovšem někoho pohněvati. Chci bez lásky a hněvu vyložit stav věci a označiti podle svého názoru prostředky k nápravě.

Zmíním se především o úkolu a poslání nejvyššího soudu, dále o osobních a věcných předpokladech jeho úspěšné činnosti, pak o tom, jak jest v té příčině o náš nejvyšší soud postaráno, a konečně o tom, jaké úkoly čekají náš nejvyšší soud při unifikaci práva.

Žádný kulturní stát nemůže postrádati nejvyššího soudu, jakožto vrcholného članku soudnictví. Tento tribunál jest povolán k tomu, aby nejen rozhodoval konkrétní případy s konečnou platností, ale také udržoval jednotnost judikatury v celém státě a tím právní bezpečnost občanstva; jest povolán k tomu, aby na podkladě nejrozmanitějších konkrétních případů, které život přináší a které se u něj z celé státní oblasti shromažďují, vykládal právní normy a uváděl je v život; aby takto stanovil směrnice, které nikoli mocí všeobecné závaznosti (§ 12 obč. z.), ale svou vnitřní odůvodněností a právníkous důsledností ukazují cestu pro rozhodování soudů nižších stolic a jsou zároveň stále živým zdrojem pro právní nauku; je konečně povolán k tomu, aby podával posudky o výkladu nejasných právních předpisů de lege lata a o osnovách justičních zákonů de lege ferenda, a aby podle svých zkušeností dával k tomu podnět ministerstvu spravedlnosti. Z toho již vidíme, že úkol nejvyššího soudu se nevyčerpává jen rozhodováním v poslední soudní stolici, nýbrž že je dalekosáhlé důležitosti pro veřejné dobro a právní řád ve státě a že jeho význam daleko přesahuje úkol sborového soudu třetí stolice.

Aby mohl nejvyšší soud úspěšně dostáti svým úkolům, jež jsem právě ve velkých rysech označil, je k tomu třeba určitých předpokladů **osobních i věcných**. Zdar a rozkvět nejvyššího soudu závisí především — jako u každého soudu a jako u každého úřadu vůbec — na **jeho členstvu**. Nejvyšší soud není nějakou bytostí pomyslnou, nýbrž je složen z fyzických osob, které jsou jeho hybnou silou, jeho mozkem i srdcem. Jaké gremium nejvyššího soudu, taký nejvyšší soud; svými členy žije a hyne, jimi prospívá a chřadne. Mělo by býti přáním a ideálem každého soudce, aby se stal členem nejvyššího soudního tribunálu a spolupůsobil při plnění úkolů svrchu výtýčených. Špatný voják, který nemá ambice státi se generálem nebo dostáti se aspoň do generálního štábu. Ale mělo by býti naopak také zvláštní starostí moci zákonodárné i výkonné, aby soudcovská místa u nejvyššího soudu byla obsazována a mohla býti obsazována jen nejzdatnějšími silami právníky, jaké stát má po ruce, a aby právě pro takové síly mělo členství nejvyššího soudu zvláštní přitažlivost. Toto členství není totiž jen ctí, ale také těžkou povinností. Je to především **kvantita** práce, která je větší, než u kteréhokoli jiného soudu; referent nejvyššího soudu není se svou prací nikdy hotov, nemá nikdy — jak se říká — čistý stůl, nýbrž má po ruce stále množství spisů, které dávno čekají na zpracování a pohánějí ho, aby napjal všechny síly a využil každé píďe času, nedbaje při tom pracovní doby a nedělního klidu, ani poměrů soukromých a rodinných. Nikdo jej při tom sice nepopohání, ale jeho svědomí je mu tím nejpřísnějším popohaněčem. Dále je to **kvalita** práce, na kterou nutno klásti požadavek daleko přísnější, než u soudů nižších stolic a než na výkonnost co do kvantity. Referent nejvyššího soudu, i každý člen senátu, musí pracovati v nejrůznějších právních oborech, musí každou věc dokonale proniknouti, zevrubně se všech hledisek, po skutkové i právní stránce, uvážiti a zejména vždy i na to mysliti,

jaké následky jeho rozhodnutí může míti, a to jak pro případ konkrétní, tak všeobecně pro případy obdobné. Nikdy nesmí zapomenouti, že nejvyšší soud mluví slovo poslední a že jeho rozhodnutí jsou uveřejňována a všestranně a nikoli blahovoleně kritizována.

Tato tíha a odpovědnost služby musí ovšem býti vyvážena výhodami — zejména rychlejším postupem a zvýšenými příjmy — které by byly lákadlem pro nejzdatnější právníky, aby se o členství u nejvyššího soudu ucházeli. Tyto prostředky přitažlivosti musí býti o to účinnější, že běží zpravidla o kandidáty již pokročilejšího věku, kteří mají po většině rodiny, jsou svými rodinnými i hospodářskými vztahy zakořeněni na určitém místě, a kteří se mnohdy lekají toho, že by se měli do nezvyklého způsobu práce teprve zapracovávat. Každá nová práce vyžaduje cviku; každý nový soudce naráží u nejvyššího soudu na obtíže rázu formálního i věcného. Trvá to podle individuality soudce delší nebo kratší dobu, ale jistě několik měsíců, než si osvojí potřebné formy, naučí se přesnosti vyjadřování, aby v důvodech nevyslovoval neuvědomělé zásady a než se obeznámí s judikaturou, do níž nesmí býti uváděn zmatek a kolísavost. Tím ovšem není řečeno, že by při právní zásadě jednou nebo i několikrát vyslovené nebo při výkladu již použitém musilo býti stůj co stůj vytrváno. Pak by nebyl možný žádný pokrok. Může se státi a stává se dosti často, že nový případ osvětlí věc s jiné stránky, na niž dříve nebylo pomýšleno, a pak ovšem jest odchýlné rozhodnutí na místě. Jen je třeba znáti také dřívější rozhodnutí a vypořádati se s jeho důvody. Co do kvality členů nejvyššího soudu bylo by ideálním stavem, kdyby každý referent byl nejen dobrým theoretikem, ale také zkušeným praktikem, který měl příležitost projíti praxí ve všech nižších stolicích a tam samostatně pracovati, neboť pak zná nejen obtíže takové práce, ale také potřeby praktického života a vyhne se rozhodování, které německý jazyk nazývá »welfremd«.

Tolik o předpokladech osobních. Pokud pak jde o předpoklady **věcné**, žádá toho především vážnost nejvyššího soudního tribunálu, podle něhož cizinec i tuzemec posuzuje poměry ve státu, aby byl umístěn v budově již svým vzhledem důstojné, aby úřední místnosti byly dostatečně veliké a pohodlné, aby i jejich vnitřní zařízení odpovídalo postavení nejvyššího soudce, aby každý referent měl svoji zvláštní úřední místnost a aby byla po ruce dokonalá knihovna se všemi potřebnými pomůckami. Nezapomínám při tom na dobře vypravenou evidenci judikatury a literatury, která je jedním z nejdůležitějších zařízení nejvyššího soudu. Jej úkol záleží v podstatě v tom, že sleduje všechna usnesená rozhodnutí ještě před odevzdáním spisů do soudní kanceláře, formuluje právní věty o zásadách v rozhodnutích vyslovených — pokud je neformuloval již rozhodující senát —, zakládá je do kartoteky, oznamuje k dotazům stav judikatury o té které právní otázce, upozorňuje na odporující si rozhodnutí nebo různou interpretaci a vede v patrnosti všechna pozoruhodná a v časopisech uveřejněná právní pojednání. Zvlášť důležité jest upozorňování na odporující si rozhodnutí, neboť při kolísavosti judikatury v určité právní otázce řeší ji k nařízení prvního presidenta zesílený senát (nyní jedenáctičlenný), jehož rozhodnutí jest pak pro všechny senáty nejvyššího soudu závazné.

Vše, co jsem dosud uvedl, týkalo se požadavků pro úspěšnou činnost nejvyššího soudu **in abstracto**. Zbývá zmíniti se o tom, jak jest postaráno o nejvyšší

soud v uvedených směrech v našem státu in concreto. Těchto věcí se chci dotýkatí jen rukou jemnou a způsobem co nejšetrnějším. Nebudu se ovšem moci při tom vyhnouti ani otázce sídla našeho nejvyššího soudu, ale chci se i v tom směru obmeziti jen na fakta bez jakýchkoli rekriminací.

Především tedy stránka **osobní**. Řekl jsem, že obtížnost služby u nejvyššího soudu musí býti vyvážena výhodami, které by — kromě zdravé tížadosti — lákaly nejzdatnější právníky z celého státu, především ovšem soudce, a že běží o výhody jednak postupové jednak příjmové. Přejdu jen zběžnou poznámkou **nedostatečnou systemisací**, která způsobila jednak, že se u nejvyššího soudu — zejména v civilních odděleních historických zemí — rozmnožily nedodělky měrou neobyčejnou a včasnost právní pomoci těžce ohrožující, jednak že bylo a jest třeba si vypomáhati t. zv. přidělenými referenty, kteří nejsou členy nejvyššího soudu, ale přes to v senátech jako plnoprávní členové spolu rozhodují, což s hlediska zákona o soudní příslušnosti (§ 8 II. j. n.) i zákona o nejvyšším soudě (nyní ze dne 16. dubna 1919, č. 216 Sb. z. a n.) není věc nepochybná.

Uvažujeme o výhodách členů nejvyššího soudu podle nynějšího **platového zákona** č. 103/1926. Mám tu na mysli jen rady nejvyššího soudu, nikoli senátní presidenty, jichž počet je poměrně nepatrný. Zákon o nejvyšším soudě č. 216/1919 systemisoval sám přesně soudcovská místa a předepsal v § 2, že se nejvyšší soud skládá z prvního presidenta, 4 senátních presidentů a 25 radů, při čemž uvedl i hodnotní třídy. Byla to vada zákonodárné techniky, tehdy ještě vysvětlitelná, neboť každá změna by byla vyžadovala nového zákona. Následek toho byl, že se tento předpis neplnil a že počet soudců byl u nejvyššího soudu bez zákona vládou podle potřeby rozmnožován. Nyní platí i pro nejvyšší soud § 36 plat. zák., že služební místa soudcovská se systemisují v rámci normální potřeby sil. Toho času je systemisováno kromě míst prvního a druhého presidenta ještě 9 míst senátních presidentů v II. stupnici a 48 radů v III. stupnici funkčního služného, ale jedná se právě o rozmnožení tohoto systemisovaného a nedostačujícího stavu.

Uváží-li se, že jsou radovská místa u nejvyššího soudu systemisována v III. stupnici, tedy v téže stupnici, jako t. zv. »velcí presidenti« a uváží-li se, že jejich funkční služné činí od 24.000 do 30.000 Kč ročně a že jsou pak ještě dvě trienálky po 3000 Kč, nutno bez obalu přiznati, že tento stav jest **v poměru k ostatním soudcům** příznivý. Radové nejvyššího soudu se vybírají zpravidla z přidělených vrchních soudních radů v V. stupnici funkčního služného (ponechávám stranou výjimky z vrchních sekretářů, kteří jsou také v V. stupnici funkčního služného). Má to svůj dobrý důvod, neboť jednak se může nejvyšší soud přesvědčiti, zda se ten který kandidát podle svých kvalit osvědčil, jednak se může i kandidát podle své autokritiky přesvědčiti, zda se pro obtížnou službu u nejvyššího soudu hodí.

Ale přes uvedené výhody postupu není lákavost služby u nejvyššího soudu valná; platí to zejména pro soudce od vrchního soudu v Praze. Důvodů je několik. Především je to nejistota, zda a kdy dojde ke stabilisování u nejvyššího soudu. Doba ta je zcela neurčitá podle toho, jak se systemisovaná radovská místa uprazdňují. Podle § 6 plat. zák. mohou totiž býti soudcové ustanoveni pouze na systemisovaná místa a není přípustno, aby bylo propůjčeno služební místo, jež není řádně systemisováno nebo není uprázdněno. Dále je to zmíněná již obava

před novým způsobem práce, do níž jest se třeba teprve zapracovávatí. Pak jsou to rovněž již zmíněné rodinné a hospodářské vztahy, jež se odchodem do Brna přerušují. Nejsou konečně bez významu ani ohledy finanční. Jmenováním k nejvyššímu soudu se ovšem zvýší funkční služné, ale současně pozbývá dotčený soudce nejen diet, které snad měl (pokud nepřišel od brněnského soudu), ale obdrží v prvním roce jen polovici zvýšeného služného (§ 10 vl. nař. č. 252/33 a d.), naproti čemuž se mu vyměří jednak zvýšený pensijní příspěvek, jednak zvýšená daň důchodová se zvýšenou mimořádnou přírážkou, což nejsou položky malé. Měl-li takový soudce předsednický přídavek, o nějž přišel, a pozbyl-li snad také laciného bytu a měl-li srad ještě jiné příjmy na dosavadním služebním místě, nebo jiné honorované funkce, nelze se ani diviti, že se nemůže ke změně tak pronikavé rozhodnouti, protože rozjetí mezi příjmy dosavadními a příjmy budoucími — ač je-li jaké — není tak značné, aby ostatní nevýhody spojené s tak pronikavou změnou vyvážilo. Chápeme tedy, že finanční stránka není lákadlem dosti vydatným.

Vracím se ještě ke vzpomenutému již sídlu **nejvyššího soudu**, které pro pražské soudce přitažlivost a žádoucnost služby u nejvyššího soudu v Brně velmi zeslabuje. Je toho litovati, neboť absence vynikajících soudců z největší a nejlidnatější země, která plošnou výměrou, počtem obyvatelstva a soudní agendou se ostatním zemím skoro vyrovná, nemůže býti nejvyššímu soudu na prospěch. Abych předešel nedorozumění, prohlašuji otevřeně, že na této otázce žádného osobního zájmu nemám — tím méně, že jsem již na samém sklonku aktivní služby — a že naopak pokládám Brno za úřední sídlo velmi příjemné, které spojuje výhody velkoměsta s výhodami města venkovského, a radím pražským soudcům, aby se Brna nebáli, ale že nemohu odstraniti faktum absence pražských soudců, při čemž mně běží o zájem nejvyššího soudu **jako instituce**, a to nejen pro přítomnost, nýbrž spíše ještě pro budoucnost. Zkušenost nás poučila a není o tom pochybnosti, že by přitažlivost nejvyššího soudu byla mnohem větší, kdyby byl ve hlavním městě. O politických důvodech přeložení nejvyššího soudu z Prahy do Brna a o tom, jaké nevýhody tento politický krok měl, psal jsem zevrubně v článku »Nejvyšší soud« v čís. 1/1926 Soudcovských Listů a částečně také v článku »Nejvyšší soud v prvním desetiletí republiky« v sešitech XVIII—XIX/1928 časopisu Právník, k nimž odkazuji. Slyšel jsem, že byl v posledních dnech uveřejněn v jednom brněnském denním listu poplašný článek proti přeložení nejvyššího soudu z Brna do Prahy a že vůbec způsobila tato otázka zase jakýsi rozruch. Zatím není důvodu k poplachu. Je to otázka politická, která nebude řešena ani v tomto shromáždění ani v časopisech. Snad by se při dobré vůli dala najíti pro Moravu a Brno vhodnější kompenzace.

O **věcném** opatření nejvyššího soudu pokládám za vhodné stručně uvéstí toto:

Mohu snad za to pokládati, že je z novinářských zpráv aspoň ve velkých rysech známa historie příprav pro **stavbu justičního paláce** pro nejvyšší soud v Brně, k níž dosud nedošlo. Pokud snad tato otázka souvisí s otázkou nynějšího sídla nejvyššího soudu a jeho možnou změnou, nedovedu posouditi. — Rozhodnou nevýhodou je, že jsou úřadovny nejvyššího soudu rozděleny **do tří budov dosti** od sebe vzdálených a že evidence judikatury a knihovna — věci to pro každého referenta nepostradatelné — jsou jen v justičním paláci, kde jsou umístěny také

ještě vrchní soud, krajský soud civilní a okresní soudy civilní pro Brno město a okolí. **Stísněnost** a nedostatek místností přináší s sebou nedostatek potřebných a dostatečně prostorných zasedacích síní pro neveřejné senáty a jistě neradostnou skutečnost, že referenti nejvyššího soudu musí dosud z valné části úřadovati po dvou v jedné místnosti.

Počátky nejvyššího soudu byly velmi krušné. Jako každá mladá domácnost s nedostatečnou výpravou narážel na překážky, kterých zavedená domácnost nezná. Nebylo knihovny ani jiných studijních pomůcek, kromě těch, které jednotliví členové sami měli, a nebylo potřebného kancelářského zařízení. Teprve později podle toho, jak stáčily povolované fondy, byla zařizována a doplňována knihovna a byl pořizován nábytek do úřadoven. Mimo to dostalo se našemu nejvyššímu soudu z reparační podstaty ve Vídni několik velkých stolů a lenošek pro zasedací síně. Ze následkem toho není zařízení nejvyššího soudu jednotné a jeho důstojnosti odpovídající, jest na bílé dni. Ale přes to v té příčině máme, čeho nutně potřebujeme, a zejména knihovna je nyní již vybavena dobře

Končím poukazem k tomu, že jako byly svízelné počátky činnosti nejvyššího soudu, který bez tradice a pomůcek byl nucen vlastní silou raziti si cestu pralesem nových poválečných poměrů a spoustou nových právních norem, tak těžká a nadmíru důležitá bude jeho činnost v bližší nebo vzdálenější budoucnosti, kdy vejdou v život celé komplexy nových zákonů **sjednocujících dosavadní dvojitost práva**. Tyto zákony bude nutno v život uváděti a v jejich duchu jednotným způsobem vykládati. Bude to mít význam zejména pro ony státní oblasti, kde nové právo bude skutečně prvoem novým, v němž dosavadní soudcové nejsou zavedeni. Je třeba, aby byl nejvyšší soud pro tento těžký a pro veřejné dobro a právní řád ve státu nadmíru důležitý úkol náležitě připraven se všech hledisek, které jsem ve své přednášce načrtl.

Jak jsem již svrchu řekl, chci se dotýkati všech poměrů našeho nejvyššího soudu co nejjemněji. Následkem toho pomínu mlčením ona četná zákonodárná i správní opatření, jimiž byla od státního převratu vážnost a váha nejvyššího soudu v Brně zeslabována. Nebyla by to kapitola radostná! Psal jsem o tom opětovně, na př. v článcích »Nejvyšší soud« v Soudcovských listech č. 4—5/1925 a čís. 1/1926, pak »Deset let nejvyššího soudu v Brně« v S. L. č. 1/1930 a Právník str. 67/1930 a také v článcích »Jazykový konflikt mezi ministerstvem spravedlnosti a nejvyšším soudem v S. L. č. 6/1929 a č. 5/1930 a v četných polemikách s kritiky judikatury nejvyššího soudu.

Dr. Josef Beutl:

Některé sporné otázky jazykové ve světle názoru hraničářského

Pojednám o některých sporných otázkách našeho jazykového práva, leč chci si všimati jen těch, pro které musí nebo má býti zájem zvláště v pásmu po-

hraničním, tam — dle slov našeho básníka — »kde už cizí příval rodné břehy rve« — anebo je dokonce již urval. To je směrnice pro předmět mého pojednání.

Hraničářští pracovníci vytýkají Praze a směrodatným některým činitelům, že se o poměry hraničářů dosti nestarají, je v náležitě míře nepodporují, ba dokonce že jim nerozumějí. Sevšeobecně tato výtka značila by jistě velkou nespravedlnost a nevděk — ač na druhé straně v mnohých případech i některé vysoké složky našeho byrokratického aparátu mají skutečně zřejmě nedostatečný zájem o věci životního významu pro naše pohraničí. Ať se pak úkaz ten vysvětluje vlašností, neznalostí poměrů a netečností, anebo ještě horšími pohnutkami, bude vždy povážlivý.

A odvetou na to slyší zase hraničáři, že jsou kverulanty.¹⁾

I tato výtka je naprosto lichá, zvláště když obyčejně vychází činnost zavdávající příčinu k podobným výkřikům, z naprosto nezištných podnětů a když tato činnost bývá zdůvodněna touhou po úpravě zabezpečující co nejvíce náš stát a jeho nerušený budoucí vývoj. Nezasluhují si tohoto posouzení ti, kdož jsou »strážcové odvěkých plamenů«.

Tolik úvodem.

II.

Rychle běžící čas kryje brzy zapomenutím to, co bývalo, a tak na příklad nebude záhy pamětníků toho, co bývalo v otázce jazykové u nás před převratem. Dnes možno jen letmo zmíniti se o tehdejší základně úpravy a o tom, co z ní vytvořila praxe. Jazykové právo vybudováno bylo před převratem u nás na myšlence rovnoprávnosti jazykové. Čl. 19 z. z. stát. č. 142 ř. z. mimo jiné zaručil rovnoprávnost všech v zemi obvyklých jazyků v úřadech, ve škole a v životě veřejném.²⁾ Řečené ustanovení neslibovalo žádného prováděcího nařízení a mělo tedy míti bez dalšího platnost. Že by v Čechách byl český jazyk v zemi neobvyklý při značné převaze obyvatelstva českého, možno označiti za protismyslné.

A přece vývoj usoudil jinak. V posledních desítiletích před vojnou bujelo u nás hnutí germanisační v tom směru, že jmenovitě u soudů ve zněmčeném území vítězila praxe, jež i ve vnějším styku se stranami vylučovala jazyk český jako v zemi obvyklý. Tato praxe zaručovala německému soudci výsadní kariéru, neznalost jazyková docházela zvláštní odměny. Justiční správa ji kryla, předstírajíc nemožnost zásahu v důsledku soudcovské neodvislosti. Německá žurnalistika bila se za zásadu »německý soudce pro německý lid« a druhdy stál v pozadí těchto úkonů právě ten, jemuž to přinášelo v kariéře užitek, kdežto lidu bylo při náležitém výkonu spravedlnosti lhostejno, jaké národnosti soudce byl.

Otec revolty německých soudců ve věcech jazykových potřeboval tlumočníka, když třeba u krajského soudu v České Lípě někdo chtěl mluvit česky. Jak nutně

¹⁾ Tento výrok byl citován již při jednání o jazykovém zákoně strana 3776 (zpráva o 126. schůzi Národního shromáždění čl. z 28. a 29. února 1920). Že ho v našem veřejném životě drží stále činy, vidno často z nezájmu o hraničářské stížnosti.

²⁾ Přehled předpřevratové historie jaz. práva podal v druhém díle Slovníku veřejného práva Ant. Hartmann, strana 88 a násl.

to bylo, vidno z toho, že se týž po převratu jako pensionovaný vrchní rada dal dle úředního věstníku pojednou zapsat za tlumočnicka českého jazyka.

V úřední sbírce nejvyššího kasačního soudu ve Vídni jest v roce 1915 uveřejněn případ, který praví více než četné novinářské články. U jednoho soudu v severních Čechách chtěl svědek před německým soudcem vypovídat česky a k vynucení německé výpovědi uložena mu byla pořádková pokuta. Poradní komora nadřízeného krajského soudu potvrdila toto rozhodnutí, leč nejvyšší soud tato rozhodnutí zrušil pro porušení zákona a dovolával se k zdůvodnění nezákonnosti postupu obou řečených instancí autority říšskoněmeckého profesora Dra Bindinga.

Možno tedy tuto stručnou kapitolu ukončit tak: Na papíře jazyková rovnoprávnost, v praxi všeměctví blahovolně podporované jednak jmenovací politikou, jednak vrchním presidentem a ministrem spravedlnosti předstíranou nemožností zásahu do soudcovského rozhodování.

III.

Zánikem rakouské říše ve světové válce a vybudováním samostatného našeho státu na území s jiným národnostním složením než dosavad, nastala samozřejmě potřeba nové úpravy jaz. práva u nás. Směrnice její vysloveny byly v mírové smlouvě uzavřené dne 10. září 1919 v Saint Germain en Laye mezi čelnými mocnostmi spojenými a sdruženými se strany jedné a Československem se strany druhé a vyhlášené pod číslem 508 Sb. z. a n. z roku 1921. Ve skutek uvedena nová úprava jazykovým zákonem z 29. února 1920, který článkem 129 čl. ústavní listiny prohlášen za součást ústavy a tím možnost změny jaz. zákona postavena pod zvýšené požadavky změny ústavního předpisu.

Ve svých předpisech se zákon jazykový opětovně dovolává zmíněné již smlouvy mírové a chtěl tím naznačit patrně, že jest splněním této smlouvy. Závazek převzatý touto smlouvou vůči jazykovým a národním menšinám splnil zákon jistě měrou vrchovatou.

Bližší provedení jazykového zákona hledati sluší v jazykovém nařízení z února 1926. Již ta okolnost, že soustavné provedení a vydání jazykového nařízení, obsahujícího v sobě přečetné výnosy v těchto věcech z dob dřívějších, trvalo celá léta a že není vydáno všemi odvětvími naší nejvyšší správy — 14 ministrů podepsalo jazykové nařízení platné pro obor pouze 6 ministerstev — ukazuje na to, jak veliké obtíže byly při úpravě této látky. Jde však také o úpravu právního oboru, nadmíru složitého, o předpisy nemající v nejdůležitějších rysech u nás obdoby v předpisech předcházejících, na něž by bylo možno vzhledem k změnám poměrům navázati.

Stěžejná myšlenka našeho jaz. práva, že československý jazyk je jazykem státním³⁾ — dle textování mírové smlouvy jazykem oficiálním — v republice československé a že jaz. práva menšin jsou výjimečnými výsadami z tohoto pravidla, provádí se jistě velmi těžko, když požadavek odrakouštěného myšlení, nového názoru na tyto věci a jich praktického vyřešení — sám o sobě pro lidi tyto věci nedomyšlejší do konce velmi těžký — naráží ke všemu při podrobném pro-

³⁾ §§ 1 a 4 jaz. zák.

vedení na stálý odpor těch, kdož těšili se nadprávím, zajištěným dřívější nezákonnou praxí a kdož budou pohotově vždy novou tutou úpravu mařit. Již materialie zák. jaz.⁴⁾ zdůrazňují, že hlavními složkami při úpravě jazykových předpisů jsou potřeba účelného uspořádání státní správy a zřetel na potřeby občanstva.

Už z toho se podává, že tu půjde o slušný kompromis mezi uvedenými oběma zájmy. A tu jsme jistě také u pramene všech sporů, prýšticích z našich jazykových předpisů. Samy materialie ukázaly opětovně k tomu, že nemohlo býti zapomenuto na to, co přinesla nedávná minulost a uznaly na příklad, že nelze přiznati samosprávným a jiným korporacím a úřadům úplně volně sebeurčení, ježto poslední pojem zaměňován byl u nich v Rakousku v otázce jazykové, často s pouhou zvlášť.⁵⁾

Ze zákona se podávající pravidlo státního jazyka a výjimečné výsady jazyka menšinového, z materialii plynoucí protiklad účelného uspořádání správy proti zřeteli na potřeby obyvatelstva byly ovšem v jaz. nařízení velmi blahovolně rozřešeny. Důsledkem toho všeho místo pochopení situace a nové úpravy poměrů na základě změněné orientace vzešly zase nekonečné spory administrativní o práva jazyka státního, druhdy přímo svévolně vyvolávané většími obcemi německými, jimž nic nebylo tak cizí, jako uznání základních myšlenek našich jazykových předpisů, jako změna názoru na jazykové právo a nahlédnutí zásady, že i ony jsou určeny k službě občanstvu a nikoliv naopak. Podrobný rozbor těchto věcí sem nepatří, neboť obírám se otázkami výlučně z praxe soudní.

IV.

Někteří soudcové rádi srovnávají svůj stav se stavem vojenským, tvrdíce, že jsou vojáky bojujícími za dodržování právního řádu. Je-li toto porovnání přiléhavé — a žádný příměr není úplně výstižný — pak soudcové hraničářští jsou vojskem s povinností a posláním ještě širšími. Chráni také jazykový řád republiky anebo by tak aspoň činiti měli. Na nich jest, aby při rozumné praxi, uskutečňovali důkaz, že jazykové právo je právem, že nutné, právním řádem zavedené kompromisy se uvádějí ve skutek, aniž by se při tom ztenčovalo ono pole působnosti státního jazyka, jež právním řádem a povahou složení státu mu bylo vyhrazeno.

Památka slova velmistra české vědy právní Dra Randy o jazykových předpisech »lex dura, sed lex est« platí snad dvojnásobnou měrou o normách našeho práva jazykového. Soudce, který tu zůstává lhostejným a snad z pohodlí se přenášá přes plnění jazykového zákona, ztratil svůj úkol a je právnímu řádu stejně nebezpečný jako soudce, který promyšleně podlamuje pole působnosti zákona, byť jen jazykového. Voják, který desertoval od praporu! A dějinný vývoj jazykové praxe přinesl to s sebou, že úkol soudce v menšinách jest ztížen právě tím, že tam v tomto oboru ožívají zase politické snahy germanisační, že zase znova

⁴⁾ Zejména zpráva ústavního výboru, tisk, 2442 z roku 1920.

⁵⁾ »Jest známo, že při jisté části úřadů samosprávných vykládána byla zákonná ustanovení jazyková tak libovolně, že uveden byl tím do úřadování samosprávného nepořádek a časem hrozila z toho vzejítí úplná anarchie na tomto poli.« (Ze zprávy ústavního výboru o osnově jazykového zákona, tisk. 2442.)

vytyčuje se program nedotknutelnosti zněmčeného území⁶⁾ a že v té či oné formě i násilím, podskokem i mocí budou se uplatňovat snahy a neblahé zjevy z posledních let Rakouska tak smutně známé. K tomu přistupuje ještě všeobecně známá skutečnost přetížení soudcovského stavu.

Leč úvaha o soudci-vojáku jest v jednom zásadním směru pochybena. Zapomíná se na důležitou okolnost lišící oba stavy. Voják má jednotné velení, přísnou disciplínu a neobmezenou povinnost k poslušnosti. S tím stojí a padá. Soudce jest však povolán vykladač zákona, při tom neodvislý, jest povinen bojovat za své přesvědčení a hájit vlastní zdůvodněný názor. V soudcovském rozhodování nemožno zavést princip jiný, pokud bude trvati jedna z největších záruk řádného konání spravedlnosti, jež v demokratickém státě zachována býti musí, přes to, že i veliké zájmy mohou býti v sázce.

Jak těžko řeší se právnícké problémy z tohoto oboru, toho snad nejlépe dokladem je otázka jazykového práva cizinců u nás. Táž mohla vzniknouti přirozeně jen v okresech s více než 20% československých státních příslušníků jiného jazyka než československého a v prvé řadě stala se těžkým úkolem hraničářského soudce prvé instance. Zasáhla však čile do vědecké literatury, do rozhodování státní správy a možno říci bez odporu, že stala se zkušebním kamenem i pro vhodnost a účelnost úpravy našich předpisů jazykových. Snad proti všem dalším otázkám našeho jazykového práva jest spor tu vzniknuvší nejzajímavější, svým polem nejširší, pokud máme na zřeteli naše soudnictví.

Dlužno tu především uvést bez dodržení pořadí, jak časově za sebou následovaly, skutečnosti závažné z literatury a judikatury:

a) Před vydáním jazykového zákona v plenisimárním rozhodnutí z 19. III. 1919 Pres. 73/187) Nejvyšší správní soud nepřiznal cizímu státnímu příslušníku ochrany menšinových práv a vázal tuto na podmínku československého státního občanství, opíraje se o článek 19 z. z. st. výše již zmíněný a o prvé zákony popřevratové, jakož i povahu našeho státu, jako státu národního. Myšlenka ta byla tehdy řečenému soudu jasná jako základna čl. právního řádu.

b) Již po vydání jaz. zák. a ústavní listiny nejvyšší soud v plenisimárním svém usnesení z 20. května 1920 Pres. 465/20⁸⁾ — jest to i jakýsi jednacím řád jazykový nejvyššího soudu — výslovně ustanovil, že výjimečně se připouští vedle jazyka státního i jazyk menšinový, ač jen za předpokladu, že jde o příslušníka Československé republiky.

⁶⁾ 22./X. 1934 otiskuje »Reichenberger Zeitung« Henleinovu řeč z tábora lidu v České Lípě, v níž požaduje se loyality státu a Čechů k Němcům, dále, by Němci byli chráněni před zásahy do jich národního tělesa, do jich životních práv a do území, jež obývají.

⁷⁾ Otištěno v I. díle Bohuslavovy sbírky adm. pod V. Poslední odstavec tohoto plenisima zní: Ochrana toto jest dána státním jinojazyčným menšinám jako **příslušníkům** tohoto státu (čl. 19 z. z. st.). Nemohou tedy tíž nárok vznášeti i osoby, jež jsou příslušníky státu cizího. Musí tudíž ten, kdo pro sebe reklamuje jazyková práva menšin v případě sporu svoji československou státní příslušnost prokázati. Není-li sporu, stačí na místě důkazu příslušnosti proukaz neb osvědčení o tom, že osoba ona má v tomto státě své trvalé bydliště.

⁸⁾ Viz Hartmann, Předpisy jaz. práva, strana 37.

c) Začátek celé sporné otázky tkví v rozhodnutí Nejvyššího správního soudu z 5. X. 1921, Bohuslavovy sbírky č. 966. Opírajíc se o materialie vztahující se k osnovám jazykového zákona a ku projednacímu protokolu, přiznává toto rozhodnutí jazyková práva menšinová dle konečného znění odstavce 2. § 2 jaz. zák. v důsledku změny textu ze slov »od státních příslušníků této menšiny« v obrat »od příslušníků jazyka této menšiny« i cizím státním příslušníkům stejného jazyka jako naše menšiny v příslušných okresech menšinových. Opřelo se i o § 33 ob. zák. občanského.

d) Ještě v roce 1921 podrobil tento nález Nejvyššího správního soudu v Právnickém kritickém rozboru profesor Dr. Hora a dospěl k tomuto závěru: »Znění zákona připouští i užší výklad. Účel zákona vede přímo k užšímu výkladu. Účinky výkladu opačného ukazují zcela jasně jeho nesprávnost. Výklad Nejvyššího správního soudu jest v rozporu se všeobecnou zásadou právního řádu o poměru k cizozemcům. To vše vede k jedině správnému stanovisku vůči materialím. Chtěl-li zákonodárce opravdu rozšířiti ustanovení jazykového zákona, pak byl by to musil říci výslovně a tak, aby bylo jasno na všechny strany.«

Profesor Hora vyslovil se proti kultu materialí ke všemu neuveřejněných a širší veřejnosti nepřístupných⁹⁾ a upozornil na to, že sám zpravodaj tehdejšího ústavně právního výboru popřel, že by zákonodárce byl měl úmysl, jaký mu nález přikládá. On doceňoval význam citace smlouvy Saint Germainské v jaz. zák., jmenovitě i v § 2 tohoto zákona (dle řečené smlouvy mají výsady menšinového jazyka poskytnuty býti pouze československým stát. příslušníkům), a poukázal na zhoršení postavení příslušníků státního jazyka v menšinových okresech tímto výkladem, jakož i na to, že nový pojem »příslušníka jazyka« skrývá nebezpečí obdobné, jako svého času pojem »obcovací řeči« při sčítání lidu. Kdyby s pochopením a dobrou vůlí se tyto výklady vědeckého pracovníka sledovaly, musilo by se dojiti k výsledku, že měl pravdu.

e) Literatura tomuto předmětu věnovaná vyzvedávala, že ani zpravodaj ústavněprávního výboru k jazykovému zákonu ve svém referátě neuvedl v plénu národního shromáždění z 28. února 1920, že ústavní výbor chce poskytnouti jazyková práva minoritní i cizozemcům, tak že je pochybné, byla-li většina členů národního shromáždění v tom směru informována, když také plénu nebylo obvyklým způsobem sděleno, že změnou §u 2, odst. 2. chtěl ústavní výbor rozšířiti menši-

⁹⁾ Hora: Právnik 1921, str. 369: »Jednak totiž nelze postup, vyličený v judikátu zjištěti z oněch zpráv, jež byly o zákonodárné činnosti v naší otázce uveřejněny a jsou tudíž i širší veřejnosti přístupny...« — Z tisku 2442 a zpráv o 125. a 126. schůzi Národního shromáždění československého nelze dokázati, že se při jazykovém zákoně projednávala otázka jazykových práv cizozemců. Rozhodnutí Bohuslav 966 praví, »že nepochybný původní text od státních příslušníků« byl ještě v sezení ze 24./II. 1920 základem a pokračuje: »Teprve za debaty (sc. ústavního výboru) byl, a to i z kruhů vládních učiněn návrh, aby bylo vypuštěno ono omezení a přiznána stejná výhoda také cizozemcům náležejícím k národnosti dotyčné minority. Návrh tento byl obzvláště motivován poukazem na nutnost usnadniti styk pohraniční, po diskusi byl tento podnět přijat. K tomu Hora 369: »Jednak však četli jsme nedávno projev z rozpočtové debaty, v němž sám zpravodaj tehdejšího ústavního výboru popírá, že by měl úmysl, který mu judikát přikládá.« — Srovnej i Peškův článek v Právniku 1926, str. 177 a násl., pozn. 13.

novou ochranu na cizozemce a když také zpráva tohoto výboru k jazykovému zákonu výslovně mluvila o státních občanech.¹⁰⁾

f) Literatura upozornila i na to, že zákon chtěl původně jazyková práva přiznat pouze jednotlivcům, později však rozšířen byl subjekt jazykových práv menšinových i na subjekty další, nemající vlastnost individua, jmenovitě i právnické osoby, čímž stala se potřebnou úprava změněného textování, aniž by bylo třeba z toho uzavírat na rozšíření práv cizozemců.¹¹⁾

g) Bylo také poukazováno na to, že Dr. Lodgmann a druhové navrhli, aby do §u 2 platného již jazykového zákona bylo dodatečně výslovně pojato »bez ohledu na to, jsou-li československými státními občany či nikoliv« a že návrh tento nebyl k autentickému vyložení zákona přijat. Tohoto návrhu ovšem by nebylo bývalo vůbec třeba, kdyby jím vyslovený požadavek byl nepochybně dle vůle zákonodárcovy již do textu zákona vzat.¹²⁾

h) Že pak naprosto nelze mluvit o věci jasné a řešené, vidno i z toho, že do smlouvy s Německou říší číslo 130/24 Sb. z. a nař. vzato bylo ustanovení, že ve věcech občanských požívají příslušníci jedné strany smluvní co do zákonné a soudní ochrany bez újmy tam platných zákonů jazykových téhož postavení jako vlastní státní příslušníci.

Literatura zaznamenává případ žádosti sousedního státu, jehož obyvatelstvo je stejné národnosti jako národní menšina naše dle čl. 14 jazykového nařízení, aby zaručena byla jazyková práva obyvatelstva jeho před soudy, úřady a orgány naší republiky, jako zdejší stejnojmenné menšině. Požadavek byl prý odmítnut jako sahání v suverenitu státní.¹³⁾

ch) V nálezu 1968 Sbírky Bohuslavovy Nejvyšší správní soud dospěl i výkladem gramatickým k výsledku, že dle §u 2, odst. 2. jaz. zák. cizozemcům ochrana jazykových práv menšinových náleží a reagoval na výtku neudržitelosti svého názoru na podkladu materiálů (výše pod e) takto: »Na platnosti a závaznosti usnesení o tomto textu nemohlo by ničeho měniti ani kdyby dokázáno bylo, že ani referent výboru ústavního, ani většina poslanců ve sněmovně hlasujících plného rozsahu navrhovaného usnesení nepostřehli, poněvadž každý zákon, jakmile je vyhlášen, vede svůj vlastní život nezávislý na tom, jaké motivy vedly členy zákonodárného sboru pro něj hlasovati.«

Vývody tyto jsou protikladem k výše zmíněnému článku Horovu [odst. d) nahore]. Nejprve Nejvyšší správní soud poukazoval na materialie jako vodítko pro výklad, jaký je jasně projevený úmysl zákonodárcův a pak došel k výše uvedenému posouzení i pro ten případ, i kdyby úvahy o materialích ukázaly se úplně bezcennými.

Nejvyšší správní soud rozhoduje o zákonnosti jednoho výnosu ministerstva

¹⁰⁾ Hora: Právník 1921, str. 369, Dr. V. Chalupný: Čsl. jaz. právo, str. 25.

¹¹⁾ Tak Chalupný v citovaném spise, str. 27.

¹²⁾ Sněmovní tisk 3489, kde otištěno rozhodnutí Bohuslav 966. Viz i Hartmann, str. 42, pod f). Návrh byl podle jednání ve 139. schůzi přikázán iniciativnímu výboru.

¹³⁾ K tomu Horáček: Jazykové právo čsl. republiky, str. 78.

spravedlnosti, uvedl ve svém nálezu, že naříkaný výměr vykládá příslušný odstavec jaz. zák. tak, že dle pravidel výkladu gramatického, to jest jen podle vlastního smyslu a v souvislosti s ostatním textem §u 2, jaz. zákona nevylučuje závěr, který učiněn byl naříkaným usnesením.

Toho dlužno rovněž si povšimnouti.¹⁴⁾

i) Praxe ministerstva spravedlnosti po léta stála na půdě výkladu, kterého se dodnes drží důsledně Nejvyšší soud. Nezřízené útoky a nedůstojné štvánice proti nejvyššímu soudu pod nátlakem boje za jazykovou spravedlnost pohnuly prvního presidenta nejvyššího soudu Dra Popelku, aby se k věci vyjádřil. Bylo to již v době, kdy za ministra Mayr-Hartinga hledíc k tomu, že Nejvyšší správní soud pokračoval ve svých rozhodnutích opačných, nejen opuštěno bylo ministrem spravedlnosti stanovisko jím po léta zastávané, ale kdy ministerstvo spravedlnosti přiosťovalo svůj postup vůči nejvyššímu soudu a chtělo vynucovat na nejvyšším soudu, by vedle jazykového rozhodnutí odmítajícího vydal rozhodnutí věcné.

V Právníku z r. 1928 Dr. Popelka naprosto přesvědčivým způsobem dovodil, že rozhodování nejvyššího soudu stojí na základně obvyklých pravidel právního výkladu. Ve výsledku dochází k tomu, co v roce 1921 zastupoval profesor Dr. Hora.

On není pro trhání §u 2 jaz. zákona na dva kusy, totiž na odstavec první jako bezvýznamnou a bezživotnou úvodní část a odstavec druhý s přehnaným ceněním materiálů, když s normálním výkladem vyjítí možno. On zdůraznil okolnost, že jazykový zákon zavedl jazyk státní jako pravidlo a menšinové výsady jako výjimku a poukazoval na to, že rozšíření menšinových výsad jazykových na cizozemce místo pravidla, uvádí v povšechnou platost výjimečnou výsadu s výsledkem, že by nebylo více státního jazyka v republice, nýbrž že by českoslovenští občané musili užívat jazyka státního, cizinci jakož i všichni ostatní státní příslušníci jiné než československé národnosti by byli oprávněni užívat jazyka své národnosti menšinové. Dr. Popelka se staví zejména i proti zaměňování pojmu rozšíření rozsahu termínu menšiny a rozšíření výsad menšinám poskytovaných, kteréž poslední odstavec druhý § 2 jazykového zákona arciv štedře byl provedl.¹⁵⁾

Souhlas s jeho článkem uveřejněným v Právníku r. 1928 projevil 47 radů Nejvyššího soudu s výjimkou Němců a jednoho Maďara.

j) Otázkou se zabývá hojně literatura. Jaké stanovisko zaujal na př. v německé literatuře prof. Dr. Spiegel, může uhodnouti každý hned. V české literatuře se názory třísťí. Že se na půdu právního výkladu Nejvyššího správního soudu postavili i někteří spisovatelé čeští, to arci nijak nepřibližuje konečné správné vyřešení vypsaneho rozporu judikatur obou Nejvyšších soudů. Za nesprávný jest však pokládati názor, že v praxi jest vyřešena otázka konstantní judikaturou Nejvyššího

¹⁴⁾ U Hartmanna na str. 41 citovaný výnos ministerstva spravedlnosti 40.958/24 praví: »Nelze-li se dovolávati snad k výkladu zákona v jeho materialích zcela bezpečně a v tomto případě uveřejněná zpráva výborová jasně vyslovuje, že právo podle §u 2 jaz. zákona zaručeno jest jen československým příslušníkům státním, plyne to beze vší pochybnosti ze zákona samého...« Jak možno pak mluvit o jasném úmyslu zákonodárce podle materiálů, jest záhadou.

¹⁵⁾ Viz Právník 1928, str. 489 a násl., zejména 493, 494, o pravidlech výkladu, 498 o podmínkách užití materiálů.

soudu správního, protože je též nejvyšší instancí v oboru jazykového práva.¹⁶⁾ Otázka musí být vyřešena přesvědčivými důvody. Jedině logikou a přesvědčivostí důvodů může být vyřešena, nikoliv však tím, — při nejmenším ne pro soudy — že soudní tribunál Nejvyššího správního soudu jest administrativně nadřaden a stojí nejvýše. Nejvyšší soud tuto praxi nikdy nepřijal, ale nedrží ji ani soudcové nižší. Zajímavý doklad toho, že se rozešla i prakse vrchního soudu s tímto výkladem, převzatým vrchním presidentem v Praze, uveřejnil Právník r. 1934 str. 48, a násl.¹⁷⁾

k) Praxi nejvyššího soudu lze označiti jako důslednou a lze na ní těžko něčeho měniti, když tento soud jest svým plenisimárním usnesením na ni vázán a má pro ni nyní velmi propracované důvody.

Označuje-li se snad v literatuře prakse Nejvyššího správního soudu rovněž jako důsledná, jest to správné jen pro dobu po roce 1923, kdy rozpor vzešlý stal se patrně již otázkou prestiže Nejvyššího správního soudu. U Hartmana však jsou ještě z r. 1923 dle čísel citovány nálezy Nejvyššího správního soudu, jež právě opačné stanovisko zastávaly. Jsou to nálezy z 22. I. 1923 č. 14.769/22 a z 23. II. 1923 č. 3.187/23.¹⁸⁾

l) Konečně dlužno také připomenouti, že nápor ministerstva spravedlnosti k docílení meritorního rozhodnutí nejvyšším soudem, kdy byl tento soud prý neprávem odmítl podání cizozemce z důvodů jazykových, byl odstraněn nálezem Nejvyššího správního soudu Bohuslavovy sbírky č. 9.075, kterým uznáno, že po rozhodnutí ve věci jazykové nemůže nejvyšší soud býti nucen, aby o podání cizozemcově znovu rozhodl, když prvé rozhodnutí je judikátním výrokem u výkonu moci soudcovské. V tom smyslu vyzněl i článek senátního presidenta Václava Cíchy v Soudcovských listech z r. 1930.

m) Z literatury dlužno ještě v této věci zmíniti se o úvahách druhého presidenta nejvyššího soudu Dra Vážného v knize O ústrojí soudu. Tam učiněna zmínka o možných eventualitách řešení prejudiciální otázky jazykové ve sporech soudních.¹⁹⁾

K vůli závažnosti osob, které se dotkly otázky menšinového práva cizinců, dlužno ještě kvitovati výměnu názorů prvního presidenta nejvyššího soudu Dra Fajнора a tehdejšího ministra spravedlnosti Dra Meissnera v Lidových novinách

¹⁶⁾ Tak tvrdí ve své knize Dr. Horáček ml. str. 76. Je to odstup od nauk Randových, podle něhož prejidikatura nejvyšších soudů má význam vědeckého přesvědčení stavu soudcovského a platí tedy jen vnitřní svou pravostí a důsledností a ne neprávem, řekl Tilsch ve všeobecné části občanského práva, str. 51: že nepřiznává se soudním rozhodnutím závazná moc pro jiné příští případy, má důvod svůj v tom, že by jinak soudcům byla přiznána moc zákonodárná.

¹⁷⁾ Horáčekův spis vyšel v roce 1928. Z různých zpráv v Soudcovských listech z r. 1936, str. 153, 210 a 248 vidno, že ještě r. 1936 drží se v nižších soudních instancích prakse protichůdná Nejvyššímu správnímu soudu.

¹⁸⁾ Hartmann: str. 41, pod d). Litovati dlužno, že nálezy ty nebyly publikovány.

¹⁹⁾ Druhé vydání, str. 73, 274 a 275.

v r. 1932.²⁰⁾ Oba jmenovaní zastávají stanovisko, které zaujal nejvyšší soud, a zejména Dr. Fajnor poukázal na to, že k tomuto názoru se hlásil již v r. 1920. Ovšem při té skutečnosti, že se ministerstvo spravedlnosti ve své praxi v r. 1927 přizpůsobilo judikatuře Nejvyššího správního soudu a tuto praxi více nezměnilo, neměl osobní názor ministra spravedlnosti Dra Meissnera pro justici praktické ceny. Ježto však Dr. Meissner poukazoval na to, že jeho úřad mu ukládá povinnost zachovat rezervu, třeba s nebezpečím výkladu téže v jeho nepospěch — nelze činit bez znalosti celého zákulisí tohoto vyláštěného sporu nějakých neobmezených závěrů. Jisto však je, že právem uvedl Dr. Meissner: »Tento vleklý spor dvou nejvyšších soudů nebyl na prospěch jejich jménu, neboť musil budít dojem, že jeden z nich se mylí. Čím častěji následovaly za sebou odporující si nálezy obou států, tím větší škoda vznikala pro prestiž justice« ... »byla snaha, aby se stát na nějakou dobu vyhnul důsledkům, které plynuly z tohoto chronického rozporu obou nejvyšších tribunálů v republice, dokud nebylo jistoty, že se nedocílí jednotné prakse«.

Tím jest v nezákladnějších rysech vyčerpán stav otázky menšinové ochrany cizinců u nás. Bylo již řečeno, že spory ty mohly vzejít jen v okresech minoritních a dolehly tedy v prvé řadě na soudce prvé instance. Na hraničářského soudce doléhá tu otázka, zda tam, kde je možný užší výklad v duchu zásady jazykového zákona, to jest zákona ústavního, a to ve prospěch státního jazyka a ve prospěch Čechoslováka a širší výklad proti zásadě ústavního zákona a ve prospěch lidí jiného jazyka než státního, a to cizího příslušníka státního, třeba i v cizině bydlícího, dopadne řešení ve prospěch zásady či nikoliv. Spor zahájen judikaturou, dovolavší se nepřístupných materiálů, a vyslovil jako dogma: »Může-li však text §u 2, odst. 2. býti pojmón v širším smyslu, pak možno vzhledem na vůli zákonodárce shora vzpomenuou pokládati jen tento výklad za jedině správný a nutno opačné nazírání naříkaného nálezu označit za nezákonné.«²¹⁾

A aby tento výklad se udržel, nutno si odmysliti kus textu §u 2 jazykového zákona, jeho prvý odstavec a učinit z něho neživotný úvod. Nutno vykládat příslušný §, roztržený v různé kusy a ne jako souvislý celek. Důsledky této prakse pro čl. státního příslušníka státního jazyka nepřicházejí v nejmenším v úvahu! A jaká bohatost instancí objevuje se uvažujícímu občanu v této věci. V době, kdy se stůně na zjednodušení administrativy, nemůže zůstat nejvyšší soud konečnou instancí ve věcech jazykového práva, u něho to teprve začíná, jde k presidentu nejvyššího soudu, pak k ministru spravedlnosti a pak Nejvyššímu správnímu soudu.²²⁾

Patnáct let trvá protichůdná prakse, ví se z hrubých nájezdů na nejvyšší soud,

²⁰⁾ Jde o články Jazykové právo cizinců v »Lidových novinách« z r. 1932, čísla 410, 460 a 465.

²¹⁾ V článku Dra Popelky je nezvratně dokázáno, kolik odchylek od obvyklého výkladu musí se státi, aby byl možný tento závěr.

²²⁾ Kolik bezstarostnosti a nevážnosti k jazykovému právu tkví v tom, když dolní instance těmito otázkami z úřadu ani zabývati se nemusí! A byla snad dokonce tato okolnost věci na prospěch, když některé orgány dohlédací nedovedou sice právníky vyvrátiti námitky Popelkovy, ale zachovávají praxi opačnou, kládouce důraz na to, že nejsou soudci!

že spor není v zájmu státu a jeho justice a po patnáct let nedochází k žádné a činorodé úpravě této otázky. Pohotovost české vědy právní ukázala se již v roce 1921 — hned na počátku konfliktu, zdůrazněn byl i význam spor vyvolávajícího prvního rozhodnutí Nejvyššího správního soudu pro drobného českého člověka — a patnáct let zní ten různý materiál k hluchým uším!

Zůstane nezvratným historickým faktem, že nález vydán byl v době, kdy Nejvyšší správní soud vydal i jiná rozhodnutí ve věcech práva jazykového, jež dopadla v neprospěch státního jazyka. Tato došla revize v plenu a byla opravena. Zde plenární rozhodnutí nebylo vyvoláno, ač byly tu jeho podmínky, když došlo k odporujícím si nálezům Nejvyššího správního soudu, uvážili se dalekosáhlé důsledky s tímto rozporům související.

A zůstane snad největší ironií osudu, že nescházelo mnoho, aby § 7 jaz. zákona, vydaný k zamezení odbojné praxe jazykové, kterou smutně prosluli soudcové němečtí v době Rakouska, se byl vybil na nejvyšším soudě pro hájení názoru, který sdílí jen část právnické veřejnosti, justiční správou. Marné čekání na nějaký doplněk výkladu sporné otázky dodatkem k jazykovému nařízení, ovšem v duchu jazykového zákona a obvyklých metod interpretačních.

Jaké poučení odnáší si z tohoto sporu drobný člověk v českém pohraničí? Kolik podpory plyne z tohoto nekonečného sporu pro hraničářského soudce-vojáka? Má na vybranou a může sloužit, pokud nebude hned přehlasován, i dvěma protichůdným velením dle svého soudcovského nejlepšího přesvědčení.

VI.

Předvedl jsem v hlavních rysech ukázkou našeho národního a jazykového velkofilmu, běžícího patnáct let bez přijatelného ukončení, filmu naučného a vyvolávajícího z jediné otázky základní a neřešené řadu pozoruhodných otázek podobných.

Snaha rozdávat výsadu ochrany menšinové na úkor zásady státního jazyka pronikla ovšem i jinde. Vezměme ku příkladu dopisování s úřady samosprávnými! Justiční resort záhy po vydání jazykového nařízení doplnil toto výnosem číslo 36.964/26, který jasný text čl. 1, lit. f) jaz. nař. prolomil aspoň z části ve prospěch jazyka menšinového.²⁹⁾ Tam, kde prý píše soud na obec jako osobu převážněnou, má psát i v jejím jazyku menšinovém, po případě jen v tomto. Sluší zdůraznit, že stížností proti každému českému dopisu od soudu bývaly hnány až k Nejvyššímu správnímu soudu právě velkými obcemi německými, kde praktická potřeba toho je zrovna nejmenší a kde podkladem jest zpravidla nacionální nesnášenlivost. Tento výnos ještě v poslední době zastávají co nejnenergičtější němečtí soudcové, a to i v případech neepochybných. O judikaturu Nejv. správního soudu, která v těchto věcech hájí namnoze platnost jazykového nařízení a jest pro použití státního jazyka a rozhodla v ten rozum v četných případech, neukazuje se u zastánců nařízení vůbec žádný zájem. Nelze ovšem tvrdit, že se tu praxe v posledních letech přirostla, když ona vlastně namnoze ještě nezačala.

A někteří páni presidenti, kteří jinak s oblibou měnívali rozhodnutí jazyková

²⁹⁾ Výklad Hartmannův k článku 1, lit. f) jaz. nař., str. 133 pod 3, není ovšem českou literaturou jednomyslně sdílen.

ve věcech cizozemců, nepokládajíce se za soudce, ale za orgány správy,²⁴⁾ v této věci jsou velmi benevolentní a nezajímají se o tyto otázky. Vždyť jde jen o pole působnosti státního jazyka, o ono uskutečnění kompromisu v uplatňování jazyka vého práva, kterýžto kompromis má přinést snesitelnější ovzduší a působit výchovně k novému názoru na otázku jazykovou. Těžko ovšem čekat splnění těchto úkolů tam, kde stará tradice ještě nevyhynula a kde ještě dnes působí přednostové soudů, již nedopracovali se k tomu, aby bezvýhradně uznali státní jazyk pro vnitřní styk třeba i s českým soudcem.

Dlužno arci litovat toho, že věc nesporná může být nejvyšším administrativním orgánem učiněna spornou a že už se pak o ni dále neukazuje žádný zájem.

Ve věcech jazykového práva cizozemců sdělilo ministerstvo spravedlnosti svého času, že nebude státi více v této věci na názoru původně jím zastávaném — ve věci dopisování obcím, kde judikatura nejvyššího soudu zastupuje platnost jazyka státního v dopisování obcím jako úřadům, tento postup dodržen nebyl. A bylo by to bývalo doporučitelné, když praxe německých soudců — jak se dalo čekat — namnoze zgeneralisovala výnos č. 36.964/26, což ovšem při jeho tekstování musil čekat každý, kdo jen poněkud vidí do budoucna.

V území jazykově smíšeném přehlíží se zpravidla toto poslání jazykového zákona a nařízení a nejčastěji se ukazuje jen na ztížení práce, na složitost její z toho vznikající. Naproti tomu pak překvapují ukázky skutečné ochoty tam, kde by práce byly jednodušší. Jako doklad uvádím dopisování soudů se soudy rakouskými. Stát tu má smlouvu, dle níž si oba smluvní státy dopisují každý ve svém jazyku. Přes připomínky tohoto ujednání dalším výnosem někteří soudcové píší do Rakouska dvojjazyčně.

Může sice pro to uváděna býti snaha o zrychlené úřadování — leč děje se tak i tam, kde toto odůvodnění postrádá podkladu a není správným motivem postupu.

Jedna zvláštnost jazykového úřadování vidna i při dožádání o právní pomoc. Tato mají se dít i v řeči státní. Často vypadají tak, že po českém označení věci se opisuje německý text přednesu důkazního a končí se zase českou větou dožadací.

Je přímo nekonečný řetěz možností v obcházení zákona a nařízení jazykového a netřeba se pak divit, že vyskytnou se ještě u soudů poměry, že na př. prosté domluvení se s některým soudcem ve státním jazyku činí obtíže. Takto ovšem stále jsou činěny spornými základy jazykového práva samého, ač by to při náležitě praxi tou dobou jistě již býti nemusilo.

Ovšem smutnou zásluhu o tento stav mají i představení, kteří nedali si ani práci, aby si ujasnil, jaké pole patří státnímu jazyku, a sami svou činností naznačují že práva státního jazyka jsou zadatelna a nedávají přesvědčivě najevo, že přáním zcela neodůvodněným a opřeným o jazykovou neznalost nelze vyjít vstříc.

A co znamená na příklad kvalifikace, že někdo jest státního jazyka znalý k úřadování v okresech s řečí převážně menšinovou? Jak se zajišťuje konání práva pro lidi státního jazyka při tomto názoru? Není pak jistě divu, když najednou ve vyšší instanci se ukáže, že svědek nevypovídal ve své řeči, nebo celý spor

²⁴⁾ Se zákonem o organizaci soudů se to nesrovnává, ale v praxi názor oblíbený; viz zprávy v Soudcovských listech 1936, str. 210.

ještě v dnešních dobách se prováděl s pominutím všech platných pravidel jazykových.

Chtěl jsem pojednat o sporných otázkách jazykových a ukazují vlastně na to, co z nesporných zásad jazykového práva dovede učinit sporným, vlastně vadným liknavá praxe — někdy ovšem i za účinné podpory vědy. Špatná praxe může zmařit účel někdy i nejlepších zákonů.

VII.

Končím.

Nebudu rozebírat, jak za tohoto stavu dopadá podpora hraničářských soudců, nebudu rozvádět neoprávněnost výtky hraničářského kverulantství, nebudu uvádět až zarážející příklady. Kdo chce myslet, ať domyslí!

Dle slov jednoho z právnických rektorů našeho nejstaršího vysokého českého učení ozvalo se záhy v dějinách našich volání k vévodovi české země: Nedej zahynouti, nám ni budoucím!, a více se ozývati nepřestalo.

Jazyk zaručuje budoucnost státu — a náš úkol jest pracovat, aby řečené dějinné volání nevyznělo na prázdno. Otázka jazyková je více než případ jednotlivce, je více než možnost dorozumění, jest i základnou práva, zaručujícího a chránícího národní bytí... Už po převratu ozval se v básni Praga caput regni náš národní a sociální bojovník Petr Bezruč slokou:

»My umíráme na severu a já dědiny počítám, co jako staré vrby v šeru, mi svítí, než se skácí tam, kam pád jich vzácní páni řídí, smích na rtech, v ruce lilii a jeden víc nás nenávidí a jeden víc nás zabíjí...«

Přes to, že mluva básníků jest obrazná, jest si přát, aby neměl pravdu básník Bezruč, ale aby pronikla u nás slova Nerudova:

»Pryč s klímotem již u kormidla lodi, kdo chvíli stál, již stojí opodál; den žádný dvakrát se nenarodí, čin dvakrát nezraje...«

Přehled:

- I. Vymezení látky názorem hraničáře a názorem na hraničáře.
- II. Připomínky z dějin předpřevratových.
- III. Základní změny úpravy popřevratové v jazykovém právu.
- IV. Soudcové ve srovnání se stavem vojenským. Základní rozdíl organizace. Jazykové právo cizozemců u nás.

Plenísimum Nejv. s. soudu Prés. 73/18, plenísimum nejv. soudu Prés. 465/20, nález N. s. s. č. 966/21, Bohuslav, článek Horův, k ocenění materiálů a možností výkladu, návrh Lodgmannův, tekst smlouvy s Německou říší, jedno mezistátní jednání, nález 1968, Bohuslav, praxe ministerstva spravedlnosti a její změna, Dr. Popelka v Právníku 1928, něco z literatury, důsledná a nedůsledná judikatura našich nejvyšších soudů, vliv názoru Nejvyššího správního soudu na praxi nejvyššího soudu, Bohuslav č. 9075/31, výměna názorů Dra Fajnořa a Dra Meissnera.

V. Kus kritiky praxe ve věcech jazykových výsad cizinců u nás.

VI. Některé praktické případy z našeho jazykového práva.

Výnos min. sprav. č. 36.964/26 jako průlom do zásady jazyka státního. Nedodržování zásady jazyka státního při praxi rekvisiční. Praxe o zadatelnosti práv státního jazyka:

VII. Doslov.

Dr. Josef Havlíček:

Úkoly trestního soudce a státního zástupce v pohraniční oblasti.

Pohraniční oblastí rozumím pro účel své přednášky pouze onu část území československého, která přímo sousedí s německou říší. Zajisté budou mít závěry, k nimž dospěji, z větší části platnost i pro ostatní pohraničí. Veřejný úředník aneb soudce v pohraničí musí, má-li s úspěchem konati svoji službu, míti takové schopnosti, bez nichž by se ve vnitrozemí mohl po případě obejít. Mýlil by se každý, kdo by se domníval, že zvláštní obtíže veřejné služby v pohraničí jsou teprve nového data a že snad vznikly z událostí, které v posledních letech se odehrály za našimi hranicemi. Není tomu tak. Ony obtíže jazykové, národnostní, sociální, o nichž budu mluvit, měly jsme v pohraničí hned od okamžiku, kdy byla obnovena státní samostatnost československá a měli jsme je po celou dobu, kdy německá říše byla ještě demokratickou republikou. Arci pozdější události v sousední říši všechny tyto obtíže nesmírně přitížily a vystupňovaly. My v pohraniční oblasti pocívali jsme nejlépe, jak za hranicemi se rozmáhalo hnutí, které využívajíc všech demokratických svobod samo demokracii potíralo na nůž a které v zahraniční politice jalo se hlásati známá hesla, nebezpečná územní celistvosti republiky československé. Když pak 30. ledna 1933 nastal v Německu přelom, »Der Umbruch«, jak to sami Němci nazývají, tu jeho následky zahraničně politické byly dalekosáhlé. Nebezpečí pro Československou republiku najednou se stalo očividným, hesla zahraničního hnutí našla silnou odezvu v našich pohraničních krajích. Bylo třeba rázných opatření vládních, soudy a státní zastupitelstva byly od té doby zavaleny agendou, o nichž ve vnitrozemí nebylo ponějí. Německý přelom z 30. ledna 1933 měl pro trestní justici československou v pohraničí ještě zvláštní význam: několik hodin od nás za hranicemi přestala být trestní justice podporou moderní demokracie a stala se nástrojem totalitního státu strany NSDAP. Tento totalitní stát, jenž v fak mnohých oborech zvrátil staré hodnoty, zasáhl velmi radikálně i trestní právo. Nový zákonodárný orgánové III. říše, vůdce, po případě říšská vláda, vtělili v řadu zákonů nazírání své strany a formulovali celou řadu nových trestních skutkových podstat. Poukazuji v tom směru na novou skutkovou podstatu zločinu rasové pohany, »Das Verbrechen der Rassenschande«, až do té doby v kulturních zemích neznámou, dále na nezvykle širokou podstatu zločinu velezrady, který jest mezi jinými dán již tehdy, obnovují-li se strany staré, nebo zakládají-li se strany nové, na skutkovou podstatu přípravy velezrady át. Nový režim, vytýkaje starému demokratickému režimu změkčilost, projevil se též v nesmírném zotření trestů, tresty smrti nebo doživotní káznice pro špionáž a velezradu nejsou žádnou vzácností, tresty smrti se nápořád vykonávají. Nový

vývoj německého trestního práva dospěl svého vrcholu teprve, když v Německu bylo jako soudně trestné bezpráví prohlášeno i to, co žádný zákon neohrožoval trestem a neoznačoval jako jednání trestné. Vedle zákona jako pramene trestního práva v kulturních zemích ustáleného stala se v Německu novým zdrojem tohoto práva národní pospolitosť t. zv. »Volksgemeinschaft«, národně sociální světový názor a projevy vůdcovy. Máme tedy vedle trestní justice československé, která jest výrazem demokracie, v blízkém sousedství justici t. zv. totalitní, která, jak jsem uvedl, podstatně se liší od trestní justice demokratické. Jak veliký, důležitý a vznešený úkol připadá proto naší trestní justici v pohraničních krajích! Na ní jest, aby před německým obyvatelstvem těchto krajů a před celým světem dokumentovala přísnou nestrannost a objektivnost naší justice, dále, aby účinně chránila právní statky, jak jí to ukládá zákon demokraticky usnesený a nikoli nějaká abstraktní idea, zároveň podporovala myšlenku demokratickou, která jest základem republiky československé!

Teprve nyní přicházím k podrobnostem tématu, jež jsem si uložil. Jací musí být soudcové a státní zástupci, aby s úspěchem mohli konati mimořádně těžkou a odpovědnou službu v pohraničí?

Na prvním místě jest třeba jejich zvláštní kvalifikace jazykové. Již tato kvalifikace sama o sobě jest veliké plus oproti kvalifikaci pouze ke službě ve vnitrozemí. Jazyková otázka byla a jest stále bolestným našeho pohraničí. Z idey státní jednotnosti plyne, že stát má nepochybné právo, aby své veřejné úředníky a soudce ustanovoval kdekoli na státním území a že se vši rozhodností musí být odmítány snahy, které by se dožadovaly toho, aby pro určité území byli ustanovováni veřejní úředníci a soudcové pouze podle určitého klíče, na př. obyvatelstva. Přednostní právo jazyka českého jako jazyka státního, oficiálního, vyplývá z mírové smlouvy v Saint Germain en Laye, dále z ústavní listiny a z jazykového zákona. Vládní nařízení k jazykovému zákonu z r. 1926 uložilo veřejným úředníkům a soudcům povinnost, aby úplně znali jazyk státní. Jak to vypadá s touto znalostí jazyka státního v pohraničí? Jest třeba otevřeně říci, že jest stále ještě dosti veřejných úředníků a soudců, kteří jazyk státní ovládají jen málo. Jde o konstatování fakta obecně známého, o němž každý, kdo měl co činit na úradech a soudech, se mohl přesvědčiti. Nedostatečná znalost jazyka — a to platí stejně, pokud jde o jazyk německý, o němž budu mluvit později — stává se velice často pramenem omylů, chyb, nedorozumění, jež se leckdy těžce napravují a mohou mít i vážné následky. Z myšlenky účelné a spravedlivé demokratické správy státní vyplývá však též povinnost státu, aby do jazykově smíšeného území s kvalifikovanou menšinou jazykovou a s povinným oboujazyčným úřadováním ustanovoval jen takové veřejné úředníky a soudce, kteří ovládají jazyk menšiny aspoň dobře. Jsem stejně otevřený i na stranu českou a přiznávám, že se mne dotýká trapně, slyším-li, že ten neb onen soudce nebo soudcovský kandidát, přeložený do našeho pohraničí, umí jen málo německy. V jazykových věcech platí: »Peccabatur et peccatur extra et intra muros«, hřešilo se a hřeší se na obou stranách; ti, kteří nejvíce vytýkají, mohli by sami býti předmětem velmi oprávněných výtek. Bude-li více uznalostí a shovívavostí v těchto věcech na obou stranách, bude mnohem méně obtíží než dosud. Resumuji: zvláštní jazyková kvalifikace v pohraničním území jest v naléhavém zájmu státním.

Soudcové a státní zástupci, působící v pohraničních krajích, musí býti lidmi

čistého štítu, bez jakékoliv úhony. Nesmí se zapomínati, že mnohem více než ve vnitrozemí jest náš justiční orgán v těchto krajích pozorován, kontrolován, kritikován, povahové chyby se zkruslují a zvětčují. I zde je v sázce státní zájem, neboť nálada proti zaměstnancům, kteří pozbyli důvěry, se snadno obrací v náladu proti státu.

Soudcové a státní zástupci v pohraničí musí býti dále zvláště pilní, pracovití, zruční a pohotoví. Jest známo, že po krajském trestním soudě v Praze mají nejsilnější trestní agendy v Čechách krajské soudy v Chebu, v Litoměřicích a v Mostě, a že pokud jde o politickou agendu, tato zajisté bude nejsilnější právě u těchto soudů. Veliké množství případů politických, obzvláště též vazebních, vyžaduje rychlé a soustředěné práce vyšetřujícího soudce, dokonalé sběhlosti a připravenosti státního zástupce i předsedy nalézacího senátu. Urychlení trestního řízení, které zákon 130/36 ukládá soudům ve špionážních věcech, mělo by býti pravidlem v politických věcech vůbec, neboť na jejich urychlení mají shodný zájem stát, veřejnost i obvinění sami. Plným právem nutno na trestních soudcích a státních zástupcích v pohraničí požadovati zvláštní taktnost. Zbytečná drsnost, hluchost, larmoyance, tam, kde by lépe slušela mírnost a uvážlivost, snadno by mohla poškoditi vážnost naší justice v pohraničí.

Mají-li na jazykové, věcné a povahové kvalifikaci trestního soudce a státního zástupce v pohraniční oblasti živý zájem jak stát, tak obyvatelstvo, má na další jejich vlastnosti hlavní zájem stát sám: aby justiční orgány byly bez výhrady oddány státní myšlence československé. Člověk, který by měl k demokracii československé chladný, ba dokonce i nepřívznivý poměr, nehodil by se, aby byl trestním soudcem. V pohraničí se to hemží politickými trestnými činy, státní myšlenka, nejdůležitější politické právní statky, samostatnost, ústavní jednotnost a demokraticko-republikánská forma bývají předmětem častých útoků. Není možné, aby tyto trestné činy vyšetřovali a soudili soudci, jimž jsou tyto právní statky lhostejné. I přestupky zdánlivě menšího významu, jako urážka presidenta republiky, potupení jména republiky, jejího znaku, vlajky nebo barvy, případy útisku národního aneb sociálního, porušení shromažďovacího a spolkového zákona může souditi jen takový soudce, který je uvědomělým vykonavatelem demokratické spravedlnosti. Platí-li otázka důvěry při ustanovení veřejných úředníků a zřízenců vůbec, platí dvojnásob při jmenování soudců a státních zástupců.

Z toho, co jsem vypočetl, lze seznati, že se toho žádá mnoho, velmi mnoho na trestním soudci a státním zástupci v pohraničí. Poměry služební a pracovní jsou proto o mnoho těžší, než ve vnitrozemí. Po celé dny takový soudce nebo státní zástupce mluví jen německým jazykem, usnesení, rozsudky, obžalovací spisy musí býti dvojjazyčné. Bez oddechu, nastavující všechen volný čas, nasazující zdraví, pracují naši soudci a státní zástupci v pohraničí. K těžkým starostem úředním druží se neméně tíživé starosti soukromé: velmi drahé bydlení, o hodně dražší než ve vnitrozemí, živobytí takřka o třetinu dražší než v Praze nebo v českých krajích, v kulturním ohledu pak, pokud jde o vlastní kulturní prostředí, úplná splendid isolation. Jest požadavkem spravedlnosti, aby služba v pohraničí byla zvláště oceňována. Netoužíme po laciné slávě hraničářské, jež se časopisech tak hojně a ochotně rozdává, která však na živobytí našemu zaměstnanci v pohraničí až dosud nevynesla pranic. Vítáme, že v odborové organizaci soudců a státních

zástupců, ve Svazu čs. soudců, jest nyní ve vedení dost uznalých mužů, kteří usilují o spravedlivé zhodnocení naší práce, víme též, že i rozhodující činitelé v politických stranách i v ministerstvu spravedlnosti jsou nám nakloněni. Přednesli jsme již opět své návrhy, nechť jsou zkoumány a splněny, pokud budou uznány spravedlivými! Československá trestní justice v pohraničí byla až dosud na výši, chceme se přičinít ze všech sil, aby tomu bylo i nadále!

Dr. Ladislav Hlavatý:

Pojem hraničářských a jiných exponovaných soudů s hlediska bezpečnosti státu.

Zákon o obraně státu ze dne 13. května 1936 dokumentoval mohutnou vůli československého národa hájiti se vším odhodláním náš samostatný stát.

Velkorysá koncepce tohoto kodexu národní brannosti rozumí obranou státu všechna opatření i nevojenská, která mají za účel čeliti jakémukoliv ohrožení státní svrchovanosti, samostatnosti, celistvosti, bezpečnosti a také ústavní jednotnosti a demokraticko-republikánské formy Československé republiky (§ 1 zákona).

Takové ohrožení, zvláště ohledně celistvosti, ústavní jednotnosti a státní formy čl. státu, může býti způsobeno jednotlivci a jejich skupinami uvnitř státu, kde zpravidla nezakročuje moc vojenská, nýbrž soudy, které mají takové ohrožení, doložené trestněprávním činem neb pokusem, potříti citelným justičním trestem.

Zákon sám přináší řadu nových předpisů, jimiž soudy staví do služeb obrany státu (§§ 49, 51, 53, 118, 127, 131, 132, 171—193) — a to i na poli civilněprávním.

Zapadá tedy činnost soudů v tomto směru mezi opatření sloužící k obraně státu. Z této funkce plyne ovšem přirozený požadavek, aby soudy byly tak věcně a osobně opatřeny, aby svůj úkol mohly také ve skutečnosti bezpečně splniti.

Podle § 4 zákona o obraně státu za včasnou a účelnou přípravu a zabezpečení obrany státu ve válce i míru odpovídá vláda a její jednotliví členové. Hledíc k dotčenému obsahu § 1 cit. zák. odpovídá tedy vláda a ministr spravedlnosti za účelné a náležité vybavení soudů, pokud tyto slouží k obraně státu v technickém smyslu zákona.

Splnění svou roli při obraně státu nebude všem soudům po celém státním území stejně těžké, neboť jest při daných zahraničních a vnitřních poměrech na snadě, že některé soudy budou v této funkci typicky více exponovány než soudy ostatní.

Především je třeba určit, které to soudy jsou, jež mají býti považovány za zvláště exponované. Přispěti k řešení této otázky je právě účelem této úvahy.

Historie nás poučuje, že národy žijí ve střídavě intenzivní hospodářské a politické soutěži, která se vybíjí i válečnými konflikty. Příslušnost k určité národnosti jest proto sociologickou skutečností velikého politického dosahu. Tento dosah je podstatně alterován, když část národnosti žije v cizím státě, ale tím zcela neza-

niká. Jest otázkou zkušenosti říci, jaký má význam, žijí-li v Československé republice národnosti, jejichž mateřské státy byly v minulosti a to ještě nedávno k nám v poměru nepřátelském. Jejich političtí vůdcové sice oficiálně tvrdí, že jsou také odhodláni brániti československý stát, ale zároveň hodnověrně prohlašují, že se nemohou vzdáti svého kladného poměru ke svému mateřskému státu. Avšak co to znamená v případě našeho válečného konfliktu s jejich mateřským státem? V tom leží problematika státní bezpečnosti v menšinových krajích!

Sčítání lidu z 1. prosince 1930 poskytlo nám přesný obraz o národnostním rozstvení obyvatelstva v Československé republice.

Pokud jde o naše státní příslušníky, tvořila národnost německá 22.32% (3,231.688), maďarská 4.78% (691.923), polská 0.57% (81.737), židovská 1.29% (186.642) a ruská a maloruská 3.79% (549.169).

Kromě toho činili cizinci 1.7% všeho obyvatelstva (249.971).

Celé státní území je rozděleno na 418 soudních okresů. Z toho počet soudních okresů, v nichž bylo alespoň 20% domácích obyvatelů menšinového jazyka, jeví se takto: v Čechách 99 s německou národností, v zemi Moravskoslezské 41 s německou nár. a 3 s polskou nár., na Slovensku 20 s maďarskou nár., 5 s německou nár. a 5 s ruskou nár., na Podk. Rusi 10 s ruskou nár. a 2 s maďarskou nár.

Při tom musíme zdůraznit zvláště počet cizinců, kterým, pokud náleží ke kmenové příslušnosti zdejších menšin, přiznává nejvyšší správní soud jazyková práva jako československým státním příslušníkům. Podle posledního sčítání bylo u nás cizinců patřících do Německa 40.174, do Rakouska 45.688, do Maďarska 32.144, do Polska 74.284, k jiným státům nehledě.

K dnešnímu dni budou uvedena statistická data zase poněkud jiná. Změněna budou však po výtce ve prospěch národnosti československé a zvláště větve slovenské, která vykazuje přirozený nejrychlejší vzrůst. Méně přibývá národnosti německé, která jeví podle německých zpráv daleko menší porodnost. Celkem však změny nebudou tak pronikavé, abychom prakticky nemohli vycházeti ze statistiky z roku 1930.

Z uvedených čísel seznáváme, že počet menšinových okresů je značný. Jejich význam zvyšuje se tím, že zpravidla leží v pohraničí, tedy v místech strategicky nejdůležitějších. Politická exponovanost těchto soudů jest notorická. Nesnadné postavení soudce jest však tam provázeno ještě jinými svízelnými zjevy.

Někde se nemůže soud bezpečně opřít ani o policejní službu. To bývá tam, kde není policie státní. Je příznačné, jestliže samosprávná policie v politicky rušném menšinovém městě neučiní ani jedno trestní oznámení pro politický delikt za celý rok.

U exponovaného soudu nacházíme zpravidla daleko zvýšený pracovní výkon. Ten je dán především dvojjazyčností, na Slovensku někde i trojjazyčností úřadování. Není to jen vyšší duševní úkol disponovati dvěma úředními jazyky, ale zvláště vyčerpávající jest dvojjazyčné vypracování rozsáhlých soudních rozhodnutí. Pro soudce i kancelářského úředníka je nemalou potíž vyrovnati se s těžkými dialektovými rozdíly, jež musí při jednání se stranami překonávati. Větší pracovní výkon v menšinových okresech při jinak stejném počtu bodů oproti okresům vnitrozemským lze odhadovati nejméně na průměrných 30—40%.

Není třeba dokládati, že místy napjatý poměr menšinových stran a jejich zástupců k státním orgánům službu u těchto soudů nijak neulehčuje. Že pak menšinové soudy jsou daleko více zatíženy politickou trestní agendou, jest prostou statistickou skutečností.

Horší služební poměry jsou u těchto soudů zpravidla doprovázeny také horšími poměry hospodářskými, společenskými a soukromými.

V pohraničních krajích platí státní zaměstnanec své nezbytné potřeby o mnoho dražší a nenachází za to žádného ekvivalentu v nějakém drahociněm přídatku. Zato jeho povinnost reprezentovati se jako funkcionář státu jest tam nepoměrně více zdůrazňována.

Společensky nachází se Čech neb Slovák v těchto krajích v prostředí často nepřiznivém. Mnohdy těžko hledá tam družku života a s největším existenčními starostmi zakládá rodinu. Svým dětem nemůže nezřídka dopřátí vzdělání v příhodném školním ústavu a tak k jeho špatnému zaopatření přistupuje trpký výhled na ještě horší budoucnost jeho dětí.

Tím vším je načrtnuto **zhoršené postavení** soudce a soudních zaměstnanců v menšinových krajích. Jest lidsky velmi pochopitelné, že takové životní podmínky musí oslabiti jeho úřední, pracovní a životní energii vůbec.

Marno jest se ptáti také po nějakých světlejších stránkách v pohraničí. Jestliže si státní zaměstnanec vyslouží lepší jazykovou kvalifikaci, znamená to zpravidla jen, že je právě předurčen v menšinovém kraji setrvatí, poněvadž tato kvalifikace není v ryze českých neb slovenských krajích upotřebitelná.

Je to tedy také kus **sociální spravedlnosti**; bez ohledu na hraničářský moment, jestliže se konečně pomýšlí na pomoc hraničářským soudcům.

Vláda má k tomu zákonné zmocnění v § 148 platového zákona. Tento předpis ustanovuje, že vláda určí, za jakých podmínek a v jaké míře přísluší nadpožitky, normálně platovým zákonem stanovené, zvláštní služební přídatky a jiné stálé výhody **vzhledem k povaze služby**.

Tyto všechny až dosud uvedené skutečnosti musíme míti na paměti při konkrétním určování exponovaných soudů.

Proto především pokládáme za takové soudní okresy, které mají kvalifikované procento příslušníků menšinového jazyka, t. j. **alespoň 20%**. Stanoviti snad nějaké procento vyšší nebylo by praktické, poněvadž by se tím nadbytečně rozlišovaly tyto exponované okresy od dvojjazyčných okresů dle jazykového zákona, pokud by onoho vyššího procenta nedosahovaly. Bylo by jich také málo, poněvadž na př. v Čechách z 99 menšinových okresů jest jich jen 9, které mají méně než 50% příslušníků. Jest pochopitelné, že by nebylo vhodno vylučovati z exponovaných okresů ty, které jsou ojedinele ve vnitru země (na př. Lanškroun) a tedy vlastně hraničářské nejsou. Důvod vnitřního ohrožení je v nich stejně dán jako ony technické potíže v úřadování.

Bylo by uvažovati, zda nemají všechny soudní okresy býti prohlášeny za exponované, které jsou v **pohraničním pásmu**, jak je určilo podle zákona o obraně státu vládní nařízení č. 155/36. Toto pásmo zasahuje totiž také řadu okresů, kde není kvalifikované menšiny, nebo kde jde o ryze české neb slovenské kraje. Takové okresy bez kvalifikovaného procenta menšinového nelze pokládati za

exponované, poněvadž pohraniční pásmo bylo určeno šíře vzhledem na zájmy vojenské pro dobu válečnou. Důvodů vnitřního ohrožení v normálních dobách tam není.

Výjimkou bude však přiznati exponovanost i těm okresním soudům, jež nemají ani 20% příslušníků menšinového jazyka, jestliže leží přímo na státní hranici (na př. Domažlice). Pohraniční pravidelný styk s cizím státem, cizinecký ruch, možnost výjimečných mezinárodních akcidentů, jejichž následky ve chvílích napjaté mezistátní situace mohou býti dalekosáhlé, vyžadují, aby tyto **hraniční soudy** byly dokonale připraveny reprezentovati a uplatňovati státní moc. Při vážných případech bude třeba všeho umění a vši obezřetnosti soudce, aby zjednal moc zákonu a při tom nevyvolal většího rozladění cizího státu než je nevyhnutelně třeba.

Jestliže jsme tímto vymezili, které soudní okresy považujeme za exponované, neznamená to, že by exponovanými byly jen okresní soudy. Jsou jimi zajisté také **krajské soudy**, které leží v exponovaných okresích. Totéž platí o státních zastupitelstvích. Jest věcí uvážení určitých poměrů přiznati exponovanost i takovým krajským soudům, které sice právě neleží v exponovaném okrese, ale jejichž činnost se vztahuje na tolik exponovaných okresů, že by takovému krajskému soudu věcně nebylo lze charakter exponovanosti upřítí.

Kromě toho bylo by sem pojmuti také i vyšší stolice, pokud se jejich činnost vztahuje na exponované okresy a je tím zvláště zatížena. Byla by to tedy **jednotlivá oddělení**, o něž by bylo pečovati jako o exponované. Takovými budou hlavně státní soudy, politické senáty velkých krajských soudů soudících zvláště o zločinech vojenské zrady a j. dle vl. nař. č. 140/36 a příslušná oddělení vyšetřujících soudců.

Dospíváme tedy k závěru, že exponovanými soudy s hlediska bezpečnosti státu jsou:

1. všechny okresní soudy, mající více než 20% příslušníků menšinového jazyka,
2. všechny okresní soudy, dotýkající se hranice státní, i když nemají 20% příslušníků menšinového jazyka,
3. krajské soudy a státní zastupitelství, ležící v soudním okrese soudů pod 1. a 2. právě uvedených.
4. **Jiné** s hlediska bezpečnosti státu výkonnou mocí určené soudy nebo jejich oddělení, zvláště státní soudy, trestní senáty s politickou agendou velkých krajských soudů a příslušná k tomu oddělení vyšetřujících soudců.

Při úpravě na Podkarpatské Rusi bylo by hleděti k její zvláštnímu ústavnímu postavení a k jejím svérázným poměrům.

Pojem hraničářských soudů, jak se o nich mluví s hlediska zájmů stavovských, jest tedy poněkud užší než pojem všech exponovaných soudů, a to právě o ony soudy, které neleží přímo v území jazykově smíšeném.

Hledíce k dnešnímu vážnému úsilí po zesílení obrany země v každém směru a k všeobecnému vzestupu národního uvědomění, vyslovujeme toužebně hraničářské přání, aby československá vláda skutečně exponované soudy určila a dopřála jim lepšího zaopatření po stránce věcné a osobní, tak, aby soudcové a ostatní zaměstnanci oněch soudů mohli v ohroženém pohraničí pracovati s větší chutí, lepšími úspěchy a menším roztrpčením než dosud.

Zákonodárství a soudnictví jako základ státu.

Scházíme se po prvé v dobách těžkých a rozhodujících. Celá Evropa stojí před problémy, jichž rozhodnutí není nikterak snadné a závisí na síle a nervech států zúčastněných na rozřešení toho kterého problému. — Tedy jest zapotřebí, aby i náš stát, republika Československá, byl silný a spokojený, neboť pouze tak může čeliti náporům, namířeným někdy přímo proti jeho existenci. Musíme proto pečovat o to, abychom naši republiku proti takovému náporu co nejvíce otužili. — Jak toho docílíme? Především vybudováním naší obrany, tedy zmodernisováním a zdokonalením našeho vojska. Avšak při obraně státu neměně důležitou úlohu jako vojsko hraje i vnitřní konsolidace, jejímž nejdůležitějším základem a předpokladem jest mravní výchova obyvatelstva. Tato mravní výchova, která hraje kromobýčejně velkou úlohu a může někdy rozhodovati o existenci a zániku některého státu, jest v rukou zákonodárství a v rukou soudnictví, v rukou našich. Jest tedy úkolem zákonodárství a úkolem našim vychovávat lid v duchu demokratickém. Z toho vyplývá, že naše zákonodárství a soudnictví musí býti demokratické a my, soudcové, při svých rozhodnutích musíme míti vždy na zřeteli zásady demokracie, to je, že každý občan jest před zákonem stejný a též zákony máme aplikovati a upotřebovati v duchu demokratickém, v duchu lidské svobody. Bude-li tomu tak, jsem přesvědčen, že konsolidace v našem státě bude úplná a bezvadná, což bude znamenati nejen vnitřní spokojenost uvnitř, nýbrž i větší sílu čeliti náporům zevním, neboť vnitřní konsolidací a spokojeností několikrát se znásobí naše síla zevní.

Mravní výchova lidu, toť velký úkol soudnictví a jeho provedení propůjčuje mu neobyčejně velký význam.

Abychom my, soudcové, mohli konati svoji povinnost, to je vychovávat lid v duchu demokratickém a rozhodovati ve všech věcech podle zásad demokracie, potřebujeme, aby též zákonodárství, které jest vždy základem našeho rozhodnutí, bylo demokratické. — Demokratickým jest pak zákonodárství, které má na zřeteli zájem veškerého obyvatelstva bez rozdílu stavovského a bez ohledu na jeho národnost, náboženství a rasu.

Ústavní listina naší republiky jest bezpečnou zárukou, že naše zákonodárství bude vždy demokratické. To jest nejen správné a nutné s hlediska pokroku lidstva, ale jest přímo životní otázkou a nepostradatelným pilířem naší státní konstrukce.

Území naší republiky jest obýváno lidem, který se dělí nejen podle povolání a majetkových poměrů na různé stavy, ale dělí se též podle národnosti na skupiny, jichž zájmy nejsou vždy stejné. — Jest tedy úkolem našeho zákonodárství uvéstí zájmy těchto skupin v soulad, neboť pouze tak lze umožniti a uskutečniti klidné a spokojené spoluzití těchto různých skupin a národností, což jest nezbytným předpokladem pro vývoj našeho státu.

Kromě shora vylíčených nesnází má naše zákonodárství další nesnáz i v tom, že životní poměry v našich zemích nejsou stejné. Tak ku příkladu životní poměry na Podkarpatské Rusi nedají se ani srovnati s životními poměry v historických zemích. Proto se stává, že zákon, který se dobře hodí pro historické země, vůbec se nehodí pro Podkarpatskou Rus. — Takových zákonů je více. Vymyká se z rámce mojí přednášky, abych se tady zabýval těmito zákony, ale jako příklad chci uvéstí zákony, které upravují dluhy zemědělců. Tyto zákony, ač byly dobře myšleny, nehodí se dobře pro poměry maloroľníků, žijících na Podkarpatské Rusi.

Úkolem našeho zákonodárství bude tedy i to, aby vydané zákony přizpůsobilo hospodářským a majetkovým poměrům všech zemí. Považuji proto za nezbytně nutné, aby v zákonodárných komisích se zúčastnili zástupci všech zemí, a to zástupci dobře obeznalí s poměry země, již zastupují.

Jak jsem již shora vylíčil, předpokladem demokratického soudnictví jest demokratické zákonodárství. Avšak s druhé strany pro správné provedení zákonů jest nezbytným správné a demokratické soudnictví. Jest to důkazem toho, že poměr mezi soudnictvím a zákonodárstvím jest přímý a bezprostřední. Jest žádoucí, aby tento poměr byl prohlouben a aby soudnictví byla zajištěna větší účast na poli zákonodárství. To si představuji tak, že má býti soudnictví dána možnost, aby mohlo dáti podnět k zákonům, jichž vydání pokládá za nutné, a kromě toho měli by býti soudcové větší mírou přibráni k pracím zákonodárským.

Dostatečným zúčastněním soudnictví při pracích zákonodárských mohli bychom předejiti nejasnostem a nepřesnostem, které v některých našich zákonech se bohužel vyskytují. Jako eklatantní příklad chci uvéstí zákon č. 57 Sb. z. a n. Tento zákon v odst. 2. §-u 1. ustanovuje: »Pytláctví je zločinem, bylo-li spácháno na zvěři v oboře (na ohraženém místě) anebo se zvláštní smělostí a hodnota zvěře přesahuje částku 500 Kč.« Pytláctví jest tedy zločinem, bylo-li spácháno se zvláštní smělostí. Ale co má znamenati v daném případě výrok »zvláštní smělost«? Vždyť víme, že pytláctví samo o sobě ji předpokládá! Aplikace podobného zákona jest pak velmi těžká a působí nejen, že soudce si musí nad ním lámati hlavu, ale snižuje též právní jistotu.

Soudcovská samostatnost a neodvislost jest zásadním předpokladem spravedlivého soudnictví. Ježto pak soudnictví má za úkol zabezpečiti právní jistotu ve státě, bez kteréžto právní jistoty nelze si žádný moderní a demokratický stát představit, jest prvotní povinností státu, resp. státní správy, aby pořídila svoje soudnictví se zachováním zásady samostatnosti a neodvislosti soudců.

Zakladatelé našeho státu si uvědomili důležitost spravedlivého a dokonalého soudnictví, ale uvědomili si též to, že spravedlivé soudnictví může existovati pouze tehdy, bude-li zajištěna samostatnost a neodvislost soudcovská. Proto ústavní listina výslovně ustanovuje, že soudcové vykonávají svůj úřad, jsouce vázáni pouze zákonem. Tímto ustanovením jest položen základ pro spravedlivé a neodvislé soudnictví.

V našem státě jest tedy samostatnost a neodvislost soudcovská ústavně zaručena. V praxi však se často vyskytují příběhy, které, ne sice úmyslně, avšak přece zasahují do samostatného oboru působnosti soudcovského. Jsou to zejména presidiální opatření nadřazených soudů, které ve formě rad dávají nižším

soudům pokyny, jak mají v té které věci postupovati. Takové presidiální pokyny, ať jsou sebe lepší a užitečnější, pokládám a musíme pokládati všichni za nesprávné, neboť podle ústavní listiny má býti administrativa oddělena od soudnictví. Ježto pak presidia mají obstarávati výlučně věci administrativní, nemají právo přezkoumávati rozhodnutí nižších soudů, nýbrž mají to přenechatí instancnímu postupu, který jest přístupný každé zúčastněné osobě, která není spokojena s výrokem soudu. Jest povinností každého soudce, aby nejen ve svém zájmu, ale též v zájmu celého soudnictví a celého státu bezpodmínečně a neodstupně lpěl na své samostatnosti a nepřipustil žádný zásah, ať pochází od kohokoliv. Každý soudce má si uvědomiti důležitost i jím zastávaného úřadu a podle toho se řídit.

Každý soudce má dbáti i důstojnosti stavu soudcovského, a to nejen ve styku se stranami, nýbrž i ve styku s jinými úřady a též ve styku se svými představenými. — Soudcovská důstojnost jest velmi důležitou složkou soudcovského úřadu, jsouc nejsilnějším základem mravního postavení soudce, které jest nezbytným předpokladem soudcovské autority. — Avšak nejen soudce, nýbrž i jeho představení, jsou povinni nejen šetřiti soudcovské důstojnosti, ale též starati se o to, aby tato byla zachována a povznesena. Proto se mají nadřizené soudy vystříhati všeho, čím by mohly snížit autoritu podřízených jim soudů.

Žijeme v dobách těžkých, v dobách hospodářské krise, a proto musíme snížit naše hmotné nároky na nejnížší přípustnou míru. Nechceme ani působiti finanční správe žádné potíže, ale žádáme a trváme na tom, aby stát zajistil nám hmotně bezstarostný život, abychom mohli klidně pracovati pro naši republiku.

Každý musí uznati, že nejtěžší a nejnamáhavější služba jest právě služba soudcovská. Bylo by proto žádoucí, aby soudce aspoň tu svoji dovolenou mohl ztráviti klidně a bezstarostně. Bohužel, naše platy jsou tak skrovné, že nemůžeme si ani pomysliť, abychom na svoji dovolenou někam odcestovali. Byli bychom spokojeni i tehdy, kdybychom mohli trávit svoji dovolenou v naší užší vlasti, ale aspoň bestarostně. K tomu účelu měly sloužiti soudcovské odměny. Tohoto roku však byly vyplaceny takové malé částky, že je vůbec nelze nazvati odměnou, nýbrž almužnou. Ale mimo to bylo postaráno též o překvapení některých soudců, kteří vůbec žádnou odměnu nedostali, ač měli stejnou kvalifikaci a výkon jako soudcové, kteří odměnu dostali, ba někteří měli i výkon lepší. Podle jakých zásad se postupovalo při přidělení odměn, není mi známo, ale je jisto, že se nepostupovalo správně a spravedlivě. Takový nesprávný postup není ani ve prospěch státu ani ve prospěch soudnictví, neboť soudcové, kteří odměnu nedostali, právem mohou se cítiti nejen zkrácenými, ale i uraženými, což může mít za následek jich nespokojenost, jež by měla povážlivý vliv i na poměr mezi soudci, a tím též na celé soudnictví.

Proto jest zapotřebí postarati se o to, aby podobný případ v zájmu soudnictví a v zájmu státu se neopakoval. Soudcovské odměny buď mají býti uzákoněny, a to takovým způsobem, aby každý soudce, jehož kvalifikace jest aspoň dobrá, dostal jako odměnu svůj měsíční plat, anebo mají býti tyto odměny vůbec zrušeny, neboť nynější system jich rozdělení není zdravý a má škodlivý vliv nejen na výkonnost soudců, ale též na jejich důstojnost a může zavdati podnět

ke kritikám, které by nevyzněly ve prospěch vrchnosti, v jejíž moci se rozdělení odměn nachází.

Snažil jsem se v rámci této mají přednášky objektivně a výstižně vylíčiti naše poměry, které nelze nijak nazvati růžovými. Doufám však, že uvědomělou a ukázněnou spoluprací můžeme dosáhnouti nejen zlepšení našich poměrů, ale též zajištění a utužení naší samostatnosti a neodvislosti, s kterými nerozlučně souvisí i důstojnost soudcovská. Jest tedy úkolem a povinností každého soudce pracovati úsilovně a svědomitě. Poslouží tím nejen soudnictví a státu, nýbrž i sobě samému.

J. Tvrdoň:

Význam soudcovy práce pro vývoj právního myšlení nejširších vrstev

Bez živého mravního cítění převážné většiny svých členů společnost lidská nikdy by nedovedla vytvořit organisované celky, jimiž jsou státy. Obsah tohoto mravního cítění dá se zhruba vyjádřit větou: »Já chci svobodně žít a vím, že stejné právo na svobodný život má každý můj bližní a proto musím podle toho jednat.« Lidé se s takovým cítěním nerodí, ono musí být v nich vypěstěno výchovou. Základy k němu dává výchova v rodině a ve škole, cítění to však upevňuje a prohlubuje životní zkušenost, již nabývá dospělý člověk až začal být samostatným. Teprve v ohni zkušenosti, kterou získáváme v životním boji, se dotváří povaha, z níž mizejí složky, které nemohou obstát, a sílí ty, jichž je potřeba, tedy hlavně mravní cítění.

Nebylo by mravního cítění, kdyby nebylo cítění právního. Podle toho, jak se vyvíjí cítění právní, vyvíjí se také cítění mravní. Nelze si představit cítění mravní, které by mohlo být samo o sobě, neopřené o cítění právní. Mravní cítění může žít jen ve vztahu ke skutečnému životu, ve styku s lidmi a jejich jednáním. Projevuje se tedy cítěním právním.

Nemusí nás mýlit, že některé právní předpisy, jichž znalostí se vytváří cítění právní, časem nevyhovují a musejí být měněny, aby byly v souladu s cítěním mravním. Právní i mravní cítění se vyvíjejí. Jedno nutí druhé, aby bylo v souladu s životem.

Aby cítění právní se rozvíjelo, o to má v neposlední řadě zásluhu soudce. Nelze ovšem podceňovat činnost právníků ostatních, ale tak bezprostřední styk s nejširšími vrstvami občanstva jako soudce nemá žádný jiný právník.

Vezměme na příklad soudce u okresního soudu. Spravuje často miliony sirotčích jmění, udílí tisíce a tisíce bezplatných porad do roka, dohlíží na jmění soudních chráněnců, dbá o jejich řádnou výchovu, zasahuje svými opatřeními často velmi hluboko do života rodin; tím, jak rozhodne o provinění mladistvého, může ho

pro lidskou společnost zachránit nebo nemístně přísným rozhodnutím zničit v něm i zbytek dobrých sklonů, rozhoduje tisíce i velmi těžkých sporů, v rozsudcích říká, co je trestné a co nikoli. Také jeho činnost jako soudce exekučního, knihovního a pozůstalostního není významu menšího.

Lidé se učí právnímu citění nejen ve styku se soudcem ve vlastních záležitostech, ale také nepřímo ze zkušeností, které získali jiní občané v dědině či městě. Jsou časté případy, kdy podnikavější jednotlivci, kteří musí být při všem, co se v jejich okolí stane, chodí k soudu na porady pro druhé, táží se na vše možné a pak doma všechno rozdělí, co komu patří. A takoví jednotlivci jsou za léta živou sbírkou právnických zkušeností a z té sbírky štědře poskytují každému, kdo přijde. Nemyslete, že taková sbírka právnických zkušeností nemyslí. Ona živě reaguje, přijde-li na okres nový soudce a v něčem má jiný názor než jeho předchůdce, reaguje tím živěji, je-li nový soudce slabší právník než byl ten, po němž přišel. A když nemyslíme jen na jednotlivce, jimž je potřebou zabývat se právem, lidé, kteří mají spor v běhu nebo jinou jejich záležitost rozhoduje soud, vždy o ní mluví s jinými občany a konečné rozhodnutí soudcovy podrobují důkladné kritice. Výsledkem kritiky je, že si stanoví směrnice, podle nichž budou příště postupovat. Dověděli se autoritativně, co smějí a co ne.

Vliv soudců na právní citění nejširších vrstev teprve vynikne, srovnáme-li jej s vlivem jiných úřadů obsazených právníky. Na příklad, kolik lidí z vesnice nevidí za celý život právníka z okresního úřadu! Ale je velmi málo těch, kteří by nebyli ve styku se soudcem. Je to přirozené, lidé žijí soukromým právem. Právo veřejné, třebaž rozšiřuje místy svou državu, nebude mít nikdy pro nejširší vrstvy občanstva té bezprostřední důležitosti, jakou má pro ně právo soukromé.

Protože vliv soudců na vývoj právního citění je veliký, záleží mnoho na tom, aby vliv ten byl co možná nejlepší. Dobrý soudce v pravém slova smyslu staví právní život na bezpečnou základnu, buduje pevné předpoklady pro mravní citění, stává se spoluúčastníkem na tvorbě organizace, jejímž konečným cílem je demokratický stát. Lidé se učí poctivému právnímu citění od dobrého soudce a, trvá-li tento dobrý vliv dostatečně dlouho, stávají se mravnějšími v tom smyslu, jež jsme naznačili na začátku úvahy.

Sluší připomenout, že názorům dobrého soudce se přizpůsobují též advokáti, kteří s ním přicházejí do úředního či mimoúředního styku, a prostřednictvím svých kanceláří nevědomky šíří dobrý vliv soudců dále. Je-li soudce na výši, pak jeho názory přijme i ten nejlepší advokát rád, ba dobrý advokát je přijme spíše než advokát slabý. Musí-li však advokát říci svým klientům, že soudce je slabý, že věci nerozumí, pak se víklá už hlavní pilíř, na němž spočívá lidská společnost stojí, pak jsou leckdy uváděna v pochybnost nejzákladnější právní a mravní pravidla, lidé začínají pochybovat o tom, má-li smysl dbát přísně zákonů a být mravním, když se neví, prorazí-li skutečně právo či zvítězí nepravda, jen když je obratně podána. Lidé totiž uvažují: když soudce neví, co je správné a co ne, kdo tedy nám může dát spravedlivé rozhodnutí? Kdo má soudit, když na příklad soudce říká, že se ve věci nemůže vyznat, nebo rozhodne tak, že je vidět, že se ve věci opravdu málo vyzná?

Rozhodování soudcovy je vždy pozorně sledováno. Platí to o naší době víc než o dobách dřívějších. O větších nebo zajímavějších případech píše denní tisk, vedou

se o nich rozpravy, lidé zpytují své svědomí, srovnávají, jak sami jednají v podobných případech a co z toho, co nepovažovali za trestné, trestným je, zkrátka tímto způsobem se v nich právní cit probouzí a upevňuje. Velké procesy co do účinků můžeme srovnávat s bouřkou, která zničí vše, co je slabé a špatné, a posílí to, co má zdravý kořen. Rovněž civilní procesy jsou sledovány občanstvem pozorně a zejména případy zásadní mají nemalý vliv na to, jak se bude právnícké citění vyvíjet. Zajímavější a důležitější rozhodnutí bývají registrována, ať už v úředních sbírkách nebo v sekretariátech politických stran, a působí svým vlivem často v tisíci případech a po dlouhá léta. Podobný účinek jako velké procesy mají procesy drobné, které působí svou mnohostí, která ovšem nesmí zastiňovat kvalitu.

Víme-li, že i malý proces rozhodnutý vadně může způsobit zkázu existence občanovy anebo může mít neblahý vliv na jeho celý život, vidíme, že procesy veliké, o nichž se doví kde kdo, měly by vliv ještě zhoubnější, kdyby byly rozhodovány soudci špatnými.

Je-li soudce špatný, těžko účinek jeho rozhodnutí, je-li vůbec připuštěn opravný prostředek, nahradí vliv místních i jiných advokátů či jiných právníků. Ta sféra vlivu, vyhrazená dobrému soudci, může být naplněna jen soudcem. Soudce má velikou moc a jí musí využít k blahu těch, kteří mu ji dali, to jest občanstva všech vrstev.

Dnes jsme svědky, že politika, provozovaná leckdy osobami ne nejlepších osobních vlastností, snaží se k svým účelům překroutiti pojmy, jichž potřebuje k svému životu právní citění. Leckde se hlásá buď otevřeně nebo zastřeně učení, že vše je mravné a správné, co vyhovuje straně a pomáhá jí zvítězit nad stranami ostatními. S tohoto hlediska nepovažuje se protekcionářství za nic závadného. Domyslíme-li však, jak by to vypadalo, kdyby se vždy a všude rozhodovalo podle toho, jak ten který občan má protekci, vidíme jasně, že by se organizace lidské společnosti brzy zhroutila a v ssutinách by pohřbila stát. Protekci totiž by si mohli opatřit jen vyvolení. Protekce, toť nejednou otázka peněz, třebaž se neplatilo z ruky do ruky, za výhodu hned odměna. Ona protekce je zjev velmi rafinovaně promyšlený a má tisíce podob. Na příklad je protekcí pouhá příslušnost ke straně, přidruží-li se k tomu zvláštní okolnosti. A kde se hlásá a živí protekce, tam se musejí právní pojmy ohýbat, jak je to právě potřeba, bez ohledu na právní citění. A kde není právního citění, tam není mravnosti a tam smysl organizace, poutající lidskou společnost ve státy, se ztrácí.

Protože správní úředník, třebaž je právníkem, může být výnosy shora puzen, aby právo přizpůsobil daným směrnicím, zbývají jediní soudci, kteří nepotřebují právní citění přizpůsobovat podle něčích pokynů, kteří jsou povinni udržovat právní citění neporušené, kteří ochraňují takto osu, kolem níž se bezpečně točí státní celek. Soudci musejí žít s národem a bdít, aby jeho právní citění bylo bez kazů. Jen dobří soudci mohou dobře zastat tento úkol, jen oni mohou právní citění národa vést k zdokonalení. Kde je právní citění, tam je i citění mravní. Kde je mravnost, tam je pevný národ a pevný stát.

Naproti tomu nedostatek právníckého citění, třebaž nebyl v dobách normálních nějak zvlášť patrný, ukáže se s celou silou v dobách výkyvů a neklidu a může být pro národ katastrofou; v každém případě natropí mnoho škod. Požadavkem, jež

důmysl státníkův nesmí nechat nepovšimnutým, jest dbátí rozvoje právního cítění, které je nezbytné pro cítění mravní. A to je zase nezbytné pro každého občana v demokratickém státě.

Proto žádáme dobré soudce.

SEKCE ADVOKÁTSKÁ

(IV. SJEZD ČESKOSLOVENSKÝCH ADVOKÁTŮ)

Předseda :

Dr. ANTONÍN KLOUDA, advokát a prezident Stálé delegace advokátních komor, senátor Národního shromáždění

III. sekce advokátská

byla současně IV. sjezdem československých advokátů. Jejím předsedou byl **JUDr. Antonín Klouda**, advokát, prezident Advokátní komory v Praze a Stálé delegace advokátních komor, místopředsedy **JUDr. Hynek Bulín**, advokát, prezident Moravské advokátní komory v Brně a náměstek presidenta Stálé delegace, a **JUDr. Ján Izák**, advokát, dočasně pověřený agendou předsedy advokátní komory v Turčanském Sv. Martině, náměstek předsedy Stálé delegace. Sjezd uvítal ve svém středu zástupce cizozemských advokátních komor, a to p. **Marcela Poignarda**, advokáta a člena výboru advokátní komory v Paříži, p. **Simu Alcalaye**, advokáta a člena výboru advokátní komory v Bělehradě, pp. **Dr. Žarku Jakšiče**, advokáta a vicepresidenta advokátní komory v Novém Sadě, a **Dr. Visila Stankoviče**, advokáta tamže, konečně p. **Aurelia Seeberga**, advokáta, presidenta lotyšské advokátní komory v Rize. Pozdravné přípisys zaslaly sjezdu advokátní komory v Bukurešti, v Kaunasu, v Krakově, ve Štýrském Hradci, ve Varšavě a Zahřebu. Rovněž tuzemské německé organisace advokátské Anwaltsverband in Podmoklech a Verband deutscher Rechtsanwälte v Praze vyslovily sjezdu přání zdárného výsledku a vyslaly na sjezd svoje delegáty. Pozdravný telegram zaslal též Reichenberger Advokatenverein.

Sjezd pojednal o nejdůležitějších otázkách stavu advokátního.

O osnově sjednoceného advokátního řádu podal referát ministerský rada v ministerstvu spravedlnosti v Praze, p. **František Mrština**. Přednesl v podstatě toto:

Práce na osnově advokátního řádu se po několikaletém — občas přerušeném

projednávání — skončovávají — meziministerské jednání je již skončeno a má jen vláda rozhodnouti o několika otázkách, o nichž nebylo docíleno dohody; lze očekávat, že osnova bude v nejbližší době předložena vládě a zákonodárným sborům. Snad se bude nyní zájem o osnovu advokátního řádu stupňovati. Je to žádoucí, protože advokátní řád zaujímá v právním životě každého státu význačné místo. Ukazuje jednak, jak nazírá stát na potřebu ochrany svých občanů v právním životě, a to ochrany proti komukoliv, jednak, jak je stav ten ukázněn, aby dovedl své věci spravovati sám bez potřeby vměšování se moci jiné. Advokátní řád je, abych tak řekl, reflexem celkového právního řádu. Je-li celkový právní řád demokratický, je demokratický i advokátní řád, a je-li právní řád autoritativní, obráží se to i v advokátním řádu a v jeho provádění.

Dosavadní advokátní řády pocházejí z éry liberalistické. Heslo samosprávy patřilo tehdy k oněm, které po celá desetiletí byla ve velké vážnosti jako palladium a východisko všeho pokroku.

Změněné názory politické, hospodářské a sociální nemohly se u nás dosud dotknouti tradice autonomie advokátních komor jako územního svazku advokátů, a tak budujeme v celku na základech dosavadních.

Přes to je osnova advokátního řádu dílo nejen unifikační, ale i reformní. Reformní i po stránce organizační i v jednotlivostech.

Myslím, že v krátké lhůtě mi vyměřené nemohu učiniti více, než upozorniti na hlavní reformy a jich důvody. Neopomenu při tom se zmíniti, zda a pokud jsou realizována aspoň hlavní přání advokacie. Uskutečnění těchto přání se nestalo ovšem na 100%. Ti, kdož byli pracím blíže, vědí, kolik námahy to vyžadovalo, aby byly prosazeny požadavky zdánlivě tak oprávněné, jako je na př. autonomní soc. pojištění. Zásluhu o toto pojištění má i zvěčnělý býv. ministr Dr. Winter, jenž dovedl rozptýliti obavy příslušných kruhů, že by nastal nebezpečný průlom do veřejno-právního pojištění sociálního. Často jsem si také opakoval, že zvláště u nás je třeba vyrovnávati se se všemi činiteli, kteří mají zájem o úpravu právního řádu a dovedou svá přání a své názory náležitě odůvodniti, a že proto každá zákonodárná práce je daleko nesnadnější než ve státech jiných, kde tak silné účasti na zákonodárných pracích není. Jsem arci dalek toho, počítati to ke slabinám demokratického režimu. Naopak, je to jeho předností, pokud ovšem vyrovnávání se děje rozumně podle potřeb věcných, a ne jen proto, aby se vyhovělo a věc se dostala dále i za cenu nesprávnosti.

Na prvním místě reformy stojí organisace. Podnět k vybudování autonomie nahoru dal nám advokátní řád polský. Myšlenka jeho byla přijata a hájena zvláště i býv. prezidentem advokátní komory Dr. Stompfem proto, že se zdálo možným pomocí nové organisace odstraniti překážky, vadící obnově autonomie na Slovensku a Podkarpatské Rusi. Bylo však již dávno, několik desetiletí před tím, poukázováno i v odborné literatuře na to, že vybudování takové instance je nutné, protože dosavadní rozhodování o věcech jednotlivců ve výboru a odtud v plenu komory neuspokojuje. Zdůvodněno to bylo i praktickou zkušeností z doby poválečné.

A tak došlo k návrhu instituce vrchní advokátní komory, společné všem komorám, nad nimi stojící a je kontrolující. Jestliže v poslední osnově se užívá názvu

»delegace advokátních komor«, nezáleží na tom. Záleží přece na obsahu. Ovšem, že taková vyšší autonomní jednotka zkracuje jednotku nižší, dříve jedinou, ale nemůže to býti na újmu vývoji autonomie, bude-li vyšší jednotka prováděti své úkoly rozumně a stane-li se jen strážcem zákona, jak je to jejím úkolem.

Život si vynutil jednu funkci společného orgánu všech komor, vytvořeného však zatím jen jako sdružení bez zákonného podkladu, funkci poradní o společných otázkách, ať zákonodárných, ať jiných. To není ovšem nic zvláštního. Jsou i delegace jiných veřejnoprávních korporací: delegace obchodních komor, zemědělských rad atd. V podstatě důležitější je funkce dozorcí. Delegace advokátních komor má býti povolána ověřovati volby předsednictva komory a kárné rady. členů výboru a kárné rady a členů vysílaných do delegace advokátních komor, a to na podkladě jednacího řádu, které právě mají zabezpečiti, že bude dbáno takového zastoupení jednotlivých národností, jaké jim patří. Aby pak jednací řády i po této i po jiných stránkách zaručovaly náležitou činnost advokátních komor a odpovídaly zákonu, stará se nejen ministr spravedlnosti, jemuž již podle dosavadního řádu náleží jednací řád schvalovati, ale i delegace advokátních komor. Je oprávněna měniti ustanovení jednacího řádu a je doplňovati. Složení Stálé delegace zabezpečí, aby i zde i v jiných směrech rozhodnutí Stálé delegace se stala bez postranních ohledů výhradně s hlediska vyššího zájmu. Proto ovšem nesmí počet členů delegace jedné komory býti vyšší, než počet členů delegace ostatních komor — ustanovení, které bylo vyvoláno poměrem počtu členů advokátní komory v Praze k počtu členů komor jiných.

Schválení delegace advokátních komor potřebuje i založení invalidního a starobního zaopatření autonomního. Ovšem, protože dojde k němu již před uzákoněním advokátního řádu, bude toto ustanovení prakticky se obmezovati na event. změny v budoucnosti. To platí celkem i o možnosti na základě usnesení jednotlivých komor založiti právě vzpomenuté autonomní sociální pojištění společné členům všech komor.

Daleko nejdůležitějším je pak dozor, prováděný za pomoci presidenta advokátní komory. Přesident advokátní komory má míti nejen právo, ale přímo povinnost odepřiti výkon nebo zadržeti vyhotovení usnesení výboru nebo valné hromady, shledá-li, že toto usnesení odporuje zákonu nebo důstojnosti komory nebo že výbor nebo valná hromada překročily svou působnost. A v těchto případech rozhoduje o zákonitosti delegace advokátních komor, již bude usnesení advokátní komory předloženo. Delegace advokátních komor jest oprávněna každé usnesení nebo opatření některého orgánu advokátní komory přičítati se zákonu nebo překročující meze působnosti, buď na dozorcí stížnost nebo i z moci úřední, jako nezákonné zrušiti nebo podle povahy věci výkon usnesení nebo opatření zakázat a může dokonce, aby mohla dozor účinně vykonávati, usnísti se, že komorní výbor musí jí oznámiti všechna usnesení neb usnesení některého druhu, a president delegace advokátních komor může pak po prozkoumání naříditi, aby výkon takových usnesení byl odložen do rozhodnutí delegace advokátních komor.

Konečně nejsilnějším prostředkem je možnost proti opětovnému překročení mezi působností nebo proti opětovnému jednání proti zákonu, jemuž by nebylo možno čelití opravnými prostředky, zakročiti rozpuštěním komory. U této příležitosti po-

znamenávám, že právo ministra spravedlnosti rozpustiti advokátní komoru jest jen subsidiární, jestliže delegace advokátních komor nezakročila podle výzvy ministerstva spravedlnosti pro odstranění nezákonného stavu nebo překročuje-li sama zákon nebo nemůže se ustaviti nebo jest neschopná se snášeti.

Taio ustanovení o právech delegace byla pokládána za schopná odraziti jakoukoli námitku, že není doba zralá pro obnovení autonomie na Slovensku a Podkarpat. Rusí, a nelze o tom pochybovati, že způsobilost tu mají. Soudím, že takového vyřešení t. zv. záruk pro obnovu autonomie jest daleko správnější a lépe ve shodě s dosavadním vývojem advokacie, než aby ve všech těchto případech byla k zásahu povolávána moc státní. Prozatím také není důvodu obávat se, že by těchto ustanovení bylo zneužito v neprospěch autonomie jednotlivé komory; vždyť pojmy nezákonnosti, vykročení z mezí působnosti jsou tak vyhraněné, že nemůže býti obavy, že by sbor složený zpravidla z vynikajících znalců práva postupoval vadně.

Dosavad uvedená funkce má býti vykonávána Stálou delegací v celém sboru. Naproti tomu činnost odvolací instance má býti vykonávána v pětičlenných senátech. To jsou tyto případy rozhodnutí výboru advokátní komory: o zápisu do seznamu advokátů a o zániku práva vykonávati advokacii, o zápisu kandidátů advokacie do seznamu kandidátů a výmazu z něho, zjišťování, uznávání a potvrzování praxe kandidátů advokacie, odepření substitučního oprávnění, ukládání trestů advokátům a kandidátům advokacie pro nepřístojnost a vydávání jim příkazů a poukazů na základě dozorčí stížnosti, ačli nejde o sporné skutečnosti soukromoprávní, kde by činnost advokátní komory byla již o sobě vyloučena, ovšem ale i v takovém případě, jestliže advokátní komora neprávem své moci užila, dále usnesení výboru o neslučitelnosti výkonu advokacie s povoláním nebo zaměstnáním, jež se nesrovnává s nezávislostí, postavením, vážností anebo tí advokáta.

V těchto případech je Stálá delegace konečnou vyšší stolicí, s výjimkou však případu rozhodování o zápisu do seznamu advokátů a kandidátů advokacie a výmazu z něho a potvrzování, uznání a odpírání praxe kandidátům advokacie, kde poslední instancí je nejvyšší soud. Ale nejvyšší soud rozhoduje i v těchto případech za účasti dvou delegátů advokátních komor. Při posouzení ustanovení o pravomoci delegace advokátních komor nelze také zapomínati, že dosud podle uher. adv. řádu ve 3 případech rozhoduje o stížnostech stran na advokáty krajský soud s otevřenou stížností až k nejvyššímu soudu, a to, jde-li o vydání spisů, o podání účtu a vrácení žaloby a o vrácení žaloby o vydání peněz a jiných cených hodnot uložených u advokáta.

Pokud jde o organizaci advokátních komor samotných, změny vyplývají již celkem z toho, co bylo řečeno o delegaci advokátních komor. Z práv předsednictva není zvlášť významné, že některé věci může předseda vyřizovati předběžně s výhradou dodatečného schválení výborem, protože to odpovídá již praxi dosavadní. Potvrzením praxe zčásti zachovávané je, že jednání komorního výboru může býti přítomen komorní zástupce, ale může činiti návrhy jen při jednání ve věcech dozoru, zda má býti věc postoupena kárné radě.

Jinak je důležité uzákoněti, že může valná hromada vydávati v mezích zá-

konů závazné předpisy o době a způsobu vykonávání kancelářských prací, vydávati závazné předpisy stavovské kázně — arci jen tak, aby se neporušoval zákon — a že může uzavírati hromadné smlouvy s organizacemi zaměstnanců v advokátních kancelářích, a usnášeti se s výhradou schválení delegace o sociálním pojištění autonomním, jak o tom byla učiněna dříve zmínka.

V organizaci kárných rad zasluhuje zmínky vyhranění poměru komorního zástupce. Tento je samostatným a neodvislým od výboru, komorní zástupce nepodává žalobu, ale návrh, a rozhoduje kárná rada o tom, zda je důvod zahájit kárné řízení samostatně. Činnost delegace advokátních komor nevztahuje se na věci kárné, ty jdou v druhé stolici jako dosud ke kárnému senátu nejvyššího soudu.

To by byly zhruba všechny změny po organizační stránce, jinak dlužno obrátiti zřetel k tomu, jak byly vyřešeny některé otázky, které od počátku stály v popředí zájmu advokacie.

1. O otázce sociálního pojištění advokátů netřeba se více zmiňovati. Jest známo, že k řešení došlo již provisorně novelou z letošního roku.

2. Otázka prodloužení koncipientské doby byla rovněž vyřešena týmž zákonem.

3. Zůstala palčivá otázka pokoutnictví. Navrženo je řešiti ji v uvoz. zákoně. Zde zvláště platí, že střetly se různé zájmy, povahy zčásti sociální, zčásti hospodářské. Přes to, že základní pojem pokoutnictví v celku se nemění, neboť i dnes nemůže vykonávati činnost advokátní, ať spočívá v zastupování nebo v poradách, ten, kdo nemá k tomu zákonné oprávnění, aby z toho činil pramen výděлку, vzešla obava, zvláště v kruzích svobodných povolání jiných, že by mohli býti stíháni ti, kdož vykonávají své povolání buď na zákonné basi jako civ. inženýři, nebo bez ní, jako různé spolky vykonávající poradní činnost pro své členy, nebo bilanční a finanční znalci a poradci.

Věc byla několikráte předmětem jednání sborů, jako živnostenské rady, obchodních komor atd. Konečný návrh zní tak, že snažíme se tu činnost, která jest povahy sporné nebo na již zachování se klade důraz, vymeziti. Tak na př. sepisování podání, poradnictví a zastupování vykonávaná v mezích stanov pro členy korporace, spolků a pod. sdružení, nebudou jen tehdy pokládána za pokoutnictví, jestliže jde o činnost bezplatnou nebo za náhradu hotových výloh, je-li účelem hájiti zájmy členstva, je-li činnost ta vykonávána v oboru jejich působnosti a z jejich pověření. Stejného rázu je výhrada pro vládní nařízení o tom, kdo vykonáváje své neprávníkové povolání jest oprávněn k některé z činností shora uvedených, tvořících jádro advokátního povolání pro bezprostřední souvislost s výkonem svého povolání, a konečně výhrada pro takovou činnost účetních a bilančních znalců a komerčních inženýrů, která byla dosud vykonávána jako hlavní nebo vedlejší povolání a je v přímé souvislosti s jich povoláním.

Přes to, že přestupek pokoutnictví má býti stíhán jako přestupek správní a nikoliv, jak bylo žádáno, jako přestupek soudní, lze očekávati, že urychlené přijetí návrhů bylo by lepší než dnešní stav.

Otázka zápisu býv. soudců do seznamu advokátů byla vyřešena kompromisem tak, že advokát takový nemůže vykonávati advokacii po dobu 5 let v obvodu takového krajského soudu, ve kterém v posledních pěti letech předcházejících

zápisu do seznamu advokátů vykonával službu u soudu nebo u soudního úřadu.

Otázka zrušení prací obvod. notářů na Slovensku a Podkarpatské Rusi dosud vyřešena není. Jde o otázku, která jistě přesahuje rámec osnovy a bude hledatí řešení jinde.

Pokud jde o kandidáty advokacie, osnova snaží se důrazně zajistiti dozor nad správným vykonáváním praxe. Praxe musí býti vykonávána řádně, co možná všestranně. Výbor zakročí proti advokátům i kandidátům advokacie, jsou-li ustanovení v praxi obcházena, může praxi neuznatí nebo jí prodloužiti až na rok nebo jí může uznaní jen takovou dobou, která je přiměřena skutečnému výkonu. O tom, jak je kandidát advokacie chráněn proti vadnému používání těchto ustanovení, byla řeč již dříve. Boj proti černé praxi má jíti tak daleko, že advokát, jenž neprovozuje advokacii osobně a je zapsán jen, aby kryl osobu neoprávněnou — tou bude zpravidla kandidát advokacie — bude ze seznamu vymazán.

Osnova vůbec vyslovuje požadavek většího vzdělání kandidátů advokacie.

Proto bude přibírán do zkušební komise člen odborník pro správní právo — činí se i požadavek, dosud nepřijatý, aby písemná zkouška se vztahovala i na správní právo — a proto budou moci advokátní komory zařizovati zvláštní učební kursy — pro teoretický a praktický výcvik kandidátů advokacie. Záleží na dobré organizaci povoláním vhodných sil a dokonalou přípravou, aby tato ustanovení přinesla prospěch jak advokátům, tak i kandidátům advokacie.

Konečně dlužno se zmíniti o některých ustanoveních sledujících ochranu občanstva. Advokátní řád vymezuje nejen oprávnění a postavení advokátů jako členů advokátních komor, ale i postavení jich ke stranám, k občanstvu. Občanstvo se více chrání zejména ustanoveními o zákazu užívání takových prostředků a postupu, které mají za účel věc protahovat, o povinnosti advokáta předložiti advokátu odpůrcovu listiny, o které strana opírá svůj nárok nebo svou obranu — tedy ne až v procesu — o povinnosti advokáta dodatí účet nejdéle do 6 měsíců po ukončení zastupování v jednotlivé věci a zastupuje-li stranu pravidelně ve více věcech, nejdéle v 6 měsících po uplynutí kalendářního roku, v němž byly ukončeny věci, které zastupoval, o event. kontrole deposit, uložených u advokáta, výborem komorním, o zástupcích advokáta, jenž byl zemřel nebo byl z trestu zbaven práva vykonávati advokacii, konečně o účasti v kárném řízení; jde-li o porušení povinnosti povolání, bez práva však odvolacího.

Advokáti naproti tomu získávají ochranu proti nálezu o potresání pro nepřistojnost rekusem na delegaci advokátních komor, promlčením nepřistojností po 3 letech a kárných přečinů po 5 letech, zákonným zástavním právem na pohledávky proti odpůrci.

Myslím, že vše ostatní jsou celkem detaily tohoto širokého rámce, detaily sice v mnohém zajímavé, které však krátce vystihnouti není dobře možné. Důvodová zpráva osnovy neopomenula zdůrazniti dobrou vůli na straně zástupců advokacie uzákoniti dobré dílo, které má položiti základ pro další zdravý vývoj advokacie a umožniti plnění jejího vysokého úkolu: býti ochráncem všech, kdož ochrany právní potřebují. Víím, že přání advokacie je také, aby poměr občanstva v mnohém směru se změnil, aby pomoc advokacie byla vyhledávána všude tam, kde je toho skutečně potřeba, a přání z velké části důvodné; zvláště po stránce zabez-

pečení práv stran při uzavírání právních jednání bylo by si přáti jiného poměru, než je dnes. Ale to bude věc vývoje asi jako u lékařů; i tam směřuje vývoj k tomu, zajistiti si předem zdraví, aspoň v pokročilých státech, a tak by mělo býti tomu i v životě právním. Víím, že po té stránce konkurují s advokáty notáři, ale nemohu pokládati za správné poslání jedněch či druhých po této stránce nějak omezovati. Budou oba stavy spolu dobře soutěžiti kvalitou svých prací. Naproti tomu rozšiřovati ochranu občanstva nuceným užíváním advokacie v míře větší než dnes nezdá se slučitelné s vývojem poměrů kulturních, dokonce nutno počítati s tím, že ustanovení o nuceném zastupování advokátem ve věcech sporných v dnešním rozsahu pro celou budoucnost udržeti se nedají.

Jestliže by stav advokátský měl býti jednou ohrožen existenčně, bylo by nutno na určitou, dopředu položenou dobu zastavit zápis kandidátů advokacie vůbec. To by ovšem byl již prostředek nejkrajnější. Zatím nezdá se jeho použití zapotřebí.

Advokátní řád se snaží dosavadní v poměru k mnohým jiným státům vysokou úroveň advokacie československé zachovati, a je dobře, že i zástupcové advokacie samé byli od počátku prací ovládnuti touto myšlenkou.

Tento referát doplnil korreferent **Dr. Hynek Bulín** případnou kritikou osnovy, zdůrazniv nutnost utužení stavovské kázně příslušníků stavu advokátního.

Byla usnesena **resoluce** otištěná ve zprávě o závěrečné plenární schůzi na str. 312.

Secke advokátská jednala dále

o zodpovědnosti advokátově podle advokátního řádu.

Referát na toto téma přednesl p. **JUDr. Bedřich Jahn**, advokát a president disciplinární rady advokátní komory v Praze, který uvedl:

Právní odpovědnost, tedy pojem teoreticky základní a prakticky vůbec nejvýznamnější, není ustáleně definována. V širším smyslu lze jí rozuměti vůbec tož, jako býti vázán nějakou povinností (tak na př. Weyr ve svých Základech právní filosofie na str. 149). Zpravidla se arcí pod právní odpovědností míní pouze nutnost nésti jisté právní následky, které někoho postihují teprve tehdy a právě proto, že určité právní povinnosti byly již porušeny. Zmíněné právní následky, tedy tak zvané sankce v případě bezpráví, vyskytují se zásadně v dvojí podobě: Ten, kdo odpovídá z porušení nějaké povinnosti, je stížen buď **trestem** (ať již justičním, disciplinárním či jiným) anebo jistou **další povinností** (zpravidla restituční či k náhradě škody).

Jde-li nám nyní o zodpovědnost advokáta podle advokátního řádu, tanou nám na mysl pouze následky porušení oněch zvláštních povinností advokátských, o nichž právě advokátní řád jakožto ius advocatorum speciale pojednává. Nezájímají nás tedy ani advokátské tresty justiční, na př. sankční ustanovení obecného trestního zákona (jako § 102 lit. D a § 103; zločin a trest prevarikace), ani advokátské povinnosti sankční, stanovené jinými zákony (vyslovně na př. § 49 civ. řádu soudního a pak vůbec ustanovení obecného zákona občanského o smlouvě mandátní a o náhradě škody; z nichž zvláště §§ 1299 a násl. dosahují také na advokáty).

Zkoumáme-li s tohoto hlediska advokátní řád, který podle § 9 zákona čís. 40/1922 zůstal v platnosti v historických zemích československého státu, tedy zákon ze 6. července 1868, čís. 96 ř. z., shledáme, že o zodpovědnosti advokáta v našem smyslu ustanovení vůbec **nemá**. Disciplinární tresty na porušení povinností vyčtených advokátním řádem stanoví totiž zvláštní disciplinární statut, zákon č. 40/1872 ř. r. (změněný zákonem čís. 223/1906), takže soustavně a zevrubně zkoumání této trestní odpovědnosti vlastně vypadá z rámce našeho tématu. Pokud pak jde o jiné následky, tedy odpovědnost civilně-právní, omezuje se advokátní řád na povšechnou zmínku v § 11, že advokát bude odpověden («verantwortlich»), jestliže by povinnosti tamtéž stanovené neučinil zadost (srovnej též advokátní obraty »unter gesetzlicher Haftung« v § 14 a »unter seiner Verantwortung« v § 15). Těmito všeobecnými výrazy se odkazuje na restituční a nahrazovací povinnosti občanského či jiného zákona, nadbytečně ovšem, poněvadž se rozumějí samo sebou, ale má tím býti zřejmě vyjádřeno i to, že žádné zvláštní odpovědnosti podle advokátního řádu právě — není. Na rozdíl od toho má slovenský advokátní řád (čl. XXXIV uherského zákona z r. 1874) v §§ 71 a 72 striktní ustanovení o povinnosti advokáta k náhradě škody, »ktorej spôsobil niekomu v úradnom pokračovaní svojím konáním alebo opomenutím či úmyselne, či zavinenu, neopatrnostou, nakoľko by už nebolo možno odvrátiť ju zákonitým opravným prostriedkom«, jakož i o podmínkách žaloby.

Z toho, co dosud bylo řečeno, vyplývá, že odpovědností advokáta podle advokátního řádu možno rozuměti jen onu právní odpovědnost v širším smyslu, jak o ní byla zmínka na počátku, tedy nikoliv sankční, nýbrž základní povinnosti, jak jsou stanoveny v II. dílu advokátního řádu. Sluší arci uvážiti: Mezi podmínkami povinnosti k náhradě škody podle občanského zákoníka vystupuje vedle škody, jejího způsobení (kausálního nexu) a zavinění především také podmínka **protiprávnosti**. (Tato podmínka je ovšem pouze pravidlem, jež nepostrádá výjimku, jak upozorňuje prof. Krčmář ve svém vynikajícím pojednání: Příspěvky k pojmu právní povinnosti, Sborník věd právních a státních, 1933, pod čís. 25.) Jestliže si dále uvědomíme, že protiprávnost není dána ničím jiným než jednáním proti povinnosti, docházíme k výsledku, že zkoumajíce onu širší odpovědnost advokáta, krátce jeho povinnosti podle advokátního řádu, zjišťujeme tím zároveň jednu, a to principiální podmínku jeho užší, sankční odpovědnosti podle obecných ustanovení občanského zákona.

Advokátní řád stanoví povinnosti advokáta pod rubrikou »Práva a povinnosti advokátů« v §§ 8—21, pojednávaje promiscue zároveň o jeho právech, při čemž zvláště povinnosti nejsou vždy vyčteny dosti přesně a zevrubně. Lohsing se ve svém komentáři ovšem snaží tyto povinnosti jasně rozlišiti a podstatu každé z nich určitě charakterisovati. Tyto povinnosti se obvykle liší podle tendence zákona a podle disciplinární praxe na dvě hlavní skupiny: jednak jsou to ony povinnosti, které vyplývají z mandátního poměru advokáta a ze vztahu advokáta k své nadřízené instanci, jichž porušení se označuje podle § 2 disciplinárního statutu jako **porušení povinnosti povolání**: jest to zejména porušení zásadních povinností, stanovených §§ 9 a 11 adv. řádu,

jednak jsou to ony povinnosti, které ukládá advokátní řád advokátům co do jednání a chování vůči úřadům neb vůči osobám třetím — jak při výkonu jejich

povolání tak i mimo ně — se zřetelem k významu a vážnosti advokátního stavu, jichž porušení označuje disciplinární statut jako jednání na **újmu cti a vážnosti stavu advokátního**.

Pojem »povolání advokáta« definuje výstižně NS. ve svém nálezu č. 175 dis. takto: »povoláním advokáta ve smyslu § 8 a násl. adv. ř. jest rozuměti každou činnost, kde advokát, vystupuje jako zmocněnec stran (kap. 2 obč. zák.) a současně jako znalec práva a právních poměrů vůbec, převzal na sebe závazek obstarávati záležitost a zájmy věci jemu svěřené se zvýšenou kautelou **bezpečnosti** (bezelstnosti a poctivosti), správnosti a svědomitosti. Při tom nezáleží na tom, zda určitý úkon či celá řada jednání byla mu svěřena z důvodu osobní známosti nebo příbuzenského poměru či zvláštní důvěry, snad se zřetelem k odborným jeho vědomostem; byl-li věcí pověřen jako advokát, jde při obstarání věci o výkon povolání«.

Tyto obě skutkové podstaty (porušení povinnosti povolání a poškození cti a vážnosti stavu) mohou a nemusejí splývati tak, že by každé porušení povinnosti o sobě již zakládalo skutkovou povahu také zlehčení cti a vážnosti stavu. Rozeznává-li zákon mezi oběma řečenými přečiny, vysvítá z toho, že čin porušující povinnost adv. povolání lze podřaditi i pod skutkovou podstatu přečinu zlehčení cti a vážnosti stavu **jen**, přistoupí-li k němu ještě zvláštní okolnosti, z nichž je na takové zlehčení usuzovati (nález N. S. č. 91, 96, 104, 147, 174, 222 dis.).

Lohsing ve svém Komentáři na str. 122 rozděluje ustanovení části II. adv. řádu o právech a povinnostech advokáta na tři skupiny: jednak na ony předpisy, které platí pro advokáta jako pro každého jiného plnomocníka, za druhé na ony, které platí sice všeobecně pro plnomocníka, ale u advokáta jsou odchylně upraveny (na př. povinnost plnomocníka podle § 1025 obč. zák. pokračovati v provádění svěřených záležitostí, dokud není od zmocnítele neb jeho dědiců učiněno jiné opatření, kdežto § 11 stanoví u advokáta pouze lhůtu 14denní) a za třetí ustanovení, která se týkají advokáta pouze jako takového (§§ 11, 12, 13, 15 adv. řádu).

Mám za to, že možno povinnosti advokáta rozlišovati pro náš účel nejhodněji také podle toho, vůči komu se plnění neb neplnění té které povinnosti projevuje, tedy přesněji řečeno podle objektu, resp. podle adresáta povinnosti. Pak možno povinnosti advokáta rozvrhnouti na povinnosti **vůči klientům, vůči odpůrci, vůči stavu**, jimiž jsou zejména obedience vůči stavovským orgánům a šetření ustanovení odst. 2. § 10 adv. řádu, že advokát jest povinen bezelstností a poctivostí čest a vážnost stavu zachovávat — ke kterýmžto povinnostem také možno přiřaditi povinnosti, které má advokát vůči svým kolegům, tedy ke všem příslušníkům stavu i vůči svému kancelářskému personálu a povinnosti **vůči státu**, k nimž náleží především zachovávaní ústavy a ostatních zákonů, zejména i s hlediska formálního.

Vzhledem k obsáhlosti látky chci pojednati pouze o zodpovědnosti advokátově vůči klientům.

Základní ustanovení o povinnosti advokáta vůči klientovi je **obsaženo v § 9 adv. řádu**, který stanoví, že advokát jest povinen zastoupení, které na sebe vezme, podle zákona vésti a právo své strany proti každému pilně, věrně a svědomitě hájiti, že má právo vše, co podle zákona k zastoupení své strany má za příhodné

bez okolků přednosti a všech prostředků k odporu a obhájení užiti, pokud to není jeho plnomocenství, svědomí a zákonům na odpor.

Při výkladu tohoto odstavce prvního citovaného § 9 mohla by z textace téhož vzniknouti pochybnost, zda povinnost advokáta vůči klientovi se vztahuje pouze na pilné, věrné a svědomité hájení, kdežto neohrožený přednes a použití všech prostředků k obhájení práv jeho klienta, že jest pouze právem a nikoliv povinností advokáta vůči klientovi. Názory právníků se v tomto bodu rozcházejí a věc se uvádí v souvislost s t. zv. advokátní imunitou. Byloff ve svém, v roce 1914 uveřejněném díle »Das advokatorische Immunitätsrecht in Oesterreich«, pokládá právo použití všech prostředků a neohroženého přednesu za jakési přednostní právo, které jedině advokátu přináležejí, a to na základě vlastního a nikoliv od strany odvozeného práva (kraft eigenen Rechtes, nicht auf Grund eines von seiner Partei abgeleiteten Rechtes), kdežto Lohsing ve svém Komentáři tuto teorii o advokátní imunitě popírá, dovozuje, že základní ustanovení § 9 adv. řádu mají obdobnou platnost i pro jiné zmocněnce a neuznává nějaká přednostní práva (Vorrechte) advokátního stavu. Práví (str. 125 jeho Komentáře), že posuzuje-li se druhá věta § 9 adv. řádu jako celek, není ničím jiným než korrelátem práv k povinnostem, které ukládá advokátu věta první tohoto § 9. Věta první praví: »Ukládám ti, advokáče, tyto a tyto povinnosti«, a věta druhá dodává: »Ke splnění těchto povinností máš práva, odpovídající splnění těchto povinností a povaze věci.« — Podobné stanovisko také přijala Vídeňská advokátní komora v květnu 1923, která prohlásila, že sluší v advokátní imunitě shledávati nikoliv privilegium stavu, nýbrž právo strany, tedy právo občanstva, hledajícího právní ochranu, v jehož zájmu jest tato imunita zákonem stanovena. Advokátní imunita je právo povolání, vůči němuž stojí povinnost povolání svědomitého a neohroženého zastupování strany.

Přikloníme-li se ke stanovisku Lohsingovu, seznáme, že § 9 adv. řádu stanoví jakousi základní povinnost advokáta vůči klientovi, totiž převzaté zastoupení hájiti pilně, věrně a svědomitě. Rozsah způsobu tohoto hájení je ovšem omezen v dvojím směru: jednak zákony — § 9 výslovně uvádí, že advokát musí zastoupení podle zákona vésti a nesmí činiti něco, co by bylo zákonům na odpor — a nesmí tudíž svědomitě a neohrožené zastupování býti zaměňováno za nešetření zákonných předpisů, zejména také porušování formálních předpisů pro docílení toho kterého práva stanovených: z toho důvodu právní akty na oko — i kdyby byly v zájmu klienta — nelze pokládati za slučitelné s ustanovením § 9 adv. řádu a naopak stihají se jako porušení povinností § 9 stanovených.

Lohsing ve svém Komentáři cituje z disciplinární judikatury několik charakteristických případů jednání na oko, prohlášených za disciplinární: doplnění písemné plné moci nepravými podpisy třetích osob a předložení této plné moci soudu, zažalování smének na jméno fingované osoby, zažalování vlastní pohledávky advokátovy pod jménem fingované osoby, zavtělení fiktivních pohledávek.

Druhé omezení povinnosti advokátské při hájení jeho klienta jest pak obsaženo v posledních slovech odst. 1. § 9 »pokud to není jeho plnomocenství, svědomí a zákonům na odpor«. Advokát nesmí překročiti meze zastoupení, dané plnou mocí, nesmí se vměšovati do jednání, k němuž není zmocněn. Povinnost pilného zastupování nesmí býti vykládána jako naprostá volnost advokáta při jednotlivých úkonech. Plná moc, resp. příkaz, vždy zůstává základním měřítkem

volnosti úkonů advokáta. Dalším regulativem plnění povinností advokátových jest jeho svědomí: v teorii i praxi jest často řešena otázka, je-li advokát povinen zastupovati nárok, o jehož neodůvodněnosti jest přesvědčen: tu dlužno především poukázati k tomu, že advokát není povinen převzíti zastoupení a že tudíž odmítnutím zastupování takového neodůvodněného nároku se může vyhnouti tomuto rozporu se svým svědomím. — Pakli však advokát převezme zastoupení i neodůvodněného nároku, jest povinen i tento neodůvodněný nárok zastupovati pilně, věrně a svědomitě. Podle Lohsingova komentáře náleží však ke svědomitému zastupování vždy povinnost dáti klientovi správnou radu — tedy informovati jej správně, i když se jedná o neodůvodněný nárok. Lohsing klade na čistotu svědomí advokátovu velkou váhu a výslovně akcentuje, že »právní zástupce má býti právním přítelem, avšak nikoliv komplicem strany«.

Shodně s tímto pojmáním povinností advokátových praví NS. v rozh. č. 223 dis Sb. n. s. tr.: »advokát je podle §§ 9, 10 adv. ř. povinen voliti k obhájení práv svého klienta jen takovou cestu, která je ve shodě s právním řádem; nesmí straně tajiti skutečný právní stav, jak se mu jeví po informativním jednání podle skutkových sdělení strany, doplněných případným seznáním obsahu příslušných spisů a listin; je povinen poučiti stranu o mylném jejím pojmání domnělého bezpráví, o zjevné zbytečnosti nebo nemožnosti těch právních kroků, jež strana chce podniknouti, a trvá-li strana přes to na určitém právním postupu, odepřítí zastupování ve věci, jejíž naprostá beznadějnost je mu zřejmá, a tak uchrání stranu před škodou, která by jí nezbytně musela vzejíti žádaným postupem a právním zastupováním«.

Poněkud větší volnost dlužno ovšem přiznati advokátu, jedná-li se o zastupování, hájení trestní a pak ovšem, jde-li o offo zastoupení, o zastoupení z úředního příkazu; pak ovšem ustanovení o pilném, věrném a svědomitém hájení dlužno bezpodmínečně aplikovati na toto zastoupení — i když se jedná o věc, o jejíž neoprávněnosti neb neodůvodněnosti je advokát přesvědčen.

Lohsing ve svém Komentáři jednotlivá adverbia, jimiž je hájení strany § 9 adv. řádu označeno, charakterisuje asi takto:

Pilně znamená jednání bez průtahů: jest tedy advokát povinen převzatou jím záležitostí, jak to případ sám a okolností případu vyžadují, provésti: ovšem nedostatek rychlosti neb energie sám o sobě netvoří porušení povinností a sluší vždy přihlížeti k zevním okolnostem, jimiž je průtah zaviněn (na př. nedostatek personálu). V četných případech tohoto prodlení dlužno shledávati pouhý nepořádek, stíhaný výborem komory a nikoliv disciplinární delikt, podléhající pravomoci disciplinární rady.

Věrnost při vedení svěřené záležitosti pokládá Lohsing za nejvyšší a nejsvětější povinnost advokáta vůči svému klientovi. Zejména převzetí zastoupení neb udělení rady odpůrci a zdržování peněz klientovi — o kterýchžto dvou disciplinárních deliktech jednájí zvlášť § 10 a § 19 adv. řádu — sluší pokládati za nejtěžší disciplinární delikty, k nimž řadí se další, porušení věrnosti zakládající, a sice přijetí peněz za zády klienta na úkor jeho zájmů (§ 1013 obč. zák.).

Svědomitost advokátova záleží v tom, že má všechno učinit, aby práva jeho klienta byla chráněna a zabránit všemu, čím by postavení klienta mohlo býti ohro-

ženo. Svědomitost, uložená advokátovi § 9 adv. řádu, jest obdobná povinností, uloženým § 1009 obč. zák. každému zmocněnci s tím rozšířením, že se vztahují i na ona jednání advokáta, která pod pojem zmocnění ve smyslu obč. zákona nespádají. Porušení svědomitosti advokáta se jeví nejen v nedbalosti při provádění jednotlivých právních úkonů advokátu svěřených, nýbrž i ve zneužívání lehkomyšlnosti neb svárlosti klienta.

Spornou jest zejména otázka, zda a do jaké míry za vadné nebo i chybné zastupování jest advokát zodpověden civilněprávně neb disciplinárně. Náhled, že vadné zastupování není deliktem disciplinárním, poněvadž povinnosti zástupce (mandatáře) jsou povinnosti civilněprávní a nikoliv stavovské, Lohsing potírá a poukazuje k tomu, že podle § 10 odst. 2. adv. řádu a § 2 disc. statutu i mimostavovské jednání advokáta může býti disciplinární a že vůbec všechny v § 9 adv. řádu uvedené povinnosti mají všeobecnou civilně-právní povahu a i při úplném ignorování § 9 adv. řádu z předpisů občanského zákoníka se dají dovoditi. Pouze mylné pojetí toho kterého právního případu nebo použití nevhodných prostředků k dočlenění určitého účelu nebo různost právního názoru nemůže zakládati disciplinární delikt a stížnosti na takovýto postup náležejí před výbor a nikoliv před disciplinární radu — i když by za určitých dalších podmínek mohly zakládati civilní nárok na náhradu škody. Disciplinárními se stávají takové případy teprve tehdy, jsou-li provázeny dalším jednáním advokáta, přičím se jeho povinností.

Tak uznal N. S. v rozhodnutí č. 222 dis. Sb. n. s. tr.: »Možno připustiti, že ona smlouva (i. e. smlouva o zřízení společnosti s r. o.) vykazuje po stránce právnícké jisté vady a nedostatky, ale na druhé straně nelze přehlížeti, že obviněný byl stranami, jež mu přinesly návrh smlouvy, postaven takřka před hotovou věc a provedl jen právníckou úpravu navrženého ujednání, které bylo — a na to dlužno klásti zvláštní váhu — založeno především a hlavně na vzájemné důvěře smluvních stran. Jestliže byla tato důvěra zklamána, nelze za to činiti **disciplinárně** zodpovědným obviněného, jemuž po subjekt. stránce lze věřiti, že při vyhotovení smlouvy postupoval podle **svého nejlepšího vědomí a umu.**«

N. S. posuzoval tuto složku jen s hlediska kárného, po stránce soukromoprávní bylo by přihlédnouti k předpisům práva materiálního.

Odstavec první § 9 adv. řádu obsahuje tudíž základní směrnici pro povinnosti advokáta vůči klientovi, obsahuje substrát všech jednotlivých povinností zvláštních, které v jednotlivých dalších ustanoveních části druhé advokátního řádu porůznu jsou uvedeny.

Jest to především povinnost **zachovati tajnost u věcech jemu svěřených**, povinnost mlčeti, o které se zmiňuje odst. 2. § 9. Povinnost tato jest ovšem různá, podle toho, jedná-li se o záležitost rázu civilního nebo trestního, a je regulována předpisy řádu civilního i trestního, na které se v adv. řádu výslovně upozorňuje.

Příkaz mlčenlivosti se však vztahuje ke všemu, co souvisí s vedením věci svěřené advokátovi, bez rozdílu, zda jsou to projevy a postřehy klienta, advokáta či třetích osob a přetrvává poměr zástupčí (Sb. n. s. tr. č. 148 dis.). Důvěra, že právní zástupce nikdy nepoužije toho, co mu klient svěřil o nepřiznivých stránkách své věci, jest tak nezbytným předpokladem pro správnost a úplnost informace a na ní závislé správnosti rady, že jest bez výjimky žádati, aby právní zástupce ani

v domnělém zájmu klienta takového sdělení nepoužil (nikomu je nezjevil), pokud k tomu nemá výslovné svolení klienta (Sb. n. s. tr. č. 110 dis.).

Lohsing subsumuje pod porušení povinnosti zachovati tajemství také uveřejňování reklamních článků v novinách, což se mně však nezdá býti případným, poněvadž přece tyto články zpravidla obsahují vylíčení případů, projednávaných veřejně před soudními tribunály, takže o nějakém porušení tajemství nelze dobie mluviti; takovéto případy dlužno podle mého náhledu subsumovati pod porušení cti a vážnosti stavu ve sm. § 10 odst. druhého adv. řádu.

Ovšem shledal Nejvyšší soud porušení povinnosti mlčenlivosti v jednání advokátově, který spolupůsobil za účelem své reklamy při rozšiřování zprávy, jako by se jeho klienti pokoušeli za velký honorář získati ho za obhájce pro osobu, obviněnou z trestních činů proti čsl. státu (Sb. n. s. tr. č. 157 dis.).

Další povinnost advokáta vůči klientovi stanoví zvlášť první odstavec § 10, který ukládá za povinnost advokátovi **nepřijímati zastoupení a neudělovati rady ve věci, ve které zastupoval druhou stranu.** Jak již uvedeno, jest porušení této povinnosti, jež jest porušením věrnosti, stanovené § 9 adv. řádu, nejtěžším disciplinárním deliktem. Totéž obdobně platí o současném zastoupení obou stran a vztahuje se nejen na případy procesálního práva, nýbrž i na záležitosti trestní (Sb. n. s. tr. č. 271 dis.), na záležitosti práva nesporného (Sb. n. s. tr. č. 110, 116, 131, 158 dis.), ba i na případy práva disciplinárního — že na př. člen disciplinární rady nemůže převzítí hájení stíhaného advokáta ve věci, ve které byl vyšetřujícím komisařem, rozhodoval v prvé instanci nebo zastával funkci návladního komory.

Exkulpačním důvodem při podvojném zastoupení může býti pouze zaviněný omyl nebo naprostý nedostatek kolise zájmů (na př. při sepisování oboustranných právních aktů) — naproti tomu však sluší podvojně zastoupení pokládati za oficiální delikt disciplinární, který nemůže býti odstraněn dohodou a souhlasem stran (Holubovský).

Účelem ustanovení § 10 odst. 1. adv. řádu jest sice, by advokát nemohl při zastupování odpůrce své dřívější strany využiti znalosti o poměrech dřívějšího klienta na jeho úkor; zásada v tomto ustanovení vyslovená je však bezpodmínečná a platí bez ohledu na to, zda v konkrétním případě nastalo takové využití čili nic (Sb. n. s. tr. č. 67 dis.).

V odstavci třetím § 10 uvedenou povinnost advokáta převzítí zastoupení výborem komory advokátní uložené nutno subsumovati pod povinnosti advokáta vůči stavu a nikoliv povinnosti vůči klientu.

Naproti tomu jest však stavovskou povinností advokáta vůči klientu povinnost, stanovená § 11, »**svěřenou věc obstarati**«. Této povinnosti předchází ještě jiná povinnost advokáta vůči klientovi: povinnost, stanovená § 1003 obč. zák. prohlásiti se bez prodlení a jasně o učiněném příkazu: porušení této povinnosti nemá jedině následky civilně-právní, nýbrž nepochybně i následky disciplinární. Obstarání svěřené věci, rozsah úkonů, které má advokát provésti, řídí se pak rozsahem příkazu neb obsahem plné moci. Rozsah příkazu neb plné moci nesmí býti rozšiřován a advokát, který překročuje meze daného mu příkazu nebo předsbere jakékoliv právní kroky bez předchozího souhlasu, jedná disciplinárně. Lohsing na př. pokládá za nutné, aby advokát, který provedl spor, si vyžádal k exekucním krokům zvláštní zmocnění a seznává tedy obstarání záležitosti ve skončení sporu.

Ovšem naproti tomu nesporně náleží k obstarání záležitosti povinnost podati klientovi zprávu o provedení svěřené záležitosti a zúčtování s klientem, o kterém má ještě zvláštní ustanovení § 19 adv. řádu.

Jak má býti s hlediska disciplinárního při obstarávání svěřené záležitosti býti posuzováno zdržování neb protahování věci, označuje Holubovský takto: »Pouhé nekončení úkonů, které advokát k provedení převzal nebo takové provedení převzatých úkonů, které neodpovídá příkazu, má zpravidla pouze důsledky civilně-právní, nastaly-li zvláštní okolnosti, které opomenutí provedení převzatého příkazu neb provedení neodpovídající příkazu projevují jako nedostatek svědomitosti. — Pouhé nedopatření nemůže nikdy zavdati příčinu k disciplinárnímu jednání proti advokátu.«

§ 11 advokátního řádu ve svém závěru také obsahuje poznámku o civilně-právním ručení advokátově. — Lohsing ve svém Komentáři dodává, že pouhé neobstarání svěřené záležitosti samo o sobě nemůže zakládat nárok na náhradu škody, nýbrž že nutno předpokládat také skutečnou hmotnou škodu.

Zvláštní povinnosti vůči klientu obsahuje adv. řád v případě **skončení zastupování** v 2. a 3. odst. § 11 adv. řádu. Především, kdy nastane skončení zastoupení:

Ačkoliv § 11 pojednává pouze o výpovědi a odvolání plné moci, nemůže o tom býti pochybnosti a plyne to také z ustanovení o smlouvě mandátní, že zastupování končí provedením svěřené záležitosti, kterým zaniká plná moc: provedením sporu, zaknihování smlouvy, po případě vynesení rozsudku v trestní záležitosti končí zastupování, končí plná moc a k provádění dalších neb nových kroků jest třeba nové plné moci: kdo bez plné moci obstarává další záležitosti klienta, jedná proti povinnostem adv. řádem předepsaným. Tím nemůže však býti řečeno, že by advokát nemohl na podkladě písemné staré plné moci obstarat nové záležitosti, dostane-li se mu se strany klienta nového příkazu.

Povinnost vykonávat advokacii osobně je zmírněna právem substituovat pro jednotlivé úkony na **vlastní zodpovědnost** jiného advokáta neb kand. advokacie (§§ 14, 15, 30 a 31 adv. ř.); z povahy věci plyne, že advokátnímu koncipientovi nemůže býti odepřena jistá samostatnost, pokud ovšem zájem nenařizuje zastoupení strany advokátem samým a pokud lze ji srovnati s vlastní zodpovědností advokáta za veškeré práce svěřené jeho kanceláři.

Naproti tomu však v případě úmrtí advokáta, v případě jeho trvalé nepřítomnosti, v případě jeho resignace, škrtnutí nebo suspense — tedy ve všech třech případech, kde advokát sám neustanovuje si svého substituta, nýbrž téhož mu zřizuje výbor komory, nepřechází podle názoru Lohsinga zástupčí poměr na substituta. Nelze ovšem naproti tomu se domnívati, že klient zůstane vůbec bez právní ochrany a dlužno asi přikloniti se k názoru, že obdobně platí ustanovení § 11 druhého odstavce o 14denní lhůtě.

§ 11 činí rozdíl mezi výpovědí plné moci, která může se státi jak se strany advokáta, tak se strany klienta, a mezi odvoláním mandátu, což může učiniti pouze klient.

V případě výpovědi plné moci jest povinen advokát stranu po dobu 14 dnů zastupovati potud, pokud je potřebí, aby ji uhájil právních násteaků: z tohoto znění dovozuje Lohsing, že tato 14denní lhůta jest lhůtou maximální a že jí není

třeba dodržeti, když již před jejím uplynutím učinil advokát opatření, aby zájem klienta neutrpěly újmu: musí tedy na př. advokát nesporně podati za klienta odvolání proti rozsudku, aby nenastalo zmeškání lhůty — ale nebude naproti tomu povinen učiniti exekuční návrh na podkladě pravoplatného rozsudku; bude advokát povinen ve vyzývacím řízení knihovním při dospívající lhůtě podati jménem klienta odpor proti závadnému oddělení pozemků, ale nebude povinen provéstí knihovní zavěšení uzavřené tržové smlouvy — není-li ovšem ještě jiné nebezpečí.

Při skončení zastupování nastává pro advokáta další povinnost vůči klientovi: **povinnost k vrácení listin** podle § 12 adv. ř. Povinnost tato není oficiální, nýbrž nastává toliko při vyzvání strany. Strana jest také povinna si listiny samá u advokáta vyzvednouti — ovšem advokát nesmí v tomto bodě uplatňovati nějaký justament a mohl by naopak nějakým svéhlavým jednáním sám si přivoditi disciplinární provinění.

Advokát je povinen vrátiti pouze originály listin a spisy, není však povinen vrátiti koncepty nebo korespondenci strany a rovněž ne originály potvrzenek na zaplacené jím částky. V případě, že nemá advokát zaplacený své útraty, svůj palmár, má právo dáti zříditi na útraty strany opisy listin a spisů, nemá však nikdy právo listiny si zadržovati, a to ani tehdy ne, když mu útraty neb palmár nebyly zaplacený.

Poslední věta § 12 jedná o pětileté lhůtě po skončení zastupování, po kterou je povinen advokát spisy uschovávat; stylisace tohoto ustanovení, které mluví pouze o spisech a nikoliv o originálech listin, ponechává spornou otázku, zda tato pětiletá lhůta se vztahuje také na tyto originály. Povaha věci, důležitost originálů by nasvědčovala tomu, že na tyto listiny se pětiletá lhůta nevztahuje.

V § 13 adv. řádu je obsažena další povinnost advokáta vůči klientu, totiž povinnost poznámenati na odvolané plné moci tuto okolnost: také zde nejde o povinnost oficiální, nýbrž pouze v případě žádosti strany.

V § 16 adv. řádu obsažené ustanovení, že advokátu **není dovoleno věc, o kterou je rozepře, výplatou na sebe převéstí**, má obdobné uplatnění v § 879 obč. zák., které prohlašuje takovéto ujednání za neplatné. Pro disciplinární posouzení takovéto ujednání jest podle Lohsinga směřodátným, zda se jedná o **spornou** pohledávku neb sporný nárok či nikoliv. Tomu nasvědčují slova § 16 »věc, o kterou jest rozepře«. V případě nesporné pohledávky neb nároku jest cesse na advokáta podle znění zákona s hlediska disciplinárního přípustnou (Rozh. sb. n. s. civ. 3694, 8179, 7107 a tr. č. 13 dis.).

Ve spojení s tímto ustanovením adv. řádu dlužno se zmíniti o dvou — s hlediska disciplinárního — důležitých ujednáních s klientem: výhradě t. zv. quota litis a výhradně honoráře úspěchu. Ujednání o quota litis se týká podílnictví na vysouzené věci, vymínění honoráře úspěchu pak vyhrazuje advokátovi nepoměrně vyšší odměnu při docíleném úspěchu proti nepatrné neb vůbec žádně odměně v případě prohry neb nedocílení cíle, o který advokát usiloval. Disciplinární práxe jest sice kolísavou, ve většině však přikloňuje se k názoru, že obojí tato ujednání jsou disciplinárním proviněním.

Důležitou povinností advokáta vůči klientu, o které advokátní řád pojednává, jest **povinnost zúčtování se stranou**, jak uvědno v § 19. Lohsing ve svém

komentáři vytýká, že § 19 vlastně upravuje pouze retenční právo advokáta a způsob vyřízení sporných nároků výborem advokátní komory, kdežto způsob zúčtování advokáta se svým klientem § 19 adv. řádu upraven není. Nutno však zastávat stanovisko, že advokát jest vždy povinen po skončení zastoupení se svým klientem zúčtovat — i když se retenční právo neuplatňuje. Plyne to jednak z ustanovení §§ 1009 a 1012 obč. zák., platných pro jakéhokoliv zmocněnce, jednak z ustanovení odstavce prvního § 11 adv. řádu o povinnosti advokáta obstaratí svěřenou mu věc. Retenční právo advokáta, o kterém pojednává § 19 adv. řádu ve spojení s povinností zúčtování s klientem, nesmí ovšem se strany advokáta v žádném směru býti nadužíváno: tak především vztahuje se retenční právo pouze na hotovosti — § 19 mluví výslovně o hotových penězích — a nesmí býti rozšiřováno na jiné předměty; nevztahuje se tedy na příkl. na vkladní knížky (Sb. n. s. tr. č. 91 dis.) ani na stvrzenku o složení peněz u pošty (Sb. n. s. tr. č. 32 dis.),

rovněž může se vztahovati pouze na hotovosti, došlé pro klienta, a nikoliv na peníze, které přijal advokát pro jiné osoby,

taktéž retenční právo trvá pouze tak dlouho, pokud mezi advokátem a klientem trvá mandátní poměr a nemůže se vztahovati na peníze, které došly advokáta po skončení zastupování; ohledně těchto obnosů stihají advokáta povinnosti, jaké má negotiorum gestor.

Retenční právo advokáta vztahuje se nejen na likvidní pohledávky advokáta, nýbrž i na pohledávky sporné jak co do důvodu, tak co do výše — avšak v tomto případě stihá advokáta povinnost k deponování sporného obnosu u soudu, o kterém jedná § 19 odst. třetí. Ovšem adv. řád doporučuje jak advokátovi, tak straně pokus o přátelské vyrovnání před výborem advokátní komory; vzhledem k tomu, že advokátní řád výslovně naznačuje pouze »možnost« přátelského vyrovnání, nelze z přejití tohoto ustanovení se strany advokáta vyvozovati nějaké disciplinární jednání.

Deposicí sporného obnosu dlužno pokládati za povinnost a nikoliv pouhé právo advokáta, jak někdy mylně je domníváno.

Co do termínu, kdy soudní deposice sporného obnosu se státi má, převládá názor, že se tak musí státi nejpozději po bezvýsledném pokusu o přátelské, smírné vyřízení sporné otázky odměny.

Povinnost soudní deposice se týká pouze obnosů, složených pro klienta, nikoliv záloh složených klientem a nelze souhlasiti s opačným názorem, vyvozaným z § 1425 obč. zák.

Zákonné zástavní právo advokáta na deponovaném obnosu ve sm. odst. 4, § 19 adv. ř. je omezeno pouze zásadou, že deponované částky jsou skutečně obnosy, přijaté pro klienta a nikoliv pro osoby třetí.

Rekapituj-li se ustanovení advok. řádu, která se vztahují na povinnosti advokáta vůči klientu, seznáme, že základní ustanovení o povinnosti pilného, věrného a svědomitého zastupování je obsaženo v prvním odstavci § 9; v dalších pak ustanoveních, že pojednává advok. řád o těchto speciálních případech zodpovědnosti vůči klientu:

povinnost zachovati tajnost (§ 9 odstavec druhý),

nepřípustnost podvojného zastoupení (§ 10),
povinnost úplného obstarání svěřené věci (§ 11 první odst.),
povinnost zastupovati stranu po dobu 14 dnů po výpovědi plné moci (§ 11 druhý odstavec),

povinnost edice spisů (§ 12),

nepřípustnost převedení sporné věci na sebe (§ 16),

povinnost zúčtování a deposice sporného obnosu u soudu (§ 19).

Jak již uvedeno, z této odpovědnosti vyplývají pro advokáta jednak důsledky civilně-právní za předpokladu, že vedle protiprávnosti jsou dány i další podmínky náhrady škody, tedy škoda, kausální nexus a zavinění, což zjišťuje soudce v civilním řízení soudním; jednak důsledky disciplinární, jež vyvozuje disciplinární rada advokátní komory v řízení disciplinárním. Jak známo, probíhá tato dvojitá jurisdikce zcela mimoběžně a na sobě nezávisle, zejména nemá disciplinární nálež, ať osvobozující či odsuzující, prazádného významu prejudiciálního pro příslušné řízení soudní. Bývá tu poukazováno na okolnost, že řízení disciplinární sleduje jiné účely a je vybaveno jinými prostředky než řízení civilní, takže hodnotící kriteria jednání advokátova jsou v obou případech různá.

Proti tomuto stanovisku zákona, judikatury a nauky možno míti námitky. Mám za to, že by odpovídalo významu advokacie v právním životě a váze její stavovské organizace ve státě, aby názor disciplinární rady advokátní komory, projevený v řádně provedeném řízení, nebyl bez významu pro civilní řízení soudní in eadem re. Ostatně v otázce tohoto druhu, t. j. de lege ferenda, možno i nutno vystačiti s hlediskem prosté účelnosti, při čemž dlužno vycházeti z těchto úvah:

1. I když civilní řízení soudní sleduje konečný účel jiný než příslušné řízení disciplinární, přece mají společnou alespoň otázku **protiprávnosti**, takže vyhledávají a hodnotí tytéž skutkové okolnosti za společným účelem, totiž aby porováním s advokátní normou bylo zjištěno, byla-li též jistá povinnost porušena čili nic (půjde tu nejčastěji o povinnosti povolání).

2. Otázka protiprávnosti přicházela by pro civilní řízení v úvahu samozřejmě toliko po **stránce skutkové**, nikoliv i právní. Sluší uvážiti, že řízení disciplinární, ovládané zásadou vyhledávací, má více než rovnocenné možnosti při vyhledávání inkriminovaných skutečností; pokud pak jde o hodnocení jejich »významu a dosahu, příčin a následků«, abychom mluvili slovy Horovými (Čsl. civilní právo procesní 1923, II 395), tedy o hodnocení skutkové, stačí si uvědomiti, že disciplinární senát je šestičlenný, zasedá za přítomnosti návladního komory a skládá se z mužů zkušených a bezúhonných, kteří jsou mimořádně způsobilí vysloviti svůj názor, opřený o poznatky svého odborného povolání a náležitě odůvodněný. O těchto okolnostech lze pak důvodně míti za to, že vyvažují atribut nezávislosti soudcovské.

3. Příslušná část disciplinárního nálezu by tedy neměla míti v civilním řízení snad význam obdobný výroku porotců v řízení trestním, nýbrž měla by míti povahu **znaleckého nálezu a posudku**, který by soudcovskému posouzení právnímu poskytl skutkový podklad, který si soudce při sebevěšších vědomostech právnických i při naprosté objektivnosti nemůže skytnouti, poněvadž nemůže míti do-

statečný postřeh pro všechny nahodilosti, které s sebou přináší živá advokátní praxe.

Ale nejen otázka protiprávnosti, také otázka zavinění advokátova bude v řízení disciplinárním ventilována a mohla i měla by býti — opět toliko po stránce skutkové — prospěšně zužitkována v příslušném řízení civilním. Možno tu mysliti na případy advokátových nedoplnění, pokud by ještě nedosáhla stupně hrubé nebdalosti, na př. vynesení kontumačního rozsudku pro neomluvené nedostavení se k soudu nebo pro zmeškání lhůty k zapovědění žaloby, zmeškání včasného odporu v knihovním řízení o závadprosté odepsání nemovitostí.

V této souvislosti chci se zejména zmíniti o jednom případě zavinění advokátova, jenž za dnešní překotné produkce normotvorné je obzvláště aktuálním: totiž neznalost či opomenutí nějakého zákonného ustanovení, jež může přivoditi rozhodnutí straně nepříznivé. Na první pohled by se zdálo, že advokáta tu stihá bez dalšího civilní odpovědnost. Neboť jak mohla by advokáta omlouvatí jistá neznalost zákonů, když podle § 2 obč. zákona neomlouvá nikoho? Advokát jako občan ve vlastní své věci zajistě by se nemohl omlouvatí neznalostí zákona, jako odborník v cizí věci má pak sice zvýšenou míru pozornosti péče a znalostí, ale nikoliv ovšem absolutní. Ač se to tedy zdá býti paradoxním, jako odborníka jistá neznalost zákonů advokáta omlouvatí může. Ale právě odpovědnost advokáta za zavinění v tomto směru by neměla býti posuzována paušálně, nýbrž se zřetelem na všechny okolnosti pečlivě shrnuté a zrale uvážené jako: o jaké zákonné ustanovení jde, v jaké kanceláři se přihodilo atd. Že pak názor stavovské instituce by měl býti brán v podobných případech v úvahu, zdá se mi téměř nepochybným.

Na počátku bylo řečeno, že pojem odpovědnosti je základním ve formální teorii práva; je však také základním pojmem ideologickým, zvláště moderní demokracie nestačí na odpovědnost klásti dosti důrazu. Myslí se tu arci na odpovědnost mravní. Pro obor práva bylo již dávno vysloveno, že právo je jen »míním mravnosti«, z čehož lze vyvozovati postulát, aby právní odpovědnost byla zakotvena v širší odpovědnosti mravní. Má-li speciálně advokacie plniti své vznesené poslání, totiž přísluhovati občanům právem a spravedlností proti křivdě a beprávním, nasmějí advokáti dopustiti, aby byli tím, čím prý je podle Dostojevského nazýval ruský lid, t. j. »ablakat« čili najaté svědomí, ale mnohem spíše tím, čím byli lidu římskému jeho jurisprudentes. Prakticky to znamená, že advokát bude vpravdě odpovědným, jestliže v poměru ke svému svěřenci, ke svému klientu dá advokátnímu řádu zakotviti do řádu svědomí, jak na to poukazuje náš § 9, čili bude-li se řídit krásnou kantovskou maximou: Jednej tak, abys neužíval člověka nikdy jenom jako prostředku, nýbrž vždy zároveň též jako účelu.

Tento referát doplnil korreferent Dr. **Method Fišer**, advokát a zástupce Moravské advokátní komory v Brně takto:

Advokátní řád (zákon ze 6./7. 1868, čís. 96 ř. z.) obsahuje v §§ 9 a 10 ustanovení, která jednak tvoří základ povinností advokáta vůči jeho klientovi, jednak přiznávají advokátovi jakousi immunitu při plnění těchto povinností.

Ustanovení v § 9 — citováno z českého vydání Záturecký-Chytil doslovně zní:

Advokát jest povinen, zastoupení, které na sebe vezme, podle zákona vésti a právo strany své proti každému pilně, věrně a svědomitě hájiti. On má právo, vše,

co podle zákona k zastoupení své strany má za příhodné, bez okolů přednésti a všech prostředků jejich k odporu a obhájení užiti, pokud to není jeho plnomocenství, svědomí a zákonům na odpor.

Advokát jest povinen, zachovati tajnost u věcech jemu svěřených. V řádu soudu civilního a trestního ustanoveno jest, pokud v příčině toho, co mu jakožto zástupci a obhájci od strany jeho bylo svěřeno, zproštěn závazku, vydati vysvědčení v řízení civilním nebo trestním.

Ustanovení § 10 zní:

Advokát není povinen, bráti na se zastoupení nějaké strany, a může je odepřiti, neřekna proč.

Avšak zastupoval-li v téže věci nebo se věci s ní spojené stranu druhou, aneb měl-li v takových věcech prvě činiti co soudce nebo co zástupce státní, tedy povinen jest zastoupení nepřijímati, ani rady neudělovati. Taktéž nemůže v téže rozepři právní obou stran zastupovati, ani jim rady udělovati.

Advokát vůbec povinen jest, bezelstností a poctivosí ve svém chování čest a vážnost stavu svého zachovati.

Nechtěl-li by nikdo z advokátů z dobré vůle vzíti na se zastoupení strany, která může platiti, má jiný výbor advokátský advokáta za zástupce zříditi, v kterémž případnosti tento advokát jest povinen, když se mu zajistí náklady zastupitelské, zastoupení převzítí.

Osnova nového advokátního řádu shrnuje tato ustanovení v podstatě stejného obsahu v § 12, jehož stylisace v osnově jest tato:

1. Advokát je povinen zachovávat čest a vážnost stavu, jednati poctivě a počeštně, a má své povinnosti svědomitě plniti.

2. Je dále povinen prováděti převzaté zastupování podle zákona a zastávati práva své strany proti komukoli horlivě, věrně a svědomitě. Zejména nesmí užívati takových prostředků a postupu, které mají za cíl neužitečně věc protahovati. Na žádost advokáta druhé strany je povinen předložiti mu k nahlédnutí listiny a jiné písemnosti, o které strana opírá svůj nárok nebo svou obranu proti němu, pokud je má, nebo dáti mu jejich opis pořízený na náklad druhé strany.

3. Advokát jest oprávněn bez obalu přednésti vše, co pokládá za vhodné pro účelné zastupování strany, a použiti prostředků útočných i obranných, ale vždy takovým způsobem, který neodporuje jeho plné moci, svědomí a zákonu; je však povinen vésti si při tom s vážností a s důstojností, povinnou soudům (úřadům) a vlastnímu stavu.

4. Advokát je povinen zachovávatí tajemství o věcech mu svěřených. Není povinen o těch věcech, které mu byly jako advokátu svěřeny, vypovídati ani u soudu, ani u kterýchkoli úřadů. Ve zvláštních zákonech jest ustanoveno, kdy je zproštěn povinností vydati svědeckví o tom, co mu strana svěřila jako zmocněnci nebo obhájci. Pokud zvláštní zákony nebo nařízení podle nich vydaná neustanovují jinak, nemůže býti advokát nucen, aby předložil informaci a spisy.

Advokátní řád v cit. ustanoveních ukládá advokátu jednak povinnost vůči jeho klientu, jednak povinnosti vůči jeho stavu advokátnímu, prikazuje advokátovi

při plnění těchto povinností v obou směrech promiscue pilnost, věrnost a svědomitost, bezelstnost a poctivost!

Advokátní řád klade tu na advokáta dva hlavní požadavky, aby podle jeho předpisů mohl advokát plnit své povinnosti, a to jednak skutečnou vysokou kvalifikaci odbornou, jednak vysokou mravní úroveň jeho charakteru.

Advokát, nemaje skutečné vysoké kvalifikace odborné, nebude moci při ohromné spletnosti našeho právního řádu a nepřehledných pyramidách zákonů a nařízení právo svého klienta hájiti.

Advokát vykazuje trhliny ve svém mravním charakteru nebo postrádající takového vůbec, nedovede právo svého klienta hájiti pilně, věrně, svědomitě, nedovede býti bezelstným a poctivým.

Avšak zase naopak při splnění obou uvedených hlavních požadavků v osobě advokátově jest pak advokacie nejvyšším povoláním, takovým, jakým je chce míti advokátní řád a nejdlejší předepsaná teoretická a praktická příprava pro toto povolání ze všech povolání vůbec v našem státě.

Advokátní řád cit. ustanoveními jednak konkuruje předpisům občanského zákona o náhradě škody, jednak stojí ještě výše nad předpisy občanského zákona.

Možno stručně říci: advokátní řád jest vybudován na zásadě, že advokát musí býti svému klientovi nejen jeho zástupcem, vykonavatelem jeho díla a jeho příkazů, nýbrž že mu musí býti také svědomitým, věrným a poctivým rádcem.

Podle občanského práva jest posuzovati povinnosti advokátovy vůči klientovi podle toho, v jakém právním poměru advokát v konkrétním případě ke svému klientu stojí.

Jedná-li se o smlouvu plnomocenskou, jsou povinnosti advokáta jako zmocněnce vytyčeny v §§ 1009 a násl. obč. zák., jde-li o smlouvu o dílo, má advokát jako vykonavatel díla (podnikatel) povinnosti podle §§ 1165 a násl., dlužno-li advokáta posuzovati vůči jeho klientovi jako uschovatele, musí dbáti povinností mu uložených v § 961 a násl. obč. zák., atp.

Vysloviti předem a všeobecně, jaký jest to právní poměr mezi advokátem a jeho klientem, obzvláště zda smlouva zmocňovací nebo smlouva o dílo, nelze, a musí otázka ta býti v každém konkrétním případě řešena individuálně.

Proto nelze ani dobře mluvit o sporu v judikatuře, která jako by se snažila řešiti tuto otázku generelně, přiznávajíc právnímu poměru advokáta vůči jeho klientu spíše charakter smlouvy o dílo s poukazem iaké na § 17 adv. ř. (Vážný č. 2773), neboť advokát může skutečně státi v rozličném právním poměru k svému klientovi podle konkrétního případu, nebo současně ve více právních poměrech v témž případě.

Avšak ani jediný okruh povinností advokáta z příslušných právních poměrů podle občanského práva nemá pro advokáta tak přísné předpisy o plnění jeho povinností jako právě cit. §§ 9 a 10 adv. řádu.

A přece tato ustanovení §§ 9 a 10 adv. řádu přicházejí i v rámci občanského práva v úvahu při normách o náhradě škody podle §§ 1293 a násl. obč. z. při posuzování otázky zavinění. Avšak tyto normy o náhradě škody, současně přísnost předpisů §§ 9 a 10 adv. řádu oslabují, příp. také přímo vylučují, jako na příklad v § 1299 druhé větě, v § 1296, v § 1297 obč. z. a pod. nebo dalším požadavkem

způsobené škody a příčiné souvislosti mezi škodou a zaviněním, předpisy o promlčení, preklusí, atd.

Z uvedeného vyplývá závěr, že předpisy advokátního řádu o zodpovědnosti advokátově vůči klientovi jsou přísnější a většího rozsahu a obsahu než předpisy občanského práva.

Uvádím zde k vůli stručnosti jen dva příklady. Jeden z knížky dr. E. Chalupného »Advokát a advokacie«: Advokát zmešká klientovi lhůtu k podání žaloby pro urážku na cti a znemožní tím klientovi dosíci satisfakce. Civilně-právně bude moci těžko stíhati advokáta k zodpovědnosti, za to však to bylo porušení povinností podle adv. řádu. Druhý příklad z mé vlastní praxe. Jako zástupce advokátní komory v Brně prosadil jsem disciplinární odsouzení jak u discipl. rady, tak i u nejvyššího soudu (rozh. nejv. soudu Ds II 3/32) advokáta, který za úplatu převzal a provedl příkaz chudých lidí na beznadějný spor, ač své klienty před zahájením sporu na nejistý výsledek sporu upozornil.

Nelze však současně přehlédnouti, že mohou naopak přece jen zase nastati případy, že advokát jest zodpověden svému klientu v rámci předpisů občanského práva za jemu přičitatelné zavinění, aniž by se byl dopustil porušení povinností uložených mu advokátním řádem. Poukazují zde na »Festschrift der Wiener Advokaten-Gesellschaft Union« vydanou v roce 1905 z podnětu 25letého trvání společnosti, v níž autoři pojednávajíc o porušení povinností povolání vyvozují, že přičítati lze advokátovi porušení povinností povolání podle adv. řádu jen při vědomém porušení, t. j. úmyslném nebo z hrubé nedbalosti.

Tento názor jest i podle mého mínění správný a k dalšími odůvodnění by arcif vyžadoval zvláštního obšírného pojednání.

Uvádím jen namátkou příklad:

Advokát nechal svého starého zkušeného sollicitátora provésti legalisaci podpisu dlužníka na dlužním listě. Sollicitátor potvrdil identitu dlužníka, ukázalo se však, že to nebyl správný dlužník a že sollicitátor byl podveden. Civilně-právně byl advokát uznán zodpovědným, u disciplinární rady však byl osvobozen a to právem!

Označil bych tedy vzájemný vztah norem advokátního řádu a norem občanského práva o zodpovědnosti advokátově vůči jeho klientovi po způsobu dr. Chalupného v jeho Sociologii o poměru mezi právem a mravností také dvěma kruhy, které se nekryjí, nýbrž jen protínají, neboť jenom část — arcif větší — zodpovědnosti advokátovy podle advokátního řádu a zodpovědnosti podle občanského práva se kryje, kdežto jsou přes jen případy, že advokát porušil své povinnosti uložené mu v adv. řádu, aniž by současně za porušení to zodpovídal civilně-právně, nebo zase naopak jsou také případy, že advokát zodpovídá svému klientovi civilně-právně, aniž by se byl dopustil porušení povinností svého povolání ve smyslu adv. řádu.

Důsledky porušení povinností advokátových jsou nasnadě.

Pro porušení svých povinností může býti advokát stíhán svým klientem civilně-právně u řádných soudů, a to buď na splnění povinností nebo náhradu škody nebo obojí.

Pro porušení povinností může však kromě toho klient advokáta oznámiti také

disciplinární radě jeho advokátní komory, avšak nejen to, i disciplinární rada sama, ať se odkudkoliv doví, že se advokát provinil, jest povinna z úřední moci proti advokátu zakročiti (§ 23 discipl. st.) a kromě toho také zástupce komory, ať se odkudkoliv doví o provinění advokáta, jest rovněž povinen z moci svého úřadu neb z příkazu výboru komory stíhati advokáta disciplinárně (§ 24 discipl. st.).

Možno tedy mluvit zde jednak o civilně-právní zodpovědnosti advokátově vůči jeho klientu, jednak o zodpovědnosti disciplinární.

Kromě toho jest advokát zodpověden také trestně a dopouští se zločinu zneužití moci úřední podle §§ 101 a 102, lit. d) tr. z., když na újmu svého klienta při sdělování spisů právních nebo jinak radou a skutkem jest nápomocen odpůrci. Tato skutková podstata jest také, aniž by se jako při zločinu vyžadovalo při ní zlého úmyslu, postižena ustanovením § 9 adv. řádu, podle něhož advokát jest povinen zachovávatí tajnost u věcech jemu svěřených, a ustanovením § 10 adv. ř., podle něhož, zastupoval-li advokát v téže věci nebo ve věci s ní spojené stranu druhou, jest povinen zastoupení nepřijímatí a ani rady neudělovatí.

Disciplinární zodpovědnost advokátova podle adv. řádu se však nese dvojm směrem.

Nezastupuje-li advokát svou stranu podle zákona a nehájí-li právo své strany pilně, věrně a svědomitě, jakož i neprokazuje-li advokát ve svém chování bezelstnost a poctivost, dopouští se disciplinárních deliktů tím, že v prvném případě porušuje povinnosti svého povolání, jež mu advokátní řád předpisuje, a v druhém případě kromě toho ještě také zlehčuje čest a vážnost stavu.

Disciplinární řád nemá ovšem přesně stanovených skutkových podstat kárných přečinů, nýbrž ustanovuje pouze všeobecně v § 2, že k advokátovi, který byl povinností povolání svého porušil, nebo který by ve svém povolání nebo mimo své povolání tak se zachoval, že by to bylo cti neb vážnosti stavu advokátského na újmu, přikročí disciplinárně příslušná rada disciplinární. A totéž platí podle § 3 discipl. statutu o kandidátech advokacie v seznamu zapsaných.

Porušením povinností povolání jest nejen, když se advokát proviní při výkonu svého povolání vůči svému klientu, nýbrž také když poruší oproti stavovským úřadům své povinnosti, které mu jako advokátu jsou uloženy, jako na př. uvede nesprávné údaje v žádosti o zápis svého koncipienta nebo ve vystaveném mu potvrzení o praxi (rozh. nejv. soudu Ds II 16/35), nebo neuposlechne příkazů a usnesení svého nadřízeného stavovského úřadu — výboru nebo valné hromady adv. komory. (Viz §§ 23, 28 a 30 adv. ř. a §§ 8, 10 a 24 discipl. řádu.)

Někdy jsou však hranice mezi kvalifikací kárného přečinu porušení povinností povolání a kvalifikací na přečin zlehčení cti a vážnosti stavu velmi jemné, ba i značně sporné.

Advokát jest trestán disciplinárním nálezem, který pouze zjišťuje po skutkové stránce porušení povinností povolání neb zlehčení cti a vážnosti stavu nebo současně obojí, nevyvozuje však z toho důsledku pro postiženého tím advokátova klienta, nýbrž vyslovuje za to trest advokátovi.

Klient advokátův se tedy disciplinárním nálezem nemůže na advokátovi domoci splnění jeho povinností ani náhrady škody, neboť toho všeho se může domáhati jen pořadem práva u soudů a v případě advokátova zločinu podle §§ 101 a 102, lit. d) tr. z. jako soukromý účastník v trestním řízení.

Zbývá tedy zmíniti se ještě o tom, zda a jaký právní význam má odsuzující disciplinární nález v civilním soudním řízení.

Podle ustanovení § 268 c. ř. s. jest soudce v civilním řízení soudním vázán obsahem vydaného o tom pravoplatného odsuzujícího nálezu soudu trestního.

Tím by podle slovního znění, poněvadž disciplinární nález nevydal soud trestní, měla býti bez rozpaků zodpověděna naše otázka záporně, t. j., že odsuzující disciplinární nález nemá právního významu v civil. soudním řízení, že tedy soud v civil. spisu musí znovu a bez ohledu na vydaný pravoplatný disciplinární nález zjišťovati a zkoumatí, zda na příklad advokát svých povinností porušil či nikoliv.

V judikatuře (viz na př. Vážný sb. čís. 10.224) uvádí se k odůvodnění, proč civilní soudce je vázán odsuzujícím rozsudkem trestního soudu, ta argumentace, že, je-li trestní rozsudek odsuzující, nesmí dojíti k rozsudku civilního soudu trestní rozsudek desavujícímu, jímž by se vina pachatele popřela, neboť by to činilo dojem nespravedlivého trestního odsouzení a trestní soud by tu stál před těžkou výtkou justičního omylu.

Pro disciplinární řízení ve věcech advokátů a kandidátů advokacie platí však také podpůrně předpisy trestního řádu, podle konstantní praxe nejvyššího soudu v discipl. věcech advokátů a kandidátů advokacie jest discipl. rada vázána rovněž po skutkové stránce zjištěným obsahem pravoplatného trestního rozsudku, nález disciplinární rady přezkoumá v opravném řízení sám nejvyšší soud mocí rozhodující a nikoliv jen kasační, a tu by přes to měl civilní soudce s ohledem na slovné ustanovení § 268 c. ř. s. právo říci, že není vázán pravoplatným discipl. nálezem, že porušení povinností advokátem, které zjistil discipl. nález, se nestalo, že dokonce nejvyšší soud potvrdiv odsuzující nález disciplinární rady se dopustil justičního omylu?!

Ba mohlo by to dojíti tak daleko, že též nejvyšší soud v discipl. řízení by uznal, že advokát porušil své povinnosti, kdežto v civil. sporu, že neporušil.

Vycházejíc z těchto úvah, nelze dospěti k jinému závěru, než že civilní soudce jest při posuzování viny advokátovy vázán též obsahem pravoplatného odsuzujícího disciplinárního nálezu proti advokátu vydanému.

Z předchozích náčrtků o zodpovědnosti advokátově jest zřejmé, že advokátské povolání jest těžké a zodpovědnost advokátova veliká; a dále jest zřejmé, že také prostředky pohánění advokáta k zodpovědnosti jsou četné, zbývá jen otázka, zda všechny ty předpisy o zodpovědnosti advokátově a prostředky k vynucení plnění a k trestání pro neplnění zaručují již samy o sobě jednak advokátnímu stavu jeho vysoké místo v organizaci služby pro veřejnost, jednak této veřejnosti — občanstvu samému zase bezpečnou a poctivou službu právníkou?!

V předpisech o zodpovědnosti a prostředcích jsou však mezery, život v praxi jest velmi složitý a žádný předpis ve své všeobecnosti nemůže postihnouti všechny nuance, jímž člověk v životě jest vysazen.

Své vysoké místo v organizaci služby pro lidstvo bude míti a bude lidstvu bezpečnou službou právníkou prokazovati advokacie, budou-li advokáty právníci odbornými vědomostmi a zkušenostmi dobře vyzbrojení a vysoké mravní úrovně ve svém charakteru.

Jednání této komise byl přítomen pan ministr spravedlnosti Dr. Ivan Dérer.

Předmětem nejdůležitějšího jednání III. sekce advokátské bylo

Starobní a invalidní pojištění advokátů.

Referent Stálé delegace advokátních komor Dr. Bedřich Novák, advokát v Praze, podal tuto zprávu:

Snahy po uzákonění starobního a invalidního pojištění advokátů patří k nejstarším úkolům našeho stavu. Již Stálá delegace advokátních komor, která zasedala od 26. do 28. března 1900 ve Vídni, považovala sociální pojištění advokátů za jeden z nejdůležitějších cílů stavovské politiky a dospěla k názoru, že hospodářské poměry stavu advokátního vyžadují péči pro případ stáří, invalidity a nezaviněné nouze. Od té doby lze snahy ty sledovati téměř nepřetržitě. Nyní, kdy má dojít k dosažení tohoto cíle, dalo by se očekávati, že jeho dosažení bude všemi příslušníky stavu přijato při nejmenším s povděkem. Avšak doba a nepříznivé poměry hospodářské působí, že některé kruhy kolegů (a jsou to jmenovitě kolegové mladší, pro něž pojištění to je zamýšleno a kteří z něho budou mít užitek spíše než kolegové starší) staví se k pojištění tomuto odmítavě. Hospodářská tíseň dolehla na stav a jmenovitě mladší kolegy do té míry, že výše příspěvků jeví se pro mnohé neúnosnou.

Dřívější úsilí o toto pojištění, které jsem podrobněji vylíčil v 5. a 6. čísle České advokacie z listopadu a prosince 1935, nevedlo k cíli především proto, že stavovské pojištění sociální je možným jen jako pojištění kolektivní a způsobem donucovacím. Dokud nemohlo býti pojištění obligatorní, musely veškeré snahy směřující k dosažení tohoto pojištění ztroskotati na vypjatém individualismu příslušníků našeho stavu. Bylo proto prvou podmínkou k provedení tohoto pojištění dosažení zákona, na jehož základě by mohlo býti provedeno způsobem donucovacím.

Důsledným řešením byl by ovšem zákon, který by zřídil samostatný pensijní ústav, ať již jen pro advokáty, nebo též pro ostatní příslušníky duševních povolání (též notáře, lékaře, zvěrolékaře, civilní inženýry a lékárníky). Nebylo však naděje, že za nynějších poměrů politických a hospodářských zákonodárné sbory zákon tento odhlasují. Největší překážkou byl zákon o pojištění osob samostatně hospodářících pro případ invalidity a stáří č. 148/1925. Nebylo možno dosáhnouti ani, aby do všeobecného pensijního zákona o pojištění soukromých zaměstnanců, který pak byl vydán jako zákon č. 26 z r. 1929, pojat byl samostatný oddíl, podobného obsahu jako § 124 zmíněného zákona, jímž do pojištění tohoto pojatí byli novináři, třebaže jejich postavení nemusí býti vždy postavením na základě poměru služebního.

Jedinou cestou, jak získati zákonné ustanovení, které by umožnilo provedení tohoto pojištění způsobem donucovacím, bylo rozšíření stavovské autonomie. Tak dochází k tomu, že do tak zvaného malého advokátního řádu, t. j. do zákona č. 144/1936, pojat byl článek II., jímž pravomoc advokátních komor, t. j. valných hromad, rozšířena byla v tom směru, že mohou se usnášeti o zaopatření advokátů a kandidátů advokacie v invaliditě a stáří a založiti za tím účelem za souhlasu ministerstva spravedlnosti invalidní a starobní zaopatření způsobem donucovacím, buď zřízením ústavu vlastního jedné nebo několika advokátních komor, anebo hromadným přistoupením ke zřízenému již ústavu pojišťovacímu.

Při tom nebylo lze vyhnouti se dodatku, na němž ministerstvo sociální péče neústupně trvalo, totiž, že tím nebudou dotčeny povinnosti vyplývající ze zákona č. 148/1925, třebaže zákon ten dosud neúčinkuje a v dosavadním znění patrně nikdy účinkovati nebude. Ministerstvo toto setrvalo i na požadavku dalšího dodatku, že nemají býti tím dotčeny povinnosti vyplývající i ze zákona č. 26/1929, neboť podle všeobecného pensijního zákona jsou pojištěním povinni i kandidáti advokacie. Z toho vyplývají závažné důsledky, k nimž při provedení tohoto pensijního pojištění bude nutno přihlížeti.

Ale tato jediná zákonodárná změna nestačila. Aby pensijní pojištění mohlo míti praktickou hodnotu hospodářskou, bylo potřebí získati, aby příspěvky na toto pojištění byly v plné míře odčitatelnou položkou pro daně přímé a aby důchody pojištěním tímto poskytované byly osvobozeny od daně rentové. Při výši pojistných příspěvků, která vzhledem k vysokému přístupovému věku musí býti značně vyšší, než příspěvky placené podle všeobecného pensijního zákona, bylo by provedení tohoto pojištění bez těchto daňových úlev hospodářsky téměř nemožným.

Podle § 15, č. 3 zákona o přímých daních byly srážkovou položkou příspěvky pojistné do výše 2000 Kč. Vyšší částkou bylo možno pojistné příspěvky odpočítati jen, byl-li poplatník podle zákona, stanov nebo smlouvy povinen do pojišťovacího ústavu jako pojištěný vstoupiti a příspěvky platiti. Toto ustanovení bylo změněno článkem 9 novely č. 226/1936 v tom smyslu, že pojistné lze vyšší částkou odečísti i tehdy, byl-li poplatník k němu povinen též podle usnesení orgánu zájmové samosprávy, pokud usnesení toto opírá se o zákon. Úprava v tomto smyslu byla provedena právě z toho důvodu, aby odpovídala úpravě pojištění advokátů ve smyslu malého advokátního řádu, který zavádí nucené pojištění na základě usnesení zájmové samosprávy, opírající se o zákon.

Důchody plynoucí z pojištění nebyly by osvobozeny podle původního znění § 174 zákona o př. d. od daně rentové. Novela k tomuto zákonu doplnila v článku 89 ustanovení § 174, č. 18 novým ustanovením (pod písmenou h), které osvobození od daně rentové rozšiřuje i na dávky a důchody založené na pojištění příslušníků samostatných povolání (jejich vdov a sirotků) pro případ invalidity a stáří, usneseným orgánem zájmové samosprávy, pokud se toto závažné usnesení opírá o zákon.

Jak dalekosáhlý význam mají tyto finanční úlevy, jmenovitě osvobození od daně rentové, vysvitne, uvážíme-li, že podle článku I. zákona č. 65/1935 může výše samosprávných přírážek dostoupiti 760%, takže při měsíčním důchodu 1000 Kč činila by

3% daň rentová	Kč 30.—,
760% samosprávných přírážek	Kč 228.—,

úhrnem.....Kč 258.—,

takže více než $\frac{1}{4}$ důchodu připadla by na daň rentovou s přírážkami. Tato dvě ustanovení, poskytující finanční úlevy stavovskému sociálnímu pojištění, pojata byla do novely i zákona o přímých daních teprve, když byla projednávána v rozpočtovém výboru. Stalo se tak na intervenci výboru Advokátní komory pražské, která však při tom sledovala nejen zájem stavu advokátního, nýbrž i zájem při-

služníků ostatní zájmové samosprávy, tedy příslušníků komor lékařské, zvěrolékařské, inženýrské a komor obchodních.

S hlediska úpravy zákonodárské bude ještě vhodno pokusiti se o to, aby důchody z pojištění tohoto plynoucí vyňaty byly z exekuce. Vhodné ustanovení nebylo možno pojmuti do novely k civilnímu soudnímu řádu a exekučnímu řádu čís. 161 z roku 1936, neboť novela tato byla již připravena koncem roku 1935 a dokud nebyl zákonodárnými sbory přijat malý advokátní řád, nebylo vhodným přicházeti se zvláštními novými požadavky.

Zatím co byl připravován zákonodárný podklad pro obligatorní pojištění, připravoval výbor Advokátní komory pražské i provedení tohoto pojištění samotného. Logicky muselo ovšem předcházeti dříve získání zákonodárského podkladu, avšak i přípravné práce směřující k provedení tohoto pojištění značně pokročily.

Všechny dřívější práce pojištění toto připravující (a byly mezi nimi návrhy jdoucí do všech podrobností, na příklad návrh zesnulého Dr. Leopolda Katze) nebylo lze vůbec použiti, neboť byly vypracovány v době zcela jiných poměrů hospodářských a zamýšlely provedení pojištění individuálního, nikoliv pojištění obligatorního a kolektivního. Také příkladů z jiných států nebylo možno použiti. Pojištění, které v bývalém království uherském podle zákonného článku XL. z roku 1908, nebylo na území Slovenska reaktivováno. V chorvatské části Jugoslavie reaktivováno bylo, ale za zcela jiných podmínek. Pensijní pojištění pomocí zvláštních kolů provedené v Rumunsku nejevilo se pro naše poměry proveditelným pro nemožnost získati souhlas vlády a nejevilo se také účelným, poněvadž zatěžovalo jen agendu spornou a nikoliv agendu nespornou, která v mnohých případech bývá mnohem výnosnější agendy sporné.

Při zahájení prací o provedení tohoto pojištění nebylo tedy příkladů, z nichž by bylo lze čerpati bezpečně zkušenosti. Jevily se v podstatě tři možnosti tohoto provedení: jednak hromadným přistoupením k Všeobecnému pensijnímu ústavu, který pojištění to by provedl na základě kolektivním ve svém pojišťovací oddělení na základě § 122 všeobecného pensijního zákona, jednak zřízením vlastního náhradního pojišťovacího ústavu, společného pro všechny advokátní komory československé, a posléze hromadným přistoupením k některé pojišťovně soukromé.

Výbor Advokátní komory pražské konal své přípravné práce za souhlasu Stálé delegace advokátních komor československých i jednotlivých těchto komor zvláště. Tento souhlasný postup všech komor, jmenovitě naprostá solidarita Advokátní komory v Turč. Sv. Martině s komorami ostatními byl zjevem nad jiné potěšujícím.

Pozornost byla nejprve věnována kolektivnímu pojištění u Všeobecného pensijního ústavu. Po překonání odporu členů správního výboru tohoto ústavu z řad zaměstnaneckých, ujal se ústav tento rozsáhlé práce spočívající ve zpracování potřebného materiálu statistického. Dotazníky vypracované již v srpnu 1935 byly rozeslány v září 1935 členům všech advokátních komor. Bylo potřeba, aby se sešlo alespoň 90% dotazníků řádně vyplněných. Liknavostí některých kolegů bylo způsobeno, že tento statistický materiál sešel se teprve po několika urgencích a hrozbách pokutami koncem roku 1935, takže teprve v polovici ledna 1936 bylo možno materiál tento zpracovati.

Všeobecný pensijní ústav pak dopisem z 19. března 1936 učinil na podkladě těchto statisticky zjištěných údajů rozpočet nákladů na pojištění zahrnující:

1. nárok na důchod invalidní v roční výši 12.000 Kč, splatný v případě invalidity, nejpozději však jako důchod starobní při dosažení 65. roku věku,
2. nárok na důchod vdovský v roční výši 7200 Kč, t. j. 60% důchodu invalidního,
3. nárok na důchod sirotčí v roční výši 3000 Kč, splatný nejdéle do 18. roku věku.

Měsíční pojistné činilo by v tomto případě 320 Kč. Současně vypočetl ústav měsíční pojistné pro případ, že by vdovský důchod činil 6000 Kč ročně, t. j. 50% důchodu invalidního, a to částkou 295 Kč měsíčně.

Tento prozatímní rozpočet s připomínkami Všeobecného pensijního ústavu, se statistickými tabulkami i vysvětlivkami referentovými byl rozmnožen a rozeslán všem advokátním komorám, všem spolkům stavovským a všem členům Stálé delegace. Na to sešla se celá řada připomínek, z nichž některé vyslovovaly názor, že vypočtené příspěvky jsou nepřiměřené, jiné, že příspěvky ty jsou za daných poměrů hospodářských pro mnohé kolegy neúnosné. Výtka nepřiměřenosti byla oprávněna jen pokud jde o výpočet rizika invalidního, nikoliv rizika vdovského, sirotčího a starobního. Poukazují na článek p. Dr. Eugena Leichta v 5. čísle ročníku II. Anwaltsblattu. Naproti tomu výtku neúnosnosti bylo nutno uvážiti co nejpříjemněji. Výsledek těchto připomínek vedl výbor Advokátní komory k tomu, aby vyžádal si od Všeobecného pensijního ústavu nový rozpočet, kolik by činily pojistné příspěvky odstupňované podle vstupního stáří. Varianta vdovské renty ve výši pouze 50% byla vůbec opuštěna, naproti tomu byla však žádána varianta zahrnující riziko invalidní a druhá varianta riziko toto vypouštějící. Dále byl požádán Všeobecný pensijní ústav, aby ve svém návrhu uvažoval o ustanoveních týkajících se:

1. Připojištění, které by bylo dobrovolným a bylo by možným ve výši dvojnásobku nebo výšenásobku povinného minima.
2. Zákupu let pro advokáty starší 50 let bez omezení věkové hranice, a to i pro advokáty emeritní.
3. Pojištění těch advokátů, kteří byli povinně pojištěni podle všeobecného pensijního zákona jako kandidáti advokacie a v pojištění dobrovolně pokračovali. Pokud jde o advokáty, kteří budou nově zapsáni, budou v pojištění podle všeobecného pensijního zákona pokračovati, a to dobrovolně s hlediska tohoto zákona, avšak nuceně s hlediska předpisů stavovských. Kolektivní smlouvou byli by pak jen dopojištěni do výše povinného minima, pokud by již pokračováním v pojištění podle všeobecného pensijního zákona nedosáhli nároku na povinné minimální důchody. Podle toho vznikly by pro počátek pojištění 3 kategorie pojištěnců:
 - a) Advokáti do 50 let (podle stavu k 1. lednu 1936 v obvodu Advokátní komory v Praze počtem 1738 osob). Tato skupina bude pojištěna jen na základě smlouvy kolektivní.
 - b) Advokáti nad 50 let, kteří si dobrovolně zakoupí leta.
 - c) Advokáti, kteří dobrovolně pokračovali v pojištění podle zákona č. 26/1929, a nově zapsaní advokáti, kteří v tomto pojištění budou s hlediska stavovských

předpisů nuceně pokračovati. V této skupině budou podle kolektivní smlouvy dojištění jen ti, kteří na základě pojištění podle zákona č. 26/1929 nedosáhlí obligatorního minima. Kategorie uvedené pod číslem 1. a 2. uplynutím doby zmizí.

4. Doby trvání smlouvy. V zásadě souhlasil výbor s uzavřením smlouvy na dobu 20 let, jestliže oběma stranám zůstane vyhrazeno, že vždy po 5 letech bude přiměřenost příspěvků přezkoumána. Kromě toho si vyhradil právo přenést pojištění po 5 letech na vlastní ústav, bude-li zřízen buď zákonem nebo dohodou s komorami lékařskou, inženýrskou, zvěrolékařskou, po případě obchodní a živnostenskou, ústav pro vyšší samostatná povolání.

5. Toho, co stane se s premiovými rezervami v případě skončení této smlouvy.

6. Čekací doby. Z návrhu z 18. března 1936 je patrné, že nebylo počítáno matematicky s čekací dobou žádnou.

7. Vynětí těch advokátů z pojistné povinnosti, kteří prokáží, že již jiným způsobem (pojištěním u soukromé pojišťovny nebo nároky nabytými v jiném povolání) nabyli nároku na starobní, invalidní, vdovský a sirotčí důchod, odpovídající povinnému minimu.

8. Pojmu neschopnosti v povolání, orgánu, který neschopnost tuto bude zjišťovati a orgánu, který v opravném řízení bude povolán otázku neschopnosti v povolání přezkoumati.

9. Advokátů, kteří se vzdají advokacie nebo výrokem kárného soudu budou škrtnuti ze seznamu advokátů nebo z výkonu advokacie dočasně suspendováni.

10. Advokátů, kteří v důsledku služby vojenské nebo válečné nebudou moci příspěvky platit.

11. Manželek advokátů rozvedených nebo rozloučených.

12. Sirotčích důchodů, dětí manželských neb nemanželských nebo dětí z různých manželství.

13. Pohřebného podle obdoby § 38 všeob. pens. zákona.

14. Advokátek, které budou rovněž povinně pojištěny. Nutno uvážiti, zda také vdovec po advokátce bude mít nárok na vdovský důchod a nutno pamatovati i na případy, kde budou povinně pojištěni oba manželé-advokáti. Bylo by snad vhodným pro advokátky snížit věk dožití z 65 let na 60 let.

Na základě této žádosti doplnil Všeobecný pensijní ústav přípisem z 19. června 1936 svůj první návrh propočtem pojistného odstupňovaného podle věku přístupu do pojištění, a to pro:

a) nárok na důchod invalidní v roční výši 12.000 Kč, splatný jako důchod starobní po dovršení 65. roku věku doživotně,

b) nárok na důchod vdovský ve výši 60% důchodu invalidního (starobního),

c) nárok na důchod sirotčí ve výši 25% důchodu invalidního,

d) nárok na pohřebné v případě úmrtí pojištěné osoby ve výši 25% pojištěného důchodu invalidního.

Pojistné příspěvky činily při vstupním věku 30 let 223 Kč měsíčně a každým rokem vstupního věku se zvyšovaly, takže při vstupním věku 40 let činily 380 Kč měsíčně, při vstupním věku 50 let 704 Kč měsíčně. Při vypuštění nároku na důchod invalidní činily pojistné příspěvky při vstupním věku 30 let 207 Kč měsíčně, při

vstupním věku 40 let 346 Kč měsíčně a při vstupním věku 50 let 643 Kč měsíčně. Z propočtu tohoto je patrné, že odstupňováním příspěvků podle věku přístupu do pojištění je dosaženo pro kolegy mladší, t. j. kolegy, kteří do pojištění vstoupí v nižším věku, jisté výhody, ale že výhoda ta není dostatečnou protívahou nevýhod, které stihají kolegy, kteří do pojištění vstoupí ve věku pokročilejším. Stálá delegace, která zasedala dne 26. června 1936, přiklonila se proto jednomyslně k názoru, aby příspěvky byly jednotné a nebyly odstupňovány podle věku přístupu do pojištění.

Poněvadž výše jednotného příspěvku, navrženého Všeobecným pensijním ústavem částkou 320 Kč měsíčně, byla by pro mnohé kolegy neúnosnou, bylo nutno uvažovati o možnosti, jakým způsobem výši tu snížit. To vedlo jednak k úvahám o zřízení vlastního náhradního pensijního ústavu a k tomu, že vyžádány byly návrhy pojišťoven soukromých.

Při úvahách o výši příspěvků pojistných nutno počítati s důsledkem plynoucím z toho, že jde o pojištění kolektivní, totiž, že pojistníkem bude příslušná komora, pojištěnými její členové, resp. jejich vdovy a sirotci. Vůči nositeli pojištění byla by k placení příspěvků zavázána jen příslušná advokátní komora. Jestliže by její člen příspěvky neplatil, musela by komora příspěvky ty proti němu vymáhati, a to na základě článku IV. (2) malého advokátního řádu č. 144/1936 administrativní exekucí a nedobytné příspěvky nahraditi z vlastního jmění. Úhradu těchto nedobytných příspěvků neposkytla by ona 5%ní dávka, uložená advokátům za jmenování správci konkursními a vyrovnávacími, a bylo by nutno opatřiti ji zvýšením příspěvků, které komora od svých členů k účelům tohoto pojištění by vybírala.

Nebude-li možno dosáhnouti snížení pojistných příspěvků jiným způsobem, bude nutno alespoň pro případy individuální a zřetele hodné snížit též výši důchodu.

Práce připravující zřízení vlastního náhradního pensijního ústavu ujal se pan Dr. František Březina, který o ní podá svůj zvláštní referát.

Soukromé pojišťovny nejevily dlouho zájem o stavovské pojištění advokátů. Třebaže byly vyzvány prostřednictvím Svazu československých pojišťoven již v červnu 1936, navrhly soukromé pojišťovny jen individuální pojištění kapitálové, které vůbec neodpovídalo intencím sledovaným tímto pojištěním. Teprve přípisem z 27. července 1936 učinila Slavia, vzájemně pojišťovací banka v Praze, společně s Českou vzájemnou životní pojišťovnou návrh na pojištění, skládající se z těchto složek:

1. Pojištění na dožití na částku Kč 120.000, splatnou bezprostředně po uplynutí doby, která je určena pro placení prémie a je dána rozdílem mezi věkem 65 let a vstupním věkem zaokrouhleným na celé roky.

2. Pojištění pro případ smrti. Příslušná, v případě úmrtí splatná pojistná suma je dána základní částkou 140.000 Kč a zvyšovací částkou, jež činí 2000 Kč za každý rok scházející v den úmrtí do věku 75 let. Zvyšovací částka činí tudíž např. při úmrtí pojištěného advokáta věku:

30 let = 2000 Kč × 45, t. j. 90.000 Kč,

40 let = 2000 Kč × 35, t. j. 70.000 Kč,

50 let = 2000 Kč × 25, t. j. 50.000 Kč,

atd. — Nastane-li úmrtí pojištěného ve věku 75 let nebo vyšším, rovná se zvyšovací

částka nule, t. j. pojistná suma je v takovém případě dána pouze základní částkou 140.000 Kč. Při stanovení zvyšovací částky se zaokrouhluje dosažený věk na plné roky a to podle téže zásady, která platí pro zaokrouhlení vstupního věku na plné roky.

3. Osvobození od placení prémie po dobu úplné a trvalé invalidity pojištěného advokáta. Toto osvobození nastává od počátku pojistného roku, jenž bezprostředně následuje po roce, kdy byla zjištěna invalidita. Přes toto osvobození od placení prémie zůstanou nároky z pojistné smlouvy plně zachovány.

4. Pojištění dočasného invalidního důchodu v roční výši 12.000 Kč, splatného po dobu úplné a trvalé invalidity pojištěného advokáta, nejdéle však do uplynutí doby určené pro placení prémie.

Návrh ten určuje výši pojistných příspěvků podle vstupního věku jednotlivého pojištěnce a příspěvky ty činí: při vstupním věku 30 let Kč 405.64 měsíčně, při vstupním věku 40 let Kč 653.40 měsíčně a při vstupním věku 50 let Kč 1223.08 měsíčně, ke kterýmžto částkám nutno však ještě připočísti 4%ní státní poplatek. Výška neúnosnosti, činěná návrhům Všeobecného pensijního ústavu, platí tedy i pro tento návrh obou soukromých pojišťoven.

Další postup přípravných prací je zamýšlen tak, že v měsíci říjnu bude svolána Stálá delegace a předloženy jí všechny tři návrhy, t. j. návrh Všeobecného pensijního ústavu, návrh pojišťoven soukromých i návrh na zřízení vlastního náhradního pensijního ústavu pro všechny advokátní komory, na jehož přípravě je dosud pracováno. Bude-li některý z těchto návrhů Stálou delegací přijat, budou svolány valné hromady jednotlivých advokátních komor a bude zažádáno o jeho schválení též ministerstvem spravedlnosti.

Korreferentem byl JUDr. František **Březina**, advokát v Praze, z jehož referátu uvádíme:

Zákon č. 144 z r. 1936 zavedl možnost nuceného zaopatření advokátů, kandidátů advokacie a jejich rodin pro případ invalidity, stáří a úmrtí, při čemž jako formu tohoto zaopatření na **prvém místě** uvedl zřízení **vlastního ústavu** pojistovacího a teprve jako druhou eventualitu přistoupení ke zřízenému již ústavu.

Odpovídá to úplně duchu osnovy nového advokátního řádu, ze které toto zákonné ustanovení pochází a která jest založena na principu nejširší autonomie stavu advokátního.

Je tedy především v soulase se zákonem a s duchem nového advokátního řádu, jestliže československá advokacie projevuje touhu zřídit si svůj vlastní pensijní ústav, v němž by sama spravovala to, co sama nashromáždila k účelům sociálního zaopatření svých příslušníků.

Tato touha jest plně opodstatněna i po stránce materiální.

Známa nabídka Všeobecného pensijního ústavu (dále ve zkratce V. P. Ú.) neuspokojuje totiž advokacii ani co do své přiměřenosti, ani co do únosnosti.

Pojistná prémie 320 Kč měsíčně za invalidní důchod 1000 Kč, za starobní důchod po 65. roce věku 1000 Kč, vdovský 600 Kč a sirotčí 250 Kč měsíčně jeví se býti s ohledem na poměrně výhodné risikové poměry u advokacie neúměrnou tomu, co jest pojištěnci poskytováno.

Prémie ta byla vypočtena na základě tabulek pojistně-matematických hodnot a základních čísel směrodatných pro výpočty, týkající se pojištění u V. P. Ú., zpracovaných podle metody Zimmermannovy.

Při tom nebylo nikterak přihlíženo ani ke zvláštním risikovým poměrům, panujícím u advokacie, ani k omezenému rozsahu toho, co má býti poskytováno pojištěncům advokátům a jejich rodinám.

Pokud jde především o **risikové poměry** v advokacii, jest nade vše pochybnost jisto, že u advokacie jest nepoměrně nižší **risiko invalidity**, nežli u pojištěnců V. P. Ú.

V článku »Rechnungsmässige Besprechung des Angebotes der Allgemeinen Pensionsanstalt zur Advokaten-Pensionsversicherung« (Deutsches Anwaltsblatt, ročník 1936, čís. 5.) provedl p. kolega Dr. Eugen Leicht podrobný rozbor nabídky V. P. Ú. po stránce pojistně-matematické a došel ke zjištění, že dle nabídky té jest počítáno s úhrnnou potřebou okrouhle 64 miliony Kč pro 1000 Kč měsíčního **invalidního** důchodu, pro **starobní** důchod v téže výši s potřebou okrouhle 15 milionů Kč, pro **vdovský** důchod v částce 600 Kč měsíčně s potřebou okrouhle 67 milionů Kč a pro **sirotčí** důchod 250 Kč měsíčně s potřebou okrouhle 21 milionů Kč.

Z toho jest patrné, že tabulky ony staví risiko invalidity téměř na roveň risku vdovskému, že počítají s více než 4násobným riskem invalidity oproti risku starobnímu a že starobní risiko kladou co do potřeby na místo poslední až za risiko sirotčí.

V advokacii jsou však risikové poměry zcela odlišné. Zvláště invalidita jest při pojištění advokátů faktorem téměř bezvýznamným.

Podle úředních zpráv pražské advokátní komory bylo za posledních 18 let ze seznamu advokátů vymazáno následkem vzdání se advokacie celkem 297 členů, t. j. ročně průměrně 16 členů. Z těchto resignujících členů nebylo ani 20% skutečných invalidů, neboť resignace se stala většinou z důvodu vysokého věku (přes 65 let), aneb z důvodu přestoupení do jiného povolání, resp. do výslužby a jen zcela ojedinělé jsou případy resignace z důvodů invalidity.

Z toho vyplývá, že by šlo u pražské komory o tři nejvýše čtyři invalidní pojištěnce ročně, t. j. z celkového počtu 2000 pojištěnců by šlo tedy průměrně o 2‰ ročně. Počítáme-li s přirozenou snahou o zvýšení tohoto počtu, jakmile pojištění bude zavedeno, můžeme bez obavy kalkulovati s tím, že počet invalidních důchodců nebude činiti více než 3% z celkového počtu pojištěnců. Prokáže nám to ostatně dlouholetá zkušenost u jiných pensijních ústavů, jak bude ještě dále uvedeno. veškeru další výdělečnou činnost.

Při tom dlužno vycházeti s toho hlediska, že invalidita musí býti vázána na vymaz ze seznamu advokátů a nepřípustnost jinakého zaměstnání, čímž se případy její omezí zajisté na míru nejmenší vzhledem k tomu, že invalidní důchod není tak vysoký, aby jeho dosažení bylo vykoupeno pojištěncovou resignací.

Také **risiko** předčasné úmrtnosti a s tím spojené zatížení nositele pojištění **vdovským a zejména sirotčím důchodem** není tak vysoké, s jakým počítá nabídka V. P. Ú. Úmrtnost advokátů do rozhodného věku 65 let, od kterého bude splatným starobní důchod, jest v důsledku příznivějších zdravotních a životních podmínek mnohem menší, nežli u pojištěnců V. P. Ú., kteří jsou příslušníky nejrůznějších povolání spojených s zvýšeným riskem zdraví a života.

Podle úředních zpráv pražské advokátní komory jest průměrná úmrtnost advokátů za posledních 18 let 1.7%.

Pro stanovení výše zatížení nositele pojištění vdovským a sirotčím důchodem jest ovšem rozhodna pouze úmrtnost do 65 let věku pojištěnců, ježto případy úmrtí pojištěnců po 65 letech věku nemají na celkovou potřebu vlivu, spíše ji snižují (nižší důchod vdovský nastoupí tu místo vyššího důchodu starobního). Možno tedy průměrnou úmrtnost pro pojištění rozhodnou (do 65 let věku) určití bez obavy 1.5%.

Rovněž při kalkulaci důchodů starobních nelze spolehlivě použití platných tabulek V. P. Ú., neboť počátek starobního důchodu u advokátů jest posunut na 65. rok věku, kdežto u pojištěnců V. P. Ú. počíná starobní důchod 60. rokem věku. Je tedy celkové zatížení tímto důchodem u advokátů poměrně nižší a rozdíl 5 let jest v otázce rizika zajisté velmi podstatný.

Z uvedeného vyplývá, že všechna pojistná rizika (starobní, invalidní, vdovské a sirotčí) u pensijního pojištění advokátů jsou oproti rizikům V. P. Ú. podstatně nižší a že tudíž nabídka V. P. Ú., vycházející z normálních sazeb platných pro tento ústav, neodpovídá skutečnému zatížení, s jakým možno počítati při pojištění advokátů.

Kromě toho nabídka V. P. Ú. neposkytuje advokátům pojistné dávky v plném rozsahu, v jakém podle pensijního zákona je V. P. Ú. poskytuje svým pojištěncům. Pojištěnci V. P. Ú. mají totiž kromě nároků na invalidní, starobní, vdovský a sirotčí důchod ještě další nároky na výbavné, odbytné jednou provždy, pohřebné a na nemocenské ošetření. Úhrada těchto nároků jest zakalkulována do příslušných matematických hodnot a základních čísel, podle nichž byla nabídka V. P. Ú. stanovena. Tím rovněž se došlo k vyšší premii, než jaká odpovídá rozsahu pro advokacii stanovených nároků.

Vedle neúměrnosti jest pojistná prémie 320 Kč měsíčně označována valnou většinou advokátů jako neúnosná. Advokacii se nevede tak, aby průměrně zaměstnaný advokát mohl bez obtíží platiti pravidelně po měsíce a leta tuto částku. Není-li možno tuto částku podstatně snížit, pak je lépe nucené pojištění nezaváděti, neboť nelze se ubrániti obavě, že by vzniklo veliké procento nedobytných příspěvků. K jakým neblahým důsledkům by se došlo při dalším požadavku V. P. Ú., aby advokátní komory ručily za příspěvky, nelze ani domyslíti.

Jest proto nutno pečlivě řešiti otázku, jaké jest skutečné rizikové zatížení u advokátů a jaký pojistný příspěvek by mu odpovídal.

Poněvadž, jak shora uvedeno, nelze použití v plné platnosti matematických podkladů platných pro pojištění u V. P. Ú., nutno hledati jinou cestu ke zjištění rovnováhy pojistných příjmů a vydání.

V tom směru mohou nám být nejlepším vodítkem jen zkušenosti nabyté během řady let v pensijním pojištění u jiných ústavů za analogických poměrů, jaké jsou v povolání advokátů.

Opatřil jsem příslušná data od několika náhradních pensijních ústavů, u nichž jsou pojištění úředníci určitých hospodářských útvarů, a zjistil jsem následující:

Během delší doby (30—40 let) ustálila se riziková procenta tak, že se vyplácejí

u dotyčných ústavů důchody jednotlivým kategoriím pojištěnců v následujících procentech z celkového počtu pojištěnců:

	invalidní %	starobní %	vdovský %	sirotčí %	celkem %
1. U pensijního ústavu úředníků vítkovického horního a hutního těžářstva v Mor. Ostravě	17.37	5.58	12.51	3.15	38.61
2. U Pensijního ústavu moravsko-slezské vzájemné pojišťovny v Brně	3.4	17.—	15.6	2.—	38.—
3. U pensijního ústavu moravské eskomptní banky v Brně	12.3	5.31	10.62	5.31	33.54
4. U pensijního ústavu založen československých v Praze	2.9	4.5	7.4	2.2	17.—
5. U pensijního ústavu pro úředníky akciové společnosti dříve Škodovy závody v Praze	14.4	1.6	6.—	2.4	24.4
úhrnem	50.37	33.99	52.13	15.06	151.55

Vezmeme-li průměr z těchto ústavů, docházíme k tomu, že důchodců invalidů z celkového počtu pojištěnců jest průměrně 10%, důchodců starobních 6.8%, důchodců vdov 10.4%, důchodců sirotků 3%, důchodců všech úhrnem tedy 30.2%.

Uvážíme-li pak, že nápadně vysoké procento důchodců invalidů (17.37%) u Pensijního ústavu úředníků vítkovického horního a hutního těžářstva a u Pens. ústavu Škodových závodů (14.4%) lze vysvětliti jen mimořádně vysokým rizikem pro zdraví v těchto důlních a průmyslových podnicích, dojdeme k tomu výsledku, že počet všech důchodců v době, kdy nároky pojištěnců budou již v trvale ustálené výši uhrazovány, může činiti u advokacie nejvýše 26% z celkového počtu pojištěnců.

Možno však počítati bez obavy s tím, že počet ten bude ještě menší, což jest odůvodněno zejména srovnáním s poměry u zmíněného již shora ad 4. Pensijního ústavu založen československých.

Rizikové poměry v tomto ústavu odpovídají asi přibližně rizikovým poměrům v advokacii. Ústav ten existuje již od r. 1878 a od r. 1909 byl uznán za ústav náhradní ve smyslu pens. zákona. Má nyní 2119 pojištěnců a pojistné jest stanoveno při 35leté členské době kvotou 17.4% pensijní základny. Ústav ten vyplácí invalidní důchod 62 pojištěncům, t. j. 2.9%, starobní důchod 96 pojištěncům, t. j. 4.5%, vdovský důchod 156 vdovám, t. j. 7.3% a sirotčí důchod 45 dětem, t. j. 2.2% všech pojištěnců, takže úhrnem vyplácí důchody 359 důchodcům, t. j. necelým 17% celkového počtu pojištěnců.

Tím jest zajisté proveden zcela jasný důkaz toho, že při pensijním pojištění advokátů nemůže celkový počet důchodců překročiti 26% z celkového počtu pojištěnců, naopak, že počet ten bude pravděpodobně nižší.

Není také závažného důvodu k tomu, aby uvedené rizikové poměry u Pensijního ústavu založen čl. nebyly vzaty za základ pro pensijní pojištění advokátů, jichž povolání, pokud se týče pojistných rizik, odpovídá úřednickému povolání pojištěnců tohoto ústavu.

Aplikujeme-li uvedené skutečnosti na pojištění advokátů, dojdeme k těmto hlavním zásadám, na nichž možno pojištění to vybudovati:

Má-li starobní (invalidní) důchod v obligatorním pojištění advokátů činit 1000 Kč měsíčně čili 12.000 Kč ročně, odpovídá by této pensijní základně roční příspěvek ve výši okrouhle 18%, t. j. 2160 Kč čili 180 Kč měsíčně. Tuto částku však nutno alespoň pro počáteční období zvýšit na celých 200 Kč měsíčně vzhledem k základacím výlohám a s ohledem na úplné zabezpečení potřebné kapitálové rezervy.

Při tom však jest možno rozšířit pensijní pojištění na všechny advokáty včetně do dokonaných 55 let věku, na rozdíl od návrhu V. P. Ú., kde počítá s věkem do 50 let, a prodloužit pojištění sirotčí do věku 24 let, místo 18 let.

Risikové rozdělení bylo by pak analogicky podle Pensijního ústavu založen čsl. (ovšem s příslušným zvýšením rizika starobního a vdovského) toto:

Důchodci invalidé tvoří	3%	všech pojištěnců
Důchodci starobní tvoří	8%	všech pojištěnců.
Důchodci vdovy tvoří	12%	všech pojištěnců.
Důchodci sirotci tvoří	3%	všech pojištěnců.
celkem	26%	všech pojištěnců.

Konečně nutno vzít v úvahu částečnou nedobytnost pojistných příspěvků, kterou možno určit nejvýše na 10%. U pražské advokátní komory byla zjištěna nedobytnost komorních příspěvků na 7%. Obavy, že nedobytnost pojistných příspěvků bude ještě vyšší než 10%, nejsou odůvodněny, ježto pojištěnec bude se hledět ve vlastním zájmu vyhnouti ztrátě nároků na zaopatření. Tato ziráta musí být ovšem v příslušných stanovách ústavu vhodně formulována.

Zavedeme-li tedy pensijní pojištění všech advokátů do dokonaného 55. roku věku a určíme-li důchody:

- starobní 1000 Kč měsíčně po dokonaném 65. roce věku,
- invalidní 1000 Kč měsíčně,
- vdovský 600 Kč měsíčně,
- dětský jako doplněk vdovského důchodu za každé dítě 200 Kč do 24 let věku,
- sirotčí (při úmrtí obou rodičů) po 400 Kč měsíčně pro každé dítě do 24 let věku,

jeví se kalkulace příjmů a vydání při okrouhlém počtu 2000 advokátů na počátku do pojištění vstupujících (počítáno se statisticky známými poměry u advokátní komory české) takto:

Příjem:

Roční pojistné 2400 Kč (po 200 Kč měs.) od 2000 pojištěnců činí.....	4,800.000 Kč
od toho 10%ní nedobytná kvota	480.800 Kč
zbyvá.....	4,320.000 Kč
k tomu 4%ní úroky okrouhle	170.000 Kč
úhrnem.....	4,490.000 Kč
od toho režie ústavu celkem	200.000 Kč
zbyvá čistý roční příjem	4,290.000 Kč
okrouhle	4,200.000 Kč

Vydání:

a) 3% důchodců, invalidů, t. j. 60 důchodců z celkového počtu 2000 pojištěnců obdrží ročně po 12.000 Kč, tudíž celkem ročně	720.000 Kč
b) 8% důchodců starobních, t. j. 160 důchodců po 12.000 Kč	1,920.000 Kč
c) 15% vdov se sirotky, t. j. 300 důchodců s celkovým důchodem 12.000 Kč ročně (počítána průměrně vdova s 2 dětmi s celkovým důchod 1000 Kč měsíčně)	3,600.000 Kč
úhrnem	6,240.000 Kč
Od toho příjem okrouhle	4,200.000 Kč
zbyvá schodek	2,040.000 Kč
okrouhle	2,100.000 Kč

Jak bude uhrazen tento schodek?

Úhradu jeho možno docílit jednak výnosem kapitálu, který bude během let vytvořen, jednak výnosem 5% dávek konkursních a vyrovnacích správců advokátů ve smyslu čl. IV. zák. č. 144/1936 a konečně nutno stanovit příplatek k měsíčnímu příspěvku u těch advokátů, kteří v den vstoupení pojištění v platnost dokončili 45. rok svého věku.

Pokud jde o vytvoření kapitálu, jsou příznivé podmínky pro vytvoření to dány již tím, že celých 10 let se nebude vyplácet žádný důchod starobní, ježto nejvyšší do pojištění vstupující ročník 55letých nabude nároku na starobní důchod teprve za 10 let od vstoupení pojištění v platnost.

Další přírůstek na kapitálu nastane tím, že obnosy výplat všech druhů důchodů budou s počátku nízké a teprve postupem let se budou znenáhla zvyšovati až k maximálním obnosům, jak shora jsou uvedeny, kdežto příspěvky budou placeny již od počátku v plné výši a ukládány.

Avšak podle předběžných výpočtů by takto ušetřený kapitál, resp. jeho výnos, nestačil na plné krytí celkové potřeby, a jest proto nutno zavést pro výplatu invalidních, vdovských a sirotčích důchodů čekací dobu 5letou. Není to nic nového, neboť pensijní zákon v § 16 tuto čekací dobu zavedl.

Na rozdíl od této zákonné čekací doby, která platí pro každého pojištěnce, byla by pětiletá čekací doba v pojištění advokátním zavedena pouze pro prvých 5 let od vstupu pojištění v platnost, takže pouze pojistné případy v tomto pětiletém období nastalé by nebyly odškodňovány. Po uplynutí 5 let od platnosti pojištění by však každý pojistný případ byl odškodněn ihned bez ohledu na dobu trvání pojištění v tom kterém případě.

Tuto oběť jest nutno přinést, aby pojištění bylo umožněno. Oběť tu by přinesli jednak ti, kteří v té době by se stali invalidními, a dále manželky a děti v této době zemřelých pojištěnců. V náhradu by se jim vyplatilo odbytné jednou provždy nejméně ve výši splacených dosud příspěvků.

Poněvadž však ani zavedení pětileté čekací doby nestačí plně ke krytí uvedeného schodku, jest nutno, aby starší advokáti, dosáhnuvší v době zavedení pojištění věku 45 let, příplaceli k normálnímu příspěvku měsíčnímu 200 Kč příplatek 20 Kč měsíčně, celkem tedy 220 Kč měsíčně. Jde o 600 advokátů, takže roční výnos tohoto zvýšení by činil po srážce 10% nedobytné kvoty okrouhle 120.000 Kč.

Toto zvýšení jest spravedlivé proto, že tito starší advokáti jsou ve značné výhodě oproti mladším v tom, že celková částka jejich příspěvků k dosažení důchodu starobního bude podstatně nižší. Nastane tím jisté vyrovnání pojistného břemene mezi mladšími a staršími pojištěnci.

Toto vyrovnání na druhé straně nezatíží nikterak podstatně starší pojištěnce a jejich příspěvek celkem 220 Kč měsíčně, čili 2640 Kč ročně, jest stále ještě značně nižším oproti požadavku VPÚ, i soukromých pojišťoven. Podle jedné z nejlevnějších nabídek na soukromé pojištění důchodové by 45letý pojištěnec musil za měsíční starobní důchod 1000 Kč platiti roční premii 6254 Kč — tedy daleko více než dvojnásobnou, pojištěnec ve věku 50 let by musil platiti již 8737 Kč a 55letý dokonce 13.570 Kč ročně.

Dalším příspěvkem k uhrazení výše uvedeného schodku bude trvalý roční výnos 5% dávek konkursních a vyrovnacích správců-advokátů.

Výnos ten možno odhadnouti nejméně na 180.000 Kč ročně.

Podle sdělení ministerstva spravedlnosti činila celková částka dosud ode všech konkursních a vyrovnacích správců v Čechách vybíraných 5% dávek za rok 1934 — 297.000 Kč a za rok 1935 — 254.000 Kč. Počítáme-li s ročním příjmem pouze 180.000 Kč, jest to částka již přiměřená.

V následujících výpočtech jest počítáno s 2000 pojištěnců do pojištění vstupujícími do věku 55 let a počet ten ponechán jako trvalý bez ohledu na přírůstek v jednotlivých letech, neboť poměr příjmů a vydání zůstává při vstupu dalších pojištěnců celkem konstantní.

Dále jest počítáno s 2^{0/00}, t. j. se 4 případy invalidity ročně, s průměrnou roční úmrtností 1.5%, t. j. s 30 případy vdovského a sirotčího důchodu ročně.

Pokud jde o počet důchodců vstupujících do starobního pojištění, dlužno vycházeti z nynějšího počtu 65letých (23) a vzíti za základ počet o něco vyšší, t. j. 25.

Poměr 25 důchodců starobních k 30 důchodcům vdovským a sirotčím neodpovídá sice shora uvedenému poměru 8% : 15%, leč tato nesrovnalost nemá vlivu na konečné uspořádání tohoto poměru během několika hospodářských období.

V ý p o č e t:

1. rok:	
Příjem:	příspěvky 4,400.000
	zvýšené příspěvky 120.000
	5% dávka správců 180.000
	<hr/>
	celkem..... 4,700.000
Vydání:	režie 200.000
	<hr/>
	zbývá..... 4,500.000
2. rok:	
Příjem:	příspěvky 4,400.000
	zvýšené příspěvky 120.000
	5% dávka správců 180.000
	4% úrok z 4,500.000 180.000
	<hr/>
	celkem..... 9,380.000
Vydání:	režie 200.000
	<hr/>
	zbývá..... 9,180.000

3. rok:	
Příjem:	příspěvky 4,400.000
	zvýšené příspěvky 120.000
	5% dávka správců 180.000
	4% úrok z 9,180.000 Kč 360.000
	<hr/>
	celkem..... 14,240.000
Vydání:	režie 200.000
	<hr/>
	zbývá..... 14,040.000
4. rok:	
Příjem:	příspěvky 4,400.000
	zvýšené příspěvky 120.000
	5% dávka správců 180.000
	4% úroky ze 14,040.000 Kč 560.000
	<hr/>
	celkem..... 19,300.000
Vydání:	režie 200.000
	<hr/>
	zbývá..... 19,100.000
5. rok:	
Příjem:	příspěvky 4,400.000
	zvýšené příspěvky 120.000
	5% dávka správců 180.000
	4% úroky z 19,100.000 Kč 770.000
	<hr/>
	celkem..... 24,570.000
Vydání:	režie 200.000
	<hr/>
	zbývá..... 24,370.000
6. rok:	
Počíná výplata důchodů invalidních, vdovských a sirotčích.	
Příjem:	příspěvky 4,400.000
	zvýšené příspěvky 120.000
	5% dávka správců 180.000
	4% úroky z 24,370.000 Kč 960.000
	<hr/>
	celkem..... 30,030.000
Vydání:	režie 200.000 Kč
	4 invalidní důchodci 48.000 Kč
	30 vdovských a sirotčích důchodců 360.000 Kč
	<hr/>
	celkem 608.000
	<hr/>
	zbývá..... 29,422.000
7. rok:	
Příjem:	příspěvky 4,400.000
	zvýšené příspěvky 120.000
	5% dávka správců 180.000
	4% úrok z 29,422.000 Kč 1,160.000
	<hr/>
	celkem..... 35,282.000

Vydání:	režie	200.000 Kč	
	8 invalidních důchodců	96.000 Kč	
	60 vdovských a sirotčích důchodců	720.000 Kč	
	celkem	<u>1,016.000</u>	

zbývá..... 34,266.000

8. rok:

Příjem:	příspěvky	4,400.000	
	zvýšené příspěvky	120.000	
	5% dávka správců	180.000	
	4% úrok z 34,266.000 Kč	1,360.000	

celkem..... 40,326.000

Vydání:	režie	200.000 Kč	
	12 invalidních důchodců	144.000 Kč	
	90 vdovských a sirotčích důchodců	1,080.000 Kč	
	celkem	<u>1,424.000</u>	

zbývá..... 38,902.000

9. rok:

Příjem:	příspěvky	4,400.000	
	zvýšené příspěvky	120.000	
	5% dávka správců	180.000	
	4% úrok z 38,902.000 Kč	1,500.000	

celkem..... 45,102.000

Vydání:	režie	200.000 Kč	
	16 invalidních důchodců	192.000 Kč	
	120 vdovských a sirotčích důchodců	1,440.000 Kč	
	celkem	<u>1,832.000</u>	

zbývá..... 43,270.000

10. rok:

Příjem:	příspěvky	4,400.000	
	zvýšené příspěvky	120.000	
	5% dávka správců	180.000	
	4% úrok ze 43,270.000 Kč	1,700.000	

celkem..... 49,670.000

Vydání:	režie	200.000 Kč	
	20 invalidních důchodců	240.000 Kč	
	150 vdovských a sirotčích důchodců	1,800.000 Kč	
	celkem	<u>2,240.000</u>	

zbývá..... 47,430.000

11. rok:

Začíná výplata starob. důchodů. Ubývá na zvýšených příspěvcích ročně 6000 Kč.

Příjem:	příspěvky	4,400.000	
	zvýšené příspěvky	114.000	

	5% dávka správců	180.000	
	4% úrok ze 47,430.000 Kč	1,800.000	

celkem..... 53,924.000

Vydání:	režie (zvýšená)	250.000 Kč	
	24 invalidních důchodců	288.000 Kč	
	180 vdovských a sirotčích důchodců	2,160.000 Kč	
	25 starobních důchodců	300.000 Kč	

celkem..... 2,308.000

zbývá..... 51,616.000

12. rok:

Příjem:	příspěvky	4,400.000	
	zvýšené příspěvky	108.000	
	5% dávka správců	180.000	
	4% úroky z 51,616.000 Kč	2,000.000	

celkem..... 58,304.000

Vydání:	režie	250.000 Kč	
	28 invalidních důchodců	336.000 Kč	
	210 vdovských a sirotčích důchodů	2,520.000 Kč	
	50 starobních důchodců	600.000 Kč	3,706.000

zbývá..... 54,598.000

13. rok:

Příjem:	příspěvky	4,400.000	
	zvýšené příspěvky	102.000	
	5% dávka správců	180.000	
	4% úroky z 54,598.000 Kč	2,100.000	

celkem..... 61,380.000

Vydání:	režie	250.000 Kč	
	32 invalidních důchodců	384.000 Kč	
	240 vdovských a sirotčích důchodců	2,880.000 Kč	
	75 starobních důchodců	900.000 Kč	4,414.000

zbývá..... 56,966.000

14. rok:

Příjem:	příspěvky	4,400.000	
	zvýšené příspěvky	96.000	
	5% dávka správců	180.000	
	4% úroky z 56,966.000 Kč	2,200.000	

celkem..... 63,842.000

Vydání:	režie	250.000 Kč	
	36 invalidních důchodců	432.000 Kč	
	270 vdovských a sirotčích důchodců	3,240.000 Kč	
	100 starobních důchodců	1,200.000 Kč	5,122.000

zbývá..... 58,720.000

15. rok:

Příjem:	příspěvky	4,400.000	
	zvýšené příspěvky	90.000	
	5% dávka správců	180.000	
	4% úrok z 58,720.000 Kč	2,300.000	
		<u>celkem.....</u>	65,690.000
Vydání:	režie	250.000 Kč	
	40 invalidních důchodců	480.000 Kč	
	300 vdovských a sirotčích důchodců	3,600.000 Kč	
	125 starobních důchodců	1,500.000 Kč	5,830.000
		<u>zbývá.....</u>	59,860.000

16. rok:

Příjem:	příspěvky	4,400.000	
	zvýšené příspěvky	84.000	
	5% dávka správců	180.000	
	4% úrok z 59,860.000 Kč	2,400.000	
		<u>celkem.....</u>	66,924.000
Vydání:	režie	250.000 Kč	
	44 invalidních důchodců	528.000 Kč	
	300 vdovských a sirotčích důchodců	3,600.000 Kč	
	150 starobních důchodců	1,800.000 Kč	6,178.000
		<u>zbývá.....</u>	60,746.000

17. rok:

Příjem:	příspěvky	4,400.000	
	zvýšené příspěvky	78.000	
	5% dávka správců	180.000	
	4% úroky z 60,746.000 Kč	2,400.000	
		<u>celkem.....</u>	67,804.000
Vydání:	režie	250.000 Kč	
	48 invalidních důchodců	576.000 Kč	
	300 vdovských a sirotčích důchodců	3,600.000 Kč	
	160 starobních důchodců	1,920.000 Kč	6,346.000
		<u>zbývá.....</u>	61,458.000

18. rok:

Příjem:	příspěvky	4,400.000	
	zvýšené příspěvky	72.000	
	5% dávka správců	180.000	
	4% úroky ze 61,458.000 Kč	2,400.000	
		<u>celkem.....</u>	68,510.000
Vydání:	režie	250.000 Kč	
	52 invalidních důchodců	624.000 Kč	
	300 vdovských a sirotčích důchodců	3,600.000 Kč	
	160 starobních důchodců	1,920.000 Kč	6,394.000
		<u>zbývá.....</u>	62,116.000

19. rok:

Příjem:	příspěvky	4,400.000	
	zvýšené příspěvky	66.000	
	5% dávka správců	180.000	
	4% úroky z 62,116.000 Kč	2,400.000	
		<u>celkem.....</u>	69,162.000
Vydání:	režie	250.000 Kč	
	56 invalidních důchodců	672.000 Kč	
	300 vdovských a sirotčích důchodců	3,600.000 Kč	
	160 starobních důchodců	1,920.000 Kč	
		<u>celkem.....</u>	6,442.000
		<u>zbývá.....</u>	62,720.000

20. rok:

Počíná výplata všech maximálních ustálených důchodů.

Příjem:	příspěvky	4,400.000	
	zvýšené příspěvky	60.000	
	5% dávka správců	180.000	
	4% úroky z 62,720.000 Kč	2,400.000	
		<u>celkem.....</u>	69,760.000
Vydání:	režie	250.000 Kč	
	60 invalidních důchodců	720.000 Kč	
	300 vdovských a sirotčích důchodců	3,600.000 Kč	
	160 starobních důchodců	1,920.000 Kč	
		<u>celkem.....</u>	6,490.000
		<u>zbývá.....</u>	63,270.000

Činí tedy v 20. roce roční příjem	7,040.000
naproti tomu roční vydání	6,470.000
takže se jeví roční přebytek	570.000
Z pravidelného ročního příjmu úplně odpadnou v dalších 10 letech zvýšené příspěvky starších advokátů v částce.....	60.000
takže zbude pak přebytek	510.000
okrouhle	500.000
s přirostlými úroky.	

Výše uvedený rámcový výpočet ukazuje, že při ustálení všech výdajů by Penzijní ústav za dobu asi 20 let disponoval kapitálem kolem 60 milionů Kč, jehož výnos stačí úplně na krytí shora uvedeného schodku 2,100.000 Kč.

Výnos ten spolu s ostatním příjmem bude dokonce převyšovat běžnou roční potřebu a bude pak možno buď přiměřeně zvýšit pojistné požitky, anebo snížit příspěvky.

K tomuto předpokladu opravňuje také ta okolnost, že v uvedeném výpočtu není počítáno s t. zv. úhradovými podíly, které podle § 113 pens. zák. jest povinen VPÚ. převést na nového nositele pojištění při přestupu koncipientů do advokátního pojištění.

Dále není počítáno se snížením potřeby pro vdovské a sirotčí důchody vzhledem k tomu, že podle zjištění jest do věku 65 let pouze 74% ženatých advokátů.

Zbývá ještě zodpovědět otázku položenou zejména z kruhů mladých advokátů a koncipientů, nebudou-li mladí advokáti tímto novým pojištěním poškozeni a nebylo-li by pro ně výhodnější, kdyby všichni pokračovali v pensijním pojištění koncipientském.

Mám za to, že samostatné pojištění ony kolegy a jejich rodiny v ničem nepoškodí.

Jest sice pravda, že na příklad v 30. roce věku se usadivší advokát, pokračuje-li v pensijním pojištění koncipientském v 6. třídě služného (služné od 15.000 Kč do 18.000 Kč ročně), obdrží ve svém 65. roce starobní důchod 1275 Kč měsíčně při placení 155 Kč měsíční prémie, avšak z tohoto **nejpříznivějšího** případu nelze usuzovat na celkovou hodnotu samostatného pojištění advokátů. Uvedená výhodnost jest jen zdánlivou.

Týká se totiž pouze důchodu **starobního**. Naproti tomu však zaopatření pojištěnců invalidů a zejména pak vdov a sirotek podle pens. zákona jest mnohem nepříznivější, neboť důchod invalidní, vdovský a sirotčí se vyměřuje podle počtu příspěvkových měsíců, uplynulých do dne pojistného případu. Vzhledem k tomu při předčasné invaliditě a předčasném úmrtí pojištěncově obdrží pojištěnec nebo jeho vdova a děti jen zlomek, často nepatrný, celkového důchodu.

Naproti tomu podle uvedených proposic advokátního pojištění obdrží pojištěnec invalida, vdova a sirotci plnou výši pojistných důchodů bez omezení na trvání pojištění v tom kterém případě.

Tím jest zajisté úplně vyvážena ona celkem neveliká výhoda v starobním důchodu, neboť úhrnný počet důchodců invalidů, vdov a sirotek jest více než dvojnásobný oproti počtu důchodců starobních.

Ostatně — jak již naznačeno — jest za předpokladu obezřelého hospodaření dána oprávněná naděje na zlepšení advokátního pojištění ve prospěch důchodců, jakmile bude dosaženo určité stability mezi příjmy a vydáními.

Bude-li přikročeno ke zřízení samostatného pensijního ústavu, nesmí se zapomenouti na to, aby ústav ten byl pokud se týče finančních úlev postaven na roveň náhradním ústavům VPÚ. K tomu bude ovšem potřebí zvláštního zákona.

Ke konci chtěl bych ještě připomenouti, že výše uvedené výpočty spočívají sice na předpokladech čerpaných z poměrů u advokátní komory pražské, že však tím nemíním navrhnouti zřízení samostatného pensijního ústavu pro tuto komoru.

Naopak musí býti snahou československé advokacie, aby své síly v tomto směru co nejvíce soustředila a tím dospěla k lepším hospodářským výsledkům.

Poměry u ostatních komor nejsou zajisté podstatně odlišné, a proto jsem přesvědčen, že nestojí nic v cestě, směřující k vybudování jednotného: »Pensijního ústavu advokátů československých«.

Na konec p. **JUDr. Jaromír Appel**, advokát z Brna, podal zprávu o úpravě starobního a invalidního pojištění advokátů v cizině.

Jednání této komise bylo nejčetněji navštíveno. Otázka pensijního pojištění advokátů vyvolala velmi živou debatu, zejména kolegů mladších, a její výsledek ukázal, že stavu advokátnímu bude překlenouti ještě mnohá skaliska, než dojde toto pojištění svého uskutečnění. Autonomní pojištění vyžaduje pevného stavovského vědomí, vyžaduje obětí. Ovšem oběti ty musí býti únosnými. Sjezd se vyslovil pro založení samostatného **Pensijního ústavu československých advokátů**.

Komise usnesla se pak na **resoluci**, otištěné ve zprávě o závěrečné plenární schůzi, na str. 311.

Boj proti pokoutnictví.

Otázka tato byla proto předmětem jednání zvláštní komise, v níž podali referáty pp. **JUDr. Theodor Kopecký**, advokát v Praze, který objasnil nynější stav a nedostatečnost platných předpisů proti pokoutnictví, **JUDr. Bohumil Mahler**, advokát v Praze, který vypracoval a přednesl návrh zákona proti pokoutníkům, **JUDr. Josef Lochman**, advokát v Brně, který podrobil kritice osnovu zákona proti pokoutníkům, vypracovanou ministerstvem spravedlnosti, a **Dr. Ernest Ziegler**, advokát v Bratislavě, který pojednal o otázce pokoutnické na Slovensku a vylíčil dávné snahy slovenské advokacie, aby byla odstraněna soukromá právní praxe obecních a obvodních notářů na Slovensku a Podkarpatské Rusi.

Jejich referáty uvádíme.

JUDr. Theodor Kopecký, advokát v Praze, přednesl toto:

Předmětem tohoto referátu jest obrana advokacie proti pokoutnictví, jak jest vytvářena dnešní praxí, to jest používáním platných právních předpisů na konkrétní případy pokoutnictví.

Omezení rozsahu jednotlivých referátů nedovoluje pojednati o historii obrany stavu advokátního proti pokoutnictví, ač zajisté nebyla by to věc nezajímavá — i pokoutnictví má svoje dějiny, a to tak staré, jako advokacie sama.

Ochranou proti pokoutnictví možno označiti všechna opatření, jimiž má býti pokoutnictví zamezeno. V tomto širším smyslu náleží sem tedy všechna opatření, jimiž zákonodárce snažil se postarati o to, aby stavu advokátnímu, zřízenému pro právní pomoc obyvatelstvu, zaručena byla práva nutná k nerušenému výkonu této povinnosti, zejména stavovským zřízením a pod. V užším slova smyslu označujeme ochranou proti pokoutnictví ony speciální předpisy právní, jež mají přímo zameziti pokoutnictví, stíhající tresty činnost takovou, jako činnost zakázanou.

Důvodem této ochrany proti pokoutnictví jest především zájem o obyvatelstvo státu, jež by mohlo trpěti značné škody a újmy, kdyby nebylo chráněno před činností pokoutníků. Také advokátní stav vždy zdůrazňoval především tuto významnou stránku věci. Za dnešních stísněných poměrů musí však stav advokátní veřejně prohlásiti, že **stejně významným jest i druhý důvod — to jest ochrana stavu advokátního před pokoutníky**, kteří jako příživníci ve velmi zvýšeném počtu, využívající slabín dnešních právních předpisů, ubírají stavu advokátnímu možnost výdělků, i jinak stále se zmenšujících. Povinnosti advokátního stavu však naproti tomu stále všemi směry se zvětšují — právem proto dožadují se advokáti, aby učiněna byla

přítrž pokoutnictví a aby dnešní právní normy, jež zřejmě nepostačují, byly nahrazeny novými, novým poměrům přizpůsobenými.

Dnes vedeme boj proti pokoutnictví na podkladě těchto norem:

Civilní řád soudní ukládá soudci v § 29 odst. 2 povinnost nepřipustit osobu, známou jako pokoutníka, za zmocněnce ani k projednávání, ani k jiným procesním úkonům.

Dále v § 42 c. ř. s. sledujeme snahu bránit pokoutnictví aspoň tím, že strana, zastoupená zmocněncem nenáležícím stavu advokátskému nebo notářskému, nemá nároku na náhradu nákladů sporu, vyjma na náhradu kolků a nutných hotových výdání.

Obě tyto normy neskýtají ovšem stavu advokátnímu žádné přímé zbraně proti pokoutnictví. Není tomu však mnohem lépe ani s hlavním předpisem, sloužícím k potírání pokoutnictví, to jest s nařízením min. spravedlnosti ze dne 8. června 1857 č. 114 ř. z.

Podle této normy jest pokoutníkem, kdo neoprávněně zakročí jménem strany nebo za ni podání spisuje v takových rozepřích, v nichž jest předepsáno zastoupení advokátem; dále kdo nejsa od příslušného úřadu k tomu oprávněn, po živnostensku právní listiny nebo soudní podání ve věcech sporných nebo nesporných za strany sepisuje, byť i zakročení právního zástupce při nich nebylo zákonem předepsáno, anebo jako jejich plnomocník u soudu zakročuje, ať již při tom jest prokázáno, že to činí úplatně, nebo může-li se právem souditi o ziskuchtivém úmyslu i jen z toho, že sepisuje mnoho právních listin nebo podání, že často jako plnomocník zakročí, předkládá postupy na oko nebo z jiných okolností. Případů pokoutnictví ve sporech advokátských jest počet poměrně malý a obyčejně běží v takových případech o jednání podvodné, kdy za advokáta vydává se straně i soudu pokoutník — podvodník. Zato případů druhých jest značné množství a jsou to často — zejména v agendě nesporné — případy dosti zjevné, a přece jen těžko usvědčitelné, již proto, že advokátní stav, representovaný svými komorami, nemá jiné možnosti, nežli udáním podezřelých případů vyvolati vyšetřování. Pokoutnictví takové vyšetřuje totiž a také trestá (pokutou neb vězením) onen soud, u něhož činnost svoji pokoutník vyvíjel. Šetření koná se z moci úřední podle disciplinární moci dané soudu k udržení soudního pořádku. Podotknouti sluší, že soudy konají uloženu jim povinnost a vyšetřují všechny případy, kdy je podezření, že běží o pokoutnictví — stejně však je jisto, že největší část pokoutníků uniká nepozorována; zejména u soudů větších, kde na př. agenda knihovní má více referentů. Pokud běží o disciplinární moc, již užíváno býti má k potrestání pokoutníka, nejví se dosti účinným prostředkem v dnešní době rafinované činnosti pokoutníků, kteří dovedou zahaliti svoji činnost tak dovedně, že není možno za daného právního stavu je usvědčiti. Poznáváme, že judikatura rozšířila platnost citovaných předpisů i na pokoutníky ve věcech trestních.

Vedle pokoutníků vystupujících u soudů a sepisujících neoprávněně soudní podání, jest množství případů pokoutnictví ve věcech správních. Při stále vzrůstajícím okruhu činnosti správních úřadů roste přirozeně i zde počet těch různých právních a daňových porad, ochranných a obranných spolků, sekretariátů, důvěrnických ústředí atd., které kryjíce svoji pokoutnickou činnost pláštíkem »služby členství«, provádějí ji dnes již ve velkém. Zde je obrana za daného právního stavu

ještě obtížnější, neboť v takových případech nemůže stav advokátní nic jiného činiti, nežli udáním u politického úřadu dáti pouhý podnět k zahájení šetření, zda podezřelá činnost není nedovoleným provozováním t. zv. veřejného jednatelství podle dekretu dvorské kanceláře ze dne 16. dubna 1833, č. 59 Sb. z. p. Tento dekret upravuje v podstatě pouze podmínky k dosažení veřejného jednatelství, tedy instituce ve skutečnosti již skoro zaniklé, ježto nové koncese pro veřejnou agenturu již udělovány nejsou, jak o tom svědčí výnos min. vnitra ze dne 7. července 1923, čís. 26.193/22, a výnos zemské správy politické ze dne 4. září 1933, čís. 3-B-1182/306.618. Stíhání pokoutnictví na tomto poli provozované děje se tedy neoprávněně provozování takového veřejného jednatelství, případně i jednatelství soukromého, při čemž však v tomto řízení správním nemá advokátní komora, zájmy poškozeného našeho stavu hájící, žádných práv účasti na řízení. Závisí jen na dobré vůli úřadu správního, zda vyhoví žádosti komory a obeznámí ji s výsledkem šetření a tím komoře poskytne možnost, aby navrhla případné doplnění důkazů a podobně.

Jinak jest komora po podaném oznámení odsouzena k nečinnosti, poněvadž není právního ustanovení, jež by jí zaručovalo postavení účastníka v řízení správním, jímž pachatel pokoutnictví takového má býti zjištěn a správním úřadem potrestán.

K těmto obtížím, bránícím stavu našemu v energickém stíhání pokoutnictví, přistupuje ještě jedna překážka. Tou jest provedení důkazu, že pokoutník provozuje svoji činnost za úplatu, po živnostensku, v úmyslu ziskuchtivém. Při pokoutnictví u soudu provozovaném jest důkaz snazší, poněvadž podle nařízení č. 114/1857 lze usuzovati na úmysl ziskuchtivý, jsou-li splněny skutkové předpoklady větší intenzity pokoutnické činnosti podezřelé osoby. Při pokoutnictví ve věcech správních nebo mimo soud jest ovšem třeba dokázati osobě podezřelé, že pokoutnictví provozuje za úplatu — a v tom je právě největší obtíž našeho boje proti pokoutnictví. Zmínil jsem se již o činnosti těch různých spolků, důvěrnických ústředí atd., které ze svých schválených stanov odvozují pro sebe právo poskytovat členům právní poradu a ochranu. V praxi vypadá to tak, že úředník nebo úředníci takového spolku obstarávají členům celou agendu právní, dokonce zastupují klidně před soudem — poněvadž prý osobně nic za takovou činnost nemají, provozujíce ji jako úředníci spolku a tedy v poměru služebním k spolku; člen pak za činnost tu nic prý neplatí, poněvadž jako člen má podle stanov právo na takové zastoupení svým spolkem a členský příspěvek není úplatou za toto pokoutnictví, nýbrž je náhradou za činnost spolkovou k úhradě nákladů spolkových. Jest zde tedy jen viditelná činnost pokoutnická — není však žádného pokoutníka: není jím v očích správního úřadu ani ten spolek či sekretariát či ústředí, ani ten úředník.

Tato spolková činnost jest ovšem zjevem, který souvisí s dnešním vývojem poměrů, které oslabující jednotlivce, nutí jej, aby se sdružoval s jinými a nahradil oslabenou sílu individua zvýšenou silou kolektiva. Nesmíme však připustiti, aby tento vývoj přímo ohrožoval naše práva tím, že takové kolektivní celky osobují si oprávnění k činnosti, kterou nelze snad již ani nazývati pokoutnictvím, protože již dávno vylezla z koutů a našla si pěkné místo na slunci, kde se jí vlivem mocných příznivců dobře daří.

Ze všeho toho lze učiniti tyto závěry: Advokacie musí se zvýšenou měrou brániti před poškozováním svého stavu pokoutníky, jichž činnost roste způsobem vzbuzujícím nejvážnější naše obavy. Obrana tato jest však stížena nedokonalostí zbraní, jež nedovolují skutečně účinné potírání pokoutnictví, zejména proto, že vývoj poměrů předstihl právní normu a není možno přizpůsobiti ji změněným poměrům. Proto řada případů pokoutnictví — a to právě ty nejvýznamnější a náš stav nejvíce poškozující — uniká stíhání a trestu. Advokátní stav nemá za dnešních norem přímé účasti na stíhání pokoutnictví, zejména nemá právo účastníka ani v řízení soudním, ani v řízení správním, ačkoliv běží o důležitý zájem nejen stavu našeho, nýbrž i významný zájem veřejný, který velí brániti rozšíření pokoutnické činnosti.

Účinnou ochranou proti pokoutnictví není tedy dnešní stav právních předpisů určených k potírání pokoutnictví, ani praxe, jak na základě jich se vyvinula — nejlepším dokladem jest stálý hrozivý vzestup pokoutnictví. **Proto jediným východiskem jest novelisace těchto předpisů, jež by postihla všechny případy pokoutnictví a jež by dala advokátnímu stavu náležitá práva účasti na řízení proti pokoutníkům.**

K tomu dodal **JUDr. Bohumil Mahler**, advokát v Praze, toto:

Boj proti pokoutnictví, má-li býti účinným, musí býti veden nejen proti jednotlivcům — pokoutníkům, nýbrž také, a to co nejporněji, proti korporacím, které umožňují pokoutníkům, aby pod touto anonymní rouškou své nekalé řemeslo prováděli. Boj tento musí býti prováděn bezohledně, než se dosud dalo, jestli vůbec má míti nějakého úspěchu a má-li poskytnouti veřejnosti účinnější ochrany před těžkými škodami, které jí z tohoto řádění pokoutníků vzházejí.

S přihlédnutím k různým osnovám předloženým ministerstvem spravedlnosti dovolil jsem si sestaviti **návrh dotyčných předpisů následovně:**

§ 1.

1. Přestupku pokoutnictví se dopouští, kdo nemaje k tomu úředního oprávnění, zabývá se pro jiné vykonáváním úkonů, spadajících do výkonu advokacie nebo notářství, nebo se k takové činnosti veřejně nabízí, a to zejména :

a) sepisováním podání k soudům nebo úřadům, neb k jiným orgánům a ústavům veřejné správy, nebo sepisováním listin o právních jednáních nebo prohlášeních;

b) udílením právních rad;

c) zastupováním stran před soudy nebo jinými úřady, orgány a ústavy ad a) zmíněnými.

2. Při tom nečiní rozdílu, děje-li se tato činnost na základě plné moci udělené stranou zastoupenou nebo na základě postupu pohledávky nebo nároku za tím účelem provedeného.

3. Zakládání inkasních a komerčních kanceláří, právních a daňových poraden a podobných podniků všeho druhu, směřujících k vykonávání úkonů v § 1 pod č. 1. vyznačených se zakazuje, rovněž jako provozování stávajících podniků tohoto druhu.

4. Pokoutnictví se nedopouští: kdo vykonává činnost uvedenou v odst. 1 v mezích zákonných předpisů pro toho, k němuž je v poměru služebním, ač-li je tento k činnosti takové oprávněn.

5. Stanovami určení zástupci korporací, spolků a podobných sdružení mohou vykonávati činnost směřující k hájení zájmů členstva jen osobně a bezplatně v mezích stanovami a zákonem určených, a to výhradně pro dosažení účelů těchto sdružení a z jejich pověření. Činnosti takové nesmí býti zneužíváno k výkonu činnosti pokoutnické. Dozorčí úřad může činnost takovýchto sdružení vůbec zakázati, jestliže by se zjistilo, že činnost taková směřuje k zastření výkonů pokoutnických aneb jestliže by bylo se z ní obávati újmy pro veřejnost. Povolení ke zřízení takových sdružení může býti uděleno jen, žádá-li toho veřejný zájem a potřeba obyvatelstva a nestává-li nebezpečí, že by jejich činnost směřovala, třeba jen zastřeně, k provozování pokoutnictví. Před udělením takového oprávnění budiž vyžádáno vyjádření příslušné advokátní nebo notářské komory, jimž přísluší právo rekursní proti udělení povolení.

6. Podrobná ustanovení o tom, kdo vykonává své neprávníkové povolání, jest oprávněn k některým úkonům, uvedeným v § 1, č. 1 pro bezprostřední souvislost s výkonem svého povolání, budou vydána vládním nařízením. Až do té doby platí zásada, že činnosti takové nesmí býti zneužíváno k zasahování do činnosti vyhrazené advokátům, resp. notářům.

§ 2.

1. Osoby, které jsou soudu nebo úřadu, veřejnému ústavu nebo podniku, vojenskému velitelství nebo jinému orgánu veřejné správy známy jako pokoutníci, nesmějí býti připuštěni jako zmocněnci za jiné osoby k žádným úkonům v řízení před nimi konaném, musí však býti učiněno opatření, aby strana takovým nepřipuštěním neutrpěla újmy.

2. Pokud není zvláštního zákonného ustanovení, není samostatného oprávněného prostředku proti rozhodnutí, kterým bylo odepřeno připustiti takovou osobu jako zmocněnce.

§ 3.

Pokoutník jest povinen nahraditi straně, které sepsal listinu nebo podání, udělil poradu nebo jejíž zastoupení převzal, veškerou škodu, kterou jí způsobil nedostatkem odborných vědomostí. Rovněž tak jest povinen nahraditi jiným účastníkům škodu, kterou jim tímto svým jednáním způsobil.

Pokoutník není oprávněn, aby uplatňoval žalobou proti straně jím zastoupené anebo proti osobám jiným nárok na zaplacení odměny za svoji činnost nebo povstálých výloh a nemůže také nároky takové uplatňovati kompensací.

§ 4.

1. Přestupek pokoutnictví bude potrestán soudem trestem na penězích do 20.000 Kč nebo vězením (uzamčením) do 2 měsíců. Vedle trestu na svobodě může býti uložěn trest peněžitého nebo vězení (uzamčení) do 1 měsíce. Za přitěžující okolnost budiž zejména pokládáno, jestliže obviněný vykonával tuto neoprávněnou činnost po živnostensku, neb za účelem výdělečným, dále vzešla-li jeho činností značná škoda osobám třetím, nebo při opakování trestního činu.

2. Pokládá-li to soud za potřebné k ochraně veřejnosti, může v rozhodnutí nařídit, aby rozhodnutí, podle potřeby i s důvody, bylo na náklad odsouzeného uveřejněno v jednom nebo několika časopisech, které v rozhodnutí označí.

3. O zahájení trestního řízení zpraví soud nucené zájmové korporace, jejichž zájmy byly pokoutnictvím dotčeny, zvláště advokátní a notářskou komoru. Korporacím těmto přísluší práva soukromého účastníka, po případě podpůrného žalobce.

Rovněž vyrozumí soud tyto zájmové korporace, jestliže vzešlo podezření činnosti pokoutnické proti některému účastníku v případě před soudem projednávaném, jakož i o výsledku trestního řízení. Proti zprošťujícímu rozsudku přísluší zájmové korporaci právo odvolací.

§ 5.

Nařízení ministerstva spravedlnosti z 8. června 1857, č. 114 ř. z. o pokoutnictví se všemi staršími ustanoveními o pokoutnictví, č. IV. č. 5 zák. z 1. srpna 1895, č. 112 ř. z. (uvozovací zákon k civ. řádu soudnímu), § 16 zák. čl. LIV (1912) (uvoz. zák. k býv. civ. soud. řádu) se zrušují.

§ 6.

1. Tento zákon nabývá účinnosti uplynutím 15 dní po vyhlášení.

2. Provéstí jej ukládá se všem členům vlády.

Důvodová zpráva:

K § 1 č. 1.

Neúspěchy boje proti pokoutnictví mají hlavní příčinu v tom, že posavadní předpisy příliš liberálně vymezovaly pojem pokoutnictví. Kdežto v jiných oborech právních postačí jediné přestoupení zákazu, aby byl obviněný stíhán, žádalo se při pokoutnictví, aby činnost dotýčná vykonávána byla po živnostensku, resp. za odměnu. Této liberální zásady — která se v praxi neosvědčila — přidržuje se, bohužel, i nadále vládní osnova zákona, která shledává podstatný znak pokoutnictví v tom, že pokoutník si z činnosti své činí »pramen výdělků«. Tomuto úskalí dovedli se pokoutníci právě velmi dovedně vyhnouti tím, že si zpravidla nevymíňují určitou odměnu za svoji činnost a přenechávají straně, aby se jim sama nějak odměnila, při čemž odměna nemusí vždy býti peněžítá. Zásada tato nevedla by k nápravě, neboť takovíto »lidumilové« nemohli by jako dosud za svoji »nezištnou« činnost stíhání. Má-li ochrana veřejnosti býti účinnou, musí býti v zásadě prohlášeno za nepřipustné a trestné, zabývá-li se úkony spadajícími do činnosti advokátů, resp. notářů, ten, kdo nemá k tomu oprávnění. Při tom jest možno ponechat i judikatuře rozhodování o tom, zda stačí jediný případ přestoupení tohoto zákazu, neboť bude to *quaestio facti*, zda v daném případě postačí okolnosti, za kterých přestupek tohoto zákona byl spáchán, ke zjištění skutkové povahy trestného činu či nikoliv. Jakákoli polovičatost v předpisech o stíhání pokoutnictví způsobila by pro veřejnost škody nedozírné, neboť předpisy takové nezachytily by jádro věci a eventuální liberální výklad mohl by vésti i ke zhoršení posavadního stavu, ježto by tím byl legalisován škodlivý stav, do kterého věci dospěly.

Ad § 1 č. 2.

Ustanovení tohoto bylo zapotřebí, ježto podle zkušenosti pokoutníci za účelem zastření své činnosti dávají si začasť postupovati pohledávky od věřitelů, aby mohli vystoupiti ve formální roli procesní strany.

Ad § 1 č. 4.

Velmi nutným a důležitým bylo upravit při této příležitosti právní poměry korporací. Zkušenost ukázala, že jednotlivci používají zpravidla právního útvaru těchto korporací za tím účelem, aby pod tímto pláštíkem mohli vykonávati činnost pokoutnickou. Různými hesly a sliby lákána je také veřejnost nezámožná a neinformovaná do tenat neodborníků a jejich pomocníků. Škody z toho veřejnosti vznikající jsou značné a jsou tím závažnější, ježto činnost taková děje se pod jakousi úřední sankcí, obsaženou ve stanovách spolkových. Zakládání podobných korporací musí býti nejen co nejvíce omezeno, nýbrž musí býti prováděna nejpřísnější kontrola, aby činnost jejich nevybočovala z mezí stanovami určených.

K § 4 č. 1 a § 5.

Pravomoc trestní svěřuje se tu soudům, ježto jedině soudní řízení zaručuje výsledky, kterých jest nutno od tohoto zákona očekávati. Vyřizování prostřednictvím soudů jest nutným nejen s hlediska posavadní kontinuity právní, nýbrž také s ohledem na potřebu účinnější ochrany veřejnosti před značnými škodami, které jí vznikají z činnosti pokoutnické. Z těchto důvodů bylo také účelným zabezpečiti si součinnost advokátních, resp. notářských komor.

JUDr. Josef Lochman, advokát v Brně, sdělil toto stanovisko:

Škůdci právního řádu a zejména advokátského stavu jsou pokoutníci. Pro pořádek a dobro společnosti i stavu je nutný rozhodný úder proti nim. Povolání činitelů jsou povinni, aby zamezili škodám, které trpí občanstvo řáděním těchto živlů, a nejpřísněji pokoutníky stíhali.

Pokoutnictví se rozlezlo do všech oborů veřejného života. Není dějiny, aby zde nebyl, kdo bez oprávnění po živnostensku sepisuje právní listiny, soudní podání a udílí právní porady. Pokoutnictví vniklo do úřadů, obzvláště do oddělení pozemkových knih, exekučních, nesporných a sporných. Na chodbách soudů potulují se živlové, shánějící klienty, mámící od nich peníze, slibující jim výhody a prospěch za svou škodlivou činnost a využívající tísně svých obětí. Pokoutníci zřizují veřejné informační kanceláře a vymáhají klientům peníze. Organizace nájemníků, zprostředkovatelů obchodů realitami, všelijaké spolky a firmy revisní, ochranné, falešně sociální zasahují do kapes důvěřivých lidí pod rouškou právní ochrany svých členů. V peněžních ústavech jsou zaměstnanci, kteří sepisují klientům ústavu právní listiny a knihovně žádosti. Sběrka listin v pozemkové knize a soudní rejstříky dokazují, kterak pokoutnictví zamořilo jako hlíza právní život a styk občanstva s úřady. Pokoutnictví zachvátilo rovněž obory práva veřejného a finančního. Jsou dokonce kanceláře, které sepisují podání, příznání daňová, re-kursy, vyřizují záležitosti s finančními úřady, intervenují u správních úřadů, vymáhají koncese, zprostředkují jejich prodeje, nájmy a pronájmy.

Brániti tomuto zlu velí četné úvahy:

1. Právní řád je dokonalou stavbou právních zásad, které jedna z druhé vyvěrají. Pochopiti a správně vystihnouti právní názor, chrániti práva jednotlivcov a celku, lze úspěšně jenom tehdy, pakli zná právník dokonale, poctivě a svědomitě zákon. Nezkoušenost, povrchnost, nedbalost a neznalost právních norem zavíňují často nenahraditelné újmy a škody. Proto vyžaduje právní pořádek ve státě, aby právní věci byly prováděny **pouze a výhradně právníky z povolání**. Jakákoliv úchylnka jest nepřipustná. Jenom dokonalý právní řád a bezpodmínečná a hluboká ochrana jeho zajišťují občanstvu spolehlivost a **právní bezpečnost**. Umožní-li však zákonodárce nepovolaným živlům zásah do těchto řádů, ohrožuje tím pořádek a právní jistotu ve státě.

Tisíce případy dokazují, kterak pokoutník neznalostí zákona uvrhl stranu přímo v nouzi.

2. Stát musí míti zájem, aby znemožnil pokoutnictví pro **právní dorost**.

Tisíce mladých, nadějných a dobrých právníků opouští ročně právníckou fakultu, aby se věnovali praktickému povolání. Nutno se o ně starati. Dnešní zlořády z pokoutnictví však znemožňují, aby se dorost právnícký uchytil. Rozsah advokacie je denně oklešťován a všeobecně omezován. Četné zákony vylučují účast advokátovu při právních úkonech a naopak zákonodárce dovoluje povážlivou měrou rozhodovati o právních věcech živlu laickému. A přece jest nemyslitelné, aby laik pochopil právní případ tak bezpečně a spolehlivě, jak toho zájem strany vyžaduje. Nezodpovídá nikomu, neřídí se mnohdy laik právním vědomím a svědomím, které jest jinak zakořeněno v duši právníka z povolání. Upřímní a poctiví soudci laické trpce a poctivě doznávají, že jsou v řízení soudním zbyteční a že vlastně nepotřebně zatěžují soudy.

Oklešťováním úkonů právníků, zejména advokátů, poklesá jejich důchod. Čím menší rozsah prací advokátových, tím menší možnost zaměstnávat kancelářské síly a mladý právnícký dorost. Úbytek rozsahu advokátní praxe znemožňuje možnost výdělků a důsledkem toho také příjmy státu, veřejných sociálních podniků a zaměstnanců. Důchody pokoutníkovy za to mizejí v jeho kapsách. Jsou nekontrolovatelné a **nezdaněny**. Pokoutník takto zřejmě ničí a ohrožuje vyhlídky právníckého dorostu do života, zaměstnanců a jejich rodin.

3. Jest vykořevení pokoutnictví, protože zde **není osobní zodpovědnosti** za škody natropené pokoutníky. Pokoutnictví se rekrutuje často z osob mravně zchátralých. Úředníci špatně kvalifikovaní, sollicitátoři, všelijací tajemníci, nemožných stran a spolků tvoří jejich jádro. Jsou případy, že pokoutník nesprávnými, nevědomými, ba někdy úmyslně zločinnými návrhy připravil stranu nejenom o majetek, ale i o občanskou svobodu. Křivá udání, vymyšlené žaloby jsou denní výsledky jejich činnosti. Škodlivé následky postihují ovšem pouze oběť pokoutníkovu a důvěřivého státního občana.

4. Listiny sepsované od pokoutníků, zavlékají strany do nákladných sporů. V četných se zamlčuje pravá vůle stran. Neznalost právních norem připravuje strany o právo. Zkracuje se stát o důchod a poplatky. Pokoutník jedná bez svědomí a pouze pro vlastní kapsu. Nezodpovídá nikomu.

5. Pokoutníci zasahují do života povolaných právníků též **mravně** zhoubně, zejména pomluvami. Slibují obětem, že provedou ty které úkony laciněji, nežli po-

volaní a zodpovědní zástupcové. Klamou občanstvo domnělými známostmi s rozhodujícími činiteli.

Je-li pokoutníkem úředník, zejména soudní, **zneužívá úředního postavení**. Shání v úředních hodinách vlastní klienty a provádí tyto práce, za to ostatní úřední práce zanedbává a odsunuje.

6. Řada pokoutníků přímo podvádí občanstvo. Rozliční komerční ředitelé, majitelé realitních kanceláří, právních poraden, akviziční ředitelé vybírají zálohy za právní úkony, na kolky, za cesty za intervencemi. Četné inkasní kanceláře a právní poradny připravují klienty o svěřené peníze.

To vše jsou jen stručné náznaky a známé zjevy o pokoutnících, jímž nutno učiniti přítrž.

Pokoutnictví se dosud velmi málo stíhalo. Normy jsou v nařízení ministerstva spravedlnosti ze dne 8. června 1857, č. 114 ř. z. a v nařízení ministerstva spravedlnosti a války ze dne 24. listopadu 1860, č. 264 ř. z. Pokoutníka trestá za dnešního řádu **soud** pokutou od 5 do 200 zlatých, nebo vězením od 24 hodin do 6 týdnů.

Srovnají-li se tresty podle těchto nařízení s dnešní dobou, jest vidno, že zákonodárce **tehdy** trestal pokoutníka poměrně citelně. Oné doby nebylo pokoutnictví rozvětveno, jak je tomu dnes. Nápravu nutno zjednatí.

Zákonodárce zamýšlí pojmouti do nového advokátního řádu článek o pokoutnictví. V osnově definuje pojem pokoutnictví takto:

.....»1. Pokoutnictví se dopouští, kdo nejsa k tomu oprávněn, obírá se, čině z toho pramen výdělku:

a) sepisováním podání k soudu nebo úřadu, veřejnému ústavu nebo podniku, vojenskému velitelství nebo jinému orgánu veřejné správy, nebo sepisováním listin o právních jednáních nebo prohlášeních.

b) udílením právních porad,

c) zastupováním stran před soudem nebo úřadem, veřejným ústavem nebo podnikem, vojenským velitelstvím nebo před jiným orgánem veřejné správy, nebo

d) kdo se k činnostem uvedeným pod a) až c) nabízí,

e) nebo kdo, nejsa k tomu oprávněn, vymáhá, čině z toho pramen výdělku, cizí nebo za účelem vymáhání postoupené pohledávky. Při tom nečiní rozdílu, zda tím zasahuje do činnosti advokátů, notářů, patentních zástupců, civilních techniků nebo jiných oprávněných povolání, zda úplata za činnost tu je přímá, nebo skrytá v jinaké odměně.«...

Hned v zápětí nato osnova praví, že se pokoutnictví nedopouští:

»kdo činnost takovou vykonává bezplatně nebo za náhradu hotových výloh pro členy korporací, spolků a podobných sdružení, jichž účelem je hájiti zájmy členstva, je-li činnost ta konána pro dosažení účelu těchto sdružení a z jejich pověření. Příslušný dozorčí úřad může však činnost takovou zakázati, jestliže by bylo se z ní obávati újmy pro veřejnost.«...

1. Takto zamýšlená osnova nestačí, ba **zhoršuje** dosavadní právní stav. Nařízení ministerstva spravedlnosti z 8. června 1857, č. 114 ř. z. definuje pojem pokoutnictví přesněji a bez výhrad. Pamatuje obzvláště na pojem »výdělek« a spatřuje je pokoutnictví už v tom, pak-li někdo podobnou činnost **častěji** koná, byť by se

mu nedokázalo, že si dává za tyto úkony platiti. Tuto důležitou a správnou větu osnova vynechává.

Praví-li osnova, že není pokoutníkem, kdo provádí činnost bezplatně, nebo za náhradu hotových výloh pro členy korporací, spolků a podobných sdružení, jichž účelem jest hájiti zájmy členstva, pak-li je tato činnost konána pro dosažení účelu těchto sdružení a z jiných pověření, pak osnova vlastně pokoutnictví zákonem zřizuje. Vždyť se nedá bezpečně a spolehlivě i za normálních poměrů úplatnost pokoutníkovi lehce dokázati.

Na zákonodárci jest, aby rázně a bezohledně i bez výhrad vymýtil ze zasaňu do právního řádu kohokoliv, kdo není povolán, aby právní úkon na vlastní zodpovědnost prováděl. Pouze tato zásada je správná i spravedlivá a taková, která zabezpečuje občanstvu pokoj, pořádek a jejich ochranu od škod pokoutnictví.

Pojem »korporací povolanych k hájení zájmů členstva« podle osnovy je právě ono zabezpečení, proti němuž nutno se brániti. Pojem »bezplatně« nebo »za úhradu hotových výloh«, nestačí, protože t. zv. »režijní výlohy« těchto korporací a spolků zpravidla přesahují částky, jež právní zástupcové jsou oprávněni žádati podle platných předpisů.

2. Jest proto nutné, aby byla definice pokoutnictví vyslověna určitěji, aby postihly tresty nejenom pokoutníka, který dává sobě za právní úkony vypláceti odměny a úplaty jakékoli přímo, leč i jiným osobám ať fysickým, ať právníckým. Pojem pokoutnictví budiž proto upraven takto:

»Pokoutnictví se dopouští, kdo, nejsa k tomu oprávněn, za úplatu přímou neb nepřímou, vyplácenou buď jemu nebo jiné fysické nebo právní osobě, nebo organizaci, obírá se....«

»Pro důkaz odměny pro pokoutníka ať přímou, ať nepřímou, postačí, jestliže lze na to usuzovati z množství právních listin, podání, opětných intervencí pokoutníkových nebo vůbec z jiných okolností.«

Odstavec další o beztrestnosti pokoutníků, pracujících za »hotová vydání« pro družstva, spolky a j. nutno bezpodmínečně vynechati. Tím by se vlastně právní řád podstatně zhoršil a pokoutník, ukrytý za spolkem a družstvem by tropil zla, chráněn zákonem. Pojem »hotové výlohy« jest nemožný, protože se jím zakryje i největší a neoprávněná úplata za právnícký výkon. Účelem zákona o pokoutnictví bylo, je a musí býti právě **znemožniti každému nepovolanému zasahovati do právnícké činnosti**. Stát nemůže a nesmí vysloviti, že je nepovolaný oprávněn beztrestně sepisovati právní listiny a konati právnícké práce široce popsané v odstavci 1. Porušil by jinak právní bezpečnost.

Osnova zákona o pokoutnících právem znemožňuje pokoutníkům, aby jako zmocněnci intervenovali za strany u soudu a nutí je nahraditi způsobené škody. Ustanovení §§ 2 a 3 osnovy zní:

§ 2.

1. Není-li zde zvláštního zákonného ustanovení, nesmějí býti osoby, které jsou soudy nebo úřady, veřejnému ústavu nebo podniku, vojenskému velitelství nebo jinému orgánu veřejné správy známy jako pokoutníci, připuštěny jako zmocněnci za jiné osoby k žádným úkonům v řízení před nimi konaném, musí však býti učiněno opatření, aby strana takovým nepřipuštěním neutrpěla újmy.

2. Pokud není zvláštního zákonného ustanovení, není proti rozhodnutí, kterým bylo odepráno připuštění takovou osobu jako zmocněnce, samostatného právního prostředku.

§ 3.

Pokoutník je povinen nahraditi straně, které sepsal listinu, nebo podání, udělil poradu, nebo jejíž zastoupení převzal, veškeru škodu, kterou jí způsobil nedostatkem odborných vědomostí. Rovněž tak je povinen nahraditi jiným účastníkům škodu, kterou jim tímto svým jednáním způsobil.

3. Osnova zákona o pokoutnících vyhrazuje právo stíhati pokoutníky okresním úřadům, po případě policejním ředitelstvím a trestá pokoutníky pokoutou do 20.000 Kč nebo vězením do jednoho měsíce. I toto ustanovení zhoršuje dosavadní stav. Pokoutnictví jest zlem velmi vážným. Jako je třeba soudně stíhati a trestati každého, kdo neoprávněně léčí choré a ohrožuje zdraví a bezpečnost nemocných, a tím poškozujje i veřejné zdravotnictví, tak důsledně jest pronásledovati pokoutníka, který neoprávněně porušuje právní řád. Kdo jest pokoutníkem, zasluhuje už podle názvu, aby byl postaven na pranýř jako nečestný.

Tresty správních úřadů (zpravidla pokuty) nedostačují. Pokoutník vybere od své oběti mnohem více, nežli kolik zaplati pokuty, takže tuto tíži přesune opětne na stranu, které se zmocní.

Trest vyslovený **trestním soudem**, zaznamenaný v trestním rejstříku, jest jediným účinným prostředkem, aby pokoutník zanechal pro příští nezákonné činnosti, nebo byl aspoň důsledně brzděn. Tresty vězení nebo pokuty, vyslovené **soudem** jsou přirozenější ochranou občanstva. Trestalo-li staré nařízení z roku 1857 pokoutníky vězením do 6 týdnů, pak vězení do 1 měsíce podle osnovy, nebo pokuta do 20.000 Kč za dnešních poměrů jest neúměrná a nízká. Mnohdy pokoutník za jediný úkon vyláká od své oběti částky tisícové a není ojedinělým případem, ve kterém za sepsí, po případě vyplnění formuláře kupní smlouvy vybral pokoutník částky desetitisícové. Nutno proto ustanoviti trest na pokoutníky nejméně do 30 tisíc Kč a vězení do tří měsíců.

4. Bezohledný zásah do pokoutnictví a přísná ochrana stavu právního jest odůvodněna též touto úvahou:

Bude-li pokoutnictví bezohledně stíháno, zvětší se přirozeně rozsah prací právních zástupců. Umožní se tak, aby byly sníženy tarify a odměny za právní úkony. Pro větší počet prací bude lze zaměstnávat mladý právnícký dorost a vytvořiti takto kádr spolehlivých, nezávislých a svobodných právních zástupců. Umožní se také méně majetným a nemajetným, aby se obraceli o právní pomoc na povolaneho a zodpovědného právního zástupce a nikoliv na pokoutníka. Nemajetným je bez tak poskytnuta značná právní ochrana zdarma. Pokoutník jest ovšem této velmi tíživé povinnosti zbaven. Právní zástupce pak podle povinnosti a zodpovědnosti před zákonem a stavovskou organizací provede úkony právní bezvadně a svědomitě. **Zvýšení agendy právních zástupců rozmnoží zaměstnanost, zesílí právní bezpečnost a jistotu, zvýší veřejné důchody a naopak sníží náklady za právní pomoc a odstraní a při nejmenším podstatně omezí škody, plynoucí z pokoutnictví občanstvu.**

5. Také po **morální stránce** povznese se důvěra v právní stav a v právní řád,

který jest dnes podkopáván vědomým zásahem pokoutníků a jejich podrývačnou činností,

6. Jest v zájmu právníckého stavu a najmě advokátního, nynějšího i budoucího, aby osnova proti pokoutnictví byla nekompromisní, založená na starých zásadách nařízení z 8. června 1857, č. 114 a ze dne 24. listopadu 1860, č. 264 ř. z. **Soud** budiž oprávněn, aby v případech vážných vyměřil mimo pokutu současně vězení.

7. Do osnovy zákona proti pokoutníkům jest pojata ustanovení, aby byl o řízení proti pokoutníkovi uvědomován důsledně také příslušný nadřízený úřad, jedná-li se o úředníka nebo zaměstnance státního, zemského neb obecního, tak, aby proti pachateli bylo provedeno též disciplinární řízení.

8. Do osnovy budiž pojata ustanovení, že jest nežalovatelná jakákoliv úplata za pokoutnické práce, přijatá ať přímo, ať nepřímo. Dále, že jest pokoutník povinen **vrátiti** přijatou odměnu jakéhokoliv druhu i s příslušnými úroky plátcí do pěti let, počítajíc od posledního úkonu poplatníkovy, a plátce jest oprávněn v této době vyplacené částky a odměny s příslušnými úroky požadovati zpět.

Obětmi pokoutníků bývajjí zpravidla lidé nemajetní a proto budiž pojata do osnovy také ustanovení o příslušnosti soudní. Žalovati lze pokoutníka podle volby poškozeného, po případě plátce, také u soudu bydliště plátce.

9. Budiž do osnovy pojata ustanovení, že jsou úřady oprávněny odmítati podání jako způsobilá k projednávání, pokud vzbuzují podezření, že byla psána pokoutníky, a žádati od stran vysvětlení, kdo jim ta která podání psal, a nevyřizovati podání dříve, pokud strany úřadům přesně a pravdivě na jejich dotazy o původci podání neodpoví.

10. Pokoutníkům bude nejlépe čeleno také tím, bude-li zákonem vysloveno, že listiny, jakož i knihovní žádosti, jejichž předmět jest ceny vyšší 2000 Kč, dlužno sepsati oprávněným právním zástupcem. To bude nejúčinnější zbraň proti pokoutníkům a nejdokonalejší ochranou zájmů stran a jejich práv.

11. Do osnovy budiž pojata ustanovení, že advokátní komora jest oprávněna jako soukromá účastnice účastniti se řízení trestního proti pokoutníkům předevšemi úřady podle analogie nesporného řízení. (§ 37 zákona z 19. června 1931, č. 100/31 Sb. z. a n.)

Osnova zákona o pokoutnících umožňuje, aby se výrok odsuzující podle potřeby i s důvody uveřejnil na náklad odsouzeného v časopisech. Dále zdůrazňuje, že jest úřad povinen, aby uvědomil o zahájení trestního řízení pro pokoutnictví příslušné zájmové korporace, jejichž zájmy byly pokoutnictvím dotčeny, obzvláště komory advokátní, notářské a inženýrské. Rovněž, že soud nebo úřad, anebo veřejný ústav, podnik, vojenské velitelství či jiný orgán veřejné správy jsou povinny oznámili každý případ podezření pokoutnictví. Výsledek trestního řízení pak nutno těmto úřadům rovněž sdělit.

V těchto směrech nutno s osnovou plně souhlasiti.

Zákon o pokoutnících jest pro bezpečnost právní vydati co nejdříve.

O poměrech na Slovensku a P. R. přednesl Dr. Ernest **Ziegler**, advokát, Bratislava, toto:

V boji advokátov zo Slovenska proti pokoutníctvu — proti osobám prevádzajúcim právnické práce bez oprávnenia a potrebných vedomostí — zaujíma prvé miesto boj proti súkromným prácam obecných a obvodných notárov.

Podľa obecného zriadenia platného na Slovensku sú obecní a obvodní notári štátnymi úradníkmi, — v služobnej kategorii rovnajúcej sa aktuárskym tajomníkom a prídelení jednotlivým politickým obciam, aby tam vybavovali zčiasťky samosprávne úlohy obce, zčiasťky úlohy štátnej správy sverené politickým obciam, v prenesenom obore pôsobnosti. Ich úradné postavenie možno porovnávať s postavením obecných tajomníkov s tým podstatným rozdielom, že sú pragmatikálnymi úradníkmi, že ich štátna pokladnica riadne platí, že majú od obce naturálny byt a majú štátom zabezpečené zaopatrovacie požitky pre seba a pre svoju rodinu. Obecní a obvodní notári na Slovensku patria totiž k onej skupine štátnych úradníkov, ktorých hmotná existencia je dnes i pri platových srážkach náležite zabezpečená.

1. Okrem úradných úloh im sverených a štátom vymedzených vybavujú obecní a obvodní notári ešte ďalší obor agendy, tak zvané súkromné práce. Sú právnyimi poradcami a pomocníkmi občanov svojho úradného obvodu pri rôznych právnych výkonoch. Tieto práce nekonajú však za svoj úradný plat. Občan, ktorý sa obráti na svojho notára, aby mu poradil, musí mu za to zaplatiť a výšku tejto odmeny určuje sám notár. Obeh realitného majetku je v celom štáte aj na Slovensku viazaný na písomnú solemnú formu. Keď roľníci, prevážna časť obyvateľstva na Slovensku, predávajú a kupujú medzi sebou nemovitosti, dom, role, pozemky, potrebujú na vybavenie formalít zbehlého pomocníka. Roľník neobráti sa v takom prípade ani na verejného notára, ani na advokáta, lež dá si spísať kúpno predajnú smluvu a pozemnoknižné podanie svojím obecným či obvodným notárom a odmení ho miesto advokátskeho či verejnotárskeho palmára. Občania vyhľadávajú obecného notára, aby im zhotovil smluvu preto, lebo si sľubujú od jeho súčinnosti rôzne výhody, s ktorými môžu podľa skúsenosti aj skutočne počítať. Pri predaji nemovitosti platí odpredávateľ obecnú dávku z prírastku hodnoty, ktorá predstavuje pri silnom kolísaní cien značnú sumu. Túto dávku predpisuje obec pri súčinnosti obecného notára. Pri smluvách týkajúcich sa nezletilých skúma sirotsky úrad, či smluva je v jeho záujme. Pri svojom šetrení vypočúje sirotsky úrad mienku obecnej rady, na ktorú zase vlivá obecný notár. Keď si občan dá zhotoviť smluvu obecným notárom a zaplatí mu za to odmenu ním požadovanú, počítá s tým, že jeho záležitosť, na ktorú ten istý obecný notár má úradný vliv, bude prajnejšie vybavená a že si teda získa zaplatením odmeny dobroprajnosť obecného notára ako úradnej osoby. Obecní notári radi prijímajú tieto práce, ba dokonca požadujú od svojich občanov, aby im ich aj sverili, lebo znamená to pre nich značný stály a pevný dôchodok. Sú obce na Slovensku, kde advokát cez dlhé roky nesonovuje ani jednu kúpno predajnú smluvu. Obecný notár drží svojich občanov pod nátlakom a hrozbou viac alebo menej otvorenou, že dávka z prírastku bude vyššie vymeraná, keď nedajú smluvu zhotoviť ním a touto taktikou skutočne dosiahne, že občania neobráti sa viac ani na advokáta, ani na verejného notára. Nepatrí potom k výnimočným zjavom, že sú aj obecní notári, ktorých ročitý vedľajší dôchodok zo súkromných prác dosiahne 50.000 Kč. Záujem obecných notárov o vybavenie súkromných záležitostí občanov siaha však len potiaľ, pokiaľ sa

'kryjú s ich vlastnými hmotnými záujmami, pokiaľ môže občan honorovať prácu obecného notára. Keď príde občan nemajetný, pozmení sa obecný notár obyčajne na prísného a nedostupného byrokrata, ktorý nemá voľného času, ani možnosti byť nápomocným pri vybavení súkromných vecí.

Súkromná práca obecných notárov absorbuje dnes štatisticky väčšiu časť agendy týkajúcej sa prevodu nemovitého majetku. To vedie k rôznym následkom. Obecný notár ako riadne ustanovený a platný štátny úradník odníma istý čas pracovnej doby síl štátu ako svojmu zamestnávateľovi a venuje ich súkromným záujmom jednotlivcov poľažne svojím vlastným záujmom v očakávaní osobitnej odmeny. V knihovných oddeleniach okresných súdov na vidieku vidieť často obecných notárov, ktorí prídu v pracovný deň o 9. hod. dopoludnia a skúmajú a vypisujú pozemnoknižné vložky a spisy až do 12. hod. dopoludnia. V odpoľudňajších hodinách a v svojich úradných miestnostiach osnovujú a opisujú potom kúpnopredajné smluvy a pozemnoknižné podania a nasledujúci deň idú znovu k súdu, aby dali overiť podpisy svojich klientov na smluvách. Za túto dobu pracuje na mieste obecného notára jeho pomocný úradný personál, platený zase len štátom.

Práce obecnými notármi vykonané nevyhovujú často po stránke vecnej, zapríčiňujú spory a poškodzujú záujemníkov. Vyskytol sa prípad, že obecný notár — aby obišiel ustanovenie zákona, že medzi manželmi vyžaduje sa verejnonotárska listina, aby bol platný prevod smluvy nemovitosti — vyhotovil jednu smluvu medzi odpredávajúcim manželom a nastrčenou treťou osobou a druhú medzi nastrčenou treťou osobou a druhým manželom a nechal tieto dve smluvy naraz podpísať. Smluvy boli napadnuté poradom práva a prehlásené za neplatné. Kupujúca — manželka, ktorá sverila vybavenie svojej súkromnej záležitosti za odmenu obecnému notárovi, zaplatila dvojitý prevodný poplatok a pravotné útraty.

Obecný notár je reprezentant a vykonávateľ štátnej správy na dedine. Štátna správa a teda obecný notár zasahujú dnes do najrôznejších životných pomerov občana. Súkromnými prácami je umožnené, aby si ten ktorý občan zaistil síce za slušnú odmenu, ale predsa len formálne legálnou cestou dobroprajnosť vykonávateľa štátnej správy. S druhej strany ocitne sa obecný notár, teda vykonávateľ štátnej správy, prijatím poverenia na vykonanie súkromných prác za peňažitú odmenu v určitej odvislosti vŕči občanovi svojho úradného obvodu. Stav, ktorý neprospejeva ani úradníckej neodvislosti a objektívnosti, ani neupevňuje dôveru občanov v správnosť a nestrannosť štátneho aparátu.

Osvojením si praxi čo do vyhotovenia prevodných smlúv a s tým spojených knihovných podaní odnímajú obecní notári advokátom na vidieku jeden z najdôležitejších dôchodkových prameňov. Advokáti nemajú dnes na vidieku zaistenú svoju hmotnú existenciu, prinútení sú vzdávať sa svojho pôsobiska, poľažne stráca sa vidieku. Je celý rad vidieckych obcí so sídlom okresnosúdnym, kde počet advokátov je menší ako pred vojnou, a to napriek značnému vzrastu obyvateľstva. Tento zjav je škodlivý nielen pre advokátov, ale i pre vidiecky ľud, ktorý stráca odsťahovaním advokátov jedného zo svojich prirodzených vodcov vo verejnom živote.

2. Súkromná práca obecných notárov zjavuje sa vo zvláštnom svetle z hľadiska právneho stavu. Inštitúcia obecných notárov pochádza z Uhorska. Boli to úradníci obcí s platom obyčajne malým. Odmena za súkromné práce, ktoré tu-tam konali pre občanov, mala slúžiť ako doplnok ich požitkov. Uhorské ministerstvo vnútra

ako dozorčí orgán obcí upravilo nariadením z r. 1902 otázku súkromných prác notárov, k čomu pristúpily štatúty, určujúce poplatky, ktoré prislúchaly obecnému notárovi za jednotlivú prácu ním konanú. Podstatná zmena nastala na tomto poli zákonom zo dňa 22. marca 1920 č. 211 Sb. z. a n., ktorým obecní notári ustanovení boli za štátnych pragmatikálnych úradníkov a podrobení služebnej pragmatike zo dňa 15. januára 1914 č. 15 r. z. Keďže obecní notári stali sa štátnymi úradníkmi so všetkými ich právami a povinnosťami, vyskytla sa už vtedy otázka, či a pokiaľ môže obecný notár ako orgán štátny konať práce pre jednotlivcov. Zákon č. 211/1920 odsunul podrobné riešenie tejto otázky na dobu neskoršiu stanoviac v svojom § 13, že **nariadením** bude ustanovené, pokiaľ môžu notári obstarávať na žiadosť jednotlivých občanov určité výkony právnych porád. Súčasne vyslovený bol v motívoch § 13 spôsob budúcej úpravy: »Dosavadní notáři obecní a obvodní obstarávali také poradnou činnost pro obyvatelstvo (sepišovali různá podání, žádosti, byli mu nápomocni při sdělování smluv atd.), tato soukromá praxe notářů byla namnoze zdrojem bohatých jich příjmů. **Vzhledem k tomu, že nyní notáři budou státními úředníky, nelze připustit, aby notáři podobnou činnost vykonávali, jako státní úředníci, za honorář, placený stranami, jako tomu bylo dosud.** S druhé strany nelze přehlížeti, že bylo by k prospěchu obyvatelstva, jež jest namnoze velmi vzdáleno od sídel úřadů a soudů, kdyby notáři poskytovali obyvatelstvu porady v určitých záležitostech, ovšem nikoliv za odměnu od stran. Řešení této otázky ponechává osnova § 13 cestě nařizovací.«

Pokiaľ však sústavné konanie súkromných prác za odmenu je »vedľajším zamestnaním« — dostalo sa mu aj ohľadne obecných notárov ako štátnych úradníkov — výslovné a všeobecnej úpravy dňom 1. augusta 1920 v deň nadobudnutia účinnosti zák. č. 211/1920. Týmto zákonom bola rozšírená i na obecných notárov účinnosť služebnej pragmatiky, čís. 15/1914, menovite jej §§ 33 ss., podľa čoho »úradník nesmie vedľa svojho úradu žiadne zamestnanie prevádzať, ktoré by mohlo priečiť sa dôstojnosti jeho úradu, **lebo zdržovať ho v presnom plnení jeho služebných povinností alebo vzbudiť domnienku predpojatosti pri výkone služby.**«

Súkromné práce obecných notárov ako sa v praxi prevádzajú naplňujú skutkovú podstatu oboch citovaných disciplinárnych prestupkov služebnej pragmatiky. Prevádzanie týchto prác zdržuje obecného notára v prvom plnení jeho služebných povinností a vzbudzuje domnienku predpojatosti pri výkone služby. Ide totiž o zjav priečiaci sa zákonným predpisom.

Advokáti Slovenska bojujú viac ako 10 rokov o odstránenie tejto protizákonnej inštitúcie. Nezabúdajú však ani na to, že vidiecke obyvateľstvo potrebuje lacnú právnu pomoc v svojich jednoduchých záležitostiach. Molé a malicherné veci nevyžadujú a ani neznášajú advokátsku súčinnosť. Drobný ľud nesmie zostať bez pomoci pri vybavení svojich rôznych záležitostí. Má mu pomoci inteligentný živel, ktorý s ním nažíva, teda v prvom rade obecný notár. Je to priamo sociálne poslanie obecných notárov, aby povzniesli a osilnili právne ctenie ľudu. Nikto nežiada, ani advokáti nie, aby obecní notári zadarmo konali tieto práce. Možno a treba najst onú mieru, pri ktorej zostávajú ich súkromné záujmy nedotknuté bez ujmy vyššieho záujmu verejného. Správna cesta reformy je tá, ktorá dovolí súčinnosť obecných notárov v jednoduchších záležitostiach menšej hodnoty a určuje súčasne so zreteľom na hmotné sily drobného ľudu presnú výšku ich odmien.

Ministerstvo vnútra porozumelo týmto potrebám a vypracovalo v r. 1933 osnovu vládneho nariadenia číslo 17687/1933 o úprave súkromných prác obecných a obvodných notárov na Slovensku. Podľa dôvodovej zprávy osnovy hovoria určité okolnosti za recepciu inštitúcie obecných a obvodných notárov pre celé územie republiky. Ide teda o otázku, ktorá sa týkať bude v budúcnosti snáď všetkých advokátov republiky, a preto treba sa zaoberať dôkladnejšie obsahom predmetnej osnovy: »Súkromnými prácami rozumie osnova spisovanie podaní k úradom a súdom, ďalej spisovanie listín o dvojstranných právnych jednaniach a o jednostranných právnych jednaniach alebo prehláseniach.

Súkromné práce sú oprávnení vykonávať obecní a obvodní notári poverení vedením úradu obecného v svojom obvode a rozsahu a za podmienok stanovených v nariadení. Pre rozsah súkromných prác je zásadou, že musia sa vzťahovať na vec, ktorá je právne cele jednoduchá a ktorej predmet čo do hodnoty nepresahuje Kč 3.000.—.

Čo do povahy vecí nesmie konať notár súkromnú prácu ani v medziach vyššie uvedeného rozsahu, ak musí byť listina overená verejným notárom, ak ide o podanie a spísanie žiadosti o zápis do verejných kníh podľa prehlásenia lebo smluvy, podliehajúcej verejnototárskemu overeniu, ďalej, keď ide o spísanie žiadosti o vydanie vysvedčenia dedického a o spísanie podania na súd vo veci spornej.

I v rámci vyššie uvedenom smie notár prevziať súkromné práce len nakoľko tým netrpí výkon jeho úradných povinností a nakoľko to nie je s týmito povinnosťami v rozpore; notár nesmie teda menovite:

a) prevziať súkromné práce vo veciach, pri vybavení ktorých z úradnej povinnosti akokoľvek pôsobil alebo pôsobí bude a posobí má a vo veciach, ktoré boli nadriadeným úradom (okresným úradom alebo ministerstvom vnútra) z jeho dovolenej činnosti vylúčené;

b) spísať listiny o právnych jednaniach zakázaných alebo takých, pri ktorých je odôvodnené podozrenie, že strany ich uzavierajú len na oko, alebo aby obišli zákon, alebo niekoho skrátili.

Čo do vykonávania súkromných prác je postavený notár pod dozor okresného úradu, ktorý môže tomu-ktorému notárovi kedykoľvek výkon súkromných prác, a to buď všetkých alebo len niektorých, trvale alebo len na čas podľa voľného uváženia zakázať. Minister vnútra môže vyhláškou uverejnenou v Sbíerke zákonov a nariadení vylúčiť niektoré alebo všetky súkromné práce z dovolenej činnosti notára.

Nariadenie ustanovuje škálu poplatkov, berúc za základ hodnotu, a síce zvlášť za podania a odvolania, zvlášť za spísanie listín o dvojstranných a jednostranných právnych jednaniach. Sadzby pohybujú sa od 3 Kč do 500 Kč a od 2 Kč do 250 Kč. K honoráru pripočítava sa náhrada hotových výloh a pri prácach v byte poverujúcej strany cestovné, pofažne príplatok.

V otázke zodpovednosti za práce ustanovuje nariadenie, že notár je povinný prevzaté súkromné práce vykonávať bez meškania, avšak bez ujmy úradných prác a svedomitě. O ručení notárom za škodu stranám spôsobenú platia predpisy súkromného práva s vylúčením ručenia štátu.

Cieľom kontroly notárskych prác nariaďuje osnova, aby sa viedol o súkromných prácach deník. Výpisy z tohoto deníka obsahujúce označenie strán právneho jednania, deň výkonu a napočítaný obnos je povinný notár pri ukončení vecí strane vydať. Obsahuje tiež ustanovenie o povinnosti vyvesiť sadzbu prác v úradnej miestnosti a tiež zvonku na nápadnom mieste u vchodu do budovy.

Notárovo jednanie alebo opomenutie, ktoré sa prieči ustanoveniam nariadenia, tvorí disciplinárny prestupok, bez vylúčenia zodpovednosti podľa trestných alebo finančných zákonov.»

Osnova vládneho nariadenia leží už tri roky úplne pripravená na vydanie v ministerstve vnútra na Hrade. Že nebola dodnes vydaná, je opomenutie voči záujmom verejným a záujmom advokátskeho stavu. Advokácia Slovenska žiada si a požaduje v nalievavom záujme verejnom a stavovskom a verí i počíta s tým, že advokácia československá bude ju podporovať plnými silami v tejto snahe, aby osnova vládneho nariadenia číslo 17.687/1933 o úprave súkromných prác obecných a obvodných notárov na Slovensku prijatá a uverejnená bola vládou bez meškania.

II.

Advokáti Slovenska sú svorní so svojími kolegami československými v boji proti pokútnikom, tak čo do ideového založenia tohoto boja ako tiež čo do volených bojovných prostriedkov a prehlasujú, že pripojujú a zúčastnia sa každej akcie smerujúcej k obrane práv advokácie.

Nedostatočná ochrana advokácie nevzái len v nedostatku ochranných predpisov v záujme advokátskeho stavu. Práve tak, ako náš platný právny poriadok dovolí liečenie chorých alebo stavbu domov len tým, ktorí zovrubným teoretickým a praktickým štúdiom zadovážili si potrebné znalosti a podali o tom dôkaz složením skúšok, môžu právne zastúpenie prevádzkať len osoby, ktoré sa desaťročným štúdiom venovali tejto úlohe ako svojmu životnému povolaniu. Nedostatok ochrany advokácie má svoj dôvod viacej v tom, že zákony a nariadenia vydané v prospech advokátskeho stavu, neprevádzajú sa s potrebnou konsekvenciou a prísnosťou. V tom smere pozná slovenské právo účinnejšie zariadenie, ako ho má právo historických zemí. Pokutníctvo tvorí podľa slovenského práva priestupok súdny a nie správny a pre pokutníctvo stíhať sú povolaní a oprávnení: 1. štátny zástupca, 2. zástupca tej advokátskej komory, na území ktorej bol priestupok spáchaný — a síce ako náhradný žalobca na ten prípad, že by štátny zástupca obžalobu neprevzal alebo od nej odstúpil. Okrem toho môže byť trestné pokračovanie proti pokútnikovi zavedené na návrh ktoréhokoľvek úradu.

Žiaducné by bylo, keby sa tieto predpisy recipovaly na celom území republiky, až nimi bude možno účinne bojovať proti rôznym druhom pokútnikov, počet ktorých stále rastie pod najrozmanitejšími názvami, menovite v podobe inkasačných a podporných podnikov a družstiev na zrejmy úkor pospolitosti.

Usnesena byla tato **resoluce**:

Pokutníctví v oboru práva vzrostlo do té míry, že ohrožuje právní řád, právní bezpečnost občanstva a výkon řádné právní pomoci. Nezodpovědní pokutníci poškozují hmotně občanstvo, jež se jim dostalo do rukou, poškozují je na občanské svobodě, poškozují stát daňově, unikajíce samí zdanění a snižujíce důchody

kvalifikovaných právníků a zmenšující možnost zaměstnávání právníckého dorostu. Vývoj poměrů předstihl platné předpisy k potírání pokoutnictví, takže jsou skore neúčinné.

Je proto především v zájmu všeho občanstva i v zájmu státu, aby co nejdříve byly uzákoněny předpisy, které by umožňovaly řádné a účinné potírání pokoutnictví v oboru práva. Budiž znemožněno pokoutnictví jednotlivců i kolektivních celků, spolků i ústavů, komerčních a pod. kanceláří; pokoutnictví budiž stíháno soudy za účasti zájmových korporací a citelně trestáno. Soukromá právní praxe obecních a obvodních notářů na Slovensku a Podkarpatské Rusi budiž odstraněna jako neslučitelná s jejich úředním posláním, kteroužto neslučitelnost zdůraznila již sama důvodová zpráva k zákonu čís. 211/1920 Sb. z. a n.

Advokátský stav trpí značně platnými předpisy poplatkovými. Advokát často nedojde od své strany zaplacení poplatků, které sám musel vynaložit a za které ručí. Byla proto předmětem jednání zvláštní komise otázka

Ručení advokáta za kolky a poplatky.

Referent Dr. Josef Pužman, advokát v Praze, přednesl tento referát:

I.

U poplatků zapravovaných v hotovosti ručí advokát za to, že ohlásí včas právní jednání k zpoplatnění (u soudních poplatků této povinnosti není, ohlášení obstará soud). Nesplní-li advokát své oznamovací povinnosti, ručí za škodu z tohoto opomenutí pro fiskus vzešlou (jinak na Slovensku a Podkarpatské Rusi). U poplatků odváděných v kolcích ručí advokát přímo za zapravení. (Teoretické rozlišování mezi »Zahlungspflicht« a »Haftung« nás zde nezajímá.)

Advokát jest nejen kladen na roveň se stranou samou, nýbrž jest dokonce posuzován přísněji, neboť jest to muž znalý práva. Zvýšení poplatkové vyměřuje se straně zastoupené advokátem dvojnásobnou částkou solidárně s advokátem, což zejména u soudních poplatků, vzhledem k jejich pozitivní úpravě^{1*)}, ^{2*)}, ^{3*)} se zdá

^{1*)} § 9 čís. nař. č. 297/1915:

Haftung für die Gebührenerichtung.

Für die Gebührenerichtung haften zur ungeteilten Hand unter sich und mit den nach § 8 zahlungspflichtigen Personen:

1. Die Bevollmächtigten der zur Gebührenerichtung verpflichteten Parteien rücksichtlich der Gebühren für die im § 8 bezeichneten von ihnen überreichten Schriften oder von ihnen veranlassten gerichtlichen Ausfertigungen und Amtshandlungen; ferner die im § 8, vorletzter Absatz, bezeichneten, durch seinen Geschäftsführer ohne Auftrag oder durch eine andere Partei vertretenen Parteien rücksichtlich der durch deren Einschreiten verursachten Gebühren, insoweit sie die betreffenden Handlungen ausdrücklich oder stillschweigend genehmigt oder durch diese Handlung einen Vorteil erlangt haben. Auf Pauschalgebühren erstreckt sich diese Haftung nicht.

býti nedůsledné. Advokát ručí za zapravení soudních kolkových poplatků přímo, soudní orgán však neručí vůbec, leda by mu porušení poplatkových předpisů mohlo býti vytýkáno jako porušení úředních povinností (§ 9, č. 5, 47 čís. nař. 279/1915 ř. z.), anebo leda by šlo o důchodkový delikt (§ 82 popl. zák.).

Zajímavé jest, že na Slovensku a Podkarpatské Rusi jest u soudních poplatků z rozhodnutí subsidiárně zavázána zaplatiti poplatek (vedle strany, již bylo uloženo nésti útraty) i ona osoba, které byl rozhodnutím přiznán nějaký prospěch, leč by po srážce útrat neobdržela ani tolik, aby to stačilo ke krytí poplatku. Tohoto ustanovení v historických zemích není.^{4*)}

II.

Nárok fisku na poplatek je teoreticky odůvodněn prospěchem, který strana má (v daném případě) z poskytování právní pomoci státem. Teoretické odůvodnění různých poplatkových soustav může býti nejrozmanitější, úprava těchto soustav nejrozdílnější (poplatky registrační, kterých u nás není, poplatky zapravované v hotovosti přímo nebo po vyměření, poplatky kolkové), sankce na nedodržení poplatkových povinností jsou myslitelné nejrůznější, od pokut až do odpírání právní pomoci (neúčinnost neregistrovaného právního jednání, odpírání soudního rozhodnutí). Nás zajímají sankce, které zasahují advokáta a o jejichž pozitivní úpravě v právu čsl. jsme se zmínili sub I. pod čarou. (Naše právo neodpírá právní pomoc při poklescích poplatkových, vyloučení této sankce z našeho právního řádu je tedy jistě značným ústupkem fiskálního hlediska před hlediskem potřeby občanstva.)

2. Alle an einer Verhandlung über die ein Protokoll aufgenommen wird, teilnehmenden Parteien und Bevollmächtigten ohne Unterschied, ob sie das Protokoll mit ihrer Unterschrift versehen oder nicht, rücksichtlich der Protokollsgebühr, insoweit sie nicht schon nach § 8 zahlungspflichtig sind.

3. Die Advokaten, Notare und sonstigen Bevollmächtigten auch abgesehen von dem in Z. 1 angeführten Falle, rücksichtlich der Gebühren für die unter ihrer Mitwirkung ausgefertigten Schriften, Urkunden und deren Beilagen.

4. Der Schiedsrichter und alle Mitglieder eines Schiedsgerichtes rücksichtlich der Gebühren für die im schiedsrichterlichen Verfahren geschlossenen Vergleiche und sonstigen Rechtsgeschäfte.

5. Mit Ausnahme der Funktionäre eines ordentlichen Gerichtes jedermann, der eine ihm durch diese kaiserliche Verordnung oder durch sonstige Vorschriften der Gebührengesetze auferlegte Anzeigepflicht zu erfüllen unterlässt, rücksichtlich der Gebühr, auf die sich die Anzeigepflicht bezieht.

^{2*)} § 47 čís. nař. 279/1915:

Den Funktionären eines ordentlichen Gerichtes obliegt es, den ihnen in dieser kaiserlichen Verordnung auferlegten Pflichten nachzukommen und über die Erfüllung der in dieser kaiserlichen Verordnung festgesetzten Gebührenpflicht hinsichtlich der unter ihrer amtlichen Mitwirkung verfassten Urkunden und Schriften sowie deren Beilagen, dann hinsichtlich ihrer amtlichen Ausfertigungen zu wachen. Verletzungen dieser Amtspflicht werden unbeschadet der etwaigen Anwendung der §§ 82—86 des Gesetzes vom 9. Februar 1850, RGL Nr. 50, wie andere Amtspflichtverletzungen geahndet.

Starobylé zásady francouzského práva nemohou nám být vzorem.^{5*)}

Zajímavé však je, že na př. Jugoslavie vzala si za vzor své úpravy soudních poplatků, většinou naše čís. nař. 279/1915 ř. z. (§ 6 jugosl. zák. z 30. V. 1930 č. 43291, uveř. pod č. 134—h v »Úředních novinách« ze dne 17. VI. 1930, jehož obsah nás zde zajímá, je shodný s § 9 č. 1—4 (nikoli však č. 5!!) našeho čís. nař. 279/1915 ř. z.).

a) S moderními zásadami však se setkáváme v právu italském, ať již u poplatků registračních či kolkových. Uznává se omluvitelná překážka,^{6*)} jestliže do určité lhůty po jejím odpadnutí bylo učiněno poplatkovým přepisům zadost, a při kolcích^{7*)} lze dokolkovati do třech dnů po vzniku kolkové povinnosti, prokáže-li se, že nebylo lze opatřit si ihned blanket nebo kolek, a nebylo-li lze úkon podmiňující vznik kolkové povinnosti, odsunouti.

Posléze jak ve starých zásadách francouzského poplatkového práva,^{8*)} tak v italské úpravě,^{9*)} nalézáme myšlenku, že ručí-li někdo za poplatek vůči státu a zaplatí-li jej, má mu být umožněno usnadněné uplatňování **regresu** proti osobě, která jest vlastní dlužnicí fisku.

V obou směrech a) a b) jde o myšlenky, které v našem právu nepronikly.

III.

Jest uvažovati, **zda v době**, kdy ručení advokátů a vůbec určitých kvalifikovaných zástupců nabývá forem břemene pro ně stále méně únosného poněvadž stát požadavky výběrčí služby kladené na neúřednický element stále stupňuje a

^{5*)} § 82 popl. zák. z r. 1850:

Strafenwendung.

a) Grundsatz.

In allen anderen, als den, in den §§ 79, 80, 81 aufgeführten Fällen, ist das Strafgesetz über Gefällsübertretungen auf die Gefällsverkürzungen anzuwenden, die rücksichtlich des Stempels oder der **unmittelbar** zu entrichtenden Gebühr verübt werden.

^{6*)} S podobnou fiskální zásadou jako na Slovensku setkáváme se i ve Francii, kde vlastní znění čl. 31 zákona z 22. frimaire an VII (12. prosince 1798) umožnilo výklad, že soudní poplatky platí ta strana, která žalobu vyhrála, resp. proti níž byla zamítnuta, a může se hojiti na odpůrci potud, pokud poplatek tvoří součást přisouzených útrat (výklad ze slov »Les droits... de tous les autres actes... seront (supportés) par les parties auxquelles les actes profiteront...« cit. čl. 31, rozh. 21. VI. 1865, 3. II. 1879 a j.). — V tomto směru je tedy čís. nař. č. 279/1915 ř. z., platné v historických zemích, pro strany mnohem příznivější, neboť **risiko nedobytnosti poplatku na podlehlém odpůrci** ukládá fisku, pokud jde o poplatky z rozhodnutí, **zapravované v hotovosti**. Stálým zvyšováním hranice, do které se poplatky mají zapravovati v kolcích, proniká ovšem stále více opět hledisko fiskální i v historických zemích.

^{7*)} Ve Francii jako u nás neuznává se »dobrá víra« toho, kdo porušil poplatkový předpis, neboť ukládání pokut není vázáno na splnění subjektivních znaků trestnosti (dolus).

Pokuty ve vztahu k registračním poplatkům jsou osobní, nemohou být uklá-

při tom výhody zejména stavu advokátského neustále okleštuje (srov. na př. soudnictví v sociálním pojištění, soudnictví pracovní a j.) **mohou sankce na nedodržení** poplatkových předpisů zůstat i vůči těmto zástupcům stejné, jako platily za jiných předpokladů.

Fiskus má zájem na tom, aby výběrčí služba poplatková byla co nejbezpečnější a co nejlépejší. Zvyšuje-li neustále hranice pro placení poplatků v kolcích, nelze očekávat, že by tyto hranice opět snížil. Z toho je třeba vycházeti. Vitální potřebám advokacie bude tedy lze podle našeho názoru vyhověti jen jinými cestami.

1. Buď odstraněním ručení advokátů za **soudní poplatky** vůbec (jako za ně neručí orgány soudu), pokud nejde o důchodkové delikty. To by bylo řešení ideální a spravedlivé, ale bylo by proveditelné jen s jistými obtížemi.

2. Nebo by fiskus musil uznávati určité **omluvné důvody u advokáta**, který by na př. neručil, prokázal-li by, že marně vymáhal na své straně složení poplatku, při čemž by bylo lze toto řešení doplniti urychleným a zkráceným řízením pro opatření exekučního titulu k **regresu** advokátovu proti straně za poplatky advokátem za stranu založené (nejlépe v nesporném řízení u soudu, u něhož jsou předmětné spisy) a vybavením takového nároku **přednostním** zástavním právem, vzhledem k tomu, že jde o jakousi subrogaci ve prospěch fisku. Toto řešení jest podle našeho názoru nezbytné a obtíží skýtati nemůže, poněvadž navazuje na dosavadní soustavu a vyhovuje i zvláštnostem odvádění poplatků v kolcích.

Bude na příslušné komisi po uvážení všech momentů některou z naznačených

dány po úmrtí pachatele, byl-li však odsouzen poplatník již před úmrtím, stává se pokuta dluhem dědiců. Pachatelé ručí solidárně.

Les notaires, greffiers, avoués et les secretaires d'administrations centrales et municipales nesmějí, vyjímaje případy zákonem připuštěné, vydávati listinu, kopii nebo vyhotovení, ani prováděti žádný akt bez předchozí registrace. Porušení tohoto předpisu má za následek pokutu stanovenou pevnou částkou, mimo zaplacení poplatku samého. Použije-li veřejný úředník téhož aktu neregistrovaného ve více aktech svého úřadu, stihá jej tolik pokut, kolik bylo porušení. Naopak jediná pokuta jej stihá, jestliže jediný veřejný akt byl zřízen v důsledku aktu neregistrovaného.

Výběrčí poplatků nesmějí poskytovatí zájemcům před registrováním informace o tom, jaké poplatky vzniknou z prvního jednání, které má být registrováno. Takové informace mohou být poskytovány jen úřadům.

^{8*)} Legge del registro (regio decreto 30 dicembre 1923, n. 3269):

Capo II.

Degli effetti della inancata o ritardata registrazione e della denuncia infedele o non completa.

Art. 99.

I notari, i funzionari od ufficiali indicati nell'art. 80 che entro il termine stabilito non abbiano assoggettato i loro atti alla registrazione, incorrono, in proprio e per ogni atto, in una soprattassa uguale a sei decimi della tassa dovuta, e má minore di L. 2. Quando l'atto debba essere registrato a debito o gratuitamente, la soprattassa è di L. 2.

cest, případně za modalit z diskuse vzešlých doporučení jako požadavek advokacie vůči zákonodárci.

Komise usnesla pak **resoluci** otištěnou ve zprávě o závěrečné plenární schůzi na str. 312.

Konečně pojednala sekce advokátská o právu chudých. Dr. Oldřich Koblížek, advokát v Praze, přednesl tento referát:

Právo chudých udělují soudy jednak v oboru práva trestního, jednak v oboru práva civilního, a poměrně jen výjimečně v oboru práva správního (stížnost k nejv. správ. soudu).

Právo chudých v trestních případech není poměrně složitý problém. Hospodářská situace obžalovaných je obvykle jasná: buď jsou obžalováni vskutku nemajetní, anebo jsou-li majetní, tedy zjednájí si obhájce, neboť trestní odsouzení má pro ně dalekosáhlý význam společenský a hospodářský. Věcně pak trestní případy obvykle nevyžadují velkého studia a přípravy obhájce a jsou nejčastěji ukončeny při jednom přelíčení. V Praze trestní offa mají zvláštní stinné stránky: vzdálenost trestního soudu od středu města, vyžadující jen na jízdu tam a zpět doby přes hodinu, a časté zpoždění senátu způsobují, že mnohdy jediný trestní případ ex offo vyžádá si skoro celé dopoledne. Velké trestní případy (na př. poroty) sice uvádějí jméno obhájce ve větší známost, zvláště jsou-li tiskem šířeny, avšak zvýšení agendy kanceláři nepřinášejí, tudíž nejedná se tu o žádnou t. zv. reklamu ovšem kromě výjimečných a ojedinělých senačních případů. Statisticky

Nessuna soprattassa è applicabile quando il ritardo ad assoggettare gli atti alla registrazione provenga da impedimento di forza maggiore debitamente giustificato e riconosciuto dall' intendante di finanza ed in caso di controversia, dalla competente autorità guidiziarla, e purchè la formalità della registrazione sia eseguita entro il termine die dieci giorni successivi alla cessazione dell' impedimento.

Ai notari funzionari ed ufficiali e riservato il regresso verso le parti per il rimborso delle soprattasse de essi pagate, quando non siano stati loro somministrati i fondi necessari per pagare le tasse di registro.

**) Testo di lege del Bollo
(regio decreto 30 dicembre 1923, n. 3268):

Art. 56.

Non vi è contravvenzione quante volte risulta provato che la mancanza o la insufficienza del bollo tragga origine, nei casi d'urgenza, dalla impossibilità di procurarsi subito la carta bollata o le marche da bollo necessarie, e purchè tale circostanza sia fatta risultare dal concesso dell' atto e questo sia presentato entro tre giorni all' ufficio del registro per sottoporlo al bollo.

**) Podle čl. 30 zákona du 22 frimaire an VII (12. XII. 1798) mohou veřejní úředníci, kteří za strany založili poplatek, domáhati se exekučně za určitých předpokladů zaplacení na stranách, a to proti všem stranám, které se zúčastily poplatkového právního jednání.

Podle čl. 3 zák. z r. 1897 »les notaires, greffiers, avoués et les secrétaires d'administrations centrales et municipales et huissiers« smějí než vymáhati zapla-

vykazovaly trestní případy ex offo po řadu let jednou tak veliký počet jako offa civilní — tak v Čechách v r. 1905 bylo uděleno právo chudých v 784 civilních sporech, v trestních pak v 1521 případech a tento poměr přibližně se udržuje, spíše trestních off je i více, v r. 1930 je poměr mezi trestními a civilními offy skoro stejný (civilních 4.762, trestních 4.862); v roku 1935 jest nepoměr zcela obrácený: civilních off 11.585, kdežto trestních jen 6.793 — tato data jsou převzata z příslušných ročníků Úředního věstníku pražské advokátní komory. Celá tíha zastupování případů ex offo přenesena jest nyní do oboru civilního práva, v r. 1935 připadly na každého advokáta v Čechách aspoň 4 civilní případy zastupování chudých stran, neboť 2635 advokátů dělilo se o 11.585 civilních případů, což jest vskutku zjev povážlivý a pro advokátní stav dalekosáhlého významu, uvážíme-li jen, že civilní spory často nutno provést až do třetí instance a že při jakémkoliv byt i mnohdy jen domnělém opomenutí se strany advokáta, znamená žaloba strany chudé o náhradu škody, která, i když je soudem zamítnuta, následuje žaloba strany chudé o náhradu hotových výloh, mnohdy velmi značných. Dále nutno uvážiti, offa nejsou rozdělena stejně, nýbrž velká města a průmyslová střediska, zvláště Praha, vykazují pro jednotlivého advokáta daleko vyšší průměr. Proto v dalším pojednáme o právu chudých jen v civilních případech.

Právo chudých v civilním řízení jest normováno v sedmém titulu čs. (§ 63—72). Důležité změny nastaly červnovou novelou č. 161 ex 1936 a červencovým nařízením č. 229 ex 1936, věnovaným výhradně právu chudých v civilním řízení soudním.**) Tato úprava týká se jen zemí historických, až na výjimku čl. VI., nař. č. 229 ex 1936 ohledně práva chudých cizinců a našich příslušníků v cizině, jež platí pro celé území Republiky československé.

cení svých útrat, týkajících se výkonu jejich úřadu, teprve když jejich výše byla upravena. Notáři žádají za úpravu výše u civilního soudu svého sídla lev avoués et les huissiers u presidenta soudu, nebo u předsedy senátu, nebo u prvního presidenta soudu, u něhož útraty vznikly, nebo u soudce jim k tomu stanoveného. Platí tedy zvláštní řízení pro regres, advokáta proti stranám, zaplatí-li za strany poplatky. Tato úprava ovšem nebyla v původním zákonu z r. 1798.

**) Podle čl. 30 zákona du 22 frimaire an VII (12/12 1798) mohou veřejní úředníci, kteří za strany založili poplatek, domáhati se exekučně za určitých předpokladů zaplacení na stranách, a to proti všem stranám, které se zúčastnily poplatného právního jednání.

Podle čl. 3 zák. z r. 1897 »les notaires, greffiers, avoués et les secrétaires d'administrations centrales et municipales et huissiers« smějí než vymáhati zaplacení svých útrat, týkajících se výkonu jejich úřadu, teprve když jejich výše byla upravena. Notáři žádají za úpravu výše u civilního soudu svého sídla les avoués et les huissiers u presidenta soudu, nebo u předsedy senátu, nebo u prvního presidenta soudu, u něhož útraty vznikly, nebo u soudce jim k tomu stanoveného. Platí tedy zvláštní řízení pro regres, advokáta proti stranám, zaplatí-li za strany poplatky. Tato úprava ovšem nebyla v původním zákonu z r. 1798.

*) Z literatury upozorňuji na komentáře Dra Louly k nař. č. 229 ex 1936, Čsl. právo, 1936, str. 516 a n. a zák. č. 161 ex 1936, ibid., str. 433 a n.; Vysvětlivky k témuž zákonu, Věstník min. sprav., 1936, str. 129 a n.

Zákon č. 161 ex 1936 pozměnil nejprve § 65 čs., který celý má nyní nové znění a zejména odstraňuje dřívější vysvědčení nemajetnosti a zavádí nová úřední vysvědčení a místopřísežné seznání. Důvodová zpráva sama uznává nedosta- tečnost dřívější úpravy a jako cíl nové úpravy vytkla vyšetřiti skutečný majetkový stav žadatele a zameziti pouhé formální potvrzování dotazníků, jako tomu bylo dosud. Radikálnější reforma, aby soud mohl odepřiti právo chudým nebo je ode- jmuti, kdykoliv by seznal, že spor je svévolný nebo zjevně beznadějný — bohu- žel, uzákoněna nebyla. Proti této úpravě byla dle důvodové zprávy uznána jako důvodnou námitka, že by se soudu uložil těžký úkol rozhodovati o tom, zda je spor svévolný nebo zjevně beznadějný, aniž by se rozhodovalo ještě in merito a že tak by se na soud mohlo uvaliti podezření zaujatosti. Ostatně i náš nejvyšší soud v rozhodnutí Sb. n. s. č. 6328 stanovil, že žádost o povolení práva chudých pro zamýšlený spor nelze zamítnouti proto, že soudci se jeví spor býti bezna- dějný nebo svévolný.

Jak jsem uvedl, cílem nové úpravy jest spolehlivě zjistiti **skutečný majetkový stav** žadatele, a to na základě úředního vysvědčení a místopřísežného seznání. Že tato nová úprava má býti vskutku závažná, toho dokladem jest nař. č. 229 ex 1936, které provádí právě odst. 3, §u 65 čs. Toto nařízení v prvé řadě sta- noví v souhlase s judikaturou nejv. soudu, že výhody, spojené s povolením práva chudých, přísluší toliko **fysické osobě** (§ 1), tedy nelze propůjčiti právo chudých na př. konkursní podstatě (rozh. č. 13.007) neb pozůstalosti. Dále platí povolení práva chudých pro **opravné řízení**. V tomto směru naskýtá se otázka, zda usta- novení je vhodné, uváží-li se, že obvykle strana chudá trvá na tom, aby spor byl proveden všemi instancemi, prostě z toho jednoduchého důvodu, že jí to nic nestojí. Bylo by jistě velmi zajímavé zjistiti, kolik případů práva chudých rozho- duje ročně nejvyšší soud. Kdyby chudá strana během dlouholetého sporu musela znova osvědčiti nemajetnost, na př. vždy po uplynutí jednoho roku a soud znova přezkoumal hospodářskou situaci strany, tedy by jistě nebyly ojedinělé případy, že již odpadly podmínky práva chudých, dané před zahájením sporu, uváží-li se dnešní hospodářská krise, která se v blízké budoucnosti přece jen změní. Ovšem zákon na tyto případy do jisté míry pamatoval v novém §u 71 a čs., který stanoví, že soud i v **opravné** stolici může uložit chudé straně, aby zaplatila částky, od jichž zaplacení byla právem chudých osvobozena, nabude-li přesvědčení, že za- placení jich nemůže chudou stranu zkrátiti na nutné výživě. Opravná stolice může se omeziti jen na částky, vzniklé v řízení před ní, anebo rozhodnouti i s účinkem pro řízení předcházející; zaplacení může býti celé, částečné neb i ve lhůtách. Ovšem soud musí míti **podklad** pro své rozhodnutí, který by byl automaticky sou- dům dodáván při periodickém jednoročním předkládání dokladů o stavu nemajet- nosti. — Ustanovení §u 71 a má také dalekosáhlý význam v tom směru, jenž dosud působil mnoho oprávněných trpkostí. Strana má právo chudých a při tom **vymáhá** statistické i milionové obnosy. Ohledně pohledávání, jež jest předmětem sporu, rozhodl již rakouský nejvyšší soud dne 16 srpna 1894, č. 9740 (Právník, r. 1895, str. 564), že je za jmění žadatele pokládati nelze. Nyní dle znění nového §u 71 a soud může i po vyřízení věci v jedné stolici uložit zaplacení osvobozených částek — tudíž na př. po ujednání smíru může soud užiti práva dle §u 71 a. Jak patrně ustanovení tato jsou velmi závažná a mohla by prospěti nejen státu ohledně po- plátků, ale též právním zástupcům. Jest jen nuno, aby soudy náležitě užívaly práv,

kteřá jim zákon dává a v tomto směru mnoho by mohlo vykonati též ministerstvo spravedlnosti, které vhodnými instrukcemi a kontrolou může dáti pravou životnost zákonným předpisům; opačně, jestliže soudní prakse ponechá nepovšimnuty zá- konné možnosti tedy nepřinesou poslední změny práva chudých ani ta uleh- čení, jež zákonodárce zamýšlel.

Podmínky § 63 čs., že strana bez zkrácení nutné výživy, potřebné pro sebe a svou rodinu, nemůže zapraviti náklady na vedení rozepře, zjišťují se nyní na základě **vysvědčení** o osobních poměrech a místopřísežného seznání jmění, které tvoří náležitosti žádosti práva chudých. Jak uvedeno, vysvědčení týká se **osob- ních** poměrů a vydává je obec. Nové jest ustanovení § 5, že žádost o vydání vy- svědčení může býti podána zmocněncem, což jest důležité právě pro advokáty. Místně příslušná obec pro vydání vysvědčení jest obec bydliště žadatele (§ 6). Ve vzorci vysvědčení jsou zajímavé rubriky 7—9, v nichž žadatel musí udati také jméno a věk manželky (manžela), jakož i jeho zaměstnání a bydliště zřejmě za tím účelem, aby soud mohl při udělování práva chudých přihlížeti k poměrům celé rodiny a nejen k poměrům manžela nebo manželky jako jednotlivců. Pro tuto otázku stejně důležitý jest údaj o jménu, věku, příbuzenském poměru, zaměst- nání a bydlišti osob, o které musí žadatel pečovati. Vysvědčení musí nejprve po- depsati vlastník domu neb jeho zmocněnec a teprve pak možno je předložiti obci. Nyní odpadá potvrzení duchovním správcem, jež ostatně dříve bylo pou- hou formalitou. Jak patrně, účast obcí při udělování práva chudých omezila se dnes jen na potvrzování osobních poměrů, které ostatně dříve musí potvrditi ma- jitel domu, jemuž jsou obvykle jistě dobře známé.

Jmění a příjmy žadatelovy prokazuje soudu **místopřísežné seznání** (§ 12—14), podepsané jen žadatelem nebo jeho zákonným zástupcem. Má-li žadatel nemo- vitosti, musí úplnost jeho údajů o nemovitostech potvrditi knihovní soud. Důležitý jest opět odst. 7 formuláře, kde musí žadatel udati, jaký majetek má manžel, ne- zletilé děti a rodiče nezletilého žadatele. Toto ustanovení koresponduje s odst. 7—9 úředního vysvědčení o osobních poměrech a umožňuje poznati právě cel- kový majetkový stav rodiny, k níž žadatel patří. Poněvadž subjektivní doznání majetkového stavu v každém případě nutno dosvědčiti objektivními doklady, tedy § 14 obligatorně zavádí předložení výměru berní správy, jestliže byla žadateli vyměřena daň důchodová v jednom z posledních 3 let. Nebyla-li žadateli daň důchodová vyměřena, musí to berní správa potvrditi resp. vystaviti potvrzení o základu daně srážkové. Jak známo, soudy již dříve vyžadovaly, ale jen v po- chybných případech, předložení platebních rozkazů daňových, nyní však v **každém** případě výměr resp. potvrzení berní správy musí býti předloženo vzhledem k jasném znění § 14. Rozhodně měl býti k nař. 229 připojen též úřední formulář potvrzení berní správy resp. tímto potvrzením měl býti ihned doplněn formulář o místopřísežném seznání jmění, čímž by se nejen ulehčilo velmi zaměstnaným berním správcům, ale též soudům, které při vadném potvrzení musí je vraceti a žá- dati o doplnění neb změnu, čímž se celé řízení zbytečně protahuje.

Žádost o udělení práva chudých musí tudíž býti doložena **3 doklady**: 1) úřed- ním vysvědčením, 2) místopřísežným seznáním jmění, 3) potvrzením neb výměrem berní správy. Ustanovení §§ 4 a 14 o předložení těchto dokladů jest vykládati ri-

gorosně dle jasné stylisace, t. j. že žadatel musí se žádostí soudu **současně** předložit všechny 3 uvedené doklady. Není tedy přípustno, aby soud vyzýval stranu, aby dodatečně k žádosti doklady předložila, neboť §§ 4 a 14 výslovně uvádí, že žadatel jest povinen **zároveň** se žádostí předložit soudu úřední vysvědčení, místo- přísežné seznání jmění a výměr neb potvrzení berní správy.

Velmi důležitou novotou jest, že soud může také povolit právo chudých jen **částečně** (§ 65 čřs.). Snad namítne se, že tímto ustanovením se vlastně ještě rozšiřuje právo chudých, že totiž budou se nyní ucházeti o udělení částečného práva chudých i majetnější žadatelé, kteří by jinak o právo chudých vůbec nežádali a také je nemohli v celém rozsahu obdržeti. Tohoto zjevu netřeba se však obávat, poněvadž umožňuje soudu spravedlivější řešení individuálních případů, umožňuje soudu přidržeti strany chudé aspoň k částečnému placení a tudíž k uvědomění si určitých povinností vůči státu i právnímu zástupci. Konkrétně řečeno: aspoň kolký na podání a protokoly může skoro v každém případě chudá strana hraditi. Pro advokáty pak význam tohoto opatření spočívá v tom, že strana chudá nebude tak lehce jako dosud dávatí advokátovi příkazy ke všemožným zákrokům, přednesům, opravným prostředkům atd., poněvadž jest přece i když jen částečně na množství útrat účastněna.

Abych upozornil na nejdůležitější novoty, zmiňuji se ještě o novém znění § 66, odst. 2 čřs., dle kterého jmenování advokáta zástupcem strany chudé výborem advokátní komory nahrazuje advokátovi **plnou moc** procesu. Tím účelně změněn byl opačný názor nejvyššího soudu, vyslovený v rozh. 11.217. Konečně upozorňuji na novotu § 72 čřs., v němž přiznáno advokátovi právo **rekursu** do rozhodnutí soudu, jímž byl chudé straně zřízen advokát, ačkoliv nebylo žádného zákonného důvodu, aby advokát byl ustanoven. Týká se to případu, že soud povolil právo chudých s advokátem i ve sporech, kde nebylo nucené zastoupení advokátem. A tu docházelo k pochybnostem, zda a kdo jest oprávněn do tohoto nezákonného usnesení podati stížnost. Po přehledu nových zákonných ustanovení o právu chudých, přihlédneme aspoň k některým speciálním otázkám praxe.

Jest velmi důležitá otázka, jak soudy mají postupovati, t. j. kdy vyhovují předložené doklady požadavku udělení práva chudých a kdy nikoliv. Soud má ve smyslu § 63 čřs. zjistiti, zda by vskutku zkrátilo i jen nuznou výživu žadatele a jeho rodiny, když by žadatel zapravil náklady rozepře. Konkrétně nutno bezpodmínečně míti aspoň přibližné měřítko, **kolik činí v penězích náklady na nuznou výživu**. Některé cizozemské zákony také přímo cifru tuto udávají, čímž ovšem velmi usnadňují soudní rozhodnutí, avšak současně tím zavadějí šablonovitě posuzování případů a poměrně malou možnost individuálního řešení. V praxi i naše soudy si vytvořily přibližnou ciferu základnu, na př. u kraj. civ. soudu v Praze dle mých zkušeností udělovalo se právo chudých žadatelům s příjmem do 12 tis. Kč ročně. Tato částka zvyšovala se o něco v případě žadatele ženatého a s rodinou. Za dnešního zákonného stavu, kdy požaduje se k dosažení práva chudých předložením výměru resp. potvrzení berní správy, bylo by spravedlivým, aby právo chudých bylo udělováno jen v těch případech, kdy příjem svobodného žadatele dosáhne nejvýše zdanitelného minima daní důchodovou resp. exekučně zabavitelného minima. Pro ženatého žadatele resp. žadatele s rodinou by toto minimum mohlo býti o něco vyšší, dle individuálního případu (na př. počet nezaopatřených dětí, nemoc atd.).

Ve sporech projednávaných na základě práva chudých často se vyskytuje otázka tak zvaného **výpalného**. Strana chudá žádá totiž i v beznadějném sporu aspoň úhradu toho obnosu, který musí strana žalovaná vynaložiti na pravděpodobné vedení sporu na vlastních výlohách svého právního zastoupení a poplatků, které musí sama hraditi. Nátlak na výpalné děje se i s poukazem na nákladné řízení opravné a na úhradu několikerého rozsudečného. — Advokát, aby ušetřil vlastní straně tyto výlohy, nemůže otázku výpalného jen odmítnouti, ačkoliv jedná se v podstatě o věc nemravnou a opravdu vyděračskou, ovšem bez trestní kvalifikace. Jak zameziti tyto případy výpalného? Za dnešního zákonného stavu není jiného východiska než aby právní zástupci chudých stran sami zabránili vedení svévolných sporů. Advokát chudé strany má dle čl. XXXIII uvoz. zák. k čřs. právo žádati u procesního soudu první stolice, aby byl sprostěn zastupování, když zastupování jeví se býti svévolným nebo marným. Nejv. soud rozhodl (č. 6891 Sb. z. a n.), že o toto sprostění možno žádati i po podání žaloby. Myslím, že advokáti tohoto ustanovení dosti neuvžívají. Ovšem soudy také někdy jsou úzkostlivé při sprostňování, což jest však odůvodněno jen v případech, kdy hrozí brzké promlčení nároku. Má-li však soud možnost výslechem chudé strany věc důkladně vyšetřiti vzhledem k podání advokáta, a strana chudá má možnost pak použití opravného prostředku, tedy není obav, že by snad právo chudé strany mohlo býti nějak zkráceno.

Za dosavadního zákonného stavu nelze bohužel ani zabrániti **postupům** za účelem dosažení práva chudých. Zámožná strana postoupí svůj nárok nebo jen část svého nároku nemajetnému jednotlivci na př. nezaměstnanému. Dle práva platného na Slovensku a Podk. Rusi tyto postupy vylučují udělení práva chudých. Jest vskutku závažným nedostatkem, že vhodné ustanovení slovenského práva nebylo již nyní převzato také u nás.

Instituce práva chudých je odůvodňována požadavky **sociálními a etickými**. Postupy na oko a výpalné jsou přímo drastickými doklady, jak sociální instituce práva chudých může být zdiskreditována. Požadavky sociální nelze klásti jen na straně chudých, nýbrž musí k nim býti přihlíženo též u advokátů jako zástupců ex offio. Advokátům se ukládá veřejnoprávní povinnost zastupování a to zcela zdarma, ačkoliv minimální úhrada hotových výloh jest zajištěna v odst. 5, §u 64 čřs.; též minimální honorář ev. ve prospěch pensijního fondu měl by býti advokátům přiznán. Jestliže žádný dělník není dnes donucován státem, aby pracoval zadarmo, nelze tuto povinnost ukládati ani advokátovi, tím méně, když advokát nepožívá žádných výhod, které by tvořily protihodnotu za vykonanou práci. Advokáti neodmítají zastupování ex offio, a uznávají jeho nutnost, žádají však naléhavě, aby na advokáty brán byl **stejný** sociální zřetel jako na strany chudé a aby účinně zabráněno bylo zneužívání sociální instituce práva chudých.

Usnesena byla **resoluce** otištěná ve zprávě o závěrečné plenární schůzi na str. 312.

IV. sjezd advokátský vykonal velký kus stavovské práce, posílil stavovské vedomí mezi advokáty i mezi československými právníky vůbec, ukázal na svoje potřeby i na význam advokacie v právním státu. Československá advokacie bude i nadále plniti svoje poslání v našem demokratickém státě, očekává však, že její

ušlechtilé snahy budou uznány jak veřejností, tak i zákonodárnými činiteli, kteří ji zejména podpoří v boji o její existenci.

Sekce advokátská uspořádala v neděli, dne 27 září 1936 ve Sladkovského sále Obecního domu v Praze **společný oběd advokátů**, jehož mimo vynikajících hostů účastnil se i pan ministr spravedlnosti Dr. Ivan **Déřer**, který ve svém proslovu vyslovil svoje porozumění pro nutnou podporu stavu advokátního, zejména pokud jde o vydání nového sjednoceného advokátního řádu i o ochranu proti pokoutnictví. Zdůraznil, že stát potřebuje advokacie a že se proto advokacie právem dovolává státní ochrany. — V neděli odpoledne podnikli advokáti společný zájezd na Barrandov.

IV. sjezd advokátský jest skončen, dal advokacii program stavovské práce, na pořadatelce advokátského sjezdu, **Jednotě advokátů československých v Praze**, bude, aby program této práce splnila. Jednota ujme se ráda této práce, spoléhá však při tom na to, že její snahy budou podporovány jak všemi příslušníky stavu advokátního a vším československým právnictvem, tak i zejména veřejností a státem.

Dr. St. Hendrych, sekretář III. sekce advokátské.

SEKCE NOTÁŘSKÁ

(PRVNÍ ODBOROVÝ SJEZD ČESKOSLOVENSKÝCH NOTÁŘŮ)

Předseda:

notář DR. J. ČULÍK,
president stálé delegace notářských komor

Spolek československých notářů v Praze zúčastnil se současně se Svazem čl. soudců a Jednotou čl. advokátů pořádání Prvního odborového sjezdu československých právníků v Praze jako čtvrtá notářská sekce, a v rámci tohoto sjezdu uspořádal svůj I. celostátní sjezd československých notářů. Ke sjezdu přihlásilo se 123 notářů a 39 kandidátů notářství. Předsedou sekce notářské zvolen byl em. notář a prezident Stálé delegace notářských komor Dr. Jaroslav Čulík, místopředsedy: prezident notářské komory v Olomouci notář Dr. Josef Togner, a ministr m. sl. a veřejný notář Dr. Josef Kálay, prezident notářské komory v Bratislavě; sekretářkou náměstek notáře JUDr. Anděla Kozáková. Jak na přípravných schůzích bylo usneseno, vedl jednání sjezdová první den Slovák, druhý den Moravan a třetí den Čech.

První pracovní schůzi čteně navštívenou zahájil dne 26. září 1936 po půl 3. hod. odpolední prezident Stálé delegace notářských komor a předseda Spolku čl. notářů Dr. Jaroslav Čulík, za účasti pana ministra spravedlnosti Dr. Ivana Déřera, v. odb. rady Dr. Brožovského, osobního tajemníka odb. rady Dr. Palečka a odb. rady Dr. Somra, presidenta olomoucké notářské komory Dr. Tognera, vicepresidenta Správního výboru spojených veřejno-notářských komor na Slovensku Dr. V. Duška a presidenta chebské notářské komory Dr. Trinkse a j. Uvítal pana

ministra Dr. Déreera, který poctil svojí přítomností sekci notářskou jako první, a přivítal ostatní přítomné. Uvítal slavnou příležitost I. odborového sjezdu čl. právníků, v jehož rámci konal se též první sjezd čl. notářů v Praze. Zmínil se stručně o historii notářství na území bývalého Rakouska, zejména o slavné době notářství od Karla IV. do druhé polovice 18. století, t. j. do nešťastných patentů josefinských, jimiž notářství bylo silně omezeno. Dále pojednal o notářských řádech z r. 1850, 1855 a o dnešním platném notářském řádu.

Pak předal předsednictví vicepresidentovi Dr. Duškovi, který srdečně uvítal jménem Slováků pana ministra spravedlnosti Dr. Déreera i všechny přítomné. Uvedl, že všeobecná krise neušetřila ani stav notářský, a poukázal na zhoubné následky demoralisace, která ohrožuje všechny stavy, a na nutnost, aby stav notářů skládal se z osob vynikajících po stránce právníké i morální. Skončil přáním zdaru I. odborovému sjezdu.

Za notáře moravské učinil projev Dr. Togner, který po uvítání pana ministra uvedl, že moravští notáři jdou pevně a neochvějně za českými vůdci a zachovají věcnost českým kolegům nyní i v budoucnosti. Přál rovněž sjezdu nejlepšího zdaru.

Prvním bodem programu byla přednáška pres. Dra. Čulíka na thema »Notářství ve styku mezistátním,*) kterou vyslechl pan ministr Dr. Dérer, jemuž při odchodu pan vicepres. Dr. Dušek vřele poděkoval za účast na schůzi a poprosil, aby věnoval péči osnově nového notářského řádu.

Druhým bodem programu byla přednáška pres. Dra. Tognera na thema »Funkce notářova v právním životě a nutnost její ochrany«. V debatě k oběma přednáškám promluvil Dr. Vavrouch (Morava) k námitce zdražení listin zřízených ve formě notářského spisu a vyvrátil ji jako bezpodstatnou. Dr. Togner vyslovil dík a uznání moravských notářů presidentu Dru. Čulíkovi za všechnu práci, kterou pro stav vykonal.

Pan předsedající konstatoval, že sjezd jednomyslně projevil souhlas s programem, který oba řečníci vytýčili stavu k další práci o zvelebení a povznesení povolání a stavu veřejných notářů.

Sekretářka Dr. Kozáková přečetla omluvné telegramy a dopisy a s potěšením konstatovala silnou účast notářů na sjezdu i v Ústředí čl. právníků a apelovala na přítomné, aby se za členy Ústředí přihlašovali. Rovněž president notářské komory v Praze Dr. Ponec žádal přítomné, aby v hojném počtu za členy Ústředí ve vlastním zájmu přistupovali.

Druhou pracovní schůzi velmi čteně navštívenou zahájil dne 27. září 1936 v 9.45 hod. president notářské komory v Olomouci, notář Dr. Josef Togner uvítáním účastníků zejména za ministerstvo spravedlnosti pánů min. rady Mrštiny a odbor. rady Dra. Somra. Prvním bodem programu byla přednáška Dra. Františka Janatky, notáře v Praze na thema »Poslání a služba veřejného notáře — úprava de lege lata a de lege ferenda«.

V debatě k této přednášce poděkoval pres. Dr. Čulík panu min. radovi Mrštiny za jeho vzácné pochopení požadavků notářského stavu při pracích na novém notářském řáde a doplnil přednášku, pokud jde o jmenování notářů presidentem republiky a nutností zřízení velkých komor. Dr. Vavrouch (Morava) pojednal

*) Všechny přednášky jsou uveřejněny v plném rozsahu v tomto sborníku.

o otázkách jazykových a nutnosti jejich úpravy, Dr. Gážik (Slovensko) pojednal o nutnosti úpravy poměru veřejných notářů na Slovensku, zejména neslučitelnosti soukromné agendy obecních a obvodních notářů s jejich funkcí úřední. K jeho vývodům připojil se i vicepres. Dr. Dušek, který poukázal na některé do očí bijící příklady z praxe těchto obvodních a obecních notářů.

Druhým bodem programu byla přednáška notáře Dra. Motlíka na thema »Dualita názvů a funkcí notářských«. V debatě poukázal vicepres. Dr. Dušek na nebezpečí zavedení obdoby této instituce v zemích historických v instituci tak zv. vládních tajemníků, a žádal, aby notářstvo učinilo včas potřebné kroky na obranu. Načrtl dále velmi podrobně historii titulu »Notář« na území Slovenska od nejstarších dob. Ke konci upozornil na stanovisko ministerstva spravedlnosti k otázce obecních a obvodních notářů na Slovensku a Podkarpatské Rusi. President Dr. Ponec uvedl, že notářstvo v zemích historických staví se za požadavek notářů slovenských nejen ve vlastním zájmu, nýbrž i z přátelství k bratrům Slovákům a poukázal na to, co v této věci bylo již vykonáno, zejména že podrobné memorandum vypracované notáři Drem. Motlíkem a Drem. Hassaiem bylo již ministerstvu spravedlnosti předloženo. Dr. Janatka žádá, aby byl stálé delegaci notářských komor dán další materiál o činnosti těchto obecních a obvodních notářů k dispozici. Subst. notářství Dr. V. Navrocký podal zprávu o křiklavém rozdílu zdaňování obecních a obvodních notářů k neprospěchu notářů veřejných i státní pokladny. Sekretářka sekce Dr. Kozáková udělila, že sekce advokátů stojí na témž stanovisku jako notáři v otázce obecních a obvodních notářů a že tato sekce žádá rovněž, aby soukromá praxe jejich byla odstraněna jako neslučitelná s jejich úředním posláním. K návrhu vicepres. Dra. Duška bylo jednomyslně schváleno, aby požadavek notářů ohledně zrušení, resp. omezení instituce obecních a obvodních notářů byl pojat do všeobecné resoluce.

Třetí pracovní schůze zahájena byla za četné účasti o 9. hod. dopoledne dne 28. září 1936 pres. Dr. Čulíkem, který uvítal všechny přítomné, zejména též pana komorního pres. Honku z Opavy, Dra. Franze z Duchova a odb. radu ministerstva spravedlnosti Dr. Somra. Na pořadu byla přednáška Dra. Aloise Žofky, náměstka notáře, na thema »Funkce notáře v právním řáde demokratického státu«, kterou za nepřítomnosti autora přednesl náměstek notáře, Dr. Josef Možuta. Do schůze dostavil se předseda sjezdu univ. profesor Spectabilis Dr. Václav Hora, kterého předsedající vřele uvítal, a poukázal na vynikající jeho práci na poli vědeckém i na poli organizace právníků projevily mu vděčnost notářského stavu za všechnu přízeň, kterou stavu při každé příležitosti projevuje. Po té uvítal srdečně též do schůze se dostavivší zástupce sekce soudcovské: předsedu Svazu čl. soudců pana vrch. soudního radu Dra. Pražáka a jednatele pana náměstka prokurátora Dra. Časlavského. Odcházejícímu panu prof. Dr. Horovi, který přítomen byl celé přednášce, poděkoval pan předsedající za účast na schůzi a prosil jej, aby zachoval svoji přízeň notářskému stavu i na dále. Schůzi navštívil též gen. tajemník min. rada Dr. Kučera, jemuž pan předsedající vyjádřil dík stavu za neúnavnou iniciativní i organizační práci. Uvítal dále zástupce šesté sekce úřednické Dra. Jindřicha a Dra. Kettnera. Druhým bodem programu byla přednáška náměstka notáře Václava Macase na thema »Autonomní pensijní pojištění notářské«, které účastnil se také jako host pan odb. přednosta ministerstva unifikací Dr.

Schrotz, kterému pan předsedající poděkoval vřele za všechnu přízeň a péči, kterou věnuje oprávněným zájmům stavu. Kolegovi Macasovi poděkoval nejen za přednášku, ale i za veškerou práci a námahu, kterou otázce v přednášce probrané věnuje. Debaty účastnil se zejména pan vicepres. Franz, Dr. Hanna a jako host Dr. Jindřich.

Třetím bodem programu byla přednáška náměstka notáře Dra. Otakara Hanny na thema »Problém mladé generace notářské«. Do přednášky dostal se zástupce sekce advokátské Dr. Löwy, advokát z Klatov, kterého pan předseda velmi přátelsky přivítal, poukázal na nutnost spolupráce obou stavů, které mají mnoho zájmů společných a kvitovale loyální spolupráci Dra Löwy i v oněch bodech, kde zájmy obou stavů se rozcházejí, a projevil přání, aby spolupráce obou stavů ke vzájemnému prospěchu byla ještě užší. Dr. Löwy, který se účastnil též debaty o přednášce Dra. Hanny, poděkoval za uvítání a ujistil přítomné spoluprací stavu advokátního ve prospěch obou stavů.

Po přednášce poděkoval náměstek notáře Václav Macas jako starosta Spolku čl. kandidátů notářství jménem kandidátů notářství notářům jako učitelům a vůdcům mladé generace notářské za veškerou práci, kterou pro kandidáty notářství vykonali, a ujistil je, že v kandidátech najdou vždy oddané pomocníky a spolupracovníky.

Na to přečetla sekretářka sekce Dr. Kozáková nástin resoluce. Po debatě, které se účastnili zejména veřejní notáři ze Slovenska a Podkarpatské Rusi, byla resoluce schválena ve znění, jak uveřejněna jest na str. 314 tohoto sborníku.

Veřejný notář Dr. Salomon poděkoval notářům ze zemí historických za spolupráci a hájení zájmů veřejných notářů na Slovensku a Podkarpatské Rusi a Dr. Kozáková všem přítomným za účast na kongresu, přednášejícím za jejich přednášky a kol. Dru. Janatkovi, Macasovi a Dr. Bébrovi za spolupráci při přípravných pracích sjezdových. President Dr. Čulík zakončil pak schůzi přáním, aby čl. notáři opětně mohli se brzy k družné práci sejítí.

Schůzi touto skončeno bylo zasedání prvního sjezdu čl. notářů.

Účastníci sjezdu notářského účastnili se též všech společenských akcí pořádného v rámci sjezdu. V neděli dne 27. IX. 1936 pořádný byl pro příslušníky stavu notářského a jejich dámy společný přátelský oběd v Grégrově síni Obecního domu.

JUDr. Anděla Kozáková, náměstek notáře, sekretářka notářské sekce.

Dr. J. Čulík.

president stálé delegace notářských komor:

Notářství ve styku mezistátním

Přítomná doba jest dobou varu, nejistoty, dobou pokusů a dobou nového uspořádání věcí. To jeví se nejen v životě mezistátním, kde tvoří se nové konstelace a staré pevné zásady se boří, nýbrž i v životě vnitrostátním, a to jak v právu veřejném, tak i soukromém. Žaluje se na staré formy a hledají se formy nové, a následkem toho také právo samo se stále mění a vyvíjí.

Snahy po nové úpravě jeví se jak v právu materiálním tak i formálním, v poměrech soukromoprávních, kde zasahuje silně prvek sociální, i v poměrech organizačních. Snaha ta jeví se zejména i v rozšíření řízení nesporného na úkor

sporného, omezování sporů jako disonance práva a odstranění všech pevných forem a nahrazení jich plnou svobodou

Objevují se v důsledku toho hlasy, volající po omezení zastoupení osob v řízení právním, zejména sporném, a následkem toho po omezení práv advokátů, a s druhé strany po odstranění všech formalit jako omezujících vůli občanstva. Dochází i na náhled, že staré instituce advokacie i notářství jsou přežitě a volá po jejich likvidaci, následkem čehož dochází k tomu, že málo soudné obecnost oddává se myšlence, že není třeba zvláštní speciální znalosti práva a že jest zejména forma na úkor vývinu svobody.

Zapomíná se při tom, že lidstvo při všem svém sociálním snažení není plně vyspělé a že není a nebude nikdy možno, aby každý jednotlivec obsáhl veškeré obory vědění tak, aby se mohl na příklad sám léčit, sám vésti spory, sám řešiti právní poměry, které vytváří se stále spletitějšími.

Jest vina na všem také třída odborně vzdělaných osob sama, ježto nehledě si lidu, jehož zmocnili se velkohubí demagogové, kteří přivedli lid na úplné zcestí, takže normální člověk nedovede se více vymaniti z té spletitosti lesklých frází a nabubřelých slov, slibujících mu ráj na této zemi. My právníci zejména pochybili jsme nejvíce. Popotřímeli do minulosti, vidíme, že v čele všeho lidského snažení a lidské práce byly vždy právníci, poněvadž každý čin jest úzce spojen s právem, které prostupuje všechny jevy světa a všechny obory lidské práce. Dnes na místě právníků zříme v čele téměř vždy osoby k tomu málo vhodné, jimž schází široké vědění i zkušenost. Vidíme, že i do oborů čistě vědeckých právních, jako jsou národní hospodářství a finanční věda, derou se osoby bez náležitého předběžného vzdělání, a cítíme, jak krok za krokem ustupujeme mnohem čilejším stavům jiných věd, i tam, kde o vědě jejich nelze mluvit.

Jest proto třeba se vzpružiti a hleděti, ne-li zpět dobyti ztraceného postavení, aspoň uhájiti postavení, které nám přísluší a bez něhož ani správný život ve státě není možný.

Takovým postavením jest i advokacie a notářství, které po staletí se osvědčily a ve všech státech kulturních byly zavedeny. Jest ovšem smutný úkaz, že u nás instituce notářská nezapustila dosti hluboko kořeny, čehož důvodem jest, že jí nebylo přáno ani se strany vlád rakouských, ani naší, a proto nepodařilo se jí vyvinouti se tak, jako ve státech jiných. Příčinou toho jest zejména přerušeni vývoje notářství za císaře Josefa II., který stav ten téměř zničil, omeziv jeho kompetenci na pouhou protestaci, a ač dostalo se nám v r. 1871 něco práv, setrvalo notářství od 1871 co se tkne vývoje, v plné stagnaci.

Následek toho bylo vzrůstání se pokoutnictví, jimž způsobeno obecnostu tolik škod, že samy soudy žádaly za opětne zavedeni instituce notářské. Druhou příčinou úpadku notářství bylo zavedeni naprosté svobody formy občanským zákonem z r. 1801 na popud Zeilera, který předpokládal, že každý občan jest na tolik vzdělaný, aby si mohl právní poměry a listiny o nich upravit sám. A konečně třetí příčinou byla liknavost našich předchůdců, kteří nedovedli udržeti právo jim dané notářským řádem z roku 1850 a dopustili, aby vydán byl nový notářský řád r. 1855.

Dosua se udržuje mínění, že forma listiny jest něco naprosto vedlejšího a že netřeba orgánu, který by právní poměry listinou osvědčoval. Jest na našem stavu, abychom se tomuto mínění co nejrozhodněji opřeli a poukázali na nezbytnost jak formy listinné, tak i orgánu osvědčovacího, bez nichž nelze si pomyslití řádné uspořádání poměru soukromoprávního.

Dlužno předem uvědomiti si právní rozdíl mezi listinou soukromou a veřejnou.

Soukromá listina, ať již jednoduchá či ověřená, zakládá důkaz jen o tom, že v ní obsažené prohlášení strany od ní pochází, a pravost listiny platí jen tehdy, uznal-li ji odpůrce výslovně nebo mlčky.

Veřejná listina dává plný důkaz, že obsah její odpovídá pravdě a chová v sobě resoluci pro pravost. Popírá-li se tato, dlužno vésti protidůkaz.

U soukromé listiny musí soudce v případě odporu zjišťovati dodatečně, odpovídá-li pravdě a vůli stran, kdežto u veřejné listiny se pravda a pravost vůle stran předpokládá již od počátku, tedy, že co bylo napsáno, bylo též chtěno, a opak dlužno dokazovati.

Veškeré evropské státy značí tento rozdíl, pouze Anglie nezná veřejné listiny, ale i tu soukromá listina tvoří svědectví, zejména byla-li zřízena od sollicitora.

V Dánsku, Švédsku a Norsku nepoužívá se veřejné listiny, neb velice málo, ač je tu známa.

Z povahy veřejné listiny plyne, že jen tyto mohou býti připuštěny jako titul exekuční, neboť jejich garancie spočívá v předpokladu jejich pravdivosti a pravosti.

Proto sepisování veřejných listin o právních jednáních musí býti vyhrazeno osobám zvláště k tomu kvalifikovaným a státem nadaným veřejnou vírou, a tím jest notář, kteréžto pojmenování všude obvyklé, budiž zachováno pro tento stav.

Účel notářství jest:

1. upravovati soukromoprávní poměry na pevné basi, vzdorující všem otřesům, a tím chrániti obecnost od škod materiálních;
2. osvědčovati právní skutečnosti a stavy;
3. býti uschovatelem listin a cenností.

Procházíme-li notářské řády různých států, shledáváme, že tohoto účele se nedocíljuje všude, aspoň ne na plno, a tak vidíme, že notářství v různých státech různě jest konstruováno.

Rozeznáváme dvě hlavní zásady, na nichž notářství v různých státech spočívá, a to:

1. princip německý, dle něhož notářství jest částečně spojeno s advokací a jest pomocníkem soudu;
2. princip francouzský, v němž setkáváme se s čistým notářstvím — veřejným orgánem nesporného řízení s vyloučením konkurence advokátů i soudu.

Výhodně jest vybaveno i notářství bavorské, avšak zdá se mi, že tu trpí nadbytkem, neboť přidělují se mu i funkce čistě soudní.

Naším cílem jest a musí býti princip francouzský, totiž, aby notář stal se

samostatným veřejným orgánem nesporného řízení a zbaven byl všeho toho, co neodpovídá jeho povaze. Jest proto naší povinností starati se o to, aby okruh působnosti notářské byl pevně stanoven a ohraničen, zejména od působnosti advokátů a soudců. Předpokladem k tomu jest:

1. Veřejná povaha notářské funkce. Stát propůjčil notáři veřejnou víru a tím učiní z něho nezbytný státní orgán, jehož úkolem jest upravovati a osvědčovati soukromoprávní poměry obecnstva listinami veřejnými, vylučujícími všechnu nejistotu a spornost tak, aby strana mohla se plně spolehnouti na to, že při uzavírání právního jednání bude její vůle náležitě vyšetřena a dokumentárně vyjádřena.

Proto notářská listina musí se státi plným důkazem o vůli stran v ní vyjádřené a odvod proti ní může býti připuštěn pouze z důvodu nešetření notářských kautel, aneb z důvodu, že strana nebyla s to svou vůli pro nedostatek neb chabost rozumu vyjádřiti, což posouditi může lékař.

Takovéto veřejné listině budiž propůjčena vykonatelnost i bez doložky svolovací.

Důsledkem toho jest odvislost notářského stavu od dozoru státního, jeho jmenování státem a podrobení kárné moci jeho na rozdíl od advokáta, který jest osobou soukromou, na státu nezávislou a kárné moci státní nepodrobenou.

2. Podrobení všech důležitých právních jednání nucené formě notářského spisu (Notariatszwang).

3. Příkázání mu osvědčování všech právních skutečností a stavů, zejména i během řízení pozůstalostního, pokud toto zůstane zachováno.

4. Vyloučení notářů z řízení sporného a trestního, jež budiž výhradně příkázáno advokátům, a to všeobecně i pro menší spory a řízení před soudy pracovními, živnostenskými a pojišťovacími i v řízení rozhodčím (Advokatenzwang).

Požadavek nucené intervence notářovy při právních jednáních důležitých není ve prospěch stavu, nýbrž ve prospěch obecnstva, aby bylo chráněno osobou nestrannou před využitkováním stranou druhou.

Bude se tu činiti námitka zdražení věci, ale není tomu tak, neboť jest lépe za dobrou věc náležitě zaplatiti, nežli poříditi ji levně, ale špatně. To platí též o intervenci advokátově ve všech právních sporech. Pokud se týká nucené formy veřejné listiny, jest ji požadovati:

- a) pro veškerá právní jednání, obsažená v zákoně ze dne 25. VII. 1871, číslo 76 a dalších dosud platných zákonech zejm. novel k obč. z. a zák. o společ. s. r. o.
- b) pro smlouvy osvojovací,
- c) pro listiny osob, jež neumějí čísti neb psáti,
- d) pro bezplatný postup pohledávek neb podílů,
- e) pro veškeré tabulární listiny,
- f) pro prodej a postup patentů a licencí,
- g) pro plné moci ke všem předcházejícím právním jednáním, pro veškeré úkony, obsažené v § 183 n. ř. z r. 1855, zejména pro celé řízení pozůstalostní, jež budiž

soudům odňato, jak tomu bylo již podle zákona ze dne 1. dubna 1921, čís. 161 Sb. z. a n. (soudní komisařství).

Pokud se týče hranic působnosti mezi notářstvím a soudnictvím, budiž dovoleno soudům ověřování podpisů, vidimace a protesty jen subsidiárně, nelze-li toho okamžitě docílit u notáře. Soudy buďtež co do své působnosti povolány na rozhodování sporů a na případy nesporného řízení čistě soudního charakteru, na případy, jež bez soudního zkoumání a potvrzení nejsou možny, t. zv. *jurisdictio voluntaria mixta*, t. j. vedení pozemkových knih, poručenství, opatrovnictví, pokud nebylo předáno zvláštním orgánům, prohlášení za mrtvého a umořování listin na rozdíl od případů t. zv. *jurisdictio voluntaria vera*, jež ingerenci soudní vylučují jako sepisování listin.

Cíl náš, jak zřejmo, jest veliký a vzdálený, ale to nás nesmí odstrašiti. Nebudiž nám též ve zlém vykládáno se strany advokátů a soudců, že se domáháme tohoto cíle. Držíme se zásady *suum cuique*. Notářství bylo u nás po celá desetiletí zanedbáváno a máme proto mnoho co doháněti. Jsem si vědom obtíží, které budeme mít domáháním se této reformy, ale má-li u nás notářství prospívati a slušně existovati, jest nutno vybaviti je jak náleží a učiniti z něho ústav doopravdy notářský, s jakým setkáváme se v jiných státech, zejména románských.

Dnešní stav jest nedostatečný, jest to pouhé nedochůdče. Cesty, které vedou k reformě, jsou dvojí:

1. vnitrostátní — domáhati se nápravy cestou legislativní,

2. mezistátní — pořádáním kongresů a domáháním se před forem mezinárodním svých práv za účelem unifikace notářského práva ve všech státech.

Počátek k tomu učiněn byl na kongresu notářů německo-rakousko-uherských ve Vídni dne 7. září 1907.

Na tomto mezinárodním fóru dlužno především poukázati na vzrůstající se styk mezinárodní i ve věcech soukromoprávních, které přímo volají po nápravě a po jednotné úpravě.

Vyžaduje toho i prestiž státu, aby veřejná listina z jeho území vydaná, respektována byla i ve státu druhém a aby připuštěna byla vzájemně vykonatelnost notářských listin mezistátních. Kolik škod způsobeno bylo státu v roce 1922 a 1923, když následkem shroucení říšskoněmecké měny kupovali příslušníci našeho státu v Německu nemovitosti a byli nuceni za tou příčinou dojížděti do Německa a dáti sepisovati listiny notářům německým. Jest ovšem třeba, aby bylo dříve upraveno listinaření ve všech státech na stejných zásadách, neboť jen pak možno přiznati listině cizího státu platnost ve státu druhém.

Předpokladem proto jest

1. stejný způsob průpravy notářského stavu,
2. stejný způsob jmenování a jeho podmínek,
3. stejná míra okruhu působnosti.

Věc ovšem není tak lehká, neboť každý zákonodárce určitého státu dává ze své vlastní pravomoci předpisy pro soukromé mezinárodní právo, nejsou vázány normami veřejného práva mezinárodního, i stává tu povinnost respektovati zařízení států jiných a nedotýkati se států druhých nebo sahati v jejich sféru.

Mezinárodní právo soukromé jest povahy vnitrostátní a veřejné právo mezinárodní neudává státům směr, jakým se mají bráti při vydávání předpisů práva soukromého a nepůsobí na konkrétní formaci těchto předpisů.

Propůjčování vykonatelnosti notářské listině cizího státu jest zásah do prestiže státu druhého, neboť jest to vsahání do jeho výsostního práva. Připouští-li se tento exekuční titul cizí listině, činí se tak z důvodů úslužnosti (*comitas gentium*) za předpokladu vzájemnosti a užitečnosti (*reciproca utilitas*) a z důvodů společných interesů. Jeví se v tom kulturní poslání státu a provádění justice internacionální.

V zákonodárství četných států jest vykonatelnost notářských listin přiznána. Zejména u nás, v Německu, Itálii, Francii, Polsku, Rakousku, Uhersku, Španělsku, Řecku a Japonsku. (Viz čas. Právo IX., str. 65.)

Za nynějšího stavu věci bylo by nutno, aby notář sepisující listinu pro cizinu mezi cizinci neb tuzemci a cizinci znal i materiální právo dotyčného státu, jemuž přísluší strany a kde listina má se produkovati a mítí významu.

První podmínkou jest totiž zjištění způsobilost strany.

Způsobilost cizozemce k právním činům, posuzována jest v různých státech různě. Platí tu trojí systém:

1. Princip starého práva německého — *lex domicilii*, dle něhož posuzuje se způsobilost dle zákona bydliště. Princip ten platil v starém Landrechtu a platí dosud v Dánsku, Švédsku a Norsku a ve většině států Jižní Ameriky, pak ve Švýcarsku dle *Bundesgesetz* z r. 1891 i dle nového obč. zák.

2. System Anglo-Americký, zakládající se na staroholandské *theorii territorii*, podrobuje každého cizince zákonu teritoriálnímu. Princip ten platí v Anglii a Spojených státech severoamerických.

3. Princip Francouzský, t. zv. práva národního, posuzující způsobilost cizinců dle práva státu cizozemcova (*lex patriae*).

Při sepisování listin jest ovšem předem důležité věděti, zda-li cizozemec jest způsobilý k právním činům. Nezpůsobilost zakládá se v nedostatku určitého věku (jehož hranice v různých státech jest různá), v nedostatku schopnosti používání rozumu (choromyslnost, marnotratnost, kteroužto poslední zákon francouzský neuznává) a konečně nezpůsobilost manželky k určitým právním jednáním, zejména dle franc. práva, že manželka má třeba svolení mužova.

Aby se mohlo posouditi, zda dotyčný cizozemec jest způsobilý, třeba předem zjištěti vzhledem k tomu, že ve většině států ohledně ní platí princip národní, kterého státního občanství smluvní strana jest. A tu jsme u nejtěžší otázky soukromého práva mezinárodního.

O otázce té rozhoduje každý stát pro sebe různě.

Každý stát vykonává dvojí právo výsostní: personální nad příslušníky svými a teritoriální nad svým územím. Obě tyto výsostní moci střezí každý stát co nejobedlivěji a dovoluje pouze s ohledem na stálý styk obyvatelstva a vzájemných soukromoprávních poměrů svých příslušníků s příslušníky cizího státu výjimky z pravidla této výsostní jeho moci. Co se tkne občanství státního, rozeznávají dlužno čtyři skupiny zákonodárství různých států:

1. Skupinu, jež zakládá státní občanství na zrození se státního občana (*ius sanguinis*) sem náleží: Rakousko a Československo (§ 28 obč. zák.), Maďarsko zákon ze dne 24. XII. 1879, Německo zák. z 1. VI. 1870, číslo 355, Norsko zák. ze dne 21. IV. 1888, čl. 1, Švýcarský zák. ze dne 3. VII. 1876 a Rumunsko čl. 10 cod. civ.

2. Skupinu, jež klade důraz na zrození v zemi, tak zv. *ius soli*. Sem náležejí: Státy Jižní Ameriky: Argentina zák. 1. X. 1869, Brazílie čl. 69 zák. z 22. VI. 1890, Bolívie čl. 31 zák. z 15. II. 1878, Chile čl. 6 zák. z 25. V. 1833, Columbie čl. VIII, z 4. VIII. 1886, Ecuador 12. I. 1897, Peru čl. 4 z 13. XI. 1860.

3. Skupinu, jež přijala oba principy, *ius soli* i *ius sanguinis* sem náležejí: Anglie act. z 12. V. 1870, Portugalsko cod. civ. čl. 18 ex 1867 a čl. VII. zák. z 29. IV. 1926, a Spojené státy severoamerické.

4. Skupinu, kde sice platí zásada *ius sanguinis*, ale usnadňují se nabytí občanského práva právem *soli*.

Sem náležejí: Belgie, čl. IX. a X. cod. civ., Nizozemí zák. z 2. XII. 1892, Dánsko z 19. III. 1898, Švédsko 1. X. 1894, Luxemburk čl. IX. a X. cod. civ., Itálie čl. 4 a 8 cod. civ., Španěly čl. 17 a 19 cod. civ., Řecko čl. 14 a 17 cod. civ. a Turecko zákon z 19. VII. 1869.

Nehledě k tomu, nabývá se státního občanství manželstvím a naturalisací. Co se tkne poslednějších, jsou tu opět tři principy zákonodárné.

1. Jedna část státu pohlíží na naturalisaci jako na milost státem poskytovanou za jistých podmínek, tak ČSR, Belgie, Anglie, Francie, Itálie, Německo, Rakousko, Švýcarsko a Luxemburk.

2. Jiné státy pokládají naturalisaci za právo toho, kdo splnil zákonné podmínky: Spojené Státy severoamerické.

3. Konečně třetí část států ukládá přímo naturalisaci cizozemcům v zemi usedlým, zejména těm, kteří tu nabyli nemovitostí, tak i Již. státy Amer.

Těmto principům odpovídají opět zásady, podle nichž dopouštějí státy svým příslušníkům, aby nabyli státního občanství v cizině naturalisací, a to:

1. První skupina ponechává plnou volnost svým občanům k volbě nového státního občanství.

Tak Itálie, Anglie, Norsko, Portugalsko, Dánsko, Španěly, Švýcarsko, býv. Rakousko-Uhersko,

2. Druhá skupina omezuje tuto volnost na předběžné propuštění ze státního občanství.

Tak u nás, Francie, pokud jest dotýčný ve službě vojenské, a Německo.

3. Třetí skupina trvá na trvalém spojení a nepřipouští nabytí cizího státního občanství vůbec.

Tak Spojené státy severoamerické.

Následkem této kolise různých norem hraničních, jest těžko příslušnost osoby stanovit i stává se, že může jedna osoba mít dvě i více státních občanství i že může být bezdomovcem.

Ještě obtížnější jest otázka státní příslušnosti právnických osob, což jest důležité proto, že v některých státech nemohou některé korporace nabývatí nemovi-

tého jmění, jako řeholní řády. Přecházím konečně k ostatnímu vlastnímu obsahu právního jednání.

Není správný náhled, zejména Dra. Vagnera, že materiální část smlouvy řídí se dle *lege loci actus*.

Padá tu na váhu: dovolenost právního jednání při uzavření smluv (násilí, omyl a podvod), utvrzení obligace (pokuta, rukojemství, solidarita), změna závazku (dolus, culpa), podmínky smluv, převod závazku, zrušení a vedlejší závazky, jakož i promlčení.

Náš obč. zák. obsahuje v §§ 35 až 37 zcela stručná, ale nepostačitelá ustanovení. Dle těchto unilaterálních jednání s cizozemcem, kterým pouze právo jinému vyhrazuje, má se posuzovati dle obč. zák. aneb dle zákona vlastní, podle toho, který zákon platnosti té více přeje, uzavírá-li ale zde cizinec s naším občanem smlouvu bilaterální, rozhoduje zdejší právo. Uzavírá-li je s cizozemcem, jen tehdy, neprokáže-li se, že při uzavírání jeho nebyl vzat zřetel na jiné právo; uzavírá-li cizozemec s cizozemcem neb našincem v cizině právní jednání, má se posuzovati dle místa kontraktu, nebylo-li jiné právo za základ položeno. Ustanovení ta nepostačují jmenovitě pro listinu, jejíž účinek má nastati v cizině, zejména u vykonatelné listiny not. pro cizinu.

Rozhodným tu bude jak o této otázce soudí stát, v kterémž exekuce na základě této listiny by se měla provésti.

Jest zvláštní, že zákony jiných států o této otázce vyjadřují se ještě skromněji nežli zákon náš. Tak německý obč. zák. o této věci vůbec nemá ustanovení, cod. civ. francouzský stanoví v čl. 3, že ohledně nemovitostí řídí se exekuce dle práva francouzského, a ohledně stavu a způsobilosti dle *lex patriae*. Italský cod. civ. stanoví pouze legem patriae ohledně stavů i způsobilosti stran; (čl. 6 dispozicioni) a čl. 7 prohlašuje, že věci movité podléhají *lex patriae* a nemovitě *lex rei sitae*. Švýcarský obč. zák. stanoví, že není-li tu jiné vůle stran, rozhoduje o obsahu obligace zákon švýcarský.

Pro nedostatek pozitivních forem jest velice zá těžko rozhodnouti, dle kterého práva posuzovati dlužno obsah smluv a obligací.

Nastupuje tu theorie a praxe. Theorie a ponejvíce i praxe stojí na stanovisku, že předem jest vyhrazeno stranám samým, podrobiti se při uzavírání obligací určitému zákonu. Takové podrobení může se státi i mlčky, dá-li se souditi na úmysl stran.

Nelze-li toho vypátrati, pak se theoretikové rozcházejí. Dle jedněch rozhoduje *lex fori*. Dle jiných *lex contractus* (náhled Bartolův). Dle jiných *lex domicilii* dlužníka (von Bahr). Dle jiných *lex solutionis*; konečně jiní tvrdí, že dlužno otázku tu pro každou právní instituci posuzovati zvlášť. Tak zejména Švýcar Dr. Meili, jenž tvrdí, že při jednostranných obligacích rozhoduje *lex domicilii*, a to při smlouvě uznávající domicil uznávajícího, při mandátu mandátáře, při zápůjčce dlužníka, při obligacích oboustranných pak dlužno rozeznávat, zda-li předmětem jest věc nemovitá čili movitá. Při nemovitosti platí dle něho *lex rei sitae*, ohledně movitostí pak dlužno vzíti zřetel k jednotlivému případu.

Při kupní smlouvě platí *lex solutionis*, kterýmž jest *lex domicilii* prodávajícího. Dle Savignyho jest hlavním obsahem obligace té předání zboží, což děje se

zpravidla v místě domicilu prodávajícího, při nájemní smlouvě jest to opět zákon domicilu nájemce, neboť v něm se obligace plní.

Při nájemní smlouvě jest to domicil pána, neboť zpravidla plní se v místě pánově. Velice důmyslně rozhodují tuto otázku rozporů zákonů Boeuf a Boutaud ve svém Droit international privé. Rozeznávají:

1. obě strany mající stejnou národnost a bydliště a uzavírají obligaci v cizině; tu dlužno opět rozlišovati:

a) smlouva děje se v jiné zemi nežli jest jejich bydliště a národnost. Na př. dva Rakušané, usedlí v Rakousku, uzavírají smlouvu v Československu — tu rozhoduje lex patriae, která jest též lex domicilii a má převahu nad lex loci actus,

b) smlouva děje se v cizí zemi, v níž ale obě strany bydlí: tu má převahu lex domicilii, jenž jest současně lex loci actus, nad lex patriae,

c) smlouva děje se v cizí zemi, ač strany smluvní bydlí v jiné zemi cizí (dva Rakušané, bydlící v Německu, uzavírají smlouvu u nás): tu je rozhodným lex domicilii, jenž jest středem života právního a interesu peněžního.

2. Obě strany cizozemci mají bydliště v téže zemi, ale jsou národnosti rozdílné (Němec a Francouz, bydlící v Itálii, uzavírá smlouvu u nás): tu rozhoduje lex domicilii, ježto domicil jest společný a jinou přednost nelze dáti.

3. Strany téže národnosti bydlí v různých zemích (dva Francouzové bydlící v Německu a Rakousku, uzavírají smlouvu u nás). Tu rozhoduje lex patriae co společná a nejsilnější.

4. Strany různé národnosti a různého bydliště uzavírají smlouvu v cizině (Francouz, usedlý v Anglii, a Angličan, usedlý v Německu, uzavírají smlouvu u nás). Tu rozhoduje lex loci contractus.

Jest zřejmo, že jest tu celá spleť právních poměrů a rozporů různých norem hraničních. Věc stává se ale ještě spleťtější, uvážíme-li, že může dojíti i k rozporům jednotlivých kolisních norem. Tak na př.: Dva Dánové, usedlí v Anglii, uzavírají smlouvu u nás. Způsoblost k právním činům posuzovati dlužno dle lex patriae, tudíž zák. dánského. Dle dánského zákona ale má se způsoblost ta posuzovati dle zákona domicilu, t. j. Anglie a dle anglického zákona jest rozhodné právo teritoriální, kde se smlouva děje

Tyto rozpory kolisních norem snaží se theorie i praxe mírniti. V tom ohledu vynikl zejména návrh Pilletův, jenž vrcholí v tom, že dlužno míti na zřeteli cíl sociální a tím jest favorisování toho, aby zákon co nejvíce se uplatnil. Cíl zákona jest garancie pořádku a ochrana individua. Ochrana individua jest exterritoriální. Reguin (Dispositions sur les obligations) navrhuje toto: způsoblost budiž řešena dle zákona vlasti, forma dle lex loci a obsah podle vůle stran.

Jinak má se bráti zřetel na zákon, který odpovídá nejlépe konkrétnímu případu.

Institut de droit international privé navrhuje co do způsoblosti zákon vlasti, co do formy zákon loci a co do obsahu zákon loci, kde obligace vznikla, neb kde dlužník má bydliště nebo podnik. Za účelem odstranění rozporů této věci založen proto v r. 1883 ve Francii »Institut de droit international«, zvláštní to akademie pro otázky práva mezinárodního a v Anglii r. 1873 »International Law-

Association« a v Americe »American-society of international law« v roce 1906.

Roku 1893 konečně odbyvána zvláštní konference dvanácti států v Haagu, k níž v pozdějších letech přistoupilo ještě Norsko, Švédsko, Portugaly a Japan. Konference ta vypracovala návrhy ke konvencím ohledně práva rodinného, uzavření a rozvodu manželství a poručnictví.

K právu obligačnímu se dosud nedostala.

Z toho, co jsem předvedl, je zřejmo, že nelze otázku tak spleťtitou odbýti jen několika větami, že tu třeba pilného a hlubokého studia soukromého práva mezinárodního, t. j. nejen pozitivních určitých norem jednotlivých států, vztahujících se na práva obligační, nýbrž i norem kolisních a zejména různých teorií a návrhů.

Další obtíže vyskytují se v ohledu poplatkovém a v ohledu vykonatelnosti. V prvním ohledu hájí každý stát svůj zájem a chce, aby každá cizozemská listina byla při přechodu z hranic znovu zpoplatněna. V tom skrývá se veliké nebezpečí pro možnost volného kolování notářské listiny, a to tím více, že poplatkové zákony v mnohých státech jsou ještě spleťtější nežli u nás. Souhlasím tu plně s Dr. Wagnerem, že podmínkou rozvíjení volného kolování listin, muselo by býti mezinárodní ustanovení, že listina se zpoplatní pouze v zemi, kde vznikla, a v cizozemsku mohla by podléhati poplatkům nejvýše za výkon.

Pokud se týká vykonatelnosti, jsou ustanovení ta v různých státech co nejrůznější. V některých se vykonatelnost cizích listin vůbec nepřipouští: v Rakousku a u nás dle § 79 ex ř. připouští se v případě reciprocity, některé státy požadují zvláštního exekvátora, tak zejména Francie a Belgie, dle článku 546 cod. proc. civ. a články 2123 a 2128 proc. civ. Konečně jiné státy, zejména Itálie, požadují zavedení deliberačního řízení (článek 554, 559 a 944 cod. proc. civ.). Nehledě k tomu, požadují téměř veškeré státy, vyjma snad Nizozemí, t. zv. superlegalisace.

Překážky tyto nejsou tak závažné, aby nemohly býti mezinárodními smlouvami odstraněny. Superlegalisace jest úplně zbytečnou a řízením deliberačním by listina veřejná pro cizinu úplně pozbyla významu. Stačilo by zajisté potvrzení t. zv. exequatur (buď soudu domácího nebo ještě lépe notářské komory), jež by pak ovšem musila se přesvědčiti, že by listina byla i formálně i co do obsahu zřízena ve smyslu norem v mezinárodním právu platných, což by mohla tím spíše, ježto bylo by jí možno si k tomu opatřiti pomůcek a byla by již při zřízení listin notářům nápomocnou.

Volnost oběhu notářské listiny ve styku mezistátním vyžadovalo by od nás notářů bedlivého studia, avšak museli soudce neb advokát ve sporech, kde dochází u posuzování právních poměrů dle práv cizích, studovati zákon cizí, nelze nahlížeti, proč by toho nemohl i notář sepisující listiny.

Věc, jež snad na první pohled zdá se mimořádně obtížnou, není tak neshodnou, neboť notář může se, co se tkne obsahu listiny, vyhnouti této otázce tím, že strany výslovně prohlásí, že uzavírají smlouvu podle našeho práva a že se jemu podrobují.

Forma listiny řídí se beztak dle práva domácího, a tak zbývá pouze způsoblost stran, a o této dostane se notáři poučení u ministerstva spravedlnosti aneb dotyčné komory.

Nelze přehlížeti, že každý spor chová v sobě něco neestetického a neméně jest jisto, že žádný rozsudek neuspokojí strany. Vždy na straně jedné vzbudí nelibost, jež může se obrátiti i v nevážnost zákona, když nedostalo se jí spravedlnosti. Nejen tehdy, byl-li rozsudek nesprávný, nýbrž i tehdy, když byl správným, ale spočíval na nesprávných premisách, soudem nezaviněných, na př. přisaze, výpovědi svědecké atd.

Proto vždy dlužno dáti přednost souhlasné vůli stran, a ta vyjevuje se v listině — smlouvě. Nemohu proto pochopiti námitky, které vnesli Dr. Růžička a Friedmann ve schůzi Wiener Juristen-Gesellschaft při přednášce Dr. Wagnera, že rozšíření vykonatelné listiny za dnešních poměrů jest zbytečné. Právě naopak, dobrovolnou souhlasnou vůli stran odstraňuje se listinou veškerá spornost ohledně právního poměru, zamezují se tím zbytečné spory a urychluje se splnění závazků.

V tom spočívá veliký význam vykonatelné veřejné listiny. Bude-li zavedena mezistátně, stoupne pak význam notáře, který jako veřejný orgán státní bude upravovati soukromoprávní poměry příslušníků různých národů dle dobrovolného souhlasného jejich projevu a bude tak prostředkujícím jejich orgánem upravnování soukromoprávních poměrů mezistátních.

Notář stane se tím důležitým orgánem soukromého práva mezinárodního, pracujícího k zabezpečení soukromého práva příslušníků různých států, k odstranění zbytečných a nákladných sporů a k docílení klidného vývoje mezinárodních soukromoprávních poměrů na prospěch veškerenstva.

Doporučuji tuto **resoluci**:

1. Okruh působnosti notářské buď přesně ohraničen od působnosti advokacie a soudnictví a omezen na výhradné sepisování listin pro veškerá důležitější právní jednání, a sice:

a) pro veškerá právní jednání, obsažená v zákoně ze dne 25. VII. 1871 číslo 74 a dalších dosud platných zákonech, zejména novel k občanskému zákonu a zákonu o společnostech s r. o.,

b) pro smlouvy osvojovací,

c) pro listiny osob, jež neumějí čísti ani psátí,

d) pro bezplatný postup pohledávek nebo podílů,

e) pro veškeré tabulární listiny,

f) pro prodej a postup patentů a licencí,

g) pro plné moci ke všem předcházejícím právním jednáním,

h) pro veškeré úkony, obsažené v § 183 n. ř. z r. 1855, zejména pro celé řízení pozůstalostní, jež budiž soudům odňato, jak tomu bylo již dle zákona ze dne 1. dubna 1921 čís. 161 (soudní komisařství), a

současně budiž z působnosti notářské vyloučeno zastupování ve sporech a v řízení trestním, naproti tomu ale připuštěno ve věcech daňových a poplatkových ve všech stolicích i před Nejvyšším správním soudem.

2. Každé notářské listině buď propůjčena vykonatelnost ohledně všech závazků v ní obsažených.

Mezistátními úmluvami buď vzájemně zavedeno připuštění notářské listiny jako exek. titulu i ve státech cizích.

Budež navázány přátelské styky s notáři a notářskými organizacemi cizích států za účelem propagace požadavků notářské instituce, její jednotné úpravy a unifikace práva notářského.

Dr. Josef Togner:

Funkce notářova v právním životě a nutnost její ochrany

Výkon správy práva rozdělil se mezi tři stavy s různými úkoly:

stav soudcovský, jehož úkolem jest nalézati právo, rozsuzovati pře se stanoviska nad stranami (§§ 94—105 ústavní listiny ze dne 29. února 1920),

stav advokátský, jehož úkolem jest připravovati pře i rozhodování soudu ve službě pro strany (advokátní řád ze dne 6. července 1868 č. 96 ř. z. a různá ustanovení zákona č. 112/95 a 119/73),

a konečně stav notářský, jehož úkolem jest mezi stranami zjistiti jejich vůli k uzavření různých právních jednání a prohlášení a tato v řádné formě zachytiti (zákony z 25. července 1871 čís. 75 ř. z. a čís. 76 ř. z.).

Jestliže je každá pře, ať trestní neb civilní, nemocí v jinak zdravém těle státu neb v právních poměrech jednotlivců, připadá v této nemoci soudci úloha lékaře operátora, by odstranil nezdravá individua z jinak zdravého ústrojí lidské společnosti, rozsudkem neb smírem urovnal nepřátelský poměr v rozepři mezi stranami, advokátu pak úloha bdělého strážce, by nůž operujícího soudce nezašel příliš hluboko a právo jeho klienta neutrpělo újmu.

Notáři konečně připadá úloha hygienika: řádným a odborným zjištěním vůle stran předcházeti sporům, upsáním této zjištěné vůle stran ve formě zákonem žádané zachovati důkazy pro budoucnost, ověřovati souhlasnou neb jednostrannou vůli stran. Tím dáno jest postavení notáře v právním životě de lege lata i de lege ferenda i nutnost jeho ochrany.

Tak, jako věda lékařská při rostoucí populaci klade vždy větší důraz na preventivní opatření proti nemocem, tak vyžaduje i dnešní komplikovaný život právní preventivních opatření k utužování právní jistoty.

Proto již de lege lata světuje zákonodárce výlučně notáři právní jednání, na nichž zúčastněny jsou strany, jež vyžadují zvláštní ochrany (slepí, hluchí, hluchoněmí), dále právní jednání mezi manžely, potvrzení příjmu věna, darování bez skutečného odevzdání a smlouvy svatební, aniž by vytýčil přesně jejich pojem, — vesměs listiny vyžadující přesné zjištění data, kdy dotyčné právní jednání uskutečněno bylo.

Zákon čís. 58/06, pod vlivem německého práva vzniklý, rozšířil výlučnou činnost

notáře. zavedením nucené formy notářského spisu pro zřízení smluv o společnostech s ručením omezeným, pro převody závodních podílů společníků, pro prohlášení o přijetí nového kmenového vkladu při zvýšení kmenového kapitálu a pro úmluvu o závazku společníka, že postoupí závodní podíl, dále pak na nucenou formu not. osvědčení o změně společností smlouvy, o zrušení společnosti a přeměně akc. společností, výdělkových spolků a těžířtev ve společnosti s r. o.

Dostí nevyužit dosud zůstává § 3 not. řádu, ač právě dnešní doba po jeho intenzivnějším využití přímo volá, to jest forma vykonatelného spisu notářského ohledně pohledávek peněžitých.

Tento nepatrný výlučný úsek činnosti notáře ukazuje jeho úkol, jeho funkci v právním životě: býti nestranným rádcem stran a přesně i co do obsahu i do času ověřovati projevy vůle stran oboustranné i jednostranné.

V další pak činnosti konkuruje notáři, právnícky vzdělanému, soud, ať již soudci s rovnocenným vzděláním neb kancelářskými úředníky bez právníkého vzdělání: jako při legalisacích, vidimacích, ověřování usnesení valných hromad akc. společností, směnečných protestech a při projednávání pozůstalostí, kde dokonce kancelářský úředník hodnotí práci notáře nejen po stránce formální a věcné, nýbrž i co do odměny.

A tak vidíme, že stav notářský, jenž dlouhou tradicí dosáhl zvláštní důvěry u širokých vrstev obyvatelstva, již neatřásly některé neblahé zjevy posledních let, jehož příslušníci jsou v zastrčených okresích jedinými rádci obyvatelstva a zaujímají též ve veřejném životě namnoze místa zvláštní důvěry vyžadující, je ve své výlučné působnosti omezen na minimum, které často nemůže zajistiti jemu a rodině živobytí a v ostatní své působnosti je vydán na milost různým činitelům, stav to zajisté nedůstojný.

Proto musíme žádati přesné vymezení naší funkce, jak se toho dostalo stavu advokátů i soudců, zároveň i ochranu naší práce.

De lege ferenda opětuje svůj dávný požadavek na obligatorní prikazování projednání pozůstalostí notářům, na odstranění onoho přímo zhoubného stavu: Strany projednají si pozůstalost samy, kdy projednává pozůstalosti kde kdo nejen na úkor stran, ale i státu. Notář od prvního vstupu do praxe je veden k naprosté poctivosti, objektivnosti, slyší stále to slovo povinnost, je vychováván ve věrného strážce zájmů stran i zájmů státu, a musí dnes konkurovati s lidmi, kteří při projednání pozůstalosti soustřeďují svoji práci na poškození státu. V tomto úseku činnosti je zajisté možná i dohoda s advokáty. Jedná se přece vždy o projednání větších pozůstalostí, kde rozumnou dohodou nemusí býti dvojích útrat.

A otázka útrat pro strany: nepadá prostě na váhu.

Při úmrtí přijdou na svůj účet: lékař, farář, stolař, hrobař, zvonář a jak se všechny ty poslední věci člověka jmenují, i tomu ministrantovi a kalkantovi kápně nějaká ta korunka, jen ten notář, který dá do služeb dědiců, často i směřících se, svůj personál, čas, stroje, vychází na prázdno. »Mozika« hraje, »svajba« se vystrojí v hostinci, pije a tančí se (při úmrtí svobodných) na účet dědiců, ale běda, má-li notář dostati za projednání pozůstalosti nějakou tu korunu.

A je to přece samozřejmé, aby ten, v jehož prospěch se práce koná, tuto-

i zaplatil. Tím, že projedná pozůstalost soud, ušetří se snad nějaká koruna straně, často právě zámožné, ale na útraty státu, to je poplatníkům.

Další ochranu považujeme za nutnou proti vždy více a více se rozpínajícímu pokoutnictví na škodu úřadu, stran i státu. Zde, doufám, sejdeme se ve společné obraně i se stavem advokátů a očekáváme pomoc i od stavu soudcovského a vlády jako nejvyšší ochránkyně zájmů státu.

O pokoutnictví a proti němu napsána byla celá řada spisů, podána byla celá řada resolucí a dána byla s míst rozhodujících celá řada příslibů.

A výsledek: finis coronat opus: § 1 vyhlášky ministerstva financí ze dne 24. prosince 1935, č. 252 Sb. z. a nař., v němž se stanoví odměny za vyhotovení listin a žádostí peněžními ústavy.

A dnes pod záštitou, a bohužel i ve finančním zájmu politických stran, bují tento nešvar, řeknu přímo, na úkor a k hanbě inteligence soustředěné ve stavu advokátů a notářů. Kde který stav, vzpomínám z inteligence jen geometrů, lékařů, lékařů, lékařů, lékařů, má pole své působnosti přísně vymezené a chráněné, jen advokáti a notáři jsme v tomto ohledu bez řádné ochrany.

Jak chce vláda sjednotiti nesporné řízení a notářský řád pro země historické i Slovensko, kde celou listinnou agendu ovládají státem placení obecní notáři, státní úředníci. Tito rozhodují o cenách realit při převodech i v řízení pro dávku z přírůstku hodnoty. Státem placený úředník pracuje za odměnu pro strany a je důvěrníkem státních a samosprávných úřadů pro zjišťování cen pro účely poplatkové. Toto středověké zařízení odporující moderním požadavkům na správu státu, hodlá zavésti nejmocnější politická strana i v zemích historických, je ale nutno, by toto monstrum zmizelo i s titulem »obecní neb obvodní notář« i na Slovensku.

Zde pomůže jedině zákonné ustanovení, že podání ve věcech knihovních i nesporných musí býti signováno advokátem neb notářem.

Co dovede pokoutnictví, o tom by mohli vyprávěti zvláště notáři z něm. okresů na severní Moravě.

Jeden z těchto notářů končí svoji stížnost na pokoutnictví slovy: »Pokoutnictví (určité stavovské organizace) způsobí v nejbližší době, že já a moje rodina nebudeme se moci dosyta najísti a že já budu běhat v roztrhaných kalhotách. Je to smutné, ale do poslední písmeny pravdivé.«

Obstarávání legalisací a vidimací a různých jiných úkonů ověřovacích soudem za poplatky nižší, než za které musí tyto úkony dle vládou schváleného a vydaného tarifu a pod hrozbou disciplinárních trestů prováděti notář, je také zjev nezdravý, který se v občanském životě trestá jako nekalá soutěž. I tu musí pro oba konkurenty platiti stejné předpisy o odměně, zejména, když úkonů soudních v tomto ohledu stávají se obyčejně účastny strany sociálně silnější.

Vlivu zbujnělého stranictví při obsazování míst notářských budiž čeleno ustanovením, že notáře jmenuje prezident republiky. Máme plnou důvěru v tradici vedení úřadu presidenta, jak ji budoval prezident Osvoboditel a jak v jejím budování pokračuje jeho spolupracovník a nástupce prezident dr. Edúard Beneš.

A do vlastních řad, zvláště k našemu dorostu voláme, by dobu přípravné

praxe využil k rozšíření, prohloubení a upevnění vědomostí nabytých na univerzitě a zvláště, by si hleděl rozšířiti svoji působnost v úseku veř. správy: zastupování ve věcech správních, daňových, poplatkových, k čemuž nás § 5 not. řádu opravňuje. Toto oprávnění bude nutno doplniti právem notáře k podávání stížností k Nejvyššímu správnímu soudu a zastupování u téhož aspoň ve věcech poplatkových, v nichž pracoval notář rekursy.

Mladá demokracie čsl. prohlásila ve svých počátcích: Spravedlnost všem.

My, příslušníci svobodných stavů právnických, vidíme a prožíváme opak. Vliv právníků, svým vzděláním předurčených ku správě veř. záležitostí, mizí ve sborech zákonodárných i správních, v životě veřejném: tak do 5členného poradního sboru pro investiční práce na Moravě při předsednictví vlády nebyl jmenován ani jeden právník, nýbrž 4 inženýři a jeden továrník a za náhradníky opět 4 inženýři a jeden továrník, upírá se nám pomalu právo na hrst zlatých klasů z bohaté úrody republiky, máme hájiti a brániti spravedlnost, jež jest nám upírána.

Přes všechnu tuto nepřízeň zůstává náš stav ratolestí živou, zelenou a rašící na stromě právního života, opíraje se o to nejcennější, co si uchoval, o důvěru obyvatelstva a slibujeme, že důvěru tuto nezklameme, naopak ještě prohloubíme.

Toť odkaz generace odcházející a příkaz generaci přicházející.

Dr. K. Motlík.

Duplicita názvů a funkcí notářských

Sloučením zemí bývalého práva rakouského a bývalého práva uherského postaven byl notářský stav před problémy zdánlivě rázu formálního, ve skutečnosti však dotýkající se hluboce jeho podstaty a jeho práv. — Došlo totiž ku zjevu, že v těchto oblastech práva nesou nyní funkce zcela odlišné stejný název, neboť notář práva rakouského a notář práva uherského jsou funkce zcela různé, při čemž stejná funkce, skutečně notářská, nazývána jest v obou oblastech jinak (notář a veřejný notář).

Při tom sluší poukázati na to, že funkce pojící se k názvu notáře nejen v zemích bývalého práva rakouského, ale i ve všech ostatních zemích evropských jest zcela vyhraněna a duplicita názvů známa byla jen v úzké oblasti bývalého práva uherského.

Tam totiž zřízeny byly notariáty obecní a obvodní, jejichž kvalifikace upravena byla teprve zákonem číslo XX/1900, stále však jako zaměstnanců té které obce nebo obvodu, státními úředníky pragmatikálními stali se teprve v republice zákonem 211/20, resp. nařízeními 383/20 a 71/2i.

Tito notáři jsou úředníky administrativními bez vysokoškolského, ba někdy i bez středoškolského vzdělání, úředně pověřeni k vykonávání agendy obecní a určitých úkonů státní správy. — Jejich vzdělání doplňuje se 10měsíčním kursem, na němž se vyučuje disciplinám převážně administrativním.

Tato jednotnost názvu pro dvě různé, ani povahou věci, ani významem ne-související funkce vede k častým obtížím, záměnám a těžkostem, vzhledem k nimž Stálá delegace notářských komor považovala za nejvýše nutné žádati za odstranění názvu notářů obecních a obvodních a úpravu jejich agendy v soulase s jejich úředním postavením z následujících důvodů:

1. z důvodu a zájmu práva a vztahů mezinárodních,
2. z ohledů nutné unifikace zákonných předpisů,
3. z důvodů a zájmu veřejné správy interní,
4. z důležitých zájmů notářů (veřejných notářů),
5. z důvodu veřejného zájmu.

Zvláštní postavení mají důvody práva mezinárodního — Jak již shora bylo řečeno, znají právní soustavy s výjimkou právní soustavy bývalého práva uherského, pouze jedinou funkci notářů, takovou, jaká jest zavedena v zemích práva rakouského a jakou zastávají veřejní notáři zemí práva uherského. — Tato funkce má dalekosáhlý význam na příklad pro ověřování v zemích práva anglosaského, kde jest často funkcí výlučnou. — Jest však těžko žádati na cizincích, kteří k nám zhusta zavítají, aby rozlišovali náš, i místním lidem nepochopitelný a nejasný dualismus, a aby na příklad cizinec, který obdrží vyhovující vysvědčení od notáře karlovarského, mohl pochopiti, že notář ve Sliací, Štrbě atd. (zůstaneme-li jen při městech lázeňských), který nota bene označuje často svoji úřadovnu jako »státní« obv. notář, podobné vysvědčení vystaviti není oprávněn a že by takové osvědčení úřady Velké Británie uznáno nebylo. — Tato nejasnost má za následek, že cizina z opatrnosti obrací se i s menšími věcmi vesměs na svoje zastupitelské úřady a považuje právní stav našeho státu za nejasný a právní jistotu za minimální.

K podobným těžkostem dochází ve věcech správy interní. — Notář zemí práva rakouského není orgánem vykonávajícím přenesenou působnost obecní. — Svedeni však stejným názvem zasílají jak notáři slovenští, tak i slovenské úřady správní, notářstvem v zemích práva rakouského, různé dotazy a dožádání ve věcech domovských a vojenských, kde doručení, respektive zodpovězení vůbec možno není, nutno jest tyto listiny vraceti, v mnohých případech jsou vůbec nedoručitelnými (jelikož na příklad neexistuje notářský úřad v Plzenci, v Chrástu atd.), čímž dochází ku zbytečné korespondenci a zdržování celého spisu.

Naopak zase záležitosti, které notář práva rakouského z moci svého úřadu oprávněn jest vyřizovati, nebývají přijímány úřady slovenskými s důvěrou už proto, že tyto neznají, případně nemohou znáti a teprve podle zeměpisné rukověti studovati, zda podepsaný notář jest dle svojí zeměpisné polohy k vyřizování takové věci oprávněn nebo ne. — Vysvětlování pravého stavu věci a stavění těchto notářů na roveň k podobné agendě neoprávněným notářům obecním, případně obvodním, má za následek často újmu majetkovou. — (Otázka oprávnění sepsání smlouvy mezi manžely.)

Tím docházíme k dalšímu bodu, to jest poškozování stavovských zájmů (veřejných) notářů.

Nejen tímto způsobem, kde musí se brániti zařazení do téže kategorie jako obecní tajemníci (z nichž jeden na př. jest vyučeným truhlářem), jsou notáři

v historických zemích ve své vážnosti stavovské snižování, ale dochází i k případům jiným, kde záměna jmen dvou různých funkcí poškozuje notářský stav daleko tíže, jelikož poškozuje je před veřejností. — Nehodláme se dotýkati obecních a obvodních notářů bývalého práva uherského jako celku, musíme však poukázati na to, že trestní činy, hlavně delikty majetkové, jsou tam mnohem častější, že novinářské zprávy nečiní vůbec rozdílu mezi notáři a notáři, takže i když snad v kontextu zmíní se někdy o tom, že vlastně jde o obecního notáře, musí mít průměrný čtenář, a z těch právě skládá se »obecenstvo«, na jehož důvěře notářský stav zemí historických stavěti musí, ten dojem, že snad každý druhý notář páše zpronevěry a máti k celému stavu nedůvěru.

Připomínáme, že podobné časopisecké zprávy jsou s oblibou záměrně nekriticky přejímány našemu státu nepřátelským tiskem zahraničním, který používá jejich velmi účinně ku snížení prestiže státu, již pro onu vážnost a důležitost notářské funkce, která se této v cizích státech přikládá.

Kromě těchto důvodů, které by snad mohly se zdáti přece jen částečně důvody rázu formálního, musíme však upozorniti i na věc jinou, velmi závažnou, a to zjev, že obvodní a obecní notáři, jako státní úředníci pragmatikální vykonávají soukromé práce, za něž jsou stranami zvláště honorováni.

Výkon soukromých prací upraven byl v bývalém právu uherském §§ 84—91 nař. min. vnitřní čísla 126.000/1902 a nařízením čísla 47.300/1904 a v republice § 13 zák. č. 211/20.

Při tom dlužno mít na vědomí, že až do konce existence pravomoci uherské tyto notáři státními úředníky **nebyli**.

Ale i tehdy pocíval zákonodárce nesrovnalosti a nebezpečí kolise zájmů státních, resp. veřejných a soukromých výdělečných snah těchto notářů a hleděl je zameziti tím, že praví v §u 84 nař. 1902, že notáři mohou vykonávati soukromé práce jenom nejsou-li jim překážkou v jejich úředních povinnostech, v nařízení z r. 1904 omezuje ještě přesněji v §u 15, že notář nesmí přijmouti pověření soukromou prací ve věcech, ve kterých nutně spolupůsobí mocí svého úřadu na úředním vyřízení věci.

Vzhledem k tomu, že úřední činnost těchto notářů spočívá v přenesené působnosti obecní, nesměli by podle tehdejšího zákonodárce obecní a obvodní notáři vůbec:

1. Sepisovati listiny o právních jednáních jakéhokoliv druhu, neboť mocí svého úřadu notář má vykonávati na žádost berních a finančních úřadů šetření a podávati zprávy.

2. Nesměli by sepisovati listiny o právních jednáních, které jsou předmětem dávky z přírůstku hodnoty nemovitosti, jelikož tuto dávku vyměřují obecní notáři spolu se starostou. — (§ 52 zák. č. 329/21).

3. Nesměli by sepisovati listiny ve věcech, kde účastny jsou právního jednání osoby nezletilé a nesvéprávné, poněvadž na žádost poručenského neb opatrovníckého soudu jest obecní neb obvodní notář povinen konati šetření a podávati posudek.

4. Nesmí sepisovati žádosti o vydání dědičného vysvědčení ve smyslu §u 98 a násl. zák. č. XVI/1894, neboť z moci úřední vydává v této věci potřebná vy-

svědčení a má konati šetření o majetkové podstatě pozůstalosti pro účely poplatkové.

Když pak za republiky stali se tyto notáři pragmatikálními úředníky státními, bylo nutno a bohužel dosud bylo opomenuto, zaříditi ohledně těchto státních úředníků to, co zařízeno jest ohledně všech státních pragmatikálních státních úředníků. — Zákon č. 211/20 ponechává úpravu výkonů »porad« nařizovací mocí, uváděje ovšem v důvodové zprávě, že není přípustno, aby státní úředníci vykonávali soukromé práce za honorář.

Shora uvedena byla teoretická omezení soukromé agendy obecních a obvodních notářů.

Praxe však jest naprosto jiná. — V této praxi právě tím, že obecní, případně obvodní notář jest povolán vyřizovati důležitá finanční dávková a jiná šetření, dochází k zjevu, že právě práce v těchto oborech stávají se výhradně doménou těchto obecních a obvodních notářů, kteří v první řadě hledí na to, aby tato agenda přinesla jim užitek, na zájmy státu, jež v první řadě jako státní úředníci mají zastupovati, se neohlížejíce.

Tak se stává, že tyto notáři, aby se vyhnuli požadavku soudního, případně veřejnonotářského ověření podpisu stran, udávají zhusta hodnotu předmětu smlouvy pod 200 Kč, ačkoliv tato hodnota jest mnohonásobná, a používají svého postavení jako informátoři úřadů finančních k tomu, aby potvrzením této nízké hodnoty stát na poplatek byl zkrácen a občan, který u takového notáře smlouvu sepsati dal, platil pouze poplatek minimální.

Totéž platí při vyměřování obecní dávky z přírůstku hodnoty nemovitosti, kde obecní starostové jsou většinou neznaří předpisů, takže obecní případně obvodní notář, vlastně ve skutečnosti sám všechno potřebné pro vyměření této dávky činí a může při rozdílnosti a pohyblivosti cen svému soukromému klientu vyhověti v míře sice velmi rozsáhlé, ale zcela nezákonné.

Zjištěny byly případy, kdy k obojí formě veřejnonotářského spisu uzavírány byly smlouvy na oko s osobami třetími, které později musely býti v cestě nákladného sporu prohlášeny neplatnými.

Veřejní notáři zjistili dále případy, kdy obecní notář takto neřáduje ani sám, nýbrž používá sítě subagentů, kteří za určitá procenta tomuto notáři odváděná bez oprávnění, bez vzdělání a samozřejmě bez ručení sepisují smlouvy a podání, o jejichž dosahu vůbec zdání nemají, a to často za horentní poplatky, v nichž obsažena jest již i odměna za to, že zpoplatnění smlouvy a dávka z přírůstku budou daleko mírnější, než kdyby smlouva řádně právníkem sepsána byla.

Při tom sluší poukázati na to, že tyto obecní a obvodní státní notáři, za svoji úřední činnost státem placení stejně, jako jiní pragmatikální úředníci téže kategorie, mají namnoze hlavní zdroj svého příjmu v těchto soukromých obchodech a věnují jim také hlavní část jak svých, tak svého státem placeného úředního personálu úředních hodin. Úřadují v místnostech státem placených, používají pomůcek jim státem daných, případně také pomůckami pro svoji činnost soukromou zatíží pokladnu obecní, jako se stalo v případech, kdy obecní notář dal si listovním opsati celou pozemkovou knihu svojí obce, vynaložený náklad zúčtoval do vydání obecních a z nich jej zaplatiti dal, což jest skoro pravidlem.

Tento neudržitelý stav jest předmětem stížností nejen přímo dotčených právníků praktických, ale i státních úřadů samých.

V prvé řadě dlužno poukázati na stížnosti úřadů finančních, mimo to na jistě trpké zkušenosti, které vedly svého času nynější krajský soud v Bratislavě k vydání výnosu, jímž upozornil poručenské úřady první stolice (nyní okresní soudy) sub Pres 366/28 sir., že ti to notáři nejsou oprávněni sepisovati listiny a podání ve věcech poručenských a opatrovnických.

Při uvážení těchto okolností, nemohou (veř.) notáři, i když přiznávají, že bylo by **teoretickým** pokrokem proti nynější **praksi**, ale krokem zpět proti dosavadní teorii, souhlasiti s připravovaným vládním nařízením č. 3736/34 min. spravedlnosti (17.687/33 min. vnitra), v němž těmto obecním a obvodním notářům povoleno by bylo až na další pro osoby, které v jejich úředním obvodu bydlí, neb mají tam majetek, na jejich žádost za úplatu obstarávati práce, k nimž nejsou podle zákona povinni, to jest práce soukromé, sepisovati podání k úřadům a soudům a sepisovati listiny o dvoustranných a jednostranných právních jednáních.

Nesouhlas s touto osnovou jest tím vážnější, ježto v důvodové zprávě se naznačuje, že by bylo snad vhodné, aby tato instituce byla zavedena jednotně v celé republice.

Dáváme státní správě na uváženou zásadní stanovisko:

Je možno připustiti, aby státní pragmatikální úředník oprávněn byl ze zákona věnovati se takovým soukromovydělečným pracem, které dle hořejšího srovnání soukromé a úřední činnosti jeho **nutně** musí jej přivesti do kolise s povinnostmi úředními? — A tu je vsutku pozoruhodné stanovisko důvodové zprávy k osnově ministerstva vnitra č. 17.687/33, jež praví doslovně:

»Zákonem č. 211/20 Sb. z. a n. (§ 13), resp. nařízením č. 71/21 bylo vysloveno, že nařízení určí, pokud notáři mohou k žádosti jednotlivých občanů obstarávati určité výkony právních porad.«

Tím i zákon dal na jevo, že pokládá za nutné v zájmu obyvatelstva, aby instituce soukromých prací notářských zůstala v zásadě zachována a umožnil proto její úpravu se zřetelem k novým poměrům.

Jak se v důvodové zprávě k vládnímu návrhu cit. zákona (sněmovní tisk č. 2547) uvádí, jest soukromá praxe notáře namnoze zdrojem jejich bohatých příjmů. Vzhledem k tomu, že notáři se stali státními úředníky, vychází řečená důvodová zpráva ze zásady, že nelze připustiti, aby podobnou činnost vykonávali za honorář placený stranou. Oproti tomu sluší uvážiti, že konání těchto prací notářem přináší zúčastněným stranám značné výhody a že je na místě, aby strany za ně přiměřeně zaplatily. Ježto však jde o soukromé práce konané státními orgány pro strany jako vedlejší zaměstnání, nebylo by vhodné, aby příslušné poplatky se odváděly do státní pokladny a notáři aby pak byli za mimořádné výkony v tom směru odměňováni ze státní pokladny nehledíc ani k tomu, že by takový postup pro případě vážně ohrozil účel instituce soukromých notářských prací.«

Prosím všechny právníky, přítomné, nebo kteří to čísti budou, aby uvážili, zda podobné odůvodnění vůbec právnicky obstátí může. Zákon mluví o **poradách** — odvolávající se naň důvodová zpráva vydána jest k nařízení, opravňujícímu k se-

pisování **žádostí, smluv a jedno- a dvoustranných právních jednání** atp. Bylo by nařízení kryto zákonem, nebo ne? Odporuje pragmatice — nebo ne?

Důvodová zpráva k zákonu mluví o tom, že **nelze připustiti**, aby notáři, jako státní úředníci vykonávali podobnou činnost (tedy i jen porady) za honorář, placený stranou — nařízení jim proto svěřuje práce daleko větší, při čemž se obává, že kdyby poplatky za tyto práce měly plynout do státní pokladny, nebylo by to vhodné — ale ne proto, že by to byla činnost nepřipustná, jak míní důvodová zpráva k zákonu — ale . . . proto, že by takový postup ohrozil vážně účel instituce soukromých notářských prací, kterou důvodová zpráva k zákonu pokládá u nich, jako u státních úředníků za nepřipustnou.

Difficile est, satiram non scribere!

Ale dejme tomu, že by se tato kuriosní věc skutečně provedla. Proč by měla zůstat výjimkou? »Státní úředník jako státní úředník,« mohl by si říci četnický strážmistr (abychom zůstali v resortu ministerstva vnitra) v odlehlé horské vsi někde v Čechách, kde by k němu přišel občan, žádaje, aby mu laskavě napsal — žádost o udělení státního občanství. Je to věc důležitá, která »přinese straně značnou výhodu, takže jest na místě, aby ji strana přiměřeně zaplatila«. Velitel četnické stanice ji sepíše, přijme za ni nabídnutých dejme tomu 200 Kč, kolký, dejme tomu, že strana mu ještě sdělí, že když to dopadne dobře, zaplatí dalších 200 Kč . . ., načež onen četnický strážmistr, tentokráte jako osoba úřední bude konati šetření o tom, zda se tato žádost má doporučiti či ne, a úředně kontrolovati správnost údajů žádosti, kterou za úplatu sepsal . . .

Velmi jednoduché, že ano? Ale co tomu řekne ministerstvo vnitra a příslušný soud, před který bude onen strážmistr postaven?

Podobné stanovisko mohli by zaujmouti úředníci finanční, jako dobře, ba příliš dobře znalí předpisů daňových a poplatkových, úředníci soudní, tarifní úředníci železniční — státní úředník jako státní úředník, pragmatika jako pragmatika — a chtělo by ministerstvo vnitra zodpovídati za konečný efekt? Může nařízením prohlásiti za bezúčinný zákon? A jak by to dopadlo s právní jistotou a zájmy státu vůbec?

V době nezaměstnanosti konstatuje se, že státní úředník, placený tak jako tisíce jiných stejné kategorie, má ze zákona právo si přivydělávat soukromě a míti z toho »bohaté příjmy«.

Podobné připuštění soukromého zaměstnání vedle funkce úřední — z něhož se ovšem obratem stane funkce úřední vedle soukromého zaměstnání, znali jsme dosud z historie jako »športle« a z nové doby jako »bakšiš«. Byli jsme hrdi na to, že západní demokracie a my odstranili jsme »športle« poměrně již dávno a byli jsme svědky toho, jak »bakšiš« a »na čaj« rozleptaly celou státní administrativu států východních. Máme proto důvod k tomu, abychom nadšeně tvrdili: »Ex oriente lux?«

Námítka, že soukromé zaměstnání obecních a obvodních notářů jest v zájmu občanstva, neobstojí rovněž. Už jen z toho důvodu, že právní jednání, vyžadující zápisy do knih veřejných, při hodnotě přes 200 Kč potřebují ověření podpisů soudem neb veřejným notářem. Uzavíraje takovou smlouvu, musí občan i z odlehlého místa k soudu dojíti — musí tedy konati onu cestu, která mu měla býti

ušetřena. Nebo ovšem pojedje soudní úředník k němu. To je pohodlné, ale drahé, ba pro stát dražší, než kdyby jel ven veřejný notář. Tomu totiž stát neplatí ničeho, kdežto soudnímu úředníku platí čas, na úkon i cestu spotřebovaný, během něhož úředník ten svoji práci pro stát zanedbá. — Mimo to navrhované nařízení stanoví odměnu obecních notářů podle tarifu veřejnotářského a advokátního. Za stejný plat má tedy občan »právo« na výkon neodborníka! My, právníci všech oborů, víme dobře, jak spleťtí jsou zákony a kolik škody může způsobiti neodborný zásah. — A to se má nazývat službou občanstvu?

Dejme ale tomu, že jest skutečně řada věcí, které jsou pouze jen »poradami«, kde jde, dejme tomu, o »preventivní vysvětlení«. Nehledme na to, že často třeba dobře míněná, ale věcně nesprávná porada neodborníka vehnala strany do nákladného sporu. Ale má za to býti státní úředník stranou placen? Má jakost porady záviseti od výše honoráře? Až dosud, právě ze sociálních důvodů, bylo pýchou našeho zřízení, že stranám, právníkem nezastoupeným, udělovaly na př. soudy porady — a odborné — zdarma. — I ti, tak obávaní úředníci finanční, kolik ti udělili porad stranám, jež se nevznají ve spleťtosti tiskopisů! A při tom právě onen moment finanční neinteresovatelnosti soudce a jiného úředníka byl stranám zárukou nestrannosti. — Máme opustiti tento osvědčený systém jen proto, aby určitá »šlechta« mezi státními úředníky měla »bohatý příjem vedlejší«?

Námítka, že praktických právníků, veřejných notářů a advokátů jest v zemi Slovenské a Podkarpatoruské málo, že jsou stranám vzdáleni, padá už proto, že není příčina, nýbrž spíše následek hořejšího stavu. — Zrušte tuto pokoutní praxi! Vyjmenujte v sídlech okresních soudů veřejné notáře! Uvidíte, kolik se usadí nových advokátů, budou-li moci nalézti pramen obživy. — Oněch nových existencí bude jistě dosti! Vzniknou noví poplatníci. A ubude zatajení cen trhových, získá právní jistota.

Důvodová zpráva ministerstva vnitra přiznává sama, že sestátněním obvodních a obecních notářů vzala na sebe státní správa nikoliv nepatrné zatížení (kolik z onoho finančního nákladu připadá na vrub té okolnosti, že státem placení notář i personál v úředních hodinách vydělávají soukromně pro notáře?) a převzala instituci, která jest pramenem právního dualismu mezi zeměmi Českou a Moravskoslezskou se strany jedné, a Slovenskou a Podkarpatoruskou se strany druhé. Jelikož takový dualismus na trvalo existovati nemůže, zájem státní správy nemůže připustiti nebezpečný průlom do pragmatiky státních zaměstnanců dovolením vedlejšího zaměstnání soukromého v témž oboru, jehož se týká činnost úřední, pro kategorii jednu proti kategorii druhé, nijak neodůvodněnou výhodu, státu a veřejným zájmům dokazatelně škodící, zájmům jednotlivých občanů (kromě ovšem zájmů oněch obecních notářů) neprospívající a hrozící tím, že rozbují se v oboru veřejné správy nestíhatelné úplatkářství, protože nebude možno dokázati, pokud občan jedná ještě se svým soukromým jednotelem, nebo už s osobou úřední, považují veřejní notáři za svůj spravedlivý, nejen jim stavovsky, ale celému státnímu zřízení jedině vyhovující způsob odstranění onoho nebezpečného dualismu, nota bene bez halře výloh pro správu státní tak, že:

1. odňato bude nynějším obecním a obvodním notářům v zemi Slovenské a Podkarpatoruské oprávnění vykonávati vedle své agendy úřední také placenou agendu soukromou,

2. přejmenování budou tito obecní a obvodní notáři na obecní, případně obvodní tajemníky, aktuáry neb podobně, aby jejich vlastní působnost a úřední charakter lépe vynikly.

Dr. Alois Žofka:

o funkci notáře v demokratickém právním řádě

I.

Vývoj lidstva, sledován od prvních dob primitivního společenství až do dnešních dob, složitých po stránce sociální a kulturní, potvrzuje nám denní zkušenost, totiž že izolace jednotlivého člena lidské společnosti není možna. Proto pozorujeme-li člověka, ať již sledujeme jeho pudy, potřeby nebo přání, pozorujeme jej téměř vždy jako člena určitého společenského svazku, ať již rodiny, kmene, národa či státu. I fyziologie sama nevyčerpává svoji práci pozorováním člověka samého, izolovaného, zdůrazňujíc, že již rozdíl pohlaví a různé funkce muže a ženy nutně směřují k vyšší jednotce i po stránce fyziologické. Tím spíše nebude možno izolovat individuum lidské tam, kde máme člověka pozorovati v jeho jednání. S tohoto hlediska bude nejdůležitější zjištění faktu, že přirozená expanse lidských individuů nutně musí býti regulována, nemá-li docházet k vzájemnému ničení. Proto představa řádu, který stanoví určitá pravidla, podle nichž se lidé navzájem chovají, vznikla nutně všude tam, kde se sešlo více lidí, aby spolu žili. Rozhodoval zde zajisté i sobecký zájem jednotlivců, neboť podřízení se určitému pořádku ve vzájemných stycích přináší užitek i jednotlivci samotnému. Z pravidel, norem, jimž se lidé podrobují, nejvýznamnější jsou pravidla mravní a právní. Pravidla mravní vyžadují vnitřního přesvědčení o správnosti zachovávaného pravidla těch, kdož se jim podrobují, zachovávají se dobrovolně. Žádná společnost však s těmito pravidly, tkvícími ve spontaneitě lidské vůle, nevystačí a proto účinněji regulují vzájemné vztahy členů společnosti pravidla právní, jejichž charakteristickou stránkou je vynutitelnost, donucení. Proti vnitřnímu přesvědčení o správnosti pravidla mravního stojí u norem právních uvědomění si normativní zákonitosti spojené s vědomím, že na porušení pravidla reaguje právní řád, stát, sankčními důsledky, které může prosaditi. Ovšem právní pravidla byla, jsou a budou zachovávána také pro svůj obsah mravní, neboť právní normy, mají-li vstoupit do nitra jednotlivcova a státi se tak účinnými, musí míti určitý mravní obsah a vnitřní hodnotu. Vždyť právo lze také pozorovati a hodnotiti jako kategorii mravní: po té stránce ztotožňuje se právo se spravedlností. Je to krásný odkaz hellenské kultury, která pro pojem »práva« a »spravedlnosti« měla jedno slovo, neboť nespravedlivé právo byla pro Řeka nemyslitelnou kontradikcí. I když se lidskému rozumu vymyká zjištění absolutní hodnoty spravedlnosti, požadavek, aby právo bylo spravedlivé a dobré, zůstává ideálem, k jehož uskutečnění se bude lidstvo všech dob stále jen blížit. Bude pak úkolem právní politiky jako vědy vycházející z účelu práva a uvažující o tom, jaký nejlepší obsah mají právní pravidla míti, aby nalézala a doporučovala ona pravidla, která by vzájemné vztahy členů společnosti co do jejich potřeb upravovala v dané době co nejlépe a tak, aby všichni členové její žili ve

spořádané pospolitosti. Potud jeví se právo nejdůležitějším regulačním principem lidské společnosti; zároveň však i neúčinnějším a nejpraktičtějším proto, že pro svůj ráz pravidla vynutitelného dovede nejlépe vyrovnávat vzájemné diskrepance jednotlivých členů lidské společnosti. Ještě dnes budeme souhlasiti s devisou, kterou vyjádřil krásnými slovy tvůrce našeho občanského zákoníka Zeiller (ve svém »Das natürliche Privat-Recht«, 1808), definuje právo jako omezení svobody každého jednotlivce podmínkou, aby s každým druhým jednal jako s osobou, mající nárok na ukojení týchž potřeb, tedy nikoli jako s předmětem potřeb svých. Devisa tato bude stále základem každé rozumné právní politiky, pokud si člověk uvědomí, že má stejnou zodpovědnost ke každému spoluobčanu a lidské společnosti vůbec, jakou má aspoň k sobě.

II.

Zmínili jsme se stručně o nezbytnosti práva pro lidskou společnost, tedy o účelu práva. Abychom porozuměli dalším úvahám, bude nutno zmíniti se stručně i o tom, jak právo, právní řád, vzniká. Právní řád neprobíhá v jedné rovině, nýbrž vyvíjí se v podstatě stupňovitě, a to ve dvou stupních: normě generelní, základní, a normě individuální, druhotné, konkrétní. Kdežto norma individuální vzniká aplikací z normy vyšší, norma generelní, která tvoří jakési ohnisko celé hierarchie norem a jejíž existenci po stránce noetické musíme předpokládati, ve skutečnosti vzniká stanovením, vůlí určitého subjektu. Uvažujeme-li tedy s tohoto hlediska o vzniku normy základní, z níž se celý právní řád rozrůstá, přicházíme v nejjednodušší formulaci k dvěma základním metodám, formám tvorby normy základní, demokratické a autokratické. Tvorbu demokratickou rozumíme onu, při které účastní se tvorby normy základní ti, kdož mají být ovládáni; jsou-li však ti, kdož mají být ovládáni, z účasti na tvorbě té vyloučeni, pak jde o tvorbu autokratickou. Demokracii budeme tedy — podle Kelsena — definovati jako státní, společenskou formu, metodu, při které sociální, státní řád je tvořen lidem, t. j. těmi, kdož jsou mu podřízeni.

Chceme-li obě tvorby hodnotiti a postavit se tak před problém, která státní forma je nejlepší, musíme vycházeti od jednotlivce v lidské společnosti, od jeho potřeb a přání a vrozené mu touhy po svobodě, »nad níž« — podle Cicerona — »nic sladšího nemůže být«. Postavíme-li jednotlivce s jeho zájmovou sférou proti sféře druhého, pak demokracie jako ideál politický — a konec konců i jako skutečnost politická — vyhovuje nejlépe vzájemnému vyrovnání volných sfér jednotlivců v jejich pospolitosti, neboť tím, že jeden jak druhý má možnost súčastniti se na tvorbě závazných pravidel a tím, že jeden druhého při předpokládané rovnosti všech může rozumně omezovati, reguluje se princip svobody neúčelněji a nejlépe. Jest pak už věcí politické techniky, jak prakticky lze svobodu jednoho člena společnosti srovnati se svobodou druhého. Svoboda a rovnost — to jsou dva principy charakterisující demokracii. Již Rousseau ve své »Smlouvě společenské« řešil tento základní problém demokracie jako problém hledání takové společenské formy, která hájí každého člena společnosti a ve které každý jedinec, ač se spojuje se všemi, přece jen poslouchá sebe a zůstává svobodou tak, jako před tím. Arci prodělala představa svobody podstatnou změnu: od svobody individua (při složitosti života prakticky nemožné) přes spoluúčast na tvorbě státní

vůle ve svobodu sociálního kolektiva až v představu vázanosti každého právním řádem, v představu podřízenosti každého státu, právnímu řádu. Demokratický ideál dává ostatně tím, že svoboda každého v zásadě je zachována možností spoluúčasti na tvorbě závazných pravidel právních, záruku, že právní řád, dojde-li mezi ním a jednotlivcem k diferencí, bude přece jen snášen a zachováván ochotněji, což zajisté je v zájmu státního celku. Odium heteronomního charakteru právní normy, pocházejícího ze stanovenosti pravidla právního někým jiným, zmírňuje se tak v demokracii a proto povinnost, jež jest základním pojmem právním, bude v demokracii lépe dodržována než v autokracii, kde diference mezi vůlí jednotlivce — pouhého objektu a státním řádem, ztotožňujícím se s vůlí jediného člověka neb několika jednotlivců, bude větší a nebude zmírňována onou psychologicky významnou úvahou o spoluúčasti na tvorbě základní normy právní.

III.

Sledovali jsme právě demokratickou formu tvorby základní normy právní, tedy demokracii v legislativě. Jak už bylo ale uvedeno, sociální, státní řád projevuje se i ve tvorbě norem individuálních (jimiž jsou rozsudky soudní, akty správní, právní jednání soukromníků), kterými se právo — chceme-li se jen obrazně vyjádřiti — uvádí do denního života. A je na snadě otázka, zda a jak bude možno ideály demokracie uplatňovati při uskutečňování práva v praktickém životě. Jest otázka, zda tento problém není pro skutečné provádění demokratických ideálů aktuálnější, než byl problém demokracie v legislativě. Na kolik jest uvést, že teprve v nedávných dobách se o tomto problému po zásluze více uvažuje, a problém demokracie, když už vyřešena byla otázka demokracie v legislativě, tedy jaksi v principu, přenáší se na pole výkonu práva a aplikace právních norem. Problém jest do jisté míry zkomplikován úvahou o tom, že při tvorbě norem individuálních jde v podstatě o výkon práva, tedy o činnost vázanou na dané pravidlo, zákon. Zásada legality tedy ovládá výkon a aplikaci práva. Právo jest vykonati, byť i zákon, jenž se aplikuje, jest špatný. Lex dura, sed lex! Z této zásady v zájmu jistoty právní nelze ustoupiti ani o píď. Přes to však můžeme trvati na tom, že demokratický ideál uskutečňuje se i při tvorbě norem individuálních, tedy při aplikaci práva, tím právě, že v důsledku idey legality vázána jest aplikace práva na právní řád demokratický, který se takto v reálném světě bude právě uskutečňovati.

Hledíme-li na problém se stanoviska nejpraktičtějšiho, pak promění se nám celý problém v problém výchovy a výběru těch, kteří se tvorby individuálních norem účastní. A máme-li to na zřeteli, pak si teprve uvědomíme, jak významné a zodpovědné postavení právě v demokracii má právníctvo vůbec. Každý právník, ať již je povolán na základě autoritativní delegace k nalézání neb stanovení individuálních právních norem — jako soudce, veřejný úředník — nebo ať již při činnosti takové spolupůsobí — jako notář, advokát — nebo ať již ve službách soukromých jakýmkoli způsobem přísluhyje právu, každý na svém místě slouží k budování spořádaných poměrů ve státě, dopomáhaje k právu každému, kdo se o ně uchází, a chráně hodnot, občanstvem uchovaných. Státní úřad je si vědom závažnosti této práce právnícké a pokud může u svých orgánů je k sobě úžeji připoutati a tak zaručiti legalitu jejich výkonu, činí tak uložením určitých zvlášť-

ních povinností, jež musí orgány ty zachovávat, a do jisté míry i stanovením funkční výlučnosti. Avšak i právníky k výkonu práva autoritativně nedelegované spojuje pocit zodpovědnosti a loyality k právnímu řádu ve spolehlivé a státu oddané kolektivum. To platí v každém právním řádě, v plné míře pak v právním řádě demokratickém, který klade na právníky zvláště významné úkoly, neboť oni mají uskutečňovat v denním životě právo a ideály demokratické. Právník má vždy plnit povinnosti, jež mu jeho úřad nebo povolání ukládá; tím nejlépe sloužití bude ideálu spravedlnosti a ideálům demokratickým!

IV.

Chceme-li nyní uvažovat o činnosti a funkci notáře ve státním řádě a speciálně ve státním řádě demokratickém, nutno si uvědomit, jak významnou úlohu ve světě norem hrají právní jednání soukromníků. Strany, soukromníci, vzhledem k autonomii právním řádem jim propůjčené, stanoví si v právních jednáních normy, jimiž upravují se vzájemné poměry právně relevantní. Ve srovnání s rozsudkem jeví se právní jednání začasť jako prius, neboť právní jednání vsunuje se mezi zákon a soudcovský rozsudek, který pak musí se s právním jednáním jako skutkovou podstatou obírat. Uvážíme-li dále, že právní jednání soukromníků, promítneme-li je do skutečného života, upravují vzájemně vztahy jedinců v jejich denním životě, uspořádají poměry hospodářské a uspokojují existenční potřeby občanstva, pak soudíme, že jde o velmi významné hodnoty, o jejichž uchování jest právnímu řádu pečovat. Proto právní řád, má-li skutečně vyhovovat potřebám občanstva a jich účinně hájiti, musí dbáti toho, aby právní jednání soukromníků konstituována byla způsobem právně nezávadným tak, aby žádná ze stran nedoznala újmy a aby jednání jednou uzavřené nebylo zvráceno. Máme-li na mysli důsledky, k nimž dochází za sporu, vzešlého z právně nedostatečného uzavření právního jednání, pak bude v zájmu právní jistoty třeba, aby při tvoření norem soukromníky spolupůsobil orgán, nadaný veřejnou vírou, který by každou ze stran uvaroval škodlivých následků a zaručoval, že právní jednání uzavírána budou svobodně, bez donucení, rozvážně a s uvědoměním si všech důsledků, jež zákon na uzavření právního jednání víže. V demokratickém právním řádě bude tento postulát o to zdůrazněn, že v důsledku principu svobody bude mít každý jednotlivec zájem na tom, aby ve sféře svých zájmů, začasť životních, byl co nejvíce chráněn a zároveň aby mohl svá přání a potřeby co nejvíce uplatnit. Sklon k expansi vůle bude mít každý o to větší, že jde zpravidla o právní jednání, týkající se soukromé a hospodářské stránky, každému nejbližší. Konflikt s potřebami druhého a tím vlastně celku, reagujícího na tuto expansi, bude proto prudší, než kdekoli jinde. V demokratickém právním řádě půjde tedy při tvorbě těchto individuálních norem soukromníků hlavně o to, jak zaříditi, aby zájmům jednotlivce bylo co nejvíce vyhověno a při tom aby nedošlo ke konfliktům se zájmy ostatních a celku. Jeví se proto spolupůsobilost orgánu k tomu zvláště způsobitelného při uzavření právních jednání s hlediska každé právní politiky žádoucí, v demokracii o to více, že asistence takového orgánu bude s to nejlépe vyrovnati podobné nežádoucí konflikty. V této činnosti jest hledati podstatu a charakter notáře, který jako veřejný orgán pečuje v podstatě o to, aby právní jednání

soukromníků ve sféře soukromoprávní byla uzavírána způsobem právně nezávadným. Při určitých jednáních, při nichž se zřetelem k celku nebo pro zvláštní povahu smlouvajících předepíše právní řád zvláštní solenní formu aktu notářského, jest tato spoluúčast notáře integrována do té míry, že notář vystupuje při nich jako tvůrce individuální právní normy, jsa k tomu delegován zákonem a stranou, která ho o převzetí úkonu požádá. I když však notář je především povolán k této normotvorbě, není záhodno omezovati jej toliko na tento obor, neboť takový orgán, jemuž zákon svěhuje úkony zvláště významné, jest jistě způsobilý i k tomu, aby občanstvu pomáhal jako zprostředkovatel a rádce v soukromoprávních záležitostech vůbec, pokud není dána příslušnost jiného orgánu. A to tím spíše, že právní řád má možnost uložit notáři všestrannou zodpovědnost a tím zaručiti legalitu jeho výkonu! Náš notářský řád ve většině svých paragrafů jest vlastně komplexem povinností, příkazů, podle nichž notář má úřadovati. V §u 5 našeho notářského řádu je legalita výkonu jeho zaručena všeobecně tím, že je mu uloženo, aby správně, přesně a svědomitě podle zákonů si počíнал, odpiral spoluúčast při jednáních zakázaných, podezřelých a předstíraných, a že stranám ručí za každou zaviněnou škodu. V ustanoveních o organizaci notářstva a v jiných ustanoveních ostatně jest takéž pečováno o to, aby notář svoji funkci vykonával svědomitě, podle zákona a tak, aby stranám žádná škoda vzejíti nemohla.

Princip dělby práce, který se uplatňuje plnou měrou i v právním řádě v organizaci jednotlivých funkcí státních, vede k tomu, že tvorby individuálních právních norem účastní se řada orgánů. Zprostředkující a prevenceční činnost notářova při uspořádání majetkových poměrů občanstva vede k tomu, že notář buďto sám právní normu na základě delegace zákonné i stranou mu dané tvoří nebo při její tvorbě soukromníky samými spolupůsobí ve směru shora uvedeném. V tom je v podstatě obsažena práce notářova. Tam pak, kde nedošlo k nezávadnému uspořádání právních poměrů mezi jednotlivci samými, nebo kde došlo k porušení takového uspořádání protiprávním zásahem jedné strany, nastupuje činnost soudcova. Soudci pak při jeho činnosti nalézací pomáhá advokacie potud, že pečuje o to, aby aspoň v zájmu strany jí zastupované snesen byl soudu bohatý skutkový základ; jinak lze o činnosti advokacie uvěsti, že stará se o to, aby volní sféra jednotlivcova nebyla omezena na úkor strany druhé a v mezích práva co nejvíce se mohla uplatnit. Náš denní život potřebuje činnosti všech těchto tří činitelů, a jest stěžejí rozhodnutí, který stav nad druhým prevaluje. Jisto je tolik, že v zájmu jistoty právní a pořádku ve věcech hospodářských, rodinných a sociálních je ochrana těchto stavů žádoucí stejně jako přesné vymezení jejich kompetence.

Bylo již řečeno, že problém demokracie při tvorbě individuálních právních norem jest vlastně problémem osob, na této tvorbě zúčastněných. Stav notářský jest si dobře vědom velké zodpovědnosti, kterou mu právní řád v zájmu udržení a vybudování právní jistoty a uchování hodnot občanstvem ukládá, při všech příležitostech uvědoměni si této zodpovědnosti prokázal a jest si jist tím, že ani v budoucnu nebude možno o této jeho víře a poctivé práci pochybovati.

Dr. Fr. Janátka:

Poslání a služba veřejného notáře.

Úprava de lege lata a de lege ferenda.

Ideové poslání veřejného notáře v právním státě, resp. v demokracii, bylo na tomto sjezdu již rozebráno a zhodnoceno.

Stručně vyjádřeno — veřejný notář je odborně vzdělaným a vycvičeným upraveným a veřejným osvědčovatелеm právních jednání a skutečností ve službách soukromých. On jest především povolán, aby upravoval soukromoprávní poměry a vztahy občanů navzájem mezi živými, na případ smrti i v důsledku smrti. Jeho místo je tudíž mezi stranami: on není rozhodčím (soudcem), ani zástupcem — on musí oběma stranám stejně raditi a je poučovati, řízení mezi nimi vésti, eliminovati vše, co je zákonem zakázáno, předstírání jen na oko, nebo jinak podezřelé, stranám objektivně vyložití obsah i důsledky úpravy, kterou uzavřítí zamýšlejí, přesvědčiti se, že jsou právně i fakticky způsobilé, že jednají svobodně a rozvážně, že na ně není činěn nátlak nebo že nejednají v omylu, že věci rozumějí a že s úpravou plně souhlasí a jí schvalují. Aby tato notářova úprava byla dokonalá, úplná, jednostranně nezrušitelná, hospodárná a plně vyhovovala nejen právním předpisům, nýbrž i skutečným potřebám občanstva, o to je postaráno požadavkem dlouholeté speciální odborné přípravy a praktické vycvičenosti notáře. Při tom notář musí zvýšenou měrou pečovat o osoby, jež samy nejsou s to dostatečně hájiti své zájmy a čeliti náporu silnějších, zejména o osoby nesvéprávné, osoby stížené různými vadami, o vdovy a sirotky, atd. Tato péče, tato poctivá práce a snaha notářů založila dobré jméno našeho notářství, na kterém ničeho nezměnily ani zločiny výjimečných jednotlivců, kteří zneužili důvěry občanstva k notářům a tak těžce se na našem stavu prohrášili. Neváhám opakovati, jak jsem prohlásil již asi před deseti léty při podobné příležitosti: dobrý notář je pravým pozeňháním pro celý okres, on je důvěrníkem občanstva, jeho rádcem i smířčím, jeho rozšafnost a autorita jest zárukou klidného vývoje soukromoprávních poměrů, který je zase hlavním předpokladem zdravého rozvoje hospodářského, sociálního i kulturního.

Již tato vnitřní, ideová náplň notářství je důvodem existence a řádného vybavení této instituce.

Notářské osvědčení úpravy, za uvedených předpokladů vzniklé, je veřejné, má nejvyšší průkazní moc, v určitých případech pak je i vykonatelné soudní exekucí. V tomto osvědčování a vykonatelnosti notářských listin přichází nám již druhý prvek, totiž výsostná moc, kterou stát notáři propůjčuje.

Podle toho vyplývá charakter a postavení notáře jako veřejného orgánu, veřejného funkcionáře ve službách soukromých. Jazykové nařízení č. 17/1926, vydané podle ústavního zákona č. 122/1920, prohlašuje notáře přímo za státní orgán (čl. 2) a tuto definici přejímá i nový notářský řád.

Při srovnání s ryze úředním charakterem soudce a ryzí svobodou povolání advokátského vidíme veřejného notáře právě uprostřed mezi oběma stavy. Jeho polouřední charakter, zdůrazněný státním jmenováním a dozorem nad řádným výkonem služby, jest zárukou přesného plnění jinak svobodného povolání notářů.

Přihlédneme nyní, jak je tato myšlenka provedena v našem zákonodárství. Kdežto téměř ve všech státech Evropy je notář výlučně povolán sepisovati

smlouvy mezi manžely, smlouvy darovací, smlouvy o nemovitostech včetně listin o hypotékárních úvěrech a zápůjčkách, a veřejné testamenty, a jest výlučným orgánem osvědčovacím (na př. v Německu, Bavorsku, Francii, Belgii, Holandsku, velkých kantonech Švýcarských, Španělsku, Portugalsku, Itálii, Řecku, Bulharsku, Polsku, ba i v Sovětském Rusku), náš zákonodárce zůstal v tomto směru na polovičnické cestě.

V historických zemích platí dosud notářský řád č. 75/1871, jenž působnost notáře dělí v tyto základní oblasti (§ 1):

1. sepisování a vydávání veřejných listin o prohlášeních a jednáních právních, jakož i o skutečnostech, z nichž někdo chce vyvoditi nějaká práva,

2. úschovu listin svěřených,

3. přijímání a vydávání peněz a cenných papírů.

K tomu přistupuje jako činnost dovolená

4. sepisování podání kterýmkoliv úřadům ve věcech nesporných a soukromých listin (§ 5),

5. pomocná činnost soudní (soudní komisařství) podle v platnosti zachované hlavy XIII. notářského řádu č. 94/1855, totiž osvědčovací úkony pozůstalostní, soudní odhady v řízení sporném i nesporném a soudní dražby, a to movitostí v řízení sporném i nesporném, nemovitostí však jen v řízení nesporném (§ 183).

Vedle této řádné, pravidelné působnosti setkáváme se ještě se součinností veřejných notářů v zastupování trestním (§ 39 trestního řádu), ve sporech (§§ 28 a 42 civ. řádu soudního) a při správcovství konkursním (§ 78 konk. ř.) a vyrovnacím (§ 33 vyr. ř.). Probírání této mimořádné působnosti notářů vymyká se však z rámce tohoto pojednání.

V zemích práva uherského jest funkce notářů upravena §em 20 zák. čl. VII/1886 zásadně stejně, v detailech však důsledněji.

Nyní vezměme jednotlivá speciální ustanovení, abychom mohli posouditi, v jakém rozsahu zákonodárce tuto působnost notářům vyhrazuje:

1. sepisování veřejných listin: obligatorní forma notářského spisu jest upravena především zákonem č. 76/1871, jehož nepřesné znění, lépe řečeno nesprávný výklad v nepříznivé nám praxi soudní fakticky obmezuje výlučnost této formy jenom na právní jednání, jež konají ve vlastním jméně slepí a za určitých okolností hluchí nebo němí. Pojem smluv svatebních jest prakticky velmi zúžen známým judikátem č. 166 z roku 1905, a poslední důvod, který formu notářského spisu při smlouvách mezi snoubenci preferoval před listinou soukromou, totiž použití privilegiované sazby poplatkové při poplatku reálním, odpadl v důsledku známého výnosu ministerstva financí z 23. března 1936 č. 58.462/35-V/16. Výnos ten, poškozující především i státní pokladnu, sice podle všeobecného právního přesvědčení odporuje zákonu, ale víme, že v praxi je takový výnos daleko účinnější než zákon, ježto podřízené instance jsou povinny se jím řídit, takže příslušné poplatkové věci k rozhodnutí Nejvyššího správního soudu o nezákonnosti tohoto výnosu vůbec nedojdou. Jest tu ovšem ještě velmi důležitý rozdíl smlouvy svatební ve formě notářského spisu proti takové soukromé postupní smlouvě pod podmínkou manželství (§§ 1264, 1266 o. z. p.). Na tuto okolnost však strany při uzavírání manželství zpravidla nepomýšlejí, a škody z ní plynoucí vyjdou v takových případech na jevo až dodatečně.

Kromě toho praxe téměř při všech smlouvách v cit. zákoně uvedených, ba i při smlouvách a prohlášeních dle zákona o společnostech s r. o. č. 58/1906 připouští pouhou solennisací listinu soukromé podle § 54 not. řádů tvrdíc nepsprávně, že k pojmu »hotová listina soukromá« (errichtete Privaturskunde) se nepožaduje, aby soukromá listina ta již byla také platnou.

2. V činnosti osvědčovací konkuruje notářům soud, ačkoliv činnost ta soud zbytečně zatěžuje a k vlastnímu výkonu úřadu soudcovského nepatří. Konkurence ta jest přímo nekalá, ježto soudní poplatky za osvědčování jsou daleko nižší než poplatky notářů a nerozlišuje se při tom, zda účastník jest nemajetný, či zda by mohl zaplatiti poplatky v plné výši podle tarifů notářských, takže ani moment sociální zde nepadá na váhu a ke škodě přichází i státní pokladna.

3. Soudní komisařství, pokud nejde o sídla sborových soudů, záleží zcela na libovůli soudních referentů. Avšak i v sídlech sborových soudů jest nárok na příděl pozůstalostí prolomen zásadou, že si strany mohou samy projednati pozůstalost, správně předložití soudu písemné výkazy. Že tato skutečnost má rovněž stinné důsledky pro státní pokladnu, jest všeobecně známo a nahlíží to i státní správa, avšak přece se neděje ani v tomto směru ničeho k nápravě.

4. Přidáme-li k tomu ještě naprosto nedostatečnou ochranu proti pokoutníkům, proti nimž staré ministerské nařízení č. 114/1857 zůstává prakticky úplně bezmocným, vidíme, že skutečně vylučná působnost veřejných notářů, ve které by ti to nenaráželi na konkurenci soudů, jiných stavů nebo pokoutníků, se rovná téměř nule.

Uherské právo, platné u nás dosud v zemích Slovenské a Podkarpatoruské, má v tomto směru ustanovení poněkud lepší (§§ 21 až 24 zák. čl. VII:1886), neboť lépe a přesněji definuje pojem smluv manželských (svatebních), dále u jiných majetkových smluv mezi manžely požaduje k platnosti právního jednání formu notářského spisu vedle případů u nás stanovených též při všech smlouvách, které se týkají nemovitostí, při smlouvách nájemních a pachtovních na dobu delší tří let, při cessích a vůbec při všech právních jednáních, jimiž jeden z manželů nebo snoubenců na druhého převádí vlastnictví nebo požívání nemovitosti z důvodu jakéhokoli, dále při všeobecných plných mocích mezi manžely neb snoubenci, a ze speciálních plných mocí mezi týmiž osobami, jde-li o zmocnění k převzetí směnečného závazku, zápůjčky, uznání dluhu, zcizení nebo zatížení nemovitosti, nabytí nemovitosti za úplatu a k bezplatnému zřeknutí se práva.

§ 21 pak připouští jako listinný důkaz toliko notářskou listinu při odevzdání, resp. přijetí věna a při listinách, jež manželé nebo snoubenci sobě navzájem vydají, má-li jich býti užito za důkaz proti třetím osobám. Solennisace jest připuštěna toliko u platných soukromých listin. Osvědčovací činnost soudu byla uherskému právu dříve neznáma, takže veřejný notář byl jediným osvědčovacím orgánem. Teprve po převratu byla tato osvědčovací činnost vyhrazena též soudům, takže v tomto směru se postavení veřejných notářů značně zhoršilo. Projednání pozůstalostí stranami samými jest uherskému právu neznámo a taktéž ochrana proti pokoutníkům jest mnohem lepší a účinnější. Nemůže býti sporu o tom, že tyto mladší uherské předpisy jsou daleko dokonalejší, než naše staré rakouské — a přece, jak dále se zmíním, mají býti unifikovány tyto horší rakouské

předpisy k dalším škodám našeho stavu, a zejména kolegů slovenských a podkarpatoruských. Tito kolegové naši jsou ovšem zase těžce postiženi konkurencí obecních a obvodních notářů, kteří na sebe strhli téměř veškeru soukromou agendu listinnou a provozují tuto nerušeně i proti ustanovení zákona.

Že notářství u nás za tohoto nedostatečného zákonného stavu nezakliklo, je jen důkazem životnosti ideí notářských a poctivé služby notářů těmto ideám, za což přísluší našim notářům uznání a dík.

Bohužel, vylíčený nedokonalý zákonný stav zapustil již v našem životě právním, politickém, společenském i hospodářském tak hluboké kořeny, že na směrodatných místech nenalzáme dost odvahy tuto polovičitost rázně odstraniti, jako se to stalo v poslední době na př. v Polsku, a zavésti obligatornost formy notářského aktu pro všecka důležitější právní jednání. Někde z nepochopení, jinde však vědomě, ba i úmyslně se poukazuje na to, že jde o pouhou formalitu. Že však forma notářského aktu má veliký význam materiální, plyne již ze srovnání náležitostí notářského aktu, o nichž jsem se zmínil jako o povinnostech notáře hned v úvodu. Platnost právního jednání při této obligatorní formě totiž nastupuje pouze tehdy, když byly splněny všechny velmi přísné materiální předpoklady (způsobilost stran k právu i k právním činům, vyloučení donucení nebo omylu atd.), již tím, že byla osvědčena identita stran, jakou poskytuje pouhé ověření podpisu.

Forma jest zde tedy další náležitostí perfekce právního jednání, stejně jako srovnalá vůle stran. Touto formou je **řádná součinnost kvalifikovaného právníka při uzavírání právního jednání** pcutd, že dřívější soukromá ujednání stran nemají sama o sobě platnosti a závaznosti. K perfekci dochází teprve tehdy, když zkušený a kvalifikovaný právník probral celá právní jednání se všech hledisek, vyloučil jakékoliv škodlivé okolnosti a vlivy a přesvědčil se, že tu není žádných nedostatků nebo vad, že projev vůle stran je dobře uvážen a že souhlas jich je opravdový. Takový předpoklad platnosti právního jednání je zárukou jeho poctivosti i zabezpečením proti budoucím sporům nebo pochybnostem, jež při bezformálnosti tak často vznikají.

V tomto směru bylo by jistě zajímavo porovnat, kolik sporů vzniklo z jednání bezformálních a kolik z oněch, jež byla **uzavřena** za spolupráce kvalifikovaných právníků, tedy jež byla uzavřena před notářem nebo při jejichž uzavření fungovali na obou stranách kvalifikovaní právníci.

Má tedy forma resp. spolupráce kvalifikovaného právníka při uzavírání právního jednání i preventivní význam proti přetížení soudů zbytečnými spory; hlavní význam formy tkví ovšem v jistotě, kterou poskytuje pro další právní vývoj, a v ochraně občanstva před všemi škodlivými důsledky ukvapenosti, nejasnosti, neúplnosti a jiných nedostatků a vad bezformálních úprav.

Nový notářský řád, jehož velmi zajímavým vývojem, zahájeným ještě za Rakouska počátkem tohoto století a po převratě ve svobodném státě obnoveným, se zde pro obmezenost času zabývatí nemohu, přejímá v zásadě úpravu dle **platného práva** v zemích historických, čímž poměry a postavení veřejných notářů v zemích Slovenské a Podkarpatoruské ještě více zhoršuje. Loyálně konstatuji, že osnova nového zákona nám přináší též různé výhody, na př. rozšíření vykonatelnosti notářského spisu na každou soukromoprávní povinnost, a aby hojnému používání této vykonatelnosti nebyla na závadu těžkopádnost formy, též značné

zjednodušení formálních předpisů omezením unitatis actus (§ 177), obmezením povinného převzetí aktovních svědků, připuštěním solennisace toliko u platných již soukromých listin, úpravou součinnosti kandidátů notářství při výkonu úřadu a j. Za tyto prospěchy, resp. úlevy, dlužno vzdáti dík zejména pp. ministerským referentům, v první řadě p. ministerskému radovi Mrštínovi, jenž dle sil svých se opravdu snaží, aby úprava notářství v novém zákoně byla moderní a dokonale vyhovovala potřebám občanstva i státu, dále pp. referentům z ministerstva unifikací, p. sekčnímu šefovi Dr. Schrotzovi a vrchnímu odborovému radovi Dr. Pražákovi, pp. universitním profesorům Dr. Horovi a Dr. Roučkovi, a konečně zástupcům našeho stavu, kteří při anketách a jiných jednáních neúnavně upozorňovali na důležitost řádné úpravy notářství a houževnatě bojovali pro zachování a rozšíření práv povolání i stavu notářského.

Srovnáme-li však celkově tyto prospěchy a úlevy s nevýhodami, které nám osnova přináší, zejména s dalším obmezením agendy veřejných notářů na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, a s finančními i jinými břemeny, které osnova na náš stav uvaluje, nemůžeme se ubrániti dojmu, že stát a vůbec rozhodující činitelé, ať již z ohledů politických či jiných, nesprávně a bezdůvodně favorisují stavy jiné před stavem veřejných notářů, svým vlastním státním orgánem.

Osnova nového notářského řádu není ještě úplně hotova, neboť při poslední poradě v ministerstvu spravedlnosti, která se konala již dne 17. února 1933, byla celá řada otázek vyhrzena nové anketě za přítomnosti p. ministra spravedlnosti. Tato anketa se však až dosud nekonala, ačkoliv od té doby již uplynulo tři a půl roku. Místo toho soustředila se práce na vydání t. zv. malé novely notářských řádů, k níž zavdaly podnět notářské zpronevěry a kampaň, která byla v důsledku jich proti našemu stavu rozpoutána. Tato malá novela obsahuje změnu názvu notářů v historických zemích na »veřejný notář«, všeobecné zvýšení notářských kaucí na jednotnou výši 50.000 Kč, novou přísnou úpravu agendy depositní, rozšíření ručení za škody, způsobené trestným činem notáře při správě deposit, a to zavedením podpůrného ručení blízkých osob notářových, jakož i jiných osob, které od notáře nabyly bezplatně jmění, a zřízením záručních fondů, které by sloužily k založení chybějících deposit, a v případě, že by úhrada jich nemohla být provedena ze jmění onoho veřejného notáře, osob za něho podpůrně ručících a konečně z výtěžků jeho uprázdněného notářského místa, též ke skutečné úhradě vzniklé škody, dále legální úpravu součinnosti kandidátů notářství při legalisacích, vidimacích, protestacích a ukonech soudního komisařství, dále zmocnění sboru notářů k uzavření závazných pojišťovacích smluv a zaopatření veřejných notářů a kandidátů, jakož i jejich vdov a sirotků pro případ smrti, invalidity a stáří, a konečně sloučení veřejných notářů v zemi Podkarpatoruské do notářské komory v Bratislavě. Pro úplnost poznamenávám, že ustanovení o věkové hranici notářů, která způsobila tolik obav, byla z této osnovy vypuštěna. Osnova prošla již meziministerským připomínkovým řízením a má být v nejbližších dnech předložena ministerské radě.

Třeba že část našeho stavu usiluje o to, aby tato osnova se zřetelem na celkové zájmy notářského stavu se stala co nejrychleji zákonem, přece já sám osobně nemohu se zhostiti určitých obav, že při samostatném uzákonění těchto dílčích předpisů, třeba že o naléhavosti jejich úpravy nemůže být sporu, bude

uzákonění celého notářského řádu zase značně odsunuto a zejména že při uzákonění tohoto těžko budeme se domáhati rozšíření a lepší úpravy práv, povolání i stavu notářského, jichž při junktimování s břemeny a povinnostmi v dílčí novelle nám ukládanými bychom spíše mohli dosíci.

Vracím se k osnově celého notářského řádu; vyhrazená místa, o nichž dosud nebylo dosaženo dohody, týkají se zejména prohlášení notáře za státní orgán, zrušení malých komor a zřízení velkých (zemských) notářských komor, úpravy úřadování po stránce jazykové a nároku notářů na pevný přiděl soudních komisí s vyloučením práva stran, aby směly si pozůstalost projednávatí samy, respektive své výkazy předkládaly přímo soudu obeitím notáře. Mám za to, že notářský řád mohl již být uzákoněn, byla pro to vhodná doba, avšak propásli jsme ji neústupností německých kolegů v otázkách prohlášení notářů za státní orgán, zrušení malých komor a v otázkách jazykových, tedy vesměs z obav německých kolegů v ohledu národnostním. Než těmito rekriminacemi věc nespravíme.

Nemohu samozřejmě detailně probíratí všechny změny, které osnova nového notářského řádu přináší, a pokusím se v následujícím stručně vytknouti jen hlavní úchyly od našeho dosavadního stavu.

Osnova má v úvodu šesnáct článků uvozovacích a přechodných. K těmto článkům přibude asi též článek o ochraně proti pokoutníkům, stejně jako byl v poslední době, pro odsunutí osnovy samostatného zákona proti pokoutnictví, vsunut obdobný článek do osnovy nového řádu advokátního. Poněvadž dle čl. I. se zrušují též zákon č. 76/1871 a obdobná ustanovení práva uherského, upravuje nově tuto věc článek IX. Proti všemu očekávání však nejen neposkytuje tento článek výlučnou činnost listinnou a osvědčovací při všech důležitějších právních jednáních notářům, jako je tomu v jiných demokratických republikách, nýbrž unifikuje toliko dosud platné předpisy, a to ještě způsobem restriktivním, škrtaje to, oč v kterém z obou zákonodárství bylo více. Tedy reformatio in peius. Nová jest pouze stylisace smluv svatebních, jimiž rozumí se smlouvy o majetkových právech a povinnostech, ujednané se zřetelem k manželství buď manžely nebo snoubenci nebo jedním z nich a osobou jinou, a mezi majetkové smlouvy mezi manžely byla vsunuta z uherského práva smlouva o postupu pohledávky. Nová úprava znamená tedy ochuzení slovenských a podkarpatoruských veřejných notářů o velmi podstatnou část výlučné agendy.

Vlastní notářský řád jest rozdělen ve dvě části, totiž o organizaci veřejného notářství a působnosti vůbec, a o úřadování notářů.

V oboru všeobecné působnosti bylo upuštěno od námi původně navrhovaného soukromého, resp. svobodného postavení notáře, které dosud hájí němečtí kolegové, a § 1 výslovně charakterisuje veřejného notáře (unifikace tohoto názvu má být provedena, jak jsem se zmínil, již t. zv. malou novelou) jako orgán státu, prohlašuje jej tudíž za nutný článek ústrojí státního, s čímž plně souhlasíme. K dosavadní úřední působnosti listinné, osvědčovací a depositní přiřazuje hned též soudní, resp. úřední komisařství.

§ 3 rozšiřuje vykonatelnost notářského spisu na každou soukromoprávní povinnost, při čemž podmínky vykonatelnosti zůstávají stejny jako dosud. Působnost dovolená dle §u 4 zůstává ve stejném rozsahu jako dle dosavadního §u 5.

V oboru místní působnosti zůstává vyhrazena otázka změny počtu notářů v některém obvodu krajského soudu nebo přeložení úředního sídla notáře, kterážto práva dle znění osnovy přísluší ministru spravedlnosti, a jest výjimečně připuštěno úřadování veřejného notáře i mimo obvod krajského soudu, a to při přejímání peněz a jiných cenných hodnot do úschovy a jejich ukládání nebo vydávání vůbec, při sepisování listin však jen, jde-li o listinu zřízenou v případě nouze v dopravním prostředku (lodí, železnicí, letadlem a pod.), nacházejícím se v území státním.

Způsobilost pro úřad notáře jest vázána přísnějšími podmínkami. Zejména jest prodloužena přípravná praxe právní na pět let, z níž praxe u notáře musí býti alespoň tříletá; jiná právní praxe (u advokáta, finanční prokuratury nebo soudu) se započítává pouze do doby jednoho roku, u státního zastupitelství jen do šesti měsíců, různé tyto praxe dohromady však nejvýše do doby dvou let. Notářem nemůže býti jmenován na určité místo žadatel, jestliže v onom místě působí jako notář, soudce nebo advokát osoba, která je se žadatelem v poměru, který by ji vylučoval z vykonávání moci soudcovské, jestliže u jediného tam sídlícího soudu působí nejvýše tři soudci (§ 9, lit. i). Nastane-li tento případ sňatkem u notáře již ustanoveného, zanikne tím úřad notáře (§ 23). Není dosud rozřešena otázka, kdo jmenuje notáře, zda prezident republiky, vláda, či ministr spravedlnosti jako dosud. Konkurs může býti vypsán také s podmínkou, že nově jmenovaný notář zajistí roční důchod svému předchůdci, jestliže tento se stal pro tělesnou nebo duševní vadu trvale nezpůsobilý zastávat úřad a nemá dostatečného jmění nebo důchodu k výživě své a své rodiny. Celá tato hlava jest proti nynějšíku podrobně zpracována, zejména pozitivní i negativní výpočet náležitostí pro jmenování notářů a případy, ve kterých úřad notáře zaniká.

Náměstky notáře ustanovuje komorní výbor, náměstky notářství trvale nebo dočasně uprázdněných (správce notářství) vrchní soud. Jest připuštěn i stálý náměstek, kterého ustanoví komorní výbor předem pro všechny případy a jehož občasně úřadování dlužno vždy toliko oznámiti komornímu výboru. Správce notářství může užívat vlastní pečeti a má vůbec všechna práva a povinnosti jako notář, zejména jest po dobu substituce též plnoprávným členem komory s právem hlasovacím.

Záruka notářská se zvyšuje všeobecně na 50.000 Kč, bez odstupňování podle velikosti jednotlivých notářských míst. K dosavadním způsobům záruky přistupuje možnost pojištění, dle stejného rozsahu a na stejnou výši. Za ustanovení o zárukách budou vsunuty předpisy malé novely o ručení za škody, jež by vznikly trestným činem notáře při správě deposit.

Stav notářský jest organisován v notářské komory; v obvodu každého vrchního soudu má býti jedna komora. Jak jsem se již zmínil, němečtí kolegové z národnostních důvodů zásadně trvají na dosavadních svých malých komorách. Pojem notářská komora nastupuje zde tudíž místo dosavadního názvu sbor notářů. Komory vykonávají svou působnost předsednictvem, které tvoří prezident a viceprezident, nebo dle ustanovení jednacího řádu několik viceprezidentů, dále komorním výborem, v němž vedle předsednictva musí býti nejméně šest členů a tři náhradníci (přesný počet jest vyhrazen jednacímu řádu), a konečně valnou hro-

madou. Zákon obsahuje přesné vylčení působnosti jednotlivých orgánů komory, vypočítává taxative činnost předsednictva a valné hromady, demonstrative pak činnost komorního výboru s generální klausulí, že témuž přísluší vše, co není výslovně přikázáno orgánům jiným. V komoře i komorním výboru připuštěno zastoupení zájmů kandidátů notářství jejich důvěrníky, ovšem s hlasovacím právem obmezeným jen na určité případy. Příčí-li se usnesení nebo opatření notářské komory nebo jejího orgánu zákonu, může je ministr spravedlnosti buď na základě dozorčí stížnosti nebo i z moci úřední zrušiti nebo zastaviti.

Osnova, která vznikla před zřízením Stálé delegace notářských komor, má již povšechná ustanovení o výkonném výboru notářských komor a o sjezdech notářů, která v důsledku ustanovení Stálé delegace budou pravděpodobně přepracována podle nabytých zatím zkušeností.

Dozor na notáře a kandidáty notářství přísluší především komornímu výboru, jenž může udělovati pořádkové tresty, totiž písemné napomenutí, písemnou výstrahu a pořádkovcu pokutu do 10.000 Kč pro notáře, do 2.000 Kč pak pro kandidáta. Do usnesení o pořádkovém trestu připuštěn rekurs k vrchnímu soudu (§ 62.) Právoplatné nálezy komorního výboru jsou vykonatelný soudní exekucí.

Na úřadování notářů a komorních výborů dolihází ovšem také prezident vrchního soudu a v nejvyšší instanci ministr spravedlnosti, v oboru soudního (úředního) komisařství kromě toho též soud či úřad, jenž věc přikázal notáři, a nadřízené instance onoho.

Revisi musí komorní výbor dáti provésti u každého notáře alespoň ve dvou letech, je-li třeba i častěji. Vzdálení se notáře z úředního sídla vyžaduje povolení komorního výboru, jde-li o věc povolání, na dobu delší deseti dnů, a jde-li o věci mimo povolání, na dobu delší osmi dnů; v posléze zmíněném případě musí si notář ustanoviti náměstka. Dovolenu až do tří měsíců v kalendářním roce povoluje komorní výbor, až do šesti měsíců vrchní soud, na delší dobu ministr spravedlnosti. Další úleva jest dána pro soudní prázdniny, ve kterých se může notář mimo své povolání vzdáliti na dobu až čtrnácti dnů, aniž by si vyžádal dovolenu a ustanovil náměstka, jestliže soudní notář převezme povinnost zastupovati jej po tuto dobu v nutných případech a ohlásí to komornímu výboru a vrchnímu soudu.

Nově se zavádí kvalifikace notářů a kandidátů, kterou uděluje zvláštní kvalifikační komise složená z presidenta nebo vicepresidenta komory a dvou členů nebo náhradníků komorního výboru. Do udělené kvalifikace jest možná stížnost ke komornímu výboru, který rozhodne konečně. Před rozhodnutím o kvalifikaci kandidátů mají býti slyšeni důvěrníci kandidátů.

Velmi podrobně jest propracováno právo kárné (celkem 46 §§). Nepodařilo se nám ovšem prosaditi autonomii a zřídit si vlastní kárnou radu, jakou mají advokáti. Kárný čin jest charakterisován termínem »přečin«, a dopouští se ho notář, který poruší povinnosti svého povolání nebo který se chová nebo jedná, vykonávaje své povolání, nebo mimo ně, tak, že je to na újmu cti a vážnosti stavu, ačli nejde v obou případech o pouhou nepořádnost. Kárnými tresty pak jsou: písemná důtka, peněžitá pokuta od 1.000 Kč do 25.000 Kč, dočasná suspense nejdéle na jeden rok, a trvalá suspense. Kárné přečiny se promlčují v pěti letech,

byla-li škoda z nich vzešlá úplně nahrazena a nedopustil-li se potrestaný ve lhůtě promlčecí žádného kárného činu. Jde-li však o čin trestný, nemůže promlčení kárného přečinu skončit před promlčením onoho. Další ustanovení jsou rázu formálního a jednájí o kárné radě, kárném žalobci, důvodech vylučujících, příslušnosti a o řízení, včetně řízení opravného a mimořádných prostředků, totiž obnovy a navrácení v předešlý stav.

Kandidátům notářství přiznána legální účast na vedení notářské agendy v dosti značném rozsahu. V důsledku toho jsou přesněji upraveny podmínky zápisu do seznamu kandidátů, slib kandidátů a legitimace pro ně. Dovolena nebo doba povinného vojenského cvičení až do jednoho měsíce, nemoc pak až do tří měsíců v jednom kalendářním roce se započítávají do praxe. Proti odepření zápisu, jakož i proti výmazu ze seznamu kandidátů notářství jest připuštěn rekurs k nejvyššímu soudu. Nově jsou zařazeny do notářského řádu též předpisy o notářské zkoušce.

Notářské archivy budou zřízeny u vrchních soudů a mohou býti vedeny notářskými komorami, ovšem budou-li s tím komory souhlasiti a nařídí-li to ministr spravedlnosti.

Ustanovení společná jednájí o lhůtách, nákladech vyhlášek, osvobození komor a jejich orgánů od poštovního a od kolků a poplatků, jakož i o podpůrném užití zásad řízení správního.

V druhé části, o úřadování notářů, dlužno vytknouti zejména tyto změny:

Proti dosavadnímu §u 33 not. ř. může notář sepsati veřejnou listinu i ve věci, ve které působil dříve jako advokát, soudce nebo plnomocník, nebo jest dosud plnomocníkem některé strany, jestliže všichni účastníci s tím v listině výslovně souhlasí.

Otázka jazyková při úřadování se stranami jazykové menšiny není dosud definitivně rozřešena.

Nově jest zavedena možnost vydati prvopis notářské listiny účastníkům, jestliže táž obsahuje jednostranné právní prohlášení (s výjimkou vykonatelných spisů nebo posledních pořízení) nebo jestliže podle obsahu mají právní účinky nastati v cizozemsku a všichni účastníci s vydáním souhlasí (Brevet akt.)

Unitas actus jest výslovně předepsána toliko pro smlouvy dědické, vzájemná poslední pořízení a smlouvy, které sjednávají osobně slepí nebo hluchoněmí. Jinak jest dána možnost sepsati notářskou listinu s účastníky bydliště nebo pobytu v obvodech různých notářů i před různými notáři, na různém místě a v různém čase tak, že druhý notář pokračuje na listině prvního notáře. Spis takový uschovává a snímky z něho vydává první notář.

Solennisace jest připuštěna toliko tehdy, není-li k platnosti právního jednání zapotřebí notářského spisu. Za podmínek §u 3 jest solennisovaná listina i vykonatelná.

Při zjišťování totožnosti jsou dány úlevy, a to i při notářských spisech. Vedle dosavadního způsobu osvědčení totožnosti stačí k tomu účelu též veřejná legitimace s podobenkou a ověřeným podpisem majitele nebo osvědčení o totožnosti osoby vydané notářem, je-li k němu upotřebeno podobenky s podpisem notářsky ově-

řeným. Povinné přibírání svědků úkonu jest omezeno na tyto případy: dvou svědků jest třeba při sepsání notářského spisu o posledním pořízení a dědické smlouvě, nebo je-li strana slepá, hluchá nebo němá. Jednoho svědka dlužno přibrati, neumí-li strana psáti a čísti, nebo nezná-li strana jazyka, ve kterém se spis sepisuje. Místo svědků může býti přibrán druhý notář. Notář ovšem může žádati i v jiných případech, aby si strany přibraly svědky, a nedají-li k tomu souhlas, může to poznamenati ve spisu.

Pokud se týče vlastností svědků, byl učiněn kompromis mezi oběma notářskými řády a věc upravena totožně s osnovou občanského zákoníka, vypracovanou superrevisní komisí. Svědkové musí býti aspoň 18 let staří a alespoň jeden z nich musí umět čísti a psáti. O vyloučení určitých osob ze svědeckví při spisu byly zachovány dosavadní předpisy.

Pro poslední pořízení zavedena jednotná forma notářského spisu, nikoliv protokolu jako dosud, čímž také odpadá dosavadní rozdíl mezi soukromým posledním pořízením, sepsaným veřejnou listinou podle §u 67 not. řádu, a pořízením, sepsaným ve formě notářského protokolu podle §§ů 70 až 73 not. řádu postaveným na roveň pořízení soudnímu. Úprava ta učiněna ve shodě s osnovou občanského zákoníka, jež stanoví proti soukromým testamentům veřejné testamenty a dělí je na soudní a notářské.

Mezi úkony osvědčovací zařazeno vedle dosavadních osvědčení z uherského práva též osvědčení, že více prvopisů spolu souhlasí, a pro styk s cizinou a jen s účinky pro ni osvědčení místopřísežného prohlášení o právních skutečnostech, poměrech a stavech, jakož i projevů osob o událostech a přibězích neb ohledání věci a zjištění jejího stavu, je-li třeba toho k zachování práv strany v cizině. Ve společných ustanoveních jest dána možnost, aby protokoly o legalisacích a protestacích byly nahrazeny zápisem do příslušných rejstříků.

Při vydávání dalších snímků stačí, není-li k tomu dáno svolení již v původním notářském spisu, stranami podepsaný záznam na původním spisu nebo ověřené prohlášení stran.

Úschova peněz a cenných hodnot jest nyní upravena zvláště v dílčí novele, a jest vedena hlavně zásadami, aby byla zjištěna kontrola deposita ihned při převzetí, by všechna deposita, jež nemají býti podle své povahy ihned vydána, byla uložena u peněžních ústavů, a aby strany mohly stále kontrolovati osud deposit.

Dobrovolné odhady a dražby může notář prováděti i bez příkazu, a to podle předpisů platných o tom pro soudy a se stejným účinkem.

Nárok na agendu pozůstalosti není dosud definitivně určen. Podle posledního znění osnovy mají býti pozůstalosti zásadně příkazovány notářům k projednání, při čemž však bylo ponecháno právo stran předložiti soudu písemné výkazy. Toto právo musí strany uplatniti vůči soudu do 15 dnů po tom, kdy byly uvědomeny, že je věc příkazována notáři. Hodnota bezplatných úkonů zvýšena z dosavadních 200 Kč na 1.000 Kč.

V poplatcích notářských upraveno zprostředkování komorního výboru, jehož rozhodnutí, vydané na souhlasnou písemnou žádost notáře a strany, je konečné a vykonatelné soudní exekucí.

Tím bych stručně vyčerpал výpočet hlavních změn v novém notářském řádu.

Znova opakuji, že notářovo úřadování jest upraveno opravdu do nejmenších detailů, vysokou kaucí a přísným dozorem nad přesným plněním těchto předpisů pak je v nejvyšší míře dbáno o to, aby občanstvo ani stát nedoznaly z působení notářů žádné újmy.

Jaké proto bylo naše překvapení, když v roce 1934 jsme si opatřili tehdy vydanou novou osnovu řádu advokátního, v jejímž §u 8 jest jako povolání advokátcvo výslovně vytčeno též **sepisovati listiny**. Zákonná osnova výslovně užívá termínu advokát jest **povolán** ... sepisovati listiny, ačkoliv listinnou agendu v notářském řádu přikazuje notářům termíny jinými, totiž notář je **ustanoven**, aby sepi-soval a vydával veřejné listiny (§ 1), a k sepisování listin soukromých jest toliko **oprávněn**. (§ 4.) Jest zřejmo, že slova »sepisovati listiny« byla do §u 8 advokátního řádu vsunuta teprve dodatečně, poněvadž logicky tam nepatří. Není přece možno, aby zákonodárce propůjčoval jednomu stavu jako jeho povolání nějakou činnost, aniž by její výkon a předpoklady ani v nejmenším nenormaloval, kdyžť jinému stavu, jehož příslušníci musí míti stejnou odbornou theoretickou i praktickou průpravu, předepisuje k výkonu téže činnosti tak přísné podmínky a kautely. Všeobecná oprávnění sepisovati listiny, bez omezení na soukromé listiny jednostranné, odporuje ihned dalšímu §u 9 osnovy advokátního řádu, podle kterého nesmí advokát převzít zastupování ani udílet rady, jestliže v téže věci zastupoval stranu druhou, nebo jí udílel právní radu, a je-li tu rozpor zájmů. Tento rozpor zájmů jest ovšem u každého právního jednání dvoustranného, tedy u každé smlouvy.

Upozorňovali jsme opět na tuto anomálii, avšak namítá se nám, že advokáti listiny sepisují, že v tom přece nelze shledávat pokoutnictví, a že bychom se svými požadavky v parlamentu ničeho nepořídili. Tedy argumenty jistě slabé, ale výstižné důsledky oné polovičaté úpravy, k jejímuž radikálnímu odstranění již nenalzáme nikde odvahy ani chuti.

Myslím, že by se na daného stavu věci dalo naléztí kompromisní řešení aspoň v tom směru, že by advokát mocí svého povolání byl oprávněn sepisovati soukromé listiny, a to jednostranné vůbec, dvoustranné však jen tehdy, když i druhá strana je zastoupena jiným advokátem nebo notářem. I tato výhrada vyžadovala by ovšem přesné zákonné úpravy této činnosti.

Resumuji-li celý stav věci, nemohu než opakovati resoluci, která již byla přijata na odborovém sjezdu notářů při prvním sjezdu právníků států slovanských v Bratislavě dne 8. září 1933, a požadovati, aby bylo notářství u nás vybudováno jako výhradný státní orgán listinný a osvědčovací pro úpravu soukromoprávních poměrů a vztahů mezi občany navzájem, a k tomu účelu aby byla zavedena nucená forma notářských listin pro všechna důležitá jednání, aby notářům byly přikázány právní úkony nesporného řízení jak ve věcech pozůstalostních, tak i ve věcech dobrovolných odhadů, dražeb, zkoumání poručenských účtů a pod., aby vykonatelnost notářských listin byla rozšířena na každou soukromoprávní povinnost, aby tato vykonatelnost byla za podmínky vzájemnosti připuštěna i ve styku mezistátním, aby nárok notářů na zákonitou odměnu byl náležitě chráněn, aby při jmenování notářů byla zaručena nestrannost a poskytnuta ochrana notářského dorostu i stavu proti nežádoucím přestupům z cizích praksí, aby pojme-

nování notář bylo vyhrazeno pouze veřejným notářům, zákonem bylo chráněno a bylo zakázáno užívati tohoto titulu orgánům jiným, a aby listinná agenda osob, které nemají stejného odborného vzdělání a neposkytují stejných záruk jako veřejní notáři, pokoutníků jakéhokoliv druhu, byla řádným zákonem zcela vyloučena.

V. Macas:

Autonomní pensijní pojištění notářské

Účelem těchto několika mých slov jest seznámiti vás povšechně se snahami spolku československých kandidátů notářských v oboru sociálního pojištění.

Před dvěma lety ujal se spolek náš znovu zapadlých dobrých myšlenek starších pracovníků v oboru autonomního pojištění, jmenuji notáře Jaroslava Podlipného z Brna, předčasně zemřelého Dr. Václava Svobodu z Prahy a Dr. Františka Salamona ze Šamorýna.

Často ve svých schůzích debatovali jsme o možnostech a způsobu zaopatření našich vdov a sirotků, neboť prosebné dopisy našich příslušníků, žádajících sebe menší podpory, líčící někdy strašlivé katastrofy, způsobené úmrtím živitele rodiny, daly nám více než dosti látky k přemýšlení, tím spíše, když naše pranepatrné spolkové prostředky nedovolovaly a nedovolují poskytovat více než nuzácké almužny.

Přišel zákon čis. 26/29 o všeobecném pensijním pojištění, který uvítali jsme s radostí proto, že alespoň nám a našim příslušníkům zaručil existenční minimum v případě neštěstí. Zákon toto stal se pak podkladem pro naši práci na pojištění autonomním.

Výsledky tohoto našeho snažení předložili jsme před několika měsíci ve formě návrhu na zřízení »pensijního ústavu veřejných notářů a veřejných notářských kandidátů republiky československé«.

Návrh tento byl stálou delegací notářských komor v zásadě přijat.

Jako každá nová věc, tak i tento náš návrh nedošel plného uspokojení u všech příslušníků stavu.

Je to konečně docela pochopitelné, neboť při tak veliké různosti poměrů majetkových a rodinných jednotlivých členů, není ani možno všem úplně vyhovětí. Naše autonomní pensijní pojištění jest vybudováno na principu kolektivním, jako ostatně všechna takováto pojištění, kde každý jednotlivý účastník musí svoji vlastní individualitu, svoje vlastní zájmy, podříditi celku. Není možno činiti pro jednotlivce výjimek, jest třeba měřiti všem stejně.

A právě vzhledem k různorodosti jak majetkové, tak zejména i věkové, a vzhledem k často diametrálně se lišícím možnostem výdělkovým, nemohli jsme při vyměřování příspěvků a tím také důchodů tyto difference respektovati a museli jsme bezpodmínečně zachovati jednotnost důchodů a jednotnost příspěvků, a setrvati na zásadě: jak dlouho kdo bude příspěvky platiti, takový bude mítí důchod on sám nebo jeho rodina.

Jedinou výjimku museli jsme učiniti pro dobu přechodnou, pro pojištění mimořádné, o kterých zmiňuji se dále.

V poslední době vlivem mnoha faktorů pozorujeme, že i v našem stavu stále zmenšuje se možnost výdělková a tím tedy možnost získání takových kapitálů pro každého jednotlivce, abychom v případě své nezpůsobilosti k výdělku byli dostatečně zabezpečeni a aby v případě našeho úmrtí byly dostatečně zabezpečeny naše rodiny.

Pozorujeme také, že v poslední době častěji a častěji opouští naše řady příslušníci v nejlepším věku, zanechávajíce rodiny buď úplně bez veškerých prostředků anebo s prostředky tak nepatrnými, že nemohou zaručiti jim ani nejskromnější živobytí. Snad jsou toho příčinou následky po přestálých útrapách světové války, snad daleko intenzivnější tempo životní, které lidské stroje mnohem rychleji opotřebovává, než tomu bylo v dobách dřívějších.

A při tom dnešní generace notářská, vyjímaje nejmladší příslušníky, jest bez jakéhokoliv zajištění, neboť zákon č. 26/1929 o všeobecném pensijním pojištění se na ni nevztahuje.

A právě pro tuto generaci, která nad to je plnou měrou účastna všech nevýhod plynoucích z hospodářské tísně, má navrhované pojištění notářské nesmírný význam. Pro ni bude jediným zdrojem důchodu, stane-li se živitel rodiny výdělků neschopným anebo ztratí-li rodina svého živitele vůbec.

Pro nás nejmladší generaci - kandidáty notářství a mladé notáře, kteří spadáme již v rámec pensijního pojištění všeobecného, bude mít naše samostatné pojištění význam nemenší, arciž ve funkci nadlepení důchodů plynoucích z pojištění všeobecného.

Mám na mysli zejména odstranění karenční doby pětileté pro důchod vdovský a sirotčí v pojištění autonomním a zvýšení celkem nepatrných počátečních nároků z pojištění všeobecného.

Při této příležitosti zmiňuji se ještě o zákoně č. 148/1925 o pojištění osob samostatně výdělečně činných.

Tento zákon, ač téměř 12 let starý, nebyl dosud proveden a sotva kdy alespoň v dosavadní formě proveden bude, neboť není k tomu dostatek prostředků.

Bude naší snahou v budoucnosti pro případ, že by pojištění samostatně výdělečných osob bylo přece jenom provedeno, abychom z tohoto pojištění buď vůbec byli vyjmuti, anebo aby alespoň ony nároky, kterých získali jsme si dlouholetým členstvím u všeob. pensijního ústavu do tohoto pojištění byly převedeny a nám zachovány.

Abyste samostatné pojištění naše mohlo být uvedeno v život, jest bezpodmínečně třeba, aby sankcionováno bylo zákonem, jednak z důvodu, že bez ustanovení zákonného alespoň rámcového jest velmi pochybným, zda pravomoc Stálé delegace notářských komor a tím jednotlivých komor sahá tak daleko, že mohly by se usnésti na závazném pojištění pro všechny své členy, jednak z důvodu ustanovení zákona č. 226 z r. 1936 (novela zákona o přímých daních), kterým doplňuje se § 174 původ. zákona č. 76 z r. 1927, novým odstavcem, který vzhledem k enormní důležitosti pro naše pojištění cituji doslovně:

»Od rentové daně jsou osvobozeny:

h) dávky a důchody založené na pojištění příslušníků samostatných povolání (jejich vdov a sirotků) pro případ invalidity a stáří, usneseném orgánem zájmové samosprávy, pokud toto závazné usnesení opírá se o zákon.«

Že toto ustanovení daňové novely, bez kterého by naše autonomní pojištění nebylo vůbec myslitelné, stalo se zákonem, máme co děkovati neúnavnému úsilí představitelů stavu advokátního, zejména Dra Bedřicha Nováka, což zde rád a po pravdě konstatuji.

Příslušný návrh rámcového zákona pro naše pojištění jsme připravili a ve formě připomínek k tak zvané malé novele k notářskému řádu předložili ministerstvu spravedlnosti, které celý text našeho návrhu pojalo do vládního návrhu novely.

Bohužel ustanovení o věkové hranici bylo v posledním okamžiku bez naší ingerence změněno a pro odpor stavu proti této změně nebyla tato novela v parlamentě projednána současně s novelou k advokátnímu řádu, jak jsme doufali. Novela advokátní, jak jest všeobecně známo, stala se skutkem zákonem č. 144/1936.

Tím činnost pensijního ústavu notářského byla opětně oddálena a jistě jen ku naší škodě a doufám pevně, že v nejbližší době najde se schůdná cesta pro obě strany a že k uzákonění novely dojde co nejdříve.

V krátkosti dovoluji si podati hlavní zásady našeho pensijního pojištění.

Jak již shora řečeno, zavádí se pro přechodnou dobu pojištění dvoje, a to:

1. mimořádné,
2. řádné.

ad 1. mimořádné především pro příslušníky stavu, kteří v den 1. ledna 1936 byli starší 60 let, a v druhé řadě pro příslušníky sice mladší, kteří však nemají nároků na důchod invalidní a vychovávací z pojištění řádného, jelikož nezískali předepsanou 5letou karenční dobu pro pobírání těchto důchodů v pojištění řádném stanovenou.

ad 2. řádné pro všechny ostatní.

Pojištění řádné.

Předmětem pojištění jest:

1. důchod invalidní a starobní,
2. důchod vdovský,
3. sirotčí a vychovávací.

Nárok na důchod invalidní napadá, stane-li se notář nebo kandidát notářství trvale nezpůsobilým k výkonu svého povolání a je-li nepřetržitě alespoň 5 let členem ústavu.

Starobní důchod přísluší členům, kteří dosáhli 70. rok svého věku, dnem, kdy přestali svůj úřad vykonávat.

Důchod invalidní a starobní skládá se ze základní části ročních 6.000 Kč a z částek zvyšovacích 300 Kč ročně za každý dokončený příspěvkový rok.

Zvyšovací částky nepřináleží kandidátům, nýbrž pouze notářům.

Invalidní a starobní důchod zvyšuje se ještě o výchovavací příspěvek za každé dítě pojištěnce, které by v případě úmrtí pojištěnce mělo nárok na důchod sirotčí.

Tento důchod výchovavací rovná se co do výše důchodu sirotčímu.

Důchod vdovský:

náleží vdově po notáři a kandidátu notářství ihned bez jakékoliv karence, vyjímajíc mimořádné případy v návrhu blíže uvedené (zemře-li manžel do 6 měsíců ode dne sňatku a nejde o úraz a není zde dětí, trestný čin atd.).

Důchod vdovský skládá se také ze základní částky 6.000 Kč ročně a z částek zvyšovacích 100 Kč za každý dokončený příspěvkový rok.

Vdovy po kandidátech nemají nároku na částky zvyšovací a další podmínkou nároku na vdovský důchod jest, že kandidát byl zapsán do seznamu kandidátů po dobu alespoň tří let.

Důchod sirotčí:

Nárok na tento důchod má každé dítě po zemřelém členu ústavu, které je mladší 18 let; studuje-li a nebo je-li v důsledku duševní nebo tělesné vady neschopno samo o sebe se starati, může tento důchod pobírat až do svého 24. roku.

Důchod sirotčí skládá se opět ze základní části 2.000 Kč ročně a z částek zvyšovacích 50 Kč za každý dokončený rok příspěvkový.

Nárok na částku zvyšovací nemají sirotci po kandidátech notářství.

I zde platí jako předpoklad pro tento důchod, že zemřelý kandidát notářství byl zapsán alespoň tři léta jako kandidát v seznamu.

Úhrada důchodů:

Jsou to především pojistné měsíční příspěvky.

Zde musíme rozlišovat pojištění normální a dobu přechodnou.

Toto rozlišení bylo třeba zavést, neboť zvýšeným příspěvkem pro notáře starší vyrovnávají se alespoň částečně zvýšené nároky těchto starších notářů, resp. jejich příslušníků.

A. Normální pojistné:

a) notáři 260 Kč měsíčně,

b) kandidáti notářství:

1. 20 Kč měsíčně v prvních třech letech členství,
2. 40 Kč měsíčně v dalších třech letech členství,
3. 60 Kč měsíčně pro všechny ostatní.

c) kandidáti notářství — samostatní substituti — úřadující na vlastní účet:

1. 100 Kč měsíčně v prvních 6 měsících samostatné substituce,
2. 160 Kč měsíčně všichni ostatní.

B. Pojistné pro přechodnou dobu:

a) Notáři, kteří v den 1. ledna 1936 dosáhli:

1. 50. rok svého života 275 Kč měsíčně,
2. 55. rok svého života 320 Kč měsíčně,

b) Kandidáti notářství, kteří v den 1. ledna 1936 vykazují notářské nebo jiné do notářské započitatelné praxe:

1. nejvýše 3 leta 20 Kč měsíčně,
2. nejvýše 6 let 40 Kč měsíčně,
3. ostatní 60 Kč měsíčně.

Přípojištění:

Každý řádný člen má možnost shora stanovené důchody si zvýšiti až o jednonásobek, při čemž ovšem bude povinen platiti poměrně zvýšené příspěvky.

Pro tyto zvýšené důchody zavedena karenční doba:

a) pro důchod invalidní 5letá,

b) pro důchod vdovský, sirotčí a výchovavací 3letá.

Tolik zhruba o pojištění řádném.

Aby zabezpečeni byli příslušníci stavu, kteří nebudou při zavedení pojištění účastni pojištění řádného, t. j. takové osoby, které dnem 1. ledna 1936 dosáhly 60. rok svého věku, zavádí se

pojištění mimořádné:

V zásadě pro pojištění mimořádné platí tytéž předpisy, jako pro pojištění řádné, ovšem s těmito obměnami:

Důchody jsou jednotné, pouze základní, bez přírážky dle počtu příspěvkových let.

Důchod invalidní a starobní činí 1.000 Kč měsíčně.

Důchod vdovský 500 Kč měsíčně.

Důchod sirotčí (výchovavací) 150 Kč měsíčně pro každé dítě, nejvýše 300 Kč měsíčně.

Pro důchod invalidní a starobní neplatí 5letá karenční doba.

Zvýšení důchodu až o jednonásobek nemá místa, každý jednotlivec však může si složením uhrazovacího kapitálu dle zvláštních individuálních propočtů své nároky zvýšiti.

Pro toto pojištění platí 2letá karenční doba. Nastane-li pojistný případ v této lhůtě, složený kapitál se vrátí.

Způsob úhrady těchto důchodů děje se v prvé řadě jako u pojištění řádného příspěvky.

Tyto příspěvky činí u členů dosáhnuvších v den 1./I. 1936:

60 let		375 Kč měsíčně,
65 let		400 Kč měsíčně,
70 let		450 Kč měsíčně,
75 let		500 Kč měsíčně.

Nedostačí-li tyto příspěvky na úhradu všech nároků plynoucích z pojištění mimořádného a nestačí-li ani k tomuto účelu použité úrokové přebytky z plánovaného garančního fondu, stane se úhrada ze zvláštní procentuální přírážky k pojistným příspěvkům jak u členů řádných, tak i u členů mimořádných, kteréžto přírážky budou pro ten který rok předem stanoveny.

Pojištění mimořádné vztahuje se pak i na řádné členy ústavu, avšak jenom pokud se týče důchodu invalidního a starobního a pokud jejich důchod z pojištění řádného nedosáhne minimální výše měsíčních 1.000 Kč (osoby, které se stanou invalidními ve lhůtě 14 let po zavedení pojištění).

Při pracování návrhu našeho pojištění přidrželi jsme se hlavně vzoru zákona o všeob. pens. pojištění č. 26 z r. 1929 a jeho novely č. 117 z r. 1934, při čemž jsme přihlíželi k zákonu o autonomním pojištění notářů rakouských (zákon č. 317/26 a novela jeho č. 70/34) a dále pojištění notářů maďarských daného min. nařízením č. 1700/31).

Vzoru maďarského použili jsme zejména při pojištění mimořádném, které zčásti založeno jest na principu rozvrhovacím, t. j. že úhrada důchodů, pokud nebude kryta běžnými příspěvky, stane se rozvrhem na všechny účastníky.

Při sestavení návrhu pojištění a zejména při pojistně-matematických propočtech kladli jsme hlavní váhu na důchod vdovský, který jest pro naše poměry nejdůležitější.

Proto také stanovili jsme základní roční důchod vdovský stejnou částkou jako u důchodu invalidního (starobního).

Jak u pojištění rakouského, tak i u pojištění maďarského a konečně i u všeob. pojištění čl. činí důchod vdovský pouze polovinu důchodu invalidního a poněvadž dle pojistně-matematických zásad důchod vdovský jest nepoměrně dražším, než důchod invalidní, může býti v těchto pojištěních při stejném příspěvku tento invalidní důchod poskytován poměrně vyšší částkou, než jest tomu v našem případě.

Návrhy pojištění vypracovány byly na základě všeobecných pojistně-matematických zásadách, při čemž ovšem byla uvažována určitá korektura při invaliditě, neboť nelze srovnávat možnost invalidity u příslušníků stavu notářského s povoláními jinými.

Určitá mez opatrnosti ovšem i zde musila býti zachována.

Základní čísla pojistně-matematická propočítána byla dle sčítání lidu z roku 1930, tedy dle nejnovějších dat, přesto jest odůvoděna naděje, že celkově probíhati bude pojištění naše trvale daleko příznivěji, než jak jest početně předpokládáno a že potřebné rezervy a fondy vytvoří se daleko rychleji a že bude možno pojištění toto novelisovati v krátké době samozřejmě ve prospěch pojištěnce.

Podotýkám, že takováto novelisace stala se u nás u všeob. pens. pojištění po 5 letech zákonem č. 117/1934 a v Rakousku pak po 8 letech po vydání přísl. zákonů pojišťovacích.

Vyskytly se námitky, že námi navrhované pojištění jest příliš drahé, že důchody poskytované jsou příliš malé a neodpovídají životnímu standardu příslušníků stavu.

Opodstatněnost těchto námitek do jisté míry uznávám, alespoň pokud dotýče se životního standardu, avšak nesmíme zapomínati, že svým členům nemůžeme poskytovat na důchodech více, než sami na příspěvcích a ostatních příjmech obdržíme, — neboť celý podnik by hned na počátku byl podnikem kridatářským.

Musíme si dále uvědomiti, že začínáme s úplně holýma rukama, bez jakékoliv pomoci, bez fondů a bez darů.

Nedovoláváme se pomoci ani státu ani kohokoliv jiného, chceme a musíme dobrou a zdravou věc vybudovati si zcela sami bez cizího přispění.

Proto na začátku nesmíme býti neskromní.

Fondy, se kterými jiná pojištění pracují, musíme si sami nashromáždit a obezřetnou správou upevniti a rozmnožiti.

U pojištění rakouského, které, jak již řečeno, bylo zavedeno v roce 1926 obligatorně, nashromáždily se během trvání pojištění značné fondy a rezervy,

z kterých dle výroční zprávy rakouského pensijního ústavu za rok 1934 činil výnos celkem 120.987'10 rak. šil., t. j. částka činící téměř jednu čtvrtinu všech příjmů ústavů.

Velevážení! Záleží vše pouze na nás, abychom dosáhli co nejdříve vytouženého cíle založení »Pensijního ústavu veřejných notářů a veřejno-notářských kandidátů republiky čsl.«, a proto prosím, abyste i Vy všichni přičinili se ze všech svých sil o uskutečnění dobré věci, o zasazení stromu, který ihned ponese to nejlepší ovoce.

Dr. Otakar Hanna:

Problém mladé generace notářské.

Mluvím-li o mladé generaci notářské, míním tím dorost notářského stavu, to jest kandidáty, do jejichž řad sám náležím. Nechci se zabývat poměry těch, kteří již notáři jsou, ale svůj úřad zastávají jen krátkou dobu. U nich je problém celkem shodný s problémem stavu notářského vůbec. Všichni, kdož znají dobře naše poměry, jistě to vědí, a ti, kteří nejsou z řad našich, nechť to zví, že říkáme-li »mladá« generace, nelze to chápati ve smyslu fyzického mládí, neboť stav koncipientský se z důvodů níže uvedených ze stavu přechodného vyvíjí ve stav poměrně dosti dlouho trvající.

Chceme-li se přiblížiti problému mladé generace notářské, musíme začítí dobou, v níž se právník rodí, dobou studia právnického. Musíme zkoumati vztah tohoto studia k pozdější praxi právnické a zaujmouti hledisko k zamýšlené reformě právnického studia.

Dále musíme rozluštiti problém hypertrofie notářského dorostu, vzniklé z nadprodukce inteligence jako část celkového jevu hypertrofie ve svobodných povoláních vůbec, se zvláštním zřetelem na odlišné poměry u nás, a hledati směry nápravy.

Obsáhlost látky i krátkost času nedovolují mi vniknouti hlouběji do jednotlivostí, abych mohl vyplniti celkový rámec thematem mi daný, a ponechávám ostatní debatě. Chci hlavně problém a jeho části nastíniti a povšechně vytknouti své stanovisko vlastní, ponechávaje je slavnému shromáždění k úvaze pro resoluce.

I. Vztah právnického studia k praxi notářské a otázka reformy jeho s hlediska notářství. Při zkoumání první otázky vidíme nejen u praktických právníků vůbec, ale zejména u právníků-notářů, u nichž hledisko praktické musí převládati nad theoretickým, nebláhé důsledky příliš theoretického rázu studií na pozdější praxi. Téměř u všech jiných oborů vidíme studia akademická účelně spojená s praktickými cvičeními jako spojkou theorie i praxe, aby pozdější skok s oné do této nebyl přílišný. V medicíně práce anatomická a na klinikách, v přírodovědě práce laboratorní, u technického studia rýsování a práce v dílnách, v komercialistice

rovněž názornost výkladů. Vše to schází právníku, který při vstupu do praxe nejen že nezná ani nejprimitivnějších zásad vyřizování agendy kancelářské, nad níž jako síla konceptní má mít přehled i dozor, ale namnoze neviděl dosud pozemkovou knihu, obchodní rejstřík, směnku, soudní spisy a t. p., nezná účetnictví státní ani všeobecné.

Touto stránkou praktickou, pokud je mi známo, zabývají se oficiální snahy reformy studia příliš málo, a vítám v tomto směru podněty z řad praktických právníků, na př. v České Advokacii a t. p.

Osnova M.Š.N.O. zavádí hlavně dvě změny:

1. zkracuje studium historické o jeden semestr na účet práva církevního a práva středověkého i středoevropského vůbec,

2. povyšuje doktorát z hodnosti akademické na stupeň kvalifikace vědecké, obdobné studiu technickému, požadující vědeckou práci disertační.

Theoretickou stránkou studie nechci se zabývat, a tím zejména otázkou ad 1., ač tuto snahu vítám jako ústupek theorie praxi. Zde se zabýváme otázkami stavovskými i praktickými. Měl bych s hlediska tohoto pro reformu právníckého studia tyto náměty:

1. Vítal bych zavedení **praktických cvičení** jako povinná a jako podmínky pro zkoušky. Dnešní práce theoretická v seminářích nestačí, neboť se tam pracuje vědecky a slouží nejlépe pro průpravu k universitní profesuře. Doporučuji návštěvy soudů (líčení, pozemkové knihy, obchodní a jiné rejstříky, lustrum spisů), věznic, ústavů choromyslných, a pak povinnou činnost manipulační v kanceláři po dobu třeba velmi krátkou, třeba jen na 2—3 měsíce, za přísného dozoru, anebo ještě lépe, návštěvu praktických seminářů, na nichž by byli účastní praktičtí právníci (soudcové, advokáti, notáři) již se zřetelem na to, že tyto praktičtí právníci jsou též zkušebními komisary státních zkoušek. Tím se studium neprodlouží a lze tato cvičení vhodně vsunouti do poloviny etapy judiciální.

2. Všele doporučuji zavedení **nauky o listinách**, zatím třeba jako nepovinného předmětu etapy judiciální; zde by se probíraly vzorce nejběžnějších druhů listin veřejných i soukromých, nutných součástí spisů, a to jak co do essentialií, tak i co do částí obvyklých.

3. Doporučuji zavedení **nauky o účetnictví**, dosud volně ke studiu právníckému ve formě kursu přidružené, jako předmětu povinného, aby právník obstál v praxi proti bilančním a účetním znalcům i pracovníkům.

4. Aby nebyl rušen dosavadní vývoj, jímž **doktorát** z hodnosti vědecké se snížil na stupeň akademický, jakým je u techniků a komercialistů titul inženýr, neb jak je doktorát u medicíny, doporučuji ponechání jeho rázu dosavadního, kdy každý průměrný absolvent práv může dosáhnouti tohoto stupně s poměrně malými oběťmi finančními.

Tato akademická hodnost budiž podmínkou nejen k nabytí advokacie, jak je tomu nyní, nýbrž i k nabytí notářství i pro dráhu soudcovskou, neb aspoň zde i v administrativě státní zvláštním kvalifikačním momentem. Vše ovšem s dostatečným zřetelem ke stavu nynějšímu přechodnými ustanoveními. Pro vyšší stupeň vědecké kvalifikace právnícké navrhuji zavedení titulu »**docent**«, vyhra-

zeného u právníků dnes pouze oněm právníkům-praktikům, kteří přednášejí na universitě. Umožněním nabytí tohoto titulu též právníkům praktikům našla by se plná náhrada pro zamýšlený nově vybavený doktorát. Podmínkou nabytí titulu »docent« byla by vědecká práce disertační; docentura samotná pak podmínkou k dosažení universitní professury. Zavedením hodnosti »docent« dosáhlo by se lepší diferenciace právníků zdatnějších i méně zdatných, již při dnešní úrovni doktorátu není.

II. Zkoumejte nyní **problém hypertrofie notářského dorostu jako část hypertrofie ve svobodných povoláních vůbec**, vliv nadprodukce školeného dorostu a inteligence na tuto hypertrofii, a zkoumejte příčinu zvláštní povahy tohoto zjevu v notářství na rozdíl od příbuzné advokacie, hledejme konečně vhodné prostředky umělého zásahu do tohoto vývoje!

Sociální problém nadprodukce inteligence jako součást problému populačního není možno řešiti na tomto místě. Lze jen konstatovati jeho existenci. Důsledky jeví se různě u různých stavů; u soudů i v administrativě postupným vyplněním míst zvýšeny byly požadavky pro přijetí nových sil, na př. studium s významáním; u advokacie vzniká nadbytek kanceláří, zvýšená soutěživost a tím snížení úrovně životní, pauperisace stavu; u notářů neúměrný vzestup v řadách kandidátů.

Pro různost povahy advokacie i notářství pro úpravu onoho na zásadě volné soutěživosti, u tohoto na zásadě monopolu, vyznívá i hypertrofie právníků u obou stavů různě. U **advokacie** jest jí postižen stav samotný, který se pak brání tomuto tlaku zdola, ať již prodlužováním přípravné praxe (nynější novela k advokátnímu řádu), aneb omezováním zápisů do seznamu (viz snahy advokátní komory v Brně), s konečným cílem: numerus clausus, po němž jest tolik voláno.

U **notářství** zastavuje se tento příliv před branami jmenování a zaplňuje se tudíž neúměrně k možnostem jmenování status kandidátský. Byly-li kdysi doby, kdy kandidát byl jmenován po 4 letech praxe notářem, jako to předvidá dosud platný řád notářský, jest dnes tato čekací doba nejméně 10-letá a hrozí nebezpečí (dle přesných výpočtů statistických), že v budoucnosti bude až 20-letá. Proto vidíme, že zde nastal vývoj opačný, než v advokacii: expansivnost a snahy po zlepšení narážejí někdy na zájmovou sféru stavu notářského. Sem patří snahy po rozmnožení míst notářských a snahy po věkové hranici, oboje otázky velmi delikátní, jejichž řešení vyžaduje neobyčejné opatrnosti i taktu, aby se nedotkly materiální base stavu, ořesené dostatečně nynější krizí a nepřízní poměrů.

Jak pomoci notářství materiálně i morálně, nespadá již do rámce této přednášky. Jest však tolik jisté, že snahy naše i snahy notářského stavu musí býti vždy a ve všem souběžné. Nesmíme krisi notářství ovšem léčiti na úkor stavu příbuzného, advokacie, ani naopak. Na jiném poli jest našeho působení třeba: tam, kde neprávnik zaujal místo dosud právníkovi vyhrazené, anebo kde právník nedošel dcsud ocenění, jaké mu právem náleží. Mám na mysli především pokoutnictví, mám na mysli styčné pole činnosti právníka i účetního odborníka, mám na mysli poměr juristy a komercialisty.

III. Problém mladá generace notářské není však jen výlučně v otázce průpravy studijní a v problému nadprodukce dorostu s tendencí po snížení platů a prodloužení doby čekací, problém ten tkví částečně i v dnešním právním po-

stavení kandidáta notářství, jak mu je propůjčeno starým notářským řádem z roku 1871.

1. Kandidát, který již dosáhl mužného věku, namnoze přes dvě třetiny průměrného lidského života, nemá více práv než začátečník, nemá mnohdy ani tolik práv, jako kancelářská síla u soudu, nemá ani ta práva, jaká má kandidát advokacie po 2 letech praxe, t. zv. substituci stálou.

2. Dále jest nespravedlivé, aby praxe kandidáta notářství, do níž lze plně započísti soudní praxi i advokátní, nebyla započítána do těchto. Stejně jest tomu s praktickou zkouškou notářskou a zkouškami soudcovskou i advokátní. První, byť zatím i jen příliš nepatrný krok nápravy této křivdy na našem stavu jest novela advokátního řádu, dle níž se nejvýše 1 rok notářské praxe započítá do praxe advokátní.

Ve směru prvním jest na cestě t. zv. kandidátská novela, která zavádí různé stupně oprávnění kandidáta dle délky jeho praxe a zkoušky od nejjednodušších úkonů, až po t. zv. stálou substituci.

Ve směru druhém jsou dvě možnosti nápravy: buď jednotná zkouška praktická pro soudce, advokáty i notáře a vzájemná úplná započitatelnost praxí, aneb úplná uzávěra stavu notářského proti přestupům ze stavů jiných, kteréžto přestupy posunuly ve statusu dozadu zejména v letech poválečných toho, kdo začínal u notářství od prvopočátku, a to nezapočítáním cizích praxí i zkoušky, resp. částečná uzávěra započtením nejvýše 1 až 2 let této praxe, nikoliv však zkoušky. Přimlouvám se však rozhodně pro řešení druhé, má-li býti zachován přesný rozdíl nejen ve funkci, ale i v ideologii soudce, advokáta i notáře.

Končím svůj přednes návrhem těchto opatření:

1. při reformě právnického studia budiž v etapě judičiální zavedena jako předmět nepovinný nauka o listinách, a jako povinný nauka o účetnictví,

2. do právnického studia budiž pojata povinná praktická cvičení seminární, za přivzetí praktických právníků,

3. podmínky dosažení doktorátu nebudtež měněny, doktorát zaveden jako podmínka jmenování notářem a soudním radou. Zaveden budiž stupeň docentury jako akademické hodnosti vyšší kvalifikace vědecké i pro právníka-praktika a jako podmínky universitní profesury,

4. práva kandidátů notářství budiž rozšířena v novém notářském řádě, zatím kandidátskou novelou, a zastupovací právo notářů jimi značně rozšířeno,

5. podmínkou nabytí notářství budiž výlučně zkouška notářská a přípravná praxe notářská, do níž případně vzájemně lze započísti jiné justiční praxe pouze 1 až 2 roky,

6. budiž zavedeno řádné autonomní pojištění notářské.

V. SEKCE

ÚŘEDNÍKŮ - PRÁVNÍKŮ VE VEŘEJNÝCH SLUŽBÁCH

Předseda:

JUDr. KAREL DUNOVSKÝ, generální ředitel pošt a telegrafů.

V. sekce prvního odborového sjezdu československých právníků pracovalo o stavovských otázkách úředníků-právníků ve veřejné správě.

Kdežto ostatní sekce sjezdové (vyjma sekci právníků v hospodářském životě) byly zároveň sjezdy stavovských celků již předem utvořených, byla tato sekce prvním pokusem k tomu, aby i právníci-úředníci ve veřejné správě se sešli na jedné cestě a pojednali o svých společných bolestech i chybách.

Můžeme říci, že tento první pokus se nesporně zdařil.

Jak četná účast při přednáškách, tak i živý zájem přítomných při rozpravách jsou důkazem toho, že i právníci-úředníci, byť pracují v různých odvětvích veřejné správy, přece mají společné stavovské zájmy.

Celkový počet účastníků v této sekci byl 541. Uvážíme-li ovšem, že bylo pozváno celkem 5665 úředníků, a to ze všech státních úřadů, státních podniků a fondů, svazků samosprávných a podob., pak bohužel nutno zdůrazniti, že těchto 10% účastníků není pro právníky ve veřejné správě vysvědčením tím nejlepším a že je nyní zapotřebí tím více usilovati jich všech o zmohutnění a utužení této spolupráce.

Zvláště jest s potěšením konstatovati opravdový zájem a účinnou spolupráci právníků z resortu ministerstva pošt a telegrafů a ministerstva financí, jakož i právníků svazků samosprávných.

Ne v poslední řadě mile způsobila účast slovenských právníků, kteří velmi účinně zasahovali do rozprav jednotlivých referátů.

Práce sekce rozvržena na tři půldne. V sobotu, dne 26. září po zahájení jednání a uvítání přítomných generálním ředitelem pošt a telegrafů dr. K. Dunovským,

pojednal odborový přednosta v. v., dr. Václav Joachim o »Spolučinnosti právníků a odborníků ve veřejné správě« a vrchní finanční komisař dr. V. Svoboda »O důležitosti hlubšího národohospodářského vzdělání pro právníky státní správy«. V neděli byly na pořadu referáty vrch. mag. komisaře dr. A. Štafla, »Semináře pro aktivní administrativní právníky« a »Zřízení škol pro samosprávné úředníky«, dále přednáška vrch. min. komisaře doc. dr. O. Čakrta, »Nynější stav správních nauk berních« a vrch. min. komisaře dr. V. Vybrala, »Reforma finanční správy s hlediska personálního. Konečně v pondělí dne 28. září přednášel vrch. odb. rada dr. Nájemník na téma »Právník ve státním podniku« a vrch. min. komisař dr. J. Oehm na téma »Význam mravní úrovně právníka ve veřejné správě«.

Obsah rozprav jednotlivých přednášek uvádíme za každou přednáškou samostatně.

Dr. Václav Joachim:

Součinnost právníků a odborníků ve správě veřejné.

Úkolem mých úvah v daném prostředí a ve vymezeném čase nemůže být nějaké zevrubné pojednání, které by na způsob Pražákových »Sporů o příslušnost mezi soudy a úřady správními« probralo celý obor veřejné správy, kde se stýkají spolu právník a odborník, a pokusilo se tu o přesné vymezení jejich součinnosti. Mohu podati jen několik zásadních hledisek.

Předem vymezení pojmu odborníka ve veřejné správě: na odborovém stavovském sjezdu právníckém podává se sám sebou pojem stavovství; rozumím tudíž odborníky t. zv. úředníky odborné se vzděláním vysokoškolským, techniky, lékaře, zvěrolékaře atd.

Ve věci samé hlavní směrnicí je zásada dělby práce: každý odborník nechť pracuje ve věcech svého odboru, právník ve věcech právnických, technik v technických atd. Ovšem tak jednoduchá věc zpravidla nebývá a velmi často se vyskytují případy, kde je třeba součinnosti dvou neb i více odborníků různých odborů. Pro takové případy bych doporučoval osvědčené pravidlo: věci čistě nebo převážně právnícké právník a čistě nebo převážně technické technik — aťci pokud podle případu potřeba, za spolupůsobení odborníků jiných. Při tom snad nepotřebují ujišťovat, že jsem dalek — již hledě k tomu, že přes tři desetiletí jsem ve stálém styku s techniky — jakéhokoli zaujetí ve prospěch právníků a v neprospěch ostatních odborníků, zejména techniků; naprosto mi nejde o nějakou ofensivu proti technikům a jiným odborníkům, spíše jen o defenzivu anebo ještě lépe o actio finium regundorum, pokus o přesnější vymezení vzájemných »držav« ve správě veřejné.

Při tom však bych za dnešního stavu věci, zejména za dnešního stavu předběžného vzdělání našich právníků a techniků, o kterém ještě podrobněji promluvíme níže, reklamoval jako věci převážně právnícké pro právníky některé věci rázu

všeobecného, zejména pokud jde o všeobecnou správu (politickou, policejní), o věci personální, všeobecně hospodářské, rozpočtové, finanční, sociální. V tom se vlastně v podstatě jen připojuji k tomu, co v naší sekci a v jiných sekcích našeho sjezdu vykládají jiní: kol. Dr. Lauschmann reklamuje vedení právníků v péči o mládež, což zajisté není nesprávné rozšířiti na celý obor všeobecné sociální péče, kol. Dr. Nájemník a Dr. Svoboda podrobněji líčí úlohu právníků ve státních podnicích, kol. Dr. Škoda pak v ústavech peněžních, kde myslí ovšem patrně předem na ústavy soukromoprávní, ale platí to zajisté tím spíše o úvěrních ústavech rázu veřejnoprávního.

Odůvodnil bych to tím, že dnešní průměrný právník nabývá studiem věd právních a státních mnohem dokonalejšího a pronikavějšího všeobecného rozhledu po poměrech společenských, zejména hospodářských a sociálních, nežli průměrný technik nebo jiný odborník, který je vzděláván ku přílišné specialisaci v tom kterém oboru, kdežto předměty právnícko-hospodářské — pokud vůbec jsou pro něho povinné — se odbývají jen jako vedlejší. Jenom komerční inženýři nabývají na vysoké škole obchodní všeobecného vzdělání podobného jako právníci. Byl jsem proto velmi překvapen, když jsem četl v nejnovější, jinak velmi důkladné knize kol. Dr. Vybrala o reformě finanční správy požadavek, aby do správy finanční vedle právníků byli bráni též technické; bylo by třeba říci a odůvodniti přesněji, kteří technické (kterého odboru), pro který odbor finanční správy! Opakuji, že mám na zřeteli průměrného právníka a technika, zejména pak připouštím, že na př. technik, který pracuje delší dobu ve vodním právu nebo ve stavebním řádě, může detailní předpisy vodního zákona nebo stavebního řádu znáti lépe, nežli právník v tom kterém speciálním právu nepracující — ale ani takový technik ovládnoucí určitý zákon nemůže říci, že ovládá právo — vždyť se vždy vyskytují otázky právnícké rázu všeobecného přesahující rámec toho kterého zákona, zejména otázky řízení, které technik ovládati nemůže. Nemohl jsem naprosto pochopiti, když jsem před lety četl v úvodě učebnice geodesie od prof. Ing. Novotného, že dobrý technik musí být zároveň dobrým právníkem!

Připouštím ovšem dále, že právník bohužel dosti často bývá v praxi sváděn nesprávnou výchovou k přečeňování formalismu a podceňování věci — ale nebezpečí formalismu a byrokratismu není vyloučeno ani při technických a jiných odbornících! Kdo zná praxi, připouští, že takový odborník, povede-li se, bývá často ještě horší byrokrat nežli právník!

Také musím připojit ke svým všeobecným thesím shora formulovaným některé výhrady resp. doplňky: Souhlasím úplně s potřebou hlubšího národohospodářského vzdělání právníků, zejména těch, kteří působí ve veřejné správě, jak to podrobněji odůvodňuje Dr. Svoboda, souhlasím také úplně s thesím kol. Dr. Oehma, zdůrazňujícího mravní povinnosti právníka ve veřejné správě — nejsem tedy nějak slepým obdivovatelem dnešního našeho právníctva à font prixi!

S druhé strany zase jde nám o požadavky praktické, a tu již podle starořímské zásady »minima non curat praetor« nesmí se hledisko právnícké přehánět. Jistě na př. policejní právo trestní je věcí převážně právníckou a přece možno stíhání typických šablonovitých deliktů, na př. přestupky nedělního klidu, policejní hodiny, silniční policie atd. svěřit nepravíkům, na př. aktuárům anebo dokonce

i podřízeným orgánům (blokové řízení). To lze zajisté zevšeobecniti a drobnější koncepty svěřiti schopným aktuárům resp. účet. a kancelářským úředníkům, jak se skutečně i v ministerstvech děje — samozřejmě pod dozorem a vedením právníků a za zabezpečení ochrany práv stran.

Na konec budiž mi dovolena malá retrospektiva: za 30 let, co se této otázce věnuji, se poměry ve prospěch odborníků velmi zlepšily: v řadě ministerstev mají u nás vedení technické, lékaři, pedagogové; u zemských a okresních úřadů jsou samostatnými decerenty, s právem aprobovati a podpisovati jménem přednosty úřadu, též v hlavním městě Praze dosáhli technické a lékařské parity s právníky.

A v závěru ještě malou výstrahu před přílišnou komplikací problému: věc nelze řešit jednoduchou formulí; nutno zkoumati pečlivě a nestranně každý případ a hledati řešení ve snaze po účelné dělbě práce a rozumné součinnosti v zájmu společného cíle: sloužití občanstvu.

Všichni přítomní projevíli s vývodů referentovými spontánní souhlas; k rozpravě nedošlo.

Dr. V. Svoboda:

O důležitosti hlubšího národohospodářského vzdělání pro právníky státní správy.

Sledujeme-li historii vývoje hospodářského života posledních dvou století, pozorujeme stálé jeho zintenzivňování, zdokonalování a rozšiřování hospodářské organizace jednotlivých individuí i jejich dobrovolných i nucených svazků. Zároveň však vidíme též vzrůst a prohloubení nesrovnalostí a diferencí mezi rozmanitými zájmy rivalisujících snah jejich.

Stav tento jest výsledkem nesmírného technického rozvoje, který, vyrůstaje z primitivního uspořádání poměrů hospodářství uzavřeného a cechovního, opouští úzký okruh vzájemností a závislostí a dospívá k dalekosáhlé a téměř v základní úkony diferencované dělbě práce a specialisaci výrobní. Oba tyto základní prvky novodobého vývoje nezůstávají však omezeny na produkční sféry, nýbrž jejich hutný vliv přenáší se i do celého života, který modifikuje a utváří dle svých potřeb. Na tomto základě vzniká velkovýroba jakožto prostředek k zhospodárnění veškeré produkce, v dalším svém racionalisačním postupu vedoucí k normalisaci a výrobě seriové. Tato rozmnožená a mnohonásobně vystupňovaná produkce vede k rozšíření směn a směnných prostředků nikdy před tím nebývalému. Mnohost směn, nutná k umístění produktů na místa, jež jsou schopna jejich konsumentce, svým vzájemným a stále obnovovaným poměrem dospívá k rozsáhlé a komplikované organizaci distribuční, jež tvoří aparát vzájemně skloubených příčin a důsledků, v němž špatná funkce jedné složky působí rušivým způsobem na chod celého stroje. Rozmnožení směnných prostředků, jejich neustálá cirkulace se svými mnohými modalitami dává vznik základům moderního peněžnictví a bankovníctví, které nabývá na své váze vzrůstající důležitosti úvěru, jež v rozmachu hospodářských sil a funkcí hraje základní roli, na niž buduje se ona velkolepá

stavba moderního hospodářského života. Všechny tyto složky přispívají svou hřívnou k rozmnožení národního důchodu, jež stoupá jak ve svém souhrnu, tak, a to v jednotlivých případech markantně, ve svém rozdělení mezi jednotlivé percipienty. Způsobuje-li rozmnožený národní důchod značnou úspornou potenci u největší části hospodářskou práci se zabývajících jednotlivců, umožňuje skutečnost, že někteří percipienti nabývají důchodu přesahujícího jejich největší existenční potřebu, — vznik kapitálu, jež ve formě trvalých statků jest podkladem stále hospodárnější a levnější výroby a tím stálého vzrůstu reálného důchodu celé hospodařící společnosti.

Tento postupný vývoj zabírá ve sféru jednotného uspořádání vždy širší okruhy teritoriální a svazuje je vzájemně skloubenými relacemi, spočívajícími na určitých základních principech platných bezvýhradně v celém daném území, až dospívá k vyhraněnému hospodářství národnímu. V něm uplatňují se určité speciální tendence, vyrůstající z daných přirozených podmínek a vedoucí k specifické struktuře hospodářského života příslušného územního obvodu. Výlučné rozdíly dle jednotlivých teritorií projevují se v rozličně pojaté koncepci konečného cíle všeho hospodářského snažení, t. j. největšího blahobytu národa. Rozmanitost přirozených podmínek, absence nutných atributů určité hospodářské činnosti na území jednom, zatím co na území druhém jest těchto nadbytek, vedla postupem času k dalšímu rozšiřování okruhů předmětných vztahů a závislostí v počáteční stadia hospodářství světového, jehož ideálem jest omezení nutnou prací k získání největšího množství existenčních prostředků na míru nejmenší výlučným nálezem jejího umístění v nejpříhodnějším místě, jež přirozenými individualitami toho kterého místa v nejúčtečnějším spojení s ubiqvitami, dává maximum užítku za minimum obětí a strastí. Tento tlak nemohl však proniknouti do širších rozměrů, jelikož jeho vítězství a absolutní realizace jeho tendencí znamenala by odejmutí životaschopnost určitým hospodářským odvětvím, jimž chybí v tom kterém teritoriu přirozený základ, jež však byly vybudovány průběhem času velkými obětmi v době, kdy vzájemná kooperace ohraničených národních hospodářství byla možna jen v minimálních rozměrech a za nesmírných přeskupování sil a hodnot — až k základům dnešní existence jdoucí změnu struktury a výstavbu hospodářské budovy na zcela nových a odlišných základech. Z tohoto důvodu uplatnily se proti řečené rozšiřovací tendenci snahy autarkické, které však úplně zapadly do protilehlého extrému snah po úplné soběstačnosti a absolutní uzavřenosti území i za cenu těžkých ztrát a škod a v mnohých směrech kroku zpět.

Rapidní rozvoj hospodářského podnikání byl základem, z něhož vyrostla liberalistická doktrína hospodářská se svojí neomezenou volností, jež odstranila z hospodářského života všechny ohledy vzájemností a dodala mu výlučný charakter ziskový. Volná souhra hospodářských sil a bezohledná snaha každého jednotlivce zajistiti pro sebe co největší část hodnotných přírůstků dává vzniknouti a rozšířiti celé řadě různých nesrovnalostí v hospodářském životě, takže tento naplněn jest ovzduším vzájemného boje všech proti všem. Výsledkem tohoto rivalitního postoje hospodařících individuí jest nahromadění řady drobných poruch normálního běhu hospodářského dění, jež, když naplní se míra jejich, vrcholí ve velkých depresích a cyklických krizích.

Současně s tímto vývoj od primitivního života hospodářského, jak byl vytvořen filosofickým názorem středověku k modernímu obdivuhodnému stroji, jež představuje vyvinutá organizace produkční a distribuční, nastává též změna politického názoru na charakter státu a poměr sil jej tvořících, to znamená odklon od absolutistického pojetí státní moci jakožto domény úzce privilegované kasty lidí — k demokratisujícímu směru stále většího uvolnění dřívější osobní i hospodářské vázanosti většiny obyvatelstva. Tím novodobý stát nabývá svého významu a oprávnění v lidu a přestává být majetkem vladaře. Jest pak zřejmé, že takovýto postup vedoucí k stále větší složitosti civilisačně — technických zařízení a k stále komplikovanějšímu získávání a tvoření statků a jejich cirkulaci a distribuci, musel mít za následek značné rozšíření úkolů státu, jež přejímal stále více odpovědnosti, vyvažované na druhé straně stále vzrůstající a rozšiřovanou povinností daňových břemen, pečovat o to, aby každému jednotlivci byla zaručena možnost uplatnit se v životě způsobem, jež mu může přinést co nejvíce úspěchů tak, aby nerušil ve stejné snaze individua ostatní a měl cele uskutečněné podmínky úplného svého rozvoje. Mezi těmito úkoly, jež týkají se všech stránek lidského života, zaujímají nejvýznačnější místo úkoly rázu hospodářského, u nichž předmětný vzrůst jest markantnější a tvoří dnes grandiosní soustavu vzájemných povinností a nároků právních i mravních. Dnešní státní úkoly v tomto oboru možno klasifikovati do šesti skupin:

1. Úkol kolektivních hospodářských potřeb.

V moderním životě hospodářském vyskytuje se totiž celá řada potřeb, jež více méně tangují každého jednotlivce, jichž splnění, respektive pořízení prostředků vedoucích či umožňujících splnění, vymývá se naprosto schopnostem a síle jednotlivce, nehledě ani k tomu, že prostředky tyto bývají příliš nákladny, takže pořízení pro soukromé podnikání jest naprosto nerentabilní. Jelikož pak jde o potřeby, na nichž závisí možnost existence a dalšího rozvoje nejrůznějších hospodářských činností, byl nucen stát převzít tvorbu příslušných prostředků a náklady na ně hradit z obecných svých příjmů ať říčních či mmořádných, to znamená, že tyto rozděljuje pomocí daňových systémů mezi všechny své občany buď doby přítomné či budoucí. Při této tvorbě úkojných prostředků povahy kolektivní jest dbáti toho, aby prostředky tyto ve vztahu ke svým nákladům byly buď rentabilní, nebo aspoň remunerabilní.

2. Úkol potřeb, jež neposkytuje zisku.

Do druhé kategorie patří potřeby, které nelze nazvati kolektivními, ježto týkají se pouze určitých okruhů obyvatelstva, mnohdy dosti individuálně určených, které však v zájmu správné funkce státu musí býti ukojeny, při čemž prostředky musí býti poskytnuty buď lukrativně, nebo pouze za parciální náhradu, rovnající se nejvýše rozděleným nákladům, takže z tvoření těchto prostředků nemůže plynouti nijaký zisk. Tento charakter způsobuje, že tvoření jich se neuchopí žádná soukromá osobnost ať individuální či sociální, pročež musí býti obstarávány státem v jeho oboru působnosti.

3. Tvoření podmínek vzniku a provozu podniků vedených soukromými osobami. Záhy, ještě za plné vlády liberálních nauk, poznalo se, že pro podnikání musí býti stanoveny určité podmínky a zachovány určité zásady dobrého poměru

mezi podnikateli i vůči celé společnosti. Respektování těchto zásad a podmínek není možno ponechat zvyklostem na dobré vůli spočívajícím, nýbrž jich sankcionování bylo nutno přenést na svrchovanou autoritu státní.

4. Vyrovnávání vzájemných diferencí jednotlivých oborů hospodářských. Přes stanovení provozních zásad a podmínek vznikají často mezi jednotlivými obory a odvětvími hospodářského podnikání a práce ostré konflikty, které rozleptávají mnohdy samotné základy hospodářské budovy. Jelikož pak obě strany chtějí prosadit svoje postuláty a požadavky a nemíní dobrovolně ustoupiti, musí opět stát svojí autoritou býti rozhodčím, proti jehož výroku v konečném postupu není odvolání a jež může získati svému rozhodnutí respekt moci.

5. Měnová politika plynoucí ze světového hospodářství. Jelikož zanikl zvyk prováděti směnu výměnou zboží za zboží (ať ve vlastním smyslu či ve smyslu drahého kovu, jež má všude svoji plnou a stejnou hodnotu), nýbrž ona děje se pomocí materiálně bezcenných poukázek, musí být těmto hodnota určena nejvyšší možnou autoritou. Právě toto určování a udržování hodnoty v náležitě vzájemné relaci tvoří jednu z nejdůležitějších činností moderního státu, bez níž nastalo by nezbytně zhroucení.

6. Rozšíření hospodářství veřejného.

Všechny předchozí úkoly státu, jakož i ony v četných jiných oborech projevů společenského života, vyžadují nesmírných nákladů, které za ochranu, jež jim stát poskytuje, musí uhraditi občané, že část zisků své hospodářsky přímo produktivní práce obětují a odvedou státu. Na základě této nutnosti rozšířilo se hospodářství veřejné nebyvalou měrou, jsouc na straně příjmové organizováno v soustavě daňové a poplatkové a dluhové službě. K tomu připojuje se částečně z téhož důvodu fiskálního soustava monopolů. Na straně výdajové jest pak vřazeno v jednotlivé činnosti resorty státní působnosti.

Toto rozšíření a zmnožení hospodářských úkolů státu, které dřívější doby buď pomíjely, nebo ponechávaly starost o ně soukromé iniciativě, jež ovšem neměla dosti zájmů při soukromopodnikatelském impulsu na jich skutečně kvalitativní i kvantitativní realizaci, vneslo do převážné většiny aktů státní moci a to jak výkonné, tak legislativní více či méně ostře vystupující prvky hospodářské povahy, jež vyžadují náležitěho respektování, má-li život státu rozvíjeti se v harmonickém souzvuku všech jeho částí.

Není možno, abych zde snad jmenoval a rozebíral detailně činnost orgánů veřejné moci, ve které takové prvky se objevují. Uvedu proto pouze příkladně některé z nich dle jednotlivých oborů státní správy.

1. Politická správa spolupůsobí v mnohých otázkách tangujících hospodářský život. Ačkoliv její úloha v tomto ohledu jest ponejvíce pasivní, záležející hlavně v mnohosporném dozoru a kontrole, přece má i dosti často příležitost zasáhnouti aktivně do hospodářské tvorby hodnot. Z jejích nejdůležitějších činností sem náležejících budu jmenovati příkladně živnostenský dozor, veřejné práce, péče o rozvoj, udržení a správnou funkci pomocných atributů hospodářství, hospodářství samosprávy.

2. Finanční správa vykonává nepopíratelně na hospodářskou konstelaci nejpronikavější vliv jednak svým nárokem na část výtěžku hospodářsky produktivní

práce, kterým vyvlastňuje částečně občany ve prospěch kolektivních národních potřeb, vedením příjmového a výdajového hospodářství státu, ochranou domácích trhů před nevíтанou soutěží ciziny a j. Touto politikou rozpočtovou, měnovou, daňovou a celní, péčí o trh peněžní a kapitálový ovládá finanční správa hospodářský život v jeho nejvýznačnějších stránkách.

3. Soudnictví přichází do styku s hospodářskými problémy, při řešení nejrozmanitějších sporů, ale též ve své agendě nesporné.

4. Státní podniky, jako železnice, doly, lesy a statky, monopoly sice provozují svoji činnost dle zásad soukromopodnikatelských, musí však při ní dbátí národohospodářských zájmů státního kolektiva daleko větší měrou, než jest tomu u čistých podniků soukromého charakteru, ba mnohdy musí jíti přímo proti tak zv. zásadám obchodního podnikání, kteréžto respektování bývá jim často lidmi neinformovanými ve zlé přičítáno.

5. Obchodně a výrobně-politická správa, která má za úkol napomáhati dalšímu rozvoji produkčně distribučních zařízení, podporovati a usnadňovati styky hospodářství světového, poskytovati ochranu a bezpečnost podnikání a spolupůsobiti při vyrovnávání vzájemných hospodářských kontraversí.

6. a k tomu připojuje se legislativa a výklad zákonů a nařízení ve všech těchto oborech, jež ovšem tvoří nejdůležitější a nejloubežji působící stránku státní činnosti v hospodářských otázkách.

K rozhodování o všech problémech, jež přináší tato mnohostranná činnost státní moci jsou povolání úředníci právní služby. Při tom však naprosto nepostačuje, aby toto úřednictvo osvojilo si dokonale znalost platných právních předpisů, zákonů a nařízení a podle nich instruovalo svoje rozhodnutí. Jest totiž naprostou nutností, aby všechna rozhodnutí byla v plné a bezvýjimečné shodě se staveň a vývojem hospodářství, respektovala jeho potřeby a tendence konkrétních případů a koordinovala je k souzvuku všech projevů hospodářského života. Litera zákona nemůže ovšem všem požadavkům vyhověti, jelikož musí nutně ponechatí mezery, jež vyplňují modality daných okolností, jednak též problémy hospodářského života měň se příliš rychle, takže jejich pohybu nepostačí se normy přizpůsobovati. Tu pak musí býti nedostatky takové doplňovány volnými úvahami úředníka, jehož úkolem musí býti vytvořiti na základě normovaných vůdčích zásad koncepci rozhodnutí pokud možno největšího souhlasu s národohospodářskými potřebami a to nejen u aktů velké důležitosti a významu celostátního, nýbrž i pro řešení problémů nejpodřadnějších.

Ovšem ještě větší důležitostí jest, aby zákonodárství vyvíjelo se ve stejné shodě a tudíž, aby příprava osnov neodchylovala se od směrnic, kterými běže se hospodářský život a dovedla správným a přiměřeným způsobem v přiměřeném čase reagovati na všechny jeho podněty a potřeby.

Četné rozhodnutí, jejichž podklad postrádá vyvinutých znalostí národohospodářských, ačkoliv jsou v plné shodě s právním řádem, ukáží se později hospodářsky škodlivými a nutno na nápravu způsobených škod vynakládati velmi mnoho energie, času a často i hmotných obětí, lze-li ovšem újmy již povstalé vůbec nahraditi.

Tato důležitost dokonalé odborné hospodářské přípravy bude však ještě dále stoupati se stále rostoucím uplatněním vědeckých poznatků a vědeckého řízení práce ve všech jednáních, jejichž souhrn tvoří národní hospodářství, s mohutnějším vlivem veřejné moci na soukromou iniciativu, se vzrůstem principu vedení v hospodářském životě, jež nabývá nadvlády nad principem majetku.

Abý právnictvo státní správy mohlo plniti tyto svoje úkoly a tvořiti svá rozhodnutí nejen ve shodě s potřebami jednotlivců, nýbrž i vždy k plnému prospěchu hospodařící společnosti, musí míti vyříbené všechny základní problémy prosvětlující a otázky fluktuující každou dobou náležitě vykládající znalosti národohospodářské. Vždyť jen s těmito kvalitami může se státi skutečnou a nerozbornou oporou dokonalé státní správy, zárukou správné funkce právního řádu ve smyslu dosažení opravdové spravedlnosti a mocnou pákou rychlého a soustavného vývoje k všeobecnému blahobytu, při kterémžto snažení, dle slov pana ministerského předsedy v prosinci 1933 v rozpočtovém výboru poslanecké sněmovny, nebude moci stát napříště zůstatí pouhým divákem na vývoj poměrů, nýbrž bude nucen přistoupiti k plánovitosti hospodářství, jelikož anarchii možno léčiti pouze regulací.

Tyto vědomosti, které v souhrnu své učebné látky mohou právníkům podati vysoké školy, nedostačují pro tyto účely, neb z nich čerpají se pouze poznatky nejzákladnější, takže na jejich podkladě jen těžko a v nejasných rysech mohou si učiniti představu o hospodářské organizaci světa, nehledě ani k tomu, že národohospodářské nauky vysokých škol zůstávají vždy pozadu za skutečným životem, nové metody a teorie do svého učení ihned nezařazujíce. Aby právnictvo ve státních službách mohlo plně splniti své poslání, musí stát v zájmu svém i v zájmu svých občanů dáti mu možnost a příležitost, aby svoje vědomosti národohospodářské rozšířilo a získalo si znalosti všech důležitých problémů jak rázu všeobecného, tak speciálně odborných, tangujících pouze to které odvětví státní správy. Právní úředníci musí stále vzdělávati se v naukách národohospodářských, sledovati vývoj vědy i praxe a snažiti se proniknouti porozuměním všechny tendence doby, které sloužiti jest jejich povinností. Takové snahy ovšem není možno ponechatí jejich soukromé iniciativě, nýbrž nutno je usměrniti, tříbiti a vyrovnávati a vylučovati neúžitečné a slovíčkářské teorie.

Uváživ všechny úkoly státu a jeho orgánů v hospodářství, došel jsem k názoru, že péčí o hlubší národohospodářské vzdělání právnictva státní správy bylo by vésti

1. periodickými instrukcemi všeobecnými a odborovými. Všeobecná část těchto instrukcí probírala by celý vývoj hospodářského života státu s hlediska praktického a v důležitých případech i teoretického, kdežto částí odborné, pro každý příslušný resort zvláštní, pojednávaly by o speciálních otázkách hospodářských dějů, jež spadají do výlučné kompetence toho kterého úřadu.

2. Doplnění těchto informací za účelem propracování jednotlivých problémů a prohloubení názorů na jejich řešení mělo by se prováděti pravidelnými kursy národohospodářskými, v nichž přednášeli by odborníci jak praktičtí, tak teoretičtí, a jichž návštěva byla by pro příslušné kategorie bezpodmínečně povinnou.

3. Aby tyto prostředky vedly skutečně k žádoucímu cíli, bylo by vhodné konati pravidelné zkoušky, jichž výsledek měl by podstatný vliv na kvalifikaci

úřednictva a zejména na kvalifikaci pro zastávání vedoucích míst v kterémkoliv úřadě.

4. Aby úřednictvo právní mohlo své znalosti národohospodářské prohloubiti ještě dále za mez nutných vědomostí, bylo by nutno zřídit vyhovující knihovny spisů odborných, jichž mohli by používat i úředníci na venkově exponovaní, kteří téměř nemají možnosti dnes odbornou literaturu si opatřiti,

5. a zřízením poradního státního ústředí národohospodářského, jež by podávalo informace a dobrá zdání ve všech hospodářských otázkách, které přicházejí právníctvu úřednímu v konkrétních případech řešiti, ale jež stálo by i teoreticky radou k dispozici těm právníkům, kteří chtějíce pokračovati v hlubším studiu národohospodářských problémů, potřebují, aby jim byla naznačena cesta, kterou mají se ubírat, aby nezacházeli do zbytečných detailů a zcela neužitečných teorií.

Tímto postupem dosáhli by záhy právníci státní správy potřebné rutiny v posuzování hospodářských jevů, s kterými přicházejí při své úřední činnosti do styku a jejich rozhodnutí získala by na svojí kvalitě, jež jest přední podmínkou dobré, potřebám dnešní doby vyhovující funkce všech státních orgánů; řešení jednotlivých případů značně bylo by urychleno jednak snadnějším pochopením skutkové podstaty, jednak možností okamžitého a ostrého úsudku o všech průběžných jednáních, jež konečnému rozhodnutí musejí předcházeti. Počet stížností a odvolání by značně poklesl, jelikož nemohla by se vyskytnouti rozhodnutí, jež na první pohled stojí v příkrém rozporu s potřebami či stavem hospodářských poměrů. Tím podepřen byl by jedinečným způsobem právní a mravní řád a vybudována státní správa, směřující úspěšným způsobem ke skutečnému prospěchu vývoje hospodářského života a ke zvýšení všeobecného blahobytu národa.

Rozprava o tomto thematu se zúčastnili: Dr. Antonín Vašek, Dr. Pavel Paul, Dr. Vratislav Řezníček, Dr. Reichert a Dr. Emanuel Svoboda.

Všemi těmito řečníky bylo zdůrazněno, aby národohospodářskému vzdělání bylo věnováno více péče i času, zvláště pak, aby bylo usnadňováno mladým právníkům-úředníkům více se věnovati tomuto oboru, pokud se týče, aby byly podporovány příslušnými činiteli jejich snahy v tomto směru.

Při odborném vzdělání národohospodářském jak na vysokých školách, tak zvláště při praktických zkouškách u toho kterého resortu budiž více pozornosti věnováno praktickým vědomostem než jenom theorii. Podmínkou rozšiřování hlubšího vzdělání úředníků-právníků a získávání vědomostí soukromou pílí a prostředky je však podmíněno též poskytováním přiměřené peněžité odměny za vykonanou práci a finanční zabezpečení vůbec.

Dr. Adolf Štafl:

Seminář pro aktivní administrativní právníky.

Starobylá aula v Karolinu byla mnohokrát svědkem toho, že nový doktor práv ve své promoční řeči zdůraznil, že nabytí doktorátu znamená sice odchod z fakulty, nikoliv však konec studií. Často jsem slyšel slib návratu tam, odkud své vědomosti čerpalí.

Tak a podobně zněly řeči nových doktorů práv, nastupujících cestu uplatnění své vědomosti v praxi. Nechtěli přerušiti kontakt se svými vysokoškolskými profesory, chtěli své znalosti dále podrobnějším studiem prohlubovati, aby byli nejen platnými členy lidské společnosti, ale sloužili i ke cti stavu právníckému.

To byl slib těch, kteří nastupovali cestu životem, slib pronesený ve významném životním okamžiku a proto svatý, slib, který chtěl býti splněn.

A zatím skutečnost. — Viděl jsem často v seminářích správního práva na této fakultě absolventy, kteří vraceli se i po odchodu z fakulty do prostředí, které jim nebylo neznámo, ale s jiným hlubším úmyslem než tenkrát, když je navštěvovali jako posluchači práv.

Budme upřímní a řekněme si, že posluchači práv nenavštěvují semináře jen z toho důvodu, aby naučili se vědecky pracovat nebo aby prohloubili své znalosti v tom kterém úseku práva, nýbrž, že je z valné části navštěvovali proto, aby poznali svého profesora, budoucího svého examinatora a aby profesor poznal i je. Nad hlavami jejich visel Damoklův meč — termín zkušební komise!

A jsme-li si vědomi této mentality většiny dnešních návštěvníků semináře, vychází již z toho na jevo, že semináře v dnešní formě zřízené nemohou dáti administrativnímu právníku to, co by k prohloubení svých studií potřeboval.

Důvod, který mne vedl k tomu, abych jako námět k jednání sjezdovému předložil návrh na zřízení seminářů správního práva pro administrativní právníky, jest v hrubých rysech uveden v tištěném programu sjezdovém. Řekl jsem tam, že i návštěva seminářů v dnešní formě přináší administrativnímu právníku nepopíratelný zisk.

Nepodceňuji tedy semináře dnešní formy — toho jsem dalek —, naopak, jejich návštěva jest pro posluchače práv velmi důležitá, poněvadž teprve tam naučí se tomu, co jest nejdůležitější: právnícky myslet a vystříbít si právní cit.

Navrhuji proto, aniž bych se dotýkal seminářů dnešních, semináře takové formy, aby vyhovovaly potřebám administrativního právníka, který tím více potřebuje větších a nových znalostí, čím více se rozšiřuje a mění obor správního práva.

V nedávno vydaném »Rejstříku československého práva« můžeme se i jen letmým pohledem přesvědčiti, že většina zákonů a nařízení spadá do oboru práva veřejného, a listujeme-li Sbírkou zákonů a nařízení za dobu posledních 18 let, přijdeme k těmž poznatku.

Jest pochopitelno, že ten, který promovoval před 18 lety, nestačí se svými tehdejšími znalostmi dnes. Nepokračuje-li ve svém studiu systematicky a s duchem času, pak není 100% právníkem a za několik let by nemohl již býti právníkem

aktivně činným. Neboť to, co se za doby studia naučil, dnes již z valné části — zvláště v hmotném právu veřejném — neplatí.

Devisou dnešní doby budiž: neustrnulost — studovat a tím snažiti se zvýšiti úroveň právníckého úřednictva na žádoucí metu — metu nejvyšší!

Účelem navrhovaných seminářů pro aktivní administrativní právníky má býti:

1. poskytovat možnost k vědeckému badání,
2. prohloubení teoretických znalostí,
3. sledování a rozbor **judikatury nejvyšších stolic** (a pochopitelně i nového zákonodárství),
4. poskytnouti možnost k teoretickému řešení sporných otázek z praxe.

Spec. univ. prof. Dr. Čáda ve svém projevu na zahajovací schůzi I. odborného sjezdu: čl. právníků, předneseném za všechny právnícké fakulty v republice, vyslovil přání, **aby věda s fakult spojila se s praxí**. Mutatis mutandis navrhl jsem ve svém námětu totéž: aby praxe spojila se s vědou fakult a tak poskytla administrativnímu právníku možnost čerpat i nadále z této studnice věd nové poznatky, které by přišly k dobru při výkonu našeho krásného povolání, při výkonu služby veřejnosti, služby celku.

Rozpravy o předneseném referátu se zúčastnili tito pánové: univ. prof. Dr. František Čáda, Dr. Richard Holl, Dr. Rudolf Kobosil, práv. rada Eduard Chudoba, Dr. Jan Červený, Dr. Vratislav Řezníček, Dr. Alois Starý, Dr. Julius Brychta, Dr. Vladimír Vybrál a Dr. Jan Procházka.

Bylo všeobecně žádáno, aby prostřednictvím povolaných osob bylo usilováno o **těsnější sepjetí s právníckými fakultami**, čehož by se nesporně dosáhlo zřízením zvláštních seminářů pro aktivní administrativní právníky. Návštěva těchto seminářů nemohla by ovšem býti povinnou, poněvadž v dalším zdokonalování ve studiu nelze nikoho nutiti. Dále vysloven požadavek, aby byly uvedeny v život — pokud se tak již nestalo — **instrukční kursy u zemských úřadů** pro přípravu nových administrativních právníků; bylo vzato s povděkem na vědomí, že ministerstvo vnitřní nařídilo konceptním úředníkům, aby navštěvovali semináře právníckých fakult, zvláště před vykonáním politické zkoušky. Zástupci právníků **samosprávních** žádají, aby i jim bylo **umožněno zúčastniti se přípravných instruktorských kursů** u zemských úřadů. Všeobecně doporučeno, aby právníci ve veřejné správě více si **všimli odborných časopisů**, jich se týkajících, a sami své poznatky v nich uveřejňovali. Tento návrh byl ještě doplněn v tom smyslu, aby kompetentními činiteli byla věnována zvýšená pozornost udržování stávajících a zřizování nových odborných knihoven.

Aby pak koceptní úředníci ještě před vykonáním administrativní nebo politické zkoušky nabyli patřičného přehledu po všech odvětvích agendy svého úřadu, budiž přísně dbáno na to, aby **prošli** — pokud to trochu poměry dovolí — **všemi administrativními odděleními**.

Konečně debatováno o účelnosti **prázdninových praktických kursů** pro ty mladé právníky, kteří teprve hodlají vstoupiti do služeb veřejné správy, a mimo

to podán námět na **zřízení lektorátu** správního práva při právníckých fakultách; vše ovšem pokud tomu dnešní finanční prostředky dovolí.

Rozprava skončena názorem, že nebylo by dosaženo cíle již zřízením na př. semináře pro aktivní právníky, jestliže by zde nebylo **vlastní iniciativy**, zvláště se strany právníků-úředníků na vedoucích místech, kterým jest svěřena činnost výchovná.

Dr. Adolf Štafl:

Zřízení školy pro samosprávné úředníky.

Všeobecné vzdělání, které dává střední škola, nestačí úředníkům, pověřeným vyřizováním administrativních potřeb občanstva, aby řádně a spolehlivě plnili své úkoly. Tento nedostatek pociňuje se v **samosprávě vůbec**, zejména pak v samosprávě obecní. Samosprávné úřednictvo, zvláště to, které jest vzdáleno velkých měst, nemá možnost doplniti svoje povšechné vzdělání návštěvou přednášek, kursů, knihoven a pod. a jest v malých obcích odkázáno samo na sebe. Většinou nemá možnost poučiti se o praktickém výkonu svého povolání a theoretické znalosti soukromým studiem musí doplňovati bez jakékoliv kontroly.

Uvážíme-li, že okruh působnosti obecní, zvláště přenesené, stále novými úkoly na obce vnesenými se rozšiřuje, dospějeme k poznatku, že v zájmu řádného běhu administrativy musí se i na elementu úřednickém požadovati to, co se vyžaduje v každém jiném oboru lidského podnikání vůbec — **odborného vzdělání**. Vyžaduje-li obchodník, živnostník, průmyslník a j. na svých úřednících, aby do zaměstnání přišli již s theoretickými odbornými znalostmi, které na př. poskytuje obchodní škola, nebo stanoví-li ústavy jako podmínku přijetí absolvování obchodní akademie, shledáme, že odborného vzdělání má se dostati úředníkům samosprávným v prvé řadě a to proto, poněvadž v malých obcích jsou vlastními referenty vyřizujícími jednak samostatně, jednak vykonávají projevenou vůli orgánů obce.

Ale i tam, kde vedoucím úředníkem jest právník, jest potřeba zdatného úřednictva odborně vzdělaného a prakticky již vycvičeného, nemají-li vzniknouti pro občanstvo ještě větší závady při vyřizování jeho administrativních potřeb. Není proto divu, že nedokonalý způsob vyřizování má v zápětí, že dozorčí úřady a instance odvolací jsou zbytečně zaplavovány stížnostmi a odvoláními, které z valné části by mohly odpadnouti vůbec, kdyby aspoň vyřízení obecních orgánů bylo jen **formálně** správné.

Jest jistě úkolem právníků, aby si všimli netoliko vzdělání svého, ale i vzdělání těch, kteří jsou jejich pomocnými orgány při vyřizování samosprávné agendy, jejich spolupracovníky. Snažou každého, ať právníka či neprávníka má býti, aby samospráva svůj úkol čestně, správně a rychle prováděla.

Nejbližší doba snad již definitivně rozhodne o navrhované instituci vládních tajemníků v obcích. Jest nepopíratelné, že, mají-li vládní tajemníci zhostiti se

s úspěchem svého úkolu — tak, jak obor jejich působnosti jest připravován — musí tato funkce býti svěřena úřednictvu právníckému. Aby však toto mohlo ihned při uzákonění této instituce vykonávat práci jemu svěřené a nemusilo se zapracovávat teprve až při ustanovení do praxe, bylo by vhodné, aby i jemu dostalo se možností poznati předem praktický výkon přenesené působnosti obce.

Z těchto důvodů navrhuji v podstatě toto:

- a) zřízení **odborné školy (akademie) pro samosprávné úředníky** (neprávníky),
- b) zřízení **praktického kursu pro samosprávné úředníky-právníky**.

Odborná škola pro samosprávné úřednictvo (neprávnícké) měla by tedy poskytnouti samosprávným budoucím úředníkům teoretické znalosti a praktické zkušenosti. Za tím účelem navrhuje se dvouletá, při čemž 3 semestry by byly věnovány teorii, jeden semestr výhradně praxi. Podmínkou přijetí by bylo absolvování střední školy. Samosprávné úřednictvo mělo by možnost doplniti své všeobecné vzdělání, které jim poskytuje studium středoškolské, znalostí úseku správního práva, kterých při výkonu svého povolání bude potřebovati tak, aby nezdržovalo běh administrativy teprve studiem, jak určitou věc vyřídit.

Při této škole navrhuje se zřízení pololetního praktického kursu pro právníky, ve kterém by se tito **prakticky** seznámili s výkonem samostatné i přenesené působnosti obce.

Jsem si vědom toho, že návrh narazí na **překážky finančního rázu**. Nutno však uvážiti, že náklad věnovaný na školení samosprávného úřednictva by byl rentabilní a přinesl by zisk samosprávě a tím i všemu občanstvu. Budou-li samosprávné úřady po stránce personální i všeobecné řádně vybaveny, bude hladký a rychlý běh administrativy bezpečně zajištěn.

Přednesený referát byl podnětem k obsáhlé **rozpravě**, které se zúčastnili tito pánové: Dr. Štefan Osuský, Dr. Vladimír Vybral, Dr. Emanuel Svoboda, Dr. Rudolf Kobosil, práv. rada Eduard Chudoba, Dr. Prchal, Dr. Ferdinand Šedivý, Dr. Karel Klínovský, Dr. Julius Brychta a Dr. Antonín Vašek.

Bylo všeobecně konstatováno, že jest třeba postarati se o odborné školení samosprávného úřednictva, aby byly odstraněny přednesené závady a nedostatky. Poukázáno na to, že studium na střední škole neposkytuje v plné míře to, co potřebuje samospráva. V zájmu snazšího uskutečnění bylo navrženo, aby se uvažovalo toliko o **jednoroční škole**, která by mohla býti zřízena aspoň ve formě odpoledních či večerních kursů. Současně doporučeno, aby bylo umožněno hodnocení kratší přípravné praxe před nastoupením služby samosprávné, neboť tato má na další výkon nepopíratelný vliv. Konečně vysloven požadavek, tlumočený kolegy ze Slovenska, aby co nejdříve se přikročilo k **unifikaci správního práva**, která jest nadmíru naléhavá. Zejména **unifikace obecního zřízení** vyžaduje neodkladné řešení, neboť obec jest základem státu.

Z řad právníků-úředníků samosprávních vyšel námět, zda by nemohla býti při II. odborovém sjezdu čsl. právníků zřízena zvláštní sekce pro samosprávné úředníky právníky nebo aspoň odbor při sekci úředníků-právníků ve veřejných službách.

Univ. doc. Dr. Kazimír Čákr:

Nynější stav právních nauk berních.

Odborový sjezd právníků jest vhodnou příležitostí k tomu, aby bylo dokumentováno, že právníci jsou nejen příslušníky stavu, jehož úkolem jest činnost, označovaná obyčejně jako »nalézání práva«, nýbrž že jsou také — a lze skoro říci především — významnou složkou veřejné **správy, organizace** ve státu. Jest snad i dobře připomenouti si na takovém sjezdu důsledky, jež vyplývají ze skutečnosti, že právníci jsou absolventy nejen fakulty věd právních, nýbrž i státních. Prospěšnost právníckého stavu, a tím i jeho význam, jest jistě do značné míry závislý na odborné kvalifikaci právníků.

To platí zvláště o finančním právním úřednictvu. Doba, kdy se finanční právník těšil nevalné vážnosti, není tak vzdálená. Finanční úředník byl méně oceňován než soudce nebo správní úředník. Byl pouze výběřčím veřejných dávek, nebyl ochráncem práva a řádu ve státě. V minulém století nebyl uznáván význam finančního práva; při zřizování správních soudů — na př. v Prusku nebo v Rakousku — měly býti akty finanční správy vyloučeny z kognice těchto soudů; odůvodňovalo se to zejména tím, že finanční právo jest málo »juristické«. V této věci arcí nastal podstatný obrat. Nestačí však, aby finanční právník byl pouze dobře právnícky školen; zvláště moderní doba ukládá finanční administrativě velmi nesebné právnícké úkoly. Finanční právník musí ukázati, že jest i zde s to splniti svou povinnost; stejně důležité jako věda právní jsou pro jeho odbornou kvalifikaci i nauky správní.

Co jsou správní nauky berní? Výrazem »nauka správní« se rozumí obyčejně jakási technologie administrativní činnosti, kterou vyvíjejí orgány veřejné správy — tedy jakýsi protějšek k soukromohospodářské nauce o podniku, známé zejména pod německým označením »Betriebslehre«. Správní nauka berní pak studuje speciální problémy berní administrativy — to jest toho odvětví veřejné správy, které jest pověřeno agendou veřejných dávek.

Problematika staré berní administrativy — nikoliv ovšem legislativy — se v podstatě vyčerpávala dvěma otázkami: kontrolní technikou u t. zv. nepřímých dávek a katastrovou evidencí u t. zv. přímých daní. To znamená: u nepřímých dávek záleželo na tom, aby správní úředník byl s to postihnouti vždy předmět dávky způsobem, který by dovoloval zjistiti, zdali z tohoto předmětu byla správně zapravena daň. U přímých daní bylo pak úkolem finančního orgánu, aby se mu podařilo vypátrati rozhodná data, jež měla býti zapsána do herního katastru. Nejen berní povinnost sama, nýbrž i její rozsah se zde řídil určitými zevními znaky: podle váhy objektu daně, podle počtu kusů, podle výměry pozemku a pod. Finanční správa proto potřebovala v podstatě pouze technicky školené úředníky. Právníka bylo třeba pouze v trestním řízení při zkrácení veřejné dávky a pak u tax a t. zv. kolkových dávek, kdy výše berně byla závislá na soukromo-právní povaze poplatného aktu. V obou případech však právník neaplikoval berní právo ve vlastním smyslu, nýbrž buď trestní nebo soukromé právo.

Charakteristickým znakem úpravy berního práva z této doby bylo zanedbání sociálního účelu zdanění. Veřejné dávky měly býti pouze zdrojem příjmů pro státní

pokladnu a v důsledku toho byl finanční úředník pouhým agentem státní pokladny. Neměl legitimaci — jinak tomu bylo na př. u soudce nebo správ. úředníka — aby pronikavým zásahem do sféry soukromých zájmů přispěl k splnění povinností, jež ukládá berní právo. Jedině při flagrantním zkrácení nepřímých dávek — vzhlédem k zvláštní jejich právní konstrukci — mu byla dána možnost provést domovní prohlídky, vyslýchat svědky atd.

Jest dostatečně známo, jaká změna nastala v systému veřejných dávek v druhé polovině minulého století: princip formální rovnosti při zdanění byl nahrazen principem materiální spravedlnosti. Vybudována byla soustava t. zv. přímých daní, jejichž vyvrcholením jest — aspoň ideálně — důchodová daň. Finančnímu úředníku musila být dána rozsáhlá možnost zjistit majetkovou kapacitu poplatníků, musilo mu být dáno právo k rozsáhlým investigacím, jež se ovšem značnou měrou dotýkaly osobních a majetkových práv poplatníkůvých.

Paralelně s touto úpravou musil být ovšem zase rozmnožen počet právních prostředků, kterými by se mohl poplatník bránit proti zneužití této moci finančního orgánu: byl vytvořen berně-právní proces. Zde arci již nestačily síly berního kontrolora nebo důchodkového revidenta, těžiško berního řízení se proto přesunulo na právníka.

Rozhodující zde byla i jiná věc: moderní finanční zákon již nemohl tak úzce vázati finančního úředníka při plnění jeho povinností, musil mu dopřáti více volnosti v pohybu, musil rozmnožiti počet aktů volné úvahy, k nimž jest finanční orgán delegován. Funkce finančního orgánu se tedy stala zodpovědnější; i z tohoto důvodu bylo záhy třeba dáti přednost právníky školeným úředníkům. Konečně se u moderních přímých daní stala vyměřovací základem t. zv. obecná hodnota předmětu dávky (na rozdíl od starých technických jednotek vyměřovacího základu u t. zv. nepřímých dávek); i zde bylo třeba úředníka, který nabyt potřebných hospodářských vědomostí na fakultě věd státních.

Zmíněná úprava berního práva byla ovšem pouze koncesí, v zásadě měly být zachovány nedotčeny postuláty ideologie t. zv. právního státu. A to je snad také nejdůležitějším důvodem, proč právník jest právě způsobilý pro službu ve finanční správě. Berní řízení se charakterisuje obyčejně jako proces, v kterém úředník jest zároveň soudcem i stranou; tato charakterisace jest potud přílehavá, pokud zdůrazňuje skutečnost, že finanční úředník jest povinen dbáti toho, aby byly uskutečněny normy berního práva sice plně, avšak ne větší měrou, než jak určuje jejich obsah.

Okruh úkolů berní administrativy se tedy značně rozšířil. Vývoj organizace finanční správy však bohužel nepokračoval tak rychle jako vývoj berního zákonodárství. To však nezavinila jen konservativnost odborné byrokracie: zatím co zákonodárce mohl velkou měrou těžiti z poznatků finanční a právní vědy, byl reformátor veřejné správy odkázn pouze na znalosti a iniciativu odborného úřednictva.

Tento nedostatek mohou odstraniti systematické správní nauky berní. Přihlédneme-li k tomu, jak se až dosud obvykle řeší problémy reorganizace veřejné správy, můžeme seznati dvě metody:

První, více empirická, se snaží shromáždit na anketách znalosti a náměty odborníků. Zde se uplatňují osobní zkušenosti, bez nichž jistě žádná reforma veřejné správy se nemůže obejít; tento způsob však trpí především nesystematičností. Kromě toho poznatky takto získané jsou přirozeně vždy subjektivně zabarveny. Odborníci z řad správního úřednictva konečně obyčejně nemohou míti přehled o celé administrativě, protože jsou zpravidla pouze odborníky v určité agendě.

Druhou dosti obvyklou metodou jest uplatňování poznatků získaných analogií, zejména ze správy soukromých hospodářství; charakteristické jest to zejména u t. zv. reformních snah racionalisačních a ekonomisačních. Zde působí především zcela vnější znak, který na první pohled jest společný jak finanční správě tak i soukromohospodářskému podnikání: účel získati peněžité příjmy. Avšak právě proto jest tato metoda spojena vždy s nebezpečím, že dobře nevystihne rozdíl mezi produktivností s hlediska soukromohospodářského a s hlediska veřejnohospodářského.

Z této kritiky vyplývá také námět, jaký postup má správní nauka berní zvoliti při řešení úkolů jí uložených: náležitě objektivitu dosáhne především shromážděním a zpracováním co největšího počtu číselných dat. K potřebným konklusím může ovšem dospěti pouze aplikací teoretických poznatků finančně-vědeckých a právních. Zvláště právnícké vzdělání totiž zabrání tomu, aby úředník ve veřejné správě nezaměnil postuláty správní účelnosti s obsahem pozitivních právních norm. Právník ve veřejné službě prokazuje svou způsobilost tím, že dovede spojití legalitu veřejné správy s její racionalitou.

Rozpravy o thematicu se zúčastnil Dr. Jar. Berák, tajemník Ústř. svazu čs. průmyslníků, který přednesl námět, aby ministerstvo financí systematicky publikovalo své normativní výnosy, aby řízení všech veřejných dávek — nebo aspoň určitých jejich skupin, zvláště u nepřímých daní — bylo kodifikováno a sjednoceno, a aby byl vytvořen legislativní archiv, jenž by byl kompetentní vysloviti, které právní normy dosud platí a které byly zrušeny.

Dr. Vladimír Vybraj:

Reforma finanční správy s hlediska profesionálního.

1. Úvod a problematika přednáškového tématu.

Vážené shromáždění!

Dovolu mi, abych úvodem konstatoval, že v dohodě s předsednictvem sekce omezil jsem původní téma přednášky, které mělo být věnováno reformě finanční správy vůbec, na téma podstatně užší, totiž na **personální stránku reformy finanční**

správy. Toto omezení má svůj dobrý smysl především v tom, že přednáška i diskuse mohou se soustředit na konkrétní řešení nadhozených otázek, a nikoliv jen na povšechné jejich glosování, jak by tomu nutně bylo v případě tak širokého tématu, jako je celkový problém reformy finanční správy. Na druhém místě sledoval jsem tímto omezením ten cíl, aby soustředěním se na otázku personálního práva a politiky byl získán všeobecný zájem i úřednictva ostatních resortů veřejné správy o tuto reformní problematiku, která konec konců musí být řešena paralelně a jednotně pro celý obor státní, resp. veřejné správy, objeví-li se, že dosavadní úprava je vadná. Dovolte mi, abych v rámci svého tématu přednesl věc tak, jak se mi jeví zejména s hlediska platné praxe a potřeb finanční správy, při čemž prosím zástupce ostatních resortních odvětví, aby si konfrontovali moje názory s potřebami svých správních oborů a modifikovali je příslušným způsobem. V každém případě pak prosím, aby moje názory a přednesené reformní návrhy byly považovány za pokus o nezaujaté řešení důležité otázky veřejného, a řekl bych státního významu, při níž přirozeně nemá místa uplatňování nějakých úzce stranických a jen výlučně stavovských zřetelů a postulátů, byť v první řadě nám šlo zde o personální záležitosti **právníků**, zaměstnaných ve veřejné správě. Myslím, že první odborový sjezd právníky přispěje právě zdůrazněnou objektivností nejlépe ke splnění svého účelu a poslání.

Přistupuji nyní k vlastní problematice přednáškového tématu. Dovolil jsem si, vážení pánové, právě zdůraznit nutnost objektivnosti při analýze daného tématu a při návrhu reformních řešení, a myslím, že nejlepší zárukou takové objektivnosti jest, jestliže posuzovatel a kritik vidí celkový problém a nikoliv jen jeho část. Měl jsem v poslední době příležitost podrobiti takovému rozboru celkovou problematiku reformy finanční správy a zaujal jsem stanovisko ke všem jejím podstatným složkám. Učinil jsem tak v knize »Reforma finanční správy«, která vyšla nedávno v Politické knihovně Orbisu, a promiňte mi, poukáží-li na tuto práci, pokud jde o řešení celé problematiky reformy finanční správy. Pro naše téma z této práce vyplývá, že reformní řešení personálně-politických otázek ve finanční správě má tři integrující části: především jde o reformu předběžného vzdělání a další odborné výchovy během služby, dále o takovou reorganisasi finanční služby, která by umožnila, aby požadované odborné kvality úřednické byly v ní co nejlépe uplatněny, a konečně o reformu platového systému, který by odpovídal předpokladům, na nichž bylo založeno správné řešení obou prve jmenovaných reform. V této přednášce mohu věnovati pozornost jen prvnímu a poslednímu tématu, tedy jednak otázce reformy předběžného vzdělání a odborné výchovy, jednak reformy platového systému, kdežto třetí souvislou otázku, totiž reorganisasi finanční služby musím ponechat stranou pro její rozsáhlost; pro její řešení odkazují ke své knize, pokud se zabývá věcnou, tedy nepersonální stránkou reformy finanční správy.

Přistupuji k první části svých výkladů, věnovaných reformě předběžného vzdělání a odborné výchovy úřednictva.

2. Reforma předběžného vzdělání a odborné výchovy finančního úřednictva během služby.

Vážení pánové, dovolte mi, abych osvětlil potřebu reformy předběžného vzdělání především **právníků ve finanční službě** — a myslím i právníků v ostatní

veřejné správě — seznámením se stanoviskem, jež bylo vysloveno a odůvodněno zejména ve veřejnosti **technické**, na něž dosud se strany právnícké, pokud vím, nebylo adekvátně reagováno.

Vychází se z faktu, že finanční správa je administrativním odvětvím, na jehož vedení vykonává rozhodující vliv kategorie úřednictva právního; je proto přirozeno, že i neúspěchy tohoto vedení, projevující se za dlouhodobé už krise finanční správy, přičítají se ve značné míře právě typicky juristickému vedení tohoto správního resortu, a že ozývají se hlasy ve veřejném mínění, aby k rozhodování a vedení byl záde připuštěn buď výlučně, nebo aspoň rovnoměrně element s předvzděláním technickým, který díky své školské výchově projevuje prý daleko větší pružnost a přizpůsobivost při řešení nových problémů, než připouští dnešní typické vzdělání právní, které už metodicky se vyznačenává sklonem k formalismu a k určité ztrnulosti. Okolnost, že v úspěšném soukromém podnikání stojí převážně v čele lidé se vzděláním technickým, kdežto právníci omezují se zde na činnost v podstatě jen poradní, jest rovněž uváděna ve prospěch názoru, aby technikům i ve veřejné správě, speciálně ve správě finanční, dostalo se příležitosti k dosažení vedoucích míst a rozhodujících funkcí, a tak i možnosti ukázati na adekvátní, resp. lepší kvalifikaci technického živlu při zdolávání problémů moderní finanční správy. Při tom požadavek po uplatnění technického živlu není formulován nějak zcela jednostranně a úzce stavovsky, jak svědčí návrh na zřízení **instituce správních inženýrů**, tedy personální kategorie s předvzděláním účelně kombinujícím prvky technického a správního rázu.

Otázku takto formulovanou nutno brát se vši vážností, uvědomíme-li si zejména, že u valné většiny právníků, působících dnes ve finanční a veřejné správě vůbec, jest státovědecké předvzdělání, které by bylo řádně legitimující odbornou kvalifikaci pro výkon finanční a ostatní administrativní služby, velmi omezené a téměř na stejném stupni jako u absolventů našich technik, kteří však mají mimo toto předvzdělání i obsáhlou výchovu odborně technickou, jejíž výsledky lze s úspěchem vindikovati pro veřejnou správní službu včetně finanční.

Nemůže být sporu o tom, že omezenost a nedostatečnost právníckého předvzdělání pro finančně-správní službu jest zaviněna právě pochybenou a nedokonalou úpravou státovědeckého studia na právnických fakultách, na nichž kromě studia historicko-právního doznávají jen judičiální obory adekvátního respektování v učebním a zkušebním programu. Hlavní vada dnešní úpravy s hledisek požadavků moderní veřejné správy spočívá v tom, že státovědecký studijní oddíl není vybudován rovnocenně s judičiálním. Aby tomu tak bylo, je při reformě právníckého studia třeba docílit úplného osamostatnění tohoto studijního úseku v učebním i zkušebním plánu, a to při rozsahu aspoň třísemestrového studia, v němž by byla věnována adekvátní pozornost disciplinám **hospodářským** (teoretickým i praktickým) a **správním** včetně finančně správních. Prakticky to znamená na př. řádné zobligování disciplíny finančního práva, rozšíření a prohloubení správního práva, zavedení hospodářské a správní historie jako nových učebních předmětů vedle event. dalších teoretických oborů státovědeckých (na př. vědy o politice a pod.). Podotýkám, že o takovouto moderní formulaci reformy státovědeckého studia má u nás zásluhu prof. K. Engliš, jehož studie pohnuly u nás konečně otázkou reformy právníckého studia. Nutným doplňkem takové reformy

je i odstranění dnešního neuspokojivého stavu přísných zkoušek doktorských (rigoros), jež by měly být nahrazeny tradiční úpravou akademickou, podle níž by dosažení doktorátu bylo vázáno na písemnou disertaci a na složení jednoho rigorosa, při čemž by takto dosažený universitní gradus zůstal hodnotit ryze akademickou.

Kromě obligátních přednášek teoretického studia domnívám se, že bylo by se tu postarat i o konání speciálních kolegií, resp. kursů, ze širokého oboru veřejné správní praxe, suplovaných vybranými praktickými odborníky. Uchazeči do toho kterého správního odvětví státní, resp. veřejné služby byli by povinni vykázat se úspěšným absolvováním i těchto speciálních kolegií, zakončených praktickými zkouškami, které by bylo účelno organizovat event. před zvláštními úředními komisemi u příslušných zemských správních úřadů. Pro finanční službu spadalo by sem nutně i složení zkoušky z teoretické i praktické znalosti podvojného účetnictví a podnikového bilancování, bez jehož znalosti je moderní vyměřovací služba finanční nemyslitelná.

Důsledným provedením této reformy bylo by docíleno značného zlepšení v právnícké převýchově pro adekvátní zastávání všech veřejných správních služeb, včetně finančních; a to personálem »juristicky« vzdělaným, neboť dosud převládající zde vzdělání **judiciální** bylo by rovnoměrně doplněno i potřebným vzděláním **státovědeckým**. Finanční správa má zvláště též silné důvody historické, aby požadovala vehementně adekvátní vybudování státovědeckého studia, pro jehož vedení bylo ve střední Evropě namnoze předepsáno absolvování separátního kameralistického studia. Toto obsahovalo kromě disciplin hospodářsko-politických, správních a finančních i studium oborů technologických, zejména z oborů dotýkajících se prvovýroby (zemědělství, lesnictví, hornictví) a některých nově zaváděných odvětví průmyslových, ježto domaniální a regální příjmy finanční tvořily tehdy převážnou většinu řádných příjmů státních; rovněž pro daně přímé (tehdejší akcízy) nebyly znalosti technologické na škodu. Potřeba formálního vzdělání právního ustupovala proto ve správě kamerální svým významem do pozadí před vlastním studiem kameralistických oborů.

Dnes tomu ve finanční správě není jinak přes nutné vývojové změny směrem ke státu právnímu. V popředí obecného výchovného zájmu stojí tu jednak discipliny státovědecké pro širší povšechné vzdělání, jednak pro specialisaci v jednotlivých oborech disciplíny soukromé ekonomiky a technologie různých oborů výrobních, na něž je aplikován finanční režim. Z tohoto přehledu nutně vyplývá, že v moderní finanční správě jeví se potřeba jednak personálu vzdělaného povšechně státovědecky (t. j. hospodářsky, právně a správně technicky), jednak personálu specialisovaného v jednotlivých úsecích technologie a soukromé ekonomiky včetně techniky správně-finanční. Shora zmíněná argumentace, usilující o obecné uplatnění správních inženýrů na př. ve finanční správě, má tudíž svoji hlavní slabinu potud, pokud by chtěla vytvořiti ze správních inženýrů kategorii rozhodujícího tu úřednictva s **povšechným vzděláním** (technickým a správním), neboť vedle takto vzdělaného elementu bylo by nutno dále zaměstnávat specialisované technické odborníky v jednotlivých odvětvích finanční správy (na př. chemiky v oboru daní spotřebních, zemědělské a komerční ve službě revisní atd.). Podstata sporu točí se tudíž především kolem otázky vhodné převýchovy personálu činného ve finanční,

resp. veřejné správě s **povšechným vzděláním vysokoškolským**. Právníci s dokonalým vzděláním státovědeckým, vybudovaným podle hořejšího návrhu, a **správní inženýři** vzdělaní podle běžných představ technického světa nejsou kategoriemi příliš od sebe vzdálenými povšechností své vysokoškolské výchovy, takže pro obojí kategorií bylo by ve finanční službě nutnosti účelné spolupracovati s dalšími specialisovanými kategoriemi odborníků, ať rázu vysloveně právníckého (jako jsou na př. juristé ve správě poplatkové a u finančních prokuratur), nebo technického (jako jsou zmíněni chemikové v oboru daní nepřímých a komerční event. zemědělské inženýři ve službě revisní).

Závěr z této diskuse vyúsťuje téměř jednoznačně jednak v požadavek důkladné reformy právníckého studia řádným vybudováním studijního oboru **státovědeckého**, jednak v praktické službě finanční v požadavek účelné spolupráce mezi oběma dnešními vysokoškolsky vzdělanými kategoriemi personálu právníckého a technického na podkladě služební specialisace a jinak při zachování zásady parity a rovnocennosti služební.

Otázka odborové výchovy vysokoškolského finančního úřednictva není však ještě zcela vyřešena vhodnou úpravou jeho předběžného vzdělání. Dalším krokem k odborné výchově konceptního dorostu finančního je **úprava služby během čekatelského tříletí a úprava praktické zkoušky finanční**. Je dnes už samozřejmým požadavkem, aby čekatel prošel během této doby všechny druhy finančních služeb (tedy aby při tříleté čekatelské době vždy aspoň rok ztrávil v agendě daní přímých, poplatků a daní nepřímých) a ne aby se stal hned od nastoupení služby »odborníkem« zapracovaným pouze v jednom úzkém služebním odvětví. Nepříznivý rub této »odbornosti« jeví se pak v nedostatku vůdčích talentů, správně řečeno v nedostatku příležitosti k výchově na vůdčí místa, která nesporně předpokládají možnost širšího rozhledu po celém oboru finanční správy. Pokud jde o úpravu praktické zkoušky finanční je přirozeným, že její zkušební řád bylo by reformovati podle moderních zkušebních metod a podle novodobých požadavků na vzdělání úřednictva.

S otázkou úpravy praktické finanční zkoušky, kterou bylo by nutno posunouti až po skončení čekatelské doby (resp. nejvýše na dobu dvou měsíců před jejím uplynutím) nutně souvisí **opatření souborné encyklopedické příručky čs. finančního práva**, již dodnes nemáme. Odpomoc dala by se brzy zjednat, kdyby k jejímu sestavení byla povolána komise odborníků v ministerstvu financí. Z analogických stížností ostatních resortů vidím, že jeví se u nás vůbec potřeba velkého souborného díla o naší veřejné správě, které by nahrazovalo — mutatis mutandis — na př. bývalou rakouskou encyklopedii Meyerhofer-Paceho »Handbuch für den politischen Verwaltungsdienst«.

Přicházím nyní k dalšímu bodu, jak zaručiti další odbornou výchovu úřednictva, úměrně k nově se naskytajícím a stále komplikovanějším problémům správním. Konkrétní návrh, v němž vidím řešení této otázky, může být jistě předmětem kritiky s různých hledisek, a proto dovoluji, abych si připravil pro něj vhodnou argumentační základnu.

Ze studia vývoje správy francouzské, anglické a pruské jsem mohl konstatovati, že obdobné problémy kladly se také těmto státům, ovšem aspoň už od polovice minulého století. Změny režimů parlamentních i vládních nutily všechny tyto

je i odstranění dnešního neuspokojivého stavu přísných zkoušek doktorských (rigoros), jež by měly být nahrazeny tradiční úpravou akademickou, podle níž by dosažení doktorátu bylo vázáno na písemnou disertaci a na složení jednoho rigorosa, při čemž by takto dosažený universitní gradus zůstal hodnotit ryze akademickou.

Kromě obligátních přednášek teoretického studia domnívám se, že bylo by se tu postarat i o konání speciálních kolegií, resp. kursů, ze širokého oboru veřejné správní praxe, suplovaných vybranými praktickými odborníky. Uchazeči do toho kterého správního odvětví státní, resp. veřejné služby by byli by povinni vykázat se úspěšným absolvováním i těchto speciálních kolegií, zakončených praktickými zkouškami, které by bylo účelno organisovat i event. před zvláštními úředními komisemi u příslušných zemských správních úřadů. Pro finanční službu spadalo by sem nutně i složení zkoušky z teoretické i praktické znalosti podvojného účetnictví a podnikového bilančování, bez jehož znalosti je moderní výměnovací služba finanční nemyslitelná.

Důsledným provedením této reformy bylo by docíleno značného zlepšení v právníké převýchově pro adekvátní zastávání všech veřejných správních služeb, včetně finančních, a to personálem »juristicky« vzdělaným, neboť dosud převažující zde vzdělání **judiciální** bylo by rovnoměrně doplněno i potřebným vzděláním **státovědeckým**. Finanční správa má zvláště též silné důvody historické, aby požadovala vehementně adekvátní vybudování státovědeckého studia, pro jehož vedení bylo ve střední Evropě namnoze předepsáno absolvování separátního kameralistického studia. Toto obsahovalo kromě disciplin hospodářsko-politických, správních a finančních i studium oborů technologických, zejména z oborů dotýkajících se prvovýroby (zemědělství, lesnictví, hornictví) a některých nově zaváděných odvětví průmyslových, ježto domaniální a regální příjmy finanční tvořily tehdy převážnou většinu řádných příjmů státních; rovněž pro daně přímé (tehdejší akcízy) nebyly znalosti technologické na škodu. Potřeba formálního vzdělání právního ustupovala proto ve správě kamerální svým významem do pozadí před vlastním studiem kameralistických oborů.

Dnes tomu ve finanční správě není jinak přes nutné vývojové změny směrem ke státu právnímu. V popředí obecného výchovného zájmu stojí tu jednak discipliny státovědecké pro širší povšechné vzdělání, jednak pro specialisaci v jednotlivých oborech discipliny soukromé ekonomiky a technologie různých oborů výrobních, na něž je aplikován finanční režim. Z tohoto přehledu nutně vyplývá, že v moderní finanční správě jeví se potřeba jednak personálu vzdělaného povšechně státovědecky (t. j. hospodářsky, právně a správně technicky), jednak personálu specialisovaného v jednotlivých úsecích technologie a soukromé ekonomiky včetně techniky správně-finanční. Shora zmíněná argumentace, usilující o obecné uplatnění správních inženýrů na př. ve finanční správě, má tudíž svoji hlavní slabinu potud, pokud by chtěla vytvořit ze správních inženýrů kategorii rozhodujícího tu úřednictva s **povšechným vzděláním** (technickým a správním), neboť vedle takto vzdělaného elementu bylo by nutno dále zaměstnávat specialisované technické odborníky v jednotlivých odvětvích finanční správy (na př. chemiky v oboru daní spotřebních, zemědělské a komerční ve službě revisní atd.). Podstata sporu točí se tudíž především kolem otázky vhodné převýchovy personálu činného ve finanční,

resp. veřejné správě s **povšechným vzděláním vysokoškolským**. Právníci s dokonalým vzděláním státovědeckým, vybudovaným podle hořejšího návrhu, a **správní inženýři** vzdělaní podle běžných představ technického světa nejsou kategoriemi příliš od sebe vzdálenými povšechností své vysokoškolské výchovy, takže pro obojí kategorii bylo by ve finanční službě nutnosti účelně spolupracovat s dalšími specialisovanými kategoriemi odborníků, ať rázu vysloveně právníkého (jako jsou na př. juristé ve správě poplatkové a u finančních prokuratur), nebo technického (jako jsou zmínění chemikové v oboru daní nepřímých a komerční event. zemědělské inženýři ve službě revisní).

Závěr z této diskuse vyúsťuje téměř jednoznačně jednak v požadavek důkladné reformy právníkého studia řádným vybudováním studijního oboru **státovědeckého**, jednak v praktické službě finanční v požadavek účelné spolupráce mezi oběma dnešními vysokoškolsky vzdělanými kategoriemi personálu právníkého a technického na podkladě služební specialisace a jinak při zachování zásady parity a rovnocennosti služební.

Otázka odborové výchovy vysokoškolského finančního úřednictva není však ještě zcela vyřešena vhodnou úpravou jeho předběžného vzdělání. Dalším krokem k odborné výchově konceptního dorostu finančního je **úprava služby během čekatelského tříletí a úprava praktické zkoušky finanční**. Je dnes už samozřejmým požadavkem, aby čekatel prošel během této doby všechny druhy finančních služeb (tedy aby při tříleté čekatelské době vždy aspoň rok ztrávil v agendě daní přímých, poplatků a daní nepřímých) a ne aby se stal hned od nastoupení služby »odborníkem« zpracováván pouze v jednom úzkém služebním odvětví. Nepříznivý rub této »odbornosti« jeví se pak v nedostatku vůdčích talentů, správně řečeno v nedostatku příležitosti k výchově na vůdčí místa, která nesporně předpokládají možnost širšího rozhledu po celém oboru finanční správy. Pokud jde o úpravu praktické zkoušky finanční je přirozeným, že její zkušební řád bylo by reformovat podle moderních zkušebních metod a podle novodobých požadavků na vzdělání úřednictva.

S otázkou úpravy praktické finanční zkoušky, kterou bylo by nutno posunouti až po skončení čekatelské doby (resp. nejvýše na dobu dvou měsíců před jejím uplynutím) nutně souvisí **opáření souborné encyklopedické příručky čs. finančního práva**, již dodnes nemáme. Odpomoc dala by se brzy zjednat, kdyby k jejímu sestavení byla povolána komise odborníků v ministerstvu financí. Z analogických stížností ostatních resortů vidím, že jeví se u nás vůbec potřeba velkého souborného díla o naší veřejné správě, které by nahrazovalo — mutatis mutandis — na př. bývalou rakouskou encyklopedii Meyerhofer-Paceho »Handbuch für den politischen Verwaltungsdienst«.

Přicházím nyní k dalšímu bodu, jak zaručit další odbornou výchovu úřednictva, úměrně k nově se naskytajícím a stále komplikovanějším problémům správním. Konkrétní návrh, v němž vidím řešení této otázky, může být jistě předmětem kritiky s různých hledisek, a proto dovoluji, abych si připravil pro něj vhodnou argumentační základnu.

Ze studia vývoje správy francouzské, anglické a pruské jsem mohl konstatovat, že obdobné problémy kladly se také těmto státům, ovšem aspoň už od polovice minulého století. Změny režimů parlamentních i vládních nutily všechny tyto

státy přemýšletí o problému maximálního z odbornění úřednictva, což se stalo především synonymem odpolitování úřednické kariéry, resp. odstranění všech t. zv. protekčních vlivů neodůvodněných výhradně osobní kvalitou a kvalifikací úředníkovou. Nemůže být sporu o tom, že jak ve Francii, tak v Anglii, i v předválečném Prusku podařilo se téměř dokonale vyřešit tento problém, a to metodou zcela jednoduchou: **postavením celé úřednické kariéry na základnu soustavy zkoušek**, od nichž je odvislým nejen přijetí, nýbrž i povýšení úředníkovy, se samozřejmým reflexem zvýšení platového. Tak se vypravuje charakteristická historka o anglickém premiérovi Disraelim, že v době zavádění tohoto »meritsystem« intervenoval u předsedy jedné zkušební komise za určitého uchazeče, ale jeho protekce byla resolutně odmítnuta jako odporující zákonu, takže příště se podobná intervence už nikdy neopakovala. Není sporu, že tento systém vyžaduje značných předpokladů především u zkušebních komisařů, že dále jest odvislým od dokonalých zkušebních řádů, které nekladou váhu pouze na paměť posluchačů, nýbrž i na jejich úsudkovou schopnost, na vlastnosti charakterové atd. Dokonalé fungování takového zkuškového systému vyžaduje proto dlouhé tradice a buduje se během generací; jeho výsledky jsou ovšem mimořádně úspěšné, jak dokazuje zejména kvalitní sbor francouzského a anglického veřejného úřednictva.

I u nás nevyhne se řešení této otázky, chceme-li postavit úřednickou kariéru na základnu umožňující výběr nejlepších sil k rozhodujícím a vedoucím funkcím ve správě. Jest třeba začít v tomto směru uplatňovat reformy a přejímám proto předválečný návrh **Körberův** (z jeho »Studien über die Reform der inneren Verwaltung«) na zavedení **druhé praktické zkoušky**, konané po uplynutí delší služební doby, na př. 10leté. Smyslem takové zkoušky by bylo, aby v úřednictvu byl její pomocí proveden výběr mezi personálem průměrně kvalifikovaným pro běžnou výkonnou službu, a mezi personálem nadprůměrným, jemuž touto cestou by byl zaručen postup na vedoucí místa ve správě. Znamenalo by to značně hluboký odklon od dnešní praxe, která se stala z mnoha příčin, jimiž nelze se tu zabývat, namnoze pouhým respektováním pořadí ve stavech a zachováváním zásady služební ancienity. Předpokladem této reformy by bylo především zavedení dalšího služební turnu, na př. dvouletého až tříletého, jímž by konceptní úředník nabyl rozhledu i odborné praxe ve všech úsecích agendy svého resortu. Dále by to předpokládalo event. i určitou praxi na zkoušku u ministerstva a konečně složení odborné zkoušky před ústřední komisí ministerskou na základě zkušebního řádu, který by rovnoměrně hodnotil stav všech úřednických kvalit rozhodujících pro vedoucí místa. Abstrahuji tu od podrobných návrhů ve věci samé, ale vyslovuji přesvědčení, že, soudě podle výsledků francouzsko-anglických, jedine touto cestou lze uplatnit v personální politice úřednické »merit system«, t. j. princip povyšování podle zásluhy, měřené schopnostmi kandidátu k vedoucím funkcím. Přírozeným důsledkem tohoto principu by bylo, že složení zkoušky znamenalo by zaručení kariéry na vedoucích místech, prakticky tedy na př. od 3. platové stupnice výše, kdežto v opačném případě jen morální automatický postup v rámci 4. platové stupnice. Vzhledem k dále diskutovaným reformám platového systému bylo by toto celkové řešení jistě přijatelným většinou t. zv. dobrého úřednického průměru, nad nějž by povznášely jen mimořádné kvality intelektuální a pracovní vůbec.

K podpoře vzdělání veřejného úřednictva před složením této II. praktické zkoušky bylo by zříditi po pruském vzoru **správní akademie** v zemských hlavních městech při právnických fakultách s vhodnými odbornými přednáškovými tématy, svěřenými dobrým odborníkům. Absolvování aspoň jedoročního kursu této akademie bylo by úředníkovi umožnití jeho služební přidělení k úřadu v sídle akademie a bylo by předpokladem pro přípuštění ke druhé praktické zkoušce.

Uzavírám tuto část výkladů konstatováním, že vůdčích talentů nelze vychovat jinak, než rozšířením obzorů úřednictva, což lze docílit jednak fluktuací ve službě ve věku, kdy úřední rutina nenabývá ještě vrchu nad samostatnou činností rozumovou, jednak metodickým cvičením v kursech správních akademií, kde by přednášeli vybrané partie z oboru veřejné správy povolání odborníci, jakož i konečně přípravou k závěrečné zkoušce. Hořejší návrh spojuje tuto výchovnou proceduru nutně i se zlepšením materiálního postavení úředníkovy, ježto je to nezbytným stimulans každého závodění ve výkonnosti i předpokladem účinné výchovy personálu na vůdčí místa.

Abstrahuji tu od podrobnějšího rozboru, otázky, zda tento systém bylo by aplikovatí i na úřednické kategorie s nižším než vysokoškolským vzděláním a vyslovuji jen přesvědčení, že řešení mělo by tu býtí analogické.

Konečným bodem reformy odborné výchovy jest **otázka výběru úřednictva do ústřední správy**, t. j. především do ministerstev. Zdá se tu samozřejmým požadavek, že v ministerském ústředí má býtí soustředěno nejlepší úřednictvo, a to už proto, že i zde jsou řešeny problémy, vyžadující největší intelektuální potence a ostatních rozhodujících kvalit. Otázka výběru nejkvalitnějších sil stojí ovšem v nejužším poměru s otázkou jejich platového honorování vzhledem ke zvýšeným nárokům na ministerské úřednictvo právem kladeným. Abstrahuji od kritiky dnešní úpravy této otázky, o níž vyslovuji pouze poznatek, že je danému cíli v mnoha směrech neadekvátní. Nápravu po stránce věcné představuji si dosažitelnou tak, že výběr úřednictva do ústředí byl by postaven na základnu konkursu, tedy zkušební soutěže mezi všemi uchazeči volně se o přijetí uchazejícími. Že úspěšnost této metody výběru předpokládá pružný zkušební řád a kvalifikované examinátory, jest samozřejmým, stejně jako by bylo evidentním, že míra účasti a přípravy ke zkoušce byla by úzce odvislou od zlepšení platových poměrů ministerského úřednictva. Metody tohoto zlepšení dovolím si nastíniti v dalších úvahách, věnovaných druhé části mé přednášky.

3. Reforma platové soustavy.

Vážení pánové, byla-li prvá část mé přednášky věnována reformám, které znamenají namnoze dosti značné zvýšení požadavků na veřejné zaměstnance a speciálně na právnickou jejich kategorii, netajím se nutností pojednatí i o druhé stránce problému, jehož řešení má znamenati **zlepšení materiálního postavení zaměstnancova**. Přistupuji k této části svých výkladů s jistými rozpaky, neboť nechci jimi vzbuditi zdání snahy po laciné popularitě, které Prvý odborový sjezd právníků nemá jistě zapotřebí, a tím méně pak vysloužití si výtku, že nedbám kardinálních zájmů finančně politických navrhováním neúnosných břemen pro státní pokladnu. Nehodlám se proto zabývatí posuzováním absolutní výše platů u jednotlivých kategorií zaměstnaneckých a abstrahuji také od otázky odůvodněnosti dosavad-

ních platových srážek, neboť jsem si až příliš dobře vědom úzké souvislosti mezi stavem národního hospodářství, mezi veřejnými rozpočty a z nich resultujícími položkami na osobní výdaje veřejných zaměstnanců.

Omezím proto vědomě svoje výklady na relativní stránku platových výdajů, t. j. na rozbor a kritiku zásad ovládajících platovou soustavu a její jednotlivé složky, neboť se mi zdá, že při správné argumentaci v tomto směru lze docílit daleko dříve potřebných reforem, než při všeobecném volání po lineárním zvýšení platovém.

Východiskem kritiky platové soustavy se mi zdá býti především **zásada pevné systemisace míst**, která se stala základní osou dnešní platové praxe. Abstrahuji tu od výtek, které se staly jejími průvodními zjevy jen v důsledku t. zv. úsporných opatření, ať už je to opuštění zásady periodické revise systemisace, nebo aplikace lineární úspory 10% personálu, stanovení časových lhůt pro povýšení atd. Domnívám se, že rozhodující a trvalou vadou dnešní soustavy jest sama zásada pevné systemisace míst, ježto především doslovná její aplikace nutí správu provádět personální přesuny, které nejsou v zájmu služby, nebo u které jsou jí přímo na úkor. Praxe platové soustavy také ukázala jasně, že při zásadním zachování principu statusového pořadí a při stanovení časových lhůt pro povýšení na systemisovaná místa ztratila platová soustava ty přednosti, s nimiž byla uváděna v život, totiž uplatnění zásady záslužnosti, resp. honorování odpovědné funkce. Jakmile stalo se možným, že úředník zastává místo, aniž byl současně na ně povýšen způsobem odpovídajícím systemisačnímu hodnocení onoho místa, padá hlavní přednost platné úpravy, která zůstává pak fikcí. Považuji stav fiktivních předností platové soustavy na dlouho za neudržitelný a hledám proto princip reálnější. Shledávám jej v **zásadě systemisace míst podle personálních stavů**, jíž by ovšem též za hrubé vodítko sloužilo hodnocení dnešních věcně systemisovaných míst. Vyslovením této zásady uvědomujeme si hned druhou zavadu dnešní platové soustavy. Jakmile povyšovací praxe začala se zásadně řídit pořadím úředníků v personálních stavech a jakmile zásada povyšování na systemisovaná místa byla prolomena hledisky postupu časového (stanovením lhůt pro jmenování) — na což ovšem mělo vliv zejména zavedení platových srážek — přestal v platové soustavě působit moment odměny za výkon systemisačně kvalifikované funkce a celá soustava octla se na základně postupu časového, zaručujícího platové zvýšení s postupem služební doby. Proti této snad nechtěné deviaci celé platové soustavy považují za nutné vyzvednouti **potřebu zvláštního honorování výkonu odpovědných funkcí**, což nelze provést jinak, než automatickým přiznáním **funkčních přídavků** za výkon služby na odpovědných místech (přednostenských, referentských a pod.), nezávislým na jmenování, resp. povýšení do příslušné platové stupnice. To znamená, že by byla značně podpořena aktivita úřednická na místech honorovaných funkčním přídavkem, a to už z obavy před možnou ztrátou takového místa. Dále byly by odstraněny nepříznivé důsledky dnešní překerní platové praxe, zejména vůči mladým úředníkům, zastávajícím sice odpovědné funkce (na př. ve finanční právě na přednostenských místech berních správ a jinde), ale nepovýšeným pro nesplnění časových lhůt služebních.

V úzké souvislosti se speciálními funkčními přídavky je i otázka **generelních funkčních přídavků**, která by řešila neméně ožehavý problém, je-li účelno platově

honorovati každý přechod od instituce nižší k vyšší. Jsem přesvědčen o tom, že je jedním z podstatných nedostatků dnešní platové soustavy, nepodporuje-li přirozené ambice personálu po postupu k vyšší Instanci automatickým přiznáním »instančních« funkčních přídavků, které bylo by velmi účelným zavést s patřičným odstupňováním zejména pro personál správních úřadů zemských a ústředních. Zavedení přídavků tohoto druhu znamenalo by přirozené využití snah personálu po zlepšení materiálního postavení na základě zvýšené pracovní a intelektuální kapacity, která by přicházela k dobru vyšším instancím, u nichž by se tak automaticky zvedala úroveň výkonu jejich správních agendy.

Míří-li dosavadní funkční přídavky (speciální i instanční) k uplatnění zásady odměny za výkon odpovědné práce, obrací se další reformy k oněm složkám platovým, které jsou výrazem především existenčního resp. kulturního stavu zaměstnancova bez zřetele k jeho zásluhám o úřad. Těmito složkami jsou **činnové a výchovné**, jichž úpravě věnuji aspoň stručnou kritickou pozornost.

Platová soustava zahrnuje vědomě tyto platové složky do rámce úhrnné odměny za služební výkon, neboť jest si dobře vědoma toho, že plat každého zaměstnance musí sestávat především ze složky, která je výrazem existenčního resp. kulturního minima, v té které kategorii zaměstnanecké.

Funkci těchto složek reprezentují především činnové a výchovné, z nichž první má býti určitým ekvivalentem výdajů na byt (jako t. zv. příbytové), druhé pak příspěvkem na rodinu. V obou případech chybí naše platová soustava tím, že nerespektuje reální poměry zaměstnancovy, ať jde o příspěvek na byt nebo o příspěvek na rodinu. Toto pochybení v případě činnového rovnalo se za tísnivých poměrů bytových ve větších městech značnému podlomení aktivity zejména u mladé generace, která byla postavena před překerní otázkou, jak za vysokých činůž v nových, t. j. zákonem nechráněných bytech lze uhájit s rodinou existenci bez újmy na zdraví a pracovní kapacitě. Tato otázka se kladla proto, že činnové nebylo vyměřeno — ani dosud není — podle skutečných poměrů činžovních. V tomto bodě jest třeba reformy vypořádávající se se skutečným hospodářským stavem, a to na podkladě zavedení bytových standardů pro jednotlivé služební třídy a stupnice s event. dalším odstupňováním podle kategorie úřadů, u nichž příslušní zaměstnanci slouží. Za logické považují rovněž **zavedení samostatného činnového pro hlavní město Prahu mimo dosavadní schema činnového**, jak tomu bylo před válkou pro Vídeň; odpovídá to zřejmě potřebě zvýšeného existenčního, resp. kulturního niveau v hlavním městě státu.

V této souvislosti nelze též schvalovati, nerespektuje-li dosavadní platová soustava ony zaměstnancovy poměry, které zřejmě působí na jeho existenční niveau. V první řadě jde tu o **svazek rodinný**. Bylo by zbytečno rozvádět zde, že a jaký zájem má stát na spořádaném rodinném životě svých zaměstnanců, k němuž jeden z předpokladů jest i jejich materiální zajištění. Platová soustava, která nerespektuje přechod zaměstnancův ze svobodného do manželského stavu, nespočívá na reálných základech, neboť podkopává základy pracovní aktivity zaměstnancovy. Domnívám se, že dnešní stav zasluhuje reformy potud, že svobodným zaměstnancům měl by přiznávatí zásadně polovici činnového, vyměřeného podle skutečných činžovních poměrů a podle stanovených bytových standardů, zatím co ženatým funkcionářům přiznával by toto činnové celé. Logičnost tohoto řešení ukazuje se

zejména dnes po provedení úsporných opatření, kdy krátí se činovné manželů používajících dvojí příjem; při reformované úpravě ztratilo by toto úsporné opatření jak charakter odiosnosti, tak výjimečnosti, neboť logickou zásadou platové soustavy stalo by se přiznání celého činovného rodině jako celku, reprezentovanému zaměstnancem ve veřejných službách.

S hlédisek uplatňovaných při reformě činovného se podává to zásadní stanovisko k další platové složce, t. j. k **výchovnému**, že i ono má být vyměřeno reálně, což vede k opuštění fikce výchovného příznotelného jen na dvě děti. Obavy, že touto reformou byla by nastoupena cesta dřívějšího systému alimentálního nejsou odůvodněné, vyměří-li se výchovný příspěvek regresivní metodou. Toto řešení doporučuje se tím spíše, že stát dosáhl by touto cestou daleko účinněji oněch cílů sociálních, které sleduje souběžně s ostatními veřejnými svazky věnováním na př. značných částek na péči o mládež. Zde při nedostatečné správné ingerenci na směr a intenzitu výchovy mládeže, podrobené režimu správné péče, nelze docílit ani zdaleka takových populačně a sociálně zamýšlených cílů, jakých lze bezpečně dosáhnouti přiznáním reálného výchovného rodinám veřejných zaměstnanců, u nichž jsou v první řadě dány předpoklady dostatečné výchovy dětí ve směru státně politicky preferovaném.

4. Závěr.

Vážené shromáždění! Dovolte, abych uzavřel svoje vývody konstatováním, že jsem ve své přednášce dotkl se snad všech hlavních otázek, které tvoří personální problematiku reformy finanční správy, která se mi zdá být v zásadě též problematikou vši veřejné správy československé. Chtěl bych též konstatovati, že poslání našeho sjezdu v oboru, který byl právě předmětem této přednášky, považoval bych za splněné už jen tím, že byla tu dána příležitost k manifestačnímu rozboru personální problematiky veřejných zaměstnanců vůbec a právníků ve veřejných službách zvláště. Považoval bych také za souznačné právě se státněpolitickým posláním **právníků** ve veřejné správě, že podaný rozbor a kritika dané problematiky klade si programově v čelo snahu o objektivnost řešení a o respektování všech stránek této složité otázky státněpolitického významu a že je prodrchnuta úsilím o stavovskou nezaujatost při podávání reformních návrhů, jejichž důsledky vindikují se tu rovnoměrně pro všechny kategorie veřejných zaměstnanců. Končil bych, vážení pánové, apelem, aby i eventuelní diskuse o této otázce měla na zřeteli stejné cíle a zásady.

Rozpravy o thematicu dr. V. Vybrala zúčastnili se dr. F. Rousek, dr. A. Štafl, dr. V. Řezníček a dr. B. Chronec. Pro obsáhlost a bohatost námětů, které přednášející uvedl v každém ze tří oddílů svého referátu, jakož i pro krátkost času rozpravě vymezené nebylo možno, aby v debatě byly probrány všechny náměty v referátu uvedené.

Pokud šlo o navrhovanou reformu předběžného odborného vzdělání a o zlepšení odborné výchovy během služby, a to nejenom právníků ve finančních službách, avšak ve veřejné správě vůbec, potvrdily vývody dr. Vybrala i řečníků při

debatě to, co již v zásadě bylo konstatováno při předchozích referátech dr. A. Štafla »Semináře pro aktivní administrativní právníky« a dr. V. Svobody »O důležitosti hlubšího národohospodářského vzdělání pro právníky státní správy«, t. j. provedení důkladné reformy právníkého studia řádným vybudováním oboru státovědeckého a v praktické službě především provedení účelné spolupráce a praktického výcviku ve všech odvětvích toho kterého resortu.

Ačkoliv v návrhu o zavedení dvou administrativních zkoušek byly shledány nesporně jisté výhody, zvláště po stránce prohloubení a zopakování potřebných znalostí, přece bylo zároveň poukázáno na jisté nebezpečí přílišného jejich přeceňování. Bylo zdůrazněno, že v první řadě musí mít veřejná správa zájem na praktickém uplatnění se ve výkonu služby.

S plným souhlasem byl přijat námět o vydání souborné encyklopedické příručky čl. finančního práva. Jako pomůcka pro administrativní zkoušky bylo doporučeno vydávání praktických publikací, o něž byl právě učiněn pokus vydáváním časopisu »Finanční právník«.

Názory referentovy o vztahu právníků k technikům ve veřejné správě, zvláště pak ve správě finanční, pokud se týče náměty o postavení a funkci t. zv. »správních inženýrů«, byly předmětem výměny názorů, které ukázaly, že jde o otázku velmi ožehavou.

Konečně bylo doporučeno, aby jednotlivé hodnotné náměty reformní platové soustavy, o kterých referent pojednal ve své přednášce, byly podrobeny bližšímu rozboru a studiu v době posjezdové a — pokud tomu finanční poměry by dovolily — bylo usilováno o jejich realizování. Při této příležitosti bylo však zároveň konstatováno, že i zásady platového zákona jsou nyní do jisté míry velmi zkresleny právě prováděným úsporným systémem personálním.

Výsledek celého rozhovoru vyzněl ve zdůraznění základního předpokladu, na kterém musí mít v první řadě zájem sám stát, chce-li požadovati hodnotnou práci od svých zaměstnanců, aby totiž tito jeho služebníci i jejich rodiny byli **materielně opravdu zajištěni**.

Dr. Josef Nájemník:

Právník ve státním podniku.

Téma »právník ve státním podniku« je téma složité a rozsáhlé, a není proto dobře možno, aby byly v rámci jedné přednášky a v čase k tomu vyměřeném probrány — třeba jen zběžně — všechny otázky s tímto tématem související.

V zájmu stručnosti a z důvodů účelnosti nutno omeziti se jen na nejnútnejší, ba nutno se dokonce odchýliti od naznačeného sylabu a postačí snad, pokusím-li se z komplexu otázek, věci se týkajících, uvésti jen ty nejdůležitější, vyvoditi z nich závěr pro zodpovězení otázky, zaujímají-li právníci ve státních podnicích

místa, která jim patří, je-li jim dána možnost výkonu služeb, které se od nich očekávají, a je-li jejich výkon po zásluze oceňován a hodnocen.

Přednáška nebude obsahovat žádných axiomat, která by snad nebyla známa, ale přes to právem byla přednáška o tomto tématu dána na program I. odborového sjezdu československých právníků proto, že se o odborových otázkách právníků vůbec a právníků ve státních podnicích zvláště jedná a uvažuje velmi málo, že k zlepšení jejich postavení, zvláště myslíme-li na mladou generaci právníckou, větší aktivity nezbytně třeba a že není vhodnějšího fora pro tuto aktivitu nad Ústředí československých právníků, které si vytklo za cíl nejen sloučení všech právníků, nýbrž i zlepšení jejich postavení.

Hlásí-li se právníci ve státních podnicích o zhodnocení své služby, uznání svého poslání a zlepšení svého postavení, činí tak u vědomí, že jde o službu, která plní pro stát i v životě občanském četné a velmi důležité úkoly a že si žádaného zhodnocení a uznání zaslouží.

*

Státní podniky vznikly v našem státě z několika příčin. Především rozvoj hospodářských poměrů a stále naléhavější potřeby všech složek života obchodního a průmyslového, jež se ukázaly zejména po světové válce, volaly přímo po tom, aby z některých odvětví státní správy byly vytvořeny státní podniky s takovou formou vedení, která by mohla rychleji a pružněji se přizpůsobit zvýšenému tempu hospodářského a kulturního vývoje.

Tyto důvody nebyly však jediné, které si žádaly nového uspořádání základních směrnic státního podnikání. Až dosud vykonával stát svoji hospodářskou činnost tak, že poskytoval svým podnikům v případě potřeby úhradu ze všeobecných příjmů státní pokladny, což vedlo začasť k nežádoucímu zvyšování daní. Na závadu bylo také, že kamerální účetní systém nedovoloval řádně sledovat rentabilitu jednotlivých státních podniků, ani to, zda jejich vedení počíná si v každém směru skutečně hospodárně.

Je obecně známým zjevem, že poválečná doba rozmnožila v mnohém směru úkoly státu a tím i nepoměrně zvýšila náklady na veřejnou správu. Bylo tomu tak nejen u nás, ale i v jiných státech, zejména ve Francii a Německu, kde jako důsledek toho uplatnila se myšlenka, že i na státní podnikání dlužno aplikovat metody soukromohospodářské, které jsou nepochybně pružnější, hybnější a úspornější.

Těmto snahám byl dán u nás výraz vydáním zákona z 18. prosince 1922, čís. 404 Sb. z. a n., o úpravě hospodaření ve státních závodech, ústavech a zařízeních, jež převahou nemají plnit úkoly správní (podnikový zákon).

Tento zákon byl pouze rámcovou normou s velmi úzkým materiálním obsahem. Podrobněji byly upraveny poměry státních podniků teprve vládním nařízením z 25. září 1924, čís. 206 Sb. z. a n. (podnikové nařízení), jemuž podnikový zákon vyhradil autoritativně stanoviti, které útvary se prohlašují za státní podniky spravované podle zásad obchodního hospodaření.

Zdálo by se samozřejmým, že toto prohlášení určitých oborů státní činnosti za podniky mělo by mít vliv nejen na vnější organizační strukturu služeben, o něž jde, nýbrž i na jejich organizaci personální. Dnes, po více než desetiletém od-

stupu od vydání zmíněných zákonných norem, vidíme, že měly podstatný vliv pouze na organizaci finančně-hospodářskou.

Tendenci podnikového zákonodárství však taková samostatná personální organizace státních podniků skutečně byla; podle něho práva a povinnosti všech zaměstnanců ve státních podnicích měly být podrobně upraveny zvláštními služebními řády, po případě zvláštními instrukcemi. K takové úpravě personálních poměrů ve všech státních podnicích dosud nedošlo; platový zákon a na základě něho vydaná vládní nařízení, upravující služební a platové poměry státních zaměstnanců, platí všeobecně i pro zaměstnance státních podniků.

Z toho tedy plyne, že podle dnešního stavu není v ohledu personálním vlastně rozdílu mezi zaměstnanci státních úřadů a zaměstnanci státních podniků. Z převážné většiny jsou to zde i tam pragmatikální úředníci; zařazení do týchž úřednických kategorií, při čemž se nepřihlíží k tomu, konají-li službu ve státní správě nebo ve státním podniku.

Ačkoliv tedy platí pro všechny státní zaměstnance stejné právní normy, pokud jde o jejich právo personální, přece jen, pokud jde o vlastní výkon služby, musíme dospěti k náhledu, že jsou zde značné rozdíly mezi požadavky, kladenými na personál ve státních úřadech a na personál ve státních podnicích.

Personál státních podniků nesmí se omezovat na pouhé zachovávání právního řádu. Musí si neustále všimati změn a vývoje hospodářského života a rychle vyvozovati z toho důsledky pro příslušný státní podnik. V zájmu prosperity státního podniku vyžaduje se od něho pružnost, hybnost, iniciativa, akviziční schopnosti a podobně. To platí všeobecně sice pro všechny zaměstnance podnikové, ale zvláště pro zaměstnance na vedoucích místech nebo pro zaměstnance pověřené funkcemi zvlášť zodpovědnými.

Státní podnikání nemá míti za účel jen soběstačnost, nýbrž má být rentabilní, t. j. přispívati určitým výtěžkem do státní pokladny. A tu je úkolem orgánů jimž je svěřeno rozhodování ve státních podnicích, aby v každé své činnosti zkoumali, je-li o zařízení s hlediska soukromohospodářského rentabilní či nikoliv. Vedoucí a rozhodující činitelé musí být na výši doby, musí uměti chápati potřeby podniku, hodnotiti v tom kterém případě riziko zamýšlených opatření, nesmí se bát prováděti program sebe odvažnější, ale musí uměti uvážiti, budou-li zamýšlená opatření podniku skutečně k prospěchu. K tomu je třeba nejen zvláštních odborných znalostí, nýbrž i velkorysého rozhledu a zvláštních vlastností osobních. Je to úkol nad jiné zodpovědný, ale krásný. Všude tam, kde je tento úkol svěřen právníkovi, měl z toho podnik jen prospěch. Právník uměl vždy zabrániti škodám, které by podniku přinesla neprozíravá opatření, a uměl pochopiti a přáti opatřením, která byla podniku prospěšná.

Rozhodující činitelé podnikoví jsou částečně omezováni tím, že musí dbáti vedle zájmů podnikových také zároveň veřejných zájmů, jak jim to ukládá samo podnikové nařízení, které stanoví v § 2, odst. 1, že státní podniky jest spravovati tak, aby plnice co nejdokonaleji svůj národohospodářský, případně správní úkol a dbajíce všeobecně uznaných zájmů veřejných, byly vedeny podle zásad řádného obchodníka.

Jsou to široké a povětšinou dosud nevyhraněné pojmy, jimiž podnikové nařízení na citovaném místě určuje způsob hospodaření ve státních podnicích. Ten-

denci této široké díkce porozumíme snáze, uvědomíme-li si, že zákonodárce musí jí obsáhnouti všechna odvětví státního podnikání, tedy nejen ta, která mají být spravována výlučně podle zásad soukromohospodářských, nýbrž i taková, která ve svém hospodaření musí sledovati spíše zájem veřejný, nikoliv jen výdělečný.

V praxi to znamená, že některé státní podniky musí s ohledem na veřejné zájmy vědomě činiti ústupky zásadám soukromohospodářským, a to často do té míry, že nelze pak již trvati na požadavku jejich výnosnosti pro státní pokladnu. Základní zásada soukromohospodářská — docilovati co největšího zisku nejmenšími výdaji — nemůže tedy být uplatňována u takových státních podniků důsledně, nýbrž dlužno jí přizpůsobiti národohospodářským resp. správním úkolům.

Vedle naznačených zásad stanovilo podnikové nařízení ještě četné další směrnice, jež v podstatě jsou použitím metod soukromohospodářských v podnikání státním.

Tím vším jsou také dány úkoly rozhodujících činitelů ve státních podnicích; aby při své činnosti pečlivě uvážili, co převažuje v konkrétních případech, zda zájem veřejný, či pouze jen zájem na dosažení zisku, a aby si všímali toho, že smyslem státní činnosti není tu primárně jen dosažení určitého hospodářského efektu z této činnosti, nýbrž dosažení vyššího cíle státního vůbec.

Snahy po rentabilitě, po případech po úspěšném výsledku státního podnikání, nepohybuje se snad v přesně vymezených a obvyklých cestách, nýbrž vyvolává stále a stále nové formy a mnohdy hledá metody dosud nevyzkoušené. Výsledek těchto snah nemůže být vždy předem znám.

Vzájemným korektivem mezi činitelem, který dává podnět, resp. vyvíjí určitou činnost a mezi výsledkem této činnosti, jest odpovědnost.

Ve státním podnikání nestačí přirozeně tuto odpovědnost pouze formálně stanoviti; pocit odpovědnosti musí být živý u každého zaměstnance podniku, zejména pak u zaměstnance, jemuž jsou svěřeny funkce vůdčí a jímž je ve většině případů právník. Musí tu tedy být také kautely, které by formálnímu stanovení odpovědnosti zaručily její skutečné působení.

Pojmu odpovědnosti přikládá se obvykle ten smysl, že značí povinnost snášeti újmu, setká-li se určitý úkol nebo opatření s nezdarem. Takovéto jednostranné vymezení směru, jímž by odpovědnost působila, je však s to, aby způsobilo povážlivé poruchy v organizaci státního podnikání, neboť nutí zaměstnance k ztrnulému a strohému ulpívání na liteře předpisu a neposkytuje půdu pro rozvinutí vývojových a reformních snah, jež podmiňují úspěšný výsledek každého a tedy i státního podnikání. Vyřešiti správně otázku odpovědnosti znamená tedy nejen používat jí jako prostředku represivního proti zaměstnanci, ale vybaviti jí zároveň znakem, jevícím se jako práva na část užitku, jenž z činnosti zaměstnancovy vyplynul pro státní podnik. Každé jiné řešení otázky odpovědnosti bylo by jednostranné a proto škodlivé.

Od odpovědnosti nelze si odmysliti pravomoc. Oba pojmy jsou ve vzájemné rovnováze a úměrnosti: Čím větší jest odpovědnost zaměstnancova, tím větší musí být i jeho pravomoc. Každé porušení této úměrnosti bude zaměstnanec pocívat jako křivdu a nespravedlnost.

Pro státní podniky jako složky hospodářského života, operující materiálními hodnotami, jsou tyto otázky nad jiné významnými. Jde tu převážně o podniky

velké, které se musí chrániti před nebezpečím, vyplývajícím na jedné straně z tendence, aby odpovědnost byla dělena mezi jejich osobními činiteli až k té hranici, kde by prakticky nepřicházela již téměř v úvahu, na druhé straně pak, aby v odstupňování rozsahu pravomoci nebylo příliš příkrých rozdílů. Nelze říci, že v dnešní organizaci státního podnikání by se nevyskytovaly nedostatky v tom neb onom směru. My, právníci, kteří se denně s těmito nedostatky setkáváme, těžce je pocítujeme, poněvadž vidíme, že nedostatečné vymezení odpovědnosti i pravomoci jest jen na škodu prosperity státních podniků. Chceme zvýšení pravomoci i vymezení odpovědnosti z toho vyplývající. Připouštíme, že řešení těchto otázek není jednoduše, nýbrž velmi složité, závislé od poměrů toho kterého podniku, ale jsme přesvědčeni, že i tu bylo by možno nápravu zjednat a zlepšení dosíci.

Praktické řešení této otázky provedl ve skutečnosti již podnik ČSD svým t. zv. samosprávným systémem, jehož soustava je vybudována na odpovědnosti zaměstnanců a vyznačuje se tím, že z výsledního bilančního zisku, dosaženého provozem podniku, jehož podmínky byly předem přesně smlouveny, připadne asi polovina zaměstnancům. Nemohu se zde blíže zabývatí tímto zajímavým pokusem železničního podniku; podrobnosti jsou zajisté známy z přednášek v rozhlase i z časopiseckých zpráv. Uvádím jen, že finanční výsledky i ostatní zkušenosti potvrdily správnost tohoto systému.

Z toho, co jsem uvedl, plyne poučení, že úprava odpovědnosti jak co do práv, tak i povinností jest důležitým úkolem vůdčích činitelů podnikových. K práci na tomto poli hlásí se právníci v míře co největší.

Předpokladem je tu ovšem pečlivý výběr zvláště kvalifikovaného personálu na místa vedoucí, neboť hospodářské výsledky státních podniků závisejí v prvé řadě od rozhledu a prozíravosti těchto činitelů. Třeba si totiž uvědomiti, že tu neběží jen o funkci pracovní, nýbrž i vůdčí, takže záleží velmi na tom, jak zaměstnanci-právníci, jímž jsou tyto důležité funkce svěřovány, je vykonávají.

Na jejich výkon má vliv nejen pracovní prostředí, nýbrž i podmínky, které jsou závislé na nich samých. Jde tu o jejich schopnosti, ať vrozené či nabyté, a o znalosti, jichž získali jednak všeobecným vzděláním před nástupem služby, jednak i speciálním studiem pozdějším. Schopnosti odborné musí být doplněny též vhodnými vlastnostmi osobními, jakými jsou svědomitost, píle a charakter. Všechny tyto cenné vlastnosti zaměstnancovy musí však prozíravá správa také v zaměstnanci udržeti a posilovati. Stane se tak nejvhodněji tím, že správným vyřešením problému trvalého existenčního zajištění zabezpečí si správa i spokojenost zaměstnancovu, čímž mu umožní, aby svých schopností a znalostí při své službě také plně využil.

Tyto požadavky platí sice pro všechny zaměstnance podnikové vůbec, ale zvláště pro úředníky právní, kteří mají z největší části osud i zdar podniku ve svých rukou.

Požadují právníci ve státních podnicích právem, aby jim bylo svěřeno řízení obchodní činnosti státních podniků, jejich správa i důležité rozhodující funkce v nich? Odpovídáme po zralé úvaze, že ano. Jen úředník práva znalý může tyto funkce s úspěchem obstarávat. K svému rozhodování potřebuje znalost práva všech oborů, jako práva ústavního, občanského, trestního, obchodního, správního,

národohospodářského a mimo to znalost organizace celkové státní správy, širokého rozhledu a schopnosti rychlého rozhodování. Vedle této ryze právní domény vyskytují se v podnikové agendě věci rázu všeobecného, jako všeobecná správa, agenda personální a věci hospodářské, rozpočtové, finanční a sociální. S hlediska potřeb moderní státní správy vůbec a podnikové správy zvláště jsou jednotlivé tyto obory rovnocenné důležitosti a proto také právníckému dorostu, kterého čekají značné úkoly, musí se dostat i vedle teoretického vzdělání judičiálního také rovnocenného vzdělání státnovědeckého. Jedině právní úředník s takovou všestrannou kvalifikací jest s to, aby splnil všechny úkoly, které ho ve státním podniku očekávají.

Nebyli to však vždy a všude právní úředníci, kterým bylo svěřováno ve veřejné službě vedoucí postavení. Tak na př. u pošty byla dříve administrativní služba vykonávána převážně zaměstnanci provozními. Vady tohoto systému ukázaly se však záhy. Výkonný zaměstnanec, který zručně ovládá manipulační službu, může se zajistit plně uplatnit ve vlastním provozu státního podniku. Použije-li však státní podnik takového zaměstnance ve své podnikové správě, má míra jeho upotřebitelnosti určité meze, neboť — byť i byl dobrým pomocníkem při provozování i řízení podniku — schází mu k samostatné normativní činnosti, resp. aplikování právních norem na konkrétní případy potřebný přehled, kterého lze získati jedině studiem právním.

Je tedy třeba stále zdůrazňovati, že to jest jediné právnícké studium, které jest bohatým pramenem průpravy k vedení státního podniku, a to nejen průpravy odborné, ale i mravní, neboť neodlučným rysem práva jest aequitas a spravedlnost pro každého. Těch jest třeba v podnikové službě tím více, že její organizace má svůj základ v harmonické součinnosti velkého počtu spolupracovníků. Jest tu na př. celá řada úkolů sociálních, v nichž se očekává od právníka, aby v rámci hospodářských zájmů svého podniku sociálně zabezpečil zaměstnance, ocitne-li se bez svého zavinění ve stísněné situaci.

Ale pocit spravedlnosti nesmí se zastaviti jen před zaměstnanci vlastního podniku. Také v legislativní činnosti státního podniku je úkolem právníka nalézt správné měřítko a správný poměr vlastního podniku k veřejnosti tak, aby žádná ze stran nebyla poškozena ve svých zájmech. Tato činnost není u některých státních podniků nikterak podřadná, máme-li na mysli stálý styk veřejnosti s některými veřejnými dopravními podniky.

Činnost právníka neomezuje se však jen na legislativu vlastního podniku, nýbrž zasahuje i do legislativní činnosti jiných oborů a odvětví státního podnikání a státní správy. Mám tu na mysli meziministerská připomínková řízení o zákonech a vládních nařízeních, jejichž účelem není snad pouze to, aby se konstatovalo, zda chystaná právní norma bude se nějak dotýkat příslušného resortu podnikové správy, nýbrž je to přímá účast na legislativní činnosti celostátní.

Postavení právníka speciálně ve státním dopravním podniku je zvláště odpovědné se stanoviska národohospodářského. V tom směru je význam dopravy pro národní hospodářství obrovský: dopravou se zřehodňuje práce a využije se lépe statků, vyrovnávají se cenové hladiny a šíří se vědomosti zpráv všeho druhu. Význam dopravy se nejlépe sezná po jejím zrychlení a zlevnění. Není pochyby, že veškerá tato dopravní činnost musí spočívat na bezpečném právním základě,

jehož kodifikace staví právníka před úkoly zvláště významné, ať již se jedná o obor dopravního práva tuzemského či mezinárodního.

Pouhé stanovení právních norem pro správu státních podniků není samo o sobě konečným úkolem právníka. Vedle vlastní činnosti legislativní musí tu ještě býti kautely, aby stanovený právní řád byl skutečně zachováván a přesně plněn. Proto neméně významnou složkou činnosti právníka ve státním podniku jest kontrolní služba, kterou vykonává právník u státních podniků v různých formách. I když se výkonu kontrolní služby účastní úředníci různých kategorií, přece jen určitá kontrolní služba může býti svěřena jen úředníkům právním.

Problém každého státního podniku — zejména v dnešní době — je otázka, v jakém poměru jsou nebo by měli býti právník a technik, zaměstnaní v jeho službách. V tom ohledu se názory různí.

Mnozí, vycházející z úspěchů techniky, snaží se aplikovati její metody na veškerou podnikovou činnost a pokládají racionalisaci i organizaci za výhradnou doménu činnosti technické, do níž je zahrnutí.

Nesporno však jest, že jde o vzájemně související činnosti, z nichž žádná se nesmí státi účelem; naopak nutno v racionalisaci i organizaci spatřovati pouze prostředek a nepřehlížeti cíl, k jehož dosažení mají sloužiti.

Různé a často protichůdné názory, s nimiž se tu setkáváme, vznikají též někdy jako reflex zájmů, odlišných od objektivních hledisek a cílů, jež by měly býti sledovány. Jejich zjištění a ujasnění celého komplexu těchto otázek mohlo by i v státním podnikání přispěti k odstranění různých obtíží, s nimiž se dnes setkáváme.

Požadavky, kladené na vůdčí činitele podniku, kteří jej řídí a jeho organizaci vytvářejí základ pro jeho provoz, vedou zpravidla k tomu, že se tu srážejí dva světy, dvojí ideologie: technika a organizace. Proti organizaci technické stojí tu organizace hospodářská, proti organizaci vnější, vybudované na rozkazu a disciplině, organizace vnitřní, budující na dobré vůli, proti organizaci násilné organizace s vnitřní dynamikou.

Technik zastupuje moc, právník buduje vnitřní organizační závislosti, založené na člověku a přesvědčení o právu a spravedlnosti. Technika pracuje s hmotou bez vůle a aplikuje své metody i na řízení podniku, při čemž přehlídí jak otázky hospodářské, tak i lidského činitele. Cílem je jí technický pokrok, zvládnutí překážek, uniformita. Právník je veden svým vzděláním právním i hospodářským k hodnocení člověka a jeho prospěchu, který je mu cílem, kdežto organizace pouze prostředkem. V organizaci hledá dobrovolné zharmonisování sil a buduje ji tak, aby sama svou vnitřní dynamikou vyrovnávala zájmy protichůdné, sledovala společné a oprávněné zájmy celé lidské společnosti a vytvářela si pevný základ pro trvalý a nerušený hospodářský vzestup. Tento způsob organizace je nerozlučně spojen s jinými administrativními obory, které vyžadují právního založení a právníckého vzdělání.

Proti všem těmto funkcím všeobecného rázu stojí speciální úkoly povahy technické. Jejich řešení bude správné jen tehdy, pohybuje-li se v rámci a je-li v souladu s hledisky určenými organizací a právním vedením podniku po stránce všeobecně administrativní i finančně-hospodářské.

Je proto třeba k řízení podniku úředníků se vzděláním právnickým. Nelze ovšem přehlížeti vzájemný vztah problémů technických a problémů administrativních. Nesmí být stavěny proti sobě; různí se obsahem, nikoli významem. Trvající rozpory budou vždy ke škodě. Oba elementy, právníký i technický, jsou nezbytné, a stejně je nezbytná jejich spolupráce.

Zpravidla ovšem připadá elementu právníckému funkce korektivu a brzdy elementu technického, který právě proto, že nemá oněch zmíněných předpokladů pro nejdůležitější obory podnikové agendy, jež se jeví jako řízení podnikové činnosti, může být velmi dobrým poradcem odborným, ale nemůže mu být svěřena pravomoc rozhodovací.

Jen právník může být strážcem právního řádu a prosperity státních podniků.

Všimneme-li si, je-li právníkům v našich státních podnicích přiznána taková účast, jak by toho jejich poslání v zájmu podniků i v zájmu státu vyžadovalo, vidíme, že tomu tak bohužel není ani pokud jde o počet, ani pokud jde o způsob využití jejich schopností.

Stav právníků v jednotlivých podnicích je přímo úzkostlivě stanoven. Následkem toho je, že tito úředníci jsou svojí prací přetíženi, nemohou ji vyřizovat se žádoucí neodkladností, jak by toho bylo třeba právě ve státních podnicích, kde styk s veřejností je zvlášť intenzivní; trpí tím dobrá pověst podniku, zdraví těchto úředníků a konečně i podnik sám na svém hospodářském výsledku, poněvadž pro vyřizování běžné agendy nemůže dojít k iniciativní práci a prohlubování podnikové činnosti.

Častým zjevem jest, že funkce vysloveně právnícké jsou svěřovány úředníkům neprávníckým. I to jest zdárnému vývoji státního podniku jen na škodu. Musíme se všemi prostředky starati o to, aby ve všech státních podnicích byl počet právníků stanoven tak, jak toho právnícká agenda určitého podniku vyžaduje, a aby živél právníký nebyl zatlačován živly neprávníckými.

S rostoucím rozvojem státních podniků nejen že se zmnoží funkce právníků, ale poroste i jejich zodpovědnost. Je sotva pravděpodobné, že by na tyto úkoly stačilo normální právní předvzdělání, které jim poskytuje dosavadní studium na právníckých fakultách, nebo sebe lepší odborná praxe, která i při vynaložené péli zůstala by přece jen jednostrannou. Nelze zapomínati, že ve státní podnikové správě není dlouholeté tradice, není vyšlapaných cest, které jest začasť nutno teprve raziti obory dosud nezbadanými a to mnohdy i za cenu chybné orientace, jež vyžaduje návratu k původnímu východisku.

Bude tedy třeba, aby se právníci státních podniků na své úkoly pečlivě připravili. Po praktické stránce bylo by jen vítati zřízení zvláštních seminářů pro aktivní administrativní právníky při právníckých fakultách, doplněných pořádným pravidelným kurzem, týkajícím se otázek administrativně-právních a zejména národohospodářských. Za zvlášť důležitou složku v této přípravě dlužno pokládati studium stejných zařízení v cizině. Studium toto musí být ovšem nikoli jen příležitostné, nýbrž systematické. Soukromé podniky takovouto přípravu svým zaměstnancům, předurčeným pro vedoucí místa, již dávno poskytují a těží z toho pak trvale pro svůj podnik. I v tom se musí státní podniky přizpůsobiti podnikání sou-

kromému a není pochyby o tom, že tím jen získají. Studium cizích vzorů ušetří je škod z případného experimentování a naopak naznačí jim mnohdy cesty, které budou znamenati zdar a jistý prospěch našich státních podniků, který nám leží tolik na srdci.

Pánové doc. JUDr. František Vážný, dr. Otakar Jakeš, minist. rada František Švec, dr. Jan Procházka a práv. rada Eduard Chudoba, kteří se zúčastnili **rozpravy**, potvrdili správnost vývodů referentových a doplnili je v tomto směru.

Státní podniky, jakožto nové útvary ve smyslu t. zv. podnikových norem, jsou ve stálém vývoji, který není dosud ukončen. Proto právník ve státním podniku **musí být ve stálém kontaktu s příslušnými normami**, a to jak soukromoprávními (zejména práva obchodního a jeho odvětví), tak normami veřejnoprávními a musí se aktivně zúčastniti i referem příslušných norem podnikových. Dále bylo zdůrazněno, aby právníci ve státních podnicích věnovali zvýšenou pozornost též otázkám **účetních disciplin**. Konečně bylo upozorněno, že mají-li právníci plně zastávat své odpovědné místo ve státních podnicích, musí jich být tolik, aby opravdu svému úkolu dostáli a proto musí být aspoň **všechna již systemisovaná místa včas doplňována**, a to mladou generací právníckou. Pro oporu a upevnění dnešní systemisace a normalisace pracovních míst, jakož i v zájmu dosažení větší právní jistoty státních podniků ve veřejnosti, je nezbytné nutno **vydati u většiny státních podniků všeobecný organizační řád**, a to ve formě normy veřejně publikované.

Dr. Jaroslav Oehm:

Význam mravní úrovně právníka ve veřejné správě.

Nejprve jest mojí povinností, abych poděkoval předsednictvu naší sekce za to, že přijalo mnou navržené thema o významu mravní úrovně právníka ve veřejné správě. Vážím si toho tím více, ježto stává se tak u příležitosti prvního našeho stavovského sjezdu. A tu bych i já rád svojí prací přispěl aspoň trochu k jeho opravdovému zdaru.

Dále snažně Vás žádám, abyste byli vůči mému referátu v kritice shovívaví a zvláště, abyste v námětu, který jsem si zvolil, neviděli snad nějaké násilné umravňování nebo mentorování, které by tím méně slušelo mně, jež patří teprve k mladé generaci právnícké.

Konečně jest mým skromným přáním, aby myšlenky referátu, byť jen krátce nadhozené — v omezeném mi čase — nebyly pouhými frázemi, které by zůstaly na papíře, nýbrž, aby aspoň částečně přispěly k opravdovému zhodnocení a posílení významu právníka — úředníka v očích naší veřejnosti.

V nedávném projevu zdůraznil pan prezident republiky Dr. Edvard Beneš, že právě stabilita právní je nezbytnou podmínkou dalšího úspěšného vývoje našeho státu. Podmínkou této právní stability je rozumění v první řadě trvalé upevnění právního řádu v celém našem státě. A co je právní řád? Právní řád je souhrn platných právních norem. Zákony a systémy ostatních právních předpisů jsou konec konců samou kůstou a nutným podkladem pro spořádaný život ve státě, jsou hlavním pilířem celé státní stavby.

Zachovávat právní norem se nesmí v demokratickém státě dít prostředky násilnými, nýbrž musí se tak dít dobrovolným přesvědčením občanstva samého, musí být pocíkováno jako **povinnost mravní**, bez níž není, pokud se týče by nebyla možná trvalá a bezpečná existence státu. Proto nesmí ustupovati násilí, neboť každý ústupek z pravdy a spravedlnosti, každá pochybovačnost a nerozhodnost by dříve nebo později nutně vedla ke katastrofě, jak samy dějiny lidstva nám ukazují.

Právo musí však být i výchovným prostředkem lidu, musí pronikat svojí **mravní hodnotou** do nejširších vrstev národa; právo musí zabezpečovati právní vzájemnost, vztahy jednotlivců musí být zárukou klidného vývoje veřejných poměrů a být tak podkladem obecné důvěry ve stát. Kromě toho však právo musí vytvářeti smysl pro poctivou práci, podporovati vědomí odpovědnosti a budit smysl pro osobní čest.

Již občan staré Helady pokládal za mravné jenom to, co se shodovalo s vůlí boží a s platnými zákony vlasti.

Od průměrného jednotlivce, tím méně od širokého kolektiva, nelze však obvykle očekávati tak vyspělé mravní úrovně, aby se samo dovedlo dobrovolně řídití právními zásadami, právním řádem, byť byl i sebevíce přizpůsoben jejich životu.

Proto pro právní ochranu jak celku, tak i jednotlivců, byly zřízeny zvláštní orgány. Mezi nimi v první řadě jsou to správní úřady státní a autonomní, soudy, dále pak i notáři a advokáti.

A jsou to právě právníci, kteří řídí a jsou hlavními představiteli uvedených orgánů. Tedy je to právník, který je povolán k tomu, aby nejenom sloužil onomu právnímu řádu a jím se řídil, avšak, aby byl i ochráncem jeho mravního poslání ve státě. Na něm spočívá ona odpovědnost za pořádek ve státě. Povinností právníkovou je účastniti se svojí poctivou prací na oné stabilitě právních poměrů státu, o které se zmiňoval prezident republiky. **Právník musí nejenom být pěstitelem právních zásad, ale též tlumočnickem ethických zásad právního řádu**, a to v každém oboru veřejného života, hospodářského či sociálního, neboť je to právě on, který významně zasahuje jako organizační element do všech oborů veřejného života.

Tento odpovědný úkol opravdu dobře může zastávati však jenom ten, **kdo je sám vysoké mravní úrovně**, t. j., kdo je nejvýše poctivý, neústupný v provádění a zastávání zásad dobra i spravedlnosti, při tom však, kdo je v jednání lidský a tolerantní.

Jako každá válka, tak i válka světová měla však **velmi nepříznivý vliv na mravní úroveň veřejného života**. Poklesl smysl pro odpovědnost, neúměrně se zvýšily materiální požadavky jednotlivých tříd lidské společnosti. Zbujela zisku-

chtivost, rozmnoženy příležitosti k snadnému zbohatnutí. To vše bylo pak **po-**hnutkou častých podvodů, zpronevěr, ale i zneužívání moci úřední. A **nikoli** v poslední řadě vyskytly se úplaty a ovlivňování se strany vnějších činitelů na úkor přesného provádění platných norem.

Tyto důsledky války se objevily i v řadách těch, jejichž povinností jest sloužiti právnímu řádu a úzkostlivě dbáti jeho zásad, t. j. v řadách právníků, třebaš — bohudík — jen zcela sporadicky. Poklesky tyto byly, pokud se týče, jsou **zhoubně** ve dvojím směru: jednak jimi **trpí sama vážnost právního stavu** na venek, poněvadž veřejnost jest zvyklá zevšeobecňovati a provinění jednotlivců zpravidla přenáseti na celý stav; jednak se tím **působí zhoubně na okolí**, když ten, kdo by měl být vzorem jiným, dopouští se tak hrubých poklesků proti povinnostem právním a mravním.

Proto jest velmi nutným požadavkem, aby v **řadách právníků byla poctivost a svědomitost** pěstěna v míře pomyslně nejvyšší. Právníkům je svěřeno, jak již shora jsem nastínil, aby uskutečňovali v životě abstraktní normy, na nichž v první řadě závisí, jak se právní normy v životě osvědčí a jak budou přijímány občanstvem; k tomu je ovšem třeba, aby právníci byli vyzbrojeni odbornými **znalostmi**. Ale tyto znalosti samy o sobě **nestačí, nejsou-li provázány vlastnostmi charakteru**. To je požadavkem u všech příslušníků právnických povolání, ve zvýšené míře ovšem u těch, kteří jsou ve službách veřejné správy.

Všeobecně jest zdůrazniti, že dnešní doba, bohužel, velmi často bagatelisuje; pomíjí důležitou roli, kterou právě ve veřejném životě hrají a budou vždy hráti složky mravní, poválečná doba často snižuje význam ethických zásad. Příliš často zneužívá se slova »mravnost«, a pod rouškou tohoto slova skrývá se mnohdy materiální prospěchářství.

A nelze právě zde nepřipomenouti osobu našeho presidenta Osvoboditele, jež má veliký význam pro naši nově se tvořící státní administrativu, a to právě po stránce mravní. Masaryk, veliký filosof, ale i člověk-demokrat, je nám vzorem úředníka, třeba není právníkem. Jeho ethické názory na politiku ve vztahu k humanitě, jeho mravní opravdovost ve všem a všude, zdůrazňování účinné lásky k člověku, bratrství a konečně i jeho názor na naši novou byrokracii oproti byrokracii staré, rakouské, budtež nám vždy nejjasnějším příkladem. Jeho realistické pojetí života nesporně mělo a má veliký význam zvláště na nás, mladou generaci poválečnou.

Masaryk praví: »Politika musí respektovati ethické rozlišování jednání mravného, nemravného i mravně indiferentního«.

Úkolem tohoto referátu není však jenom všeobecně říci, proč vůbec docházelo k oněm korupčním aférám, zpronevěrám a zneužití moci úřední ve veřejné správě státní, referát má být i pokusem o stručné vytýčení toho, co by se v budoucnu k zamezení těchto neblahých zjevů doporučovalo.

Všeobecně lze říci, že bude třeba:

1. Aby **ještě více byl zdůrazňován význam mravních zásad** jak během studia universitního se strany profesorů, tak i v praxi během přípravného školení se strany vážných a zkušených členů toho kterého úřadu; dále mám za to, **že i upřímnější a vřelejší styk mezi právníky samými**, a to jak u toho kterého úřadu, tak i u různých resortů navzájem, přispěl by nejen k větší srdečnosti, ale i k vzá-

jemné výchově po stránce charakterové. V tomto směru přispělo by se i k povznesení úrovně veřejné správy vůbec.

2. Aby byl vřadý a všude zvláště zdůrazňován a příklady dokládán **smysl pro odpovědnost právníka-úředníka** a to vůči sobě i před veřejností.

3. Aby si právníci-úředníci uvědomovali a se snažili, zvláště ti, kteří jsou postaveni na významných stupních veřejné služby, že je nutno v intencích zásad Masarykových — pokud možno — vhodnou formou **nivelisovati, patřičně upravovati výstředky vnějších vlivů**, pokud by se tyto vyskytly a pokud by se snad příčily ustanovením platných norem.

4. Aby si vlivní činitelé vnější sami uvědomovali, že **právníci-úředníci musí vždy a všude hájiti právní řád**, bez ohledu na jednotlivce i strany, a ti to vnější činitelé **musí spatřovati i pro sebe úhonu** v tom, když se snaží na úředníka působiti, aby v tom či onom směru nedbal právního řádu nebo dokonce jednal proti němu.

5. Aby nebylo rozhodujícími činiteli přehlíženo, že **mravní choroba nalézá živnou půdu v neutěšených finančních poměrech právníka ve veřejných službách**.

Nemělo by zlepšení hmotných poměrů právníka ve veřejných službách zdárný — psychologicky velmi účinný — reflex na větší chuť k práci, na zvýšení jeho výkonnosti po stránce kvalitativní i kvantitativní?

Nutno zde zdůrazniti, že státní administrativě a právě v prvé řadě kategorii právnícké ukládá dnešní složitý system tolik nových a nových úkonů (na příklad v oboru finančního, národohospodářského práva a podob.) a že přece se mu nedostává ani zdaleka takové materiální odměny, jako se dostává potom mnohému, pro kterého právník státu ono opatření konstruuje (viz srovnání s platy zaměstnanců v soukromých službách, jako na příklad v peněžních ústavech, pojišťovnách a podob., a to i u nižšího vzdělání než právníckého).

Proto tento moment by neměl býti kompetentními činiteli přehlížen. Právě mladé generace právnícké ve státní administrativě se tento sociální nedostatek bolestivě dotýká.

Mladá generace právnícká a zvláště úředníků-právníků ve veřejné správě je si však přes to plně vědoma, že jenom tehdy bude naše veřejná správa pevná ve svých demokratických základech, bude-li míti na svých vedoucích místech — zastávaných právě právníky — **úředníky čestné**, kteří by byli vedeni nejenom moudrostí a rozvahou v rozhodování, povzbuzování radostí z práce, avšak v prvé řadě, kteří by **byli vyzbrojeni mravní silou** v zastávání svých povinností. Proto též odsuzuje jakékoliv zneužití, pošpinění štítu právníckého cechu a postaví se vždy do řetězu těch služebníků státu, jejichž snahou bylo a vždy bude blaho státu nade vše.

Byť bychom snad museli někdy spolknouti trpké sousto, které přinášejí dnešní neutěšené poměry hospodářské, přece každý z nás, právníků, ve veřejné správě je a veden býti musí láskou ku svému povolání, láskou k občanstvu a láskou ke státu, jemuž všichni rádi a oddaně sloužíme.

*

Rozpravy o tomto tématu se zúčastnili: práv. rada Eduard Chudoba, dr. Emil Svoboda, dr. Jiří Babák a dr. Rudolf Kobasil.

Všichni tyto řečníci projevili souhlas s myšlenkami referátu a znovu sami zdůraznili, jaký důležitý význam má právě **mravní úroveň** právníka-úředníka u výkonu jeho služby ve veřejné správě. Zvláště pak bylo si stěžováno na nepříznivé působení vnějších vlivů na právníka-úředníka ve službách samosprávy. Konečně bylo zdůrazněno, že poctivou a svědomitou prací právníků ve veřejné správě zvláště znesnadňuje komplikovanost a nejednotnost platných právních norem v našem státě a potom často velmi nevyhraněná činnost intervenční vnějších činitelů.

VI. SEKCE

ÚŘEDNÍKŮ PRÁVNÍKŮ V HOSPODÁŘSKÉM ŽIVOTĚ

Předseda:

Ministr m. s. **Dr VÁCLAV SCHUSTER**

Projev předsedy Dr. Schustra.

Dovoluji si Vás jménem předsednictva prvního odborového sjezdu čs. právníků srdečně uvítati. Náš sjezd není sjezdem vědeckým, ani sjezdem příslušníků jednotlivého stavu právníckého, nýbrž odborovým sjezdem všeprávníckým. Bylo tedy dlužno do rámce sjezdu včleniti kdysi nepatrný, dnes však již velice značný počet právníků v hospodářském životě činných. Právníci v hospodářském životě činní netvoří stavovsky uzavřený celek, jako na př. advokáti, notáři, konceptní úředníci státní, jich postavení a povolání jest velmi různorodé. Jsou to jednak právníci činní ve veřejných korporacích a ústavech, jako na př. v obchodních komorách, zemědělských radách, v ústavech sociálního pojištění všeho druhu, ve veřejných institucích finančních atd., dále v zájmových svazech průmyslnických, obchodních, zemědělských a jiných, založených na podkladě spolkového zákona, pak úředníci v soukromých průmyslových, obchodních či zemědělských podnicích, v obchodních bankách, v soukromých pojišťovnách, ve svépomocném družstevnictví, zejména zemědělském atd., posléze pak vůdčí osobnosti podniků, kteří jsou buď sami podnikateli, anebo majitele-podnikatele nebo jich kolektiv zastupují. Zpravidla nelze uplatňovati v těchto různých povoláních speciální zájmy právníků, právník jako úředník soukromý v průmyslu, jako úředník bankovní, jako úředník pojišťovny a p. v., zpravidla přiřazuje své zájmy ku příslušným kategoriím úředníků neprávníckých a ponejvíce se stává členem jich odborových organizací, ač-li jest vůbec odborově organizován. Leč všem těmto různým povoláním jest společ-

ným průpravné vzdělání právnické a státovědné a vědomí příslušnosti ku právnickému stavu jakožto celku. Vědomí stavovské kolegiality to bylo především, jež přimělo četné právníky činné v hospodářském životě k účasti na našem prvním odborovém sjezdu čs. právníků.

Právníci v hospodářském životě činní tvoří VI., poslední, poněvadž nejmladší sekci prvního odborového sjezdu čs. právníků, nejmladší v pravém slova smyslu, věčně i věkově.

Ještě na počátku tohoto století byl právník činný v hospodářském životě dosti vzácnou výjimkou, teprve později množily se případy, kdy právníci ujímali se funkcí v životě hospodářském, nejprve hlavně v zájmových korporacích a ústavech veřejnoprávní povahy, pak ale také bezprostředně v okruhu praktické hospodářské a podnikatelské činnosti. Mnohému to bylo tehdy s podivem a širší veřejnost si ani neuvědomila, že právě jurista má nejen vědeckou průpravu právníkou, nýbrž i průpravu státovědeckou a národohospodářskou, a to poměrně nejhlubší a nejosustavnější. Dle pravdy možno konstatovati, že právníci v hospodářském životě přímo nebo nepřímo činní celkem se osvědčili. Často se právníkům úředníkům, zejména ve státní správě, vytýkalo a vytýká, že jsou upřílišnění byrokraté. Zajisté, že někteří vyřizují agendu byrokratičtěji, než by i za daného systému veřejné správy bylo nutno, ze styků s úřady jest však dostatečně známo, že často se stává, že státní úředníci neprávnické osvědčují více ztuhlého byrokratismu a méně pružnosti než jejich kolegové juristé. Zdárná činnost právníků v hospodářském životě jest nejlepším dokladem pružnosti a přizpůsobivosti juristy. Osvědčili se na místech různého významu, druhy pracují ryze komerčně v stejné řadě s úředníky obchodního vzdělání. Nejednou stali se vůdčími osobnostmi v podniku a jest faktem pro čs. život hospodářský příznačným, že vedoucími řediteli a skutečnými vůdci největší čs. obchodní banky a obou největších čs. průmyslových koncernů jsou doktoři práv. Přiznávám, že pro vedoucí funkci podniku nerozhoduje, zda jest kdo právníkem, technikem, komercialistou či zda začal »od piky«, nýbrž že rozhoduje vůdčí a organizační schopnost spojená s neúpornou snahou a silnou vůlí. Tolik jest přečetnými příklady však prokázáno, že právnické a státovědecké vzdělání není ani v hospodářském životě zbytečnou přítěží, nýbrž velmi dobrou základem pro další vývoj. V zájmových organizacích pak jsou to převážně právníci, kteří jim dávají směr a pracovní náplň. Nechť právníci kdekoliv působí, s techniky, s komercialisty nebo s jinými, jich přirozeným posláním jest tvořiti spojku mezi spolupracovníky rozdílné průpravy a usměřovati společnou práci.

Jaký společný zájem mají právníci v hospodářském životě v tak různorodých funkcích pracující (nehledíme-li arciž k jich speciálním zájmům existenčním, jež se ponejvíce věčně i organizačně přimykají k všeobecným organizačním dotýčným odborů)? Jest to v první řadě zájem o celkovou prosperitu hospodářského podnikání. A tu právník více než kdo jiný seznává a pocituje, jak úzce jest hospodářská prosperita spjata s právním řádem a právní bezpečností. Proto za nezbytný předpoklad opětného vzestupného hospodářského vývoje a oživení podnikavosti pokládáme právní jistotu a stabilitu právního řádu. Dlužno i po právní stránce odstraniti vše, co soukromou podnikavost brzdí a ochromuje, jako jest vydávání zákonů a nařízení se zpětnou platností a porušování právních zásad, vyslovených

stálou judikaturou nejvyššího správního soudu, praxí administrativní. Výslovně to zdůraznil i sám předseda vlády dr. Milan Hodža ve své vstupní řeči a záhy na to zřízením »Právní rady«. Žádáme dále z téže příčiny sjednocení našeho právního řádu a autoritativní zjištění, které normy ještě platí, stanovení typů právních norem a pravidel pro vyhlásování a evidenci druhotných norem, jednotnou kodifikaci správního práva a správního řízení, čímž utvoří se zároveň důležitý předpoklad pro reformu veřejné správy. Právníci, jimž se dostává poměrně nejhlubšího vzdělání teoretického v otázkách národohospodářských a finančních a kteří denním stykem s praktickým hospodářstvím nejvíce vycítují složitost a spletnost dnešních právních vztahů, mají odůvodněný nárok, aby normotvorné orgány vyžadovaly si před řešením otázek právních vhodným způsobem dobrá zdání odborníků právnícky vzdělaných a prakticky v hospodářském životě činných.

První odborový sjezd čs. právníků chce působiti ku správnému hodnocení právnické činnosti a právnického stavu, ku poznání, že úpadek právnictví měl by v zápětí úpadek a zmatek státního života. Účast a soustředění právníků v hospodářském životě činných ve zvláštní VI. sekci všeprávníckého sjezdu má dáti čs. veřejnosti příležitost, aby poznala poslání a význam právnického živlu v čs. životě hospodářském a náležitě zhodnotiti činnost právníků v hospodářských institucích všeho druhu. K tomu přispějí i referáty, jež budou v VI. sekci předneseny, k jichž vyřízení nyní přikročíme.

Dr. A. Jindřich:

Postavení právníka - soukromého úředníka po stránce sociální

Bylo dříve zvykem dívati se na právníka v soukromých službách jako na člověka, jenž byl pravidelně ve vůdčím postavení v podniku, tedy jako na někoho, kdo o podnikání spolurozhodoval, podnik vedl nebo byl účasten na zisku podniku. Tomu tak bylo v dobách před světovou válkou a snad i krátce po ní. S rostoucí komplikovaností našeho právního řádu objevovala se však stále větší a větší potřeba právníků v našem hospodářském podnikání; bylo jich potřeba nejen na místech vůdčích, nýbrž i jinde, kde neprávnické nemohl ovládnouti nebo vystihnouti používání nových nebo upravených norem a prakticky je aplikovati v hospodářském životě. Tak právníci ztratili znenáhla své dříve téměř vůdčí postavení v našem hospodářském životě a úměrně klesla jejich sociální úroveň. K tomu přispěl i nadbytek právníků, jejich velká konkurence, čili větší nabídka pracovních sil s právníkým vzděláním, než bylo možno zaměstnati v soukromém podnikání na vedoucích místech. Právník stal se tak znenáhla pouze jedním z kvalifikovaných soukromých zaměstnanců, členem komplexu soukromých zaměstnanců, se všemi nevýhodami nebo výhodami těchto zaměstnanců. Jeho hospodářská situace se horšila nebo lepšíla stejně, jak se horšila nebo lepšíla i situace soukromých zaměstnanců vůbec. Bylo zajisté jen správným zjevem, pokud

právníci v soukromých službách si nepřestali uvědomovati, že je jejich povinností — a chtěl bych říci, že v demokracii povinností tím větší — býti vůdčími činiteli v hnutí soukromozaměstnaneckém v boji za práva soukromých zaměstnanců a za zabezpečení jejich sociálního postavení.

Zařadujeme-li dnes právníka v soukromých službách do komplexu soukromých zaměstnanců, musíme si uvědomiti, že tím jej zařadujeme do velikého komplexu t. zv. zaměstnanců ve vyšších službách; pojem soukromého zaměstnance není nikde taxativně vyjádřen. Naše speciální zákony, zvláště zákon o soukromých zaměstnancích č. 154/34 a také pensijní zákon ve znění dnes platné novely č. 117/1934 mají prakticky definici jen demonstrativní, ponechávající výkladu a praxi, koho lze pod pojem soukromého zaměstnance subsumovati. K tomu ještě třeba uvážiti, že definice soukromého zaměstnance na př. právě v těchto dvou zákonech, jež platí a jsou míněny výslovně ve prospěch soukromých zaměstnanců, není obsahově totožná. Není mým úkolem, abych se tu zabýval otázkou, zda a v jaké formě bylo by lze lépe nebo účelněji jednotně normovati pojem soukromého zaměstnance; chtěl bych jen poukázati na obtížnost této otázky již proto, že moderní hospodářský život vytváří stále nové možnosti činnosti soukromých zaměstnanců, takže taxativní definice pojmu soukromého zaměstnance je zhola nemožná. Je tedy dnes právník v soukromé službě stejně soukromým zaměstnancem, jako kupecký příručí nebo dokonce i hajný, šafář a pod., před zákonem se stejnými právy i povinnostmi soukromého zaměstnance.

Pro služební smlouvy soukromých zaměstnanců platí v podstatě ustanovení hlavy 26. obec. zák. obč., modifikovaná ovšem ustanoveními §§ 4 a násl. zákona o soukromých zaměstnancích č. 154/1934. Tato ustanovení o pracovním poměru soukromých zaměstnanců, zvláště o obsahu služebních smluv, o výpovědních lhůtách, o dovolených a pod., čili ochranná ustanovení pro soukromé zaměstnance jsou povahy kogentní a nemohou býti v neprospěch zaměstnance změněna ani individuální služební smlouvou, resp. pokud by taková smlouva odporovala kogentním předpisům zákonným, jest právně neúčinná. Pro právníka v soukromých službách platí i jiná ustanovení ochranného zákonodárství zaměstnaneckého, jako na př. zákon o osmihodinové pracovní době, o ochraně služebního poměru po dobu vojenského cvičení a pod.

Prakticky však vidíme, že tato minimální ochrana nestačí u zaměstnanců s vysokoškolským vzděláním vůbec a u právníků zvláště. Pan Dr. Choděra ve své přednášce bude se zabývat de lege ferenda úpravou právních vztahů právníka v soukromých službách k zaměstnavateli; nechci proto zasahovati do jeho referátu. Přece však bych chtěl uvést, že riziko práce právníka je dnes nesrovnatelně větší než riziko práce jiného soukromého zaměstnance; stačí poukázati na komplikovanost, nepřesnost nebo nejasnost norem, na možnost různých výkladů a kolísání judikatury. Práce právníka je dnes však také daleko namáhavější, daleko více vyčerpává, než jiného soukromého zaměstnance. Dnes nestačí vykonávati běžnou práci, nýbrž je třeba stále sledovati právní dění ve státě, studovat nové a nové předpisy, judikaturu, i když nikoliv v každém směru podrobně, přece jen tak, aby byl zde aspoň přehled o tom, co nového přináší život. Vzpomeňme si jen, co vše se děje stále v národním hospodářství, jak se stále novelisují předpisy na př. v oboru sociálního pojištění, poplatků, finančního, správního práva a pod.

Právník musí proto se stále učit, studovat, číst a sledovat všechno dění; musí tak nutně činit i mimo úřední hodiny, často znaven a duševně vyčerpán. A z toho vyplývá právě požadavek ve speciálním zákoně, který by upravoval právní vztahy k zaměstnavatelům v soukromých službách; nestačí tu předpisy o výpovědní lhůtě, o dovolených, o pracovní době v té formě, jak platí pro zaměstnance na místech daleko méně odpovědných, s menším rizikem práce, s menší námahou a s menší nutností studia nových a nových norem. Stačí-li dnes naše ochranné zákonodárství soukromozaměstnanecké pro písařku na stroji, nestačí ovšem pro ochranu pracovního poměru právníků nebo vysokoškoláků v soukromých službách vůbec.

Může mi býti ovšem namítáno, že tak jako na př. lékaři — jsme i my, právníci, z většiny specialisty určitého oboru. Připouštím, že tomu tak je, pokud specialisací rozumíme úplné ovládnutí určitého právního oboru; nelze při tom však zapomenouti, že prakticky dnes právník v soukromé službě pracuje téměř ve všech oborech právních a že i tehdy, kdyby byl někde výslovným specialistou, musí nutně sledovati vše, co se nového děje v právním světě aspoň tak, aby o nových normách věděl a uměl jich použití. A nebudiž mi vykládáno ve zlé, řeknu-li, že v tom právě vidím těžší postavení právníka v soukromých službách proti ostatním právníkům zaměstnancům; vidíme přece — a je to zajisté jen důsledkem organisace naší administrativy — že právník ve veřejné službě odpovědně rozhoduje jen ve svém referátě. Nad to ještě ve veřejné službě je pravidelně rozhodování kolektivní, kdežto v soukromé službě nese právník pravidelně odpovědnost sám. Také event. nedopatření může pak zde míti daleko horší následky než ve službě veřejné. Je tedy v tomto směru právník v soukromých službách obdobně postaven, jako jsou postaveni advokáti, u nichž komplikovanost právních norem a rozsah jejich působnosti vyvolává nutnost stálé práce a stálého studia všech oborů právního dění.

Moderní sociální politika zavádí dnes pro zaměstnance jednak zákonodárství ochranné — které chrání zaměstnance pokud pracuje — a zákonodárství sociálně pojišťovací pro případ, že zaměstnanec nemůže pracovati. U nás máme zavedeno pro soukromé zaměstnance pojištění nemocenské, úrazové a pensijní. Jeho normy platí pro všechny soukromé zaměstnance ve vyšších službách, tedy také pro právníky. Tímto sociálním pojištěním se v podstatě odškodňují nahodilé škodlivé události, které vedou oud' ke ztrátě pracovního výdělku pro samého zaměstnance nebo ke ztrátě živitele rodiny.

I když československé sociální pojištění je z nejmoderněji vybudovaných zákonodárství evropských, přece jen je třeba uvážiti, že je vybudováno se zřetelem k širokému komplexu soukromých zaměstnanců, jak jsem se o něm zmínil. Stejně, jako je třeba zvláštní úpravy ochrany pracovního poměru kvalifikovaných duševních pracovníků po dobu trvání jejich služebního poměru, je třeba i určité úpravy pro tyto pracovníky v oboru sociálního pojištění. Chtěl bych zde poukázati zvláště na to, že dávky, jež poskytuje toto pojištění, jsou pro nás minimální a že i jinak bylo by třeba přizpůsobiti některá jeho ustanovení našim potřebám.

Touto otázkou zabývá se ostatně ve svém referátě podrobně p. Dr. Choděra. Přes to však musím zdůraznit, že je třeba, abychom věnovali větší pozornost i těmto, pro nás tak důležitým otázkám, a snažili se o zlepšení a zdokonalení svého sociálního pojištění.

V přípravném výboru našeho sjezdu jsme nejlépe viděli, že právníci v soukromých službách nejsou nikde odborově sdružení bez rozdílu politického přesvědčení a odboru podnikání, v němž pracují, nýbrž že jsou z většiny jen členy odborových organizací zaměstnaneckých buď podle své politické příslušnosti, nebo podle druhu podnikání, v němž jsou činní. Poměry však ukazují na to, že je nutně třeba, aby právníci vůbec, a zvláště právníci v soukromých službách, byli odborově sdružení, aby tak mohli hájit svá práva a manifestovat za své požadavky. Řekl jsem úmyslně hájit svá práva, poněvadž dnes si musíme velmi jasně uvědomit, že je třeba obrany právníků, mají-li se udržet na místech, která jim patří povahou práce a její důležitostí. Nechci se zde obírat rozpory mezi právníky a ostatními vysokoškolačky, které byly již tolikrát předmětem diskusí; přece však chci znovu upozornit, že je naší povinností, abychom nejen v zájmu svém, nýbrž i v zájmu státu i celého našeho hospodářského života důrazně hájili stanovisko, že právník je na místě všude tam, kde jde o rozhodování se zřetelem k celku, se zřetelem k platným normám, k posuzování účinků chtěných budoucích norem a jejich vztahů a souvislostí s ostatními normami a k právu celku, jakož i k aplikaci práva. Jestliže dnes se učí některým výsekům práva i jinde než na právnických fakultách, třeba připomínat všem rozhodujícím činitelům, že není právníkem ten, kdo se naučí obsahu některého zákona nebo předpisu, nýbrž jen a výlučně ten, kdo umí právnicky myslet a aplikovat právo se zřetelem k lidskému celku a jeho potřebám. Snad se bude zdát tato připomínka samozřejmou; přece však ji považuji v obraně právníků stále za eminentně důležitou, neboť sám z praktického života vím, jak falešný je dnes názor velké části veřejnosti na úkol právníka v lidské společnosti a na jeho význam.

A v tom také vidím jediné dnes možné řešení otázky umístování právníkého dorostu v soukromých službách; právníci patří v soukromých službách na všechna místa, která vyžadují povahou své práce právní erudici. I když takové místo je obsazeno neprávníkem, nemohou být ani kvalita práce ani také docílené výsledky takové, jako kdyby je zastával kvalifikovaný právník.

I na nás všech je odpovědnost, jaké je a příště bude naše postavení v soukromých službách; nepřestaňme si uvědomovat, že tu musíme být vždy celými právníky, kteří se neleknu ovládnout i speciální obory práva, v nichž třeba nikdy nepracovali, kteří chápou své povolání jako své poslání a nikoliv jen jako své zaměstnání.

To je asi tak vše, co bych byl chtěl říci k našemu sjezdu se stanoviska právníka soukromého úředníka, pokud jsem tak v krátkosti mohl učinit. Zdůrazňuji znovu, že je nutně třeba další naší společné práce a společného úsilí, máme-li si zachovat své postavení, které je dáno našim odborným vzděláním, a úkoly, které svou povahou nám přísluší.

Dr. Karel Falada:

Právník v sociálním pojištění

Soukromé pojištění v hospodářském smyslu je podle prof. Hermanna Otavského sdružení se osob ohrožených nahodilým vznikem určité majetkové potřeby za tím účelem, aby potřeba ta, vzejde-li některé ze zúčastněných osob, uhrazena byla společně. Pojištěním sdružuje se tak větší počet osob, které jsou ohroženy nějakým stejným nebezpečstvím za tím účelem, aby risiko bylo mezi ně rozděleno a zabráněno se tak hospodářskému ohrožení, které by jinak jednotlivce postihlo. Sociální pojištění pak můžeme formulovat jako soubor veřejnoprávních zařízení, která podle zákona o velkých číslech mají zabezpečiti osobám hospodářsky slabým, zpravidla za pomoci a dozoru státu, pomoc a ochranu před hospodářskou katastrofou, která by je stihla v případě pracovní neschopnosti nebo jejího omezení, v případě úrazu nebo stáří a pod.

Vznik a vývoj sociálního pojištění je úzce spjat s racionalisací a s organizací práce po továrensku; prvním průkopníkem jeho bylo pojištění úrazové, které vzniklo v podstatě ze zaměstnavatelské povinnosti nahraditi škodu zaměstnanci, který bez své viny v továrním podniku utrpěl úraz. Od r. 1884 a r. 1887, kdy bylo úrazové pojištění zavedeno v Německu a v Rakousku, prodělalo velmi rychlý vývoj nejenom v zemích těch, ale v převážné většině států evropských a i ve státech zámořských. Veřejné sociální pojištění zajišťuje dnes pracující vrstvy proti ztrátě výdělků, která nastane z jakýchkoliv důvodů. Zpravidla bývá rozdělováno na opatření proti přechodné nezpůsobilosti k práci, jež může nastati buď nemocí, mateřstvím nebo nezaměstnaností, nebo proti trvalé nezpůsobilosti, zaviněné úrazem, invaliditou nebo stářím. Konečně pro případ úmrtí osoby, jež svým výdělkem živila druhé, t. j. pojištění na pohřebné, na rentu pro pozůstalou vdovu a děti. Již z tohoto výpočtu jest zřejmo, že naše sociální zákonodárství není úplně nejen pokud se týče druhů pojištění, není úplně ani pokud jde o rozsah osob, jež v sobě zahrnuje, avšak má ve všech směrech tendenci svou působnost rozšiřovat, zejména když jsou čím dále tím více objektivním pozorovatelům zřejmé jeho blahodárné účinky pro jednotlivce i pro veřejné hospodářství a také pro stabilitu sociálních a politických poměrů ve státě. Stačí snad poukázat jen na nevyřešené dosud pojištění osob samostatně výdělečně činných a o snahu jednotlivých stavů, mezi nimi i stavu našeho, zabezpečiti sebe a své příslušníky pro případ nemoci, invalidity, stáří nebo smrti.

Je přirozené, že tak mladé odvětví veřejného práva je v rychlém, snad až překotném vývoji, který si vyžaduje časté zákonodárné změny, diktované jednak změnami početních podkladů, na nichž byla budována hospodářská rovnováha veřejných sociálně pojišťovacích ústavů, jednak tím, že jakákoliv změna v dávkovém systému přináší na tomto novém poli tolik neočekávaných překvapení, že je nutno uváděti je v soulad s principem pojištění.

Zdálo by se proto, že sociální pojištění mělo od svého počátku značnou potřebu pomoci graduovaných právníků, i když jsme si vědomi toho, že při svém vzniku sociální pojištění nebylo tak mohutným hospodářským činitelem, jakým je dnes.

První právníci v našem veřejnoprávním sociálním pojištění byli úředníci úrazových pojišťoven, kteréžto odvětví si velmi brzo vybudovalo svoje vlastní soudnictví; již tato okolnost si vynutila, aby zastupování před soudy úrazového pojištění bylo prováděno osobami práv znalými. Naproti tomu pojištění nemocenské, které je v podstatě nejrozsáhlejší a které na příklad dnes zaměstnává v celé republice cca 6000 osob, začalo si vyžadovat stálé spolupráce právníků až v dobách poměrně pozdních, v dobách, které přinášely s sebou určitou centralisaci; snad právě proto, že nemocenské pojištění vznikalo z malých ústavů, různých krejcarových spolků, ze závodních pokladen a vůbec vyrůstalo tak říkajíc zdola, a proto, že teprve v poslední době s rostoucím vývojem a slučováním ve větší celky bylo organizováno v silné ústavy nezřídka s desetimilionovými ročními obraty. Přispěla k tomu však centralisace nejen po stránce slučování pojišťoven ve větší celky, ale také ta okolnost, že si pojišťovny původně dobrovolně a později nuceně dávaly obstarávat společně úkoly společnými nadřaděnými organizacemi a že v poslední době byl dozor nad nimi sjednocen a přenesen z politických úřadů na Ústřední sociální pojišťovnu a Všeobecný pensijní ústav.

Tak jako u ústavů budovaných shora, t. j. u pojišťoven úrazových a u pojišťoven na dlouhodobé důchody, ať již je to pojištění hornické, pensijní nebo starobní a invalidní, uplatňovaly se osoby práva znalé již od počátku, tak v pojištění nemocenském jako v nejrozsáhlejší oboru dosavadního veřejnoprávního našeho pojištění dochází k tomu až v posledních letech. Potřeba právníků nesouvisí pouze s postupným vybudováním pojišťovacího soudnictví, má na ni však také vliv na příklad dnes již rozsáhlá exekuční agenda, ve velkých ústavech pak i ukládací politika a otázky s ní související. V poslední době bývají vyhledávání právníci pro sociálně pojišťovací ústavy i mimo rámec těchto speciálních oborů, zejména pak jako vedoucí jednotlivých ústavů nižších instancí, a nutno si hned připomenouti, že zcela právem, ježto zejména po stránce hospodářské jsou ústavy ty nezřídka významnější, než jiné, zejména státní úřady, u nichž spolučinnost osob práv znalých je v teorii i v praxi považována za samozřejmou.

Uvážíme-li tyto okolnosti, dospějeme k názoru, že potřeba právníků v sociálním pojištění není dosud kryta a že se zde našemu stavu naskytá poměrně značná možnost se uplatnit.

Je přirozené, že právníci v jednotlivých ústavech, i když bývají přijímání zpravidla na místa podřízená, dostávají se dříve nebo později na místa vedoucí, za něž považujeme ve větších ústavech i místa přednostů jednotlivých velkých oddělení aneb samostatné referáty a pod. V souvislosti s tím nutno posuzovati také postavení právníků sociálně pojišťovacích ústavů po stránce hmotné.

V prvé řadě musíme konstatovat, že většina sociálně pojišťovacích ústavů se snaží upravit právní a hmotné nároky svých zaměstnanců určitými řády, pro něž bývá zpravidla vzorem služební pragmatika státních zaměstnanců. Je ostatně v dobré paměti snaha státní správy, by na zaměstnance sociálně pojišťovacích ústavů byl aplikován § 212 zák. č. 103/1926, podle něhož požitky zaměstnanců ústavů těch by nesměly v žádném případě býti vyšší než požitky státních zaměstnanců téže kategorie. Malý počet vysokoškoláků v sociálně pojišťovacích ústavech a poměrná jejich rozříštěnost vedly k tomu, že v mnohých ústavech není pro absolventy vysokých škol zavedena vůbec samostatná platová kategorie. Právníci

jsou tam na roveň postaveni zaměstnancům, kteří vykazují předchozí školskou kvalifikaci podstatně nižší a mnohdy nebývá vůbec vzat zřetel na dobu, kterou ztrávili na vysoké škole a náklad do studií investovaný. Jsou však i případy, že i tam, kde jsou samostatné kategorie vysokoškoláků, bývají z důvodů systemisačních i jiných ponechání právníci ve skupině maturantů a pod. V jiných případech jednotného platebního schématu bývá postupováno tím způsobem, že se rozdílnost předběžného vzdělání vyjadřuje na příklad v rychlejším postupu nebo plattech funkčních atd. Teprve v poslední době nastává v jednotlivých sociálně pojišťovacích ústavech zlepšení v tom směru, že se se spoluprací právníků a priori počítá a že se pro ně tvoří samostatná kategorie, hmotně odlišná od kategorií ostatních, zpravidla s přihlednutím k poměru, jaký zachovává státní správa.

Zcela jinak se vyvinul v sociálním pojištění poměr kolegů z medicínské fakulty, kteří mimo poměrně malého počtu pojišťovacích matematiků a komerčních inženýrů soustavně v pojištění tom spolupracují. Žádný z veřejných sociálně pojišťovacích ústavů se od svého vzniku neobešel bez nejužší spolupráce s lékaři, a tato okolnost vtiskla také ráz vzájemného poměru těchto dvou složek. Bez nás právníků však sociální pojištění prováděti lze, a na nás jest dokázati, že se námi se provádí lépe. Lékaři u vědomí své skutečné nepotradatelnosti snažili se od počátku zachovati si vůči sociálně pojišťovacím ústavům postavení osob svobodného povolání a až na malé výjimky nevstupovali do jejich služeb jako zaměstnanci, když nebereme ovšem zřetel na stanovisko nejvyššího správního soudu o tom, že i nynější volný způsob lékařů k nositelům nemocenského pojištění je poměrem služebním. Lékaři ve svém celku zachovali si tedy svoji samostatnost, služba pro sociálně pojišťovací ústavy je pro ně zpravidla vedlejší zaměstnáním. Tím se dostali v podstatě do pozice silnějšího. Okolnost, že sociálně pojišťovací ústavy, rozhodující o pracovní neschopnosti svých členů, jež je podkladem peněžitých dávek pojištění nemocenského a invalidního, byly výlučně odkázány na spolupráci s lékaři, přirozeně učinila posici, jak jsme již uvedli, téměř nesrovnatelně snazší. Proto snad musíme dnes konstatovat, že až na malé výjimky je hmotné postavení lékařů v sociálním pojištění o mnoho výhodnější, než příslušníků našeho stavu. Vezmeme-li v úvahu, že v důsledku poslední judikatury nejvyššího správního soudu se lékaři domohli, resp. domáhají, jednak zajištění služebního poměru, pokud jde o jeho trvání, přerušeni a zrušení, jednak pojištění pensijního, zmizely tak již poslední výhody, jež právníkům přinášel jich pevný služební poměr vůči ústavům veřejnoprávního pojištění.

Právě otázka pensijního pojištění lékařů, praktická zejména v poslední době, ukázala, do jaké míry je příjem lékařů od nemocenských pojišťoven jich hlavním zaměstnáním, a ukázala také, jak příjmy ze sociálně pojišťovacích ústavů, i když jsou poměrně slušné, znamenají mnohdy jen menší část celkových příjmů.

Se strany lékařů slyšíme často výtky vděčně kvitované veřejností, že zejména nemocenské pojišťovny nehonují je úměrně významu jejich práce. Bývá poukázováno na to, že na příklad podle rámcové lékařské smlouvy dělnických nemocenských pojišťoven má lékař za jednu ordinaci Kč 3.50. Avšak i tak nutno vzít v úvahu, že v průměru může lékař snadno podobných ordinací provésti 10 za hodinu, když 2 nebo 3 i více podobných ordinací zpravidla spočívá jenom v tom, že lékař napíše znovu recept, který se po prvé ordinaci již osvědčil, nebo

provede případně s pomocí ošetřovatelky drobný obvaz a pod. Za tohoto předpokladu činí honorář lékařů za hodinu Kč 35.—, což jistě není částka tak nepatrná v porovnání s příjmy plně kvalifikovaných právníků, konajících neméně důležité úkoly. Jsou-li však lékaři přijímáni na pracovní hodinu do ambulatorií a pod., bývají odborní lékaři placeni částkou cca 800.— Kč za jednu pracovní hodinu denní, lékaři úřední nebo revisní až částkou Kč 1000.— měsíčně za jednu pracovní hodinu denní, a to zpravidla bez požadavku zvláštní delší předchozí praxe. Uvážiti při tom ještě sluší, že služba u ústavů sociálně pojišťovacích bývá, jak jsme se již zmínili, pro lékaře jen vedlejším zaměstnáním, jen základem existence, na něž se potom připínají další důchodové prameny.

Není pochyby, že přibližně stejného honorování právníci v sociálním pojištění nikdy nedosáhnou. Není však také sporu o tom, že by se to nebylo podařilo ani lékařům, **nebýti jejich jednotné stavovské organizace**, která dovedla úspěšně hájit jejich zájmy, a která se nebála vstoupiti ani do stávků, když se domnívala, že je pozice jejích členů ohrožena.

Tím co bylo řečeno, nemá býti žádným způsobem vyjádřeno, že by snad práce lékařů v nemocenském pojištění byla přehodnocena, naopak má býti ukázáno na to, **z čeho si má náš stav vzítí příklad**, a má býti podán důkaz o tom, jak silná stavovská organizace dovede uhájiti zájmy svých členů, postupuje-li cílevědomě a má-li důvěru svých členů.

Domnívám se, že mohu v závěru svého referátu prohlásit, že právníci činní v sociálním pojištění, i když jsou si vědomi toho, že není náležitě oceňována jejich práce na tomto důležitém poli veřejné správy, znamenajícím rovnoměrnější rozdělení důchodů a chránící pracující před t. zv. černou bídou, přihlašují se v rámci své odpovědné práce radostně spolu s celým právnickým stavem k čínorodé spolupráci na dalším budování našeho osvobozeného státu.

Dr. O. Choděra:

Stavovský program právníků v soukromých službách

Právníci v soukromých službách jsou nejmladším a nejrozptýlenějším stavem právnickým. Advokáti, notáři, státní úředníci mají již vybudován svůj stavovský plán, mají své stavovské a odborové organizace, kdežto právníci v soukromých službách dosud žádného stavovského programu nemají. Důvod je zejména zcela individualistický vývoj všech právníků v soukromých službách. Právní i hospodářské zabezpečení každého jest zcela různé. Užívám této příležitosti jako úvod k diskusi o stavovském programu nás, právníků, soukromých úředníků.

Právní vztahy k zaměstnavateli. Náš poměr k zaměstnavateli je určen především zákonem o soukromých zaměstnancích. Zákon stojí na stanovisku úplné nivelisace. Dělá rovnici mezi obchodním příručím a vysokoškolačkem, generálním ředitelem a praktikantem. Je to však zákon rámcový, který připouští vedle sebe

zákon speciální. Zákon o soukromých zaměstnancích dává toliko minimum práv. Vyšší nároky mohou býti stanoveny buď zákonem speciálním nebo kolektivní smlouvou.

Kolektivní smlouva pro právníky v soukromých službách není pojmově myslitelná, poněvadž

a) není instituce, která by jednala za kolektivum právníků-soukromých úředníků,

b) značná část právníků má smlouvu individuální, takže kolektivní smlouva by se vztahovala na docela malou skupinu osob,

c) došlo by ke kolisi již mezi kolektivními smlouvami existujícími a smlouvou novou,

d) platová část kolektivní smlouvy byla by nepřijatelná jak pro právníky, tak pro zaměstnavatele, vzhledem k nejrůznějším funkcím, které právníci v soukromých službách konají.

Jiná je otázka speciálního zákona. Zákon o soukromých zaměstnancích připouští zákon speciální, jak dokazuje parlamentní tisk 467. Kromě toho je zde již vytvořen určitý prejudic na Slovensku a Podkarpatské Rusi, kde staré právo obyčejové připouštělo a v rozsahu § 56 odst. 3 zákona o soukromých zaměstnancích připouští výpovědní lhůty u vysokoškolačků půlroční nebo jednorozční. (Viz zejména rozhodnutí nejvyššího soudu z 13. března 1929 Rv III 1686/28 Kurie 23. dubna 1918 Rp II 6365/17 F. z.)

Zákon o soukromých zaměstnancích pro právníky a vysokoškolačky vůbec znamená tedy krok zpět, poněvadž na nově uzavírané smlouvy služební výhoda obyčejového práva se nebude vztahovati.

A přece vzniká otázka, nemáme-li se my, buďto jako právníci anebo vůbec jako vysokoškolačci, domáhati speciálního zákona.

Důvody pro to jsou zejména tyto:

a) Právníci v soukromých službách nesou vzhledem ke své kvalifikaci nepoměrně vyšší odpovědnost.

b) Zákon o osmihodinové době pracovní se na právníky vlastně nevztahuje, zejména proto, poněvadž dá se těžko prokázati příkaz zaměstnavatelův k práci přes čas, dále proto, poněvadž práce přes čas dá se těžko kontrolovati, a konečně také proto, poněvadž podle dnešní judikatury je velmi sporno, vztahuje-li se zákon na úředníky vedoucí nebo zvláštní důvěry požívající.

c) Nároky zaměstnance proti zaměstnavateli jsou odstupňovány. Je to zejména výpovědní lhůta, dovolená, doba ochrany v nemoci a pod. Vysokoškolačk, který vstupuje do zaměstnání v 25 letech, má zpravidla menší nároky, nežli síla, která vstoupila v 16 letech do zaměstnání. Je možno na příklad, že 30letý právník, který 4 léta slouží u téhož zaměstnavatele, má nárok na dovolenou 14 dní, kdežto pomocná síla 30letá, poněvadž může sloužiti od šestnáctého roku, má nárok na 4 neděle dovolené.

Osnova měla by naděti na úspěch, zejména proto, že by se nečekal velký odpor se strany zaměstnavatelů. Jde přece o malou skupinu vysoce kvalifikovaných sil, z nichž mnozí beztak mají smlouvy individuální, anebo kterým někteří zaměstnavatelé dávají práva vyšší, než jak jim zaručuje zákon.

Pensijní pojištění. I v pensijním pojištění jsou právníci zkráceni proti stavům jiným.

Hlavní újma, která jim stává, jest nepříznivá definice pojmu invalidity podle § 17 pensijního zákona. Právník invaliditu těžko prokazuje, zvláště proto, poněvadž k výkonu svého povolání nepotřebuje plnou fyzickou zdatnost. Nebude-li způsobilý fyzicky na př., aby byl tajemníkem průmyslového svazu, bude fyzicky způsobilý alespoň k tomu, aby sloužil jako právní referent v závodě pouze v interní službě, bez styku se stranami a bez intervencí. Úředníci techničtí invaliditu prokazují zpravidla snáze, vzhledem k tomu, že u nich jsou větší nároky na tělesnou zdatnost. Když přihlídneme ke kategoriím hraničním, zejména hajným, šafářům, nebo dokonce k povoláním uměleckým, na př. hercům, zpěvákům, pozorujeme značnou nevýhodu právníků při přiznávání invalidního důchodu.

Vysokoškolák vstupuje do pensijního pojištění zpravidla o 8 až 10 let později, než úředník s dvoutřídní obchodní školou. Pensijní zákon je vybudován na zásadě příspěvkové doby, takže nároky se zvyšují o to více, o č déle kdo je pojištěn. Proto vysokoškoláci vůbec jsou zkráceni ve svých právech proti jiným pojištěncům, když ani nepřihlížíme k tomu, že právník má svoji čekací dobu dokonanu teprve ve 30 letech, kdežto jiný pojištěnec již v 21 letech.

Pensijní zákon nepočítá vůbec s vyšší úrovní akademických stavů, ale všechny pojištěnce nivelisuje. Pensijní zákon zná ale zvláštní výhody pro určité stavy, tak zejména pojištění novinářů podle § 124 a násl. p. z., které zaručuje důchod invalidní nebo starobní až do Kč 42.000.—, nebo nadlepkovací fond farmaceutů podle § 167.

Předkládám k diskusi otázku, nebylo-li by záhodno jednat o zvláštní pojištění právníků anebo vysokoškoláků vůbec. Proveditelné by to bylo zvláště proto, poněvadž nevyžadovalo by to zvláštních vysokých nákladů ze strany zaměstnavatelů. Procento právníků v podnicích je zcela nepatrné, zvláště když vyjmete kandidáty advokacie a notářství, kteří se považují za stav vývojový, a spíše za příslušníky svobodných povolání, než za soukromé úředníky.

Otázka doktorátu. Právníci ve veřejné službě mají své postavení zajištěno tím, že jsou úředníky I. služební třídy. Povolání svobodná jsou zajištěna tím, že jsou privilegovanými zástupci stran a požívají proto zvláštních výhod. Jejich povolání není přístupné neprávníkům.

Naproti tomu my stojíme ve službě tak, jako každý jiný soukromý úředník, a pro zajištění svého postavení potřebujeme co nejučinnějších zbraní. Jednou z nich jsou naše diplomy. Odstraňte doktorát a postavení právníků v soukromých službách utrpí těžké ztráty. Bude to handicap proti všem jiným akademikům a proti jiným soukromým úředníkům. Každé omezení doktorátu musí mít za následek zastavení expanse právníků v soukromých službách, která ještě ani nenastala.

Řešení otázky mladých právníků v soukromých službách. Tím jsme již přešli k otázce celého právníckého stavu. Jedině v soukromých službách jest ještě naděje, že se užíví více právníků než dosud. V tom je potřeba účinné podpory ze strany všech právníků.

Advokáti a notáři bojují za moderní zákon proti pokoutníkům, za rozmnožení advokátských sporů, za přípustnost advokátského zastoupení ve všech sporech u soudů pracovních, rozhodčích a pod.

Tento boj má malé naděje na úspěch. Je otázka, bylo-li by snad výhodnější bojovati při dobývání nových posic, aby tato práva byla dána všem právníkům, tedy zejména v soukromých službách, kteří se mohou vykázati zvláštní speciální kvalifikací.

Závěr: Dělníci začali vítěziti, když přestali se cítiti jenom truhláři, zedníky, zámečníky, strojníky a t., a počali cítiti, že jsou dělníky.

Lékaři zajišťují si své postavení i v době nadprodukce lékařského stavu a rozvinutého nemocenského pojištění, poněvadž necítí se jenom státními úředníky, lékaři pokladenskými či vojenskými, ale jsou především lékaři.

Novináři dosáhli práv daleko větších, nežli kterýkoliv jiný stav mezi soukromými úředníky, poněvadž ve věcech stavovských přestali se dělití podle svých politických stran, ale viděli v prvé řadě potřeby svého stavu.

Právníci jsou na ústupu. Není to jenom proto, že fakulty chrlí nové a nové absolventy, ale také proto, poněvadž se nedovedeme přizpůsobiti kolektivnímu podnikání. Každý právník bojuje na svou pěst bez ohledu na ostatní.

My jsme soukromými úředníky a musíme jistě cítiti, že jsme příslušníky tohoto stavu. Jdeme do našich odborových organizací a staráme se o vyšší úroveň odborového hnutí. Cítíme, že jsou našimi druhy v povolání i ostatní soukromí úředníci, ať mají školské vzdělání jakékoliv.

Ale je třeba, abychom se cítili, že jsme také právníky, a cítili kontakt mezi ostatními právníckými stavy: soudci, veřejnými úředníky, advokáty a notáři. Až padnou hradby mezi jednotlivými právníckými stavy, snad dosáhneme i my spravedlnosti, které sloužíme každý svým povoláním.

Dr. J. Skoda:

Uplatnění právníků v peněžních ústavech

Širší veřejnosti není dobře známa význačná činnost právně školených zaměstnanců v peněžních ústavech, v nichž tito jsou často rozhodujícími duševními pracovníky.

Není tomu dávno, co se právníci věnovali více vědě právní, ponechávající otázky rázu finančního neprávníkům. Víme, že největší procento právníků dalo se cestou směřující k advokacii, ostatní pak hledali uplatnění v službách státu.

Vzrůst peněžních ústavů a rozšíření jejich působnosti zavdala příčinu k vstupování právníků do služeb peněžních ústavů a věnování se právníků dráze soukromo-úřednické.

A tak vidíme naše kolegy pracovat v **sekretariátech**, organizačních a osobních odděleních bank.

v odděleních **právních** (ve věcech sporných, nesporných, exekučních, daňových, dávkových a j.),

v odděleních úvěrních,

v odděleních devisových,

v odděleních bursovních,

a ve **speciálních** odděleních obchodních, na příklad:

v cukerních,

v pozemkových,

pro obchod s uhlím,

pro obchod se stroji a pod.,

a to, vzhledem k jejich speciální kvalifikaci juristické, a dnes již v četných případech i ke komerčnímu vzdělání, jako úředníky, které může ústav upotřebiti pro kvalifikované práce.

Možnost mladých právníků, aby v budoucnu se mohli osamostatniti jako advokáti, je značně omezena tím, že jen málo peněžních ústavů pokládá za účelné, aby pro právní zastoupení před soudy vybíraly své zaměstnance, resp. přijímaly takové zaměstnance, u nichž pak právnícký dorost by mohl býti v konci-pientském poměru jako úředník banky.

Pokud ovšem takové úředníky peněžní ústavy zaměstnávají, soustřeďuje se v právních odděleních vedle ryze obvyklé juristické agendy, také agenda sporná, pro niž je třeba zastoupení advokátem.

Jinak právní oddělení měla by soustřeďovati nespornou, ryzi juristickou agendu, pro niž pak není třeba, aby právník měl většího komerčního vzdělání, nýbrž naopak, aby přinesl do bankovní praxe již určitou praxi soudní, daňovou, exekuční atd., která je předmětem jeho právního oddělení.

U právníků, kterých banka používá v ostatních odděleních, je naopak bezpochybně nutno, aby tito péči o svou juristickou **zdatnost** spojili s péčí o **zdatnost komerční**, poněvadž jen tak může býti právník v peněžních ústavech, v obchodních odděleních, cennou silou.

Jak vidno, jsou tedy požadavky na juristech zaměstnaných v komerčních odděleních, v sekretariátech, osobních a organizačních odděleních bank, velmi značné a ukládají proto těmto velkou píli, sebezapření a věnování všech svých schopností ústavu, který je zaměstnává.

Mám za to, že není třeba zde uváděti všeobecná známá fakta o tom, jak velmi vzrostla materie, která je pramenem práva, a která je skoro nezvladatelných rozměrů. Větší část této materie představují právní předpisy týkající se otázek, které jsou předmětem činnosti peněžních ústavů.

Ale pro právníka zaměstnaného v peněžních ústavech nestačí znalost této materie jako snad povětšinou stačí pro právníky samostatné, nebo z velké části pro právníky ve veřejných službách zaměstnané, nýbrž požadavky na ně kladené jsou mnohem značnější, neboť oni musejí stejně ovládati i znalosti komerční a **národohospodářské**.

V některých odděleních přistupuje schopnost jednati se stranami a osobní reprezentace. Jistě že pro prohloubení takovýchto vlastností má právnícké studium vliv nesporný.

Z uvedeného jest patrné, že peněžní ústavy mohou právníky ke zdatu ústavu zaměstnávati ve velkém počtu a velmi intenzivně a že požadavky na jejich výkon kladené mohou býti a jsou také velmi značné.

Je proto samozřejmé, že musí býti právníkům v peněžních ústavech příznáno takové postavení, jaké vzhledem k jich upotřebení, k jich rozhledu a kvalifikaci, jim přísluší, a to: jak **po stránce funkce**, tak **po stránce pekunierní**.

Touto zásadou měly by se řídit všechny soukromé i veřejné peněžní ústavy.

Vždyť to, oč by snad se zvýšila reálie banky, bude na druhé straně mnohokrát vyváženo příznivějšími výsledky činnosti peněžních ústavů, řízené komerčně vzdělanými právníky.

Apeluji na všechny kolegy právníky v soukromých a veřejných peněžních ústavech zaměstnané, aby svým cílevědomým a prospěch ústavu přinášejícím jednáním snažili se přesvědčiti správu ústavu o oprávněnosti tohoto našeho požadavku, který nemůže býti než také požadavkem ústavů samých a celého národního hospodářství.

Naopak, peněžní ústavy musí podněcovati právníky ještě k větší intenzivní práci v ústavu i v cizině, kamž by měli býti mladí právníci posíláni k získání poznatků, jež by pak u nás mohli ve prospěch peněžnictví použiti.

Jak známo, vyžaduje nynější doba nových a nových zásahů ve věcech finančních. Mnohé z těchto finančních opatření směřují k ozdravení celého státního hospodářství a jsou činěny právě na základě poznatků získaných v cizině, třebaže máme mnoho svých, na cizích státech neodvislých finančních opatření.

Není také sporu o tom, že naši přední pracovníci v peněžních ústavech, budou museti i v budoucnu hledati další cesty potřebné k ozdravení peněžnictví a státních financí vůbec.

Tak nutno vyřešiti mnohé peněžní úkoly mezi jednotlivými ústavu a žádati vydání řádného zákona o bankovních domech.

Po převratu byly založeny mnohé bankovní domy s tendencí vykořisťovací. Tyto bankovní domy musely během doby skončiti katastrofou, neboť nebyly vedeny poctivými lidmi. Naproti tomu známe v Praze i v provincii řadu snaživých bankéřů, poctivých národohospodářských pracovníků, kteří dovedou najít šťastnou a plodnou výslednici mezi podnikatelem a kapitálem.

Ačkoliv peněžnictví je dobře vybudováno, přece bude nutno zdokonaliti a organisovati některé jeho kategorie.

I zde musí právníci dokázati svoji schopnost. Aby bylo peněžnictví dobře organisováno, musí mu býti dány dobré a účelné zákonné předpisy.

Jsem přesvědčen, že poctivost, píle, svědomitost a podnikavost, budou našim právníkům i nadále základními kameny k úspěchům, nejen ve prospěch peněžních ústavů, ve kterých pracují, nýbrž i ve prospěch celého hospodářství státního a jich samých.

Ku konci podotýkám, že popisováním činnosti a vyznačením úkolů, jež naše právníky očekávají, nechť jsem a nechť podceňovati práci jiných kolegů v peněžních ústavech zaměstnaných, ať doktorů věd technických či komerčních, neb

akademiků, absol. obch. škol, neboť jsem si dobře vědom toho, že i oni přinesli našemu peněžnictví velmi cenné služby a i osobní oběti.

Naopak bych si přál, aby v budoucnu jednotlivé úseky práce v peněžních ústavech daly se za spoluúčasti doktorů věd technických a komerčních a absolventů obchodních škol.

Dnes pak deviza našich právníků musí zníti: »Pracovati všemi silami k tomu, aby důvěra k peněžním ústavům byla stálá, nedotčená, neboť jen tak přispějeme ke konsolidaci našich peněž. ústavů, z čehož budou mít prospěch všichni občané i stát a my pak odměnu v radosti nad vykonaným dílem«.

○ závěrečném proslovu předsedy Dr. Schustra rozvinula se živá debata. Některými řečny (Dr. Felber, Dr. Slatkes, Dr. Zelený) bylo navrhováno, aby ideální i hmotné zájmy právníků v soukromých službách činných byly hájeny zvláštní odborovou organizací k účelu tomu zřízenou, jiní řečníci (Dr. Holešovský, Dr. Choděra, Dr. Jindřich, Dr. Richter) doporučovali, aby téhož cíle bylo se domáháno nepolitickou, stavovskou organizací právníků v soukromých službách činných, která by po příp. tvořila zvláštní skupinu v rámci všeprávnícké organizace ústřední. Když po delší výměně názorů zdůraznil místopředseda Dr. Šádek, že k »právníkům v hospodářském životě činným« sluší počítati též právníky, kteří jsou činní jako samostatní podnikatelé nebo funkcionáři obchodních komor a zemědělských rad, veřejnoprávních ústavů peněžních, sociálních institucí a pod., přečetl předseda návrh resoluce, kterou navrhl místopředseda Dr. Klumpar doplniti v tom směru, aby bylo doporučeno zřízení vlastní skupiny právníků v hospodářském životě činných při všeprávnícké ústřední organizaci, v jejímž rámci všechny četné a pozoruhodné náměty v debatě pronesené bude možno uvážiti a řešiti. Na to byla resoluce navržena předsedou i s tímto doplněním jednomyslně přijata.

BILANCE SJEZDU

Přehled příjmů a vydání

Prvního odborového sjezdu československých právníků v Praze

podle obratu na kontě Pošt. spořitelny ke dni 31. října 1936:

Příjmy:

1. vklady pořádajících korporací	Kč	22.724.—
2. sjezdové příspěvky	»	43.197.—
3. poplatky za Sborník	»	9.720.—
4. dary a různé	»	828.—
5. lístky do Národního divadla	»	29.498.—
6. za cigarety	»	19.140.—
7. za autokary Prahou a na Barrandov	»	915.—
8. za autokary do Mělníka	»	1.360.—
9. částky přijaté za večeře	»	500.—
10. průběžné položky:		
a) zálohy na cigarety	»	16.320.—
b) omylem konané a vrácené platy	»	299.60
c) zbytek hotovosti v pokladně, vrácený Poštovní spořitelně	»	2.460.—
	celkem	Kč 147.021.60

Vydání:

1. platy zaměstnanců sekretariátu	Kč	10.106.—
2. práce přes čas	»	4.025.75
3. porta, kolký a drobná vydání kancelářská	»	8.369.80
4. telefon	»	1.383.80
5. tiskopisy a poplatky pošt. spořit.	»	858.30
6. ostatní tiskopisy	»	4.140.60
7. odznaky	»	4.432.25
8. autokary v Praze	»	1.000.—
9. autokary na Mělník	»	1.600.—
10. Národní divadlo	»	21.000.—
11. cigarety	»	21.840.—
12. úklid budovy právnícké fakulty	»	1.000.—
13. propůjčení síně parlamentu	»	2.158.50
14. uspořádání výstavy Dru Emlerovi	»	1.000.—
15. květinová výzdoba	»	1.000.—
16. orchestr	»	1.500.—
	snáška	Kč 85.415.—

	přenos	Kč 85.415.—
17. průběžné položky:		
a) zálohy na cigarety	»	16.320.—
b) vrácené platy z kolony »různé«	»	299.60
c) zbytek hotovosti v pokladně, vrácený Poštovní spořitelně	»	2.460.—
18. další vrácené platy (z ostatních kolon)	»	178.60
19. jmění sjezdu:		
a) na vkladní knížce Zemské banky	»	20.000.—
b) zůstatek na kontě u Poštovní spořitelny	»	22.348.40
	celkem	Kč 147.021.60

Dr. Bedřich Novák.

Závěrečná schůze

Prvního odborového sjezdu československých právníků

se konala v pondělí dne 28. září 1936 v zasedací síni poslanecké sněmovny Národního shromáždění v Praze za předsednictví univ. prof. **Dr. Václava Hory**.

Po uvítání přítomných předsedou sjezdu, přečetl gen. tajemník sjezdu **Dr. Kučera** telegram, který došel od presidenta republiky Dra Edvarda Beneše.

Děkuji vám za váš projev a slib spolupracovat na demokratickém podkladě k prohloubení a zdokonalení našeho právního řádu. Víím, co to znamená v době velkých změn politických, sociálních a hospodářských, a oceňuji úsilí, se kterým se snažíte překonat obtíže, s nimiž se setkáváte. Přeji vám, aby výsledky vašich porad přispěly k povznesení jak vašeho stavu, tak našeho právního řádu.

Dr. Edvard Beneš.

Po té přečetl gen. tajemník dopis presidia ministerstva pro sjednocení zákonů a organizací správy:

Presidium ministerstva pro sjednocení zákonů a organizace správy, dovoluje si sdělit, že pan ministr Msgre Dr. Šrámek se nemohl zúčastnit slavnostní zahajovací schůze prvního odborového sjezdu československých právníků, jelikož byl vázán jednáním v komitétu ministrů, který byl na dnešní dopoledne svolán ve vážné věci. Panu ministru nebylo posléze možno ani na konec slavnostní schůze zavítat, což by velmi rád byl učinil, jelikož jednání minister. kabinetu se protáhlo přes 12. hod. polední. Pan ministr uložil zdejšímu presidiu, aby vše to sdělilo předsednictví sjezdu a omluvilo ho tak.

Předseda **Dr. Hora** sdělil pak, že další omluvné telegramy a dopisy budou zaznamenány ve sborníku sjezdovém. Je to především dopis tajemníka presidenta Osvoboditele **T. G. Masaryka**, **Dr. Fr. Skarvana**:

»Pan prezident **T. G. Masaryk** byl potěšen milou vzpomínkou, kterou mu věnovali českoslovenští právníci, shromáždění na slavnostní schůzi svého I. odborového sjezdu. Pověřil mne, abych tlumočil za tento projev jeho upřímné díky.« Dále se omluvil ministr financí **Dr. Kalfus**, první prezident nejvyššího soudu **Dr. Fajnor**, první prezident nejvyššího správního soudu **Dr. Hácha**, odb. přednost kanceláře presidenta republiky **Dr. Schiessl**, zemský prezident v Užhorodě **Dr. Rozsypal**, předseda Obchodní a živnostenské komory v Praze **Dr. Třebický**, místopředseda senátu Národního shromáždění **Dr. Bas**, univ. profesor **Dr. Kizlink** z Bratislavy, sekční chefové **Dr. Výborný** z ministerstva spravedlnosti a **Dr. Eisenstein** z ministerstva zemědělství, rada města Košic, vrchní ředitel Národní banky **Dr. Peroutka**, předseda československé obilní společnosti **Dr. Feierabend**, prezident zemského finančního ředitelství na odpočinku **Dr. Brachtl**, prezident zemské finanční správy v Brně **Dr. Wichta**, předseda československé rozhlasové společnosti **Dr. Sourek**, **Dr. Josef Hranec**, veřejný notář v Topolčanech, notář Podlipný z Brna, advokát **Dr. Slabej** z Košic a j.

Na to požádal předseda sjezdu **prof. Dr. Hora** sekretáře jednotlivých sekcí, aby přednesli resoluce usnesené v sekcích.

Dr. Jan Kapras ml. předčítá tuto resoluci I. sekce:

Všeobecná sekce I. odborového sjezdu čs. právníků, konaného v září 1936 v Praze, vyslechnuvši referáty **Dr. Beráka**, **Dr. Drachovského**, **Dr. Hory**, soud. rady **Květa**, **Dr. Lauschmanna** a **Dr. Matouška**, usnesla se na této

resoluci:

Hlavním z předpokladů státního rozvoje a jeho existence jest právní jistota a stabilita právního řádu, což předpokládá především zabezpečení plné funkce naší ústavy a bezpodmínečnou snahu po věrném jejím plnění, dále sjednocení a zajištění právního řádu, který má být přehledný.

V zájmu veřejném jest pak vhodné vybudovati organisované používání služeb kruhů právnických Národním Shromážděním, a to jak vyžadováním spolupráce úřadů, tak i poskytnutím možnosti, aby vědeckí i praktičtí právníci mohli svými odbornými znalostmi prospěti také mimo obmezení daná jim jejich členstvím v úřadu nebo organisaci. Vedle forem této spolupráce již v republice trvajících a příležitostného používání služeb osobně vyžádaných, doporučuje sjezd úvaze zvláště vybudování podobných zařízení jako jsou královské komise britského parlamentu, jež tvořeny jsou podle potřeby za účelem řešení zvláště důležitých otázek státního významu a v nichž spolupracují členové parlamentu se znalci mimoparlamentními.

Tímto způsobem bude současně dosaženo i vhodného přizpůsobení našeho parlamentu novým úkolům, které na něj klade stát svými zásahy do hospodářského života. Právníká úprava této intervenční činnosti státní budiž svěřována jedině právníkům a zákony, upravující řízené hospodářství budiž proveditelné

a snadno vnitřně, neboť zákony neuskutečnitelné vedou k obcházení a k nevázanosti k zákonům, ba dokonce k demoralisaci. V zájmu úspěchu hospodářských zásahů budiž též provedena vhodná decentralisace správy v těchto oborech na samosprávu územní a zájmovou, jež budiž za tím účelem náležitě vybudována ve formě veřejnoprávních organisací. Úřady i úředníci budiž vhodně připraveni také pro úkoly hospodářské.

Zvýšeným a změněným úkolům kladeným na právníky naší doby jest třeba přizpůsobiti i školení právníckého dorostu a to nejen po dobu studia na universitě, nýbrž i při výchově v praxi. Zvláště je třeba věnovati zvýšenou pozornost této výchově ve všech oborech státní správy. Na dorost právníků nemá býti pohlíženo jako na pracovní sílu s hlediska ryze finančního, nýbrž jako na sociální složku tvořící jeden ze základů státní organisace. Morální význam řádně vychovaného dorostu právníckého přijde k dobru obecnému.

Činnost právníků jest nutno rozšířiti také v oboru sociální péče, zvláště o mládež, a to jak při právní ochraně a pomoci při výkonu trestního soudnictví nad mládeží, tak v péči o děti nemanželské, tak konečně i v péči o mládež opuštěnou z manželství rozvedených a rozloučených.

V zájmu zvýšení úrovně našeho politického života a zlepšení poměru občanstva ke státním úřadům, jest dále nezbytno, aby se českoslovenští právníci věnovali více lidovýchovně než dosud.

Prospěch našeho státu, kulturní a hospodářský rozvoj našeho národa budiž heslem všech československých právníků.

Soudní rada **Dr. Václav Vlk** předčítá tuto resoluci II. sekce:

Českoslovenští soudcové a státní zástupci shromáždění na I. odborovém sjezdu československých právníků, usnesli se, vyslechnuvše referáty a věcné připomínky účastníků sjezdu, na této

resoluci:

Zdůrazňujeme, že výkon soudců a státních zástupců má vliv na právní bezpečnost a právní jistotu občanstva, že uspořádání poměrů soudcovských, vybavení soudů a soudních kanceláří, jakož i materiální zabezpečení všech justičních zaměstnanců v aktivitě i v pensii, není jen sociální a mravní povinností státu — ale eminentním jeho zájmem a jediným správným výsledkem ústavní listiny.

Jest naší snahou, aby v demokraticko-republikánském státě byli demokratičtí, republikánští, samostatní a na všechny strany neodvislí, řádně materiálně zabezpečení soudcové.

Ku splnění těchto našich požadavků jest nutno:

1. aby českoslovenští soudcové a státní zástupci byli řádně k úkolu soudcovskému resp. státního zástupce vycvičení a vychováni, a to ve směru nových zásad mravních, sociálních a kulturních a aby postavení soudců a státních zástupců odpovídalo důležitosti svěřených jim úkolů,

2. aby za tím účelem byly vybaveny soudy věcně tak, aby výkon soudcovský po této stránce nebyl snižován a aby působil na občanstvo výchovně,

3. aby nejvyšší soud po stránce osobní a věcné byl tak dokonale vybaven, aby mohl v zájmu státním plnit úkoly jemu příslušející,

4. aby praktická výchova soudcovského dorostu prováděna byla na podkladě nových vhodných směrnic, hlavně, aby uplatněn byl etický moment spravedlnosti, charakter soudců, individuální výchova a aby opuštěna byla zásada produktivity,

5. aby justiční správa potřeby soudu, soudců i státních zástupců důrazně prosazovala u rozhodujících činitelů a aby soudcové dostali to, co jim zákon a ústavní listina zaručuje,

6. aby pro soudce byla již uzákoněna soudcovská pragmatika, aby rozmnožen byl počet soudců tak, aby občanstvu dostalo se rychlého a správného rozhodnutí, aby byla právní bezpečnost a ochrana občanstva náležitě a včasně zabezpečena.

7. aby funkce soudců a státních zástupců jednotlivých instancí byly náležitě zhodnoceny, jmenovitě, aby odstraněna byla křivda způsobená venkovským soudům platovým zákonem a systemisací,

8. aby byla soudcům a státním zástupcům náležitě zhodnocena a započítána vojenská služba,

9. pro hraničářské soudce a státní zástupce, od nichž nutno požadovati přísnější podmínky služební, žádáme, aby upraveny byly jejich materiální poměry způsobem odpovídajícím zvýšeným požadavkům služebním.

Gen. tajemník advokátní komory v Praze **Dr. Stanislav Hendrych** předčítá resoluci III. sekce:

III. sekce advokátská Prvního odborového sjezdu čl. právníků, současně IV. sjezdu československých advokátů, vyslechnuvši referáty a připomínky, usnesla se na této

resoluci:

1. O vydání nového advokátního řádu:

Sjezd zjišťuje, že rychlé vydání jednotného advokátního řádu je nezbytnou potřebou dalšího vývoje advokacie a nezbytnou zábranou proti hrozícímu poklesu hospodářské a odborné úrovně stavu.

Nynější osnova advokátního řádu neběže plný zřetel ku všem oprávněným požadavkům advokacie. Sjezd přes to doporučuje, aby se osnova co nejdříve stala zákonem, odstraníc jen nejnaléhavější závady, zejména v otázce pokoutnické a ve zrušení práva obecních a obvodních notářů na Slovensku a Podkarpatské Rusi sepisovati stranám soukromé listiny a žádosti.

2. O ochraně práv advokacie, zejména o obraně proti pokoutnictví:

Pokoutnictví v oboru práva vzrostlo do té míry, že ohrožuje právní řád, právní bezpečnost občanstva a výkon řádné právní pomoci. Nezodpovědní pokoutníci poškozují hmotně občanstvo, jež se jim dostalo do rukou, poškozují je na občanské svobodě, poškozují stát daňově, unikajíce sami zdanění a snižujíce důchody kvalifikovaných právníků a zmenšujíce možnost zaměstnávání právníckého dorostu. Vývoj poměrů předstihl platné předpisy k potírání pokoutnictví, takže jsou skoro neúčinné.

Je proto především v zájmu všeho občanstva i v zájmu státu, aby co nejdříve byly uzákoněny předpisy, které by umožňovaly řádné a účinné potírání pokoutnictví jednotlivců i kolektivních celků, spolků i ústavů, komerčních a pod. kancelářů; pokoutnictví budiž stíháno soudy za účasti zájmových korporací a citelně trestáno. Soukromá právní praxe obecních a obvodních notářů na Slovensku a Podkarpatské Rusi, budiž odstraněna jako neslučitelná s jejich předním posláním, kteroužto neslučitelnost zdůraznila již sama důvodová zpráva k zákonu čís. 211/1920 Sb. z. a n.

3. O ručení advokátově za kolky a poplatky:

Sjezd žádá:

1) aby advokáti jako plnomocníci stran byli zbaveni osobního ručení za poplatky vůbec,

2) aby poplatky byly podstatně sníženy jakožto neúměrné dnešním hospodářským poměrům,

3) pro přechodnou dobu neprodleně:

a) aby bylo opět zavedeno vyzývací řízení vůči advokátům před uložením poplatkového zvýšení,

b) aby ručení advokáta za poplatky bylo omezeno jmenovitě i v tom směru, aby fiskus uznával u advokáta určité omluvné důvody a aby advokát za poplatky neručil zejména tehdy, prokáže-li, že se marně domáhal na své straně složení poplatku,

c) budiž ustanoveno, že advokát, který zaplatil poplatek za klienta, může jeho náhradu vymáhati na klientu přímou exekucí na základě pouhého úředního potvrzení příslušného soudu resp. finančního úřadu, při čemž budiž takový exekuční nárok vybaven přednostním právem vzhledem k tomu, že advokát plní vlastně zdarma povinnosti výběřčího poplatku pro stát.

4. O právu chudých:

Dosavadní úprava práva chudých v zemích mimoslovenských není dostatečná. Jest nutno:

1) aby chudá strana byla ještě před zahájením sporu u soudu vždy právně poučena o podstatě a vyhlídkách sporu, i o následcích případné ztráty sporu a aby případy svévolného vedení rozepře byly od soudů ihned odmítány, aniž by právo chudých bylo pro ně uděleno,

2) aby při zjišťování, zda jest strana skutečně chudá, byl zachováván co nejpřísnější postup, t. j. aby soudy náležitě používaly možností, jimiž jsou podle zákonných ustanovení vybaveny,

3) aby byly recipovány příznivější předpisy práva platného na Slovensku, zejména též ohledně zabránění zneužití práva chudých postupem pohledávky chudé straně,

4) pro přechodnou dobu, pokud nebude možným, aby advokát jako zástupce chudých obdržel přiměřenou odměnu podle vzorů cizozemských, jest nutno, aby byly za zastupování chudých poskytovány alespoň částečné odměny ve prospěch sociálního pojištění advokátů a při tom aby byly advokátovi hrazeny v každém

případě hotové výlohy, k čemuž jest dán zákonný podklad v ustanovení §u 65, odst. 5. c. ř. s.

5. O starobním a invalidním pojištění advokátů:

Starobní a invalidní pojištění advokátů a jejich rodin budiž uskutečněno s největším urychlením ve formě naznačené zákonem čís. 144/1936 Sb. z. a n. a to zřízením vlastního pojišťovacího ústavu.

Tento ústav budiž zřízen pro celou československou advokacii jako Pensijní ústav československých advokátů a budiž prohlášen za nositele pojištění ve smyslu §§ 113 a 117 všeob. pensijního zákona se všemi výhodami a úlevami náhradního pensijního ústavu podle §§ 46 a 169 pens. zák.

Zásadou při tom budiž, aby pojistné prémie byly únosné, úměrné poskytovaným dávkám a aby byly spravedlivě rozvrženy podle věku pojištěncova.

Dr. Anděla Kozáková, nám. notáře v Praze přečetla tuto resoluci IV. sekce:

IV. sekce notářská Prvního odborového sjezdu čl. právníků, současně I. sjezdu československých notářů, vyslechnuvši referáty a připomínky, usnesla se na této

resoluci:

Českoslovenští notáři žádají:

1. aby byl co nejrychleji vydán úplný nový notářský řád, ve kterém by bylo postavení veřejných notářů upraveno tak, aby se mohli cele věnovati toliko svému povolání a totéž vykonávati přesně podle litery zákona k největšímu prospěchu občanstva i státu, bez ohledu na nebezpečí úbytku agendy a tím materiálních ztrát;

2. aby smlouvami mezistátními bylo notářské listině zajištěno volné kolování i ve státech cizích se zachováním veřejné víry a vykonatelnosti, ovšem za podmínky vzájemnosti;

3. aby osvědčovací činnost soudní byla omezena jen na strany chudé;

4. aby byla učiněna všechna opatření k zamezení pokoutnictví, bujícího na škodu občanstva, autorisovaných právníků, i státu, zejména správy justiční a finanční;

5. aby titul notář byl vyhrazen pouze veřejným notářům, zákonem byl chráněn a bylo zakázáno užívati tohoto titulu orgánům nebo osobám jiným;

6. aby listinná a veškerá soukromá agenda obecních a obvodních notářů na Slovensku a Podkarpatské Rusi, kteří jsou státními pragmatikálními úředníky s plným platem a nároky zaopatřovacími i odpočivnými, byla zakázána a vyhrazena jen autorisovaným právníkům;

7. aby bylo uzákoněno samostatné starobní a invalidní pojištění notářů a kandidátů notářství;

8. aby soudní aktuáři, zřízeni podle zákona č. 57/1931, Sb. z. a n., byli vyloučeni ze soudního rozhodování, zejména též z přezkoumávání pozůstalostních elaborátů notářů a z upravování odměn notářům jako soudním komisařům.

Vrchní ministr. komisař Dr. Jaroslav Oehm, přečetl tuto resoluci V. sekce:

V. sekce právníků-úředníků ve veřejných službách, vyslechnuvši referáty a připomínky, usnesla se na této

resoluci:

Úředníci — právníci ve veřejných službách si uvědomují důležitost a odpovědnost úkolů, které vykonává právník jak ve správě státní, tak ve správě autonomní. Zaujímajíce většinou a právem vedoucí postavení v celé veřejné správě i ve státních podnicích, jsou úředníci — právníci povinni zároveň bděti nad ochranou právního řádu, nad zabezpečením demokratické soustavy státní a nad zlepšením hospodářského i sociálního života celé republiky a všech vrstev jejího občanstva. Proto pokládají za žádoucí — nejen ve svém vlastním zájmu, nýbrž v první řadě a převážně v zájmu zdokonalení a povznesení úrovně celé veřejné správy — toto:

I. Věci ryze nebo převážně právnícké budtež obstarávány jedině právníky, podle potřeby v úzké a harmonické spolupráci s jinými odborníky jako poradci, vyskytne-li se při nich též řešení jiných odborných otázek, neboť pestrost a mnohotvárnost soudobého života vyžaduje ve veřejné správě nezbytné účelné dělby práce, provedené podle odborných hledisek a se zřetelem k náležitě předběžné průpravě pracovníků. Vzhledem k povaze a rozsahu celkového právníckého studia budtež právníkům ve veřejné správě a ve správě státních podniků příkázány mimo věci čistě právnícké ještě věci rázu všeobecného, jako všeobecná správa, agenda personální, věci hospodářské, rozpočtové, finanční a sociální.

II. Závažnost těchto úkolů a celkový vývoj soudobého života vyžadují prohloubení odborného vzdělání právníků — úředníků veřejné správy po stránce teoretické i praktické.

Pokud jde o teoretické vzdělání, jest zapotřebí neodkladného provedení reformy právníckého studia, při níž by se dostalo státovědeckému oboru rovnocenného postavení jako oboru judičijnímu. Učební osnova státovědeckého studijního oboru budiž podrobena revisi s hlediska potřeb moderní státní správy.

Po stránce praktické, budtež zřizovány zvláštní semináře pro aktivní administrativní právníky při právníckých fakultách. Dále budtež pořádány pravidelné kursy, týkající se otázek administrativně-správních a národohospodářských, spojené s praktickým výcvikem a to ve všech odvětvích veřejné správy. Tam, kde snad jsou již tyto kursy předepsány, nechť jsou pokud možno co nejdříve uvedeny ve skutek.

Konečně budiž postaráno o náležitou odbornou přípravu pro samosprávné právníky úředníky a uvažováno zvlášť o zřízení školy pro samosprávné úředníky.

III. Právníci — úředníci ve veřejné správě pokládají za svrchovaně důležité v zájmu celostátním, aby nebylo příliš dlouhých interkalářů, škodlivých službě stavu a dále, aby platová úprava poměrů právníků — úředníků poskytovala v první řadě záruku hmotného zabezpečení nejenom v činné službě, avšak i na odpočinku, neboť nepříznivé finanční poměry mají nesporně i nepříznivý vliv na kvalitu a kvantitu práce jim svěřené a na celou jejich mravní úroveň.

Dr. Jaromír Berák, tajemník Ústř. svazu čl. průmyslníků v Praze přečetl tuto resoluci VI. sekce:

VI. sekce právníků v hospodářském životě, vyslechnuvši referáty a připomínky, usnesla se na této

resoluci:

Právníci činní v hospodářském životě pokládají za nezbytný předpoklad opětného vzestupného hospodářského vývoje a oživení soukromé podnikavosti právní jistotu a stabilitu právního řádu.

Žádají proto sjednocení našeho právního řádu a autoritativní zjištění, které normy ještě platí, stanovení typů právních norem a pravidel pro vyhlásování a evidenci druhotných norem, kodifikaci všeobecné části správního práva a správního řízení jako nejdůležitější předpoklady pro reformu veřejné správy.

Právníci, kteří denním stykem s praktickým hospodářstvím nejvíce vycítí složitost a spleť dnešních právních vztahů, žádají, aby normotvorné orgány vyžadovaly si před řešením otázek právních dobré zdání odborníků prakticky vzdělaných a prakticky v hospodářském životě činných. Beze zřetele k různorodosti svých povolání zdůrazňují právníci v hospodářském životě činní solidárně svou spojitost se stávkovými potřebami a významem všeho čl. právnictva a proto prohlašují svou vůli státi se — jako ostatní skupiny právnictva — rovnocennou složkou Ústředí československých právníků.

Po té přečetl ještě gen. tajemník sjezdu Dr. Kučera tento návrh

všeobecné resoluce:

Československé právnictvo, shromážděné na prvním svém odborovém sjezdu u vědomí důležitosti svého poslání pro stát i jednotlivce i své velké odpovědnosti, usiluje, aby dosáhlo úrovně co nejvyšší a bylo v našem státě spolehlivou složkou opravdu demokratickou i republikánskou.

Chce působiti k tomu, aby bylo uznáno za činitele, bez něhož by byl ve státě soužití vnesen zmatek a nejistota, s jehož úpadkem klesá smysl pro právo a spravedlnost a nabyvá vrchu zvlé a násilí.

Proto brání se také tomu, aby právnícké práce byly konány nepravíky; zejména žádá, aby byla učiněna opatření k zamezení pokoutnictví, hujícího na škodu občanstva, autorisovaných právníků i státu. Pokud jde o zemi Slovenskou a Podkarpatskou, žádáme, aby titul notář byl vyhrazen pouze veřejným notářům a aby listinná a veškerá soukromá agenda obecních a obvodních notářů byla zakázána a vyhrazena jen autorisovaným právníkům.

Těžce pociťuje některé nedostatky právního řádu, které činnost právníkovu citelně ztěžují, právní jistotu ohrožují a právní život znesnadňují. Proto volá po brzkém sjednocení právního řádu, při čemž poukazuje mimo jiné na důvody státně-politické, neboť jest přesvědčeno, že jednotný právní řád podmiňuje státní jednotu československou. Zejména žádá, aby z kodifikačních prací byly co nejdříve předloženy k parlamentnímu jednání aspoň ty části, které jsou již dohodnuty a mohou tvořiti uzavřený celek; je tomu tak u kodifikace občanského práva i u civilního řádu soudního. Upozorňuje na nutnost republikace právních předpisů platných v našem státě,

žádá dále vydání moderního řádu advokátního a notářského a varuje před všemi počiny, jimiž se otrásá stabilitou právního řádu a do života vnáší nejistota a nedůvěra v trvalost jeho.

Zdůrazňuje, že nezbytným předpokladem právní jistoty i stability právního řádu jsou samostatní a na všechny strany neodvislí soudcové.

Přimlouvá se za decentralisaci správy, přihlížející k územní a zájmové samosprávě, jakož i za to, aby při jakékoli nové úpravě právní bylo hleděno k potřebám praktického života. Budiž zejména používáno při zákonodárných pracích odborných znalostí a praktických zkušeností právníků.

Spatřuje záruku způsobilosti k právníckému povolání v řádné výchově právníckého dorostu ve všech odvětvích právníckého povolání a jest přesvědčeno, že k hodnotnému výkonu právníckého povolání jest třeba vedle odborných znalostí i vysoké úrovně mravní.

Jako zdárnému výkonu každého povolání, je i u povolání právníckého třeba, aby se mu dostalo hmotného zabezpečení, jež by umožňovalo, aby se právník mohl cele a s klidnou myslí věnovati své činnosti. S tohoto hlediska jsou plně oprávněny jak snahy právníků ve veřejných službách o spravedlivé ocenění jejich působnosti, tak i snahy svobodných právníckých povolání o invalidní a starobní pojištění. Zvláštního zřetele při úpravě hmotných poměrů zasluhují právníci působící v pohraničí za ztížených podmínek služebních.

Volá veškeré československé právníky do svých řad, připomínajíc jim, že jen v soudržnosti jest síla a záruka toho, že se právnictvu dostane správného ocenění a plné váhy ve veřejném životě.

Sjezd usnází se, aby sjezdy odborové všeho právnictva staly se pravidelnými a to v obdobích nejméně tříletých.

Provedeným hlasováním zjištěno, že resoluce byly přijaty jednomyslně.

Předseda prof. Dr. Hora po té poděkoval panu prezidentu republiky za přijetí protektorátu, vládě republiky československé za přijetí čestného předsednictva, poslanecké sněmovně a senátu Národního shromáždění za účast na sjezdu, mimo to pak ještě předsednictvu poslanecké sněmovny za zapůjčení zasedací síně parlamentu a předsednictvu ministerské rady za udělení dovolené úředníkům-právníkům, primátorovi Dru Baxovi za účast hl. města Prahy na sjezdu, za uspořádání recepce pro účastníky sjezdu a za propůjčení Smetanovy síně v Obecním domě ke společné večeři právníků, poštovní správě za zapůjčení místnosti pro sekretariát sjezdů a řadu jiných výhod, poštovní spořitelně za propůjčování místnosti pro schůze přípravního výboru právnícké fakultě Karlovy university za propůjčení místnosti pro jednání sjezdová, dále vládnímu radovi Dr. Emlerovi za uspořádání výstavy právnícké literatury do převratu, ministerstvu železnic za poskytnutí slev na dráze, Elektrickým podnikům města Prahy za poskytnutí slev na pražských elektrických drahách, československé tabákové režii za vyrobení sjezdových cigaret, dámskému odboru Klubu čl. právníků za péči o dámy sjezdových účastníků, čl. rozhlasové společnosti za vysílání zpráv o sjezdu a vysílání sjezdového jednání, Československé tiskové kanceláři a redakcím denních listů za ochotné otiskování zpráv o sjezdu, předsedům, místopředsedům a sekretářům sjezdových sekcí za jejich práci před sjezdem i na sjezdu, československému Kompasů za bezplatné vytištění před-

sjezdové publikace, všem zaměstnancům sjezdového sekretariátu s min. komisařem **Dr. Baltou** v čele a vůbec všem, kteří se přičinili o zdar sjezdu.

Zvláště pak ještě poděkoval předseda **Dr. Hora** generálnímu tajemníkovi sjezdu min. radovi **Dr. Kučerovi**, který zcela nezištně v poměrně krátké době několika měsíců zdolal obrovskou práci příprav sjezdu i společenských podniků a vzdal díky také min. komisaři **Dr. Bušákovi**, který rovněž nezištně pomáhal sekretariátu sjezdovému.

Prof. Dr. Hora pak pokračoval:

Vážené shromáždění!

Jsmo na konci sjezdových prací. Maličko, a o našem sjezdu bude se mluvit v čase minulém. Odnášíme si z něho jistě všichni dojmy nejkrásnější, sjezdové práce byly vesměs jak svým průběhem i svými výsledky na vysoké úrovni. Potěšila nás velice četná účast kolegů ze Slovenska i Podkarpatské Rusi, jakož i družnost, horlivost a srdečnost, jimiž byly všechny naše práce prodchnuty. Tyto krásné dojmy, jež se nás dnes zmocňují, pozбудou v honu života, do něhož se vracíme, na síle a živosti. To je důsledek zcela přirozený a prosto nevyhnutelný.

Ale o jednom bych nechtěl, aby ve vašich myslích vybledlo anebo snad dokonce do minulosti bez jakýchkoliv stop zapadlo — totiž **přesvědčení**, že zorganizování všeho právnictva je nezbytným postulátem a *conditio sine qua non*, má-li se československé právnictvo ze své rozříštnosti a tím působené bezmocnosti vzchopiti a v občanstvu i ve státě plného uznání, vážnosti i váhy nalézt. Toto vědomí nesmí z vašich myslí vyprchat, to v nich musí pevně a trvale zakořeniti a musí býti právě vzpomínkou na tento náš první, tak zdařilý a slibný sjezd, stále **obnovováno** a **posilováno**. Jinak stal by se tento sjezd pouhou epizodou bez praktických účinků.

K tomu připojuji další výzvu a prosbu: **rozšiřujte každý** v kruhu svých kolegů, kteří nemohli sem přijít, nebo nejsou o našem hnutí a snahách dostatečně poučeni, **toto přesvědčení**, staňte se apoštoly té krásné myšlenky. z níž k tomuto sjezdu došlo, burcujte liknavé, přesvědčujte váhavé a nedůvěřivé, a **získávejte nám do Ústředí čl. právníků nové členy**. Neboť nemůžeme si ani zde zapírat, že hrstka sebe nadšenějších a obětavějších lidí nic nezmůže, zůstane-li odkázána jen na úzký kruh a nemůže-li se opřít o přesvědčení, že za ním stojí všichni ti, pro něž něco podniká, jako jeden muž. Půjdeme-li všichni, semknutí ruku v ruce, v pevný řetěz a bude-li tímto řetězem pevných, přátelských — a já bych řekl nejraději bratrských — rukou probíhati zdravým tepem **idea soudržnosti**, opřena o vědomí, že jdeme za věcí dobrou a krásnou, že v ní nehledáme dobra jen pro sebe, nýbrž i pro své spoluobčany a pro celý stát, pak — a jen pak — stane se právnictvo mocnou složkou naší veřejnosti, jejíž hlas bude vážen a vyhledáván.

Rozejděte se tedy, drazí přátelé, s tímto závazkem a nezapomínejte naň. Není to sice závazek právní, ale je to závazek mravní, a ten u každého z nás právníků je a musí býti silnější než závazek právní.

»Ústředí československých právníků« odnese si z tohoto sjezdu také velký závazek: postarati se o to, aby bylo uskutečněno to, k čemu jste je právě svým

jednomyslným usnesením zmocnili. Ujišťuji vás, že vedení Ústředí bude tohoto závazku pamětlivo a učiní vše, aby mu dostalo.

Ale tu se ocitám u bodu, který sám není povahy ideové, nýbrž technické, ale pro uskutečnění našich ideí je stejně významný. Každá velká organizace — a my jí chceme být — potřebuje ke své práci **vlastního přístřeší**. A proto potřebuje i československé právnictvo svého **vlastního domu**.

Je třeba to zvláště odůvodniti? Chci jen na některé věci poukázati: bude-li pracovati ve vlastním domě, usnadní se nevýslovně práce činovníků, nebude svízelů, se kterými máme co činiti dnes při rozříštnosti osob i místa, ušetří se času i nesnází s obstaráváním místností a dohadováním se o schůzích a podob. Bude tu budova, v níž se budou moci konati přátelské schůzky i sjezdy, v níž bude domovem i přátelská ochota přespolním, do Prahy zavítajícím právníkům, možnost ubytování a stravování, zkrátka všechny ty různé výhody, na nichž budou míti podíl stejně přespolní právníci jako pražští, budou důležitými a stále se obnovujícími složkami pro udržování a posilování vědomí soudržnosti. Právníký dům stane se tak i na venek každému viditelným symbolem **jednoty** všeho právnictva a právníkům kromě toho i hřejivým krbem, u něhož se budou scházeti a o svých věcech raditi.

Jde ovšem o to, jak sehnati **prostředky**, jichž je pro tento dům třeba. Ani tu netřeba beznadějně mávnouti rukou. Prostředky mohou býti získávány už hojným přístupováním k Ústředí, ať jako členové činní, nebo — což je ovšem vydatnější — jako členové zakládající (příspěvek jednou pro vždy 3.000 Kč). Máme, bohudíky, mezi právníky dosud i zámožné lidi, kteří na dobrý účel rádi přispějí; je jen třeba je upozorniti. Právníci mohou i při své činnosti na právníký dům pamatovati, ať jako členové správních rad velkých podniků, ať jako advokáti a notáři, sepisující poslední pořízení zámožným osobám, které mají pro dobrou věc porozumění a na podnět svého právního zástupce, jenž bývá jejich důvěrníkem, nebudou neochotni pamatovati odkazem na zbudování právníkého domu. Také soudcové budou míti mnohdy příležitost při smírném vyřizování trestních věcí na tento účel vzpomenouti. Při dobré vůli a snaze všech, doufám, bude nám lze i překážky finančního rázu vítězně překonat.

Po té si vyžádal slovo **senátor Dr. Klouda**:

Pane předsedo, dámy a pánové!

Ve chvíli, kdy se rozcházíme pod dojmem skvělých výsledků práv. sjezdu, dovolte mi, abych jménem všech sekcí, vzpomněl někoho, na něž dosud nebylo vzpomenu. Dovolte mi, abych poděkoval p. prof. Dr. Horovi, jako iniciátoru, duši a vůdci našeho sjezdu. To, co by se před několika lety bylo zdálo neuskutečnitelným snem, stalo se skutečností. Vidíme před sebou zrát ovoce plodné práce všeho právnictva. Víím, že bylo potřebí obětavých pracovníků, ale také vedoucí ruky a tu jsme našli v prof. Horovi. Mluvil-li o nutnosti organizace, která tvoří divy, mluvím já o potřebě organizátora, který dělá divy. Bylo potřebí jeho vzdělání, přímosti, konciliantnosti a jeho pevné ruky. Všechny tyto vlastnosti jsou soustředěny v ruku našeho předsedy, prof. Hory, námi všemi milovaného a ctěného. Děkuji mu za ty okamžiky, které jsme s ním prožili a děkuji mu, že vedle své práce vědecké se věnoval také otázkám odborovým, všem právníkům společným. Profesor Dr. V. Hora, iako předseda Ústředí čl. právníků a předseda sjezdu, zúčastnil se činně velmi

činných přípravných prací a to nejen předsednictvím v častých schůzích, nýbrž se zájmem sledoval i práce samého sekretariátu sjezdového. Se všemi činovíky sjezdu udržoval neustálý kontakt po celou dobu sjezdových příprav a byl vždy pohotově radou i pomocí.

Proslovil před sjezdem v rozhlase přednášku o chystaném sjezdu, v níž byla prvně široká veřejnost způsobem opravdu poutavým informována o nově se rodících snahách čl. právníků.

Jako děkan právnické fakulty university Karlovy, přičinil se o to, aby sjezd mohl v budově právnické fakulty plně rozvinouti svou činnost.

Nebylo dne, aby se neinformoval o postupu přípravných prací sjezdových a nepřispěl radou tam, kde mnohdy se zdálo, že není východiska sjezdu příznivého. Jsme mu vděční za to, co organisováním tohoto I. sjezdu pro nás vykonal a přejeme mu z plna srdce, aby v dalším výsledky tohoto I. našeho sjezdu zhodnotil a organisoval nám i další naše sjezdy.

(Dlouhotrvající potlesk.)

Prof. Dr. Hora zřejmě dojat spontánním potleskem všech účastníků sjezdu pravil na to:

Jsem opravdu dojat uznáním, jehož se mně dostává z úst muže tak váženého. Když jsem byl letos v zimě dotázán, zda bych přijal funkci předsedy, bránil jsem se tomu, jak mně dosvědčí dámy a pánové, kteří byli u mne. Ale když mi byla vložena podstata snah praktických právníků a když jsem viděl oddanost a ochotu, s níž mi nabízeli spolupráci, po delším otálení jsem funkci tu přijal. A brzy mne počala práce s ní spojená těšiti. Udržoval jsem vždy kontakt s praktickými právníky a měl jsem plné pochopení pro jejich snahy. A našel jsem vzorné a skutečně oddané spolupracovníky. Dnes mohu říci, že práci mi svěřenou konám s opravdovou radostí a blaží mne vědomí, že, jak jsem v průběhu sjezdu vycítoval, máte ke mně důvěru a že mne máte rádi. Děkuji Vám za to ještě jednou co nejsrdečněji.

Ku konci mně ještě dovolu, bych vám navrhl, aby bylo Ústředí československých právníků sjezdem zmocněno

a) podniknouti další kroky, jichž je k provedení požadavků sjezdu, v **obecné** resoluci vyslovených, třeba,

b) postavit se k žádosti jednotlivých stavovských sekcí za jejich požadavky jako organizace **všeprávnícká** a podnikati společně se stavovskou organizací, o niž jde, potřebné kroky k uskutečnění těchto jejich požadavků.

(Souhlas, provázený neutuchajícím potleskem.)

Děkuji vám upřímně za váš souhlas.

Sjezdové práce jsou skončeny, ale nesmí být skončena i další práce, nýbrž tento sjezd budiž vzpruhou i závazkem k nové úsilovné práci další za vytýčeným cílem. Dovolte mi, abych náš sjezd zakončil, v těchto památných síních jedinou větou:

Zdar našemu snažení a sláva republice!

(Dlouhotrvající potlesk.)

OBSAH

Úvod	3
Protektor, čestné předsednictví, čestný výbor	5
Činovníci	7
Jednací pořádek	10
Přípravný výbor	11
Společenské podniky sjezdové	12
	13

OPRAVY

Strana 84 - u přednášky »Praktická výchova soudcovského dorostu a jak ji upravit« doplně jméno autora: Dr. Karel Drbohlav.

Strana 267 - nadpis přednášky Dr. VI. Vybrala má znění »Reforma finanční správy s hlediska personálního«.

Strana 285 - nadpis přednášky Dr. J. Oehma oprav na »..... ve veřejné správě«.

O předpokladech prosperity Nejvyššího soudu (senátem předsedem Nejvyššího soudu Václav Cícha)	99
Některé sporné otázky jazykové ve světle názoru hraničářského (Dr. Josef Beutl)	104
Úkoly trestního soudce a státního zástupce v pohraniční oblasti (Dr. Josef Havlíček)	117
Pojem hraničářských a jiných exponovaných soudů s hlediska bezpečnosti státu (Dr. Lad. Hlavatý)	120
Zákonodárství a soudnictví jako základ státu (Dr. Ladislav Balla)....	124
Význam soudcovy práce pro vývoj právního myšlení nejširších vrstev (J. Tvrdoň)	127

OBSAH

Úvod	3
Protector, čestné předsednictví, čestný výbor	5
Činovníci	7
Jednací pořádek	10
Přípravný výbor	11
Společenské podniky sjezdové	12
Zpráva o činnosti sekretariátu	13
Zahajovací plenární schůze	18
Přednáška univ. profesora Dr. Karvaše »Unifikácia práva«	39
SEKCE I. (všeobecně právní)	47
Právníci a parlament (univ. profesor Dr. J. Drachovský)	47
Jaké úkoly klade dnešní usměřňované hospodářství na státní administrativu (senátor Dr. Josef Matoušek)	50
Průmysl a právo (JUDr. Jar. Berák)	54
Jak je postaráno o výchovu právnického dorostu v praxi (univ. profesor JUDr. V. Hora)	56
Účast právníka v sociální péči o mládež (JUDr. B. Lauschmann)	58
Spoluúčast právníků v lidovýchově (Jindřich Květ)	68
Zpráva sekretáře I. sekce (všeobecně-právní) JUDr. Jana Kaprase ml. o jednání v sekci I.	77
SEKCE II. (soudcovská)	81
Praktická výchova soudcov. dorostu a jak ji upravit (Dr. K. Drbohlav)	84
O předpokladech prosperity Nejvyššího soudu (senátní president Nejv. soudu Václav Cícha)	99
Některé sporné otázky jazykové ve světle názoru hraničářského (Dr. Josef Beutl)	104
Úkoly trestního soudce a státního zástupce v pohraniční oblasti (Dr. Josef Havlíček)	117
Pojem hraničářských a jiných exponovaných soudů s hlediska bezpečnosti státu (Dr. Lad. Hlavatý)	120
Zákonodárství a soudnictví jako základ státu (Dr. Ladislav Balla)	124
Význam soudcovy práce pro vývoj právního myšlení nejširších vrstev (J. Tvrdoň)	127

SEKCE III. (advokátská) — IV. sjezd československých advokátů	131
O osnově sjednoceného advokátního řádu (min. rada Fr. Mrština)....	131
O zodpovědnosti advokátově podle advokátního řádu (JUDr. Bedřich Jahn)	137
O zodpovědnosti advokátově podle advokátního řádu (Dr. Method Fišer)	148
Starobní a invalidní pojištění advokátů (Dr. Bedřich Novák)	154
Starobní a invalidní pojištění advokátů (Dr. František Březina)	160
Boj proti pokoušičství (JUDr. Theodor Kopecký)	173
Boj proti pokoutnictví (JUDr. Bohumil Mahler)	176
Boj proti pokoutnictví (JUDr. Josef Lochmann)	179
Boj proti pokoutnictví (JUDr. Ernest Ziegler)	184
Ručení advokáta za kolky a poplatky (Dr. Josef Pužman)	190
O právu chudých (Dr. Oldřich Koblížek)	194
SEKCE IV. (notářská). — První odborový sjezd československých notářů	201
Notářství ve styku mezistátním (Dr. J. Čulík)	204
Funkce notářova v právním životě a nutnost její ochrany (Dr. Josef Tognier)	215
Duplicita názvů a funkcí notářských (Dr. K. Motlík)	218
O funkci notáře v demokratickém právním řádě (Dr. Alois Žofka)	225
Poslání a služba veřejného notáře (Dr. Fr. Janatka)	230
Autonomní pojištění notářské (V. Macas)	241
Problém mladé generace notářské (Dr. Otakar Hanna)	247
SEKCE V. (úředníků-právníků ve veřejných službách)	251
Součinnost právníků a odborníků ve správě veřejné (Dr. Václav Joachim)	252
O důležitosti hlubšího národohospodářského vzdělání pro právníky státní správy (Dr. V. Svoboda)	254
Seminář pro aktivní administrativní právníky (Dr. Adolf Štafl)	261
Zřízení školy pro samosprávné úředníky (Dr. Adolf Štafl)	263
Nynější stav právních nauk berních (Univ. doc. Dr. Kazimír Čákr)	265
Reforma finanční správy s hlediska personálního (Dr. Vladimír Vybral)	267
Právník ve státním podniku (Dr. Josef Nájemník)	277
Význam mravní úrovně právníka ve veřejné správě (Dr. Jaroslav Oehm)	285
SEKCE VI. (úředníků-právníků v hospodářském životě)	291
Projev předsedy Dr. Schustra	291
Postavení právníka-soukromého úředníka po stránce sociální (Dr. A. Jindřich)	293
Právník v sociálním pojištění (Dr. Karel Falada)	297
Stavovský program právníků v soukromých službách (Dr. O. Choděra)	300
Uplatnění právníků v peněžních ústavech (Dr. J. Škoda)	303
Bilance sjezdu (přehled příjmů a vydání)	307

Závěrečná schůze	309
Resoluce sekce I.	310
Resoluce sekce II.	311
Resoluce sekce III.	312
Resoluce sekce IV.	314
Resoluce sekce V.	315
Resoluce sekce VI.	316
Všeobecná resoluce	316